نیکۆس کازانتزاکیس

فرانسیسکۆس قەدیسی من

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان:
دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر
س. پ. ژمارە: ١
www.araspublisher.com

PAX ET BONUM

نیکۆس کازانتزاکیس

فرانسیسکۆس قەدیسی من

لە سوێدییەوە: دلاوەر قەرەداغی

بۆ دکتۆر ئالبێرت شوایتزێر فرانسیسکۆسی

ئەم زەمەنەی ئێمە

ناوی کتێب: فرانسیسکۆس قەدیسی من
نووسەر: نیکۆس کازانتزاکیس
تەرجومەی بۆ سوێدیی: BÖRJE KNÖS
تەرجومەی لە سوێدییەوە: دلاوەر قەرەداغی
ئەم ڕۆمانە لە دەسنووسە گریکییەکەوە کراوەتە سوێدی
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ٢٠٣
دەرهێنانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرهێنانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
خۆشنووسیی بەرگ: هونەرمەند محەمەد زادە
هەڵەگری: دلاوەر صادق ئەمین + شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمانی حاجی مەحموود
چاپی یەکەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ٢٠٠٣
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٢٨٤)ی ساڵی ٢٠٠٣ی دراوەتێ

له ڕووی بێتوانایی یان خۆبەشتزانی یاخود بێ ئەدەبییەوە نییە گەر زۆر شتم لەقسەکانی فرانسیسکۆس لابردبێ یان شتێکم گۆڕیبێ یاخود ڕووداوێکم زیاد کردبێ کە ڕووینەداوە و دەکرا ڕووی دابا، بەڵکو لەبەر هاوگونجاندنی بووە لەگەڵ ژیانی ئەو پیاوە قەدیسە و بەرخۆدان و ئەفسانەکانیدا.

نووسەر نەک هەر تەنێ ئەو مافەی هەیە، بەڵکو لەسەریشی پێویستە هەموو شتەکان لەسەر بناغەی جەوهەر ڕێکخاتەوە. ئاخر وی کەرەستەکان لەمێژووەوە هەڵدەگۆزێ و ئیدی بەرەنج و ئارامییەوە لێکیان دەچوێنێ و دەیانکاتە ڕۆمان.

کاتێک ئەم ڕۆمانەم نووسی، ڕۆمانێک کە لە خودی حەقیقەت ڕاستەقینەترە، تژیی بووم لە خۆشەویستی و ڕێز و ستایش بەرامبەر ئەم قەدیسە شەهیدە.

گەلێک جاران دڵۆپە فرمێسکی درشت پەڕە قاقزەکانی بەردەممی تەڕ دەکرد و گەلێک جارانی تریش دەستێک بەزامێکی ئەبەدییەوە، زامێکی نوێ و هەمیشەیی کە وەک بڵێی یەکێک لێکدا لێکدا بزمارئاژنی کات، لە فەزادا سڵاوی لێ دەکردم. کاتێک دەمنووسی لە هەموو شوێنێکدا هەستم بەئامادەیی نەبینراوی ئەو دەکرد.

لەبەر ئەوەی فرانسیسکۆسی قەدیس لای من نموونەی باڵا بوو بۆ خەباتی مرۆڤایەتی، وی لە جەنگێکی سەختی بێوچاندا توانی ئەرکە باڵاکانی ئینسان وەدی بهێنێ، ئەرک گەلی بەرزتر لە ڕەوشت و حەقیقەت و جوانی، واتە گۆڕینی ئەو ماددەیەی کە خودا پێیی بەخشیوین بەڕۆح.

نیکۆس کازانتزاکیس

پێشەکی

باوکە فرانسیسکۆس، من کەسێکی تووڕەهاتم کەوا ئێستا قەڵەم دەگرم بەدەستمەوە تا لە بارەی ژیانی تۆوە بنووسم. بیرت دێ، تۆ کە بۆ یەکەمین جار منت بینی، چ سواڵکەرێکی دزێو و داماو بووم، دەم و چاوم بۆ خوار بەرەو مل و بۆ ژوور بەرەو برۆ هەر موو بوو. خاوەن چاوانێکی تۆقیو و میهرەبان، بەلاڵەپەتێ دەدوام و وەکی مەڕ دەمباعاند. تۆیش بۆ ئەوەی گاڵتە بەناشیرینی و بێ نموودی من بکەیت، بەبرا لیۆن - برا شێر بانگت دەکردم! بەڵام کاتێک حەکایەتی ژیانم بۆ گێڕایتەوە، هۆن هۆن فرمێسک لە چاوانتەوە ڕژا و لەئامێزت گرتم. ماچت کردم و گوتت: "برا لیۆن ببوورە کە بۆ گاڵتە پێکردن بەبرا شێر بانگم کردیت. بەڵام هەنووکە دەبینم تۆ شێرێکی ڕاستەقینەیت. لەبەر ئەوەی ئەو شتەی تۆ بەدوایەوە بوویت، تەنها شێر لە توانایدایە دووی کەوێ!"

ئەز لە دەیرێکەوە بۆ دەیرێکی تر، لە گوندێکەوە بۆ گوندێکی تر، لە بیابانێکەوە بۆ بیابانێکی تر دەڕۆیشتم و بەدوای خودادا دەگەڕام. من ژنم نەهێنا، چ منداڵم نەخستەوە، لەبەر ئەوەی بەدوای خودادا دەگەڕام. لەتێک نان و چەند دەنکە زەیتوونێکم لەنێو لەپی دەستم دەنا، گەرچی برسیش بووم، بەڵام بیرم دەچوو بیانخۆم. لەبەر ئەوەی بەدوای خودادا دەگەڕام.

قوڕگم هیشک بەپرسیار کردن و پێیەکانم ئاوساو بەڕێڕۆیشتن. ماندووبووم هێندەم لە دەرگای ماڵان دا و دەستم بۆ سواڵ پان کردەوە، یەکەم جار بۆ سواڵی نان و ئەوجا بۆ سواڵی قسەیەکی خۆش و پاشانیش سواڵ بۆ ڕزگاربوون. هەمووان پێم پێدەکەنین، بەشێت بانگیان دەکردم، پاڵیان پێوەدەنام و ڕاویان دەنام تا لەسەر لێواری هەڵدێر خۆم بینییەوە، ئەوجا کەوتمە کفرکردن، گوتم:

- "ئاخر خۆ منیش ئینسانم، ماندووبووم لەڕێڕۆیشتن و لە برسێتی چەشتن و لەسەرمادا تەزین، ماندووبووم ئەوەندەم تەقە لە دەرگای ئاسمان دا، بەبێ ئەوەی بەڕوومدا بکرێتەوە." ئەوسا لەوپەڕی نائومێدیدا، شەوێکیان خودا دەستی گرتم و هەروا باوکە فرانسیسکۆس خودا دەستی تۆیشی گرت و ئیتر ئێمە یەکترمان دۆزییەوە.

ئەوا ئێستاش دانیشتووم و لەم پەنجەرە چکۆڵەیەی هۆدەکەمەوە لە هەوری بەهاریی دەنۆڕم و بۆ خواریشەوە لە باخچەی دەیرەکە، ئاسمان نەختێک دابەزیوە و نمنمە باران دەبارێ و خاک بۆنێکی خۆشی لێ هەڵدەسێ. بۆن لە دار لیمۆکانی باخچەکەوە دەپرژێ، لە دوورەوە کەڵەشێرێک دەقووقێنێ، هەموو گەڵاکان زەردەخەنەیان وا لەسەر لێو، خودا بۆتە باران و دونیا ئاودەدا. ئەمە چ لەزەتێکە خودایە! چ بەختەوەرییەکە! چما چۆن عەرد و باران و ئەو بۆنەی کە لەپەیین و لیمۆوە دێ لەگەڵ دڵی ئینساندا ناتوێنەوە و یەکانگیری یەکدی نابن! بەڕاستی ئینسان هەروەکی خاک وەهایە. هەر بۆیە ئەمیش وەک خاک دڵی بەو بارانە بەهارییە هێور و میهرەبانە دەکرێتەوە. دڵم ئاو دەخواتەوە، خونچە دەکات، خونچەیەک دەپشکوێ و ئیدی باوکە فرانسیسکۆس تۆ لەناوییەوە دێیتە دەرێ.

باوکە فرانسیسکۆس، هەموو خاکی ناخم خونچەی کردووە، یادەوەرییەکان ژیاونەتەوە، زەمەن

ڕەوڕەوەکەی بۆ دواوە گەڕاندۆتەوە و هەموو ئەو ساتە پیرۆزانە گیانیان تێ هاتۆتەوە کە تیایاندا پێکەوە سەفەرمان بەسەر عەرددا دەکرد. یەکەم جار تۆ هەنگاوت دەنا و منیش بەترسەوە شوێنپێی تۆم هەڵدەگرت. بیرت دێ ئێمە کەنگێ یەکەمین جار یەکترمان بینی؟ شەو بوو، مانگی ئۆگۆستی و مانگ لە ئاسماندا چواردە، من برسیم بوو، کاتێک خۆم کرد بەشاری ئاسیزیی بەناوبانگدا لەتاو برسێتی لەترمدەدا. سوپاس بۆ خودا کە من زۆر جاران بەو شارە پڕشکۆیە خۆشنوود بووم. بەڵام ئەو شەوە ئاسیزیی شتێکی تر بوو، شتێک کە لە باسکردن نایەت. ئەوە چ موجیزەیەک بوو؟ ئەدی من لە کوێ بووم؟ خانووەکان، کلێساکان، بورجەکە و قەڵاکە لە بۆشاییدا و بەسەر شەپۆڵی زەریایەکی سپیی درەوشاوە و لەژێر ئاسمانێکی وەنەوشەییدا بوون. ئێوارەبوو لە دەروازەی قەدیس پێترۆس، دەروازە نوێیەکەی شارەوە چوومە ژووری، مانگ چواردە و سوورباو و نازەنین وەک خۆرێکی میهرەبان هەڵات و ئەوجا قەڵبەزەیەک لەڕووناکی، لەو بەرزاییەوە، لە قەڵاکەوە، لە (ڕووکا)وە دەڕژا بەسەر سەربانی خانووەکان و ناقوسی بورجەکاندا و ئەو شەقامە بچووکانەشیان لێ پڕدەبوو کە وەک جۆگەلە دەبریسکانەوە و چاڵەکانیش خەریک بوو لێوڕێژدەبوون لەشیر، ڕوخساری خەڵکەکە بەجۆرێک پرشنگی دەدا کە دەتگوت بیر لەخودا دەکەنەوە. ڕاوەستام، خاچم کێشا و بەخۆم گوت:

– "چما ئێرە ئاسیزییە؟ ئایا ئەمانە ماڵ و خەڵک و ناقوسی بورجن یاخود من بەزیندوویی هاتوومەتە بەهەشتەوە؟" دەستم ڕایەڵ کردو ناولەپم پڕبوو لەتریفە، تریفەی مانگ تورت و شیرین بوو وەکی هەنگوین، هەستم کرد لێو و لاجانگەکانم بەبەخشندەیی خودا فێنک دەبنەوە، ئیتر حاڵی بووم و ئەمجارەیش هاوارم کرد: "دڵنیام قەدیسێک بێرەدا تێپەڕیوە، من بۆنی وی لەهەوادا دەکەم!"

بەنێو تریفەی مانگدا چوومە پێشێ و بەجاددە باریک و بچووکەکاندا داگەڕام تا گەیشتمە گۆڕەپانی قەدیس جیۆرج، ئێوارەیەکی درەنگی شەممە بوو، خەڵکێکی زۆر لەوێ کۆببوونەوە. قیژە و هاواری قرخن، گۆرانی، نەغمەی ماندۆلین، بۆنی خۆشی ماسی برژاو و بۆنی کەباب لەسەر پشکۆ، بۆنی گوڵەباخ و یاسەمین. برسێتی زۆری بۆ هێنام، ئەوسا خۆم لە تاقمێکیان نزیک خستەوە و پێم گوتن:

– "هێی ئەی خەڵکانی مەسیحی، کامتان لەم شارە بەناو و شۆرەتەی ئاسیزییدا چاکەیەکم لەگەڵ دەکات؟ من دەمەوێ بخۆم و بنووم و سبەینێ بەیانیش ئێرە بەجێ بێڵم؟"

ئەوان لەسەرەوە بۆ خوارەوە دیقەتیان دام و دایانە قاقای پێکەنین.

بەپێکەنینێکی گاڵتەجارییانەوە گوتیان:

– "تۆ کێیت کوڕی قۆز؟ ئا وەرە پێشەوە تا لە خزمەتتا بین!" بۆ ئەوەی بیانترسێنم گوتم: "ڕەنگە من مەسیح بم، وی هەندێک جار وەک سواڵکەرێک لەدونیادا دەردەکەوێتەوە!" یەکێکیان گوتی:

– "فەقیر لەبەر خاتری خۆت تشتی وەها مەڵێ، ئاهەنگەکەمان لێ تێک مەدە، بڕۆ... بەڕێی خۆتا بڕۆ، دیارە خۆ ناتەوێ هەموومان هەستین و بکەوینە لە خاچدانت!"

هەمدیس دایانەوە لەقاقای پێکەنین. بەڵام جحێڵێکیان لەناودابوو کە بەزەیی پێمدا هاتەوە و گوتی: "فرانسیسکۆسی سەخی و دەستودڵ کراوە، کوڕەکەی (پێترۆ بێرناردۆنێ) تاقە کەسێکە دەتوانێ

بەهاناتەوە بێ. بەختت هەیە، وی دوێنێ وەکی پشیلەیەکی تەڕ لە (سپۆلێتۆ) گەڕاوەتەوە. بڕۆ و بیدۆزەوە!"

ئەوسا زەلامێکی درێژ و لاواز و لە مشک چوو کە ناوی ساباتینۆ بوو بەڕاکردن هاتە پێشەوە، ساڵانێکی زۆر دواتر کاتێک ئەویش بووە یەکێک لە قوتابییەکانی فرانسیسکۆس، یەکترمان بینییەوە و پێکەوە بەپێی پەتی بەجاددەکانی دونیادا پیاسەمان کرد. وا ئەم ئێوارەیە ساباتینۆ بۆ یەکەمین جار ناوی فرانسیسکۆسی ژنەفت و بیستنی ئەو ناوە وای کرد بەڕقەوە بداتە قاقای پێکەنین. گوتی: "ئەو بەچەکی زێڕین و پەڕەوە چووە بۆ سپۆلیتۆ تا بجەنگێ و کاری مەزن ئەنجام بدا و مێداڵی سوارچاکی بەیەخەیەوە بکرێ، پاشان بگەڕێتەوە و وەکی کەڵەشێر خۆیمان بەسەردا فش کاتەوە. بەڵام خودا خۆی دەزانێ چ دەکات، یەک شەپازللەی تێ سرەواند، وا هەنووکەش وەک بێچووە کەڵەشێرێکی ئاوەڕووتکراو تەشریفی هێناوەتەوە!"

وای گوت و ئەوسا کەوتە چەپڵەکوتان.

بەپێکەنینەوە گوتی: "دەی با گۆرانییەکی پیاهەڵدەین، کوڕینە هەستن، هەموو بەیەک دەنگ!"

دەسوبرد پێکەوە بەدەنگی بەرز کەوتنە گۆرانی چڕین و چەپڵەکوتان:

ئەو چووە بەرەو سپۆلیتۆ
بەنیازی پەلامار چووە بەرەو سپۆلیتۆ
کەچی بەبەزیویی گەڕاوەتەوە!

لەخواردن و شەرابەکەم ڕوانی، برسێتی بڕستی لێ بڕیبووم، پاڵم بەدنگەی دەرگاکەوە دایەوە و بەهەناسەبڕکێوە گوتم:

– "ئەم فرانسیسکۆسە سەخی و دەست و دڵ کراوەیە لە کوێیە؟ خودا بیپارێزێ، لەکوێ بیدۆزمەوە تا بڕۆم و بکەوم بەسەر پایدا؟"

کوڕە جحێڵەکە ناونیشانەکەی بۆ هەڵدام، گوتی: "بچۆ بۆ ژووروووی شار، دەیبینیت لەژێر پەنجەرەیەکدا ڕاوەستاوە و گۆرانی بۆ دولبەرەکەی دەچڕێ!"

بەو کۆڵانە باریکانەدا کەوتمە سەرکەوتن و دابەزین، برسێتی هاتەوە وێزەم، لەو دووکەڵەم دەنۆڕی کە لە دووکەڵکێشەکانەوە دەهاتە دەرێ، ئەو خەڵکە ئاقڵانە چێشتیان لێنابوو، من بۆنی چێشتەکەیانم هەڵدەمژت، هەناوم دەتگوت هێشووە ترێیەکی هەڵواسراوە کە مشک و باڵندەکان دەنکەکانی بخۆن. نەمتوانی زیاتر لەوە بەرگە بگرم و کەوتمە کفرکردن. بەڕقەوە دەمبۆڵاند.

– "ئای گەر بەدوای خودادا نەگەڕابام چ ئارامی و بەختەوەرییەک دەهاتنە ڕێم! ئەلعان پارووی زلی نانی سپیم بەبەرازی بەفڕن برژاوەوە دەگلاند کە زۆر حەزم لێیەتی، یاخود کەروێشکی سوورەوەکراوم لەڕۆندا بەپیاز و گەڵای داردێمشتی زیرە پێداکراوەوە دەخوارد و کوڵی تینوێتیم بەبوتڵێک شەرابی خەستی ئۆمبریسیی دادەمرکاندەوە. پاشان بۆ ئەوەی گەرم دابێم، دەچووم بۆ دیداری بێوەژنێکی جوانکیلە، بیستوومە چ لەزەتی گەرماییەک نییە بگاتە لەزەتی ئەو گەرماییەی لای بێوەژنێکی

جوانکیله دەس دەکەوێ. ئاگردان چییە لەچاویدا؟ بەڵام ئەدی من چ بکەم، منێک کە بەدوای خودادا دەگەڕێم!"

بەپەلە دەڕۆیشتم بۆ ئەوەی گەرم دابێم، گوژمم دایە خۆم و ڕام کرد تا ڕزگاربم لە هەوەسەکان، ڕزگاربم لە خواردنی فرنەکان، ڕزگاربم لە بێوەژنەکان، بۆ ئەوەی هەناسەیەکی پاقژ هەڵمژم. ئاوها سەرکەوتم بۆ قەڵاکە، بۆ ئەو (ڕووکا) بەناو و شۆرەتە، دیوارە بەشکۆکانی داڕووخابوون و دەروازەکانی ببوونە خەڵووز و دوو بورج بەداڕماوی مابوونەوە. گژوگیا لەنێو بەردەکانەوە سەریان هێنابووە دەرێ و بەردەکانیان شاردبۆوە. تەنێ چەند ساڵێک لەوەوبەر بوو خەڵکی ئەم ناوچەیە ڕاپەڕیبوون، ئیدی لەوە زیاتر تاوی زوڵم و زۆری ئاغاکانیان نەمابوو، ڕاپەڕیبوون و ئەم هێلانەی بازەیان نغرۆکردبوو.

حەزم دەکرد پیاسەیەک بەو ناوەدا بکەم و دڵم بەو وێرانییە خۆشکەم، دڵم بەوێرانەی ئەو کەڵەگایانە خۆشکەم کە تاپێیان کرابوو خواردبوویان و خواردبوویانەوە، ئەوا ئێستاش نۆرەی ئێمە بوو، بەڵام بایەکی سارد هەڵی کرد و ئیدی منیش ناچار دابەزیمە خوارەوە، چرای ماڵەکان کوژابوونەوە و هەنووکە خەڵکەکانی ناویان خەو بردبوونییەوە و پرخەیان دەهات. ئەوانە باشیان خواردبوو، باشیان خواردبۆوە و هەنووکەش خەوتبوون و دەیانپرخاند. ئاخر ئەم خاوەن ماڵە ئاقڵانە ئەو خودایەیان دۆزیبۆوە کە بەدوایدا گەڕابوون، خودایەک لە نەوعی خۆیان، خودایەک بەمناڵ و ژن و پێداویستییەکانی ماڵەوە، بەڵام من، منی گەمژە، لە جاددەکانی ئاسیزییدا دەسووڕامەوە و دەرگاکانی ئاسمانم دەکوتا، لەرزۆک و برسی و پێپەتی، گا کفرم دەکرد و گا لە خودا دەپاڕامەوە بەزەیی پێم دابێتەوە و گەرمم کاتەوە. دەورووبەری نیوەشەو، نزیک ماڵی سەرەک قەشە، دەنگی ئاوازی سیتار و بلوێرم ژنەفت، ئەوانە چەند جحێڵێک بوون و گۆرانییان بۆ دوڵبەرەکانیان دەچڕی، یەکێکیان گۆرانی دەگوت. لەسەر نووکی پێ چوومە پێشێ و لەودیو حەسارێکەوە خۆم حەشاردا و پاڵم بەدیوارەکەوە دا. لە نزیک ماڵەکەی (کۆنت چێفی)یەوە پێنج شەش جحێڵ بەسیتار و بلوێرەوە ڕاوەستابوون، بچووکترین جحێڵیان پەڕێک بەکڵاوەکەیەوە بوو، چاوی بڕیبووە پەنجەرەیەکی میلدار و بەقوڕگێکی گیراو گۆرانی دەچڕی، ڕاوەستابوو، گۆرانی دەگوت و دەستی بەنیشانەی خاچ لەسەر سینگ دانابوو. جحێڵەکانی تریش دەوریان داو و بەسیتار و بلوێرەوە گۆرانییەکەیان لەگەڵدا دەگوتەوە. ئەوە چ دەنگێک بوو خودایە! چ چێژێک و چ سۆزێک و چ دۆعایەک و چ ئەمرێک! من ئەلعان ئەو گۆرانییەم بیر نایەتەوە، دەکرا لای خۆم یاداشتم کردبا و بۆ ساتە ئەبەدییەکانم هەڵگرتبا، بەڵام بیرم دێ گۆرانییەکە لەبارەی کۆترێکی سپی و بازێکەوە بوو، وەک بڵێی بازەکە کەوتبێتە دوای کۆترەکە و بیەوێ بیگرێ، جحێڵەکە لەگۆرانییەکەیدا کۆترەکەی بانگ دەکرد تابێت و سینگی ئەم بکاتە پەناگە. وی ئارام و لەسەرخۆ گۆرانی دەچڕی، وەک ئەوەی بترسێ نەبا کیژە نووستووەکەی ئەودیو پەنجەرە میلدارەکە بەئاگابێتەوە، پێدەچوو وی گۆرانی بۆ ئەو جەستە نووستووە نەچڕێ، بەڵکو بۆ ئەو ڕۆحە بێدارەی بڵێ. وروژام و چاوانم پڕ بوون لە فرمێسک، ئەرێ ئەم دەنگەم لە کوێ بیستبوو؟ کەی و لەکوێ ئەم بانگەم گوێ لێ ببوو؟ کۆترەکە لەترسا دەیزیکاند و بازەکەش بەقریشکە قریشک دوای کەوتبوو، لەدووری دووریشەوە دەنگێکی گوێنەواز کۆترەکەی بۆ ڕزگاربوون بانگێشت

دەکرد. کوڕە جحێڵەکان لەوەدابوو ئەوێ جێ بێڵن، سیتار و بلوێرەکانیان نایە سەرشان، هاواریان بۆ سترانبێژەکە کرد: "فرانسیسکۆس وەرە با بڕۆین. بۆ ڕاوەستاویت؟ وەرە ئێمەیش دەڕۆین. ئەمشەویش خانمی خاوەن شکۆت پەنجەرەکە ناکاتەوە و کەرەم ناکا گوڵێکت بۆ هەڵدات!"

وایان گوت و پێکەنین. بەڵام سترانبێژەکە وەڵامی نەدایەوە، یەکەم جار ئەو هەنگاوی هەڵێنا و بەرەو سووچی کۆڵانەکە داگەڕا تا بەرەو گۆڕەپانەکە بەرەو خوار بێتەوە کە هێشتا لەوێ دەنگی گۆرانیبێژان لە مەیخانەکانەوە دەهات. خێرا بەڕاکردن کەوتمە دوای، دەترسام لێم بزربێ، کوتوپڕ هەستم کرد ڕۆحم کۆترێکە، بازەکەیش شەیتانە و ئەو جحێڵەش ئەو سینگەیە کە من دەمتوانی بیکەمە پەناگە. جبە شڕوپڕەکەم لە خۆم کردەوە و فڕێم دا و لەسەر عەردەکە لەبەر پێیدا ڕامخست تا بەسەریدا بڕوات، بۆنی عەتر لە تەواوی جەستەیەوە دەهات، بۆنی هەنگوین، بۆنی مۆم، بۆنی گوڵەباخ. حاڵی بووم لەوەی ئەم بۆنە خۆشە لە بەرخۆدانی پیرۆزی ئەوەوە دێ، لەو سنووقی ئێسک و پروسکە زیوەوە دێ کە یەکێک دەیکاتەوە و ئیدی هاڵاوی بۆنی ئێسک و پرووسکی قەدیسێک دەچێ بەسەریدا.

ئاوڕی دایەوە، سەیری کردم و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

بەزەردەخەنەوە گوتی: "بۆچی وات کرد؟"

– "گەورەم نازانم، ئەدی پێتوایە چۆن بزانم؟ جبەکە لە خۆوە لەسەر شانم داخزا و لەسەر عەردەکە خۆی ڕاخست تا تۆی بەسەردا بڕۆیت!"

وی لە هەمان شوێندا مایەوە و زەردەخەنەکەی سەر ڕوخساری کوژایەوە، شڵەژا و هاتە پێشێ و لێی پرسیم: "چ ئاماژەیەکت لەفەزادا بینی؟"

– "نازانم گەورەم، هەموو شتەکان ئاماژەن، برسێتیی من، مانگ، دەنگی تۆ، پرسیارم لێ مەکە، ئەگینا دەدەمە قوڵپی گریان!"

لەبەرخۆوە گوتی: "هەموو شتێک ئاماژەیە!"

وای گوت و بەنائارامی لە دەوروبەری خۆی ڕوانی. دەستەکانی ڕایەڵ کرد، لچە ئەستوورەکەی بەجۆرێک جووڵاند هەروەک ئەوەی بیەوێ پرسیاری شتێکم لێ بکات، بەڵام نەیدەتوانی پرسیارەکەی بهێنێتە سەر زوبان. لەژێر ڕێژنەی ڕۆشنایی مانگدا، ڕوخساری هەروەک ئەوەی توابێتەوە وەها بوو، دەستەکانی تەنک ببوونەوە.

هەنگاوێکینا و لێم نزیک بۆوە، دانەوییەوە تا گوێم لێی بێ و بزانم چ دەڵێ. بۆنی شەرابم لە هەناسەیدا کرد.

بەتووڕەیی گوتی:

– "چ نییە، ئاوها سەیرم مەکە، چ شتێکم نییە پێت بڵێم!"

بەپەلە بەسەر پێپلیکانەکەدا سەرکەوت، گوتی: "لەتەکمدا وەرە!"

بەپەلە بەژێر ڕۆشنایی مانگدا، بەدەم سەیرکردنییەوە کەوتمە دوای. وی جلکێکی ئاوریشمی پۆشیبوو، پەڕێکی سوور بەکڵاوەکەیەوە بوو، گوڵە مێخەکێکیش بەلاگوێیەوە. بەخۆم گوت: "ئەم پیاوە بەدوای

خودادا ناگەڕێ، ئاخر ڕۆحی وی تەسلیمی جەستەی بووە!"

تەنانەت بەزەبیم پێیدا هاتەوە، دەستم هەڵێنا و مەچەکیم گرت، گوتم: "گەورەم، بمبوورە تەنها دەمەوێ لەبارەی شتێکەوە پرسیارێکت لێ بکەم. تۆ دەخۆیت و دەخۆیتەوە، جلکی ئاوریشم دەپۆشیت، لەبەر پەنجەرەکاندا ستران دەبێژیت، ژیانت ئاهەنگێکە بۆ خۆی، چما ئیدی لە چ شتێکت کەمە؟"

کوڕەی جحێڵ لە ناکاوێکڕا لای بۆ کردمەوە، بەتووڕەیی مەچەکی ڕاپسکانم تا ئیتر نەتوانم دەستم بەری کەوێ.

بەتووڕەیی گوتی: "لە هیچم کەم نییە، بۆچی پرسیارم لێ دەکەیت؟ من حەز ناکەم کەس پرسیارم لێ بکات!"

کەمێک قسەکەیم لەدڵ گرت.

وەڵامیم دایەوە: "گەورەم ئاخر لەبەر ئەوەیە بەزەییم پێتا دێتەوە!"

بەفیزێکەوە سەری ڕاوەشاند.

بەپێکەنینەوە گوتی: "من؟ تۆ بەزەییت بەمندا دێتەوە؟"

بەڵام دوای لەحزەیەک دەنگی نزم کردەوە، بەدەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی: "بۆچی بەزەییت بەمندا دێتەوە؟ بۆچی؟"

جارێکی تریش دووبارەی کردەوە: "بۆچی؟"

دانەوێیەوە و چاوی لە چاوانم بڕی.

گوتی: "تۆ کێیت؟ تۆ کە وەک سواڵکەرێک خۆت گۆڕیوە؟ تۆ کێیت؟ کێ تۆی ناردووە تا لەم نیوەشەوەدا لە جادەکانی ئاسیزیدا بکەویتە شوێنم؟"

تووڕە ببوو.

– "ددانی پێدا نێ! یەکێک تۆی ناردووە، کێ ناردوویتی؟"

ئەوجا بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵام بێ، لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– "لە هیچم کەم نییە!" وای گوت و ئەوجا قاچی کوتا بەعەردەکەدا و گوتی: "حەز ناکەم کەس بەزەیی پێمدا بێتەوە، حەزدەکەم بەخیلیم پێ ببرێ، نا، نا، من لە هیچم کەم نییە!"

گوتم: "لە هیچ، تەنانەت لە ئاسمانیش؟"

سەری داگرت و بێدەنگ بوو، پاش لەحزەیەک گوتی:

– "چ شتێک هێندەی ئاسمان لێمانەوە نزیک نییە، عەرد لەژێر پێماندایە و پێی پێدا دەنێین، بەڵام ئاسمان لە ناوەوەماندایە!"

مانگ خەریک بوو ئاوا دەبوو، چەند ئەستێرەیەک بەئاسمانەوە دەبینران. سەدای سترانگەلی تژیی لەسۆز لەگەڕەکە دوورەکانەوە دەگەیشتنە گوێ، ئێوارەی هاوین شەڵاڵ بوو لەبۆنی عەتر و بۆنی ئەڤین. لەخوارەوە، لە گۆڕەپانەکە غەڵبەغەڵبێک دەهاتە گوێ.

هەمدیس گوتم: "گەورەم، ئاسمان لە ناوەوەماندایە!"

بەسەرسوڕمانەوە سەیری کردم و پرسی: "تۆ لەکوێوە دەزانیت؟"

– "ئاخر من برسێتیم چەشتووە، تینوویێتیم چەشتووە، ئازارم کێشاوە. من دەزانم!"

قۆڵی گرتم و گوتی: "وەرە دەچینەوە ماڵەوە. سفرەیەکت بۆ ڕادەخەم نان بخۆیت، جێگەیەکت بۆ دادەخەم بنوویت، بەڵام لەبارەی ئاسمانەوە قسانم بۆ مەکە. ڕەنگە ئاسمان لە تۆدا هەبێ، بەڵام لەمندا نییە!"

چاوانی لەتووڕەییدا پریشکیان دەدا، قوڕگی گیرا بوو.

دابەزینە خوارەوە بۆ گۆڕەپانەکە، هێشتا دەنگی قیژەقیژ و هەراوزەنا لەمەیخانەکانەوە دەهات، لەخانوویەکی نزمدا چرایەکی سوور داگیرسابوو، کوڕە لاوە سەرخۆشەکان خۆیان دەکرد بەو خانووەدا و لێی دەهاتنە دەرەوە. گوێدرێژە چکۆڵەکان لەگوندەکانەوە هاتن، بارکرابوون لەسەوزە و میوە، دوو پیاوی بازوو ئەستوور مێخزنجیریان دادەکوتی و گوریسەکانیان پێوە دەبەستەوە، ئەوانیتر بەدەوری مێزێکدا دانیشتن و کەوتنە ڕێکخستنی کاسەی شەراب و پەرداخی بادە، دووکاندارەکان ڕۆژێک پێشتر خۆیان بۆ بازاڕی یەکشەممە ئامادە دەکرد.

دوو جحێڵی سەرخۆش لەژێر ڕۆشنایی مانگدا گاڵتەیان بەفرانسیسکۆس دەکرد و بەدزییەوە پێی پێدەکەنین. یەکێکیان سیتارەکەی لە شانی داگرت و کەوتە گۆرانی چڕین، بەسووکایەتی پێکردنیشەوە سەیری فرانسیسکۆسی دەکرد:

تۆ هێلانەکە چەندێک لە بەرزیدا دروست کەیت
دواجار لق و پەلکی درەختەکەت دەشکێ
ئیدی باڵندەکە دەفڕێ و تەنێ خەم دەمێنێتەوە

فرانسیسکۆس لارەمل و بێ جووڵە گوێی بۆ گۆرانییەکە ڕادێرابوو، لەژێرلێوەوە گوتی: "ڕاست دەکات، ڕاست دەکات!"

گونجاو نەبوو هیچ بڵێم، بەڵام لەبەرئەوەی لادێیی بووم، خۆم نەگرت و زارم هەڵێنایەوە:

پرسیم: "کام باڵندە؟"

فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و سەیری کردم، بەڕادەیەک ڕوانینی تژی بوو لەخەم کە نەمتوانی کۆنترۆڵی خۆم کەم، ناچار پەلاماری دەستیم دا و ماچم کرد.

گوتم: "بمبوورە!" ڕوخساری هێوربۆوە.

لەژێر لێوەوە گوتی: "کام باڵندە؟ دەبێ بزانم کام باڵندە؟"

هەناسەیەکی قووڵی دا.

بەدڵساردییەکەوە گوتی: "نازانم، نازانم، لێم مەپرسە! وەرە!"

وەک ئەوەی بترسێ جێی بێڵم، توند قۆڵی گرتم.

بەڵام ئاخر بۆ کوێ چووبام؟ ڕووم لەکوێ کردبا؟ لەو ساتەوە بەدووا ئیدی لێی جیا نەبوومەوە، باوکە فرانسیسکۆس چما تۆ هەمان ئەو کەسە نەبوویت کە من سالآنێک بەدواتا گەرام؟ چما ئەمە هەمان ئەو شتە نەبوو کە لەپێناویدا لەدایک ببووم، ئەوەی کە دوات کەوم و گوێت بۆ ڕادێرم؟ ئاخر من سەراپا گوێ بووم نەک زار، من تەنێ گوێم بۆ ڕادەدێرایت و تۆیش ئەوەی بەکەست نەدەگوت بۆ منت دەدرکاند. دەستت گرتم و چووینە دارستانەکانەوە، بەچیاکاندا هەڵگژاین و تۆ هەر دەدوایت.

تۆ گوتت: "برا لیۆن، گەر تۆ نەبایت ئەوا ئەم قسانەم بۆ بەردێک دەکرد، ئەم قسانەم بۆ مێرووولەیەک دەگێڕانەوە، بۆ گەڵایەکی چکۆڵەی زەیتوون. لەبەرئەوەی دڵم هێند پڕە گەر نەیکەمەوە و بەتاڵی نەکەمەوە ئەوا ڕەنگە هەپروون بەهەپروون بێ و ببێ بەهەزار کەرتەوە!"

هەر بۆیە من شتگەلێک لەبارەی تۆوە دەزانم کە هیچ کەسێکی تر نایانزانێ، تۆ زیاتر لەوە گوناهت کردووە کە خەڵکی مەزندە دەکەن و زیاتر لەوە موجیزەت نواندووە کە خەڵکی باوەڕ دەکەن. تۆ بۆ ئەوەی بگەیتە ئاسمان، قووڵایی دۆزەخت تەی کردووە. تۆ زۆر جاران بەمنت دەگوت: "تا شوێنگەی قیامەت نزمتربێ، دەگەیتە شوێنگەی بەرزتر. باڵاترین بەها بۆ مەسیحییەکی تێکۆشەر لەتەقوای ویدا نییە، بەڵکو لەو تێکۆشانەدایە کە ئەو هەموو بێ شەرمی و ناعەدالەتی و بێ باوەڕی و شەڕانگێزییەی ناو خۆی دەگۆڕێ بەفەزیلەت، ڕۆژێک دێ بەنێوبانگترین سەرۆکی مەلاییکەتەکانی پاڵ خودا نە میکاییل دەبێ، نە جوبراییل دەبێ و نە ڕافاییل، بەڵکو شەیتان (لیوسیفێر) دەبێ کە تاریکاییە ترسناکەکەی ناخی بەفەزیلەت گۆڕیوە."

من بەدەمێکی داپچڕاوەوە گوێم بۆ ڕادەدێرایت. خودایە ئەمانە چ قسانێکی تژیی لە لەزەتن! بیرم کردەوە: "کەواتە خودی گوناهیش دەبێتە ڕێگەیەک بۆ ڕۆیشتن بەرەو لای خودا؟ هەروەها گوناهکاریش دەتوانێ بەئومێدی ڕزگاربوون بژێت؟"

من تەنها کەسێکیش بووم هەستم بەئەڤینی تۆ بۆ کلارای کچی جەنابی (فاچۆرینۆ چیفی) کردبوو. خەڵکانێکی ترسنۆک هەبوون پێیان وابوو تۆ تەنها ڕۆحی ویت خۆشدەوێ، بەڵام تۆ بەر لە هەرشتێک جەستەیت خۆشدەویست. هەر ئەمەش بەلاڕێیدا بردیت، بەڵام دوای بەرخۆدانێکی سەخت و ڕزگاربوون لە بۆسەی هەوەسەکان، بەیارمەتی خودا توانیت ڕۆحی وی بدۆزیتەوە. تۆ ئەو ڕۆحەت خۆشدەویست بەبێ ئەوەی چاو لەجەستەشی بپۆشیت و بەبێ ئەوەی دەستیشی بۆ بەریت. ئەم ئەڤینە جەستەییەت بۆ کلارا نەبووە بەربەستی ڕێگای بەردەمت، بەڵکو لەبری ئەوە یارمەتی دایت خودا بدۆزیتەوە، لەبەرئەوەی هەمان ئەم ئەڤینە بوو کە ڕازێکی گەورەی بۆ ئاشکراکردیت بەوەی بەچ تەرزێک و بەکامە بەرخۆدان دەتوانرێ جەستە بکرێتە ڕۆح.

هەموو ئەڤینەکان یەکێکن، ئەڤینێ بۆ هاوسەر، بۆ کوڕ، بۆ دایک، بۆ زێدی باوان، بۆ بیروباوەڕ و بۆ خودا، تۆیش لە نزمترین پێپلیکانەی ئەڤیندا ڕاوەستابوویت و ئەو ڕێگەیەت کردەوە کە دەیبردیتەوە لای خودا. تۆ هەروا دژی جەستەش تێکۆشایت و ئەو نهێنییەت تەختی عەرد کرد، پاشان ئاوێتەی خوێن و فرمێسکی خۆتت کرد و پاش سالآنێک لە شەڕێکی ترسناکدا ئەوەت گۆڕی بەرۆح. چما تۆ هەمان شتت

نەکرد لەگەڵ هەموو فەزیلەت و لەگەڵ هەموو گوناهەکانتا؟ ئاخر ئەوانەش جەستە بوون، ئەوانەش کلارا بوون، پێکەنین و گریان و هەڵلەرزینەکان، هەموویانت گۆڕی بەرۆح. ئەمە ڕێگەکە بوو، جگە لەوە چ ڕێگەیەکی تر نەبوو، ئیدی تۆ چوویتە پێشێ و منیش لەرزە لەرز دوات کەوتم.

ڕۆژێکیان کە تەماشام دەکردیت، بەجەستەیەکی شەلێل بەزامی خوێناوییەوە، ناڵەناڵ بەسەر گاشەبەردە خوێناوییەکاندا هەڵدەگژایت، لەڕۆحمەوە بەزەییم پێتاهاتەوە، ڕام کرد و ئەژنۆکانتم لەباوەش گرت.

هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، بۆچی ئەوها جەستەت عەزاب دەدەیت؟ ئاخر جەستەش دەسکردی خودایە و پێویستی بەسەرپەرشتی هەیە، چما چ بەزەییت بەو خوێنەدا نایەتەوە کە ئاوها لە جەستەتەوە چۆڕاوگەی بەستووە؟"

بەڵام تۆ سەرت ڕاوەشاند و وەڵامت دامەوە:

"برا لیۆن، ئەورۆکە دونیا وەهایە، ئەو کەسەی خاوەن فەزیلەتە، دەبێ هەر ئاوهایی بێ تا دەگاتە تەقوای قەدیس، بەڵێ تا دەگاتە سەروو تەقوای قەدیس، ئەوەشی گوناهکارە دەبێ هەر گوناهکار بێ تا دەگاتە دڕندەیی ئاژەڵ، بەڵێ تا دەگاتە سەروو دڕندەیی ئاژەڵ، ئەورۆکە ڕێگەیەکی تەخت و هەموار لەمیاندا نییە!"

جارێکیتر نائومێدانە لە عەردت دەنۆڕی کە دەیویست قووتت بدا و لەئاسمانت دەنۆڕی کە نەیدەتوانی یارمەتیت بدات، ئاوڕت بۆ دامەوە و قسانت بۆ کردم و قسەکانت لەرزیان لێ هێنام.

تۆ گوتت: "برا لیۆن گوێ ڕادێرە، دەمەوێ ڕاستییەکی تاڵت پێ بڵێم، گەر نەتتوانی بەرگەی بگریت ئەوا بیر خۆتی بەرەوە، گوێم بۆ ڕادەدێریت؟"

وەڵامم دایتەوە: "ئا، باوکە فرانسیسکۆس!"

وام گوت و لەرز سەراپای داگیرکردم.

تۆ دەستت نایە سەر شانم، وەک ئەوەی بتەوێ بمپارێزیت و نەهێڵیت بکەوم.

- "برا لیۆن، ئیمان و تەقوا ئەوەیە کە مرۆڤ خۆی لە هەموو شتە زەمینییە و هەروا هەموو شتە ئاسمانییەکانیش بکێشێتەوە!"

بەڵام کاتێک ئەو کفرانەت لەدەم دەرچوون، جەستەت کەوتە هەڵلەرزین، دانەویتەوە و چنگێک خۆڵت هەڵگرت و ترنجانتە دەمتەوە. دەستت نایە سەر لێوت و لەرز دایگرتیت و سەیرت کردم، پاش ساتێک گوتت: "چم گوت؟ ئەرێ هیچم گوت؟ بێدەنگ!" وات گوت و داتە خوڕەی گریان.

هەموو ئێوارانێک لەبەر تیشکی چراکەدا قسەکانتم دەنووسییەوە، هەموو بەسەرهاتەکانتم یادداشت دەکردن تا بەهەدەر نەچن.

من گوتم: "قسەیەک دەتوانێ ڕۆحێک ڕزگارکات!" ئاخر گەر ئەو قسانەم یادداشت نەکردبان و گەر ئەوانەم بۆ خەڵکی ئاشکرا نەکردبان، ئەوا ئەو ڕۆحە ڕزگار نەدەبوو، ئەوسا ئەو گوناهەش دەکەوتە ملی من. زۆر جاران دەستم دەدایە قەڵەم تا بنووسم، بەڵام هەر زوو قەڵەمەکەم وەلا دەنا و ترس سەراپای داگیر دەکردم. من لەوان، خودایە تۆبە، لە پیتەکانی ئەلفوبێ دەترسام، ئاخر ئەوانە شەیتانی فێڵباز و بێ

شەرم و خەتەرن، هەر کە سەرقاپی شووشەی مەرەکەبەکە دەکەیتەوە تا بیانحەوێنیتەوە، لەدەستت هەڵدێن و ئیدی بۆت ناگیرێنەوە! ژیانیان تێ دێ، یەک دەگرن، جیادەبنەوە، سەرپێچی لە بەجێهێنانی فەرمانەکان دا دەکەن، لەسەر قاقزەکە ڕیز دەبەستن، ڕەش و کلکدارو شاخدار، بێهوودە بونیام هاوار دەکا و فەرماندەدا، کەچی ئەوان هەرچییان بوێ ئەوە دەکەن. بێشەرمانە لەبەردەمتا سەمادەکەن و زاووزێ دەکەن، فێڵبازانە ئەوەی ناتەوێ ئاشکرا بێ، ئاشکرای دەکەن و ئەوەشی لەقولاییتدایە و هەوڵ دەدەیت بیهێنیتە سەر زار و ناوبژیوانیی خەڵکی پێ بکەیت، ئەوان قاییل نابن بیلێن. بەڵام یەکشەممەی ڕابردوو، کاتێک لە کلێساوە دەگەڕامەوە، جورئەتم دایە بەر خۆم. چما خودا خۆی ئەو پیتە خەتەرانەی لەگەڵ یان دژی خواستی خۆیان لەئینجیلدا لەسەر یەکتری کەڵەکە نەکردووە؟ تۆیش ئازابە ئەی ڕۆحی من، مەترسە، قەڵەمەکە هەڵگرە و بنووسە!

بەڵام هەمدیس دردۆنگ بوومەوە، ئاخر ئەوانەی ئینجیلیان نووسیوە قوتابیانی مەسیح بوون، یەکێکیان فریشتەکەی و ئەوی تریان شێرەکەی و سێیەمیان گاکەی و چوارەمیشیان هەڵۆکەی ئەو شتانەیان پێ دەگوتن کە دەبوو بینووسن. بەڵام ئەدی من کێ؟

ساڵانێکی زۆر ئاوهایی دردۆنگ بووم لەگەڵ وشەکانی تۆدا و بەوردی لەسەر پێستە و پەڕە قاقز و توێکڵی درەخت یادداشتم دەکردن. گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس ڕۆژێک دێ پیر دەبم و ئیدی ناتوانم ڕێبکەم، ئەوسا دەچمە دەیرێک و لە هێمنیی ئەو دەیرەدا خودا گوڕی ئەوەم پێ دەبەخشێ بکەومە نووسینەوەی قسە و بەسەرهاتەکانت و بۆ ڕزگاریی دونیا داستانێکیان لێ بخوڵقێنم."

ئەز پەلەم بوو، لەبەر ئەوەی هەستم دەکرد کە چۆن وشەکان لەسەر پێستە و لەسەر پەڕە قاقز و لەسەر توێکڵی درەخت دەکەونە جووڵە و ژیانیان تێ دێ و نەمر دەبن و سەرهەڵدەبڕن و دەکەونە ڕێ. هەرچی فرانسیسکۆسیشە، هەستم دەکرد کەچۆن هەناسەبڕکێیەتی و بێ ماڵ و حاڵ بەدەوری دێرەکەمدا پیاسە دەکات، وەکی سواڵکەرێک دەست پان دەکاتەوە، دێتە باخچەکەوە، جگە لەمن کەسی تر نایبینێ، ئەوجا دێتە هۆدەکەمەوە. پێرێ ئێوارەش، (با)یەکی باکوریی هەڵی کرد، بایەکی سارد، مقەڵییە گڵێنەکەم گەشانەوە، ئەو سەرەک قەشە ئیمانداراە ڕوخسەتی داومەتێ، لەبەرئەوەی پیرم تۆزە ئاگرێک لەژوورەکەمدا پێکەم. سەرم بەسەر خوێندنەوەی دەسنووسێکی کۆنی ژیاننامەی قەدیساندا شۆڕکردبۆوە، موجیزەی قەدیسان گێژیان کردبووم و وەک کڵپەی ئاگر لەخۆیانەوە پێچابووم، من ئیدی بەسەر عەردەوە نەبووم، بەڵکو بەفەزاوە بووم، ئەوسا هەستم کرد کەسێک لەدوامەوەیە، ئاوڕم دایەوە و فرانسیسکۆسم بینی کە بەسەر مقەڵییەکەدا چەماوەتەوە. ڕاچڵەکیم و هاوارم کرد:

– "باوکە فرانسیسکۆس، ئەوە چۆن بوو بەهەشتت جێ هێشت؟" وەڵامی دامەوە: "سەرمامە، سەرمامە و برسیشمە، چ شتێکم نییە سەری بنێمە سەر!"

من هەنگوین و نانم هەبوو، بەپەلە ڕام کرد بۆی بێنم تا برسێتێکەی پێ هێورکاتەوە، بەڵام کاتێک ئاوڕم بۆ دایەوە، کەسم لەوێدا نەبینی. ئەوە ئامـاژەیەک بوو لەخـوداوە، ئامـاژەیەکی ئاشکرابوو: (فرانسیسکۆس بێ ماڵ و حاڵ دەگەڕێتەوە بۆ سەر عەرد، دەی کەواتە ماڵێکی بۆ چێکە!)

هەمدیس ترس باڵی بەسەردا کێشامەوە، ماوەیەکی زۆر لەگەڵ خۆمدا جەنگیم، ماندوو بووم و سەرم نایە سەر دەسنووسەکە و خەو بردمییەوە، خەونێکم بینی: لەخەونەکەمدا هەر ئاوها لەژێر درەختێکی تژیی بەگوڵدا ڕاکشابووم، خودا وەک سروەیەکی بۆنخۆش بەسەرمدا هەڵی کرد، درەختەکە درەختی بەهەشت بوو کە ئاوها ڕازابۆوە بەگوڵ! کوتوپڕ، ئەوکاتەی من لەنێوان پەلکە بەگوڵپۆشراوەکانەوە تەماشای ئاسمانم دەکرد، مەلێکی چکۆڵە هات و لەسەر چڵێک نیشتەوە، ئەو مەلە وەک پیتێکی ئەلفوبێ وەها بوو، دەستی کردە خوێندن، پاشان دوو دوو، سێ سێ، ژمارەیەک مەلی تر هاتن و لەپەلکێکەوە دەفڕینە سەر پەلکێکی تر، دوو دوو ئەوجا سێ سێ و پاشان پێنج پێنج و ئەوجا هەموو پێکەوە گۆرانییەکی ئەفسووناوییان دەچڕی. هەموو درەختەکە بووە گۆرانییەک، گۆرانییەکی بەچێژ، تژیی لەڕەنج و لەئەڤین و لەخەم. وا پێدەچوو بەدەستانێکی خاچکردووەوە بووبێتم بەژێر خاکوخۆڵی بەهارەوە و ئەو درەختە ڕازاوە بەگوڵەش لەمندا ڕوابێ، وەک بڵێیی ڕەگەکانی ئەو درەختە لە جەستەمەوە ئاڵابن و خۆراکی درەختەکە لە جەستەمەوە هەڵمژن. هەموو خۆشی و هەموو خەمێکی ژیانم ببوونە مەل و سترانیان دەچڕی.

خەبەرم بۆوە و هێشتا هەستم دەکرد مەلەکان گۆرانیم تێدا دەچڕن، ئاخر هێشتا خودا لە مندا خۆشی نەکردبۆوە. بەدرێژایی ئەو شەوە نوستم و سەریشم لەسەر دەسنووسەکە بوو، هەتاو گزنگی دا، هەستام و دەموچاوم شت، جلکی پاکم پۆشی، زەنگی نوێژی بەیانی لێدرا، نیشانەی خاچم کێشا و چوومە خوارەوە بەرەو کلێسا، نێوچەوان و دەم و سینگم بەبەردەکانەوە نووساند و نوێژی دواشێوم کرد، نوێژەکە کۆتایی هات، چ شتێکم بەکەس نەگوت تا نەبا هەناسەم پیس بێ، بەپەلە گەڕامەوە حوجرەکەم، من فریم، لەبەر ئەوەی فریشتەکان هەڵیان گرتم، من نەمبینین، بەڵام لەهەردوو لاوە گوێم لە وژەی باڵەکانیان بوو.

قەڵەمەکەم هەڵگرت و نیشانەی خاچم کێشا.

باوکە فرانسیسکۆس، ئەوا کەوتمە نووسینەوەی ژیانت.

خودا یارمەتیم بدا!

***

یەک

سوێند دەخۆم ڕاستیی بڵێم، یارمەتیی زەینم بدە خودایە! ئەقڵم ڕۆشن کەوە، خودایە مەهێڵە یەک وشەی زیادە بڵێم، ئەی چیا و کێڵگەکانی ئومبریێن ئێوەیش ببنە شایەتم، ئەی ئەو گاشە بەردانەی کە تەڕ بوون بەخوێنی ئەوی شەهید، ئەی ڕێوبانە تەمتوماناوی و پیس و پۆخڵەکانی ئیتاڵیا، ئەی ئەشکەوتە تاریکەکان، ئەی لووتکە بەبەفر پۆشراوەکان، ئەی ئەو بەلەمەی کە ویت بەرەو وڵاتە قاقڕەکانی خۆرهەڵات برد، ئەی گەڕەکان، ئەی گورگەکان، ئەی چەتەکان و ئەی ئەو تەیرانەی پەیامەکەی ویتان ژنەفت، هەمووتان وەرن و ببنە شایەت! برا لیۆن پێویستی بەئێوەیە، وەرن لای چەپ و لای ڕاستم بگرن و یارمەتیم دەن ڕاستیی بێژم، ئەو تاقە ڕاستییەی کە ڕزگاربوونمی پێوە بەندە.

ئەز هەڵدەلەرزم، لەبەر ئەوەی زۆر جاران ناتوانم ڕاستی لەدرۆ جیاکەمەوە. فرانسیسکۆس وەکی ئاوێکی بەخوڕ وەهایە لەبیرکردنەوەمدا، ئەو هەمیشە ڕوخسار دەگۆڕێ، من ناتوانم یەک وێنەی جێگیری لێ هەڵگۆزم، ناتوانم دەست بنێمە سەر دڵم و بەدڵنیاییەوە بڵێم ئەو کورتەباڵا بووە یاخود باڵابەرز، ئاخر زۆرجاران ئەوم بینیوە چکۆڵە و هەژار و پێستەکەی بەئێسقانەکەیەوە نووساو، خاوەن ڕیشێکی بژی قاوەیی ڕەنگ، دەمولێوێکی ئەستوور، دوو گوێی گەورەی تووکن چون گوێچکەی کەروێشکی کێویی کە بەهۆیانەوە گوێی لە شتە بینراو و نەبینراوەکانی دونیا پێدەگرت، بەڵام دەستەکانی ناسک و پەنجەکانی باریک کە خانەدانزادەیێتیی بنەماڵەکەی دەسەلماند، بەڵام کاتێک دەدوا یان نوێژی دەکرد یاخود پێی وابووایە کە تەنهایە، ئەوا بڵێسەی ئاگر لەجەستەیەوە هەڵدەچوو، دەبووە فریشتەیەکی بەشکۆ بەجووتێک باڵی سوورەوە و لەئاسماندا دەشنایەوە، خۆ ئەگەر شەو با، ئەوا بونیام دەترسا و خۆی لێ لادەدا نەبا بسووتێ. هاوارم دەکرد: "برا فرانسیسکۆس، بکوژێرەوە، دونیا دەسووتێنیت!"

چاوانم هەڵبڕی و بینیم بەژوور سەرمەوە ڕاوەستاوە، ئارام و زەردەخەنە لەسەر لێو، هەمدیس ڕوخساری هەمان نەرمی و تاڵی و هەژاریی بونیامانەی لەخۆگرتەوە.

بیرم دێ جارێکیان لێم پرسی:

– "برا فرانسیسکۆس، کاتێک لە تاریکیدا بەتەنهایت، خودا چۆن دەبینیت؟"

وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن وەک پەرداخێک ئاوی سازگار دەیبینم، وەک پەرداخێک ئاوی نەمر، من تینوومە، ئاوەکە دەخۆمەوەو ئیدی تا ئەبەد تینوێتیم دەشکێ!"

بەسەرسامی ڕەتیم دایەوە: "خودا وەک پەرداخێک ئاوی سازگار؟"

– "برا لیۆن بۆ تۆ وا دەزانیت چییە؟ بۆچی سەرسام بوویت؟ چ شتێک نییە لە خودا ساکارتر بێ، چ شتێک نییە لە خودا سازگارتر و ڕەوانتر بۆ لێوی ئینسان خولقێنرابێ!"

بەڵام دوای چەند ساڵێک، ئەو کاتەی کە وی گلۆڵەیەک قژ و مشتێک ئێسکی لێ مابۆوە و گۆشت بەجەستەیەوە نەمابوو، بۆ ئەوەی قەشەگەل گوێیان لێ نەبێ، دانەوێوە و بەدەنگێکی لەرزۆک پێی گوتم: "برا لیۆن، خودا ئاگرێکی گەورەیە، دەسووتێ و ئێمەیشی پێوە دەسووتێنێ!"

هێندەی زەینم ڕێگەم پێ بدا، تەنها دەتوانم بەدڵنیاییەوە بڵێم کە ئەو لەعەردەوە بەرەو سەرێ کورتە باڵا بوو، بەڵام لەسەرییەوە بەرەو خوار کەتە دەینواند.

دوو شتم بەباشی لەبارەی جەستەیەوە بەبیر دێتەوە، ئەوانیش پێوپل و چاوانێتی. ئاخر من سواڵکەرێک بووم، بەدرێژایی ژیانم بەسواڵ ژیاوم، هەزارەها پێوپلم بینیوە کە بەدرێژایی ژیانیان پەتیی بەسەر بەرد و بەسەر خۆڵ و بەناو قوڕ و بەناو بەفردا ڕۆیشتوون، بەڵام هەرگیز پێگەلێکم نەبینیوە کە هێندەی پێوپلی ئەو شەکەت و کەنەفت و لاواز بووبن، هەرگیز پێگەلێکم نەبینیوە کە ئاوها بەرێگاکاندا ڕۆیشتبن، کە ئاوها پۆشراو بووبن بەبرینی خوێناویی. کاتێک باوکە فرانسیسکۆس دەنووست، هەندێ جار دادەنەوییمەوە و بەئەسپایی پێیم ماچ دەکرد، وەک ئەوە وابوو هەموو عەزاب و خەمی مرۆڤایەتیم ماچ کردبێ.

سەبارەت بەچاوەکانیشی، گەر بونیام بۆ یەک جاریش چاوانی وی بینیبێ، ناکرێ بیری بچنەوە. چاوانی گەورە، شێوە بایامی، ڕەش وەکی خەڵووز. هەرگیز چاوانێکم نەبینیوە لەچاوانی ئەو میهرەبانتر و ئارامتر بن. بەبێ چ گومانێک چاوانی لەدوو دەلاقە دەچوون، کاتێک دەکرانەوە، بونیام لەو دیویانەوە دڵ و گورچیلە و سییەکانی دەبینی کە دەسووتان. زۆر جاران سەیری دەکردم بەبێ ئەوەی ببینێ. چما ئەو چی دەبینی؟ نە پێست و نە گۆشت و نەکەللەسەر. ڕۆژێکیان بەهێوری دەستی هێنا بەڕوخسارما، چاوانی پڕبوون لەسۆز و میهرەبانی. گوتی:

– "برا لیۆن من تۆم خۆش دەوێ لەبەرئەوەی لێدەگەڕێی کرمەکان بەئازادی بەسەر لێو و گوێتا بێن و بچن و دەریان ناکەیت!"

– "نایانبینم باوکە فرانسیسکۆس، کرمی چی؟"

– "دڵنیام کاتێک نوێژ دەکەیت، یاخود دەنوویت و خەون بەبەهەشتەوە دەبینیت، دەیانبینیت. برا لیۆن تۆ دەیانبینی، بەڵام لەسەر ڕوخسارتیان دەرناکەیت، لەبەرئەوەی باش دەزانیت ئەوانە لەلایەن خوداوە، لەلایەن ئەو پادشا مەزنەوە نێردراون. خودا لە ئاسماندا زەماوەندێتی و ئەوانەی ناردووە تا بۆ زەماوەندەکەی بانگهێشتمان کا، خودا لە بانگهێشتەکەیدا دەڵێ: سڵاوێکی زۆر لە پادشای گەورەوە، ئەو چاوەڕێتانە، وەرن!"

کاتێک لەگەڵ خەڵکیدا بووایە، پێدەکەنی، سوعبەتی دەکرد، کوتوپڕ هەڵدەبەزێوە و دەکەوتە سەماکردن، یان دوو پارچە داری هەڵدەگرت و وای دەنواند کەمانچە دەژەنێ و ئیدی دەکەوتە چڕینی گۆرانییەکانی خۆی لەبارەی خوداوە. هەڵبەت ئەو بۆیە وای دەکرد تا ئازایەتی ببەخشێتە خەڵکی، لەبەرئەوەی باش دەیزانی ڕۆح ئازار دەچێژێ، جەستە برسی دەبێ، ئینسان بەرگە ناگرێ. بەڵام کاتێک تەنها دەبوو، دەیدایە خوڕەی گریان، سینگی دەکوتا، خۆی فڕێ دەدایە ناو دڕک و داڵەوە، دەستی بەرەو ئاسمان هەڵدەبڕی و هاواری دەکرد: "خودایە، بەدرێژایی ڕۆژ نائومێدانە بەدواتا گەڕام، بەدرێژایی شەویش کاتێک من نوستبووم، تۆ بەدواما گەڕاویت، خودایە چما ناکرێ ئێمە لەبوومەلێڵدا یەکتری ببینین؟" جارێکی تریش گوێم لێی بوو هاواری دەکرد و نیگاشی لەئاسمان بڕیبوو:

– "خودایە، ئیتر من نامەوێ لەمە زیاتر بژیم، جلکەکانم داکەنە، ئازادم کە لەجەستە، ببەرەوە!" کاتێ کازیوەی دەدا و تەیرەکان دەکەوتنە جریوەجریو یان کاتێ نیوەڕوان دەچووە ژێر سێبەری فێنکی دارستانەکە، یاخود کە شەوانە لەژێر تریفەی مانگ و ئەستێراندا دادەنیشت، لەبەختەوەرییەکدا کە لەوەسفکردن نایەت هەڵدەلەرزی و بەچاوانێکی تژیی لەفرمێسک دیقەتی دەدام و دەیگوت:

– "برا لیۆن، براکەم، ئەمە چ موجیزەیەکە؟ دەبێ ئەو کەسە خۆی چۆن بێ کە ئاوها جوانییەکی خوڵقاندووە؟ ناوی چی لەو کەسە بنێین؟"

وەڵامیم دایەوە: "خودا، باوکە فرانسیسکۆس!"

هاواری کرد: "خودا نا، خودا نا... نا، خودا ناوێکی قورسە، مۆخ و ئێسک وردوخاش دەکا و دەیهاڕێ. خودا نا، بەڵکو باوکە ناوێکی خۆشە!"

شەوێکیان کە مانگ لە ئاسماندا بازنەیی هەڵهات و بەئاسماندا شۆڕبۆوە، هەموو عەردیش سادە و ساکار لەبۆشاییدا مەلەی دەکرد، فرانسیسکۆس لەکۆڵانە باریکەکانی ئاسیزییدا پیاسەی دەکرد و بەملاولای خۆیدا دەیڕوانی، بەڵام چ کەسێکی بەدی نەکرد لەبەر دەرگای ماڵەکەیدا ڕاوەستابێ و لەزەت لەو موجیزە مەزنە وەربگرێ. گوڕی دایە خۆی، بەسەر بورجی ناقوسی کڵێساکەدا هەڵزنی و کەوتە لێدانی ئەو زەنگانەی لە ساتەکانی خەتەردا لێدەدرێن. خەڵکی زەندەقچووانە لەخەو ڕابوون و پێیان وابوو ئاگرێکی گەورە کەوتۆتەوە، نیوە ڕووت بەرەو کڵێسای قەدیس ڕوفینۆ ڕایان کرد. لەوێ فرانسیسکۆسیان بینی وەک شێت زەنگەکانی هێناوەتە زرنگە.

خەڵکەکە بەتووڕەیی هاواریان کرد: "ئەرێ بۆچی لەزەنگەکە دەدەیت؟ چ قەوماوە؟"

فرانسیسکۆس لەسەر بورجەکەوە وەڵامی دانەوە: "هاوڕێ مەسیحییەکانم، سەر هەڵبڕن، بنۆڕن چ مانگە شەوێکە!"

فرانسیسکۆس ئاوها بوو. فرانسیسکۆسی ڕەحمەتی لەچاوی منەوە ئاوها بوو. من ئەمە یاداشت دەکەم بەڵام دڵنیا نیم. ئاخر چۆناوچۆنی بزانیبا ئەو چۆنە؟ ئەو کێیە؟ بۆچی ئەو خۆی دەیزانی کێیە؟ بیرم دێتەوە ڕۆژێکی زستان لە پۆرتیۆنکولا، فرانسیسکۆس دانیشتبوو لەبەر دەرگاکەدا و خۆی دابووە بەر خۆر، جحێڵێک بەهەناسەبڕکێوە هاتە پێشێ و بەرامبەری ڕاوەستا. جحێڵەکە لە ماندوویدا هەناسەی بۆ نەدەدرا، پرسی: "فرانسیسکۆس کوڕی بێرناردۆنێ لە کوێیە، ئەو قەدیسە تازەیە لە کوێیە تا بکەوم بەسەر پێیدا؟ چەند مانگێکە دونیام بەدوایدا تەی کردووە. براکەم توو مەسیح پێم بڵێ ئەو لەکوێیە؟"

فرانسیسکۆس بەسەر ڕاوەشاندنەوە وەڵامی دایەوە:

" فرانسیسکۆس کوڕی بێرناردۆنێ لەکوێیە؟ فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس چییە؟ فرانسیسکۆس کێیە؟ براکەم، منیش وەکی تۆ بەدوایدا دەگەڕێم. ساڵانێکە بەدوایدا دەگەڕێم. دەی دەستتم بدەرێ و با پێکەوە بچین بەدوایدا بگەڕێین!"

هەستایە سەر پێ، دەستی کوڕە جحێڵەکەی گرت و هەردووکیان پێکەوە ملی ڕێگەیان گرتەبەر و ڕۆیشتن.

ئەدی من ئەو شەوە کە بۆ یەکەمین جار لە ئاسیزیی بینیم، چۆن توانیم مەزەندە بکەم ئەو کوڕە جحێڵە کێ بێ کە پەڕێکی سووری درێژ بەلایەکی کڵاوەکەی و گۆرانی بۆ دولبەرەکەی دەچڕی. توند دەستی گرتم و بەخێرایی بەشاردا ڕەت بووین و گەیشتینە ماڵەکەی بێرناردۆنێ. کە چووینە ژوورەوە، هەناسەمان لەخۆ بڕی نەبا دێوەکە دەنگمان ببیەت. ئەوسا شێوی بۆ ئامادەکردم و نانم خوارد، جێگەی بۆ داخستم، نووستم و بەیانیش کازیوە وەئاگا بوومەوە، بێ خشپە دەرگاکەم کردەوە و چوومە دەرێ. ئەو ڕۆژە یەکشەممە بوو، لە کڵێسای قەدیس ڕوفینۆ ڕێوڕەسمی سرووتێکی گەورە بەڕێوە دەبرا و منیش بۆ سواڵ چووم بۆ ئەوێ.

لای چەپەوە، لەو شوێنەی خەڵکی لێوە دەهاتنە کڵێساکەوە، لەسەر شێرە بەردینەیەک دانیشتم، چاوەڕێ بووم خەڵکەکە بێنە ژوورێ.

پێم وابوو ئەوڕۆ ڕۆحیان جلکی یەکشەممەی پۆشیوە و بەهەشت و دۆزەخ بەزەینیاندا تێدەپەڕێ، ئەوان لەبەر ئەوەی دەترسان، ئومێد هەبوو جزدانەکانیان بۆ هەژاران شلکەن. کڵاوەکەمم ڕاگرت، جاروبار پارەیەکی تێ دەکەوت و زرنگەی دەهات. پیرێژنێکی شێتۆکە دانەوێوە و پرسیاری کرد من کێم و لەکوێوە هاتووم و چما ئایا کوڕەکەیم نەدیتووە، گوایە سوارەکان لە (سیێنا) ئەویان لەشەڕدا بەدیل گرتووە، نەفرەتیان لێ بێ!

بەڵام هەر عەینەن ئەو کاتەی زارم هەڵێنایەوە تا وەڵامی بدەمەوە، جەنابی بێرناردۆنێی باوکی فرانسیسکۆس هات. من دەمێک بوو ئەوم دەناسی، بەڵام هەرگیز سۆزێکی پێ نەدابووم، پێی دەگوتم: "دەست و قاچت هەیە، بڕۆ ئیشێک بکە!"

ڕۆژێکیان وەڵامیم دایەوە: "ئاخر من بەدوای خودادا دەگەڕێم!"

بەنەڕەنەڕ گوتی: "دەک نەفرەتت لێبێ!"

وای گوت و خزمەتکارەکانی دایانە قاقای پێکەنین.

ئەوا ئێستاش لەگەڵ خاتوو (پیکا)ی هاوسەریدا، بەهەنگاوی خاو و بەشکۆ هاتبوون بۆ کڵێسا تا بەشداری لە ڕێوڕەسمی نوێژدا بکەن. خودایە وی چ ئاژەڵێکی دڕندە بوو؟ پاڵتۆیەکی وەنەوشەیی تۆخی داوێن رازاوەی بەگوڵینکەی ئاوریشمین پۆشیبوو، کڵاوێکی ڕەشی مەخمەلی لەسەردا و جووتێک پێڵاوی ڕەش و نووک تیژی لەپێدا، بەدەستی چەپی گەمەی بەو خاچە دەکرد کە بەزنجیرێکی زێڕین کردبووی بەسینگییەوە. ئەم پیاوە قەڵافەتێکی زۆر بەهێز و زلی هەبوو، چەناگە پتەو، غەبغەبە زل، کەپوو زل و کەوانەیی لەگەڵ چاوانێکی سارد و خۆڵەمێشی وەک چاوی باز.

هەرکە ئەوم بینی، خۆمم گرمۆڵەکرد تا نەمبینێ. چوار هێستر، بەباری کەلوپەلی گرانبەهاوە لەدوایەوە هاتن: ئاوریشم، مەخمەل، چەرچەفی ئاڵتوونی و قوماشگەلی نایابی چنراو. پێنج چەکدار پاسەوانێتیی هێسترەکانیان دەکرد لەبەرئەوەی ڕێگەوبانەکان تژیی بوون لە چەتە. بیرناردۆنێ بۆ ئەوە بەکەلوپەلە بازرگانییەکانییەوە هاتبوو بۆ کڵێسا تا ئەوانیش بەشداری لەو مەراسیمەدا بکەن و قەدیس لەوێنەکەیەوە بیانبینێ و بیانناسێتەوە و گەر تووشی ڕووداوێک بوون بەفریایانەوە بچێ. بێرناردۆنێ بەر لە هەر سەفەرێک ڕاهاتبوو بچێ بۆ کڵێسا و سوژدە بۆ قەدیس ببا و سەودا و مامڵەیەکی لەگەڵ بکا، تا قەدیس

کەلوپەلەکانی بپارێزێ و ئەمیش بەرامبەر ئەوە مۆمدانێکی زیوینی قورس و جوان زەخرەفەکراوی لە فلۆرانساوە بۆ بێنێ تا قەدیسەکانی تر بەخۆیان و مۆمدانە شووشەییەکانیانەوە بکەونە بەخیلی پێبردنی.

خاتوو پیکای هاوسەرە فەرەنساییەکەشی لەتەنیشتەوە دەڕۆیشت و دەستی بەنیشانەی خاچ لەسەر سینگی دانابوو، شاڵێکی ئاوریشمینی شینی بەسەرەوە بوو، بەشکۆوە دەڕۆیشت و چاوانیشی بڕیبووە عەردەکە. وی جوان و لێوڕێژ بوو لە شادومانی و لەزەت. لەو جۆرانە بوو کە هەستی هاوسۆزیی بەڕوخساریانەوە دیاربوو، دەستم بۆ لای ڕایەڵ کرد، بەڵام ئەو نەیبینیم. نازانم نەیبینیم یاخود لەو دێوەی تەنیشتی دەترساو نەیوێرا خێرێکم پێ بکا؟ هەردووکیان پێکەوە چوونە کلێساکەوە و دیارنەمان.

دوای ساڵانێکی زۆر، بەیانییەکیان کاتێک چووبووینە دەرەوە تا گەشتێک بەگوندەکانا بکەین و پەیڤی ئەڤین بەگوێی خەڵکیدا بدەین، فرانسیسکۆس باوک و دایکی هاتنەوە بیر، هەناسەیەکی هەڵکێشا و لەبەرخۆیەوە گوتی:

– "حەیفێک، هەرگیز نەمتوانی پێکیان بهێنمەوە..."

– "کێ؟ برا فرانسیسکۆس تۆ لەبارەی کێوە دەدوێی؟"

– "لەبارەی دایک و بابمەوە برا لیۆن، ئەو دووانە جەنگێکی ئەبەدییان لەمندا هەڵایساندووە، ئەو جەنگە بەدرێژایی ژیانم درێژەی هەبووە، دەکرێ ناوی جیاجیا لەو جەنگە بنرێ، جەنگی نێوان خودا و شەیتان، جەنگی نێوان ڕۆح و جەستە، جەنگی نێوان خێر و شەڕ، جەنگی نێوان ڕووناکی و تاریکی، بەڵام هەمیشە ئەو جەنگە لەنێوان دایک و بابمدا بوو. بابم لەناخمدا هاوار دەکا: (پارە پەیداکە، دەوڵەمەندبە، بەئاڵتوون قەڵغانێکی جەنگی بکڕە و ببەرە خواپێداو، تەنێ دەوڵەمەندی و خواپێداوێتییە دەتکەنە شایستەی ئەوەی لەدونیادا بژیت. گەر خێرەومەند بیت، ئەوە بۆ خۆت دەدۆڕێیت، گەر کەسێک دگانێکی شکانیت، ئەوا تۆ هەموو کاکیلەی بێنەرە خوارەوە، عەوداڵی ئەوە مەبە خەڵکی خۆشیان بوێیت، بەڵکو هەوڵ بدە لێت بترسن، قەت داوای بەخشین مەکە، بەڵکو دەس بوەشێنە!)

دەنگی دایکیشم لەناوەوەمڕا دەزرنگێتەوە، لەسەرخۆ و بەترسەوە دەدوێ تا نەبا بابم گوێی لێی بێ: (خێرەومەند بەفرانسیسکۆس تا دۆعای خێری منت بەنسیب بێ، خەڵکە هەژار و زەلیل و سووکایەتیی پێکراوەکانت خۆشبوێ، گەر خەڵکی ئازاریان دایت لێیان ببوورە!)

بەدرێژایی ژیانم، دایک و بابم لەمندا جەنگین و منیش تێکۆشاوم ئاشتیان کەمەوە، بەڵام ئەوان ئاشت نەبوونەوە، برا لیۆن هەر بۆیە ئازار دەچێژم."

لەڕاستیدا جەنابی بێرناردۆنێ و خاتوو پیکا لەسینگی فرانسیسکۆسدا پێک گەیشتبوون و وییان ئازار دەدا. بەڵام ئەوەی فرانسیسکۆس هەستی پێ دەکرد، بەئاستێکی تردا گوزەری دەکرد، ئەلعانیش ئەوان دوو قەڵافەتی تەواوێک لەیەکترجودا بوون و لەو ڕۆژی یەکشەممەیەدا لەپاڵ یەکەوە دەڕۆیشتن و بەشدارییان لەمەڕاسیمی سرووتەکەدا دەکرد.

چاوانم لێک نا و دەنگی ناسکی ئەو منالانەم ژنەفت کە لەکلێساکەوە گۆرانییان دەچڕی و ئۆرگەکەش تۆنی مۆسیقاکەی لەسەکۆکەوە هەڵدەگۆزی و لەفەزادا شەپۆلی پێدەدا. من پێم وابوو ئەوە دەنگی خودایە،

ئەوە دەنگی حیرس و قودرەتی خەڵکە، بەچاوانێکی لێکنراوەوە گوێم ڕادێرابوو، لەزەتم دەبرد و هەستم دەکرد بەسواری ئەو شێرە مەڕمەڕینەی ژێرمەوە چوومەتە بەهەشتەوە.

چما دەبێ بەهەشت جگە لەتەرتیلەی خۆش، بخوور، تەوورەکەیەک نان و زەیتوون و شەراب چی دیکە بێت؟ لەبەرئەوەی، خودایە تۆبە، ئەوەی لاهووتییە خوێنەوارەکان باسی دەکەن لەبارەی باڵ و تارمایی و ڕۆحی بێ جەستەوە، من تێی ناگەم. گەر یەک نەخت وردە نان بکەوێتە سەر عەرد، ئەوا دادێمەوە، هەڵی دەگرمەوە و ماچی دەکەم، لەبەر ئەوەی دڵنیام کە ئەو لەتە نانە پارچەیەکە لە بەهەشت، ئەمەش بەتەنێ سواڵکەرێک تێی دەگا، دەی ئاخر منیش لەگەڵ سواڵکەراندا دەئاخڤم.

هەروا کاتێک بەشێرە مەڕمەڕینەکەوە چوومە بەهەشتەوە، سێبەرێکم لێ هات، چاوانم کردنەوە، بینیم فرانسیسکۆس لە بەرامبەرمدا ڕاوەستاوە. سرووتی کلێساکە تەواو ببوو، منیش لەو ماوەیەدا بڕێکی باش نوستبووم، هێسترەکان بەبارە گرانبەهاکانیانەوە لەو ناوە نەمابوون و لەو دەلاقەکراوەیەی بەرامبەر کلێساکەوە ڕۆیشتبوون.

فرانسیسکۆس لەبەردەممدا ڕاوەستا، بەشێوەیەکی ترسناک ڕەنگی پەڕیبوو، لێوە لەرەی پێ کەوتبوو، چاوانی تژیی بوون لە بینین و دەنگیشی نووسابوو.

– "وەرە، دەمەوێ قسانت لەگەڵدا بکەم."

چووە پێشەوە، خۆی بەگۆچانێکی دەسک لەعاج دروستکراوەوە گرتبوو، لەبەرئەوەی ئەژنۆکانی سست دەبوون، جاروبار پاڵی بەدیوارەکەوە دەدایەوە. ئاوڕی بۆ دامەوە. گوتی:

– "من نەخۆشم، بمگرە تا دەچینە ماڵەوە و لەوێ ڕادەکشێم، لەوێ لەلام بمێنەوە، شتێک هەیە دەمەوێ لەبارەیەوە پرسیارت لێ بکەم!"

ولاخدارەکان لە گۆڕەپانەکە مێخ زنجیریان دادەکوتی و گوریسەکانیان پێوە گرێدا، ئەوان جلکی ڕەنگاوڕەنگیان پۆشیبوو کڵاوی سووری شێوە قووچەکی زەنگۆڵەداریان لەسەردابوو. ئەوڕۆکە یەکشەممە بوو، کۆببوونەوە تا هونەری خۆیان بنوێنن و بکەونە جادووبازیی. پیرێژنان و پیرەمێردان بەچیچکانەوە لەسەر عەردەکە دانیشتبوون و زەمیلەکانیان نابووە کۆشیان و مریشک، هێلکە، پەنیر، گژوگیا بۆ نەخۆشی، هەتوان بۆ برین و چاوەزاریان دەفرۆشت، پیاوێکی ڕیش ماشوبرنجی دەیگوت کە بەو جرجە سپییەی لە قەفەسێکدا پێی بوو دەتوانێ فاڵ بگرێتەوە.

پیاوەکە گوتی: "جەنابی فرانسیسکۆس، ڕاوەستە با فاڵێکت بۆ بگرمەوە، بیستوومە ئەم جرجانە لە بەهەشتەوە هاتوون، ئاخر لەوێش جرج هەن، هەرلەبەر ئەوەیشە سپین و نهێنی زۆریان لەلایە!"

بەڵام فرانسیسکۆس خۆی گرتبوو بەیەکێک لەعامودەکانەوە و بەزەحمەت دەیتوانی هەناسەبدا، من چوومە ژێرباڵی تا گەیشتینە ماڵە گەورەکەی جەنابی بێرناردۆنێ.

خودایە، ئەرێ چۆن ئەو خەڵکە دەوڵەمەندەی ئەم هەموو شتەیان هەیە دەتوانن بمرن و ئەم هەموو شتە لەدوای خۆیانەوە جێ بێڵن! چ پێپلیکانەیەکی مەڕمەڕین، چ ژووری میچ ئاڵتوونی، چ چەرچەفگەلی ئاوریشمی! چەرچەفەکانم ڕاخستن، فرانسیسکۆس لەسەر تەختەنوێنەکەی ڕاکشا و یەکسەر لە

ماندوویيدا چاوی چووه خەو.

بەسەریدا دانەویمەوە و ئەو سێبەر و برووسکانەم دەبینی کە بەسەر ڕوخسارە ڕەنگپەڕیوەکەیدا تێدەپەڕین، پێدەچوو هەموو ڕووناکییەکی بەهێز چاوانی ببرژێنێتەوە، پێم وابوو شتێکی نەبینراو و خەتەرناک بەسەر سەرییەوە بوو. دواجار هاوارێکی کرد، چاوانی کردنەوە و زەندەقچووانە لەسەر سیسەمەکە دانیشت. خێرا سەرینێکی ڕیشاڵدارم نایە ژێر پشتی، تا پاڵی پێوە بداتەوە و لێی بپرسم چی ڕووی داوە، بەڵام وی دەستی ڕایەڵ کرد و ڕێگەی قسەکردنی نەدام.

لەبەرخۆوە گوتی: "بێدەنگ!"

وای گوت و سەری بەنێو سەرینە ڕیشاڵدارەکەدا ڕۆچوو، لەبەرئەوەی لەرزێکی توندی لێ هاتبوو. چاوانی کوژابوونەوە، لەناخییان دەنۆڕی و بەترسەوە لەو شتگەلەیان دەنۆڕی کە لەناوەوەیڕا خۆیان حەشاردابوو، چەناگەی دەلەرزی.

من یەکسەر تێگەیشتم.

هاوارم کرد: "تۆ خودات بینیوە! تۆ ئەوت بینیوە! "

قۆڵی گرتم.

بەترسەوە گوتی: "چۆنت زانی؟ کێ ئەوەی پێ گوتیت؟"

– "هیچ کەس، خۆم بینیم چۆن هەڵدەلەرزیت و یەکسەر تێگەیشتم. تەنێ کەسێک ئاوها هەڵدەلەرزێ کە یان شێرێکی لەبەر دەمی خۆیدا بینیبێ یان خودا!"

سەری لەسەر سەرینەکە بەرزکردەوە.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "نا، ئەوم نەبینیوە، بەڵکو تەنها دەنگیم ژنەفتووە."

وای گوت و بەترسەوە لەملاولای خۆی ڕوانی.

پێیگوتم: "دانیشە، دەستت بەسەرما هەڵمەهێنە، دەستم لێوەمەدە!"

– "دەستت لێوەنادەم، دەترسم دەستت لێوەبدەم، گەر ئەلعان دەستت لێوەبدەم، ئەوا دەستم دەبێتە قەرەبرووت!"

سەری ڕاوەشاند و زەردەخەنەیەکی هاتێ، هەمدیس بیلبیلەی چاوانی دەرکەوتنەوە.

گوتی: "شتێک هەیە دەمەوێ لەبارەیەوە پرسیارت لێ بکەم، ئەرێ دایکم لە ڕێوڕەسمی سرووتەکە گەڕاوەتەوە؟"

– "هێشتا نا، دەبێ لەگەڵ هاوڕێکانیدا سەری قسەی دامەزراندبێ!"

– "گەلێک باشتر، دەرگاکە داخە."

بێدەنگ بوو، دوای تاوێک هەمدیس گوتی:

"شتێک هەیە ویستم لەبارەیەوە پرسیارت لێ بکەم."

– "گەورەم لەخزمەتتدام، بپرسە!"

– "تۆ گوتت هەموو ژیانت بەدوای خودادا گەڕاویت. بلێ چۆن بەدوایدا گەڕاویت؟ ئایا هاوارت کردووە و گریاویت؟ ئایا گۆرانیت گوتووە یاخود بەڕۆژوو بوویت؟ هەر بونیامێک ڕێگەیەکی خۆی هەیە کە بەرەو لای خودای دەبا، ڕێگەکەی تۆ کامە بووە؟ ئەمە ئەوە بوو کە ویستم لەبارەیەوە پرسیارت لێ بکەم."

سەرم خەیاڵاوی داگرت، دەبا وەڵامیم دابایەوە یان نا؟ بەباشی دەمزانی ڕێگەکەی من کامەیە و گەلێک جاران بیرم لێ کردبۆوە، بەڵام شەرمم دەکرد بیهێنمە سەر زوبان. ئەو زەمانە شەرمم لەخەڵکی دەکرد، کەچی شەرمم لەخودا نەدەکرد.

فرانسیسکۆس بەگلەییەوە گوتی: "بۆچی وەڵام نادەیتەوە؟ ئەز بەساتەوەختێکی تەنگژەدا تێدەپەڕم، پێویستم بەیارمەتی تۆ هەیە، یارمەتیم دە."

بەزەییم پێیداهاتەوە، کەوتمە ژێر زەبری سۆزەوە و بڕیارم دا هەموو شتێکی بۆ باس کەم.

– "جەنابی فرانسیسکۆس، ڕێگەکەی من، نابێ دواجار ڕێگەکەی منت پێ سەیر بێ، ڕێگەکەی من بۆ گەڕان بەدوای خودادا تەمبەڵانەیە. گەر تەمبەڵ و بەتاڵە نەبام، ئەوا وەکی هەموو ئەو خەڵکە ماقووڵەی تر دەژیام، خۆم فێری پیشەیەک دەکرد، وەرشەیەکم دەکردەوە، دەبوومە دارتاش، جۆڵا، وەستای خانووبەرە، شەو و ڕۆژ کارم دەکرد، ژنم دەهێنا، کاتم نەدەبوو بەدوای خودادا بگەڕێم، ئیدی شتێکی لەو جۆرە چ مانایەکی نەدەبوو! هەموو بیر و خەیاڵاتم لای ئەوە دەبوو چۆناوچۆنی نان پەیداکەم و منداڵەکانم تێرکەم و ئەمر بەسەر ژنەکەمداکەم، بەڵام ڕۆحم، نیگەرانیی مەزنیی ڕۆحم خستمیە سەر خەیاڵی ئەوەی چۆن بونیام خاوەن کات و خواست و دڵێکی پاقژ دەبێ کە بیر لە خودا بکاتەوە!

بەبەخشندەیی خودا من وەک تەمبەڵێک لەدایک بووم، چ ئارەزوویەکم نەبوو بۆ ئیشکردن، چ ئارەزوویەکم نەبوو ژن بێنم و مناڵ بخەمەوە بۆ دونیا و گرفت بۆ خۆم کەڵەکە کەم. زستانان لەبەر هەتاودا و هاوینان لەژێر سێبەردا دادەنیشتم و شەوانەیش لە بانیژەی ماڵەکەمدا لێی درێژ دەبووم و لە مانگ و ئەستێران ڕادەمام. کاتێک بونیام لەمانگ و ئەستێران دەنۆڕێ، پێت وایە چۆناوچۆنی دەتوانێ بەدوای خودادا نەگەڕێ؟ نەمدەتوانی زۆر بنووم. بیرم دەکردەوە: کێ هەموو ئەمانەی خوڵقاندووە و بۆچی خوڵقاندوونی؟ کێ منی دروست کردووە و بۆچی دروستی کردووم؟ خودا لەکوێیە تا بیدۆزمەوە و پرسیاری لێ بکەم؟ دەبینیت، تەقوا گەرەکی بەتەمبەڵییە، کاتی گەرەکە، کرێکارێک کە خەریکی پەیداکردنی نانی ڕۆژانەیە و ئێواران ماندوو و مردوو دەگەڕێتەوە ماڵەوە و خۆی فڕێدەداتە سەر سفرە و پەلەپەل دەکەوێتە خواردن و لەگەڵ ژنەکەیدا دەمیان لەیەک گیر دەبێ و بەبێ چ هۆ و بەهانەیەک دەکەوێتە بیرازکردنی مناڵەکانی، ئاخر ئەو بۆیە وادەکا لەبەر ئەوەی ماندوو و شەکەت و شەپڕێوە، ئەوجا دەستەکانی بەیەکدا دەماڵێ و دەچێت دەنوێ...

چاوتروکانێک و وەئاگادێتەوە، دەبینێ ژنەکەی لە پاڵیایەتی، ئامێزی پێدادەکا، هەمدیس دەستەکان لەیەکتری دەئاڵێنەوە و نوقمی خەو دەبنەوە... ئیدی دەبێ ئەو کەسە چۆناوچۆنیی کاتی هەبێ بۆ خودا؟

بەڵام ئەو کەسەی چ ئیشی نییە، چ مناڵی نییە، چ ژنی نییە، دەتوانێ بیر لەخودا بکاتەوە، یەکەم جار بەحەزی شت فێربوونەوە، پاشان بەترسەوە. جەنابی فرانسیسکۆس سەرت ڕامەوەشێنە، تۆ پرسیارت لێ

کردم و دەی منیش وەڵامم دایتەوە، ببوورە!"

– "زیاتر بدوێ برا لیۆن، کۆتایی بەقسەکانت مەهێنە. کەواتە شەیتانیش خزمەتی خودا دەکا؟ کەواتە تەمبەڵیش خزمەتی خودا دەکا؟ برا لیۆن تۆ ئازایەتیم پێ دەبەخشیت، زیاتر بدوێ!"

– "جەنابی فرانسیسکۆس چیت پێ بڵێم؟ ئیدی ئەوانی تر خۆت دەیزانیت. دایک و بابم لەدوای خۆیانەوە بڕێک سەروەتیان بۆ بەجێ هێشتم، ئەوەم لەگەڵ خۆمدا برد و کۆڵەپشتەکەم هەڵگرت و ڕێگەکانم لەکۆڵەوەدا، لەدەرگایەکەوە بۆ دەرگایەکی تر، لەدەیرێکەوە بۆ دەیرێکی تر، لەگوندێکەوە بۆ گوندێکی تر تا بەدوای خودادا بگەڕێم. ئەو لەکوێیە؟ کێ بینیویەتی؟ لە کوێ دەتوانم بیدۆزمەوە؟ وەک ئەوەی وی ئاژەڵێکی دڕندە بێ و ئەزیش بۆ ڕاوکردنی چووبم. هەندێک خەڵک پێم پێدەکەنین و ئەوانی تریش بەردیان تێ دەگرتم، بەئەرزیاندا دەدام و بەر قامچییان دەدام، بەڵام من هەڵدەسامەوە و ڕام دەکرد، هەمدیس ڕێگەکانم لەکۆڵەوە دەدایەوە و بەرەو ڕاوی خودا دەچوومەوە.

هەستم بەهەناسەبڕکێی فرانسیسکۆس لەسەر بەیەنم دەکرد، گوتی: "دۆزیتەوە؟ خودات دۆزییەوە؟ "

– "جەنابی فرانسیسکۆس لەکوێ بمدۆزیبایەتەوە؟ لە هەموو جۆرە خەڵکانێکم پرسی، لەزانا، لە قەدیس، لە گەمژە، لە قەشە، لە گۆرانیبێژ، لەپیرەمێردگەلی تەمەن سەد ساڵە، هەر یەکەیان ئامۆژگارییەکی دەکردم، هەریەکەیان ڕێگەیەکی پیشان دەدام و دەیگوت:(ئەم ڕێگەیەیان بگرە بەر خودا دەدۆزییەوە!) بەڵام ئەوانی تر ڕێگەیەکی تریان پیشان دەدام، دەبا کامیانم هەڵبژاردبا؟ – بێگومان ئەو ڕێگەیەی کە دەیبردمەوە لای خودا– پیاوێکی دانا، خەڵکی بۆلۆگنا پێی گوتم: (خودا واتە ژنهێنان و مناڵ خستنەوە، بڕۆ ژن بێنە!) یەکێکی تر، شێتێک، قەدیسێکی خەڵکی گیوبیۆ گوتی: (گەر دەتەوێ خودا بدۆزیتەوە ئەوا بەدوایدا مەگەڕێ، گەر دەتەوێ خودا ببینیت، ئەوا چاوانت بنووقێنە! گەر دەتەوێ خودا ببیەیت، ئەوا گوێت بئاخنە. من خۆم وادەکەم!) وای گوت و ئەوسا چاوانی نووقاند و گوێی ئاخنی، دەستی بەنیشانەی خاچ دانا و پاشان دایە قوڵپی گریان. ژنێکیش کە وەکی زاهید لەدارستاندا دەژیا، ڕووتوقووت بەپەلە لەسەر دارسنەوبەرێک هاتە خوارەوە و هاواری کرد: (ئەڤین! ئەڤین! ئەڤین!) وای دەگوت و سنگی خۆی دەکوتا، ئەو ژنە جگە لەوە نەیدەتوانی چ وەڵامێکی ترم بداتەوە. ڕۆژێکیان لە ئەشکەوتێکدا پیاوێکی قەدیسم بینی، ئەو پیاوە ئەوەندە گریا بوو چاوانی کوێر ببوون، بەهۆی خۆنەشتن و زوهدیشەوە جەستەی توێخی هەڵدەدا. وی ڕاستترین و خەتەرترین وەڵامی دامەوە. کاتێک بیر لەو پیاوە دەکەمەوە مووی ئازای بەیەنم ڕاست دەبێتەوە.

فرانسیسکۆس بەهەڵلەرزینەوە دەستی گرتم و گوتی: "ئەو پیاوە چی گوت؟ دەمەوێ گوێم لێ بێ بزانم چی گوت!"

– "دانەویمەوە، سوژدەم بۆ برد و لێیم پرسی: (ئەی زاهیدی پیرۆز، من ڕێگەکانم لەپێوەداوە تا بەدوای خودادا بگەڕێم، ئەو ڕێگەیەم پیشان دە کە دەچێتەوە لای خودا!) ئەو بەدەم وەڵامدانەوەمەوە گۆچانەکەی کێشا بەعەردەکەدا و گوتی: (چ ڕێگەیەک نییە! چ ڕێگەیەک نییە!) بەترسەوە گوتم: (ئەی چی هەیە؟) گوتی: (یەک هەڵدێر هەیە، باز بدە!) بەحیرسەوە پرسیم: (یەک هەڵدێر؟ ئەمە ڕێگەکەیە؟) گوتی:

(بەڵێ، هەموو ڕێگەکان دەچنەوە سەر عەرد، بەڵام بازدان دەتگەیەنێتە لای خودا!) گوتم: (ئاخر ناتوانم!) گوتی: (کەواتە بڕۆ ژن بێنە و بۆ خۆت ئارام بەرەوە!) وای گوت و بازۆڵە زەرد و لاوازەکەی ڕایەڵ کرد و ئاماژەی بۆکردم دوورکەومەوە. هەنووکەش لەمەودایەکی دوورەوە دەنگی گریانی ئەو پیرەمێردە دەبییەم!"

فرانسیسکۆس بەترسەوە لەبەرخۆیەوە گوتی: "هەموو دەگریان؟ هەموو؟ ئەوانەی خودایان دۆزیبۆوە و ئەوانەشی کە نەیاندۆزیبۆوە؟"

– "بەڵێ... هەموو!"

– "بۆچی برا لیۆن؟"

– "نازانم... هەموو!" هەردووکمان بێدەنگ بووین. فرانسیسکۆس سەری ڕۆبردە نێو سەرینەکەیەوە و بەترس و نیگەرانییەوە هەناسەی دەدا. بۆ ئەوەی دڵنەوایی بدەمەوە گوتم:

– "باوکە فرانسیسکۆس گوێ ڕادێرە، وابزانم هەندێک جار پرشنگێکی خودام بینیوە. جارێکیان – بەڵام شەرابم زۆر خواردبۆوە – بۆ چاوترووکانێک ئەوم لەپشتەوە بینی، دەرگای ئەو مەیخانەیەی کردەوە کە من لەوێ لەگەڵ هاوڕێکانما بەزم و شایی لۆغانمان بوو، دەرگاکەی کردەوە و ئیدی لێیدا ڕۆی. ڕۆژێکی تر، بەناو دارستانێکدا دەڕۆیشتم، باران بەلێزمە دایکرد و هەورەبرووسکەیەک دەستی پێ کرد نەبێتەوە، لەوساتەدا چمکی پاڵتۆکەیم بینی، بەڵام هەورەبرووسکەکە نەما و پاڵتۆکەش دیارنەما. ڕەنگە هەورەبرووسکەکە پاڵتۆکەی ئەو بووبێ؟ هەر لەم بارەیەوە، جارێکی تر، زستانی ڕابوردوو، لەسەر شاخێکی بەرز جێگەپێکانی ئەوم لەسەر بەفر بینی. شوانێک لەوێوە تێپەڕی و پێیم گوت: "بنۆڕە، ئەوە جێگەپێی خودایە!" کەچی شوانەکە پێکەنی و گوتی: "سەهوویت فەقیر، ئەوە جێگەپێی گورگە، گورگێک کە بێرەدا تێپەڕیوە!" من ئیدی هیچم نەگوت، ئاخر چیم بەو شوانە گوتبا؟ ئەوێک کە مێشکی بەخاویی کاردەکا و پڕێتی لە مەڕ و گورگ، ئەو چوزانێ و چۆن تێبگا لەوەی چی لەو سەرەوە هەیە؟ باوکە فرانسیسکۆس، ببوورە... دوازدە ساڵە بەدوای خودادا دەگەڕێم، تەنێ ئەو چەند جارە بینیومە و ئیدی کەڕەتی تر نەمبینیوە!"

فرانسیسکۆس سەری دانەواند و لەفیکرەوە چوو.

دوای ساتێک لەبەرخۆوە گوتی: "کێ چوزانێ، خەفەت مەخۆ برا لیۆن، کێ چوزانێ، ڕەنگە گەڕان بەدوای خودادا، ئەوە خودی خودا بێ!"

کاتێک گوێم لەو قسەیە بوو لەرز دایگرتم، ئەویش خۆی لەرز دایگرت و ڕوخساری لەنێو دەستەکانیدا حەشاردا، نائومێدانە بەناڵەوە گوتی: "چ ڕۆحێکی شەڕانگێز ئەم قسانەی لەمندا کرد؟ یەک تاقە وشە لەزاری منەوە دەرنەچووە، من تەنها هەڵدەلەرزیم. گەڕان بەدوای خودادا، خودی خودایە؟ نەفرەتمان لێبێ!"

هەردووکمان بێدەنگ بووین. چاوانی فرانسیسکۆس هەمدیس بەناخیدا ڕۆچوونەوە، ئەز تەنێ سپێنەکەیم دەبینی، گۆنای سوور هەڵگەڕاو و دگانەکانی چۆقەیان پێ کەوتبوو، بەبەتانییەکی ئەستووری خوری داپۆشی، بەڵام ئەو بەتانییەکەی لەخۆی کردەوە.

گوتی: "دەمەوێ سەرمام بێ، لێم گەڕێ! سەیرم مەکە! سەیری دوورکە!"

هەستام بڕۆم، بەڵام ئەو ڕوخساری گرژ کرد.

گوتی: "دانیشە، دەچیت بۆ کوێ؟ دەتەوێ ئاوها بەتەنها لە لەحزەی خەتەردا بەجێم بهێڵیت؟ تۆ قسانت کرد و بەتاڵ بوویتەوە، منیش دەمەوێ قسان بکەم و بەتاڵ ببمەوە. خەیاڵت لە کوێیە؟ برسیتە؟ دە بڕۆ بخۆ! دەرگای ژێر زەمینەکە بکەوە و بڕۆ بخۆ و شەراب بخۆرەوە و ئازایەتی بەرە بەر خۆت تا گوێم لێ بگریت. قسانی خەتەرم هەن دەمەوێ بیانڵێم."

بەبێزارییەوە وەڵامیم دایەوە: "پێویستم بەوە نییە نە بخۆم و نە بخۆمەوە، بۆ تۆ وادەزانیت من بەتەنها هەر ورگم؟ تۆ دەبێ بزانیت من لەدایک بووم بۆ ئەوەی ببیەم و گوێ ڕادێرم. دە بدوێ، هەرچیت هەبێ بیلێییت من حەوسەڵەی ژنەفتنیم هەیە!"

– "پەرداخێک ئاوم بدەرێ، تینوومە."

ئاوەکەی خواردەوە و پاشان پشتی بەسەرینەکەوە دایەوە، لێوەکانی نیوە کراوە و گوێی ڕادێرا. هەموو شتێک بێدەنگ و ئارام،ماڵەکە چۆڵ، لە باخچەکە کەڵەشێرێک قووقاندی. – "پێم وایە برا لیۆن تەنها ئێمە هەردووکمان لەم دونیایەدا ماوین. گوێت لە چ شتێکە لەماڵەکەدا؟ لە دەرەوە؟ دونیا هەپروون بووە، تەنێ ئێمە هەردووکمانین ماوین."

بێدەنگ بوو، پاش تاوێک گوتی:

– "بەشانازیی خودا" وای گوت و خاچی کێشا و لێی ڕوانیم. هەستم کرد ڕوانینەکەی بەقووڵایی ڕۆحمدا ڕۆدەچێ.

هەمدیس بێدەنگ بۆوە، دەستی ڕایەڵ کرد و هێنای بەسەر ئەژنۆمدا.

گوتی: "دۆعام بۆ بکە برا لیۆن، تۆ ڕۆح لاوێنەری منیت، دەمەوێ ئیعتیرافت بۆ بکەم."

ئەو پێی وابوو من دوودڵم.

بەدەنگێکی فەرماندەرانە گوتی: "دەستت بنێ سەر سەرم، برا لیۆن دەست بنێ سەر سەرم و بڵێ: بەناوی خودا، ئیعتیراف کە ئەی فرانسیسکۆسی گوناهبار، کوڕی بێرناردۆنێ، دڵت تژییە لە گوناه، بەتاڵی کەوە و بحەوێوە!"

بەڵام من بێدەنگ بووم.

ئەوجا بەتووڕەیی گوتی: "ئەوەی گوتم بیلێرەوە!"

دەستم نایە سەر سەری، سەری دەتگوت پشکۆیەکی سووتێنەر و هەڵایساوە.

لەبەرخۆوە گوتم: "بەناوی خودا، ئیعتیراف کە ئەی فرانسیسکۆسی گوناهبار، کوڕی بێرناردۆنێ، دڵت تژییە لەگوناه، بەتاڵی کەوە و بحەوێرەوە!"

ئیعتیرافەکەی فرانسیسکۆس دەستی پێ کرد، سەرەتا هێور و ئارام، بەڵام وردە وردە ترس دای دەگرت و هەڵدەچوو.

– "ژیانی من تا ئێستا هەر خواردن و شەراب و بلوێر ژەنین بووە، جلکی ئاوریشمین پۆشین و پەڕی سوور بەکڵاودا کردن بووە. بەدرێژایی ڕۆژ سەودا و مامڵەی کڕین و فرۆشتن بووە، گەزەکەم دەگرت بەدەستەوە و سەرگەرمی فریودانی خەڵکی بووم، زێڕم کۆدەکردەوە و بەهەردوو دەست تەخشان و پەخشانم دەکرد، هەر بۆیە خەڵکی ناویان نابووم سەخی. شەوانەیش شەراب و گۆرانی. ژیانم ئاوهایی بوو.

بەڵام دوێنێ دوای نیوەشەو، کاتێ پێکەوە چووینە ماڵەوە و تۆ خەو بردیتییەوە و نوستیت، وەک بڵێی ڕووپۆشێکم بەسەردا بدرێ و بتاسێم، هەستم کرد ماڵەکە هەوای تێدا نەماوە و خەریک بوو دەخنکام. بەئەسپایی لەپێپلیکانەکان چوومە خوارەوە و پاشان بەپێدزکێ ڕۆیشتمە باخچەکە، ئەوجا بێ خشپە دەرگای حەوشەم کردەوە و بەپەلە چوومە سەر جادەە. مانگ پرشنگی دەدا و خەریک بوو ئاوا دەبوو، هەموو شتێک ئارام بوو، چراکان کوژابوونەوە و شار لەباوەشی خودادا نوستبوو.

باسکم کردەوە و هەناسەیەکی قووڵم هەڵمژت، هەستم کرد نەختێک حەواومەتەوە، ئەوجا بەرەو ژوور کەوتمە ڕێ. ڕۆیشتم و هەر ڕۆیشتم، بەلای کڵێسای قەدیس ڕوفینۆدا تێپەڕیم، هێشتا هەر هەستم دەکرد ماندووم، لەسەر ئەو شێرە مەڕمەڕییە دانیشتم کە پاسەوانیی دەروازەی کڵێساکە دەکا، ڕێک لەو شوێنەدا کە ئەمڕۆ تۆ دانیشتبوویت و سواڵت دەکرد، بەئەسپایی بەلەپی دەستم کەوتمە نەوازشکردنی شێرەکە، کە گەیشتمە لای دەمی، سەرنجم دا شتێکی لە بونیام چوو لە دەمیدایە و خەریکە قووتی دەدا، ئیدی من ترسام. بەخۆم گوت ئەدی ئەم شێرە چییە؟ بۆیە لێرە دانراوە تا پاسەوانی دەرگای کڵێساکە بکا؟ ئەم شێرە کێیە؟ خودایە؟ شەیتانە؟ ئەو مرۆڤ دەخوا و قووتی دەدا. چۆناوچۆنی لەیەکیان جیاوەکەم؟ کێ ئەوەم پێ دەڵێ؟ خودا یاخود شەیتان؟ لە ناکاوێکڕا هەستم کرد هەڵدێرێک لای ڕاستمەوەیە و هەڵدێرێک لای چەپمەوە و خۆیشم لە ناوەڕاستا، لەنێوان ئەو دوو بێ سەروبەرییەدا، لەسەر هێندەی یەک بست عەرد ڕاوەستاوم. سەرم گێژی خوارد و دونیا بەدەورمدا دەسووڕایەوە، ژیانم بەبەر چاومدا دەسووڕایەوە، قیژاندم: ئەرێ کەسێک نییە گوێی لێمبێ؟ چما من بەو ڕادەیە لە دونیادا تەنهام؟ ئەی خودا لەکوێیە؟ گوێی لێم نییە، دەستی نییە ڕایەڵی کا و بینێتە سەر سەرم؟"

کاتێک فرانسیسکۆس قسانی دەکرد، باسکی کردەوە، وڕێنەی دەکرد و بەزەحمەت دەیتوانی هەناسە بدا. چاوانی هەڵبڕی و لە پەنجەرەکەوە لە ئاسمانی نۆڕی، دەمویست دەستی بگرم تا ئارامی بکەمەوە، بەڵام بەتووڕەیی دەستی کێشایەوە و ناڵاندی: "لێم گەڕێ، لێم گەڕێ نامەوێ ئارام ببمەوە."

لەسەر لێواری سیسەمەکەی تلی دەدا، دەنگی نووساو و ئازاری دەچەشت.

– "هاوارم کرد، هاوارم هەم بۆ خودا و هەم بۆ شەیتانیش کرد، هەرکامێک لەو دووانە بهاتنایە بەدەنگمەوە، ئەوا من هەستم دەکرد بەتەنێ نیم. نازانم بۆچی ئاوها لەناکاو ئەو ترسەم لە تەنهایی تێدا وروژا و ترسێکی ئاوها باڵی بەسەردا کێشام؟ لەوساتەدا ئامادەبووم ڕۆحم بدەمە خودا یاخود شەیتان، گرنگ نییە کامیان، تەنێ بۆئەوەی بچوومایەتە هاوڕێیەتییەکەوە و ئیدی نەمدەویست تەنها بم. ئاوها نائومێدانە لەئاسمانم دەنۆڕی و چاوەڕێ بووم، دەنگێکم ژنەفت..."

لە قسەکردن وەستا، بەزەحمەت دەیتوانی هەناسە بدا.

هەمدیس تێهەڵچۆوە لەقسە و ئارەقەش زەنگۆڵ زەنگۆڵ بەڕوخساریدا دەهاتە خوارەوە.

پێم گوت: "دەنگ؟ فرانسیسکۆس دەنگی چی؟ چی دەگوت؟"

– "نەمدەتوانی وشەکانی لەیەکتر جیاوەکەم. نا ئەوە دەنگ نەبوو، بەڵکو نەڕەی ئاژەڵێکی دڕندە بوو، نەڕەی شێرێک بوو. بڵێی نەڕەی ئەو شێرە مەڕمەڕییە نەبووبێ کە لەسەری دانیشتبووم، ئەو شێرەی بونیام قووت دەدا؟"

ڕاچڵەکیم و لەسەرپێ ڕاوەستام، خەریک بوو کازێوەی دەدا، دەنگەکە هێشتا لەناوەوەمڕا تلی دەدا، وەک برووسکە تژیی بوو بەدەنگ و لەدڵمەوە دەچوو بۆ ڕیخۆڵەکان، لەملای ناخمەوە دەچوو بۆ ئەو لای، زەنگەکان وادەی نوێژی بەیانییان ڕاگەیاند، منیش بۆ قەڵاکە بەرەو ژوور بوومەوە، ڕام کرد و هەر ڕام کرد، کوتوپڕ هەستم کرد هەموو ئازای لەشم نیشتۆتە سەر ئارەقە، یەکێک لەدواوە بانگی کردم:

(بۆ کوێ ڕادەکەیت فرانسیسکۆس؟ فرانسیسکۆس بۆ کوێ ڕادەکەیت؟ تۆ ڕزگارت نابێت!)

ئاوڕم دایەوە، کەسم نەبینی. ئەوسا کەوتمەوە ڕاکردن، دوای چرکەیەک هەمدیس دەنگەکە بیسترایەوە:

(فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس، تۆ بۆچی لەدایک بوویت؟ بۆ ئەوەی ئاهەنگ بگێڕیت و گۆرانی بڵێیت و کچان فریو بدەیت؟)

ئیتر ئاوڕم نەدایەوە، ترسام و بۆ ئەوەی لەو دەنگە ڕزگارم بێ، هەمدیس کەوتمەوە ڕاکردن، بەڵام بەردێک لەبەرامبەرمدا کەوتە بانگکردنم: (فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس، تۆ بۆچی لەدایک بوویت؟ بۆ ئەوەی ئاهەنگ بگێڕیت و گۆرانی بڵێیت و کچان فریو بدەیت؟)

مووی سەرم ڕاست بۆوە، ڕام کرد، بەڵام دەنگەکەش لەگەڵ مندا ڕای دەکرد. ئەوسا بەئاشکرا هەستم کرد دەنگەکە لە دەرەوەی منەوە نایەت، چەندێک ڕام کردبوو لێی، بەڵام نەمتوانیبوو لێی ڕزگار ببم، ئاخر ئەو لەناو مندا بوو. کەسێک لە ناوەوەمڕا هاواری دەکرد، نەک من، نەک من، نەک کوڕەکەی بێرناردۆنێ، نەک ئەو جحێڵە شیرازە پچڕاوە، نا، بەڵکو یەکێکی تر بوو، لەناو مندا، باشتر لە من. ئەو کەسە کێ بوو؟ من نەبووم، ئاخر چۆناوچۆنیی ئەوەم زانیبا؟ ئەو یەکێکی تر بوو.

بەهەناسەبڕکێوە گەیشتمە قەڵاکە، هەر عەینەن لەو کاتەدا خۆر لەودیو چیاکەوە هەڵهات و گەرم داهاتم، دونیا پرشنگی دەدا، هەروەها ئەویش گەرمی بۆوە، کەسێک لەناوەوەمڕا هەمدیس کەوتەوە قسان، بەڵام ئەم جارەیان زۆر هێور، زیاتر لەوە دەچوو بچرپێنێ، وەک بڵێی یەکێک بیەوێ نهێنییەکم بۆ ئاشکراکا، سەرم داگرت و گوێم ڕادێرا، سوێند دەخۆم برا لیۆن چۆنی دەگێڕمەوە هەروا بوو. گوێم لێ بوو گوتی: (فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس، ڕۆحی تۆ کۆترە، ئەو بازەی دواشی کەوتووە بیگرێ شەیتانە، وەرە باوەشم!) ئەمە ئەو وشانە بوو کە خۆم پێشتر کردبوومە گۆرانی و بەعود ئاوازم بۆ دانابوو، شەوانە لەبەر پەنجەرەکاندا ڕادەوەستام و دەمچڕی... بەڵام ئەلعان برا لیۆن بۆ یەکەمین جار تێدەگەم بۆچی ئەو وشانەم بەشیعر هۆنیوەتەوە و مانای نهێنیی ئەو وشانە چییە..."

بێدەنگ بوو، زەردەخەنەیەکی هاتێ، سەری دانەواند و هەمدیس لەبەرخۆوە، بەورووژاوییەوە گوتی: "فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس، ڕۆحی تۆ کۆترە، ئەو بازەی دواشی کەوتووە بیگرێ شەیتانە، وەرە

باوەشم...!" ئەوجا بێدەنگ بوو.

ئارامتر بۆوە. هەستم کرد ئەلعان دەتوانم دەستی تێوەبدەم بەبێ ئەوەی بسووتێم، دانەویمەوە، دەستیم گرت و ماچم کرد.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، هەموو بونیامێک، تەنانەت ئەوانەشی ئیمانیان نییە، لە قووڵایی دڵیاندا خودایەکی لە گۆشتەوە پێچراویان هەڵگرتووە، ئەوە خودا بووە کە گۆشتەکەی لاداوە و کەوتۆتە قسان!"

فرانسیسکۆس پێڵووەکانی لێک نا، بەدرێژایی شەو نەنوستبوو، بۆیە ئێستا کفت و خەواڵوو بوو.

بەئەسپایی پێم گوت: "فرانسیسکۆس بنوو، خەویش فریشتەیەکی تری خودایە، متمانەی پێ بکە."

بەڵام وی ڕاپەڕی و چاوانی زەق کردنەوە. بەدەنگێکی نیوە نووساو گوتی: "ئێستا من چ بکەم؟ ئامۆژگارییەکم بکە!"

بەزەییم پێیداهاتەوە، بەهەمان شێوە منیش ساڵانێک بوو دونیام تەی دەکرد و سواڵی ئامۆژگاریم دەکرد. وەڵامیم دایەوە: "سەرت لەسەر سینگت دانێ و گوێ ڕادێرە بۆ ئەو کەسەی کە لەناختایە، بەدڵنیاییەوە هەمدیس جارێکی تر دەئاخڤێ، تۆیش هەرچیی گوت بەقسەی بکە!"

گوێم لێ بوو دەرگای حەوشە بەئەسپایی کرایەوە و یەکێک لەسەر نووکی پێ بەباغچەکەدا تێپەڕی. خاتوو پیکا بوو لە نوێژ گەڕابۆوە. تەنها بوو، هەناسەیەکی ئیسراحەتم هەڵکێشا، هەڵبەت ئەلعان جەنابی بێرناردۆنێ بەسواری ئەسپەکەیەوە لە ڕێی فلۆرێنس بوو.

گوتم: "فرانسیسکۆس، دایکت هاتەوە، ئێستا بنوو، منیش دەڕۆم."

دەستی گرتم و گوتی: "مەڕۆ! باوکم سەفەری کردووە، دەتوانیت لێرە بنوویت، بەتەنها جێم مەهێڵە! تکات لێ دەکەم!"

وای گوت و دەستی گرتم.

هەمدیس گوتی: "بەتەنها لەخەتەردا جێم مەهێڵە!"

– "فرانسیسکۆس، تۆ ئیتر تەنها نیت، تۆ باش دەزانیت، کە هاوڕێیەکی بەهێزت لەناختا هەڵگرتووە، گوێی بۆ ڕادێرە، بۆچی دەترسیت؟"

– "برا لیۆن، بەڵام ڕێک هەر لەبەر ئەوەیە دەترسم، لەمە تێناگەیت؟ مەڕۆ!"

دەستم خستە سەر نێوچەوانی، نێوچەوانی خەریک بوو دەسووتا. دایکی هاتە ژوورێ و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

–" کوڕی خۆم، بەسڵاوی مەریەمی پاکیژەی یارمەتیدەری تۆوە هاتوومەوە!"

وای گوت و چڵێک ڕێحانەی نایە دەستی فرانسیسکۆسەوە.

***

دوو

چەند شەو و چەند ڕۆژ نەخۆشییەکەی فرانسیسکۆس بەردەوام بوو؟ ناتوانم هەمووی بژمێرم، ئاخر من توانای پێوانەکردنی زەمەنم نییە. تەنها بیرم دێ مانگ چکۆڵەتر بۆوە، گەورە بۆوە و هەمدیس چکۆڵە بۆوە، بەڵام فرانسیسکۆس هێشتا هەر چاک نەبێۆوە، پێدەچوو لەخەویدا تەقەڵلا بدا، گا وروژاو هاواری دەکرد و هێرشی دەهێنا، گا لە سووچێکی تەختەنوێنەکەیدا خۆی گرمۆڵە دەکرد و هەڵدەلەرزی. دواتر کاتێک چاک بۆوە، لەو بارەیەوە قسانی بۆ کردین کە بەدرێژایی ساتی نەخۆشییەکەی گا لەگەڵ عارەبەکاندا جەنگیوە و خۆی کردووە بەئۆرشەلیمدا و خاچی پیرۆزی لەسەر شانی هەڵگرتووە، گا لەگەڵ ئەو ڕۆحە شەڕانگێزانەدا جەنگیوە کە یان لەعەردەوە سەریان هێناوەتەدەر، یان لەسەر پەلکی درەختەکانەوە خۆیان هەڵداوەتە خوارەوە یاخود لە قوولایی شەوەوە هاتوونەتە دەرەوە و کەوتوونەتە دوای ئەم.

لەکاتی نەخۆشییەکەی فرانسیسکۆسدا، دایکی فرانسیسکۆس و من تەنها مابووینەوە، خاتوو پیکا هەڵدەستا، دەچووە گۆشەیەکەوە و دەگریا، پاشان بەدەسەسرە سپییەکەی فرمێسکەکانی وشک دەکردنەوە و دادەنیشتەوە، باوەشێنێکی لەپەڕی تاوس دروستکراوی هەڵدەگرت و باوەشێنی کوڕەکەی پێ دەکرد کە لە (تایەکی) بەهێزدا دەسووتا.

شەوێکیان فرانسیسکۆس خەوێکی بینی، بۆ بەیانییەکەی خەوەکەی بۆ گێڕاینەوە، هێشتا شپرزەبییەکەی نەڕەوییبۆوە و ڕستی بیرکردنەوەکانی بۆ ڕێک نەدەخرایەوە، بەرلەوەی ئەو شەوە فێنکە دابێ و چرا نەوتییە برۆنزییەکان داگیرسێنرێن و دونیا میهرەبانتر بێتەوە، ئەو گێڕایەوە کە لەخەونەکەیدا مردووە، لەساتی گیانکێشاندا بووە دەرگاکە کراوەتەوە و مردن هاتۆتە ژوورەوە. بەڵام داسی بەدەستەوە نەبووە وەک ئەوەی لە تابلۆکاندا دەبینرێ، بەڵکو گازێکی ئاسنینی پێ بووە وەک ئەوانەی سەگکوژەکان بۆ گرتنی سەگی هار بەکاری دەهێنن. مەرگ ئاوها لە تەختەنوێنەکەی نزیک بۆتەوە.

مەرگ پێی گوتووە: (هەستە کوڕەکەی بێرناردۆنێ، وەرە با بڕۆین!) ئەم وەڵامی داوەتەوە: (بۆ کوێ بڕۆین؟) ئەو گوتوویەتی: (ئەوە تۆیت دەپرسیت؟ تۆ کاتت زۆر بووە، بەڵام هەمیوویت لە ئاهەنگ و جلووبەرگی کەشخە و گۆرانی چڕیندا بەهەدەرداوە، هەنووکەش کاتی ئەوە هاتووە سەری خۆت بقەبڵێنیت!) وای گوتووە و ئیدی مەرگ گازەکەی ڕایەڵ کردووە، فرانسیسکۆسیش خۆی لەژێر سەرینەکاندا گرمۆڵە کردووە و هەڵلەرزیوە، ناڵە ناڵ بەمەرگی گوتووە: (ساڵێک مۆڵەتم بدەرێ، تەنها ساڵێک، دەرفەتم بدەرێ تا ژیوان ببمەوە!) مەرگ داویەتی لەقاقای پێکەنین و هەموو دگانەکانی وەریونەتە سەر چەرچەفە ئاوریشمییەکان. گوتوویەتی: (تازە درەنگە، ئەوە ژیانی تۆ بوو کە خستتە قومارەوە، ئیتر چ ژیانێکی تر نییە، دەی ئیتر وەرە و با بڕۆین!) ئەمیش گوتبووی: (تەنها سێ مانگ مۆڵەتم بدەرێ، یەک مانگ، سێ ڕۆژ، یەک ڕۆژ!) بەڵام مەرگ وەڵامی نەدابۆوە، گازەکەی هەڵبڕیوە و ملی فرانسیسکۆسی پێ گرتووە. ئەوجا فرانسیسکۆس قیژەیەکی بەسوێی کردووە و خەبەری بۆتەوە.

سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد. خاتوو پیکا قەفەسی کەنارییەکەی لە ژوورەکەی خۆی هێنا تا لای پەنجەرەکەوە هەڵی واسێ و بیکاتە هاودەمی کوڕە نەخۆشەکەی، هەنووکە کەنارییەکە گۆرانی دەچڕی و دەنووکی بەرەو ئاسمان هەڵبڕیبوو.

– "خودای گەورە!"

ناکاو شادییەک فرانسیسکۆسی داگرت و ئارەقە بەنێوچەوانیدا چۆڕاوگەی بەست.

– "خودای گەورە!"

دەستی لەچەرچەفەکانەوە دا، دەستی لەشیشی تەختەنوێنەکەوە دا، بەدەست بەدوای ئەژنۆی دایکی دا دەگەڕا و لای بۆ من کردەوە.

لەبەر خۆوە گوتی: "ئەمە بەڕاستییە؟" چاوانی پرشنگیان دەدا: "ئایا ڕاستە هێشتا زیندووم؟"

وەڵامم دایەوە: "گەورەم تۆ زیندوویت و لە گوڕی لەشساخیدایت، مەترسە!"

دەستی بەیەکدا ماڵی، ڕوخساری پرشنگی دەدا.

گوتی: "سوپاس خودایە کە هێشتا کاتم بەدەستەوەیە."

زەردەخەنەیەکی هاتێ و دەستی دایکی ماچ کرد.

دایکی گوتی: "کوڕم خەونت بینی؟ خەوی خێربێت!"

هەمدیس بەورووژانەوە لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودایە سوپاس، هێشتا کاتم بەدەستەوەیە!" بەدرێژایی ئەو ڕۆژە تا ئێوارە، لەوە زیاتر قسەی تری نەکرد، چاوانی لێک نا و لە خەوێکی قووڵدا ڕۆچوو، تەواوی ڕوخسار و گەردنی بەڕۆشنایی پۆشرابوو.

خاتوو پیکا بەباوەشێنە لە پەڕی تاوس دروستکراوەکە باوەشێنی دەکرد، لەچاوترووکانێکدا لێوە خەمینەکانی هەڵێنا، ئەوەی بیرکەوتەوە کە چۆن کاتێک وی ساوا بووە لەجۆلانەدا ڕاپژەندووە، ئەوسا بەدەنگێکی خۆش و هێور، بەشێوە زمانی زێدەکەی، کەوتە چڕینی ئەو لایلایە دێرینە:

ئەی خەونی میهرەبان
ئەی ئەوەی منالانی ساوا دەبەیت
ها ئەوە ساوایەکی تریش بۆ خۆت
زۆر زۆر بەچکۆڵەیی دەتدەمێ
کە گەورە بوو هەمدیس بمدەرەوە.

بەهێواشی و بۆ ماوەیەکی درێژ ئەو لایلایەیەی چڕی و لەگەڵیشیدا باوەشێنی کوڕەکەی دەکرد، من دانیشتبووم و لە ڕوخساریم دەنۆڕی چۆن پرشنگی دەدا، چۆن چرچ و لۆچیی دەوروبەری دەم و برۆی دیار نەدەمان، چۆن پێستی ساف دەبۆوە و وەک پێستی منداڵی لێ دەهات، چۆن هەموو ڕوخساری وەک بەردێکی بەر شەپۆلی زەریا، ئارام و سازگار دەدرەوشایەوە.

نزیکیی ئێوارە فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە، حەوابۆوە و ئارام بوو، لەسەر تەختەنوێنەکەی دانیشت

و وەک ئەوەی بۆ یەکەم جار بێ دونیا ببینێ، سەیری چواردەوری خۆی کرد، هەستی بەبوونی ئێمەکرد، زەردەخەنەیەکی هاتێ و کەوتە گێڕانەوەی خەونەکەی. بەڵام هەر لەگەڵ گێڕانەوەکەیدا هەمان ترسی پێشوو لەخۆیەوە پێچا، چاوانی پڕ بوون لەتاریکی. دایکی دەستی گرت، نەوازشی کرد و هێوری کردەوە.

گوتی: "دایکە وام زانی نوستووم، هەر وەکی جارانی منداڵی، تۆیش ڕاتدەژەندم و لایەلایەت بۆ دەکردم، دایکە وا هەستم دەکرد سەرلەنوێ منت بۆتەوە!"

هەمدیس دەستی دایکی گرتەوە و ماچی کرد، دەنگی میهرەبانانە بوو وەک دەنگی مناڵێک.

– "دایکە، دایە حەکایەتێکم بۆ بکە!"

لەناکاوێکرا ڕوخساری وەک هی مناڵێکی چکۆڵەی لێ هات، کە قسانی دەکرد دەتگوت مناڵە و تازە زوبانی دەپژێت. خاتوو پیکا زراوی چوو، چونکە برایەکیشی کە وەک فرانسیسکۆس کەسێکی عەیباش و دەس بڵاو و سترانبێژێکی بەناوبانگ بوو، لە(ئاچیگنۆن)، بەهۆی خواردنەوەی شەرابی زۆر و گوتنی گۆرانی زۆرەوە، ئەقڵی لەدەست دابوو، گەیبیبووە ئەو ڕادەیەی لەسەر چوارپەل دەڕۆیشت، دەیباعان، گیای دەخوارد و لەخەیاڵی دێوانەیی خۆیدا پێی وابوو بۆتە مەڕ... ئەوا ئێستاش کوڕەکەی، وای دەزانی سەرلەنوێ بۆتەوە بەمناڵ و داوای لێ دەکرد حەکایەتی بۆ بکا. لەخۆی دەپرسی بڵێی خوێنەکەی پیس نەبووبێ و خودا نەیەوێ لەسەر گوناهەکانی سزای بدا؟

بەدەم دەسهێنان بەنێوچەوانیدا تا فێنکی بکاتەوە، گوتی: "کوڕەکەم، چ حەکایەتێکت بۆ بگێڕمەوە؟"

– "هەر حەکایەتێک خۆت دەتەوێ، حەکایەتێک لەوڵاتەکەی خۆتەوە، لەبارەی (پیترۆس) ەوە، لەبارەی ئەو قەشە کێوییە پێ پەتییەوە!"

– "کام پیترۆس؟" – "ئەو مورتەدە گەورەیەی خەڵکی لیۆن؟"

– "بەڵام کوڕەکەم ئاخر ئەوە حەکایەت نییە!"

– "کە مناڵ بووم زۆر جاران ئەوەت بۆ گێڕاومەتەوە و پێم وابووە ئەوە حەکایەتە، من وەک شتێکی ترسناک لەو دێوە قەدیسە دەترسام، هەرجارێک کارێکی نابەجێم کردبا، تۆ بەو قەشەیە دەتترساندم، بیرت دێ؟ دەتگوت: (ئێستا قەشە دێ و دەتبا!) منیش لەژێر چەرپاکەمدا خۆم دەشاردەوە و فزەم لەخۆ دەبڕی، نەبا بمدۆزێتەوە و بمبا!"

ڕاپەڕیم و گوتم: "پیترۆس! ئەو قەشە بەناوبانگەی خەڵکی لیۆن دەڵێیت؟ خاتوو پیکا تۆ دەیناسیت؟ من زۆر شتم لەبارەیەوە بیستووە، زۆر موجیزە و شتی سەیر... بەوپەڕی زەلیلییەوە تکات لێ دەکەم پێم بڵێیت ئایا ئەوت بینیوە؟ ئایا دەیناسیت؟ ئەو کەسێکی چۆن بوو؟ من بەدوایدا گەڕام تا بیدۆزمەوە، بەڵام نەمدۆزییەوە، ئاخر ئەو ئیدی مردبوو."

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ، بۆ ئەوەی سەربکاتە سەر دایکی، گوتی: "دایکم پێڵاوەکانی فڕێ داو ویستبووی بەپێپەتی دوای کەوێ، ڕێگەیان نەدابوو، دوایی دەرگایان لەسەر داخست و بەشوویان دا، دوای ئەوەی کوڕێکی بوو ئیتر هەموو شتێکی بیرچۆوە، ئاخر دایکم کوڕی ویستبوو نەک خودا!

فرانسیسکۆس پێکەنی، بەڵام خاتوو پیکا تووڕە بوو.

بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "بیرمنەچۆوە، بەڵکو کێشەی ترم بۆ دروست بوو، چۆن دەکرێ بیرم بچێتەوە؟ زۆر جاران خەونیشی پێوە دەبینم."

– "دایکە، یەکەم جار چۆنت ناسی؟ بۆمان بگێڕەوە!"

وای گوت و پاڵی بەسەرینەکانەوە دادایەوە، ئەو بەدرێژایی ڕۆژ نوستبوو، هەنووکەیش لەهەموو جەستەیدا هەستی بەحەوانەوەیەکی خۆش دەکرد، پێڵووەکانی لێک نا و گوتی: "گوێمان لە لاتە!"

خاتوو پیکا وەکی ئاگر هەڵایسابوو، سەری بەسەر سنگیدا شۆڕکردبۆوەو قەیرێک بێدەنگ بوو، پێڵووەکانی بۆ سەرەوە و خوارەوە دەترووکان، دەتگوت باڵی تەیرێکی بریندارن. بونیام هەستی دەکرد ئەو قەشەیە لە قووڵایی ویدا، لەتاریکترین گۆشە و قوژبنی ناخیدا دەژی و ئەمیش دەترسێ دەری بهێنێ و بیهێنێتە بەر ڕووناکی.

دوای ئەو بێدەنگییە درێژە گوتی: "کوڕەکەم ناتەوێ حەکایەتێکی ڕاستیت بۆ بگێڕمەوە؟"

فرانسیسکۆس چاوانی کردنەوە و بڕۆی گرژ کرد.

– "نا.. نا، حەکایەتی تر نا! کەی یەکەمین جار ئەوت ناسی؟ کەی و لەکوێ؟ چی پێ گوتیت؟ چۆن هەڵاتیت؟ خەڵکی زۆر شتی لێ دەگێڕنەوە بەڵام باوەڕم پێیان نییە. هەنووکە ساتی ئەوە هاتووە حەقیقەتەکەی بزانم!"

فرانسیسکۆس سەیری منی کرد و گوتی: "هەموو مرۆڤێک برینی نهێنییەکی سارێژ نەبوو لە ژیانیدا هەیە، برینەکەی دایکیشم ئەوەیە!"

خاتوو پیکا بەنائومێدی گوتی: "باشە کوڕەکەم، هەموو شتێکت بۆ دەگێڕمەوە، هێور بەرەوە!"

دەستەکانی کەوتنە سەر کۆشی، پەنجەکانی باریک و ناسک بوون وەکی پەنجەکانی کوڕەکەی، بەتووڕەییەوە گەمەی بەدەسەسڕە سپییەکەی دەکرد.

بەهێوری کەوتە گێڕانەوە، وەک ئەوەی کۆشش کا شتەکانی بیربکەوێتەوە:

– "ئێوارەیەکی درەنگی یەکشەممە بوو، بەئەسپایی چوومە باخچەکەی بابمەوە تا ئینجانەی گوڵەڕێحان و شێوەران و وەنەوشەکان ئاوبدەم، گوڵە شەمەدانییەکی سوور لە ئێوارەوە شکۆفەی کردبوو، منیش لایەوە ڕاوەستام و کەوتمە ستایشکردنی.

لە ناکاوێکرا کەسێک بەتوندی پاڵی بەدەرگای حەوشەوە نا و هاتە ژوورەوە، بەترسەوە ئاوڕم دایەوە و بینیم قەشەیەکی قەڵەندەر و پێ پەتی و جبەیەکی شڕوپڕی لەبەردا و گوریسێکی ئەستووری لەناوقەدەوە پێچابوو، لە بەرامبەرمدا ڕاوەستاوە.

دەمم کردەوە بۆ ئەوەی هاوارکەم، بەڵام ئەو دەستی ڕایەڵ کرد و دۆعای کرد: (خودایە ئاوا بێت ئەم ماڵە!) وای گوت و دەستی هەڵبڕی، دەنگی گڕ و تیژ بوو، بەڵام لەقووڵایی ئەو دەنگەدا هەستم بەمیهرەبانییەک کرد کە لە وەسفکردن نایەت، ویستم پرسیاری لێ بکەم چما ئەو کێیە، چی دەوێت،

بۆچی ئەوها هەناسەبڕکێی پێ کەوتووە، کێ ڕاوی ناوە، بەڵام قوڕگم بەجۆرێک وشک ببوو یەک وشەم بۆ نەگوترا.

ئەو پرسیارەکەمی لەسەر لێوەکانم خوێندەوە، گوتی: (بەڵێ، بەدوامەوەن، دوژمنەکانی مەسیح بەدوامەوەن، من قەشە پێترۆسم، ناو و شۆرەتی منت بەر گوێ نەکەوتووە؟ من ئەو کەسەم کە ئەو بەیداخە شڕو پڕەی مەسیحم بەرزکردەوە کە بەگوڵی سۆسەنی سپی نەخشێنراوە، من ئەو کەسەم کە بەزگی برسی و پێی پەتی، شاران و گوندانی لە پێوەدا و قامچییەکەی لە دەستی مەسیح وەرگرت و ئێستاش بەو قامچییەوە زەناکاران و درۆزنان و فێڵبازان ڕاودەنێ و لە پەرستگای خودا دووریان دەخاتەوە.)

ڕیز ڕیز قسانی دەکرد، دەنگی هەراوزەنایەک لە جاددەوە دەهات، کۆمەڵێک خەڵک لەوێوە تێپەڕین، سووکایەتیئامێزانە پێدەکەنین و هەڕەشەیان دەکرد و لە دەرگاکانیان دەدا، زەنگی کڵێساکەی نزیکمان بەتووڕەیی کەوتە زرنگە.

قەشە دەستەکانی گرمۆڵەکرد، ئاوڕی بۆ دەرگای حەوشە دایەوە، لێوەکانی گەست و زەردەخەنەیەکی گاڵتەجاڕییانەی هاتێ.

– (ئەوانە بۆنی مەسیح، بۆنی گەورەترین دوژمنی خۆیان لەهەوادا کردووە، ئەوانە دەقیژێنن و پەلامار دەدەن تا هەمدیس مەسیح لە خاچ بدەنەوە. باشە، پیلاتۆس و کایفاس، ئەو ڕۆژە دێ، دێ، ڕۆژی ئاخیرەت دێ!)

خەڵکەکە لەوێوە تێپەڕین بەبێ ئەوەی بوێرن لە دەرگای ماڵی ئێمە بدەن، بۆ خوارەوە بەرەو لای پردەکە چوون و دیارنەمان، من لە باخچەکەدا بەتەنها لەگەڵ قەشەدا مامەوە، دەلەرزیم و سەرنجم بڕیبووە گوڵە شەمەدانییە سوورەکە، تیشکێکی بەهێز لەو قەشە قەڵەندەرەوە پرشنگی دەدا کە من نەمدەتوانی بەرگەی بگرم، بەچاوانێک سەیری دەکردم تژیی بوون لە ژان و ناسکییەکی سەیر. دەستم ڕایەڵ کرد و گوڵی سووری شەمەدانی لە دەستمدابوو، بەڵام ئەو یەکسەر هەڵیپچوڕقاند، هاوارێکم کرد و فرمێسک زایە چاوانم. برۆ ئەستوورەکانی گرژ کرد.

– (شەرم ناکەیت ڕۆحت دەدۆڕێنیت بەوەی کە لەبری ئەوەی لەخولقێنەر بنۆڕیت لەخولقێنراو دەنۆڕیت؟ پێویستە هەموو جوانییەکانی سەر عەرد لەناوببرێن چونکە ناهێڵن نەبینراو ببینین؟)

فرانسیسکۆس کە تا ئەوکاتە سەری دانەواندبوو، گوێی ڕادێرابوو، ڕاچڵەکی، گۆناکانی هەڵایسابوون.

هاواری کرد: "نا، نا!" ئەوجا لای بۆ کردمەوە و گوتی: "برا لیۆن تۆ دەڵێیت چی؟"

– "گەورەم من چ بڵێم؟ ئەز کەسێکی ساویلکەم و بۆ ئەوەی باوەڕ بەشتێک بکەم دەبێ ئەو شتە ببینم و بیژنەفم و دەستی تێوەبدەم. تەنێ کاتێک دەتوانم مەزەندەی نەبینراو بکەم کە بینراوم بینیبێ، گەر بینراو نەبێ ئەوا تیادەچم!"

فرانسیسکۆس لەپەنجەرە کراوەکەوە لەباخچەکەی نۆڕی، لە پەرژینی مێوەکە، لەو هەورە سپییانەی نۆڕی کە لەئاسماندا مەلەیان دەکرد، ئەوجا گوتی: "جوانی کیژی خودایە، من دڵنیام جوانی کیژی خودایە، تەنها کاتێک کە لەجوانی دەنۆڕین دەتوانین مەزەندەی ڕوخساری خودا بکەین. دایکە لەسەر ئەو

گوڵە شەمەدانییانەی قەشەکەت هەڵیپچوڕقاند، هەقە وی ڕەوانەی دۆزەخ بکرێ!"

خاتوو پیکا وەڵامی دایەوە: "ئاخر ئەو بۆ ڕزگارکردنی ڕۆحی من ئەوەی کرد، گوڵە شەمەدانییەک چییە لەچاو ڕۆحی ئینسساندا؟ خۆت واتەنی (قەشەکەم) بەگوڵە سوورەکەی دەستییەوە دەچێتە بەهەشت، لەبەر ئەوەی ڕۆحی منی ڕزگارکرد."

فرانسیسکۆس بەسەرسوڕماوی سەیری دایکی کرد و گوتی: "چۆن؟ چۆن ڕۆحی تۆی ڕزگارکرد؟ ئەی تۆ نەتگوت کاتێک باوکت هاتۆتەوە، دەری کردۆتە دەرەوە و ئیتر هەموو شتێک کۆتایی پێ هاتووە؟ تۆ وات بۆ گێڕاومەتەوە، کەچی ئێستا... بۆچی ڕاستییەکەت پێ نەگوتووم؟"

– "لەبەر ئەوەی ئەو کات تۆ مناڵ بوویت و کە گەورەش بوویت گەر پێم گوتبایت پێم پێدەکەنیت. بەڵام کوڕەکەم ئێستا تۆ نەخۆشیت و جەستەت ماندووە و دەتوانیت بێ ئەوەی پێبکەنیت پەیامە نهێنییەکانی خودا ببیەیت، هەر لەبەر ئەوە بڕیارم دا ڕاستییەکەت بۆ بگێڕمەوە."

فرانسیسکۆس بەشپرزەییەوە گوتی: "بدوێ، دایکە بدوێ، من ئیدی پێناکەنم، ڕەنگە بگریم، ساتی ئەوە هاتووە، ڕاست دەکەیت دایکە، ساتی ئەوە هاتووە ئەو چیرۆکە ببیەم."

هێشتا قسەکانی تەواو نەکردبوو، لە ناکاوێکڕا دایە قوڵپی گریان.

دایکی ترسا و ئامێزی پێداکرد.

– "کوڕەکەم بۆچی دەگریت؟ بۆچی دەلەرزیت؟"

– "دایکە لەبەر ئەوەی هەست دەکەم خوێنی تۆ لە لەشی مندا دێ و دەچێ، دایکە..."

خاتوو پیکا بەدەسەسڕەکەی ئارەقەی لاجانگ و گەردنی خۆی سڕی و لە منی ڕوانی، بۆ ساتێک دوودڵ بوو، وام لێکدایەوە کە ڕەنگبێ نەیەوێ لەبەردەمی مندا درێژە بەگێڕانەوەی چیرۆکەکە بدا. ئیدی من هەستام.

– "خاتوو پیکا دەتەوێ بڕۆم؟ ئەلعان دەڕۆم."

فرانسیسکۆس فەرماندەرانە دەستی ڕایەڵ کرد.

– "ڕاوەستە، تۆ نابێت بچیت بۆ هیچ کوێ! دایکە شەرم مەکە، بەردەوام بە!"

لەخاتوو پیکام ڕوانی، نیگایەکی بڕندەی ئاراستەکردم، برۆکانی بەرزکردنەوە، وەک ئەوەی بیەوێ هەڵمسەنگێنێ.

دواجار گوتی: "مەڕۆ، هەست بەچ شەرمێک ناکەم، دڵم پاقژە و دەدوێم."

– "ئەی دوایی!"

فرانسیسکۆس وای گوت و بێ ئارامانە لەدایکی ڕوانی.

– "قەشە دەستی نایە سەر سەرم و منیش هەستم دەکرد بڵێسەی ئاگر ڕۆ دەچێتە نێو سەرمەوە، بەگەرومدا دەچێتە خوارەوە و ناخم دەسووتێنێ. ئەوە چ بڵێسەیەک بوو؟ ئارەزووم بوو بگریم یان لە ناوەڕاستی باخچەکەدا بکەومە سەما، یاخود ڕاکەمە دەرەوە بۆ سەر جاددە، پێڵاوەکانم داکەنم و ڕێگەکان

بدەم لەکۆڵەوە و ئیتر بۆ ماڵی بابم نەگەڕێمەوە. ئەز دەسووتام، ئەدی ئەو بڵێسەیە چ بوو؟ بەخۆم گوت: دەشێ خودا خۆی بێت کە ئاوها ڕۆدەچێتە ناو ئینسانەکانەوە." گۆنا و گەردنی خاتوو پیکا هەڵایسابوون، هەستایە سەر پێ، گۆزە ئاوە کریستاڵییەکەی لەسەر تاقی پەنجەرەکە داگرت، پەرداخێک ئاوی تێکرد و خواردییەوە، هەمدیس پەرداخێکی تریشی تێکردەوە و ئەویشی خواردەوە، دەتگوت گەرەکێتی ئاگری کڵپەسەندووی ناو ناخی بکوژێنێتەوە.

فرانسیسکۆس ئیتر نەیدەتوانی ئارام بگرێ، گوتی: "ئەی دوایی؟"

خاتوو پیکا سەری دانەواند.

– "کوڕەکەم دوای ئەوە بەتەواوی سەرم لێ شێوا، ئیتر لەوە بەدوا چ شوێنێکم لەماڵە باب نەما، کاتێک قەشە دەرگای حەوشەی کردەوە و ئیشارەتێکی بۆ کردم بچم لەگەڵی، ئیتر من پێڵاوەکانم لەباخچەکە فڕێ دا و بەهەڵەداوان دوای کەوتم."

فرانسیسکۆس بەچاوانێکی زەقەوە لەدایکی دەنۆڕی و هەوڵی دەدا بدوێ، بەڵام نەیدەتوانی. من بەنیگەرانییەوە سەیریم دەکرد، نەمدەتوانی تێبگەم چما چ شتێکە کە ئاوها وروژانوێتی و ڕوخساری گۆڕیوە، ترسە، شادییە یان هەستکردن بەسووکایەتییە، یان هەرسێکیانە یەک لەدوای یەک، یاخود هەرسێکیان پێکەوەیە؟ لەبەر ئەوەی گا ڕەنگی ڕوخساری دەپەڕی و گا هەڵدەئایسا.

سەرئەنجام توانی زاری هەڵبێنێ و بدوێ.

– "ڕۆیشتیت؟ لەگەڵیدا ڕۆیشتیت؟ ماڵەکەتت بەجێ هێشت؟"

خاتوو پیکا دەنگی هێورتر دەینواند، گوتی: "ئا، لەگەڵیدا ڕۆیشتم، تەمەنم شانزە ساڵان و دڵیشم کراوە و ئامادە بۆ پێشوازیکردنی هەموو جۆرە موجیزەیەک. خودا لەو ئێوارەیەدا بەو شێوەیەی دەیویست خۆی پیشان دام، وی بۆ کیژانی تر خۆی لە شێوەی کوڕە بەگزادەیەکی جحێڵ و قۆزدا دەردەخا، بەڵام بۆ من لەشێوەی قەشەیەکی قەلەندەر و پێ پەتی و جلک دڕاودا وەدیارکەوت. بەدوایدا ڕام کرد، گوندەکانمان لەپێوەدا، ئەو لەبارەی هەژارییەوە قسانی بۆ دەکردم، لەبارەی پاکیژەیی و بەهەشت و دۆزەخەوە، عەرد لەژێر پا پەتییەکانماندا دیارنەدەما، لەبەر ئەوەی لەگەڵ قەشەدا بەرەو ئاسمان هەڵدەگژاین.

بەشاخەکاندا هەڵدەگژاین و دەهاتینە خوارەوە، وەک دوو سەرکردەی گەورە خۆمان دەکرد بەگوندەکاندا، قەشە لە گۆڕەپانی گوندەکاندا ڕادەوەستا، دەچووە سەر بەردێک و دەستی هەڵدەهێنا و دەکەوتە جنێودان بەبێ ئیمانان و بێ شەرەفان و سەرگەورەکانی دونیا، خۆ گەر شەوبا، ئەوا من بەچرایەکەوە لەبەردەمیدا ڕادەوەستام و ڕوخسارە ترسناکەکەیم ڕووناک دەکردەوە، بۆ ئەوەی جوتیارەکان بتوانن ببینن و ترس باڵیان بەسەردابکێشێ. لەولاشەوە بابم سوارەی ناردبووە شوێنم تا لە شاخ و گوندەکاندا بەدوامدا بگەڕێن و سەرەنجام بۆیان دۆزرامەوە. براکەمیان لەگەڵ بوو، گرتمی و لەپاشکۆی ئەسپەکەیدا داینام و گەڕاینەوە ماڵەوە." خاتوو پیکا بێدەنگ بوو، سەیری کوڕەکەی کرد و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "ئیتر ئەوە بوو دوای چەند ڕۆژێک بەمێردیان دام."

فرانسیسکۆس چاوانی لێک نا. لەو بێدەنگییە گەورەیەدا، گوێمان لەکەنارییەکە بوو ملی بەرەو

ئاسمان بەرزکردبۆوە و شادومانانە دەیخوێند. هەڵبەت لە تەواوی ئەو ماوەیەدا کە خاتوو پیکا سەرگەرمی قسان بووە، ئەو هەر خوێندوویەتی، بەڵام ئێمە گوێمان لێی نەبووە. ئاخر ئێمە لەو کاتەدا خەیاڵمان تژی بووە لە کیژێکی پێ پەتیی کە بەهەناسەبڕکێوە دوای قەشەیەکی قەلەندەر کەوتووە.

لەناکاوێکڕا فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە، دەنگی تیژ و نووسابوو.

– "دەمەوێ بەتەنها بم، بچنە دەرەوە!"

من و دایکی هەستاینە سەرپێ، یەک وشەمان لەدەم نەهاتە دەرێ، دەرگاکەمان کردەوە و چووینە ژوورەوە. بەدرێژایی ئەو شەوە فرانسیسکۆس ڕوخسەتی بەکەس نەدا بچێتە ژوورەکەی. ئێمە دەنگی هەناسەدانیمان دەژنەفت و گوێمان لێی بوو هەندێک جار هەڵدەسا پەنجەرەکەی دەکردەوە تا هەوایەک هەڵمژێ.

بۆ بەیانی گوێم لێی بوو بانگی کردم: "برا لیۆن!"

بەپەلە چوومە ژوورەوە، بینیم لەسەر پشت لەسەر چەرچەفەکە ڕاکشاوە و هەناسەبڕکێیەتی، ڕوخساری دەتگوت مۆمیاکراوە.

بێ ئەوەی سەیرم کا گوتی: "برا لیۆن، من تیاچووم، لای ڕاستمەوە هەڵدێری خودایە و لای چەپیشمەوە هەڵدێری شەیتان، گەر باڵ شک نەبەم ئەوا دەکەومە خوارەوە و تیادەچم!"

– "فرانسیسکۆس چیتە؟ بۆچی هەڵدەلەرزیت؟ " وام گوت و لەئامێزما بەخۆمەوە گوشیم.

لەبەرخۆوە گوتی: "خوێنی دایکم، خوێنی دایکم... گوێت لێ نییە؟ شێتێتی؟"

– "فرانسیسکۆس ئەوە شێتێتی نەبوو، بەڵکو ئەوە خودا بوو دایکتی هان دەدا."

– "شێتێتی! تەواوی شەو خەونم بەوەوە بینی منیش پێڵاوەکانم لە باخچەکەی بابمدا تووڕدا و کەوتمە خوارەوە، دەستم دەگێڕا بۆ شتێک خۆمی پێ بگرمەوە، بەڵام تەنێ بۆشاییەکی بەتاڵ بەدەستمەوە دەهات!"

باسکی ڕاوەشاند، دەستەکانی دەکردنەوە و دایدەخستن و هەوای دەگرت.

بەئەسپایی و هێور نێوچەوانیم شێلا، وردە وردە خەریک بوو هێور دەبۆوە، وەکی تەیرێکی بریندار سەری بەسەر ملیدا شۆڕکردەوە، دوای چرکەیەک خەوی لێ کەوت.

کە نوست، من تەماشایم دەکرد، هەنووکە خەو هەموو دەروازەکانی خۆی بەڕوویدا کردبۆوە، هەوڵم دەدا مەزەندە بکەم لەناوەوەیڕا چ باسە. چونکە هەر ساتێک و شێوەی ڕوخساری دەگۆڕا، گا بەسەرسوڕمانەوە برۆکانی بەرز دەکردنەوە، گا لێوی بەخەمێکی لە وەسف نەهاتوو کەوانەیی دەکردەوە، گایش پرشنگێک سەراپای ڕوخساری دادەگرت و پێڵووەکانی دەترووکاند، وەک بڵێی بەرگەی ئەو ڕۆشناییە نەگرێ.

لە ناکاوێکڕا دەستی ڕایەڵ کرد و بەترسەوە قۆڵی گرتم.

گوتی: "برا لیۆن، ئەوە تۆیت؟ دەیبینیت؟"

– "گەورەم کێ؟ تۆ خەون دەبینیت!"

– "نا، خەون نەبوو نا، برا لیۆن گەر شتێک هەبێ لەحەقیقەت ڕاستتر بێت، ئەمە ئەو شتەیە!"
هەستا و لەسەر چەرپاکەی دانیشت و چاوانی هەڵگلۆفت.

– "وات زانی نوستبووم؟ نا، نەنوستبووم، دەرگاکان داخرابوون و ئەویش وەکی نابینایەک بەدەسگێڕان و بەباوەشێکی کراوەوە هاتە ژوورەوە. جلکێکی شڕوپڕ و پینەکراوی پۆشیبو و بۆنێکی گەنیویشی لێ دەهات، هاتە پێشەوە بۆ لای چەرپاکەم، دەستی گێڕا تا دۆزیمیەوە، گوتی: (تۆ کوڕە نازدارەکەی بێرناردۆنێیت؟) من بەهەڵلەرزینەوە وەڵامیم دایەوە: (بەڵێ هەوم!) گوتی: (هەستە، جلکەکانم لەبەر داکەنە، بمشۆ، خواردنم بدەرێ!) داوای نەدەکرد بەڵکو ئەمری دەکرد، پێیم گوت: (تۆ کێیت؟) گوتی: (یەکەمجار جلەکانم لەبەر داکەنە، بمشۆ، خواردنم بدەرێ!)

هەستام و کەوتمە داکەندنی جلکەکانی، خودایە چ جلکێکی شڕوپڕی لەبەردابوو! چ جلکێکی پینە پینە! چ جلکێکی پیس! کاتێک بەڕووت و قووتی ڕاوەستا، خودایە چ لاشەیەک بوو، چ قاچ و قولێکی ئاوساوی تژیی لە سەدان برین! سەری بەئەرەقچنێک شاردرابۆوە و لە سەریم داگرت، لاجانگەکانی جێنیشانەی ئاسنێکی سوورەوەکراوی پێوەبوو، زامێکی سووری وەک خاچیش بەنێوچەوانییەوە بوو، بەڵام ئەوەی وای لێ کردم بترسم، ئەو چاڵە قووڵانە بوون کە لەدەست و پێیدابوون و خوێنیان لێ دەچۆڕا.

هەمدیس لێم پرسییەوە: (تۆ کێیت؟) وام گوت و بەترس و قێزلێهاتنەوەوە لێیم ڕوانی.

وەڵامی دایەوە: (بمشۆ!) چووم ئاوم گەرم کرد و شۆردم، لەسەر ئەو سنووقە گەورەیەی ئەوێ دانیشت، ئەوجا گوتی: (ئێستا دەمەوێ نان بخۆم!) قاپێکی گەورەی پڕ لەخواردنم لەبەردەمیدا دانا، دانەوێوە و مشتێک خۆڵەمێشی لە ئاگردانەکە دەرهێنا و کردییە خواردنەکەوە و ئەوسا کەوتە خواردنی.

کاتێک لە خواردنەکەی بۆوە، هەستا و دەستی گرتم، هەنووکە ڕوخساری میهرەبانتر دەینواند، هاوڕێیانە و میهرەبانانە سەیری کردم. گوتی: (تۆ ئێستا برای منیت، ئەگەر تۆ بەسەر مندا بنوشتێیتەوە، ئەوا ڕوخساری خۆت دەبینیت، گەر منیش بەسەر ڕوخساری تۆدا بنوشتێمەوە، ڕوخساری خۆم دەبینم، تۆ برای منیت، خودا حافیز، ئێستا دەڕۆم!) گوتم: (بۆ کوێ دەڕۆیت؟) گوتی: (بۆ ئەو شوێنەی تۆی بۆ دەڕۆیت، بەئومێدی دیدار!)

وای گوت و دیار نەما، لە فەزادا بووە هەڵم. هێشتا بۆنی لە هەوادا دەکەم. باشە ئەو کێ بوو؟ برا لیۆن پێت وایە ئەو کێ بووبێ؟"

وەڵامیم نەدایەوە، لەسەر ئەو سنووقە هەستام کە لەسەری دانیشتبووم، تا لەگەڵ ئەو نەبینراوەدا لێک نەچوێنرێم، بەڕاست ئەو کێ بووە؟ پەیامێک بووە لەڕۆحە تاریکە شەڕانگێزەکانەوە؟ پەیامێک بووە لە دەسەڵاتە ڕووناکەکانەوە؟ تاقە شتێک لێی دڵنیابووم ئەوەبوو کە شەڕێکی گەورە لە فەزای دەوراندەوری ئەو کوڕە جحێڵەدا هەڵایسا بوو.

سێ ڕۆژی تر تێپەڕی، گۆنا ڕەنگپەڕیوەکانی فرانسیسکۆس خوێنیان تێ زایەوە، خوێن بەنێو ماسوولکەکانیدا کەوتەوە گەڕ، لێوەکانی سوور هەڵگەڕانەوە، ئارەزووی خواردنی تێ هاتەوە، جەستەی پێویستی بەخۆراک بوو. لەگەڵ جەستەیدا ڕۆحیشی هێزی تێ هاتەوە و دونیاش ڕەوتە ئاساییەکەی خۆی

وەرگرتەوە. هەموو شتەکان بۆ دۆخی جارانیان گەڕانەوە: کورسی و قەنەفەکانی ژوورەکە، باخچەکە، بیری ئاوەکە، پەرژینی مێوەکە، دەنگە دەنگەکانی شەقام و شەوە ئەستێرانی ئاسمان. هەموو شتەکان خۆیان لەو سیستێمەدا ڕێکخستەوە کە زەمەن و خودا پێی بەخشیبوون، ئیدی لەگەڵ خوێنی فرانسیسکۆسدا هەمدیس دونیا خۆی ڕێکخستەوە.

ڕۆژی چوارەم کازیوە، زەنگی ناقوسەکانی کڵێسای ڕوفینۆ لێیان دا، خاتوو پیکا چوو بۆ نوێژ و دایەنە پیرەکەش لەگەڵیدا چوو، جەنابی بێرناردۆنێ هێشتا لەسەفەرەکەی نەگەڕابۆوە. ناقوسەکان زەنگی نوێژی جەژنی مەزنیان لێدا، چونکە ئەوڕۆ بیست و سێی سیپتێمبێر، جەژنی قەدیس دامیانۆ ی خۆشەویستی ئاسیزییەکان بوو.

کڵێسا چکۆڵەکەی ئەو قەدیسە لەوەدا بوو بڕووخێ، ئەو کڵێسایە کەوتبووە دەرەوەی شار و بەسەر دەشتەکەدا دەینۆڕی، ڕۆژگارێک ئەو کڵێسایە خاوەن شکۆ و ڕێزی خۆی بووە و هەموو ساڵێک لەم ڕۆژەدا ئاهەنگێکی مەزن ڕێکدەخرا و پەیکەرەکەی قەدیس بەزێڕ و زیوی خەڵاتکراو دەڕازێنرایەوە. بەڵام ئێستا ئەو کڵێسایە داڕووخابوو، دیوارەکانی درزیان بردبوو، تاقە شتێک وەکی خۆی مابێتەوە، خاچێکی گەورەی بێزانسیی بوو کە مەسیحی لەخاچدراوی ڕەنگپەڕیو و خوێناوی لەسەر هەڵواسرابوو. میهرەبانییەکی سەیر ڕوخساری ئەو مەسیحەی پۆشیبوو، خەمێک بەڕوخسارییەوە بوو کە ئینسانیی بوو نەک خودایی، بوونیم هەست پێ دەکرد کە چۆن وەکی ئینسانێک گریاوە و مردووە. ئەو مەسیحییانەی لەبەردەمیدا کڕنۆشیان دەبرد و لێیان دەنۆڕی، لەرز دایدەگرتن، پێدەچوو ئەوە خۆیان بن کە لە خاچ دەدرێن و ئازار دەچێژن.

بەیانی لەگەڵ شەبەقدا چوومە ژوورەکەی فرانسیسکۆس. خاتوو پیکا لە نەبوونی مێردەکەیدا لەوێ، ژوورێکی چکۆڵەی بۆ دابین کردبووم و لەوێ دەمتوانی بنووم و نزیکی کوڕەکەیشی بم، چونکە هەمیشە لەبارەی نەخۆشیی کوڕەکەیەوە ڕاوێژی پێ دەکردم و نەیدەویست لێی دوور بکەومەوە. وا ئەمڕۆ ئەوم بینی بەشادومانی لەسەر چەرپاکەی دانیشتبوو. چاوانی بڕیبووە دەرگاکە و چاوەڕێی منی دەکرد.

هەرکە بینیمی گوتی: "دە وەرە ژوورەوە ئەی شێری خودا. دەبینم یاڵەکەت شانە کردووە و وەکو شێر سمێڵت لوولداوەو زوبانت دەلێسیتەوە، نانت خواردووە؟"

وەڵامم دایەوە: "خودا خێری دایکت بنووسێ فرانسیسکۆس، بەر لەوەی بچێت بۆ نوێژ، بەدایەنەکەدا نان و پەنیر و شیری بۆ ناردم. بەڵێ گەورەم، من پێموایە خەریکە دەبمە شێر."

پێکەنی و ئاماژەی بۆ سنووقە وێنە لەسەر هەڵکۆڵراوەکەی نزیک چەرپاکە کرد و گوتی: "دانیشە!" کەنارییەکە هەمدیس کەوتەوە خوێندن، خۆر کەوتبووە سەری و سینگ و ملی تژی بوون لە گۆرانی.

فرانسیسکۆس بۆ ماوەیەکی درێژ و بەدەمێکی نیوە کراوەوە لەکەنارییەکەی ڕوانی و چاوانی پڕ ببوون لەفرمێسک. دواجار بەچرپەوە گوتی: "کەناری وەکی ڕۆحی بونیام وەهایە، وی تووڵە ئاسنینەکانی چوار دەوری خۆی دەبینێ، بەڵام نائومێد نابێ، بەڵکو گۆرانی دەڵێ و هەر گۆرانی دەڵێ. ئیدی برا لیۆن دەبینی ڕۆژێک دێ ئەو گۆرانییە تووڵە ئاسنینەکان لەتوپەت دەکا."

من زەردەخەنەیەکم هاتێ و لە دڵی خۆدا گوتم: "چما لەتوپەتبوونی تووڵە ئاسنینەکان هێند سانایە!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەکەی بینیم و خەمبار بوو.

گوتی: "چییە؟ باوەڕ ناکەیت؟ باشە تۆ قەت بیرت لەوە نەکردۆتەوە پرسیار لەخۆت بکەیت ئایا جەستە – ئێسک و قژ و گۆشت – هەیە، یاخود هەموو شتێک هەر ڕۆحە؟"

– "هەرگیز، فرانسیسکۆس هەرگیز، لێم ببوورە، من... پێم گوتیت من کابرایەکی خاکیم و ئەقڵیشم هەر خاکییانەیە!"

– "هەروەها منیش برا لیۆن، تا ساتی نەخۆشکەوتنم چ بەدگومانییەکم لە وەها شتێک نەبووە. خودا لەڕێگەی تەمبەڵییەوە تۆی بەلای خۆیدا ڕاکێشا، پێم وایە منیشی لەڕێگەی نەخۆشییەوە ڕاکێشاوە، بەڕۆژیش نا، بەڵکو بەشەو، لەو دەمەیدا کە نوستووم و چ بەرەنگاربوونەوەیەکم لەدەست نایەت. لەخەونەکانمدا بەخۆم دەگوت ڕەنگە چ جەستەیەک بوونی نەبێ، بەڵکو تەنها ڕۆح هەبێ، ڕۆحێک کە ئێمە دەتوانین دەستی لێوەبدەین و بیبینین و بەجەستە ناوی بەرین. هەموو شەوانێک لەکاتی نەخۆشییەکەمدا و کاتێک خەو بەدیلیی دەگرتم، هەستم دەکرد چۆن ڕۆحم سووکەڵە و ئارام بەسەر تەختەنوێنەکەمەوە دەجووڵێ و لەپەنجەرەکەوە دەچێتە دەرێ و لەباخچەکەدا دەکەوێتە پیاسە، پاشان پاڵ بەپەرژینی باخچەکەوە دەداتەوە و ئەوجا وەکی شەپۆڵ بەسەر سەربانەکانی ئاسیزییدا دەسووڕێتەوە. ئیدی من لە ناکاوێکڕا لەو نهێنییە گەورەیە تێگەیشتم کە چ جەستەیەک بوونی نییە، برا لیۆن چ جەستەیەک بوونی نییە، تەنها ڕۆح هەیە!"

لەسەر چەرپاکەی هەستا و ڕوخساری پرشنگی دەدا.

بەخۆشحاڵی هاواری کرد: "مەزەندە بکە، برا لیۆن مەزەندە بکە گەر تەنها ڕۆح هەبێ، ئەوسا ئێمە دەتوانین بەیەک قەڵەمباز بگەینە کوێ! چ جەستەیەک نییە ببێتە بەربەستی بەردەم فڕینمان و بەیەک قەڵەمباز دەگەینە ئاسمان!"

بێدەنگ بوو، بەتەواوی لەقسەکانی نەدەگەیشتم، بەڵام ڕۆحم لە هەمووی حاڵی دەبوو.

– "من ئەو قەڵەمبازەش لەخەوندا دەدەم!" وای گوت و بەتوندی هەستا و باسکەکانی وەکی باڵ بەرەو ئاسمان تەکان دا.

– "ئاوهایی! چ شتێک نییە ساناتر و سووکتر بێت لەو کاتەی کە بونیام خەون دەبینێت. بەڵام من ئەوە دەکەم، دەبینیت، بڕیاری خۆم داوە، خوێنی دایکم لەناوەوەمڕا بانگم دەکا، گەر بێداریش بم هەر ئەوە دەکەم. بەڵام ئەوە زۆر قورسە، برا لیۆن یارمەتیم بدە!"

– "بەسەرچاوان برا فرانسیسکۆس یارمەتیت دەدەم، بەخۆشحاڵییەوە یارمەتیت دەدەم، بەڵام چۆن یارمەتیت بدەم؟ دەسوخەتم وەکی شقڵی و پقڵیی منالان وەهایە و تێگەیشتنیشم هێندەی تۆزێکە. جگە لە دڵم چ شتێکی ترم نییە، بەڵام چی بەو دڵە دەکرێت؟ ئەو دڵە بەستەزمانەی کە لە ئەزەلەوە کەمێک گێل و سەر سواڵکەرە و هی ئەوە نییە پیاو پشتی پێ بەستێ. پێم بڵێ ئیتر چۆن دەتوانم یارمەتیت بدەم؟"

– "تۆ دەتوانیت، دەتوانیت، بەخێراییش دەتوانیت. گوێ ڕادێرە! سبەینێ من دەتوانم هەستم، تۆ وەرە ژێر باڵم و مەهێڵە بکەوم. دەچین بۆ کڵێسا چکۆڵەکەی قەدیس دامیانۆ!"

بەسەرسامی گوتم: "بۆ کڵێسای قەدیس دامیانۆ؟ ئەمڕۆ جێژنی ئەوە، گوێت لە زەنگی ناقوسەکان نەبوو؟"

فرانسیسکۆس دەستەکانی بەیەکدا ماڵی و گوتی: "ئەمڕۆ! هەر لەبەر ئەوەیشە..."

– "لەبەر چی؟"

– "خەونێکم بینی... لەخەونمدا ویم بینی... شەوێکی درەنگ هاتە خەونەکەمەوە بۆ لام، جلک شڕو پێ پەتی، خۆی بەسەر گۆچانەکەیدا دانەواندبۆوە و دەگریا. من ترسام، ڕام کرد تا یارمەتی بدەم، چوومە ژێرباڵی و دەستیم ماچ کرد. گوتم: (ئەی قەدیسی خودا مەگری، چ شتێکت لێ ڕوداوە کە ئاوها دەگریت؟ بۆچی تۆ لە بەهەشت نیت؟) سەری ڕاوەشاند و وەڵامی دامەوە: (مرۆڤ لە بەهەشتیشدا هەر دەگری، بەڵام بۆ ئەو کەسانە دەگری کە هێشتا لەسەر عەرد خۆیان ڕادەکێشن. من تۆم بینی کە بەئارامی لەسەر متیلە پەڕەکەی سەر چەرپا جوانەکەت ڕاکشابوویت، خەفەتم بۆ خواردیت. تۆ بۆچیی ڕاکشاویت و نوستوویت؟ شەرم ناکەیت؟ ئاخر کڵێسا لە خەتەردایە!)

– (لە خەتەردایە؟ ئەدی من چ بکەم؟ دەتەوێ چ بکەم؟)

– (دەستت ڕایەڵ کە، شانت بنێرە ژێری، مەهێڵە داڕووخێ!)

– (من؟ من؟ کوڕەکەی بێرناردۆنێ؟)

– (بەڵێ تۆ، فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی. وا دونیا بەسەر یەکدا دەڕووخێ، مەسیح لەخەتەردایە، هەستە. پشتت بنێرە ژێر دونیا تا نەڕووخێ، کڵێسا و نوێژخانەکەی منیش هەمان شت خەریکە دەڕووخێن و وێران دەبن، ڕایانگرە!)

شانی گرتم و پاڵێکی توندی پێوەنام، ئیدی زەندەقچووانە وەئاگابوومەوە."

فرانسیسکۆس شانی ڕووت کرد. گوتی: "بنۆڕە، پێم وایە هێشتا دەتوانیت جێپەنجەکانی لەسەر شانم ببینیت، وەرە پێشتر.. سەیرکە!"

نزیکی بوومەوە، بەڵام یەکسەر بەسەرسوڕماوی گەڕامەوە دواوە و خاچم کێشا.

لەبەرخۆوە بەهەڵلەرزینەوە گوتم: "خودایە ڕوحمم پێ بکە!" بەئاشکرا جێنیشانەی شین و ڕەشی پەنجەکانیم لەسەر شانی فرانسیسکۆس بینی.

فرانسیسکۆس گوتی: "مەترسە، ئەوە جێپەنجەکانی قەدیس دامیانۆیە!" پاش چرکەیەک گوتی: "ئێستا تێگەیشتیت بۆچی دەبێ بچین بۆ کڵێسا چکۆڵەکەی دامیانۆ؟ ئەو کڵێسایە لەوەدایە بڕووخێ، برا لیۆن دەبێ ئێمە هەمدیس ڕۆی نێینەوە، دەبێ بەبەرد و چیمەنتۆ ئاوەدانی کەینەوە، دەبێ درزەکانی سەربانەکەی بگرین، دەبێ دیوارەکانی ڕۆنێینەوە کە داڕووخاون و هەمدیس چرا پیرۆزەکەی پڕکەینەوە لە زەیت، ئاوها سەرلەنوێ ڕوخساری ڕووناک دەبێتەوە."

– "فرانسیسکۆس، ئایا ئەمە هەموو ئەوەبوو کە ئەو دەیویست پێت بڵێ؟ یاخود..."

فرانسیسکۆس قسەکانی پێ بڕیم و لێ نەگەڕا تەواوی کەم، وەک ئەوەی بترسێت زیاتر پێی لێ هەڵبڕم گوتی: "ئا، ئەوەبوو، با جارێ لەمەوە دەستپێبکەین، بێدەنگ!"

بێدەنگ بووم، بەڵام دڵم بەتوندی کەوتبووە تەپە تەپ. هەستم دەکرد ئەو خەونەی فرانسیسکۆس لەخوداوە هاتبوو، ئەوە پەیامێکی نهێنی و خەتەرناک بوو، من دەمزانی گەر خودا بیەوێ مرۆڤێک کۆنترۆڵ کا، ئەوا نەک هەر ڕوحمی پێ ناکا، بەڵکو لە قولەپێیەوە تا تەوقی سەری ڕایدەوەشێنێ و ڕێشی تێ دەچێ بیکاتە هەزار پارچەوە. هەر کە فرانسیسکۆسم بینی بەخۆشحاڵییەوە لەسەر چەرپاکەی هەستا، ئیدی زەندەقم چوو.

بۆ بەیانیی ڕۆژی دواتر، فرانسیسکۆسم بینی لەخەو هەستابوو. خۆی گرتبوو بەباسکی دایکییەوە و بەماڵەکەدا دەهات و دەچوو، ئارەزوومەندانە چاوانی دەکردنەوە و هەر دەتگوت یەکەمین جارە شتەکان دەبینێ، سەیری ژووری گەورە و کراوەکانی دەکرد، سەیری سنووقە وێنە لەسەر هەڵکۆڵراوەکانی دەکرد، سەیری وێنەکانی قەدیسی دەکرد، کاتێک لەبەر دەرگای باخچەکەدا ڕاوەستا، بەشانازییەوە کەوتە ستایشکردنی بیری ئاوەکە بەلێوارە زیایە مەرمەڕییەکانی و ئینجانەی گوڵە بۆنخۆشەکانی چواردەوری، کەوتە ستایشکردنی ئینجانەی گوڵە ڕێحان و شیوەران و وەنەوشەکان کە خاتوو پیکایان دەخستەوە یادی زێدەکەی. لە سووچێکی دیوارەکەدا و نزیک دەرگای حەوشە وێنەیەکی بەردینی چکۆڵەی خاتوونی پاکیژە دانرابوو کە خودای چکۆڵەی بەباوەشەوە بوو.

هەر کە فرانسیسکۆس منی بینی، بەپێکەنینەوە گوتی: "ڕۆژباش، ڕۆژباش شێری خودا، ئەمە ئەو شێرەیە کە بۆلای مەڕەکان دەچێ، بەڵام لەبری ئەوەی لووشیان بدا، کەچی لێیان دەپاڕێتەوە!"

ئەوجا لای بۆ دایکی کردەوە.

– "دایکە ئەوە کام یەکێک لەنووسەرەوەی ئینجیلەکان بوو کە شێرێکی لەتەکدا بوو؟ لوقا بوو؟"

خاتوو پیکا هەناسەیەکی هەڵکێشا و وەڵامی دایەوە: "نا کوڕی خۆم، ئەوە مارکیوس بوو. تۆ کە بەدەگمەن دەچیت بۆ کلێسا، ئیتر لە کوێوە بزانیت!"

ئەوجا فرانسیسکۆس هات و خۆی بەمنەوە گرت و گوتی: "باشە، من مارکیۆسم و ئەمەیش شێرەکەمە، ئێستا وەرە بابڕۆین!"

خاتوو پیکا هاواری کرد: "بۆ کوێ دەچیت؟ کوڕی خۆم چما نابینیت هێشتا ناتوانیت بەپێوە خۆت ڕاگریت؟"

فرانسیسکۆس قۆڵی گرتم و گوتی: "دایکە مەترسە، ئەی گوایە نابینیت شێرێکم لەگەڵە؟"

ئەوجا نیشانەی خاچی کێشا و گوتی: "بەناوی خودا!"

لەبەر دەرگای حەوشە ڕاوەستا.

– "دایکە، ئەمڕۆ چەند شەممەیە؟"

– "کوڕەکەم ئەمڕۆ یەکشەممەیە."

– "چ مانگێکە و چەندی مانگە؟"

– "کوڕەکەم ئەمڕۆ بیست و چواری سێپتێمبەرە! بەڵام بۆچی دەپرسیت؟"

– "دایکە بڕۆ، لەپشتی وێنەکەی لەخاچدراو بنووسە: یەکشەممە، بیست و چواری سێپتێمبەری هەزار و دوو سەد و شەش، دوای لەدایکبوونی ڕزگاری، فرانسیسکۆس ی کوڕم هەمدیس لەدایک بۆوە!"

***

سێ

چ بەیانییەکی هیجرەت بوو ئەو بەیانییە! چ باڵگەلێک بوون ئەو باڵانەی کاتێک ئێمە بەجادە باریکەکانی ئاسیزییدا دەڕۆیشتین هەڵیانگرتین! گەیشتینە گۆڕەپانی قەدیس جیۆرج، بەدەروازەی شاردا تێپەڕین و چووینەوە سەر ئەو ڕێگەیەی کە بەرەو دەشتەکە شۆڕدەبۆوە.

بەیانییەکی پاییزی بوو، تەمێکی تەنک خۆی لە سەر دار زەیتوون و ڕەزەکان هەڵخستبوو، ترێکان هێشوو هێشوو شۆڕ ببوونەوە و هەندێکیشیان لە ئەرزەکەدا دانرابوون و لەچاوەڕێی ترێ ڕناندا بوون، دوایین هەنجیرەکان بەلقی دارەکانیانەوە ڕەش داگەڕابوون و تەیرە چکۆڵە برسییەکان بەدەوریاندا دەفڕین و دەیانزیقاند. دار زەیتوونەکان تژیی بوون لەمیوە، ئەو میوانە بەهەموو گەڵایەکی چکۆڵە و بەهەموو دڵۆپە ئاوێکی زوڵاڵ کە دەچۆڕا، دەلەرینەوە. لەو خوارەیشەوە دەشتەکە ڕاکشاو و نوستوو، ئاخر هێشتا ئەو تەمە تەنکەی بەیانی نەڕەویبۆوە. کێڵگە درەوکراوەکان دەدرەوشانەوە بەزێڕ و گوڵە خەشخاشەکان لەنێو پووش و پەڵاشەکانەوە دەبریقانەوە، وەک شازادە جلکی ئەرخەوانییان پۆشیوو سەر و خاچێکی ڕەشیشیان بەسەر دڵەوە بوو.

ئەرێ چ شادومانییەک بوو ئەو شادومانییە! چۆناوچۆنی دڵمان نەکەوتبایە سەما؟ نەک بەتەنها هەر دڵی ئێمە، بەڵکو دڵی هەموو دونیا! فرانسیسکۆس نەدەناسرایەوە، کەس نەیدەزانی لەکوێوە ئاوها شادومانییەک و ئاوها گوڕێکی تێ ڕژابوو؟ ئیتر ئەو چ پێویستی بەوە نەبوو خۆی بەمنەوە بگرێت، بەڵکو وەکی فریشتەیەک نەرم و سووکەڵە لەپێشەوە دەڕۆیشت. لەپێشەوە دەڕۆیشت و گۆرانیی گۆرانیبێژە گەڕۆکەکانی بەزوبانەکەی زێدی دایکی دەچڕی، هەر دەتگوت یەکەمین جارە دونیا دەبینێ.

دوو گای پیرۆز بەلاماندا تێپەڕین، ڕەنگیان سپی و تاجی گوڵە گەنمیان نرابووە سەر، فرانسیسکۆس ڕاوەستا و بەشانازییەوە تەماشای کردن. نەرم و سووکەڵە ملە بریقەدارەکانیان بەلای ڕاست و چەپدا وەردەگێڕا، بەزوبانە زبرەکانیان کەپووە تەڕەکانیان دەلستەوە. فرانسیسکۆس دەستی هەڵبڕی و سڵاوی لێ کردن.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "چەند بەشکۆیانەیە! چ هاوکارانێکی خودا! چ جەنگاوەرانێکی مەزن!"

خۆی لێیان نزیک خستەوە، دەستی هێنا بەسمت و کەفەڵە سپی و پانەکانیاندا، گاکان خواوڕاسان و بەهێوری، لایان کردەوە و وەک بونیام سەیری ئەویان کرد!

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "گەر خودا بام ئەوا ڕێگەم دەدا گاکانیش لەگەڵ قەدیسەکاندا بچنە بەهەشت. برا لیۆن دەتوانیت مەزەندەی بەهەشت بکەیت گەر گوێدرێژ و گا و تەیری لێ نەبێ؟ من ناتوانم. ئاخر فریشتە و قەدیسەکان بەس نین، نا، بەهەشت پێویستی بەگوێدرێژ و گا و تەیرەکانیش هەیە!"

پاشان پێکەنی و گوتی: "برا لیۆن هەروەها بەهەشت ئاتاجی بەشێرێکی وەکی تۆیش هەیە!"

منیش دەستم بەقژە درێژەکەیدا هێنا کە لە دواوە بەسەر شانیدا پەخشش ببوو، گوتم: "فرانسیسکۆس

هەروەها بەهەشت سترانبێژێکی وەکی تۆیشی پێویستە!"

بەردەوام بووین لە ڕۆیشتن، بۆ خوارەوە سەرەو لێژایی بوو، بۆیە کەوتینە ڕاکردن.

لە چاوترووکانێکدا فرانسیسکۆس بەسەرسامییەوە ڕاوەستا.

– "بۆ کوێ دەچین؟ ئەرێ بۆچی ڕادەکەین؟"

– "گەورەم، ئەی بڕیار نەبوو بچین بۆ کەنیسەی قەدیس دامیانۆ؟ بیرت چۆتەوە؟"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند، دەنگی نائومێدانە دەینواند.

بەخەمەوە گوتی: "من پێم وابوو بۆ ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز دەچین، من وام زانی لەبەر ئەوەیە کە ڕادەکەین!"

بەسوعبەتەوە گوتم: "ئێمە هەر هەردووکمان؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دامەوە و لە ناکاوێکڕا ڕوخساری ڕووناک بۆوە: "ئاخر ئێمە دووان نین، ئێمە دووان نین، بەڵکو سیانین!"

من ڕاچڵەکیم، هەر بەڕاستی ئێمە سێ کەس بووین! ئاخر ئەو شادومانییە، ئەو دڵنیاییە، پێشبڕکێی ئەو پیاوە بەهێزانە. ئەی ڕۆحی من، ئەوە ڕێڕۆیشتنێکی ئاشتییانە نەبوو، پێدەچوو شەڕێک هەڵایسابێت، سوپاکە پێکهاتبێ لەم خاوەن شکۆ جحێڵە و لە سواڵکەرێک و لە خوداش کە لە پێشەوە دەڕۆیشت. ئێمە ئاوها هەڵمەتمان دەبرد.

لەو کاتەوە ساڵانێک تێپەڕیون، فرانسیسکۆس چۆتە بەهەشت و منیش هێشتا ئەوەم پێڕانابینرێ و بەشایانی ئەوە نازانرێم عەرد جێ بێڵم. من پیر بووم، قژم ڕووتاوەتەوە، دگانەکانم کەوتوون، ئەژنۆکانم ئاوساون، خوێنبەرەکانم ڕەقهەڵاتوون، هەنووکە کە قەڵەم دەگرم بەدەستمەوە دەستم دەلەرزێ، ئاو لەچاوانمەوە بەخوڕ دەڕژێ و پەڕە قاقزەکانم تژی دەبن بەپەڵە و فرمێسک. بەڵام ئەلعان کاتێک بیر لەو بەیانیی هیجرەتە دەکەمەوە، ئارەزووی ڕاکردنم تێدا دەورووژێ، ئارەزوو دەکەم پڕ بدەمە گۆچان و هەڵگژێم و زەنگەکان بهێنمە زرنگە و دونیا وەئاگا بێنمەوە. هەر بەڕاست برا فرانسیسکۆس قسەکەی تۆیە، چ جەستەیەک بوونی نییە، تەنها ڕۆح هەیە و هەر ئەویشە فەرمان دەدا. ڕابە ئەی ڕۆحی من، ئەو بەیانییە بهێنەرەوە یادت کە ئێمە بەرەو کڵێسای قەدیس دامیانۆ دەفڕین و هەموو شتێک بگێڕەوە، مەترسە، لە خانەگومانان و ترسنۆکان مەترسە!

هەروا کە بەرەو پێشەوە ڕامان دەکرد، لە ناکاوێکڕا هاوار و پێکەنینی کچانەمان هاتە گوێ، هەنگاوەکانمان خێراترکرد و گەیشتینە کڵێسا وێرانەکەی قەدیس دامیانۆ. دیوارەکان لار ببوونەوە و گژوگیا بەردەکانیان داپۆشیو و خۆیان لە ژێر گوشاریاندا ڕەها کردبوو، زەنگی چکۆڵەی بورجەکە وێران ببوو، بەردەکانی هێشتا لە باخچەکەدا و لە نزیکیشیانەوە زەنگە چکۆڵەکە کڕ و بێدەنگ کەوتبوو. دەنگی هاوارو پێکەنینمان لەهەموو لایەکەوە دەژنەفت، بەڵام چ کەسێکمان نەبینی. فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دامەوەو بەحەپەساوی سەیری کردم.

گوتی: "هەموو وێرانەکە پێدەکەنێ، ڕەنگبێ ئەوە فریشتەکان بن!"

من خەریک بوو دەشڵەژام، گوتم: "ئەی ئەگەر ڕۆحە شەڕانگێزەکان بن؟ وەرە با بڕۆین!"

– "برا لیۆن ڕۆحی شەڕانگێز ئاوهایی پێناکەنێ، ئەوە فریشتەکانن. ڕاوەستە، گەر دەترسیت ئەوا خۆم بەتەنها دەچمە کلێساکەوە." شەرم دایگرتم، گوتم: "نا، لەتەکتا دێم، ناترسم!"

دەرگای حەوشەی کلێساکە لە گرێژنە چوو بوو. بەبەر دەرگای پۆشراو بەگژوگیادا ڕۆیشتین و چووینە ژوورەوە. دوو کۆتر فڕین و لە دوو پەنجەرەی چکۆڵەوە هاتنە دەرەوە و دیارنەمان. گەرچی هێشتا نیوەڕۆ بوو، بەڵام ئێمە هیچمان نەدەبینی، پاشان یەکسەر سەرنجی خاچێکی کۆن و گەورەمان دا کە بەژوور میحرابەکەوە هەڵواسرابوو، مەزەندەمان کرد ڕوخسارێکی ڕەنگپەڕیو وەک تارمایی بەسەر خاچەکەوە بێ، وێنەیەکی قەدیس دامیانۆ و چرایەکی کوژاوەی شووشەش لەبەر پێیدا کەوتبوو.

بەئەسپایی بەڵام بەزەحمەت چووینە پێش، پێدەچوو هەوا تژیی بووبێت لە باڵ.

فرانسیسکۆس گەرچی دەیویست خۆی ئازا پیشان بدا، بەڵام دەنگی دەلەرزی، گوتی: "هەر ئێستا قەدیس دامیانۆ بەگۆچانەکەیەوە دەردەکەوێ!"

زیاتر چووینە پێش، لە پەنجەرە چکۆڵە و باریکەکەی نزیک میحرابەکەوە سەوزایی سەرنجی ڕاکێشاین، هەڵبەت لەوێدا درەختێکی بچووک لە نزیک کلێساکەوە هەبوو، بۆنی ڕوسمارین و کاپریفولیۆم(*) دەگەیشتە کەپوومان.

فرانسیسکۆس گوتی: "وەرە با بچینە باخچەکەوە، لێرە دەخنکێین."

بەڵام هەر عەینەن ئەو کاتەی کە لە دەرگاکەوە دەچووینە دەرێ، گوێمان لە هانکە هانکی هەناسەبڕکێ و خشەخشی جلکی ئاوریشمین یاخود جلکی فریشتان بوو.

فرانسیسکۆس قۆڵی گرتم.

– "گوێت لێ بوو؟ تۆ گوێت لێ بوو؟ من وام زانی..."

بەڵام بەر لەوەی قسەکانی تەواوکا، سێ کیژۆڵەی سپی پۆش لەودیو میحرابەکە و لەو شوێنەدا کە خۆیان حەشاردا بوو هاتنە دەرەوە، وەکی برووسکە بەلاماندا تێپەڕین و بەهاوارێکەوە بازیان دا و چوونە دەرەوە بۆ باخچەکە.

کیژۆڵەکان لەوێ دەستیان کردە پێکەنین، وەک بڵێی هەستیان بەترساویی ئێمە کردبێ و بیانەوێ سەربکەنە سەرمان.

فرانسیسکۆس ڕاپەڕی و ڕایکردە باخچەکە، منیش بەخێرایی کەوتمە دوای.

کیژۆڵەکان ئێمەیان بینی و نەترسان، پێدەچوو فرانسیسکۆس بناسن، چونکە ئەو کیژۆڵەیەی کە لەدووانەکەی تر گەورەتر بوو، کاتێک فرانسیسکۆسی بینی ڕوخساری سوور هەڵگەڕا. فرانسیسکۆس پاڵی بەدەرگاکەوە دایەوە و ئارەقەی توێڵی سڕی.

(*) ناوی دوو جۆری گوڵە.

کیژۆڵەکە لێی نزیک بۆوە، هەڵایساو و دەم بەخەندە، چڵێک زەیتوونی گەییوی وەکی تاجە گوڵینە کردبوو بەقژییەوە. فرانسیسکۆس هەروەک ئەوەی بترسێت هەنگاوێک گەڕایەوە دواوە.

بەچرپە لێیم پرسی: "دەیناسیت؟"

وەڵامی دایەوە: "بێدەنگ!" وای گوت و ڕەنگی مردووی لێ نیشتبوو، کیژەکە ئازایەتی دایە بەر خۆی.

بەشەرمەوە گوتی: "جەنابی فرانسیسکۆس، بەخێربێن بۆ ماڵۆچکەکەمان."

فرانسیسکۆس سەیری کرد و وەڵامی نەدایەوە، بەڵام چەناگە ڕەنگپەڕیوەکەی دەلەرزی.

بۆ ئەوەی بێدەنگییەکەی فرانسیسکۆس بشارمەوە، گوتم: "کچەکەم ئێرە ماڵی قەدیس دامیانۆیە، باشە لە کەنگێوە ئێوە لێرە بوونەتە خاوەن ماڵ؟"

دوو کیژۆڵەکەی تر کە کەمێک چکۆڵەتر بوون و تەمەنیان سیانزە چواردە ساڵانێک دەبوو، لەسەرخۆ هاتنە پێشێ و دەستیان بەدەمیانەوە گرتبوو تا پێکەنینەکەیان وەشارن.

کیژۆڵەکە گوتی: "لەمڕۆ بەیانییەوە. هەرسێکمان بەدرێژایی ڕۆژ لێرە دەمێنینەوە. ئەمە (ئاگنیس) ی خوشکمە و ئەوەش (ئێرمێلیدا) ی دراوسێمانە. هەروا کە هاتووین بۆ ئێرە زەمیلەیەک خواردن و زەمیلەیەک میوەشمان لەگەڵ خۆماندا هێناوە."

وای گوت و هەمدیس ئاوڕی بۆ فرانسیسکۆس دایەوە.

– "گەر جەنابی فرانسیسکۆس حەزکا، ئەوا بەخۆشحاڵییەوە دەتوانێ لەگەڵ ئێمەدا نان بخوا. ئاخر ئەو هاتووە بۆ ماڵی ئێمە، دەبێ میوانداریی بکەین."

فرانسیسکۆس بەئەسپایی گوتی: "کلارا بەدیدارت خۆشحاڵم."

دەنگی فرانسیسکۆس چ گەمە و بێ پەرواییەکی تێدانەبوو، بەڵکو لە قوڵایی دڵییەوە هەڵدەقوڵی، کیژەکە ڕاچڵەکی. بەگلەییەوە گوتی: "ئێمە بۆ یاریکردن هاتووین بۆ ئێرە." ئەو قسەیەی واکرد وەک ئەوەی بیەوێ سەرزەنشتی فرانسیسکۆس بکا لەبەرئەوەی یارییەکەیانی لێ تێک داون.

– "من هاتووم بۆ ئێرە لەبەر ئەوەی خەونم بینیوە، من بۆ یاریکردن نەهاتووم بۆ ئێرە."

کیژۆڵەکە بەمیهرەبانییەکی تاساوەوە گوتی: "نەخۆش بوویت؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "بەر لەوەی نەخۆشکەوم نەخۆش بووم!"

کیژۆڵەکە گوتی: "تێناگەم!"

– "خودا یارمەتیت بدا کە ڕۆژێک تێبگەیت!"

کیژەکە کە نەیدەزانی چ بڵێ و چۆن بەردەوامی بداتە وتووێژەکە، گوتی: "شەوێکیان گوێم لە تۆ بوو گۆرانیت دبێژا !"

– "کلارا تۆ هەمموو دەمەو نیوەشەوانێک گوێت لە من بووە گۆرانیم بێژاوە، بەڵام ئیتر لەمەولا گوێت لێم نابێت!"

کیژۆڵەکە سەری بادا، قژی کەوت بەسەر شانیدا و ئەو پەتەی کە قژی پێ بەستبوو کرایەوە. ئەوجا

چاوانی لە عەردەکە بڕی و گوتی: "بۆچی؟"

– "هێشتا نازانم بۆچی، کلارا پرسیارم لێ مەکە. من دەشێ ئیتر لەبەر پەنجەرەیەکی تردا گۆرانی بێژم."

– "لەبەر پەنجەرەیەکی تردا؟ کام پەنجەرە؟ لە کوێ؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "لەبەر پەنجەرەی خودا دا..." قسەکەی هێند بەچرپە کرد کە کیژۆڵەکە گوێی لێ نەبوو، ناچار هەنگاوێک هاتە پێشەوە.

کیژەکە هەمدیس پرسییەوە: "کام پەنجەرە؟ لە کوێ؟"

بەڵام فرانسیسکۆس ئەم جارە وەڵامی نەدایەوە.

یەکێک لە کیژەکان گوتی: "کلارا... وەرە با یاری خۆمان کەین، قسەی لەگەڵدا مەکە. باشە بۆچی قسەی لەگەڵدا دەکەیت؟ "

ئەوجا کلارایان کێش کرد تا بەلای یاریکردنی خۆیانەوە بچن. بەڵام ئەو لە جێی خۆیدا بێ جووڵە ڕاوەستا و ئەو پەتە سەوزەی لە پەنجەیەوە دەئاڵاند کە لە قژی ببۆوە. ڕێک و لاواز و جلکێکی سپی پۆشیبوو، چ زێڕ و زیوێکی لەخۆ نەدابوو، تەنها خاچێکی ئاڵتوونی نەبێت کە وەک یادەوەری غوسڵدانەکەی کردبوویە ملی و نوشتەیەکی سۆسەنی زیوینیشی کردبوو بەسینگە کەمەکێک هەڵتۆقیوەکەیەوە. ئەوەی ئەو کیژەی سەرنجڕاکێش کردبوو، برۆکانی بوو، برۆکانی باریک و تیژ بوون وەکی شمشێر، کاتێک ئەو برۆیانە بەخێرایی بۆ سەرەوە هەڵدەکشان، بەسەر چاوە ڕەشە بایامییەکانیدا دەهاتنەوە و جۆرێک لە هێز و ئیرادەیان پێدەبەخشی.

پێدەچوو تووڕە بووبێت، ئەوجا قژە پەخشبووەکەی گرت و بەپەتە ئاوریشمییەکە بەستی و ئاوڕی بۆ هاوڕێکانی دایەوە.

بەتووڕەیی گوتی: "وەرن با بڕۆین، وەرن با بەرەو خوار بینەوە بەرەو کڵێسایەکی تر لە (پورتیونکیولا) و لە جەنابی فرانسیسکۆس گەڕێین و لە کۆڵی ببینەوە، ئاخر ئەو دەڵێ خەونم بینیوە!"

ئێرمێلیدا لەبەرخۆوە شتێکی گوت و زەمیلە خواردنەکەی هەڵگرت، ئاگنێس ی خوشکە چکۆڵەش زەمیلە میوەکەی هەڵگرت، کلارا لە پێشەوە دەڕۆیشت و ئیدی لە نێو دار زەیتوونەکانەوە بەرەو خوار بوونەوە بەرەو دەشتەکە.

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا و لەبەر خۆیەوە گوتی: "ڕزگارمان بوو.." وای گوت وەک ئەوەی لە خەتەرێکی گەورە ڕزگارمان بووبێ.

***

فرانسیسکۆس لەبەر دەرگاکەدا دانیشت و لەسێ کیژەکەی دەنۆڕی کە پێدەچوو دابگیرسێن و بکوژێنەوە و دواجار لە نێو دار زەیتوونەکاندا دیارنەمان.

– "ڕزگارمان بوو..." هەمدیس وای گوتەوە و هەستایە سەرپێ. "ئێستا دەبێ نیوەڕۆ بووبێت!"

تەماشای کردم و هەموو ئاسەوارێکی ترس لەسەر ڕوخساری ڕەویبۆوە.

– "برا لیۆن.." هەنووکە دەنگی گۆڕا بوو، بەحیرسەوە گوتی: "برا لیۆن، ئەی ئێمە نەمانگوت هەردووکمان سوپایەکی جەنگاوەرین و بۆ ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز هاتووین؟ بۆت نییە پێبکەنیت، دەبێ باوەڕ بکەیت! ئێمە دەبێ بەشتی سووک و هاسان دەست پێبکەین، پاشان وردە وردە دەست دەدەینە شتە گەورەکان، کاتێک لەوانە دەبینەوە، خۆمان بۆ شتی مەحاڵ تەرخان دەکەین. تێدەگەیت چ دەڵێم؟ یاخود پێت وایە هێشتا هەر لە ماڵەکەی بێرناردۆنێ و لەسەر چەرپاکەم ڕاکشاوم و وڕێنە دەکەم؟"

بەترسەوە گوتم: "برا فرانسیسکۆس، شتی مەحاڵ، مەبەستت لە شتی مەحاڵ چییە؟ دەتەوێ بچین بۆ کوێ؟"

– "برا لیۆن، تۆ خۆت نەتگێڕایەوە، ڕۆژێک چوویت بۆ لای زاهیدێکی بەناوبانگ کە لەسەر درەختێک ژیاوە. تۆ هاوارت بۆ کردووە: (باوکی پیرۆز ئامۆژگارییەکم کە!) ئەویش لەسەر درەختەکەوە وەڵامی داویتەوە: (چەندێک لەتواناتدایە بڕۆ!) تۆ پێت گوتووە: (باوکی پیرۆز ئامۆژگارییەکی ترم کە!) ئەویش وەڵامی داویتەوە: (چەندێک لەتواناتدا نییە بڕۆ!) باشە برا لیۆن، دەبێ چەندێک لە توانامان‌دا نییە بڕۆین. ئێستا خۆمان ئامادە دەکەین و بەکڵێسا وێرانەکەی قەدیس دامیانۆ دەس پێ دەکەین. تێگەیشتیت چیم گوت؟"

وەڵامیم دایەوە: "فرانسیسکۆس پرسیارم لێ مەکە!" وام گوت و دڵم لە ئاگرێکدا دەسووتا کە بەشی سووتانی دارستانێکی دەکرد" فرانسیسکۆس پرسیارم لێ مەکە، من لەهیچ شتێک تێناگەم و لەهەموو شتێکیش دەگەم، ئەمرکە!"

– "دەبێ بەردەکانی ئەم ناوە کۆکەینەوە، هێشتا شتێک لە پارەکانی بێرناردۆنێ لە پریاسکەکەمدا ماوە، بەو پارەیە ئەشیای کار و چیمەنتۆ دەکڕین و ئیتر ئێمە هەردووکمان هیمەت دەکەین و دەکەوینە ڕۆنانەوەی دیوارەکان. دەبێ خشت بۆ سەربانەکەشی بکڕین بۆ ئەوەی کە باران باری دڵۆپە نەکا، هەروەها بۆیەش بۆ بۆیاخکردنی دەرگا و پەنجەرەکان و زەیت بۆ چراوگەکەی قەدیس. دەبێ چەند ساڵ بێت دانەگیرسابێ؟ ئێمە هەمدیس دایدەگیرسێنینەوە... لەگەڵمدایت؟"

قۆڵی کراسەکەم هەڵکرد، قسەکانی ئاگرێکیان تێدا هەڵایساندبووم.

گوتم: "کەنگێ دەست پێبکەین؟"

– "هەر ئێستا! قەدیس دامیانۆ تەڕە، سەرسم دەدا و لە حەژمەت تاریکی پێی هەڵدەنووتێ، لەوە زیاتر ناتوانێ چاوەڕوانی بچێژێ. بەڵام برا لیۆن تۆ پێت وایە ڕۆحی ئێمە بتوانێ چاوەڕێ بکا؟ ڕۆحیشمان تەڕە، لەتاریکیدا سەرسم دەدا و پێی هەڵدەنووتێ. دەی ڕابە هاوڕێم، بەناوی خودا!"

پاڵتۆ ئاوریشمییەکەی داکەند و کەوتە هەڵچنینی ئەو بەردانەی کە خلۆر ببوونەوە و باخچەکەیان لێ پڕ ببوو. منیش ڕام کرد و کەوتمە بەرد کۆکردنەوە و دەمخستنە جبەکەمەوە و دەمدایە دەستی. بەردە هەڵچنراوەکان بەرزببوونەوە، فرانسیسکۆس کاری دەکرد و ئەو گۆرانی ئەڤینانەی دەگوتەوە کە بەمنداڵی ئەزبەری کردبوون و لەخۆشەویستی دەدوان. چ خۆشەویستییەک؟ سترانبێژە گەڕۆکەکان گۆرانییەکانیان

بەشانازیی دولبەرە دلڕفێنەکانیانەوە دبێژا، بەڵام بەدڵنیاییەوە فرانسیسکۆس هەنووکە گۆرانی بۆ مەریەمی پاکیژە دەچڕی.

درەنگ وەختانێک گەڕاینەوە ماڵەوە. بەدرێژایی ڕێگە بەپەرۆشەوە، تەواوێک وەکی دوو وەستای خانووبەرە باسی بەرد و چیمەنتۆ و چەمچەمان کرد. بەڵام وەک ئەوە وابوو باسی خودا و ڕزگاریی دونیایەک بکەین کەخەریک بوو دادەڕما. لەو ئێوارەیەدا بۆ یەکەم جار تێگەیشتم هەموو شتەکان یەکێکن و هەموویان هەمان شتن، تێگەیشتم کەلەودیو کاری ساکاری ڕۆژانەوە، چارەنووسی ئینسان کاردەکا. هەروەها فرانسیسکۆسیش لە قولاییڕا وروژابوو، ئەویش هەستی دەکرد چ شتێک نییە ناوی ئیشی گەورە و ئیشی بچووک بێت، وی پێی وابوو دانانی بەردێکی بچووک لەدیوارێکی داڕووخاودا، وەک ئەوە وایە شانت نابێتە ژێر دونیا و نەهێڵیت بڕووخێ. هەروا وەکی ئەوەش وایە کە ئینسان ڕۆحی خۆی قایم ڕاگرتبێ تا نەبا بکەوێ و هەپروون بەهەپروون بێ.

کاتێک گەیشتینەوە ماڵەوە خاتوو پیکامان بینی لەبەر پەنجەرەکەدا دانیشتبوو، بەنیگەرانییەوە لە جادده قەرەباڵخەکەی دەنۆڕی. هێشتا دونیا تاریک دانەهاتبوو، دونیا هێشتا ڕووناک بوو، لەدوورەوە ئێمەی ناسییەوە و هاتە خوارەوە تا خۆی دەرگاکەمان لێ بکاتەوە. دەیویست کوڕەکەی سەرزەنشت کا چونکە بەو نەخۆشی و ماندووییەوە چۆتە دەرەوە و کاتێکی وا درەنگیش گەڕاوەتەوە. بەڵام کاتێک ڕوخساری کوڕەکەی بینی، هیچی بۆ نەگوترا. بەسەرسوڕمانەوە سەیری کوڕەکەی کرد، سەیری کرد کە چۆن بۆتە ئینسانێکی تر. ئیتر دواجار زاری هەڵێنا.

– "کوڕەکەم بۆچی ڕوخسارت ئاوها پرشنگ دەدا؟"

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "دایکە ئیتر لەمەولا ڕوخسارم هەر وا دەبێت! ئەمە جارێ سەرەتایە، ئێمە جارێ لە یەکەمین پێپلیکانەداین، خۆی بەهەمووی حەفتا و حەوت هەزار پێپلیکانەیە!"

ئەوسا قۆڵی دایکی گرت و بەگوێیدا چرپاند: "ئەم ئێوارەیە برا لیۆن لەگەڵ خۆمان و لەسەر یەک خوان شێو دەکا!"!

بەرەبەیانی ڕۆژی دواتر وەکی دز بەپارێزەوە لە ماڵ چووینە دەرێ و شۆڕ بووینەوە بەرەو بازاڕ و ئەشیامان کڕی. دوو چەکوش، دوو چەمچە، فلچە و بۆیاخ، بۆ خشت و چیمەنتۆش ڕامانسپارد بۆمان بهێنرێ و ئەوجا بەپەلە ڕێگەی کلێسای قەدیس دامیانۆمان گرتەوە بەر.

ئاسمان تژیی بوو لە هەوری تەنک، هەوا سارد و کزەیەک لە شاخەوە هەڵی کردبوو. کەڵەشێرەکان لەباخچەکەدا قووقاندیان، بونیام و ئاژەڵان بێداربوونەوە، دار زەیتوونەکان بریقەیان دەدایەوە، گاکان کاری پیرۆزی ڕۆژانەی خۆیان دەس پێ کردبوو.

فرانسیسکۆس بۆ ساتێک ئاوڕی بۆ دامەوە و گوتی: "ڕۆحیش هەر ئاوها بێدار دەبێتەوە، خوداش پێنج گای هەیە، بەیانیان زوو گاسنیان لێ دەبەستێ و دەکەوێتە ئەرز کێڵان."

لە قسەکەی تێنەگەیشتم، گوتم: "چی؟ چی دەکێڵن؟"

– "ئەرزی بەهەشت. ئەرزی بەهەشت یاخود دۆزەخ!" فرانسیسکۆس ئاوها بەدەم وەڵامدانەوەمەوە

دانەوێوە تاکو گوڵە مینایەکی جوانی زەرد لێکاتەوە کە لەقەراغی ڕێگەکەدا ڕوابوو، بەڵام هەرکە دەستی برد لێیکاتەوە، وەکی ئەوەی ژیوان بووبێتەوە دەستی ڕاگرت.

– "خودا ئەم گوڵەی لێرەدا بۆ نەخشی ڕێگاکە داناوە، ئێمە نابێ ڕێگە لە مەخلوقەکانی خودا بگرین ئەرکەکانی سەر شانیان بەجێ بێنن!"

وای گوت و دەستی بۆ گوڵە میناکە ڕاوەشاند، وەک ئەوەی خودا حافیزی لەخوشکێکی ئازیزی خۆی بکا.

کاتێک گەیشتینە کلێسا وێرانەکە، قەشەیەکمان بینی لەبەر دەرگاکەدا خۆی لەبەر هەتاودا هەڵخستبوو. ئەو قەشەیە پیر و بەتێپەڕینی ساڵان پشتی کۆمابۆوە، داڕماو و شەکەت و هەژار هەر عەینەن کلێساکەی قەدیس دامیانۆ. کاتێک فرانسیسکۆس لە دوورەوە ئەوی بینی، بۆ ساتێک واقی وڕما. لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئەرێ ئەوە قەدیس دامیانۆ خۆی نییە؟"

بەڵام هەر زوو حاڵی بوو، لە پیرەمێردەکە نزیک بۆوە و ناسییەوە.

– "ئای خۆ ئەمە باوە ئانتۆنیۆس ی پیرەمێردە، قەشەی کلێساکەیە، دەیناسم."

بەئارامی چووە پێشێ تا سلاوی لێ بکا، ئەوسا داهاتەوە و دەستی ماچ کرد.

– "بەئیجازەی تۆ، ئێمە بەتەماین کلێساکە ڕۆنێینەوە، قەدیس هاتە خەونمەوە و منیش بەڵێنی ڕۆنانەوەی کلێساکەیم پێداوە."

قەشە لە ناکاوێکڕا سەری هەڵبڕی، گەرچی جەستەی داڕماو بوو، بەڵام هێشتا ڕووناکی لەچاوانیدا هەر مابوو.

بەگلەیی و تووڕەییەوە گوتی: "باشە بۆچی نەهاتۆتە خەونی من؟ ئاخر من لە خزمەتی ویدا پیر بووم، وی دار و نەدارمی هەڵلوشیوە تا بتوانم چرایەکی بۆ داگیرسێنم، دەی بچۆ گسکی بۆ بکڕە و گسکی بۆ بدە، بڕۆ بخووری بۆ بکڕە و بۆی داگیرسێنە، شەرابی بۆ بکڕە و پەیکەرەکەی پێ بشۆ. کەچی جارێک نەهاتۆتە خەونم تا قسەیەکی هاوڕێیانەم لەگەڵ بکا و سوپاسێکم بکا! باشە تۆ کوڕەکەی جەنابی بێرناردۆنێ نیت؟ ئەو کوڕە دەسبلاو و توڕەهاتەی کە بەدرێژایی شەو بەسیتارەکەیەوە بەشەقامەکاندا دەسووڕێتەوە؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "با ئەوم، من ئەو دەسبلاو و توڕەهاتەم."

– "باشە خودا چاوەڕێی چی لەتۆ دەکا؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "هیچ، هیچ، بەڵام من چاوەڕێی هەموو شتێک دەکەم لەو!"

– "هەموو شت چی؟"

– "ڕزگاریی ڕۆحم!"

قەشە سەری دانەواند و شەرم دایگرت، دەستی لەسەر نێوچەوانی دانا تا چاوی لە تیشکی هەتاوەکە بپارێزێ، قەشە بێدەنگ بوو. بەڵام ئێمە قۆڵی کراسەکانمان هەڵکرد و ئیشی خۆمان دەس پێ کرد،

خۆنەویستانە پێکەوە وردە وردە کەوتینە گۆرانی چڕین. پێکەوە بەملاولادا ڕامان دەکرد، بەردمان کۆدەکردەوە، چیمەنتۆکەش گەیشت و چەمچەکانمان بەدەستەوە گرت. لە دوو تەیر دەچووین کە بەهاران هێلانەکەیان چێ دەکەن.

لێم پرسی: "فرانسیسکۆس، ئێمە لە چی دەچین؟"

بەزەردەخەنەیەکەوە وەڵامی دامەوە: "لە دوو تەیر کە بەهارانێ هێلانەکەیان چێ دەکەن."

قەشە هەستابووە سەرپێ و بەبێدەنگی تەماشای دەکردین. جار ناجار دزە نیگایەکی بۆ فرانسیسکۆس دەکردو خاچی دەکێشا. دەمە و نیوەڕۆ، چۆوە بۆ ماڵە چکۆڵەکەی کە لەو نزیکانە بوو، پاش تاوێک گەڕایەوە و سینییەکی دارینەی بۆ ڕاگرتین کە دوو کولێرەی جۆ و دوو مشت زەیتوونی ڕەش و پیازێک و بوتڵێک شەرابی لەسەر بوو.

بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی: "پاولۆس ی حەواری ڕای سپاردووە کە ئەوەی ئیش دەکا دەبێ نان بخوا."

هەستمان کرد برسیمانە، چوار مشقی لە باخچەکەدا دانیشتین و کەوتینە خواردن.

فرانسیسکۆس گوتی: "ئایا قەت نانێکی وا بەلەزەتت خواردووە؟" وای گوت و بەچێژەوە تامی نانەکەی دەکرد. "ئەی ئەم زەیتوونە خۆشە! قەت شەرابی ئاوها نایابت خواردۆتەوە؟"

وەڵامیم دایەوە: "یەک جار، تەنها یەک جار، ئەویش لە خەوندا، پێم وابوو چوومەتە بەهەشت، هەڵبەت برسییان خەون بەنانەوە دەبینن، منیش چووبوومە بەهەشت و فریشتەیەک بەسینییەکەوە هات، ڕێک وەک ئەم سینییە – لەگەڵ نانی جۆ و زەیتوون و پیازێک و بوتڵێک شەراب. فریشتەکە پێی گوتم: (تۆ لە ڕێگەیەکی دوورەوە هاتوویت، هەڵبەت ئەلعان برسیتە، دانیشە، بەرلەوەی خۆت پیشانی خودا بدەیت بخۆ و بخۆرەوە.) منیش لە نێو چیمەنەکەی بەهەشتدا لێی دانیشتم و کەوتمە خواردن، هەر پارووەیەک کە دەمخوارد، هەر قومێک کە هەڵمدەقوڕاند، دەچووە ناخمەوە و دەبووە ڕۆح. نان، شەراب، زەیتوون و پیاز، هەمووی دەبوونە ڕۆح. تەواوێک هەر وەکی ئێستا."

هەمدیس کەوتینەوە ئیش، بەردەکانمان دادەتاشی، چیمەنتۆمان دەگرتەوە و درزی دیوارەکانمان پێ سواخ دەدا. هەموو ئەو گۆرانییانەمان دەچڕی کە دەمانزانین. خەریک بوو تاریک دادەهات. بۆ تاوێک مەزەندەم کرد کە قەدیس دامیانۆ هاتۆتە کڵێساکەوە و لەبەر دەرگاکەدا ڕاوەستاوە و بەسوپاسگوزارییەوە سەیرمان دەکا. بەڵام دوایی سەرنجمان دا کە ئەوە قەشەکەیە بەزەردەخەنەوە تەماشامان دەکا.

فرانسیسکۆس گوتی: "کێ چوزانێ، ڕەنگە ئەوە قەدیس دامیانۆ خۆی بێت!" وای گوت و پاشان سەرنجێکی تژیی لە ڕێزی دایە پیرەمێرد کە لەبەر دەرگاکەدا ڕاوەستابوو، گوتی: "ڕەنگبێ دوای ساڵانێکی زۆر لە نوێژ و هەژاری هەردوو ئەو دووانە بووبێتنە یەک!"

کاتێک شەو داهات و ئێمە دەستمان لە ئیش هەڵگرت و خوداحافیزیمان لێ کرد، هەر بەڕاستی ڕوخساری قەشە وەکی ڕوخساری قەدیسان پرشنگی دەدا.

هەنووکە ناتوانم بیگێڕمەوە کە چەند ڕۆژ و چەند هەفتە ئێمە کارمان کرد، چۆناوچۆنی دەتوانم ئەوەم بیر خۆم بێنمەوە؟ ئاخر زەمەن وەکی ئاو دەڕژا و وەکی ئاو خوڕەی دەهات و ئێمەیش لەگەڵ ئەودا دەڕژاین

و خوڕەمان دەهات، ئێمە کارمان بەچەکوش، چەمچە و فڵچەی بۆیاخ دەکرد، بەدیقەتەوە خشتەکانی سەربانمان دادەنا. خۆر هەڵدەهات، لەناوقەدی ئاسماندا ڕادەوەستا و ئەوجا خۆی نزم دەکردەوە، لای چەپەوە ئەستێرەی ئێوارە بەگومەزی ئاسمانەوە شۆڕدەبۆوە، شەو دادەهات، بەدەستوپلی چیمەنتۆیاوی و بەدڵی خۆشەوە دەگەڕاینەوە ئاسیزیی... تەنێ دەتوانم ئەوەندە بەدڵنیاییەوە بڵێم کە لەماوەی ئەو ڕۆژان و هەفتانەدا ئێمە هەردووکمان هەمان ئەو شادی و هەڵپە و عیشقەمان تەجروبە دەکرد کە تەیرێک لەمیانەی چێکردنی هێلانەکەیدا تەجروبەی دەکا. خودایە چ خۆشییەک هەبوو بگاتە ئەو خۆشییەی کە ئیدی هێلانە تەواو بووەو تەیرەکە تیایدا دەکەوێتە هێلکە دانان. ئێمە هەردووکمان، من و فرانسیسکۆسیش هەمان هەستمان هەبوو، لەهەموو ژیانماندا، ئەو ڕۆژانە وەکی ئاهەنگی ئەڵقە لە پەنجەکردن دەدرەوشێنەوە بەشادومانی و ئەڤین. وەکی بڵێی ڕۆحمان لەگەڵ خودادا ئەڵقەیان کردبێتە پەنجەی یەکتر.

– "چ بووە؟"

بەیانییەک فرانسیسکۆس وای گوت کە تازە خەریک بووین دەکەوتینە ئیش.

– "برا لیۆن چ بووە؟ چما ئایا دونیا گۆڕاوە؟ چما ئایا ئێمە گۆڕاوین؟ ئەز دەگریم و پێدەکەنم، گریان و پێکەنینم لەلا بوونەتە یەک شت، من هەست دەکەم دەفڕم و بەژوور ئەرزەوەم و لە فەزادا دەخولێمەوە! برا لیۆن ئەدی تۆ؟"

– "من هەست دەکەم کرمێکم لە قوڵایی خاک و خۆڵی ئەرزدام، هەموو ئەرز بەسەر منەوەیە و قورسایی خۆی خستوومەتە سەر، منیش پەل دەکوتم تا درزێک بکەمە عەردەکە، کەلەبەرێک بەرەو سەرەوە بکەمەوە و خنەخن لە توێکڵی عەردەوە بێمە دەرێ و ڕۆشناییم لێدا. چ کارێکی زەحمەتە درزێک بکەیتە تەواوی عەرد، بەڵام من بەحەوسەڵەم، چونکە دڵنیام ئەو کاتەی لە قوڵایی عەردەوە دێمە دەرێ و ڕۆشنایی لێم دەدا، ئەوسا دەبمە پەپوولە!"

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "وایە! وایە! ئەلعان تێگەیشتم برا لیۆن، ڕەحمەتی خودات لێ بێت! ئێمە دوو کرمین کە دەمانەوێ ببینە پەپوولە. کەواتە ئیش کە! چیمەنتۆ بگرەوە، بەرد بێنە و چەمچەکەم بدەرێ!"

***

کاتێک بێرناردۆنیی پیرەمێرد لە سەفەرەکەی گەڕایەوە، ئێمە خەریک بوو کارەکەمان لە کڵێسای دامیانۆ تەواو دەکرد. کە گەڕابۆوە تەواوێک سەری سوڕمابوو کاتێک کوڕەکەی لە دوکانەکەیدا نەبینیبوو. فرانسیسکۆس ئیدی زۆر نەدەچوو یارمەتی باوکی لەکاروبارەکانیدا بدا، ئاخر ئەو هەر لە بەیانی شەبەقەوە دەچووە دەرێ و شەوان دەگەڕایەوە، بابی بەتەنێ نانی دەخوارد و زۆر نەیدەبینی.

بەنیگەرانییەوە لە ژنەکەی پرسیبوو: "کوڕە ئازیزەکەت هەموو بەیانییەک شەبەق دەڕوا و زۆر لە دووکانیش دەرناکەوێت، باشە ئەوە دەچێت بۆ کوێ؟"

خاتوو پیکا چاوانی داگرتبوو، چونکە زاتی نەدەکرد ڕاستەوخۆ چاو لەچاوانی شووەکەی ببڕێ. وەڵامی دابۆوە:"فرانسیسکۆس خەونی بینیوە، دامیانۆی میهرەبان هاتۆتە خەونی و داوای لێکردووە کڵێساکەی

بۆ ڕۆنیتەوە!"

– "ئەی دوایی؟"

– "هەموو بەیانییەک دەڕوا، دەڕوا و ئیش لە ڕۆنانەوەی کلێساکەدا دەکا."

– "هەر خۆی؟ بەدەستەکانی خۆی؟"

– "بەدەستەکانی خۆی."

– "بەتەنێ؟"

– "لەگەڵ هاوڕێکەی، هاوڕێ سواڵکەرەکەی."

جەنابی بێرناردۆنێ بڕۆی گرژ کردبوو، مشتی هێنابۆوە یەک. گوتبووی: "کوڕەکەت ڕێگەیەکی خەراپی گرتۆتەبەر، ئەوەش خەتای تۆیە!"

– "من؟"

– "بەڵێ خەتای خوێنەکەی تۆیە، خەتای خوێنێک کە پڕە لە گۆرانیبێژ و بونیامی پەرکەمدار و خەڵکانی شێت!"

فرمێسک زابووە چاوانی خاتوو پیکا. بێرناردۆنێ گۆچانەکەی هەڵگرتبوو، گوتبووی:

– "من دەبێ بچم بیهێنمەوە، خۆ بەتەنها خوێنی تۆ لە جەستەی ویدا ناگەڕێ، بەڵکو خوێنی منیش لە جەستەیدا دەگەڕێ. نابێت ئەو خوێنە بەزایە بچێ!"

پێش نیوەڕۆ بێرناردۆنێ لای کلێسای قەدیس دامیانۆوە دەرکەوت، ڕەنگی پەڕیو و لە حەژمەت ماندوویی ڕێگە، هەناسەبڕکێی پێ کەوتبوو. فرانسیسکۆس بەسەربانی کلێساکەوە بوو، خشتە سوورەکانی ڕیز دەکرد. کاری ئەو ڕۆژەمان تەواو ببوو، هەنووکە فرانسیسکۆس ئارەزوویەکی فرەی تێدا ورووژابوو کە بەزوبانی زێدی دایکی تێچریکێنێ لە گۆرانی. بێرناردۆنێ گۆچانەکەی هەڵبڕی.

هاواری کرد: "ئاوها، وەستا وەرە خوارەوە، دەمەوێ قسانت لەگەڵ بکەم!"

فرانسیسکۆس لەسەربانەکەوە بەدەنگی بەرز وەڵامی دایەوە: "ڕۆژباش جەنابی بێرناردۆنێ، چیت دەوێ؟"

– "وا دووکانەکەی منیش خەریکە نابووت و وێران دەبێ، وەرە خوارەوە، ئەوێش بهێنەرەوە مایە و هەڵیسێنەرەوە!"

– "من دوکانەکان هەڵناسێنمەوە، بەڵکو وێرانیان دەکەم، جەنابی بێرناردۆنێ بۆ ئەمەیان ببوورە."

بێرناردۆنێ کەللەیی بوو، لەحەژمەت تووڕەیی، گۆچانەکەی کێشا بەبەردەکانی باخچەکەدا، دەیویست بدوێ بەڵام چ وشەیەکی بۆ نەهات، دەمی لە گۆ کەوتبوو.

ئاخرییەکەی نەڕاندی: "وەرە خوارەوە، فەرمانت پێ دەدەم بێیتە خوارەوە، چییە نامناسیت؟ من باوکتم!"

– "جەنابی بێرناردۆنێ دەبێ ببووریت! تەنێ خودا بابی منە، تەنها ئەوو هیچ کەسێکیتر نا!"

جەنابی بێرناردۆنێ لە تووڕەییدا دەمی کەفی دەکرد، لەبەر هەتاوەکەدا ڕاوەستابوو، هەستم کرد دووکەڵ لە قژییەوە بەرز دەبێتەوە.

هەمدیس نەڕاندی: "ئەدی من؟ من چیم؟ من کێم؟"

– "تۆ جەنابی بێرناردۆنێیت، ئەوەی کە دووکانێکی گەورەی لە گۆڕەپانی ئاسیزیی هەیەو ئاڵتوون لەقاسەکانیدا کەڵەکە دەکا و لە بری ئەوەی جلک بکاتە بەری خەڵک، کەچی ڕووتیان دەکاتەوە!"

قەشە لە ماڵەوە بوو، کە ئەو دەنگە دەنگەی ژنەفت، هاتە پێشەوە، هەر کە بێرناردۆنێی پیرەمێردی بینی هەموو شتێک تێگەیشت. بەترسەوە چووە پێشەوە و دەستی کرد بەبەر باخەڵیدا و ئەو پارەیەی دەرهێنا کە فرانسیسکۆس دابووی پێی تا زەیتی بۆ چراکەی قەدیس پێ بکڕێ.

گوتی: "جەنابی بێرناردۆنێ ببوورە، ئەم پارانە هی تۆن، کوڕەکەت داوییەتی پێم بەڵام دەستم بۆ نەبردووە."

بێرناردۆنێ پری کرد بەپارەکەدا و ئاخنییە گیرفانە گەورەکەیەوە، بەڵام لای نەکردەوە تاکو قەشە ببینێ. ئەمجارەیش گۆچانەکەی بەرەو سەربانەکە بەرزکردەوە.

نەڕاندی: "هەی نارەسەن، وەرە خوارەوە تا ئاقڵت کەم!"

فرانسیسکۆس گوتی: "وا هاتم!" وای گوت و خۆی بۆ هاتنە خوارەوە ئامادە کرد!

من چەمچەکەم دانا و چاوەڕێم کرد بزانم چی ڕوودەدا.

فرانسیسکۆس تەپوتۆز و چیمەنتۆکەی لە جلکەکانی تەکاند و بەرەو لای باوکی چووە پێشێ. بێرناردۆنێ تەماشای کوڕەکەی کرد، پێدەچوو بڵێسەی ئاگر لەچاوانییەوە هەڵچێ، بێ جووڵە وەستابوو، متەقی لەخۆبڕیبوو، گۆچانەکەی بەرزکردبۆوەو چاوەڕێی دەکرد کوڕەکەی بێتە پێشێ. ڕێک هەر عەینەن ئەو کاتەی کە فرانسیسکۆس دانەوێوە تا سڵاوی لێ بکا و دەستی بەنیشانەی خاچ لەسەر سینگی دانێ، بێرناردۆنێ دەستە قورسەکەی بەرزکردەوە و یەک شەپازللەی توندی لەلای ڕاستی فرانسیسکۆس سرەواند. ئەوجا فرانسیسکۆس لای کردەوە و لای چەپیشی بۆ ڕاگرت.

بەئارامی گوتی: "جەنابی بێرناردۆنێ لەم لایەی تریشیان بدە! تا هەست نەکا فەرامۆش کراوە و گلەیی نەکا!"

من بەپەلە چوومە پێشێ تا لەسەر هاوڕێکەم بکەمەوە، بەڵام ئەو دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی: "برا لیۆن، دەست وەرمەدەرە مەشیئەت و کاری خوداوە، جەنابی بێرناردۆنێ یارمەتی کوڕەکەی دەدا تا ڕزگاریی بدۆزێتەوە. جەنابی بێرناردۆنێ لەم لایەی تریشیان بسرەوێنە!"

بێرناردۆنێ زێدەتر کەللەیی ببوو، گۆچانەکەی بەرزکردەوە تا بیکێشێ بەسەری کوڕەکەیدا، بەڵام دەستی بێ جووڵە لە هەوادا ڕاگیرا. فرانسیسکۆس بەحەپەساوی سەری هەڵبڕی، دڵۆپە ئارەقەی درشت بەنێوچەوانی بێرناردۆنێدا دەهاتە خوارەوە و لێوی شین هەڵگەڕا بوو. ترس ڕوخساری کردبووە شتێکی تر، دەیبینی کە چۆن تەقەلا دەدا تا گۆچانەکە دابێنێتەوە و بیکێشێ بەسەری کوڕەکەیدا، بەڵام دەستی بەحەواوە وشک ببوو.

فرانسیسکۆسیش دەیبینی چۆن چاوە تژیی لە ترسەکانی بابی لە ئاسمانیان نۆڕیوە، فریشتەیەکی تووڕە خۆی دابوو بەسەریا و دەستی لە هەوادا ڕاگرتبوو، فرانسیسکۆس ئەوەی نەدەبینی، هەروەها منیش نەمدەبینی، بەڵام هەردووکمان وژەی تووڕەی باڵ لەیەکدانی فریشتەکەمان لە فەزادا دەژنەفت.

فرانسیسکۆس گوتی: "باوکە، چ نییە، چ نییە... مەترسە!"

بەزەیی بەباوکیدا دەهاتەوە و دەیویست قۆڵی بگرێ، بەڵام لە ناکاوێکڕا بێرناردۆنێی پیر بەسەر بەردەکاندا کەوت.

کاتێک هاتەوە سەر خۆی، خۆر لە ناوەڕاستی ئاسماندا بوو. قەشەی پیر هێشتا ئەو پەرداخە ئاوەی پێ بوو کە هێنابووی نێوچەوان و لاجانگی بێرناردۆنێی لەهۆشخۆچووی پێ تەڕکا، فرانسیسکۆس بەچیچکانەوە لەلای باوکییەوە دانیشتبوو، سەری نابووە نێو دەستەکانی و چاوانی بڕیبووە چیای (سوباسیۆ) کە لەنێو ڕووناکیدا مەلەی دەکرد.

بێرناردۆنێ هەستایە سەر پێ و گۆچانەکەی هەڵگرت، من تاوم دایە خۆم تابچم و یارمەتی بدەم هەستێ، بەڵام بەئیشارەتی دەست دووری خستمەوە. شەکەت و ماندوو هەستا و ئارەقەی توێڵی وشک کردەوە، بەبێ ئەوەی تەنێ وشەیەک بڵێ یان سەرنجێکی کوڕەکەی بدا کە هێشتا لەسەر ئەرزەکە دانیشتبوو یاخود سەیرێکی قەشەی پیر بکا کە پەرداخە ئاوەکەی بەدەستەوە بوو. جلکەکانی تەکاند، توند بەگۆچانەکەیەوە خۆی ڕاگرت و بەهێوری بەرەو ژوور لێی دا ڕۆیشت. ئیدی دوای تاوێک لە پێچی ڕێگاکەدا بزربوو.

***

ئەو شەوە فرانسیسکۆس نەچۆوە ماڵێ و منیش لەلای مامەوە. چەند ڕۆژێک لەوەوبەر لە نزیک کلێسای قەدیس دامیانۆوە ئەشکەوتێکی دۆزیبۆوە و هەمیشە کارەکەی جێ دەهێشت و چەند سەعاتێک لەو ئەشکەوتەدا دەمایەوە. هەڵبەت بۆ نوێژ دەچوو بۆ ئەوێ، چونکە کە لە ئەشکەوتەکە دەهاتە دەرێ و دەکەوتەوە ئیشکردن، هالەی نوورێک دەوراندەوری سەری دەپۆشی وەکی ئەو هالانەی کە لە وێنەکاندا بەدەوری سەری قەدیسانەوە دەبینرێن، ئەوە پرشنگی نوێژەکە بوو کە هێشتا بەوێوە دەمایەوە.

ئەو شەوە چووینە ئەو ئەشکەوتەوە، ئەوێ بۆشێیی عەردی لێ دەهات، بەبێ ئەوەی چ شتێک بخۆین و بەبێ ئەوەی قسەیەک لەگەڵ یەکدیدا بکەین، دوو بەردمان کردە سەرین و لێی ڕاکشاین. من کفت بووم و یەکسەر خەو بردمییەوە، پێدەچوو شەبەقی دابێت کە بێدار بوومەوە و لە لەحزەیەکدا فرانسیسکۆسم بینی لەبەر دەرکی ئەشکەوتەکەدا دانیشتبوو، سەری نابووە نێو ئەژنۆکانییەوە و بەدەنگێکی کپ و یەکتا، لەژێر لێوەوە دەدوا، پێدەچوو بێدەنگ بگری نەبا خەبەرم بێتەوە. لەسالانی دواتردا ڕووی داوە کە زۆر جاران هەنسکی گریانی فرانسیسکۆس ببیەم، بەڵام ئەو بەیانییە گریانەکەی دەتگوت گریانی ساوایەکە داوای شیر بکا، بەڵام دایکی نەبێت.

بەرەو دەرکی ئەشکەوتەکە چووم، لە پاڵیدا لەسەر ئەژنۆ دانیشتم و چاوانم بڕییە ئاسمان. ئەستێرەکان لەوەدابوو بکوژێنەوە، هەندێکیان هێشتا بەو ئاسمانە سپییەدا شۆڕببوونەوە، لە یەکێکیانەوە، کە

گەورەترینیان بوو، ڕەنگی سەوز و پەمەیی و شین پرشنگی دەدا.

بۆ ئەوەی خەیاڵی بەلایەکیتردا وەربگێڕم لێیم پرسی: "برا فرانسیسکۆس، ئەو ئەستێرەیە چ ئەستێرەیەکە؟ هیچت لە بارەیەوە بیستووە؟"

لە گریانەکەی ژیربۆوە.

– "کێ چوزانێ، ڕەنگە سەرۆکی فریشتان بێت، گابریل ی سەرۆکی فریشتان بێت کە ئەوها دەدرەوشێتەوە، وی ڕۆژێک دادەبەزێت بۆسەر عەرد و دەڵێ: "ماریا سڵاوی هەیە!"

پاش تاوێک درێژەی بەقسەکانی دا: "ئەو ئەستێرە بەدرەوشەیەش، ئەوەی کە دەیبینی لە خۆرهەڵاتدا سەما دەکا و خەریکە ڕۆشنایی هەتاو هەڵیدەمژێت، ئەوە لۆسیفێری ئەستێرەی بەیانە."

بەسەرسوڕمانەوە هاوارم کرد: "لۆسیفێر؟ بۆچی؟ بۆچی؟ ئەوە ڕاست نییە، باشە ئەدی ئەو لە گابرێل ی سەرۆکی فریشتان بەدرەوشەترە؟ ئەمە خودا ئاوها سزای دەدا؟"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی نیوە نووساو گوتی: "بەڵێ، ڕێک وایە. برا لیۆن چ سزایەک قورستر نییە لەسزای ئاڵوگۆڕ پێکردنی شەڕ بەخێر!"

دوای تاوێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "باشە بۆ سەرت سوڕما؟ چما خودا هەمان شتی لەگەڵ مندا نەکرد؟ لەگەڵ منی تووڕەهات و بەزیو و بێفەڕدا، لەگەڵ منی ئەستێرە چکۆڵەی بەیاندا؟ لەبری ئەوەی برووسکەیەکم بۆ نازڵ کا و بمکاتە قەرەبرووت، کەچی شەوێکیان کاتێک کوێرانە گۆرانیم دبێژا و تێر ببووم لەخواردن و شەراب؟ هات قەدیس دامیانۆی نارده خەونم و گوتی: (بکەوە خۆت، کلێساکە ڕاگرە کە خەریکە دادەڕووخێ، من باوەڕم پێتە!) پێم وابوو لەبارەی کلێسا چکۆڵە و چۆڵ و وێرانەکەی خۆیەوە دەدوێ و ئیدی منیش ڕۆم نایەوە، بەڵام ئێستا..."

هەناسەیەکی هەڵکێشا، باسکی کردەوە و هەناسەی وەرگرتەوە.

بەنیگەرانییەوە سەیریم کرد و گوتم: "ئێستا چی؟"

– "ئێستاش دڵم نەهاتۆتەوە سەر خۆی، نا، نا، ئەو مەبەستی لە کلێسا چکۆڵە وێرانەکەی نەبووە، ئەمە ئەوەیە کە بەدرێژایی شەو بیرم لێ کردۆتەوە. برا لیۆن ئێستا وا تازە خەریکم لەو پەیامە نهێنی و خەتەرناکە تێدەگەم...."

وای گوت و بێدەنگ بوو.

– "برا فرانسیسکۆس دەتوانم گوێم لەو پەیامە بێ؟ پێم بڵێ تا منیش شادومان بم."

– "پێی شادومان نابیت برا لیۆن، پێی شادومان نابیت، بەڵکو پێت قەبووڵ ناکرێت، حەوسەڵەت هەبێ، لەگەڵ مندا وەرە، ئیمانت هەبێ، ئیدی وردە وردە تێدەگەیت و دەدەیتە قوڵپی گریان، بۆیشی هەیە ژێوان بیتەوە، ڕێگەکە سەخت و ناهەموارە، کێ چوزانێ، ڕەنگە هێدی هێدی ژێوان بیتەوە....."

دەستیم گرت و ویستم ماچی بکەم، بەڵام ئەو ڕێگەی نەدام.

– "برا فرانسیسکۆس، بۆ هەر کوێ بڕۆیت منیش دێم، ئیتر لەوە زیاتر پرسیارت لێ ناکەم، ڕێگەکەم

پیشان دە!"

بێدەنگ بووین، بینیمان ڕۆشناییەکە تەشەنە دەسەنێ، هەورازی چیاکان وردە وردە ڕەنگێکی وەنەوشەییان دەپۆشی و پاشان ڕەنگێکی گوڵاڵە سوورەیی و دواجار ڕەنگێکی تەواو سپی. دار زەیتوونەکان، بەردەکان و عەرد زەردەخەنەیان دەهاتێ. خۆر هەڵگژا و چوو لەسەر گاشەبەردێک دانیشت، ئێمەیش لەبەر دەرکی ئەشکەوتە تاریکەکەوە دەستمان بۆی ڕاوەشاندو سڵاومان لێ کرد.

من هەستام تا بەرەو کڵێسای دامیانۆ بچمە خوارەوە، تا ئەشیاکانمان کۆکەمەوە و گسکێک بدەم و دەستێک بەو ناوەدا بهێنم.

فرانسیسکۆس گوتی: "ئەشیاکان بدەرە قەشەی پیر بۆ خۆی. بەڵام بەر لەوە یەکە یەکە ماچیان کە، ئاخر برا لیۆن ئەوان ئەرکی سەرشانی خۆیان بەجێ هێنا، زیاتر لەوە پێویستمان پێیان نییە. ئەم کڵێسایەی کە هەنووکە ڕۆنراوەتەوە، ئیدی چ ئاتاجی بەچەمچە و چیمەنتۆ نییە!"

زارم کردەوە تا پرسیاری لێ بکەم، بەڵام یەکسەر دەمم داخست. بەخۆم گوت: "ڕۆژێک دێ تێبگەم، تەنها حەوسەڵەم هەبێ!"

فرانسیسکۆس گوتی: "برۆ خودات لەگەڵ بێت، من بەدرێژایی ڕۆژ لێرە، لە ئەشکەوتەکەدا دەمێنمەوە، گەرەکمە خودا بانگ کەم، زۆر شتم هەن پێی بڵێم، دەمەوێ لێی بپاڕێمەوە هێزم بداتێ. ئەوە هەڵدێرێکە لەبەرامبەرمدا، دەمەوێ لێی بپرسم چۆناوچۆنی دەتوانم بازی بەسەردا بدەم؟ بەڵام گەر ئەوە نەکەم، ئەدی چۆناوچۆنی دەتوانم بەخودا ڕابگەم؟"

من ڕۆیشتم. ساڵانێکی زۆر دواتر، کاتێک فرانسیسکۆس ئامادەی ئەوە بوو عەرد جێ بێڵێ، زانیم ئەو ڕۆژە چی لەو ئەشکەوتەدا ڕووی داوە. بیرم دێ ئەو شەوە نەیتوانی بنوێ، لەسەر عەردەکەو لەدەرەوەی پۆرتیونکولا ڕاکشابوو، مشکەکان هاتبوونە دەرێ و ئەوەی لەجەستەی مابۆوە دەیانکرۆژت. بانگیکردم لەلایەوە دانیشم و مشکەکانی لێ دوور بخەمەوە و هاودەمیی بکەم. ئەو شەوە ئەوەی لەئەشکەوتەکەدا ڕووی دابوو بەئەمانەت بۆی گێڕامەوە.

کاتێک لەئەشکەوتەکەدا بەتەنها مابۆوە، بەدەمدا ڕاکشابوو، عەردەکەی ماچ کردبوو، خودای بانگ کردبوو. گوتبووی: "من دەزانم تۆ لە هەموو شوێنێکیت! بەردێک هەڵدەگرم و دەبینم تۆ لەوێدایت، بەسەر هەر کانی و ئاوێکدا دادەنەومەوە، ڕوخساری تۆی تێدا دەبینم، هەر کرمێک دەبینم، لە پشتیدا و لەو شوێنەی باڵی لێ دەڕوێ، دەبینم ناوی تۆی لێ هەڵکۆڵراوە، تۆ لێرەیشیت، لەم ئەشکەوتەدا و لەم بەردە گڵێنەدا کە توێڵم ناوەتە سەر. تۆ دەمبینی و دەمبییەیت و بەزەییت پێمدا دێتەوە.

کەواتە باوکە گوێم بۆ ڕادێرە، دوێنێ شەو لەم ئەشکەوتەدا هاوارێکی تژیی لە شادومانیم کرد: (ئەوەی بەمنت سپارد بەجێم هێنا، کڵێساکەی قەدیس دامیانۆم ڕۆنایەوە.) تۆیش وەڵامت دامەوە: (ئەوە بەس نییە!) گوتم: (ئەوە بەس نییە؟ چما دەتەوێ چی تر بکەم؟ ئەمرکە!) هەمدیس گوێم لە دەنگت بۆوە: (فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس ڕۆبنێرەوە و قاییمی کە، فرانسیسکۆسی کوڕی بێرناردۆنێ!) گوتم: (گەورەم چۆناوچۆنی دەتوانم ئەوە بکەم؟ ڕێگاکان زۆرن و پێمبڵێ کامە ڕێگەیان

بگرمەبەر؟ چۆناوچۆنیی دەتوانم ڕۆحە شەڕانگێزەکانی ناو خۆم کەوی کەم؟ ئاخر ئەو ڕۆحانە زۆرن، گەر یارمەتیم نەدەیت ئەوا من شکست دێنم! خودایە چۆناوچۆنی دەتوانم گۆشت وەلانێم تا نەکەوێتە بەینمان و لە یەکترمان کا؟ خودایە ئەو ڕۆژە لە کڵێسای قەدیس دامیانۆ خۆت بینیت کاتێک ئەو کیژەم بینی چۆن پەشۆکام! خۆت بینیت چۆن کاتێک بابم بینی دڵم شپرزە بوو! خودایە پێم بڵێ چۆناوچۆنی لە باب و دایک و لە ژن ئازاد دەبم؟ چۆناوچۆنی ئازاد دەبم لە ژیانی ئاسودەیی، لە هاوڕێیان، لە خۆبەزلزانین، لە حەزی گەڕان بەدوای شانازییدا، پێم بڵێ چۆناوچۆنیی ڕزگاردەبم لە بەختەوەری؟ گوناهە گەورەکان حەوتن و هەر ئەو حەوت ڕۆحە شەڕانگێزانە دڵم دەخۆن. خودایە چۆناوچۆنیی دەتوانم لە فرانسیسکۆس ڕزگار بم؟)"

فرانسیسکۆس ئاوها بەدرێژایی ڕۆژ سەری نابووە سەر عەردی ئەشکەوتەکە و هاواری کردبوو، بزڕکاندبووی و هەڵلەرزیبوو. ئەو کاتەی من بەئاسیزییدا دەسووڕامەوە و سواڵم دەکرد، فرانسیسکۆس بەژوور سەرییەوە گوێی لە هاوارێک ببوو: (فرانسیسکۆس!) ئەم وەڵامی دابۆوە: (ئەمرکە گەورەم!) دەنگەکە گوتبووی: (فرانسیسکۆس دەتوانیت بچیت بۆ ئاسیزیی کە لەوێ لەدایک بوویت و خەڵکی ئەوێ هەموو دەتناسن، دەتوانیت بچیت بۆ ئەوێ و لەبەردەم ماڵی باوکتا ڕاوەستیت و بکەویتە گۆرانی چڕین و سەماکردن و چەپڵە کوتان و ناوی من ڕاگەیەنیت؟)

فرانسیسکۆس گوێی ڕادێرابوو، ڕاست ببۆوە و بێدەنگ ببوو، هەمدیس دەنگەکەی بەژوور سەرییەوە هاتبۆوە گوێ، بەڵام ئەمجارەیان نزیکتر، وەکی بڵێیی لەنێو گوێیدا هاواری کردبێ. گوتبووی: (دەتوانیت پێ لەم فرانسیسکۆسە بنێیی و ئاسەواری نەهێڵیت؟ ئەمە خەتای ئەو فرانسیسکۆسەیە ناهێڵێ یەکتر بدۆزینەوە، تێکوپێکی بشکێنە! ئەو کات منداڵان بەدواتدا ڕادەکەن و بەردت تێدەگرن، کچان لە پەنجەرەکانەوە سەر دەهێننە دەرێ و پێت پێدەکەنن، تۆیش پۆشراو بەو خوێنەی بەردەکان لەسەرتیان هێناوە، بەشادومانییەوە ڕادەوەستیت و هاوار دەکەیت: (ئەوەی بەردێکم تێدەگرێت، یەک جار ڕەحمەتی خودای لێ بێت، ئەوەی دوو بەردم تێ دەگرێت، دووجار ڕەحمەتی خودای لێبێت، ئەوەی سێ بەردم تێ دەگرێت، سێ جار ڕەحمەتی خودای لێ بێت، دەتوانیت؟ دەتوانیت؟ بۆچی بێدەنگیت؟)

فرانسیسکۆس گوێی ڕادێرابوو، بەدەم گوێڕادێرانیشەوە هەڵلەرزیبوو. لە دڵی خۆدا گوتبووی ناتوانم، ناتوانم... بەڵام شەرمی کردبوو پێ لەوە بنێ، زاری هەڵێنابوو: (خودایە، ناکرێ بۆ شارێکی ترم بنێریت؟ لەوێ دەتوانم لە گۆڕەپانەکەیدا سەما بکەم و ناوی تۆ بەگوێی خەڵکیدا بدەم!) بەڵام دەنگەکە ڕەق و بەسووکایەتییەوە گوتبووی: (نا، تەنها بۆ ئاسیزیی!)

فرانسیسکۆس دەمی نابووە سەر عەردەکە و قەپی بەخۆڵەکەدا کردبوو، بەچاوانێکی تژیی لەفرمێسکەوە هاواری کردبوو: (خودای میهرەبان مۆڵەتێکم بدەرێ تا ڕۆحم ئامادەکەم، تا جەستەم ئامادەکەم، من سێ ڕۆژ و سێ شەوم لێت دەوێ، لە سێ شەو و سێ ڕۆژ زیاتر نا!) دەنگەکە هەمدیس گرمەئاسا، نەک هەر لە گوێیدا، بەڵکو لە ناخیڕا گوتبووی: (نا، هەر ئێستا!) فرانسیسکۆس گوتبووی: (خودایە بۆچی پەلەتە؟ بۆچی دەتەوێ ئاوها سزام بدەیت؟) دەنگەکە گوتبووی: (لەبەر ئەوەی خۆشم

دەوێیت...) هەنووکە دەنگی خودا هێور و ناسک لە دڵی فرانسیسکۆسدا بیسترابوو.

هێزێک، نەک هێزی خۆی، بەڵکو هێزی قودرەتمەند رژابووە دڵییەوە، ڕوخساری پرشنگی دابوو، هەستابووە سەرپێ، هەنووکە ئەژنۆکانی مەحکەم بوون، بۆ تاوێک لەبەر دەلاقەی ئەشکەوتەکەدا ڕاوەستابوو، خۆر خەریک بووە ئاوا بێ، نیشانەی خاچی کێشابوو، گوتبووی: (من دەڕۆم!)

هەرعەینەن لەو کاتەدا من بەتوورەکەیەک نانە ڕەقەوە لە سواڵ گەڕابوومەوە، ئەوم بینیبوو کە لەبەر دەلاقەی ئەشکەوتەکەدا ڕاوەستاوە و ڕوخساری وەک ساتی هەڵهاتنی خۆر پرشنگی داوە. چاوانم ڕەشکەو پێشکەی کردووەو دەستم لەسەر چاوم ناوە تا باش ببینم. بیرمدێ گوتوومە: (فرانسیسکۆس نانم هێناوەتەوە، تۆ بەدرێژایی ڕۆژ بەڕۆژوو بوویت و هەبێ و نەبێ ئەلعان برسیتە، دەی دانیشە و با نانەکەمان بخۆین.) بەڵام بەگوتنی ئەو قسەیە شەرم دایگرتووم، چونکە ئەو کاتەی سەیری ڕوخساریم کردووە، هەستم کردووە کە ئەو چ پێویستی بەنان نییە.

هەر کە منی بینی دەستی بەرزکردەوە.

گوتی: "وەرە دەڕۆین؟"

– "بۆ کوێ؟"

– "بۆ ئەوەی بازەکە بدەین!"

هەمدیس ترسام پرسیاری لێ بکەم. بازەکە بدەین؟ کام باز؟ بۆچی؟ تێنەگەیشتم. ئەو پێشکەوت و بەپەلە هەنگاومان بەسەر بەرد و تەپۆڵکە گلەکاندا نا و ڕێگەی ئاسیزییمان گرتە بەر.

***

چوار

خەریک بوو ئێوارە دادەهات. ئاسمان لای چەپەوە مەیلەو تاریک و ڕەنگ وەنەوشەیی، هەورێکی سەیر بەرز بۆوە و میهرەبانانە عەردی فێنک دەکردەوە کە دوای ڕۆژێکی گەرم هێشتا هەڵمی لێ هەڵدەسا. دەشتەکەی ئومبرییێن قورس لەژێر باری بەرەکەیدا دەحەوایەوە. ئەو دەشتە تەواوێک ئەرکەکانی سەرشانی خۆی بەجێ هێنابوو، گەنم و شەراب و زەیتی پەخشیبووە خەڵکی و ئەلعانیش پاڵی دابۆوە و پشووی دەدا. ئەوسا چاوانی بڕیبووە ئاسمان و تژیی لەمتمانە چاوەڕێی دەکرد باران بباریێ و دانەوێڵەکانی ناخی ئاوس کا.

جوتیاران دەگەڕانەوە ماڵەوە، گاکان هێور و بەشکۆ لە پێشیانەوە دەڕۆیشتن، ئەو گایانە قەڵەو بوون و میهرەبان، بۆ ساتێک خێرخوایانە و بەبێ ئەوەی بحەپەسێن ئاوڕیان لەئێمە دایەوە، وەک ئەوەی ئێمەیش گا بین لەڕەگەزێکی تر و هەنووکە لەکاری ڕۆژانەمان بۆ لای کا و وێنجە و ئالیکەکانمان لە ئاسیزی بگەڕێینەوە.

فرانسیسکۆس لە پێشەوە دەڕۆیشت و لە فیکرەوە چووبوو، جاروبار ئیستێکی دەکرد و لەئاسمانی دەنۆڕی و گوێی ڕادەدێرا، دەتگوت چاوەڕێیە یەکێک قسانی لەگەڵ بکا. بەڵام هیچی نەدەژنەفت جگە لە وژەی (با) کە بەناو درەختەکاندا تێدەپەڕی و لەدەنگی ئەو سەگانەی کە لەدوورەوە، لەئاسیزیی دەوەڕین. هەناسەیەکی هەڵمژت و بەرەو ژوور بەڕێگەکەدا سەرکەوت.

یەک لەحزە ئاوڕێکی لێ دامەوە و چاوەڕێی کرد تا نزیک ببمەوە.

بەبێدەنگی و متمانەوە پێی گوتم: "برا لیۆن، تۆ دەزانیت سەما بکەیت؟"

بەپێکەنینەوە گوتم: "سەما؟ برا فرانسیسکۆس بۆچی ئێمە دەچین بۆ شایی؟"

– "بەڵێ ئێمە دەچین بۆ شاییەک، برا لیۆن پێمەکەنە، خزمەتکارانی خودا زەماوەندیانە..."

– "کام خزمەتکارانی خودا؟"

–"خزمەتکارانی خودا، ڕۆحی ئینسان شوو بەزاوای مەزن دەکا!"

– "برا فرانسیسکۆس، خودا؟"

– "بەڵێ برا لیۆن خودا، برا لیۆن ئێمەیش دەبێ لە ناوەڕاستی گۆڕەپانەکەدا سەما بکەین، زەماوەندەکە بەرامبەر ماڵی بێرناردۆنێ ڕێکدەخرێ و دەبێ برا لیۆن، ئێمەیش چەپڵە لێدەین و گۆرانی بچڕین، خەڵکیش دێن و پیرۆزبایی گەرممان لێ دەکەن و دیارییە نایابەکانیان - بەرد و توێکڵە لیمۆ - مان دەدەنێ."

– "باشە ئەدی ئەوان شیرینی و چڵە دار دێمشت و گوڵە لیمۆیان نییە؟ برا فرانسیسکۆس ئیدی بۆچی بەرد و توێکڵە لیمۆمان دەدەنێ؟"

– "ئاخر براکەم زاوا ئاوهای دەوێت!"

ملی ڕێگەکەی گرتەوە بەر و ئیدی لەوە زیاتری نەگوت. بەڵام من لە قاچە باریک و پێیە پەتی و خوێناوییەکانی ئەوم دەنۆڕی کە هەڵدەنگوت و سەرسمی دەدا. هەنووکە کەوتبووە ڕاکردن، وەک ئەوەی لە ناکاوێکڕا جۆرە پەلە پەلەییەک و جۆرە پەرۆشییەکی بەهێز لەخۆوەی پێچابێت. چاوانی بریبووە ئاسیزی و ڕای دەکرد.

بەڵام کاتێک گەیشتینە دەروازەی شار، لەسەر ئەژنۆ نوشتایەوە و ڕاوەستا. قۆڵی گرتم و بەهەناسەبڕکێ و پاڕانەوەوە گوتی: "برا لیۆن، تۆ ئەو شەوەی (چیای زەیتوون)ت بیردێ کە چۆن مەسیح بازۆڵەکانی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی و هاواری کرد: (باوکە، ئەم جامەم لێ دوورخەوە!) وای گوت و هەڵدەلەرزی و ئارەقە زەنگۆڵ زەنگۆڵ بەنێوچەوانیدا دەهاتە خوارەوە. من بینیم، برا لیۆن، من لەوێ بووم، من خۆم بینیم کە هەڵدەلەرزی..."

– "هێدی بەوە، برا فرانسیسکۆس هێدی بەوە، هەڵمەلەرزێ! وەرە و دەگەڕێینەوە ئەشکەوتەکەمان. بەدرێژایی ڕۆژ تۆ عیبادەت بکە و بەدرێژایی ڕۆژ منیش سواڵ دەکەم، کاتێکیش کە ئێوارە دادێ، هەردووکمان پارووییەک نان دەخۆین و لەبارەی خوداوە قسان دەکەین."

من بۆیە هێدی و ئارام دەدوام، چونکە لە چاوانی دەترسام کە پریشکی ئاگریان لێ دەبۆوە.

بەڵام ئەو دوور بوو، لە چیای زەیتوون بوو، قسەکانمی نەدەژنەفت.

هەمدیس لەبەرخۆوە گوتی: "ئەو هەڵدەلەرزی، ئەو هەڵدەلەرزی.... بەڵام جامەکەی هەڵگرت و بەیەک قوم چۆڕبڕی کرد.... تا بنەکەی!"

قۆڵی بەردام و باوەڕ بەخۆبووانە بەدەروازەکەدا چووە شارەوە، ئاوڕی دایەوە و تەماشای کردم و دەستی هەڵبڕی.

بەدەنگی بەرز گوتی: "وەرە با بڕۆین." پاشان چرپاندی: "ئەی مەسیح، یارمەتیم بدە!"

بەپەلە دوای کەوتم، مەزندەی ژان و ئازارەکەیم دەکرد، بۆیە خۆم لێ نزیک کردەوە تا ئەو ژان و عەزابەی لەگەڵ بەش کەم. کاتێ بینیم هەڵدەلەرزێ و ڕەنگی پێ نەماوە، لە دڵی خۆدا گوتم: "ڕۆحی ئینسان لەچی دەچێ؟ لە هێلانەیەکی پڕ لەهێلکەی تەیر؟ یاخود لە عەردێکی تینوو کە لەئاسمانێک دەنۆڕێ و هەرگیز باران نابارێنێ؟ یەک هەناسە هەڵکێشانە! ڕۆحی ئینسان یەک هەناسە هەڵکێشانە کە هەڵدەگژێ بەرەو ئاسمان."

هەمدیس فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و سەیری کردم.

– "برا لیۆن، گەر حەز دەکەیت بڕۆ!"

وەڵامیم دایەوە: "نارۆم، گەر تۆیش بڕۆیت من دەمێنمەوە!"

– "ئای گەر بمتوانیبا بڕۆیشتمایە، بمتوانیبا ڕام کردبایە؟ بەڵام ناتوانم!"

پاشان سەرنجی لەئاسمان دا و گوتی: "خودایە، ڕوخساری تۆ لەو دیو ئاو و نان و باوەش پێداکردنێکەوەیە، خودایە ڕوخسارت لەودیو تینوویێتی و برسێتی و ماچەوەیە، ئیدی چۆناوچۆنی خودایە دەتوانم لێت هەڵبێم؟"

بازێکی دا و چووە یەکەمین باریکە شەقامی شارەوە، لە گۆڕەپانی قەدیس جیۆرج ڕاوەستا و کەوتە بازدان و چەپڵەکوتان و هاواری کرد: "وەرن! وەرن! وەرن و گوێ بۆ شێتێتییەکی نوێ ڕادێرن!"

ئەمە لەو کاتەدا بوو کە جوتیاران بەباری گوێدرێژەکانیانەوە لە باغ و ڕەزەکانیان دەگەڕانەوە، دووکانداران و پیشەوەران خەریک بوون دووکانەکانیان دادەخست و لەمەیخانەکاندا کۆدەبوونەوە تا پێکێک بخۆنەوە و سەری قسان لەگەڵ هاوڕێکانیاندا دامەزرێنن، پیرێژنان لەبەر دەرگای ماڵەکانیاندا دانیشتبوون و لەوەدابوو چاوانیان قورس بێ، ئاخر ئەوانە بەشی خۆیان تەماشای جادده و خەڵک و گوێدرێژەکانی ئاسیزییان کردبوو. بەڵام کوڕان و کیژانی جحێڵ خۆیان شتبوو، جلکیان گۆڕیبوو هەنووکە لەم ئێوارەی شەممەیەدا بەو شارە چکۆڵەیەدا دەهاتن و دەچوون و پیاسەیان دەکرد. بایەکی فێنک هەڵی کردبوو، هەورەکان ڕەوییبوونەوە، قردێلەی پرچی کیژان دەلەرینەوە و کوڕانیش ورووژاو و پەرۆش، دزەنیگای کیژۆڵانیان دەکرد، نەغمەی یەکەمین بلوێر لەمەیخانەکانەوە بەرز بۆوە.

لەناکاوێکڕا دەنگی پێکەنین و هاوار و هوهاکێشان هاتەگوێ، هەموان ئاوڕیان بۆ ئەوسەر، بۆ گۆڕەپانەکە دایەوە و فرانسیسکۆسیان بینی کە پێی بەعەردەکەدا دەکوتێ و جبەکەی لە هەوادا بادەدا و سەمای دەکا و هاوار دەکا:

– "وەرن! وەرن! برایینە وەرن گوێ بۆ شێتێتییەکی نوێ ڕادێرن!"

لەودیویشیەوە، کۆمەڵێک منداڵ دەبینران کە پێی پێدەکەنین و ڕاویان دەنا و بەردیان تێ دەگرت.

من بەدوای منداڵەکاندا ڕام کرد و بەگۆچانەکەم هەڕەشەم لێ کردن، بەڵام لە هەموو شەقامەکانی ئەو دەوروبەرەوە منداڵانی تر هاتن، هەموو یەکیان گرت و بەرەو لای فرانسیسکۆس هوروژمیان برد. بەڵام وی ئارام و هێور زەردەخەنەی دەهاتێ، ناو بەناو سەماکەی خاو دەکردەوە و دەستی بۆ منداڵەکان ڕایەڵ دەکرد و هاواری دەکرد: "ئەوەی بەردێکم تێ دەگرێت، جارێک ڕەحمەتی خودای لێ بێت، ئەوەی دوو بەردم تێ دەگرێت، دووجار ڕەحمەتی خودای لێ بێت، ئەوەی سێ بەردم تێ دەگرێت، سێ جار ڕەحمەتی خودای لێ بێت...."

وای دەگوت و یەک لێزمە بارانی بەرد بەسەر سەریدا دەباری.

هەنووکە خوێن بەنێوچەوان و چەناگەیدا چۆڕاوگەی بەستبوو، لە مەیخانەکانەوە جوتیاران بەڕاکردن و پێکەنینەوە هاتن، تەنانەت سەگەکانی ئاسیزیش لەوێ کۆبوونەوە و پێی دەوەڕین. من خۆم دایە بەر فرانسیسکۆس تا ژمارەیەک لەو بەردانەی کە تێی دەگیران بەر من کەون، بەڵام ئەو خستمییە لاوە، هەر بازی دەدا و سەمای دەکرد، پۆشراو بەخوێن پرشنگی دەدا بەشادومانی. هاواری دەکرد: "برایینە، گوێ ڕادێرن بۆ شێتێتییەکی تازە!"

هەموان قاقا پێدەکەنین، کوڕان فیکەیان دەکێشا، بۆ ئەوەی دەنگی بنووسێن وەکی پشیلە دەیانمیاواند، وەکی سەگ دەوەڕین، کیژان لەپاڵ عامودەکانی پەرستگە دێرینەکەدا ڕاوەستابوون و دەیانقریواند. لەمەیخانەکەی بەرامبەرەوە یەکێک هاواری کرد: "ئەرێ ئەوە فرانسیسکۆس، کوڕە خوداپێداوەکەی بێرناردۆنێ نییە؟ فەرموو لەبارەی شێتێتییە تازەکەتەوە قسان بکە تا ببینین و

ببیبەین!"

لە هەموو لایەکەوە دەنگی پێکەنین و هاوار هاتە گوێ: "ئا، دەی بیلێ! بیلێ! بیلێ!"

فرانسیسکۆس چووە سەر پێپلیکانەی پەرستگەکە، باسکی بەرەو ئەو خەڵکە هوهاکێشە ڕایەڵ کرد و هاواری کرد: "ئەڤین! ئەڤین! ئەڤین!"

لەمسەری گۆڕەپانەکەوە ڕای دەکرد بۆ ئەوسەر، بازی دەدا، سەمای دەکرد و هاواری دەکرد. کیژۆڵەیەک لەبانیژەی ماڵێکی خۆشەوە دانەویبۆوە و سەیری دەکرد، سەیری دەکرد و دەگریا. دەنگێک لەناو ماڵەکەوە هاتە گوێ: "کلارا! کلارا!" بەڵام کیژۆڵەکە لە شوێنی خۆی نەبزووا.

لەناکاوێکڕا نەڕەیەک هاتە گوێ و من لەجێی خۆمدا وشک بووم، خەڵکەکە کشانەوە، هەرا و زەناکە هێوربۆوە، زەلامێکی بازوو ئەستوور شالاوی هێنا و ملی فرانسیسکۆسی گرت و ڕای وەشاند. ئەوە جەنابی بێرناردۆنێی باوکی فرانسیسکۆس بوو.

نەڕاندی: "وەرە با بڕۆین؟"

بەڵام فرانسیسکۆس خۆی بەعامودێکی پەرستگاکەوە گرتبوو، بەری نەدەدا.

گوتی: "بۆ کوێ؟ من بۆ هیچ شوێنێک نایەم!"

– "بۆ ماڵەوە!"

– "ئێرە ماڵی منە، ئێرە، ئەم گۆڕەپانە ماڵی منە، هەموو ئەم خەڵکەی لێرەشن، هەموو ئەم پیاو و ژنانەی کە مەسخەرەم پێدەکەن، باب و دایکی منن."

بێرناردۆنێی پیر کەللەیی ببوو، بەهەردوو دەست ناو قەدی کوڕەکەی گرتبوو تاکو لەعامودەکەی بکاتەوە.

فرانسیسکۆس زێدەتر خۆی بەعامودەکەوە چەسپاند و هاواری دەکرد: "من نایەم! من نایەم! من نە بابم هەیە و نە دایک، من ماڵم نییە، من تەنێ خودام هەیە!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، بەڵام هەمدیس هاواری کردەوە: "تەنێ خودا! تەنێ خودا!"

خەڵکەکە هەموو دایانە قاقای پێکەنین.

ساباتینۆی لە جرج چوو، کە لەو کاتەدا ناسیمەوە، گوتی: "ئێمە دەمێکە لە قۆشمەچییەکمان کەم بوو تا بەبووکە شووشەکانی بمانخاتە پێکەنین و کاتمانی پێ بەسەربەرین، سوپاس بۆ خودا وا کوڕەکەی بێرناردۆنێی بۆ ناردین! هەنووکە دەی فرانسیسکۆس، ئەی ورچی خودا هەڵبەزەوە و سەمامان بۆ بکە!"

خەڵکەکە هەمدیس دایانەوە لە قاقای پێکەنین.

هەر لەو کاتەدا، سێڤاسمیۆی پیر، سەرەک قەشەی ئاسیزیی بەلای گۆڕەپانەکەدا تێپەڕی، وی کەسێکی ساکار و لە نوتقەکانیدا میهرەبان بوو، بیری لە دۆزەخ دەکردەوە و هەڵدەلەرزی، بیری لە بەهەشت دەکردەوە و هەڵدەلەرزی، لەشەیتان دەپاڕایەوە ژێوان بێتەوە و ئارام و گوێڕایەڵ و بەبێ چ بەربەرەکانییەک بچێتەوە بەهەشت.

ئەو ئێوارەیە سەرەک قەشە پیاسەیەکی بەگەڕەکە هەژارنشینەکەدا کردبوو، پاشان قەشەی یارمەتیدەر بەزەمیلەیەکی بەتاڵەوە لەدوایەوە هات، سەرەک قەشە ئەو زەمیلەیەی پڕ کردبوو لەخواردن و بەسەر هەژاراندا دابەشی کردبوو، گۆچانێکی درێژی سەرەک قەشانەی بەدەستەوە بوو کە دەسکێکی لەئێسکی فیل دروستکراوی هەبوو. هەنووکە گوێی لەو هەراوزەنایە بوو، ڕاوەستابوو. فرانسیسکۆس لێکدا لێکدا هاواری دەکرد: "من تەنێ خودام هەیە! من تەنێ خودام هەیە!" و خەڵکەکەیش قاقا پێدەکەنین.

سەرەک قەشە مەزەندەی کرد کەسێک لەخەتەردایە و هاواری بۆ دەکا یارمەتی بدا، هەڵبەت وی نوێنەری خودا بوو لە ئاسیزی. بەپەلە و بەهەموو هێزی بەرەو لای پێپلیکانەکە ڕای کرد و لە فرانسیسکۆس نزیک بۆوە.

هێشتا تاریک دانەهاتبوو، هێشتا دوایین ڕۆشنایی ئێوارە مابوو. سەرەک قەشە سەیرێکی فرانسیسکۆسی کرد و ناسییەوە، هەروەها بێرناردۆنێی پیریشی ناسییەوە کە لە سەرووەوە تەقەللای دەدا کوڕەکەی ڕاکێشێ و لە عامودەکەی بکاتەوە. سەرەک قەشە گۆچانەکەی هەڵبڕی.

بەحیرسەوە گوتی: "جەنابی بێرناردۆنێ، شەرمەزارییە بۆ یەکێک لە کەسە بەناوبانگەکانی شار خۆی بکاتە مەسخەرە و گەمەی خەڵک. خۆ گەر هەرچییەکت لەگەڵ کوڕەکەتا هەیە ئەوا وەرە بۆ ماڵی ئێمە و ئیدی لەوێ قەزاوەت لەسەر مەسەلەکە دەدەین!"

ئەوجا ئاوڕی بۆ فرانسیکۆس دایەوە و گوتی: "کوڕەکەم، پرکێشی مەنوێنە، تۆ هاوار بۆ خودا دەکەیت، منیش نوێنەری خودام لە ئاسیزیی. وەرە لەگەڵم!"

فرانسیسکۆس عامودەکەی بەردا، لای کردەوە و منی لەپاڵ خۆیدا بینی. گوتی: "برا لیۆن وەرە لەگەڵم. ئیتر لەمەولا ڕێگەکە بەرەو ژوورەکەیە!"

سەرەک قەشە پێشکەوت، پاشان فرانسیسکۆس و ئەوجا من، بێرناردۆنێی پیریش دوور لەولاوە، تووڕە و لەژێر لێوەوە دەیبۆڵاند، خەڵکەکەش دوور لەولاترەوە بەدواماندا هاتن، هەمووان ورووژابوون.

بۆ لەحزەیەک فرانسیسکۆس ئاوڕێکی بۆ دامەوە.

بەئەسپایی گوتی: "برا لیۆن دەترسیت؟ ئەی شەرم دەکەیت؟ من جارێکی تریش پێت دەڵێم گەر حەزدەکەیت دەتوانیت بڕۆیت. ئاخر تۆ بۆچی خۆت بەمنەوە گیرۆدە دەکەیت؟ بڕۆ!"

– "برا فرانسیسکۆس من هەر لەگەڵتدا دەبم، ناترسم و هەرگیز بەجێشت ناهێڵم."

بەحیرسەوە دووبارەی کردەوە: "نەچووە بچێ، من بەزەییم پێتا دێتەوە، بڕۆ!"

ئیتر نەمتوانی لەوە زیاتر دگان بەخۆدا بگرم و دامە قوڵپی گریان.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی و دڵنەواییکردنەوە دەستی بەسەر شانمدا هێنا.

– "باشە، باشە ئەی شێری خودا، بمێنەرەوە!"

گەیشتینە ماڵی سەرەک قەشە، حەوشەکە تاریک و چووینە ژوورەوە، هەندێک لە پیاوماقوڵانی شاریش هاتبوون تا لەزەت ببەن و بزانن ئەم بەزمەی کوڕەکەی بێرناردۆنێ بەکوێ دەگا.

چلچرا پێکرا و ئەو ماڵە خوداپێداوە ڕووناک بۆوە، بەژوور کورسییەکەی سەرەک قەشەوە مەسیحی لەخاچدراو، قۆز و گۆنا سوور و لاواز هەڵواسرا بوو. سەرەک قەشە نیشانەی خاچی کێشا و لەسەر کورسییەکەی دانیشت. جەنابی بێرناردۆنێ لای ڕاستەوە و فرانسیسکۆس لای چەپەوە و لە دوای ئەوانیشەوە پێنج شەش پیاوماقووڵی شار و لەو سەریشەوە خەڵکەکە لای دیوارەکەوە ڕاوەستان.

من زۆر بەباشی هەموو شتێکی ئەو ئێوارەیەم لەبیرە، قسەکانی سەرەک قەشە، هەڵسوکەوتی میهرەبانانە و درەوشاوەی فرانسیسکۆس، تووڕەیی بێرناردۆنێ. بەڵام دەمەوێ بەکورتی ئەوە بگێڕمەوە تا دوایی بێمە سەر مەسەلە سەرەکییەکە، بێمە سەر گێڕانەوەی ئەو لەحزە مەزنەی کە فرانسیسکۆس خۆی لەبەردەم خودا و خەڵکدا ڕووت کردەوە.

سەرەک قەشە لەسەر کورسییەکەی هەستا و دانیشتەوە، خاچی کێشا.

گوتی: "بەناوی خودا، جەنابی پییێترۆ بێرناردۆنێ. ئێستا دەمەوێ گوێم لەتۆ بێت، چ دەعوایەکتان لەسەر کوڕەکەتان هەیە؟"

بێرناردۆنێ بەدەنگێکی نوساو و ڕەق گوتی: "ئەم کوڕەی من ئەقڵی بەخۆی نەماوە، خەونی شێتانە دەبینێ، دەنگگەلێک دەبیستێ، زێڕ لە قاسەکانم دەبا و تەخشان و پەخشانی دەکا، نابووتی کردووم. تا ئەلعان ئەو پارانەی لە بەزم و ئاهەنگدا خەرج کردووە، بەڵام بەخۆم دەگوت قەیدی ناکا، جحێڵە و دواتر هۆش دەهێنێتەوە بەری خۆی. بەڵام وا ئیدی خەریکە بەتەواوی لێی نائومێد دەبم، تێکەڵاوی خەڵکانی تووڕەهات دەبێ، لە ئەشکەوتەکاندا دەنوێ، بەبێ چ هۆیەک دەکەوێتە گریان و پێدەکەنێ، ماوەیەکیشە هەوەسی چۆتە سەر ڕۆنانەوەی کڵێسا وێران و چکۆڵەکان. ئەم ئێوارەیەش خەراپترین شتی لێ ڕوودا، هاتووە بۆ ئاسیزی و لە گۆڕەپانەکەدا کەوتۆتە گۆرانی گوتن و سەماکردن و خەڵکیش پێی پێدەکەنن... حەیای بردووم، من حاشای لێ دەکەم!"

سەرەک قەشە بەنیگەرانییەوە سەیرێکی بێرناردۆنێی کرد و گوتی: "هەر ئاوها؟"

بێرناردۆنێ دەستی بەژوور سەری کوڕەکەیدا هەڵبڕی و گوتی: "بەڵێ ئاوها، لە بەردەمی خودا و خەڵکدا حاشای لێ دەکەم، لە میراتی بێبەریی دەکەم، حاشا ئیتر ئەمە کوڕی من نییە!"

پیاوماقوڵان و خەڵکەکە چپەچپیان تێ کەوت، بەڵام سەرەک قەشە دەستی هەڵبڕی و هەمووان بێدەنگ بوون. پرسی: "فرانسیسکۆس، تۆ وەڵامت چییە؟"

فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی، وەڵامی دایەوە: "هیچ. تەنها ئەمە..."

وای گوت و ئیتر بێ ئەوەی چ کەسێک فریاکەوێ بەری بگرێ، هەموو جلکە مەخمەڵییەکانی لەبەری خۆی داکەند و پێچانییەوە و گرێیەکی لێ دان، ئەوجا بەئارامی دانەوێوە و بەبێ ئەوەی یەک وشە بڵێ، لەبەر پێی بێرناردۆنێی بابیدا داینان.

ئەوسا تەواوێک ڕووت، وەک ئەوەی کە هەر ئەلعان لەدایک بووبێت، ڕۆیشت و لەبەردەم سەرەک قەشەدا ڕاوەستا.

– "ئەم جلکانەش کە لەبەرم کردبوون هینی ئەون، وا ئەوانیشم دایەوە. وی ئیتر چ کوڕی نییە و منیش

چیدی بابم نییە. ئێمە ئیتر ئازادین!"

هەمووان ڕاوەستابوون، چاوەڕێ بوون و لەسەر سوڕماندا دەمیان داپچڕیبوو، خەڵکانێکی زۆر چاویان تژی ببوو لە فرمێسک. بێرناردۆنێ دانەوێوە و جلکەکانی هەڵگرتنەوە و خستنیە بن هەنگڵی.

سەرەک قەشە لەسەر کورسییەکەی هاتە خوارەوە، ئەویش فرمێسک زابووە چاوانی، جبەکەی لەخۆی کردەوە و لە فرانسیسکۆسی ڕووت و قووتیەوە پێچا.

ئەوجا بەسەرزنشتەوە بەفرانسیسکۆسی گوت: "کوڕی خۆم بۆ وا دەکەیت؟ چما شەرم لە خەڵک ناکەیت؟"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی زەلیلانە وەڵامی دایەوە: "نا، تەنها لەخودا، تەنها شەرم لەخودا دەکەم، بمبوورە."

ئەوجا لای بۆ پیاوماقووڵان و خەڵکەکە کردەوە و گوتی:

– "براینە، گوێ ڕادێرن بۆ ئەو شتەی کە خودا فەرمانی پێ کردووم. تا ئێستا من جەنابی پییێترۆ بێرناردۆنێم بەبابم بانگ کردووە، بەڵام ئیدی لە ئێستاوە ئەوەی کە لە ئاسمانە بەبابم بانگی دەکەم. من هەموو ئەو زنجیرانەم پچڕاندووە کە بەعەردەوە بەستبوویانمەوە، ئیتر لێی دوور دەکەومەوە و دەگەڕێمەوە بۆ ماڵەکەم لە ئاسمان. براینە ئەمە بوو ئەو شێتێتییە نوێیە، گوێی بۆ ڕادێرن."

بێرناردۆنێ ئیدی نەیدەتوانی لەوە زیاتر خۆی ڕابگرێ، لە تووڕەییدا کەفی دەچڕاند، دەستی بەرزکردەوە و هێرشی بۆ فرانسیسکۆس برد. بەڵام سەرەک قەشە کەوتە نێوانیانەوە و نەیهێشت.

بەبێرناردۆنێی گوت: "تۆ ئیتر چ زۆر و دەسەڵاتێکتان بەسەر کوڕەکەتانا نییە، جەنابی بێرناردۆنێ، ددان بەخۆتانا بگرن!"

بێرناردۆنێ لەژێر پەرچەمەکەیەوە سەیری چوار دەوری خۆی کرد، لە تووڕەییدا هەڵم لە سەرییەوە هەڵدەسا، لێوی گەست تا خۆی لە کفرکردن ببوێرێ، جلکە گرێدراوەکانی زیاتر لە بن هەڵگڵێدا قاییم کرد و لێیدا ڕۆیشت، دەرگاکەی بەتوندی لە دوای خۆیەوە بەیەک دادا.

سەرەک قەشە ڕووی کردە من و گوتی: "بڕۆ بەباخەوانە پیرەکە بڵێ هەندێک لەجلکە کۆنەکانی خۆیت بداتێ تا فرانسیسکۆس ڕووتێتی خۆی پێ بشارێتەوە."

من بەپەلە ڕۆیشتم و دوای ساتێک بەپاڵتۆ کۆنە پینەکراوەکەی باخەوانەوە گەڕامەوە. فرانسیسکۆس بەگەچ وێنەی خاچێکی لە پشتی پاڵتۆکە کێشا و پاشان لەبەری کرد.

ئەوجا دانەوێوە و دەستی سەرەک قەشەی ماچ کرد، دواتر لای بۆ پیاوماقووڵان و خەڵکەکە کردەوە و گوتی: "خودا حافیز. برایانم خودا بەزەیی خۆی بەسەر ڕۆحتانا پەخش کا!"

سەرەک قەشە لە باخچەکە چەند هەنگاوێکی بەدوای فرانسیسکۆسدا نا. بۆی دانەوێوە و بەئەسپایی گوتی: "فرانسیسکۆس ئاگات لەخۆت بێت، تۆ پێت زۆر لێ هەڵبڕیوە..."

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "ئاخر خودا لەوێدایە!"

سەرەک قەشە گوتی: "تەقوا ئاتاجی بەهاوسەنگی هەیە، ئەگینا بەهاسانیی دەبێتە تەکەبور!"

-" ئەوە مرۆڤەکانن کە لە هاوسەنگیدا دەژین، لەسەروو هاوسەنگییەوە خودا هەیە، ئەوەش ئەو شوێنەیە کە من دەمەوێ بۆی هەڵگژێم!"

فرانسیسکۆس وای گوت و بەپەلە بەرەو لای دەرگای حەوشە چوو.

سەرەک قەشە بەتکاوە دەستی فرانسیسکۆسی گرت.

– "کورەکەم زۆر پەلە مەکە، من دەبینم دەوراندەوری سەرت تژییە بەجەنگ و بەرخۆدان، ئاخر بەرخۆدانێکی نیگەرانیی ئامێز شەلاڵە بەخوێن، کوڕەکەم بەر لەوەی نەیەیت بۆ لام و بەر لەوەی سەردانم نەکەیت، نەچیت بۆ جەنگ. من پیرم و زۆر شتم بینیوە و زۆریش ئازارم چەشتووە، ئەوەی تۆ ئێستا بۆی دەڕۆیت، منیش بۆی چووم، پێم وایە لەو بارەیەوە دەتوانم یارمەتیت بدەم."

– "دەبێ بڕۆم. دۆعای خێرم بۆ بکە!"

فرانسیسکۆس وای گوت و لە دەروازەکەوە ئاودیو بوو.

***

من بەپەلە شوێنی کەوتم و چووینە سەر جادەە. تاریکییەکی وەک قیرِ شاری تەنیبوو، هێشتا مانگ هەڵنەهاتبوو، ئاسمانیش تژیی بەهەور بەژوور سەرمانەوە، بایەکی شێدار هەڵی کرد، وەکی بڵێی هەر ئێستا باران لە چیا دای کردبێ.

شەقام چۆڵ و چراکان لە ماڵەکاندا پێکرابوون و خەڵکی شێویان دەکرد، ئێمە بۆ ساتێک لەناوەڕاستی شەقامەکەدا ڕاوەستاین. ئاخر چووباین بۆ کوێ؟ چ ڕێگەیەکمان بگرتایەبەر؟ بەرەو دەشتەکە شۆڕ ببووینایەتەوە؟ بەرەو چیاکە هەڵگژابایین؟ بەرەو سەر زەمینە قاقڕەکان چووبایین؟ بۆ ناو خەڵک چووبایین؟ ئاخر خودا لەلای چەپ و لە لای ڕاستیشەوە هەبوو، خودا لە دەشت و لە بیابانیشدا هەبوو. هەموو ڕێگاکان پیرۆز بوون.

فرانسیسکۆس هێشتا بڕیاری نەدابوو، بێ جووڵە لەناوەڕاستی شەقامەکەدا ڕاوەستابوو.

من گوتم: "برا فرانسیسکۆس ئێستا بچین بۆ کوێ؟"

فرانسیکۆس هێور و بەدڵخۆشییەوە پێکەنی.

گوتی: "بەرەو ئاسمان. ئەی نەتبینی چۆن شەقێکمان لەعەرد هەڵدا و بازمان دا. دەی برا لیۆن، ئێستا بەناوی خودا بەرەو پێش!"

وای گوت و بەرەو لای ڕاست، بەرەو چیای سوباسیۆ لای کردەوە.

بەدەروازەکەی باکووری شاردا چووینە دەرەوە و پێمان نایە ناوچەیەکی بیابانییەوە و ئیدی بەرەو ژوور هەڵگژاین. فرانسیسکۆس بۆ ماوەیەکی زۆر قسانی نەکرد، ئەو لەپێشەوە بەتاریکاییەکەدا دەڕۆیشت، قلافەتە لاوازەکەی وەکی شمشێر ئەو شەوە ڕەشەی دەکرد بەدوو کەرتەوە و جبە پینە پینەکەشی هەر لە باڵ دەچوو.

من هیلاک و برسی بووم. ناو بەناو ڕادەوەستام و تەماشای ئاسیزیم لە خوارەوە دەکرد کە هێشتا چراکانی داگیرسابوون، هێشتا هەراو زەنای خەڵکی دەهاتە گوێ و سەگەکانیش دەوەڕین.

فرانسیسکۆس تەپەی پێی هەنگاوەکانمی لەدوای خۆیەوە نەبیست، ئاوڕی بۆ دامەوە و بینی چۆن لەو شەوە لە تاریکیدا ڕۆچووەی شار ڕاماوم.

هاواری کرد: "باشە، برا لیۆن بۆچی ڕادەوەستیت؟ بۆچی ئاوڕ لەدواوە دەدەیتەوە؟ ئەی گوایە بیرت چۆتەوە کە مەسیح لەو بارەیەوە ئەمری چی پێ کردووین؟ تەپوتۆزی ئاسیزیی لە پێوپلت بتەکێنە، تەپوتۆزی باب و دایکت و هەروەها تەپوتۆزی خەڵکیش!"

وەڵامیم دایەوە: "خەفەت مەخۆ برا فرانسیسکۆس، منیش هەروا دەکەم، خەریکم تەپوتۆز لەخۆم دەتەکێنم!"

حەیفێک خودا نەیکردمە قارەمان، هەروەها نەیشیکردمە داماوێکی ترسنۆک، هەمیشە ڕۆحم لەنێوان ئەو دووەدا لە هاتوچۆدا بووە.

هەمدیس ڕێگەکەمان گرتەوەبەر، فرانسیسکۆس ئەمجاریش لەژێر لێوەوە کەوتەوە چڕینی گۆرانی میللی بەزوبانەکەی زێدی دایکی، ئاخر وی ئاسوودە و خۆشحاڵ بوو، بەتەواوی فەرمانەکەی خودای بەجێ گەیاندبوو، لەناو جەرگەی ئاسیزییدا گۆرانی چڕیو و سەمای کردبوو، حاشای لە دایک و بابی کردبوو، ئەو زنجیرانەی لەتوپەت کردبوو کە بەعەردەوە تەوقیان کردبوو، ئەو ئیدی بۆ خۆی ئازاد بوو. چما ئەو کاتەی کە یەکەمین فەرمانی خودای بەجێ دەهێنا و کەوتبووە ڕۆنانەوەی کڵێساکەی قەدیس دامیانۆ، بەهەمان شێوە سترانی نەچڕیبوو؟ ئاخر ئەم فەرمانەیان گەلێک قورستربوو لەوەی یەکەم، هەر بۆیە ئەلعان خۆشحاڵییەکەی گەلێک گەورەتربوو.

ئێمە ئێستا هاتبووینە ناو دارستانێکی چڕی دارگوێزەوە، مانگ تریفە ڕەنگپەڕییو و خەمینەکەی بەسەر پەلکی درەخت و بەردەکاندا دەڕژاند، تاوناتاوێک کونەپەپوویەک بەکپی باڵەکانی لێ کدەدا و بەسەر سەرماندا دەفڕی. هەر عەینەن ئەو کاتەی کە فرانسیسکۆس دەڕۆیشت و گۆرانی دەچڕی، لە ناکاوێکڕا تەپەی پێی هەنگاوی قورس و هەناسەبڕکێی خەڵکمان لەنێو درەختەکانەوە ژنەفت. فرانسیسکۆس گۆرانییەکەی بڕی، ڕاوەستاین.

من گوتم: "ئەوە چەتەکانن لەم ناوەدا خۆیان ناوەتەوە، ئەوە بۆ خۆمان تیاچووین!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دامەوە: "ئەوە چ تیاچوونێک نییە برا لیۆن، ئەوە تیاچوون نییە. مەترسە!"

هەر ئەو کاتەی ئێمە قسانمان دەکرد، دەنگی خشەی پەلکی درەختەکان و نزیکبوونەوەی تەپەی پێمان بیست. لە ناکاوێکڕا پێنج شەش زەلامی دڕندەی چەقۆ بەدەست هێرشیان بۆ هێناین، دوانیان منیان گرت و دامیان بەعەردا، ئەوانی تریش بۆ فرانسیسکۆس چوون.

بەدگانە جیرِێوە قیژاندیان: "ئێوە کێن؟"

فرانسیسکۆس بەهێمنی وەڵامی دانەوە: "من پەیکی پادشایەکی مەزنم!"

– "ئەی لێرە چ دەکەیت؟"

– "هاتووم تا برا چەتەکانم بانگهێشت کەم بۆ ئاسمان، پادشای مەزن زەماوەند بۆ ژنهێنانی کوڕەکەی ساز دەکا و ئەو برایانەشی بۆ شاییەکە بانگێشت کردووە."

یەکێک لە چەتەکان بەمەشخەڵێکەوە نزیک بۆوە، لەڕوخسارە لاواز و ڕەنگپەڕیوەکەی فرانسیسکۆسی ڕوانی، تەماشای پێوپلە ڕووت و خوێناوییەکانی و جبە شڕوپڕەکەی کرد. هەموان دایانە قاقای پێکەنین.

– "کەواتە تۆ پەیکی ئەو پادشا مەزنەیت؟ تۆی پێپەتی و سواڵکەر پەیکی ویت؟"

بەسووکایەتییەوە وایان گوت و ئەوسا کەوتنە گەڕان بەدوای پارەکانیدا. هیچیان نەدۆزییەوە، ئەوجا ئەو توورەکەیە گەڕان کە من کردبوومە کۆڵم، لەویشدا هیچیان نەدۆزییەوە، تەنانەت یەک لەتە نانیش. هەمدیس لەبەر ڕۆشنایی مەشخەڵەکەدا دیقەتی فرانسیسکۆیان دایەوە.

یەکێکیان گوتی: "هەبێ و نەبێ ئەم کابرایە شێتە، لەوساوە بەهیلاکی بردین."

یەکێکی تریان گوتی: "دەبێ بیرازیان کەین و بیانخەینە چاڵێکەوە، لانی کەم حەقی هیلاکییەکەمان دەرهێنینەوە!"

قامچییە لەکلکی گا چنراوەکانیان ڕاکێشا و بێبەزەییانە کەوتنە قامچی لێدانمان. من لەتاو ئازار هاوارم دەکرد، بەڵام فرانسیسکۆس لەگەڵ بەرکەوتنی هەر قامچییەکدا خاچی دەکێشا و لەبەرخۆیەوە دەیگوت: "سوپاس بۆ خودا!"

چەتەکان دایانە قاقای پێکەنین.

یەکێکیان گوتی: "ئەمە شێت نییە، بەڵکو قەدیسە."

یەکێکی تریان کە پێدەچوو سەرۆکەکەیان بێ، وەڵامی دایەوە: "هەمان شتە، دەی هەڵیانگرن، دوای ئەوەی لە خزمەتکردنیان بووینەوە، دەی ئێستا فڕێیان بدەنە چاڵەکەوە!"

چوار دەستە هەڵیانگرتین و فڕێیاندداینە چاڵەکەوە. پاشان بەپێکەنین و جنێودانەوە بەڕێگەی خۆیاندا ڕۆیشتن.

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و بۆ دڵنەوایی کردنم هێنای بەپشتما.

پرسی: "برا لیۆن ئازارت هەیە؟"

بەتووڕەیی گوتم: "بۆچی برا فرانسیسکۆس تۆ ئازارت نییە؟ ئاخر ئەوە جەستەیە، بەرگە ناگرێ!"

– "برا لیۆن بەخەراپ باسی جەستە مەکە، بیرت نایە جارێکیان چیمان گوت، گوتمان: جەستەش ڕۆژێک دەتوانێ ببێتە ڕۆح. بەڵێ، ئەوەتا بووە بەڕۆح. برا لیۆن سوێند دەخۆم هەست بەئازار ناکەم!"

چاڵەکە قووڵ بوو، هەوڵماندەدا بێینە دەرەوە، بەڵام چەندێک هەوڵمان دا، کەچی هەر دەخزاین و هەمدیس دەکەوتینەوە بنەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا لیۆن شوێنەکەمان باشە، پەناگەیەکی باشمان بۆ بەسەربردنی شەو دۆزیوەتەوە، بنۆڕە خودا چەند بەخشندەیە، ئەم شوێنەی بۆ ناردووین تا شەوی تێدا ڕۆژکەینەوە، سبەی

بەیانی زوویش خۆرمان بۆ دەنێرێ و ڕێگاکەمان پیشان دەدا."

دونیا سارد بوو، پاڵمان دا بەیەکەوە و چاوانمان لێک نا. پشتم هێشتا ئازاری دەدام، بەڵام لەبەرئەوەی تەواوێک شەکەت بووم خەو بردمییەوە. چما فرانسیسکۆسیش خەوی لێ کەوت؟ نازانم، وا پێ نەدەچوو، لەبەرئەوەی جاروبار لەخەوەکەمدا گوێم لە کەسێک بوو گۆرانی دەچڕی.

خودا ڕۆژی کردەوە، بەچوارپەل لەچاڵەکە هاتینە دەرێ و هەمدیس ڕێگەمان گرتەوە بەر. تاوناتاوێک بۆ ماوەیەکی درێژ بێدەنگی باڵی بەسەردا دەکێشاین، ناو بەناویش چەند وشەیەکمان لەبارەی خوداوە، لەبارەی زەمەنەوە، لەبارەی زستانەوە کە خەریک بوو نزیک دەبۆوە دەگۆڕییەوە، کاتێک لە دوورەوە گوندێکمان بینی، فرانسیسکۆس بەخۆشحاڵییەوە قۆڵی گرتم و گوتی:

– "برا لیۆن پێ هەڵگرە، هەڵبەت ئێستا لەو ماڵە چکۆڵەیەدا ڕۆحێک هەیە هەناسە بۆ ڕزگاربوون هەڵدەکێشێ، وەرە با بڕۆین و ئەو ڕۆحە بدۆزینەوە."

چووینە گوندەکەوە، فرانسیسکۆس وەکی فرۆشیاری بازاڕ دەنگی لێ هەڵبڕی.

– "برایانی مەسیحی وەرن بۆ ئێرە، وەرن بۆ ئێرە تا ببینن! من بەکەلوپەلی نوێوە هاتووم و دەمەوێ بەسەرتانا دابەشی کەم، ئەو کەسەی زوو بگا بەری دەکەوێ، بەخۆڕایی، بەبێ پارە، بەخۆڕایی."

***

بەرێگاوە زەنگۆڵەیەکی گەورەی بزنمان دۆزیبۆوە، فرانسیسکۆس لە ڕێوبانە باریکەکانی گوندەکەدا لە زەنگۆڵەکەی دەداو هاواری دەکرد. جوتیاران، پیاوان و ژنان ئەو هاوار هاوارەیان بیست و شاڵاویان هێنا تابزانن ئەو شتە چییە کە ئێمە هێناومانە و بەخۆڕایی بەسەر خەڵکیدا دابەشی دەکەین. ئیدی فرانسیسکۆس چووە سەر بەردێک و لەبارەی ئەڤینەوە نوتقیدا، لەبارەی ئەوەوە کە دەبێ ئێمە، خودا و خەڵک و هاوڕێ و دوژمنەکانمان خۆشبوێ، لەبارەی ئەوەوە کە دەبێ ئێمە ئاژەڵ و تەیرو ئەو عەردەمان خۆشبوێ کە بەسەریدا دەڕۆین.

بەپەرۆشەوە لەبارەی ئەڤینەوە قسانی دەکرد، هەر کات وشە بەفریای نەکەوتبا، ئەوا دەیدایە قوڵپی گریان. زۆر کەس گوێیان بۆ ڕادەدێرا و پێدەکەنین، هەندێکی تر تووڕە دەبوون، مناڵان بەردیان تێ دەگرت، چەند کەسێکی کەمیش خۆیان لێ نزیک دەکردەوە و بەدزییەوە دەستیان ماچ دەکرد. پاشان چووینە بەر دەرگاکان و دەستمان بۆ سواڵ پان کردەوە. خەڵکەکە نەختێک لەتە نانی وشکیان داینێ، پاشان ئاومان لەبیرەکەی گوند هەڵگۆزا و خواردمانەوە و ڕێگەی گوندێکی ترمان گرتەبەر. بیرم نییە ئەوە چەند ڕۆژ و چەند هەفتەی خایاند، زەمەن بەدەوری خۆیدا دەسووڕایەوە و بەخێرایی تێدەپەڕی.

لە شارێکی چکۆڵەدا کە ناوەکەیم بیرچۆتەوە، هاوڕێیەکی دێرینی فرانسیسکۆس دەژیا کە سەردەمانێک هەر خەریکی بەزم و عەیش و نۆش بووە. کاتێک فرانسیسکۆسی بینی لەناو جەرگەی گۆڕەپانەکەدا سەما دەکا و گۆرانی دەڵێ و بانگەشە بۆ شمەکە تازەکانی دەکا، بەترسەوە شاڵاوی بۆ هێنایین.

گوتی: "فرانسیسکۆس هاوڕێی دێرینم، ئەوە چۆن بەم وەزعە خەراپە گەیشتوویت؟ کێ تۆی بەم ڕۆژە گەیاندووە؟"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی: "خودا!"

– "ئەی کوا جلکە ئاورشمییەکانت و پەڕە سوورەکەی لا کڵاوەکەت و ئەنگوستیلە ئاڵتوونەکانت؟"

– "ئەوە شەیتان بەمۆڤەت دابووی پێم، بۆم گەڕاندەوە."

ئەو هاوڕێیە لەتەوقی سەرەوە تا قولەپێ دیقەتی فرانسیسکۆسی دا، دیقەتی جبە شڕوپڕەکەی و پێخاوسەکانی و سەری ڕووتی. هەمدیس پرسیاری لێ کردەوە و نەیدەتوانی لە چ شتێک بگا.

بەهاوسۆزییەوە لێی پرسی: "فرانسیسکۆس لەکوێوە هاتوویت؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "لەم دونیایەوە!"

– "ئەی بۆ کوێ دەڕۆیت؟"

– "بۆ ئەو دونیا!"

– "ئەدی بۆچی گۆرانی دەڵێیت؟"

– "بۆ ئەوەی ڕێگەکەم لێ بزر نەبێ!"

هاوڕێکەی نائومێدانە سەری ڕاوەشاند، ئەو کوڕە گەنجە کوڕێکی میهرەبان دیاربوو، لەبەرئەوەی دەستی فرانسیسکۆسی گرت و ئیشارەتێکیشی بۆ من کرد، منیش بەهەڵەداوان دوایان کەوتم.

– "هاوڕێی دێرینم فرانسیسکۆس، گەر هەڵە نەبم، تۆ گەرەکتە دونیا ڕزگارکەیت. ئەلعان تۆیش گوێ بۆ من ڕادێرە! وا ئیتر زستانە، وەرە ماڵەوە تا جلکی گەرمت بدەمێ، ئاخر ئاوها لەسەرمادا ڕەق هەڵدێیت، ئیدی چۆناوچۆنی دەتوانیت دونیا ڕزگارکەیت؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "من خودام پۆشیوە، سەرمام نابێ!"

هاوڕێکەی پێکەنی.

گوتی: "تۆ خودات پۆشیوە، بەڵام ئەوە بەس نییە، تۆ پاڵتۆیەکی گەرمت دەوێت، تۆ بەزەبیت بەکرمێکدا دێتەوە و پێت گوناهە پێی پیانرێ، بەڵام بەزەبیت بەجەستەی خۆتدا نایەتەوە، دەی حیسابی جەستەش هەر وەکی ئەو کرمە بکە و لە جبەیەکییەوە بیپێچە... ئەوەت بیر نەچێ!"

کاتێک گومانەکەی فرانسیسکۆسی خوێندەوە، درێژەی بەقسەکەی دا: "بیرت نەچێت کە جەستە شتێکی پێویستە بۆ ئەوەی بتوانیت دونیای پێ ڕزگارکەیت؟ بەبێ ئەوە..."

فرانسیسکۆس گوتی: "ڕاست دەکەیت، ئەمەش ئاقڵی و تێگەیشتوویی تۆ دەگەیەنێت، بەخودا تۆ دانایت، ڕاستە هێشتا جەستە پێویستە، وەرە دەی با بڕۆین!"

چووینە ماڵەکەی، هاوڕێکەی فرانسیسکۆس دەوڵەمەند بوو، خۆی کرد بەژوورێکدا و بەپاڵتۆیەکی ئەستووری خورییەوە گەڕایەوە، هەروەها جووتێک پێڵاو لەوانەی شوانەکان هەیانە و گۆچانێک، گۆچانی شوانان.

گوتی: "ئەمە جلکی شوانەکەمە، بیکەرە بەرت!"

فرانسیسکۆس سەیری پاڵتۆ خورییەکەی کرد، تاقی کردەوە و تا سەر پێی دەپۆشی. کڵاوی پاڵتۆکەشی کردە سەری، هەمدیس دایکەندەوە و وەکی منداڵێک پێکەنی.

دواجار فرانسیسکۆس گوتی: "بەدڵمە لەبەر ئەوەی ڕەنگەکەی ڕێک لەڕەنگی عەردی کێڵراوی پاییزان دەچێ. ئەم جلکە خاکم دەهێنێتەوە یاد. ڕۆفینۆ بۆ خاتری مەسیح جلکێکی هەروەکی ئەمەش بدەرە براکەم، بیدەرە برا لیۆن!"

هاوڕێکەی بەبیستنی ئەو قسەیە خۆشحاڵ بوو.

گوتی: "مەزنە! ئیتر من بەوە دەچمە یادەوەریی خەڵکییەوە، لەبەر ئەوەی ئەم پاڵتۆیەم داوە بەتۆ و تۆیش وەک جبەی قەشەیی دەیپۆشیت! چما لەخەیاڵی ئەوەدا نیت وەک قەدیس بێنێدیستوس فیرقەیەکی مەزەبیی دامەزرێنیت؟"

– "من لە خەیاڵی ئەوەدا بم یان خودا؟ لەو بپرسە، منیش هەر لەو دەپرسم!"

فرانسیسکۆس چووە ئەولاوە و جبە قەشەیییە تازەکەی پۆشی، لە باخچەکە پارچەیەک گوریسی هێنا و نێوقەدی خۆی پێ بەست. دواتر هاوڕێکەی فرانسیسکۆس جلکیشی بۆ من هێنا، لەبەرم کرد و منیش گوریسێکم بەناوقەدمەوە بەست. پشتم گەرم داهات. هەروا کوڵەپشتەکەی لێ وەرگرتم و چووە ژێرزەمینەکە و پڕی کرد لەخواردن و گەڕایەوە.

فرانسیسکۆس دەستی بۆ هاوڕێکەی ڕایەڵ کرد و گوتی: "ئەمە خۆڵی عەردە، وەری گرە!"

هاوڕێکەی پێکەنی و دەستی ڕایەڵ کرد و گوشی.

– "برا ڕۆفینۆ هاوڕێی دێرینم، خودا بکا ڕۆژێک بەجبەیەکی ئاوهاییەوە پێ بنێیتە مەملەکەتی ئاسمانەوە. بەهیوای دیدار."

ڕۆفینۆ بەپێکەنینەوە گوتی: "بۆ کوێ؟ بۆ مەملەکەتی ئاسمان؟"

– "نا، بۆ مەملەکەتی عەرد. خودا ڕۆژێک ڕوحم بکا و بەو ڕێگەی شادومانییە ڕاستەقینەیەدا بڕۆیت."

هەمدیس ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر. ئاسمان پۆشرا بوو بەهەور، دونیا سارد بوو.

فرانسیسکۆس بەزەردەخەنەوە گوتی: "دەبینی، کاتێک تۆ لە بیری ئەوەدا نیت کە دەبێ چ بخۆیت و چیی بپۆشیت، خودا لەبری تۆ بیر دەکاتەوە، ئەوجا ڕۆفینۆیەکت بەکۆڵەپشتێک خواردن و دوو پاڵتۆی خورییەوە بۆ دەنێرێ."

***

ڕێگەمان بەرەو خۆرهەڵات گرتبووەبەر، وەکی دوو منداڵ خەنی بووین بەجلکە تازەکانمان، پێ دەچوو قەڵغانی جەنگمان پۆشیبێ و بۆ شەڕ بچین.

– "برا لیۆن دەزانیت لە دونیادا چ شادومانییەک نییە بگاتە ئەو شادومانییەی کاتێک خواستی خودا

جێبەجێ دەکەیت هەستی پێدەکەیت. دەزانیت بۆ؟"

– "لەکوێوە بزانم برا فرانسیسکۆس، پێم بڵێ بزانم بۆ!"

– "با، چونکە ئەوەی خودا دەیەوێ ئێمەیش تەنها هەر ئەوەمان دەوێ، بەڵام لەوە تێناگەین. خودا دێ و ڕۆحمان ڕووناک دەکاتەوە، ئەو شتانە ئاشکرا دەکا کە کەسێک حەزی پێیەتی و تێی ناگا. نهێنییەکە لێرەدایە برا لیۆن. من خواستی خودا جێبەجێ دەکەم، ئەمەش مانای ئەوەیە من ئەوە دەکەم کە لەقوڵایی حەزی مندا حەشاردراوە، لە قووڵایی تووڕەهاتترین ئینسانیشدا خودا نوستووە."

– "ئەدی کوا ئەو بیانووەی تۆ بەهۆیەوە کڵێساکەی قەدیس دامیانۆت پێ ڕۆنایەوە؟ کوا ئەو خواستەی خۆت کە لێی نەدەگەیشتیت و خودا هاتە خەونتەوە و بۆی ئاشکرا کردیت؟ کوا ئەو بیانووەی تۆ بەهۆیەوە حاشات لە باب و دایکی خۆت پێ کرد؟"

– "ئا، بەهەمان ئەو بیانووەی تۆ بەهۆیەوە هەموو شتێکی خۆت جێ هێشت و دوام کەوتیت!"

من ڕەتیم دایەوە و گوتم: "بەڵام برا فرانسیسکۆس هەندێ جار، هەندێ جار زۆر شتمان دەوێ. باشە کام یەک لەوانە خواستی خودایە؟"

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا و وەڵامی دایەوە: "قورسترینیان!"

لە دوورەوە هەور دەیگرماند و هەوا بۆنی بارانی لێ دەهات.

– "ئەی ئێستا برا فرانسیسکۆس، لە قووڵاییترا چیت گەرەکە؟ دەتوانیت بەر لەوەی خودا پێت بڵێ، تۆ ئەو شتە بدۆزیتەوە؟"

سەری داگرت و هەمدیس هەناسەی هەڵکێشایەوە.

ئاخرییەکەی گوتی: "ناتوانم. من دەزانم چیم ناوێ، بەڵام نازانم چیم دەوێ!"

– "برا فرانسیسکۆس، ئەو شتە چییە ناتەوێ؟ ئەو شتە چییە لە هەموو ئەوانی تر زیاتر ڕقت لێیەتی و لێی دەترسیت؟ ببوورە کە لەو بارەیەوە پرسیارت لێ دەکەم!"

فرانسیسکۆس بۆ ساتێک دوودڵ بوو، زاری هەڵێنا و هەمدیس دایخستەوە، ئەوجا بڕیاری خۆی وەرگرت و گوتی: "ئا، ناتوانم حەوسەڵەی گەڕەکانم هەبێ، ناتوانم بیانبینم، تەنانەت هەر کە لە دوورەوە دەنگی ئەو زەنگۆڵانەی بەپێوپلیانەوە کراوە تا هامشۆکەران لە دوورەوە ئاگادار ببنەوە و خۆیانیان لێ لادەن، دەبییەم، تەناتەت هەر کە دەنگی ئەو زەنگۆڵانەیان دەبییەم ئیتر تووشی سەرە سووڕە دەبم. خودایە ببوورە، چ شتێک نییە لە دونیادا بەلای منەوە لە گەڕەکان قێزەوەنتر بێ!"

تفی کردەوە، هەستی کرد دڵی تێکەڵدێ و سەری لە گێژەوە دەچێ، بۆ ئەوەی بێتەوە سەر خۆی پاڵی دا بەدرەختێکەوە.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "ڕۆحی ئینسان شەڕانگێز و لاواز و کڵۆڵە، شەڕانگێز و لاواز و کڵۆڵ... خودایە کەنگێ ڕوحمی پێدەکەیت و ڕزگاریدەکەیت؟"

باران دای کرد، کڵاوی پاڵتۆکانمان لەسەرکرد و پێمان هەڵگرت بۆ ئەوەی خۆمان بگەیەنینە نزیکترین

گوند. کیژێک بەلاماندا تێپەڕی.

کچەکە سڵاوی کرد و گوتی: "ڕەحمەتتان لێ بێت، ئەی قەدیسەکانی خودا."

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر دڵی و سڵاوەکەی سەندەوە، بەڵام چاوانی هەڵنەبڕی تا لە کەنیشکەکە بنۆڕێ، کیژەکە جوان و دڵڕفێن بوو.

لێم پرسی: "برا فرانسیسکۆس بۆچی چاوت هەڵنەبڕی؟"

وەڵامی دامەوە: "ئەدی چۆن دەتوانم چاو هەڵبڕم و لە ڕوخساری بووکی مەسیح بنۆڕم؟"

ئێمە ڕۆیشتین و هەر ڕۆیشتین، هەموو شوێنێک چۆڵەوانی و ئاسەواری مرۆڤ لە هیچ شوێنێکەوە دیار نەبوو، شەومان بەسەردا هات. بارانیش بەخوڕتر دەباری.

گوتم: "با ئەشکەوتێک بدۆزینەوە و شەوی تێدا ڕۆژکەینەوە، ئاخر خودا حەزناکا لەوە زیاتر بڕۆین، هەروەها خۆشمان نامانەوێ!"

لەو تاریکییەدا دەستمان گێڕا و لەهەموو شوێنێکی بناری چیاکەدا بۆ پەناگەیەک گەڕاین، ئاخرییەکەی ئەشکەوتێکمان دۆزییەوە و تێی خزاین. فرانسیسکۆس شادومانانە لێی ڕاکشا.

گوتی: "خودا باران دەنێرێ، بەڵام کڵاوی پاڵتۆشمان دەداتێ. باران بەخوڕتر دەبارێنێت، ئەوسا ئەشکەوتێکیشمان پیشان دەدا!"

گوتم: "ئەمە واتە ئەقڵ."

فرانسیسکۆس قسەکەی بۆ ڕاست کردمەوە: "ئەمە واتە تیبەت!"

کۆڵە پشتەکەی کردەوە و منیش ئەو خواردنەم دابەشکرد کە ڕۆفینۆ لەکاتی خواحافیزییدا پێی دابووین، کەوتینە نانخواردن. هێند شەکەت بووین کە یەکسەر چاومان لێک نا و نووستین. من چونکە لادێیی بووم، یەکسەر خەو بردمییەوە، ئۆه، ئاخر من چ نیگەرانییەکم نەبوو خەوم لێ بزڕێنێ. بەڵام وا بزانم فرانسیسکۆس خەوی لێ نەکەوت، بەیانی لەگەڵ شەبەقدا ڕاپەڕی و هاوارێکی کرد. بەئەسپایی دەستی کێشا بەپێمدا. گوتی: "برا لیۆن هەستە، ئیتر وا ڕۆژبۆتەوە!"

خەواڵوو وەڵامیم دایەوە: "هێشتا تاریکە برا فرانسیسکۆس، پەلەی چیتە؟"

– "من پەلەم نییە برا لیۆن، ئەوە ئەوە، ئەوە خودایە پەلەیەتی. ڕابە!"

هەستام و گوتم: "خەونت بینی؟"

– "نا، بەدرێژایی شەو نەمتوانی خەوم لێ بکەوێ. دەمەو بەیانی چاوانم لێک نا و بانگی خودام کرد، پێم گوت: (خودایە لێگەڕێ بنووم، من کرێکارم، کرێکاری تۆم، ئەو شتەم کردووە کە تۆ ئەمرت پێداوم، ئاخر کڵێساکەی قەدیس دامیانۆم ڕۆنایەوە، سەمام کرد و خۆم کردە گاڵتەچیی هەموو خەڵکی ئاسیزیی، خۆم لە باب و دایکم بێبەریی کرد، ئیتر بۆچی ناهێڵیت بنووم؟ لەوە زیاتر چیت لێم دەوێ؟ چما ئیتر ئەوە بەس نییە؟)

ئەوسا بەژوور سەرمەوە، نا، بەژوور سەرمەوە نا، بەڵکو لەناوەوەمرا دەنگێکی تووڕەم ژنەفت، گوتی:

(نا، ئەوە بەس نییە!)

سوێند دەخۆم برا لیۆن نەنوستبووم، سوێند دەخۆم ئەوە خەون نەبوو، ڕەنگە هەموو شتەکانی تر، تۆ و من و ئەم ئەشکەوتە و بارانەکە خەون بن، بەڵام ئەو دەنگە خەون نەبوو. بەترسەوە هاوارم کرد: (ئەوە بەس نییە؟ لەوە زیاتر چی ترت لێم دەوێ؟) گوتی: (ڕابە، ڕۆژ بۆتەوە، ڕێگەکە بگرەوەبەر، من لەبەر خاتری تۆ بارانەکە خۆش دەکەمەوە، ڕێگەی خۆت بگرەوە بەر و ئەوجا دەنگی زەنگۆڵەی چکۆڵە دەبیییەیت، ئەوە گەڕێکە من بۆم ناردوویت، لە باوەشی بگرە و ماچی کە، گوێت لێیە؟ وا مەنوێنە گوێت لێ نییە، چونکە وەڵام نادەیتەوە؟)

ئیتر لەوە زیاتر نەمتوانی دگان بەخۆمدا بگرم. پێم گوت: (تۆ هیچ باوک نیت، تۆ ئەو خەڵکەت خۆش ناوێ، تۆ بێبەزەیی و قادری ڕەهایت و گەمە بەئێمە دەکەیت. هەنووکە کە بەڕێگاوە بەهاوڕێکەمم گوت من ناتوانم دەست لە گەڕێکەوە بدەم، ئیدی تۆ ئەو قسەیەمت قۆستەوە و دەسوبرد دەتەوێ فرێم بدەیتە باوەشی گەڕێکەوە. خودایە، چما ئایا چ ڕێگەیەکی تر نییە، چ ڕێگەیەکی هاسانتر نییە بۆ ئەو ئینسانە کلۆڵەی کە دەیەوێ تۆ بدۆزێتەوە؟)

ناوەوەم هەپروون بەهەپروون بوو، وەکی بڵێیی کەسێک پێم پێبکەنێ، دوای تاوێک گوتی: (نا، چ ڕێگەیەکی تر نییە!) وای گوت و ئیدی دەنگەکە سەرسوڕماوانە کڕ بوو."

بەهاوسۆزییەکی قووڵەوە لەفرانسیسکۆسم دەنۆڕی کە نائارام و ترساو لەبەر ئەشکەوتەکەدا ڕاوەستابوو. گوتم: "ئەدی ئێستا؟"

گوێی لێم نەبوو.

هەمدیس لێم پرسییەوە: "ئەدی ئێستا؟"

لای کردەوە، بڕۆی گرژ کرد و گوتی: "کام ئێستا؟ چ شتێک نییە ناوی ئێستا بێت، هەستە و وەرە، دەڕۆین و دەیبینین."

– "کێ؟"

فرانسیسکۆس دەنگی نزم کردەوە، هەستم کرد تەواوی جەستە ئازار چەشتووەکەی دەلەرزێ. بەئەسپایی گوتی: "گەڕەکە!"

لە ئەشکەوتەکە هاتینە دەرێ، ڕۆژ ببۆوە و باران خۆشی کردبۆوە، هەورەکان بەئاسماندا خولیان دەخوارد و وەکی بڵێیی هەناسەی خودا ڕاویان بنێ، دەڕەوینەوە. بەسەر هەموو گەڵای درەختێکەوە، دڵۆپە ئاوێک شۆڕببۆوە و دەبریقایەوە، پێدەچوو تەواوی پەلکە ڕەنگینە لەدڵۆپە ئاوێکدا ڕاکشابێ.

بەڕێگەکەدا دەچووینە پێش، بەرەو دەشتەکە شۆڕ دەبووینەوە کە هێشتا پۆشراو بوو بەتەمومژی بەیان. فرانسیسکۆس بەهەنگاوی گەورە لەپێشەوە دەڕۆیشت، ئاخر ئەو پەلەی بوو.

خۆر لەودیو چیاکەوە هەڵهات، عەرد گەرمی بۆوەو هەروەها ئێمەیش گەرم داهاتین. لەخوارەوە، لەودیو دار سنەوبەرەکانەوە سەرنجمان دا وا خەریکە شارێک دەردەکەوێ.

فرانسیسکۆس پرسی: "برا لیۆن، ئەو شارە کوێیە؟"

– "برا فرانسیسکۆس من سەرم گێژ دەخوا، پێدەچێ یەکەمین جار بێت هەموو شتەکان بینم. وابزانم ئەو شارە (ڕاڤێننا)یە."

لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆس ڕاوەستا و ڕەنگی پەڕی، قۆڵی گرتم.

بەئەسپایی گوتی: "گوێت لێیە؟"

– "نا، چی؟"

– "زەنگۆڵە چکۆڵەکان..."

بەڵام هەر عەینەن لەو کاتەدا کە ئەوەی گوت، هەر بەڕاستی دەنگی زرنگەی زەنگۆڵەم لەدوورەوە، لەدەشتەکەوە کەوتە بەر گوێ. هەردووکمان ڕاوەستاین، فرانسیسکۆس چەناگەی دەلەرزی، دەنگی زەنگۆڵە چکۆڵەکان نزیک دەبۆوە.

فرانسیسکۆس بەلالەپەتێ گوتی: "ئەوەتا..." وای گوت و لەکاتێکدا کە هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، پاڵی بەدرەختێکەوە دا. "ئەوە هات...!"

بۆ ئەوەی بیگرم و نەهێڵم بکەوێ، لە ناو قەدەوە گرتم و گوتم: "وەرە با بڕۆین و ڕاکەین؟ دەی با بڕۆین!"

– "بۆ کوێ ڕادەکەیت؟ لە خودا ڕادەکەیت؟ چۆن، برا لیۆنی کلۆڵ، چۆن شتی وەها دەبێ؟"

– "برا فرانسیسکۆس، دەی با ڕێگەیەکی تر بگرینە بەر!"

– "ئێمە دەبێ لە هەموو ڕێگەکاندا گەڕێک ببینین، بەچاوانی خۆت دەبینی کە هەموو ڕێگەکان پڕ دەبن لە گەڕ و کاتێک لە باوەشیان دەگرین ئەوجا دیار نامێنن. برا لیۆن کەواتە ئازایەتی بدەرە بەر خۆت و هەر ئێستا دەڕۆین!"

هەنووکە زرنگەی زەنگۆڵە چکۆڵەکان تەواوێک نزیک، لەودیو درەختەکانەوە دەگەیشتە گوێمان. ئیدی وا دەگەیشتنە لامان.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس غیرەت بدەرە بەر خۆت، خودا گوڕی ئەوەت دەداتێ بەرگە بگریت!"

بەڵام هەروا کە فرانسیسکۆس بەپەلە ملی ڕێگاکەی گرتبووەبەر، گەڕەکە لەنێو درەختەکانەوە گەیشتە بەردەمی. گۆچانێکی پڕ لەزەنگۆڵەی پێ بوو کە ڕایدەوەشاند تا ڕێبواران گوێیان لەزرنگەکەی بێ و دوورکەونەوە. فرانسیسکۆس چووە پێشێ و باوەشی کردەوە، گەڕەکە کاتێک ئەوی بینی، پێدەچوو تۆقیبێ، یەک زریکەی توندی کرد و وەکی بڵێیی لەپێ کەوتبێ، ڕاوەستا. تەواوێک شەکەت و ئیدی لەوە نەدەچوو بتوانێ لەوە زیاتر ڕێ بکا. منیش لێی نزیک بوومەوە، کە سەیریم کرد لەرز دایگرتم. کەپووی تا نیوەی داخوراو و نەمابوو، دەستەکانی پەنجەیان پێوەنەبوو، بەڵکو دوو کوتە تەختەی وشک بوون، لێویشی یەک پارچە برینێکی کێماوی. فرانسیسکۆس بەرەو لای ڕای کرد و باوەشی پێداکرد، داهاتەوە و دەمی ماچ کرد. ئەوجا کردییە باوەشی، بەپاڵتۆکەی داپۆشی و بەهەنگاوی قورسەوە لە گەڵیدا بەرەو شار کەوتەڕێ، هەڵبەت لەوێ لەشار، خانەیەکی گەڕان هەیە کە بکرێ ئەم گەڕەی لێ دانرێ.

فرانسیسکۆس هەر ڕۆیشت و ڕۆیشت، منیش لە دوایەوە هەنگاوم دەنا و چاوانیشم لێوڕێژبوون لە فرمێسک. خودا دڵڕەق و بەزەبروزەنگە، خودا وێرانکەرە، چ بەزەییەکی بەئینساندا نایەتەوە. هەر ئەلعان فرانسیسکۆس چی گوت؟ کە ڕەنگە خواستی خودا قووڵترین خواستی ناخی خۆمان بێت و ئێمە تێی نەگەین؟ نا! نا! خودا پێمان دەڵێ: (هەر چیت ناوێ، من ئەوەم دەوێ. ڕقت لەهەر چییە، من ئەوەم خۆشدەوێ. ئەوە بیر خۆت بەرەوە کە حەزت لێی نییە، دەی من حەزم لەوەیە!) دە ئەوجا سەیرکە، هەر ئێستا فرانسیسکۆسی داماو ئەو گەڕەی ماچ کرد و لە ئامێزی گرت.

خۆر بەرز ببۆوە و تا نزیکەی نیوەی ئاسمان هاتبوو، یەکەمین دڵۆپە تەرزە باران هەمدیس دەکەوتە خوارەوە. شارەکە هەنووکە گەورەتر دیاربوو، بۆ ساتێک بورج و کڵێسا و خانووەکانی لەبەر تیشکی هەتاودا پرشنگیان دەدا. ئێمە نزیکتر بووینەوە.

لەناکاوێکڕا فرانسیسکۆسم بینی سەرسوڕماوانە ڕاوەستا. دانەوێوە و چمکی پاڵتۆکەی لادا تا تەماشای گەڕەکە بکا. بەڵام لە ترسا هاوارێکی قایمی کرد، ئاخر ژێر پاڵتۆکە بەتاڵ بوو!

فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و سەیری کردم، زاری هەڵێنا تا قسان بکا، بەڵام هیچی بۆ نەهات و دایخستەوە، ڕوخساری پرشنگی دەدا و دەسووتا، ڕیش و دەم و کەپووی، هەمووی لەکڵپەی ئاگرێکدا دەسووتان.

کەوتە سەر عەردەکە، بەدەمدا ڕاکشا، گریا و عەردەکەی ماچ کرد. من بەژوور سەرییەوە ڕاوەستابووم و هەڵدەلەرزیم. چ گەڕێک لەئارادا نەبوو، بەڵکو ئەوە مەسیح خۆی بووە کە وەکی گەڕێک دابەزیبۆوە سەر عەرد تا فرانسیسکۆس تاقی کاتەوە.

جوتیارێک بەلاماندا تێپەڕی، کە فرانسیسکۆسی بینی لەسەر عەردەکە و لەبەر بارانەکەدا کەوتووە و دەگری، ڕاوەستا.

جوتیارەکە پرسی: "ئەوە بۆچی دەگری؟ چ ڕووی داوە؟ خۆ ناشێ چەتەکان پەلاماریاندابێ و لێیان دابێ؟"

وەڵامیم دایەوە: "نا، مەسیح هەر ئێستا بێرەدا تێپەڕی و ئەوی بینی ئیدی لەخۆشیدا کوڵیی گریانی بەر بوو."

جوتیارەکە شانی ڕاوەشاند، دای لە قاقای پێکەنین و بەخێرایی تێپەڕی.

فرانسیسکۆس چاوانی کردنەوە، لەو ئاسمانە بەهەور پۆشراوەی ڕوانی، تەماشای بارانی کرد کە نمە نمە دەباری و هەوای تەمومژاویی دەکرد. چاوی داگرت و منی بینی. هێشتا نەیدەتوانی بدوێ، زەردەخەنەیەکی بۆ کردم، منیش یەکسەر خۆم فڕێدایە لایەوە بۆ چەقی ڕێگەکە و ماچیم کرد و ڕوخساریم نەوازش کرد تا کاریگەری ئەو هەورە برووسکەیەی خودای لەسەر هێورکەمەوە کە لێیدابوو. هێشتا جەستەی هەڵمی لێ هەڵدەستا.

چەندێک؟ چەند سەعات ئێمە ئاوها بێدەنگ لەو چەقی ڕێگەیەدا ڕاکشابووین؟ نازانم چەند سەعات، بەڵام کاتێک هەستاین و تەماشای چواردەوری خۆمان کرد، خۆر لەئاوابووندا بوو. هەنووکە

فرانسیسکۆس هەمدیس دەیتوانی قسان بکا.

- "برا لیۆن بینیت؟ تێگەیشتیت؟"

- "بینیم برا فرانسیسکۆس... بینیم، بەڵام لە هیچ شتێک نەگەیشتم ئەوە نەبێت کە خودا گەمەی لەتەکماندا کرد!"

- "من تێگەیشتم برا لیۆن. لە ماچکردنی هەموو گەڕەکان و هەموو ئیفلیجەکان و هەموو گوناهبارەکان گەیشتم..."

ئیدی بێدەنگ بوو، نەیدەوێرا دووی ڕستی خەیاڵاتەکانی بکەوێ.

- "ڕووناکمکەوە برا فرانسیسکۆس، ڕووناکم کەوە. لە تاریکیدا جێم مەهێڵە!"

دوای ساتێک ڕاپەڕی.

لەبەرخۆوە گوتی: "گەر ئینسان ماچی ئەوانە بکا، ئەوا هەموو ئەوانە، خودایە تۆبە، ئەوا هەموو ئەوانە دەبنە مەسیح!"

***

کە گەیشتینە ئەو شارە گەورەیە شەو داهاتبوو. دار سنەوبەرە بەژن زراڤە چڕەکانمان بینی، لەتاریکیدا سەرنجی بورجە بازنەییەکەمان دا و لەچواردەورماندا هەستمان بەهەناسەی قووڵ و ئازادی زەریا دەکرد، ئەو بۆنی خوێیاوە چالاکیی وروژێنەمان هەڵدەمژت. ئێمە ئیدی گەیشتبووینە ڕاڤێننا، گەیشتبووینە ئەو شارە بەناوو شۆرەتە.

فرانسیسکۆس گوتی: "چ شارێکی خانەدان و ئەمیرانەیە، تژییە بەکۆشک و کڵێساو شانازیی دێرینە. دڵم پێی دەکرێتەوە."

گوتم: "با لێرە بمێنینەوە، بائەم زستانە لێرە ببەینەسەر، وەرزی باوبۆران دەستی پێ کردووە، ڕووبارەکان هەڵدەسن، ئاخر ڕێگەی کوێ بگرینەبەر؟ برا لیۆن هەڵبەت لێرە ڕۆحگەلێک هەن کە چاوەڕێت دەکەن."

ئاخر ئێمە شەکەت بووین و نەماندەتوانی لەوە زیاتر بڕۆین، لەنزیک شارەکە و بەرامبەر پەرستگە بەناوبانگەکەی قەدیس (ئاپۆللیناریۆ) ڕاوەستاین. دەرگاکان داخرابوون و شەوانە نەدەکرانەوە، ئیدی کەس نەیدەتوانی بچێتە ژوورێ. بارانیش بەلێزمە دەباری.

فرانسیسکۆس گوتی: "لێرە لە نزیک دەرگاکەوە دەنووین، بەیانیش زوو بەخواستی خودا بۆ نوێژ دەچینە ژوورەوە."

لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆس هەستی کرد برسییەتی.

پرسی: "برا لیۆن چ خواردنێک لە کۆڵەپشتەکەدا ماوە؟"

- "هیچ شتێک براکەم هیچ شتێک، تەنها زەنگۆڵەکەی تێدایە. ئاخر بەدرێژایی ئەمڕۆ بەلای هیچ گوندێکدا تێنەپەڕیوین. برسیتە؟"

– "نا چ نییە. تا ڕۆژ دەبێتەوە چاوەڕێ دەکەین. ئێرە شارێکی گەورەیە و هەڵبەت هەمیشە ماڵێک هەیە بەکولێرەیەک نانەوە چاوەڕێمان دەکا. کەیبانوو ئەو نانانەی بۆ ئێمە برژاندووە."

خاچمان کێشا و لەنزیک دەروازەکەوە لەپاڵ یەکدا ڕاکشاین و لەبەرئەوەی تەڕ بووین و سەرمامان بوو، پاڵمان بەیەکەوە دا.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، شتێک هەیە بەدرێژایی ژیانم بیرم لێ کردۆتەوە، بۆم ڕوون کەوە. هەندێک هەیە سواڵ ناکەن و گەر یەکێک سەدەقەیەکیان بداتێ وەری ناگرن. هەندێک کەسی تر سواڵ ناکەن، بەڵام سەدەقە وەردەگرن. کەواتە ئەوانیش سواڵ دەکەن. ئەوە کامیان ڕاستە؟"

– "خۆنەویستی پیرۆز برا لیۆن دەخوازێ کە ئینسان دەستی ڕایەڵ کا و سواڵ بکا و وەربگرێ، ئیدی شتەکانی تر هەمووی خۆبەزلزانییە. دەوڵەمەندان قەرزاری هەژارانن، لێگەڕێ ئەوانە قەرزەکانیان بدەنەوە. بەڵام ئێستا بەسە، لەوە زیاتر پرسیارم لێ مەکە، ڕاکشێ و بنوو، تۆ ماندوویت، هەروەها منیش ماندووم، شەوباش!"

من دەمزانی فرانسیسکۆس پەلەیەتی بۆ ئەوەی لەگەڵ خودادا تەنها بێ. بێدەنگ بووم و چاوانم لێک نا، بەدرێژایی شەو لەخەوەکەمدا هەستم دەکرد فرانسیسکۆس قسان دەکا و گا پێدەکەنێ و گا دەگری.

بۆ بەیانی هەردووکمان لەبەردەم دەروازەکەدا ڕاوەستاین و چاوەڕێ بووین تا قەشەی دەرکەوان بێت و دەرگاکە بکاتەوە. لەودیو شیشەکانەوە و لەحەوشەکەوە لەباخچەکەمان دەنۆڕی بەدار دێمشت و دار سەرووەکانییەوە و هۆدەی گومەزییش بەچواردەوریاندا. لەناوەڕاستیشدا بیرە ئاوێکی مەرمەڕی و لەو دیویشییەوە کڵێسا بەناوبانگەکە هەبوو کە لە لایەن هونەرمەندگەلێکی بەتوانا و دەستڕەنگینی خۆرهەڵاتەوە ڕۆنراو و نەخشێنرابوو.

شەبەقی دا، دەرکەوانەکە بەکلیلەکانییەوە هات. دەرکەوان کەسێکی گرژ و مۆن بوو، بەرپشێکی کورتی لوول و پێیشی پەتی. شتێکی لەدەمیدا دەجوو بەڵام چەند دگانێک لە دەمیدا مابوونەوە، هەر کە ئێمەی بینی، سەروچاوی دا بەیەکدا.

بەتووڕەیی گوتی: "سواڵکەرن؟ ئەم پەرستگەیە نانی ئێوەی نییە. تەمبەڵ و بەتاڵەن؟"

فرانسیسکۆس میهرەبانانە وەڵامی دایەوە: "باوکە دەرکەوان، ئێمە تەمبەڵ و بەتاڵە نین، ئێمەیش ئیش دەکەین، ئێمەیش کلیلمان پێیە، کە دەرگایان پێ دەکەینەوە و دەرگایان پێ دادەخەین."

– "دەرگای کوێی پێ دەکەنەوە و دەرگای کوێی پێ دادەخەن هەی مورتەدینە؟"

– "دەرگای دۆزەخ!"

– "دۆزەخ؟"

– "بەڵێ دۆزەخ، واتە دڵمان!"

دەرکەوان وەکی سەگێکی هار حەپاندی، بەڵام هیچی نەگوت، کلیلەکەی بەدەستەوە گرت، بای دا و دەرگاکەی کردەوە، ئەڵقە ڕێزەکەی ڕاکێشا و ئێمەیش چووینە ژوورەوە. قەشەکان لە هۆدەکانیان نەبوون، نوێژی بەیانی دەستی پێ کردبوو. بونیام دەیتوانی نەغمەی تەرتیلەیەکی بەسۆز ببیەت. ڕۆشنایی بەخوڕ

دەڕژا و بەباخچەکە ڕادەگەیشت، تەیرەکان بێدار ببوونەوە، قەشەیەکی بچووک لەسەر بیرەکە دانەوییۆوە و ئاوی هەڵدەگۆزا. دوو دارسەرووی باریک وەکی شمشێر بەرەو لای ڕاست و بەرەو لای چەپی کڵێساکە هەڵکشابوون و وەکی دوو سەرەک فریشتان لەویادا ڕاوەستابوون. دار دێمشتێکی چڕ لەناوەڕاستی باخچەکەدا بۆنە خۆشەکەی خۆی پەخش دەکرد.

فرانسیسکۆس گەڵایەکی لێکردەوە و ماچی کرد، ڕێک وەکی مۆمێکی داگیرساو بەدەستییەوە گرت، ئەوسا پاڵێکی بەدەرگای کڵێساکەوە نا و چووە ژوورێ. من تینوو بووم و ڕاوەستام تا ئەو قەشە بچکۆلانەیە ئاوەکە هەڵبگۆزێ و منیش لێی بخۆمەوە. ئاوەکەم خواردەوە و گورج بوومەوە، خاچم کێشا و سوپاسی خودام کرد کە تینوێتیی و ئاوی ئەفراندووە.

بەدەروازەکەدا چووومە کڵێساکە، قەشەگەل لەپەرستگەکانیاندا ڕاوەستابوون گۆرانییان دەچڕی، بۆنی بخوور لەفەزادا بلاوببۆوە، ڕۆشنایی لەپەنجەرە بۆیاخکراوەکانەوە پاڵەپەستۆی هاتنە ژوورەوەی بوو، پەنجەرەی بەڕەنگی سوور و شین و سەوز بۆیاخکراو. فرانسیسکۆسم بینی لەسەر بەردچنەکە دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و بەنەشوەوە بەرەو ژوور، لە سەرروو میحرابەکەی دەنۆڕی.

منیش دیقەتی سەرەوەم دا، خودایە ئەوە چ موجیزەیەک بوو؟ چما ئایا ئەوە بەهەشت بوو؟ مۆسایکێکی گەورە بەڕەنگی سەوز و سپی و ئاڵتوونی، قەدیس ئاپۆللیناریۆ لە ناوەڕاستا بەشەیالەی زێڕینەوە و دەستی بۆ پاڕانەوە هەڵبڕیبوو، لەلای ڕاست و چەپییەوە مەڕی سپی سپی، درەختی سەروو، داری بەردار و فریشتەگەل. خودایە ئەوە چ سەوزەڵانییەک! چ تەڕ و تازەبییەک! چ دڵڕفێنییەک بوو! چ هێمنییەکی نەمر و جاویدانی بوو! چ مێرگێکی سەوز بوو بۆ ئەوەی ڕۆح تا ئەبەد تێیدا بلەوەڕێ! تەنانەت منێک کە لادێیی بووم، ئەو دیمەنە گەلێک کاری لێ کردم، لەلای فرانسیسکۆسەوە لەسەر ئەژنۆ دانیشتم و دەستم کردە گریان.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی گوتی: "بێدەنگ! مەگری، پێمەکەنە، قسان مەکە، ڕۆچۆ لە لەخۆبوردوویییدا!"

وا بزانم بەدرێژایی ئەو ڕۆژە من و فرانسیسکۆس یەک تاقە وشە قسەمان لەگەڵ یەکدا نەکرد، بیرم نایەت چۆن لە کڵێساکە هاتینە دەرەوە یان چما قەشەگەل نانێکیان دابێ پێمان بیخۆین یاخود کەنگێ خۆمان کرد بەشاردا! تەنها ئەوەم بیر دێ کە چۆن بەجادەکاندا دەهاتین و دەچووین و لە خەڵکیمان دەنۆڕی، لە بورج و کۆشکەکانمان دەنۆڕی. بەڵام چ شتێکی ترمان نەبینی جگە لەمێرگێکی سەوز و پیاوێکی قەدیس لەناوەڕاستیدا و مەڕێک کە بەشادومانییەوە ڕای دەکرد و سڵاوی لێ دەکرد. بەژوور سەریشییەوە خاچێکی گەورە هەبوو کە باوەشی کردبۆوە و فەزای لە باوەش دەگرت.

دەمەو ئێوارە لەگۆڕەپانێکی گەورە ڕاوەستاین کە وێنەیەکی مەسیح لەناوەڕاستیدا بوو، وی بەرخێکی نابووە سەر شانی تا ئەو داماوە بۆ پشتیرەکەی بگەڕێنێتەوە. دووکانداران خەریکی داخستنی دووکانەکانیان بوون، جحێڵان لەگەڕەکەکانی ئەو نزیکانەوە بەرەو خوار ببوونەوەو هاتبوونە ئەوێ تا یەکتر ببینن و ببینرێن، باران خۆشی کردبۆوە، لەو هەوا پاقژ و شۆڕاوەدا بۆنی سنەوبەر دەهات. چاوترووکانێک

و ئیدی فرانسیسکۆس زەنگۆڵەکەی ڕاوەشاند، وەک ئەوەی بیەوێ خەڵکەکە بانگهێشت کا تا بێن و گوێ بۆ ئەو شێتێتییە تازەیە ڕادێرن، بەڵام یەکسەر ژێوان بۆوە. هەڵبەت خەیاڵی لەشوێنێکی تر بوو، لەسەر عەردەکە دانیشت و لە خەڵکەکەی دەنۆڕی کە بەوێدا تێ دەپەڕین.

منیش لە لایەوە هەڵترووشکابووم، لە ناکاوێکڕا لایکردەوە.

گوتی: "برا لیۆن، من لە جێگەیەک ئەو مێرگە سەوزە و مەڕە لەوەڕاوەکان و قەدیس ئاپۆللیناریۆ و ئەو فریشتانەم بینیوە کە بەدوایەوەن. بەڵام نازانم لە کوێ؟ چەند هەوڵ دەدەم بیرم بکەوێتەوە بەڵام ناتوانم. بڵێی لەخەوندا نەمبینیبێ؟"

بۆ ساتێک بێدەنگ بوو، بەڵام یەکسەر بەخۆشحاڵییەوە دەستەکانی بەیەکدا ماڵی.

گوتی: "سوپاس بۆ خودا، ئێستا بیرم کەوتەوە، ئەوە چەند سەعاتێکە گینگڵم پێدەدا، کەی و لەکوێ، ئەوا ئێستا دۆزیمەوە!"

ڕوخساری پرشنگی دەدا، چاوانی وەکی زومرود درەوشانەوە.

بەخۆشحاڵییەوە لەژێر لێوەوە گوتی: "لە ناوەوەمڕا!"

شەو داهاتبوو، تا شەو زیاتر چووبایە پێش، ئاشکراتر دەنگەکانی شار دەبیستران. شار وەکی ئاژەڵێکی تێری هەزار سەر لەتاریکیدا ڕاکشابوو، بەهەزارەها دەنگی بونیام و سەگ و ئەسپەوە، بەهەزاران جۆر ئاوازی بلوێر و سیتارەوە، شار پێدەکەنی و دەوەڕی و دەیحیلاند و گۆرانی دەچڕی، چاوترووکانێک و شەو قورس لەسەر هەموو ئەوانە ڕاکشا، پێم وابوو کە ئەوە مەسیحە لەوێدا، لە ناوەڕاستی شاردا ڕاوەستاوە و ئەوەش بەرخ نەبوو بەسەر شانییەوە کە دەیویست بۆ پشتیرەکەی بگەڕێنێتەوە، بەڵکو تەواوی ڕاڤێننا بوو.

فرانسیسکۆس کە بینی سەرنجم داوەتە وێنەکەی مەسیح، گوتی:

– "برا لیۆن، بیر لە چیی دەکەیتەوە؟ "

– "برا فرانسیسکۆس بیر لەوە دەکەمەوە کە ئەوە بەرخ نییە، بەڵکو ئەوە ڕاڤێننایە!"

– "ئەوە ڕاڤێننا نییە، برا لیۆن، نا، ئەوە ڕاڤێننا نییە، بەڵکو ئەوە دونیایە. ئەوە هەموو دونیایە!"

***

هەمدیس بێدەنگ بووینەوە، پیرەمێردێکی کەڵەگەت هات و لەبەردەمماندا ڕاوەستا، ئەو پیرەمێردە توندوتیژ دەینواند و ڕیشێکی سپیی درێژی هەبوو، بەو ڕۆشناییەی کە لەیەکێک لەمەیخانەکانەوە دەهات، ڕوخسارە هەتاو بردووەکەیمان بینی کە تژیی بوو بەجێگە زامی شمشێر. وی خواوڕاسان گوێی لەدوا وشەکانمان ببوو، هات و بەچیچکانەوە لە نزیکمانەوە دانیشت.

گوتی: "ببوورن، لەبەیانییەوە ئێوە دەبینم بەبێدەنگی بەکوڵە پشتێکی بەتاڵەوە بەم ناوەدا دێن و دەچن، هەروەک بڵێی هەردووکتان سواڵکەر بن و سواڵکەریش نەبن، ئێستاش گوێم لەدوا قسەکانتان بوو کە پێم قسەی حیسابی بوون. بیرم زۆر کردەوە و لە خەیاڵی خۆمدا دەمهێنا و دەمبرد کە چما دەبێ

ئێوە چ بن؟ سواڵکەر بن؟ بەتاڵە بن؟ خەڵکانی داماو بن؟ پیاوانی قەدیس بن؟ هەر چەندم کرد نەمتوانی هەڵی بێنم."

فرانسیسکۆس پێکەنی، پەنجەی هەڵبڕیی و ئاماژەی بۆ وێنەکەی مەسیح کرد.

گوتی: "ئا، ئێمە ئەو بەرخە ونبووەین و هاوار دەکەین و بەدوای مەسیحدا دەگەڕێین. ئەوە مەسیح نییە بەدوای ئێمەدا دەگەڕێ، بەڵکو ئەوە ئێمەین بەدوای ویدا دەگەڕێین!"

پیاوەکە بەکەمێک گاڵتەجاڕییەوە گوتی: "باشە ئێوە هاتوون بۆ ڕاڤێننا تا ئەو لێرە بدۆزنەوە؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "ئەو لە هەموو شوێنێک هەیە، بەڵام نازانین لە کوێ سۆز دەکا و خۆیمان پیشان دەدا. ڕەنگە لە ڕاڤێننا."

پیرەمێرد سەرە سپییەکەی ڕاوەشاند، دەستی بەڕیشیدا هێنا و دەنگی نزم کردەوە. گوتی: "من جارێکیان ئەوم بینی و دۆزیمەوە، لە شوێنێکی دوور دوور، لەوپەڕی دونیا، لە گەرمەی هەڵایساوترین جەنگدا. کاتێک خۆی پیشان دام قلێفەتی بونیامی لەخۆگرتبوو، قەڵافەتی پادشایەکی گەورە!"

پیرەمێرد هەناسەیەکی هەڵکێشا، بونیام هەستی دەکرد کە چۆن خەریکە دڵی شەقار دەبێ. فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر ئەژنۆی. پێیگوت:

– "پیرەمێرد، بەمەسیح سوێندت دەدەم، بەو کەسەی کە بەژوور سەرمانەوە ڕاوەستاوە، پێمان بڵێ کەی و لەکوێ ئەوت بینیوە! یارمەتیمان بدە تا ئێمەیش بتوانین بیدۆزینەوە."

پیرەمێرد سەری داگرت و بۆ ساتێک بێدەنگ بوو، بونیام دەیتوانی لە سیمایدا ئەوە بخوێنێتەوە چۆن خەریکە ئەو وشانە لە ناوەوەیڕا تاووتوێ دەکا کە دەیەوێ بیانڵێ و چۆناوچۆنی دەبێ بکەوێتە قسان. دواجار زاری هەڵێنا، هەمدیس دایخستەوە و بێدەنگ بوو.

ئەوجا گوتی: "ئەوە دوور دوور لەخۆرهەڵێت، لەو شارە دێرینەی ئۆرشەلیم، زیاتر لەبیست ساڵێک لەمەوبەر ڕوویداوە. ئەوێ دونیایەکی سەیربوو، تژیی بوو لە بۆنی عەترو بۆنی گەنیوو لە دارخورما، وەک ئەوانەی ئێمە لە تابلۆکاندا دەیبینین، درەختی سەیرتر لەوانەیشی لێبوو بەجۆرێکی ترێی دەنک زلەوە کە هێندەی زەلامێک دەبوون. ژنان دەتگوت تارماییێن و لە تەوقی سەرەوە تا قولەپێیان پۆشرابوو، گەر بونیام جارێک لەجاران نینۆکی پەنجەی پێیانی بینیبا، دەیبینی کە بەڕەنگێکی سوور بۆیەکراون، وەکی بۆیەکردنی لەپی دەست و بنی پێیان. بەسەیر کردنی ئەو چەند کەسەدا دەزانم کە ئێمە بەدیلمانگرتبوون. پیاوانیشیان، عارەبگەلێکی بێباوەڕ، کاتێک ئەسپیان غاردەدا، لەگەڵ ئەسپەکانیاندا دەبوونەیەک، بونیام نەیدەتوانی ببینێ چما ئایا ئەسپەکە لە کوێدا کۆتایی دێ و سوارەش لە کوێوە دەسپێدەکا، بەڵکو دوو سەرو شەش پێ و ڕۆحێکی دەبینی. پادشاکەشیان سوڵتان سەلێحەدین، کە جلکێکی بەزێڕو مرواری دووراوی پۆشیبوو، جەنگاوەرێکی گەورە بوو، لە گەرمەی غارداندا خۆی هەڵدەدایە سەر ئەسپەکەی. کۆشکەکەی پڕ بوو لەفووارە و خەنجەرو ژن. لە مەرقەدی پیرۆز بەچیچکانەوە دادەنیشت و سمێڵی لوولدەداو هەڕەشەی لەمەسیحییەت دەکرد."

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا:

- "خودایە چ شەرمەزارییەک! لەبری ئەوەی تاو بدەینە خۆمان و بچین مەرقەدی پیرۆز ڕزگارکەین، کەچی لێرە لە ڕاڤێننا بێ ئیش دانیشتووین و دێین و دەچین و سواڵ دەکەین!"

من ڕەتیم دایەوە: "گەر دەتەوێ مەرقەدی پیرۆز ڕزگارکەیت، ئەوا ڕۆحی خۆت ڕزگارکە!"

پیرەمێردەکە سەری ڕاوەشاند.

- "منیش کەڕەتێکیان تاوم دایە خۆم و بۆ ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز ڕۆیشتم. ئەوکات من لێرە لەڕاڤێننا کەسێکی دەوڵەمەند و سەرێکی ناو سەران بووم، خاوەن منداڵ و کێڵگە و ڕانە مەڕ و ئەسپێکی سپی بووم کە وەکی کوڕەکەم خۆشم دەویست، ئەسپەکەم نەبێ هەموو شتێکم جێ هێشت و تەنهای تەنها ڕۆیشتم و تەنها ئەوم لەگەڵ خۆم برد، دوو پارچە قوماشی سوورم بەشێوەی خاچ لەسەر پشتی جلکەکەم دووری و بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز کەوتمە ڕێ!"

هەمدیس بێدەنگ بۆوە، دەستی ڕاوەشاند.

گوتی: "لە کوێوە دەست پێ بکەم؟ سەرم تژییە لە زەریا و بیابان و بورجی بەرز بەهیلالگەلەوە. لەناوجەرگەی بیرکردنەوەکانیشمدا ئۆرشەلیمی پیرۆز ڕاوەستاوە. من بەکەشتی سەفەرم کردووە، سوار ئەسپ بووم، خەڵکانێکم ناسیوە کە بەزوبانگەلی جیاواز دوواون، خەڵکانی کێویی بەڕەنگی جیاوازەوە. بەسوار ئەسپەوە بە(کوستانتینیە)ی بەناوو شۆرەتدا، ئەو پایتەختە مەزنەی کە کەوتۆتە نێوان دوو کیشوەرەوە، خۆرهەڵات و خۆراوا، تێپەڕیووم و لەسەر سوڕماندا لە جێی خۆم وشک بووم. ئەدی خەونەکانی من چ بوون لەچاو هەموو ئەوەدا؟ موجیزەیەکی ئاوهایی لە تێگەیشتن و فامی خەڵکیان تێپەڕاندووە. خەونەکان هەژارن و کەی توانیویانە شتێکی ئاوهاییمان بۆ بخەنەڕوو؟ بەهەر چواردەوری خۆمدا دەسووڕامەوە و نەمدەتوانی تێر بم لەسەیرکردنی کۆشک و کڵێسا و ئاهەنگ و ژن، خودایە تۆبە، ئەوانە مەرقەدی پیرۆزیان لەبیر بردبوومەوە.

کاتێک گەیشتمە ئۆرشەلیم، مەرقەدی پیرۆز کەوتبووە دەست مەسیحییەکان، ئەو پادشایەشی حوکمی ئۆرشەلیمی دەکرد..."

پیرەمێرد ڕیشی بادا و ڕوخساری شاردەوە، پاشان درێژەی بەگێڕانەوەکەیدا:

- "پادشا جحێڵێکی تەمەن بیست ساڵان بوو، خەڵکی بە(بالدویین) بانگیان دەکرد، بەڵام من یەکسەر تێگەیشتم کە ئەو بونیام نییە، بەڵکو شتێکی ترە، خودایە تۆبە، ڕەنگە خودا بووبێت، ڕەنگە ئەو کەسە بووبێت کە من بەدوایدا گەڕاوم. کاتێک بۆ یەکەم جار ئەوم بینی لەرز دایگرتم. عارەبەکان هەمدیس بەئەسپ و وشترەکانیانەوە شاڵاویان هێنایەوە، تا لە پشتی ئۆرشەلیمەوە پەلامارمان بدەن. پادشا هاواری کرد، فوو بەشەیپوورەکاندا کرا، ئاڵای جەنگ بەرزکرایەوە، زرێمان پۆشی و بەپیادە و سوارە لە دەشتەکەی دەرەوەی ئۆرشەلیمدا کۆبووینەوە و چاوەڕێ بووین تا پادشا تەشریف بێنێ.

ئۆی خودایە، چۆن کاتێک ئەوەم بیردێتەوە دڵم هەپروون بەهەپروون نابێ؟ ئاخر یەکەمین جار بوو ئەو ببینم! ئەوجا تێگەیشتم کە ڕۆحی ئینسان قادیری ڕەهایە، تێگەیشتم لە ناخی ئینساندا خودا دەژێ و ئیدی ئێمە پێویست ناکا بۆ دۆزینەوەی دونیای بەدوادا تەی کەین، تەنها هێندە بەسە دانەوینەوە و لەناو

دڵی خۆمان بنۆڕین.

پادشایان لە قەفەسێکدا هێنا، نیوەی ڕوخساری گەنیو و نیوەکەی تریشی نەمابوو، نە پەنجەی مابوو، نەدەست و نەپێ، نەیدەتوانی ڕێ بکا، ئاخر چۆناوچۆنی ڕێی کردبا؟ ناچار هەڵیان گرتبوو. گەڕیی چاوانیشی مەحف کردبوو، کوێر ببوو. خواوڕاسان من لەنزیکییەوە بووم و دانەویمەوە تاسەیری کەم، بەڵام ناچاربووم کەپووم بگرم، ئاخر بۆنێکی گەنیوی بەچواردەوری خۆیدا بڵاوکردبۆوە.

پادشا لە کوتێک گۆشتی گەنیو زیاتر نەبوو. بەڵام لە ناوەڕاستی ئەو کوتە گۆشتەدا، ڕۆح قنج و قیت و نەمر ڕاوەستابوو. ئەدی بۆچی خودا قێزی نەدەهاتەوە کە لەئاوها وێرانەیەکدا حوکمڕانی بکا؟ سوڵتانی خەتەرناک قەڵا تۆکمەکەی (کێراک)ی لە بیابانی (مواب)، لەودیو زەریای مردووەوە، گەمارۆدابوو. پادشا بەو بیابانەدا کە گەرما تاوی تێدا سەندبوو چووە پێشێ و ئێمەیش شەکەت و ماندوو کەوتینە دوای. بەڵام لەو قەفەسەدا هێزێک تاوی سەندبوو، کڵپەیەک دەسووتا، هەوا وەک دارسنەوبەرێکی گڕگرتوو بڵێسەیدەدا!"

پیرەمێرد بێدەنگ بوو، نەیدەویست زیاتر قسان بکا. چما نەیدەویست یاخود نەیدەتوانی؟

دواجار گوتی: "کاتێک بیر لەوە دەکەمەوە، زەینم دەوروژێ، هەرگیز ئاوها ئاشکرا و ڕوون موجیزەی خودام نەبینیبوو. کاتێک وی مرد تەمەنی بیست و چوار ساڵان بوو، من لەوێ بووم، لە هۆڵە گەورەکەی کۆشکدا لە ئۆرشەلیم، ئەو لەوێ دواهەناسەی دا. دایکی، دایکە چاوچنۆک و سەرچڵەکەی و (سیبێللا)ی خوشکیشی، خوشکە فێڵباز و جوان و هەوەسبازەکەی بەدەورییەوە بوون، هەروەها هۆڵەکە تژیی بوو لە بارۆنگەل، کۆنتگەل، مەرکیزگەل و گەورە پیاوانی خوێنمژ کە پەلەیان بوو پادشا زوو بمرێ و ئەوجا وەکی گورگی برسی پەلاماری شانشینی ئۆرشەلیم بدەن و بەکەڵبەکانیان هەلا هەلای کەن و هەریەکەیان کوتێکی بۆ خۆیان بەرن. بەڵام پادشا، بەشکۆ و نەجیب، لە تەمەنی بیست و چوار ساڵیدا، تاجی دڕک بەسەر سەرە گەنیوەکەیەوە، بێدەنگ و ئارام ڕۆحی خۆی سپاردە خودا."

جەنگاوەری دێرین سمێڵی دەجوی و فرمێسکی درشت بەسەر گۆنا چرچ و لۆچەکانیدا دەڕژا. فرانسیسکۆسیش سەری بەسەر ئەژنۆکانیدا شۆڕکردبۆوە، لە ناکاوێکڕا و لە تاریکیدا دای لە قوڵپی گریان.

پاشان جەنگاوەری دێرین فرمێسکەکانی وشککردەوە، شەرمیدەکرد کە گریاوە، دەستی لەسەر عەردەکە داناو ئێسکە پیرەکانی تەقین و ئەوجا هەستایە سەر پێیان، پاشان بێدەنگ و بەبێ هیچ قسەیەک دیار نەما.

فرانسیسکۆس هێشتا هەر دەگریا.

دواجار سەری هەڵبڕیی و لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئەمە یانی ڕۆح، ئەمە یانی خودا، ئەمە یانی ئینسانی ڕاستەقینە، ئیدی لەم ساتەوەختەوە، ئەو گەڕە دەبێتە پێشەنگمان و ڕێنوێنیمان دەکا. هەستە برا لیۆن، دەی با بڕۆین."

- "بەناوی خودا، بۆ کوێ؟"

– "بۆ ئاسیزیی دەگەڕێینەوە، لەوێ بازەکە دەدەین، دەی با بڕۆین ئەی تەمبەڵی خودا!"

– "هەر ئێستا، بەم نیوەشەوە؟"

– "بەڵێ، ڕێک هەر ئێستا، پێت وایە خودا چاوەڕێ دەکا تا ڕۆژ بێتەوە؟"

***

پێنج

بەدرێژایی ڕێگەی گەڕانەوە پادشای گەڕ لە پێشەوە دەڕۆیشت و ڕێنوێنی دەکردین. باران بەخوڕ دەباری و ڕووبارەکان هەستابوون و ڕێگەکان سڕردرابوونەوە، دەڕۆیشتین و تا ئەژنۆ لەقوڕدا بووین. لە سەرمادا تەزی بووین و برسێتی بڕستی لێ بڕیبووین، لە زۆر گوندان خەڵکی بەردیان تێ دەگرتین و ڕاویان دەناین، فرانسیسکۆسیش هاواری دەکرد: "ئەڤین! ئەڤین! ئەڤین!" وای دەگوت و جووتیارەکان سەگیان تێ بەردەداین.

فرانسیسکۆس بۆ ئەوەی دڵم بداتەوە گوتی: "ئەمە چییە لەچاو ئەو ئازارانەی کە دەبێ بۆ مەسیح بچێژرێن، ئەمە لەچاو ئەوەدا وەکی گەمەی منالآن وەهایە! پادشا گەڕەکە بێنەوە یادی خۆت!"

شەوێکیان کە تەواوێک شەکەت بووین و لەتاو سەرما و برسێت و تەڕی کە دزەی کردبووە نێو ئێسکەکانیشمانەوە، خەبەرمانبۆوە، لە دوورەوە ڕووناکی دەیرێکمان بینی، بەپەلە بەرەو ئەوێ چووین تا بەڵکو قەشەکان بەزەییان پێمان دابێتەوە و ڕێگەمان بدەن بچینە ژوورەوە، ڕەنگ بێ لەوێش تیکە نانێکمان بدەنێ و لای ئاگری پیرۆزەوە دانیشین و گەرمان بێتەوە. خودا بەلێزمە بارانی دەباراند، دونیا وەکی قیرِ ڕەش دەچۆوە، دەکەوتینە چاڵەوە و دەهاتینەوە دەرەوە و پاشان دەکەوتینەوە ڕاکردن. من جنێوم بەباران و تاریکی و سەرما دەدا، بەڵام فرانسیسکۆس گۆرانی دادەنا و ئەوجا دەیچڕی.

خودایە ئەمە چ موجیزەیەکە
باڵەکان لە قوڕدان
خودا بەحەواوەیە
خودایە، کاتێک کرمەکان بیر لە تۆ دەکەنەوە
چتاقیان دەبنە پەپوولە!

خۆشحاڵانە باوەشی دەکردەوە و هەوا و بارانی لەئامێز دەگرت، کاتێ پێی دادەنا و دەکەوتە چاڵێکەوە، دەیگوت: "قوڕ خوشکمە، بایش برام!"

بۆ ساتێک ڕاوەستا و چاوەڕێی کرد بیگەمێ، من هەمدیس کەوتبوومە چاڵێکەوە و هاتبوومە دەرەوە و دەشەلیم.

گوتی: "برا لیۆن، هەر ئەلعان گۆرانییەکم دانا، حەز دەکەیت بیبیستیت؟"

بەتووڕەیی وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس، ئێستا لە کوێ تاقەتی ئەوەمان هەیە گوێ لە گۆرانی ڕادێرین؟"

– "گەر ئێستا گۆرانی نەڵێین برا لیۆن، ئەی کەی دەبێ بیڵێین؟ گوێ ڕادێرە! ئەوەڵێن ئاژەڵێکی بچکۆلانە کە لەبەر دەروازەی بەهەشتا ڕاوەستا تا بچێتە ژوورەوە هێلکە شەیتانۆکە بوو، پیترۆس دانەوێوە و گۆچانەکەی پێدا هێنا، پێی گوت: (ئەرێ ئەوە هێلکە شەیتانۆکەی بچکۆلانە لێرە بەدوای چیدا دەگەڕێی؟) هێلکە شەیتانۆکە وەڵامی دایەوە: (بە دوای نەمرییدا!) پێی گوت: (نەمرییت بۆ

چییە؟) هێلکە شەیتانۆکە وەڵامی دایەوە: (پێمەکەنە، چما منیش مەخلوقی خودا نیم؟ چما منیش وەکی میخاییل فریشتەیەکی خودا نیم؟ من هێلکە شەیتانۆکەیەکی فریشتەم!) پێترۆس لێی پرسی: (گەر وایە ئەی باڵە ئاڵتوونییەکانت کوان؟ ئەی کوانێ پێڵاوە پادشاییيە سوورەکانت؟ کوا شمشێرە بریقەدارەکەت؟) هێلکە شەیتانۆکە وەڵامی دایەوە: (ئەوەتان لە ناخمدا، نوستوون و چاوەڕێ دەکەن!) پێترۆس پرسی: (چاوەڕێی چ دەکەن؟) هێلکە شەیتانۆکە وەڵامی دایەوە: (چاوەڕێی ساتەوەختی مەزن!) پێترۆس گوتی: (کام ساتەوەختی مەزن؟) هێلکە شەیتانۆکە گوتی: (ئا ئەم ساتەوەختە!) هێلکە شەیتانۆکەکە وای گوت و وەک بلێی باڵی لێ ڕوابێ، قەڵەمبازێکی دا و چووە بەهەشتەوە."

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە لێی پرسیم: "تێگەیشتیت؟ ئێمە هێلکە شەیتانۆکەین برا لیۆن، لە ناوەوەمانڕا باڵ و شمشێر هەیە، گەر بمانەوێ بچینە بەهەشت، ئەوا دەبێ بازێک بدەین. وەرە برای جمکم، وەرە و بازەکە بدە!"

دەستی گرتم و بەپەلە کەوتینەوە ڕۆیشتن، بەڵام دوای ساتێک بەهەناسەبڕکێوە ڕاوەستا.

– "برا لیۆن، بەئارامی گوێ بۆ ئەوە ڕادێرە کە پێتی دەڵێم، گوێت تیژکەوە. گوێت لێیە؟ من وا هەست دەکەم تۆ زۆر بەم تەرزە ژیانەمان خۆشحاڵ نەبیت، خەمباریت و پێدەچێ ئەم ژیانەت پێدژوار بێ!"

– "نا برا فرانسیسکۆس، من بۆ ئەوە خەمبار نیم، بەڵام ئاخر ئێمە بونیامین، تۆ ئەوە لەبیر دەکەیت کە ئێمە بونیامین، بەڵام من ئەوە لەبیر ناکەم، ئەوە هەموو شتێک بوو."

– "برا لیۆن دەزانیت باڵاترین بەختەوەریی چییە؟"

وەڵامیم نەدایەوە، هەڵبەت دەمزانی باڵاترین بەختەوەریی چییە، باڵاترین بەختەوەریی ئەوە بوو بگەینە ئەو دەیرە و بەزەییان پێمان دابێتەوە و دەرگاکەمان لێ بکەنەوە، باڵاترین بەختەوەریی ئەوەبوو ئاگردانەکەمان بۆ داگیرسێنن، چوارمشقی لەبەریدا دانیشین، ژەمێک خواردنی خۆش و گەرمان بۆ ئامادەکەن و لە ژێر زەمینی پەرستگەکەوە یەک بوتڵی گەورە شەرابی کۆنمان بۆ بێنن! بەڵام چۆن دەکرا ئەم شتە ئاقڵانانەیە بەفرانسیسکۆس بگوترێ! ئەڤینی ئەو بۆ خودا وای لێ کردبوو چاو لەویستەکانی ئینسان بپۆشێ، بۆ ئەو برسێتی نان و تینوویێتی ئاو و شەراب بوو، ئیدی چۆناوچۆنی دەیتوانی لەبرسێتی و تینوێتی بگا؟ بۆیە منیش وەڵامیم نەدایەوە و قوڕ و قەپم لێ کرد.

– "برا لیۆن، بەباشیی ئەمەت لە بیر بێت کە پێتی دەڵێم، گەر ئێمە بەتەقواترین کەس و خۆشەویستترین مەخلوقی خوداش بین لەسەر عەرد، ئەوا بەدڵنیاییەوە ئەوە بەختەوەریی باڵا نییە!"

لە تاریکییدا بەردەوامبووین لەڕۆیشتن، فرانسیسکۆس هەمدیس ڕاوەستایەوە.

لەبەر ئەوەی نەیدەتوانی لە تاریکییەکەدا جیامکاتەوە، بەدەنگێکی بەرز گوتی:

– "برا لیۆن، برا لیۆن تەنانەت گەر ڕۆشنایی ببەینەوە بۆ چاوانی کوێرەکان و ڕۆحگەلی شەڕانگێز لەمرۆڤەکان دەرکێشین و مردووان زیندووکەینەوە، ئەوەی پێتیدەڵێم باش بیهێنەرەوە بیری خۆت، تەنانەت گەر ئەوانەش بکەین، بەدڵنیاییەوە ئەوە بەختەوەریی باڵا نییە!"

من بێدەنگ بووم، ئاخر چۆن دەکرا بونیام لەگەڵ پیاوێکی قەدیسدا بکەوێتە جەدەلەوە؟ لەگەڵ ڕۆحە

شەڕەنگێزەکاندا دەکرێ، بەڵام لەگەڵ پیاوێکی قەدیسدا ناکرێ، لەبەر ئەوە بێدەنگ بووم.

دەچووینە پێش و قاچمان لەبەرد و لەو پەلکی ئەو درەختانە هەڵدەنگوت کە باران شکاندبوونییەوە. فرانسیسکۆس هەمدیس ڕاوەستایەوە.

– "برا لیۆن، گەر تەنانەت بتوانین بەزوبانی هەموو ئینسان و فریشتەکان بدوێین، گەر بتوانین بەقسەکانی خودا وەعز بدەین و هەموو کافران بکەینە مەسیحی، برا لیۆن شتێکت پێ دەڵێم لەبیری نەکەیت، بەدڵنیاییەوە ئەوەش بەختەوەریی باڵا نییە!"

ئیتر حەوسەڵەم نەما. ئاخر من برسی بووم و لەسەرمادا تەزیی بووم، قاچم دەییێشا، بەبێزارییەوە گوتم: "باشە پێم بڵێ بەختەوەریی باڵا چییە؟"

فرانسیسکۆس هەنگاوەکانی خێراتر کرد و وەڵامی دامەوە: "دوایی دەیبینیت!"

ئیتر ئێمە ئەلعان گەیشتبووینە دەیرەکە، دەرگاکەی داخرابوو، بەڵام هێشتا لە هۆدەکاندا چرا هەڵکرابوو. فرانسیسکۆس لەزەنگە چکۆڵەکەی دا، من لەبەرئەوەی تەزیی بووم، دەسوبرد خۆم خزاندە لای سووچێکی دەرگاکەوە.

گوێمان هەڵخستبوو چاوەڕێ بووین تا بزانین چما دەرکەوانەکە دێت دەرگاکەمان لێ بکاتەوە یان نا؟ من هەنووکە شەرمدەکەم کە ئەوە دەڵێم، بەڵام کاتێک مرۆڤ دگان بەگوناهێکدا دەنێ، ئیتر ئەو گوناهە دەسڕدرێتەوە و بەگوناه ناژمێردرێ، من لەناوەوەمڕا نەفرەتم لەو چارەنووسە دەکرد کە منی بەفرانسیسکۆس، بەو ئاژەڵە کێوییە ترسناکەی خوداوە بەستبۆوە. بێ ئەوەی بەخۆی بزانێ وەک پادشا گەڕەکەی ئۆررشەلیمی لێ هاتبوو، کوتێک گۆشت و چنگێ ئێسکی لێ مابۆوە و لەناوەوەشڕا تژیی بوو لە خودا. لەبەر ئەوە بوو کە ئەو ئاوهابوو، لەبەر ئەوەبوو کە هەستی بەبرسێتی و تینوویێتی و سەرما نەدەکردو ئەو بەردانەی تێی دەگیرا بەلایەوە گوڵە لیمۆ بوون و فێنکیان دەکردەوە. بەڵام من بونیام بووم، بونیامێکی ئاقڵ و داماو، من برسی بووم و بەردەکانیشم بەلاوە هەر بەرد بوون.

لە ناوەوە دەرگایەک کرایەوە و تەپەی هەنگاوگەلێکی قورس هاتنە گوێ.

بەخۆم گوت: "ئەوە دەرکەوانەکە هات، سوپاس بۆ خودا، هەر دەبێ بەزەیی پیاماندا بێتەوە!"

دەنگێک بەتووڕەیی گوتی: "ئێوە کێن کە بەم ناوەختە هاتوون؟"

فرانسیسکۆس بەمیهرەبانی وەڵامی دایەوە: "ئێمە دوو خزمەتکاری هاکەزایی مەسیحین، برسین و سەرمامانە و ئێستایش بەم شەوە، لەم پەرستگە پیرۆزەدا بەدوای پەناگەیەکدا دەگەڕێین. دەی برای دەرکەوان دەرگاکەمان لێ بکەوە!"

دەنگەکە نەڕاندی: "بڕۆن بەڕێی خۆتانەوە، ئێوە خزمەتکاری مەسیحن؟ گەر وایە ئەی بۆچی بەم ناوەختە لەم ڕێوبانانەدا دەسووڕێنەوە؟ ئێوە چەتەن کە پەلاماری خەڵکی دەدەن و دەیانکوژن و پەرستگەکان دەسووتێنن، دەی بڕۆن بەڕێی خۆتانەوە!"

هاوارم کرد: "ئەرێ تۆ ڕوحمت نییە برای دەرکەوان، دەتەوێ لەسەرمادا ڕەق بینەوە؟ گەر باوەڕت بەمەسیح هەیە ئەوا دەرگاکەمان لێ بکەوە و کونجێکمان بدەرێ تێیدا خۆمان لەباران بپارێزین و لەتێ

نانیشمان بدەرێ بیخۆین، ئێمە خەڵکانی مەسیحین و بەزەییت پیاماندا بێتەوە!"

دەنگی کێشانی گۆچانێکمان بەبەردچنی حەوشەکەدا هاتە گوێ.

دەنگە توورەکە گوتی: "هەر ئێستا دێمە دەرەوە و بیرازێکی چاکتان دەکەم هەی فێڵبازی هیچ و پووچینە!" دەنگەکە وای گوت و قوفڵی دەرگای حەوشە لەتەق و هوڕی کرانەوەدا بوو.

فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: "برا لیۆن ئازابە! چ بەربەرەکانییەک مەنوێنە!"

دەرگاکە کرایەوە، قەشەیەکی زل بەتێلایەکی ئەستوورەوە هێرشی هێنا، ملی فرانسیسکۆسی گرت.

نەڕاندی: "هەی تاوانبارینە، پیاوکوژینە، تەعدا کەرینە، هاتوون پەرستگەکە وێران کەن؟ کەواتە دەی بخۆ! بخۆ!" وای گوت و بەتێلاکە کەوتە بیرازکردنی جەستە لاواز و باریک و بنێسەکەی فرانسیسکۆس. من شالاوم برد تا لەژێر دەستی قەشەی دەربێنم، بەڵام فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی:

– "برا لیۆن بەربەرەکانی خواستی خودا مەکە! برای دەرکەوان لێم دە، تۆ ڕزگارکەری منیت!"

دەرکەوان بەگاڵتەجاڕییەوە پێکەنی، لای بۆ من کردەوە و ملی گرتم.

– "ئێستا نۆرەی تۆیە هەی کەڵەکچی!"

منیش دارەکەمم بەرزکردەوە تا بەرگری لەخۆم بکەم، بەڵام فرانسیسکۆس نائومێدانە هاواری کرد:

"برا لیۆن تو و ناوی مەسیح چ بەربەرەکانییەک مەنوێنە!"

بەتووڕەبوونەوە هاوارم کرد: "چما لێی گەڕێم بمکوژێ؟ نا، دەبێ بزانێت، منیش هەقی خۆم دەکەمەوە."

– "برا لیۆن، برا لیۆن، گەر منت خۆش دەوێ بەربەرەکانی مەنوێنە، لێگەڕێ تا برای دەرکەوان ئەرکی خۆی بەجێ بێنێ، خودا ئەرکی ئەوەی پێ سپاردووە کە لێمان دا، لێگەڕێ با ئەرکەکەی سەرشانی بەجێ بێنێ!"

دارەکەم لەسەر عەردەکە فڕێ دا و دەستم بەنیشانەی خاچ دانا.

لەکاتێکدا کە لەتووڕەییدا لێوە لەرەم پێ کەوتبوو، گوتم: "لێم دە برای دەرکەوان، دەی تووڕەیی خودا دامرکێنەوە!"

دەرکەوان بەقسەکانمان پێکەنی، وی بۆنی شەراب و سیری لێ دەهات، ئەوجا کەوتە بیرازکردنی من، بیرازکردنێکی وەها کە گوێم لەخڕ و هوڕی شکانی ئێسکەکانم بوو، فرانسیسکۆس لەسەر عەردەکە لەقوڕەکەدا دانیشتبوو، قسانی لەگەڵ دەکردم و ئازایەتی دەدامە بەر.

– "هاوار مەکە برا لیۆن، کفر مەکە، دەست بەرز مەکەرەوە، پادشای گەڕ بهێنەوە بیری خۆت، مەسیح بهێنەوە بیرت ئەو دەمەی کە لە خاچ درا، وەرەت هەبێ!"

دەرکەوان لەکاری خۆی بۆوە، بەڵام بەوەشەوە هێشتا سەرو تێلایەکی تری پێداکێشاین و ئەوجا دەرگاکەی کلۆم دا.

من لەسووچێکدا کەوتم، ئازارم هەبوو، لە دڵی خۆدا جنێوم دەدا، بەڵام نەمدەوێرا زار هەڵبێنمەوە. فرانسیسکۆس خۆی بۆ ئەو شوێنە کێشکرد کە منی لێکەوتبووم، بەمیهرەبانییەوە دەستی گرتم و شانە

کوتراوەکانمی نەوازش کرد. ئەویش خزایە سووچەکەوە و ئیدی پاڵمان دا بەیەکەوە تا گەرمان بێتەوە.

چرپاندی بەگوێمدا وەک ئەوەی نەیەوێ کەس گوێی لێبێ: "برا لیۆن، ئەمەیە بالاترین بەختەوەری!"

برا فرانسیسکۆس زۆر پێی لێ هەڵبڕیوە، من ئیتر کەڵلەیی بووم.

بەدەنگی بەرز گوتم: "ئەمە بالاترین بەختەوەرییە؟ ببوورە برا فرانسیسکۆس، بەڵام من ئەمە ناو دەنێم بالاترین لووت بەرزی، دڵی بونیام لاف و گەزاف لێدەدا بەوەی کە جگە لەو شتانەی حەزی لێ نین، نایەوێ شادومانانە پێشوازی لە چ شتێکی تر بکا. خودا بەو دڵە دەڵێ: من خواردنم داوە پێت تا بیخۆیت، شەرابم داوەپێت تا بیخۆیتەوە، ئاگرم داوە پێت تا خۆتی پێ گەرم کەیتەوە، کەچی ئەو دڵە بێ شەرمە وەڵام دەداتەوە: نا، نا، نامەوێ! ئاخر کەنگێ ئەو دڵە خۆبەزلزانە شێتە دەبێ بڵێ، بەڵێ دەمەوێ؟"

– "برا لیۆن کاتێک خودا ئامێزی خۆی دەکاتەوە و بەو دڵە دەڵێ: وەرە! ئیدی دڵ بەهەموو ئەو بابەتی شادییە چکۆڵە و نادیارانە دەڵێ: نا، نا، نا! پێت وایە بۆچی؟ بۆ ئەوەی خۆی لێیان ڕزگار کا و یەکسەر بێتە سەر بەڵێ مەزنەکە."

– "چما ناتوانێ جگە لەو ڕێگەیە، بەڕێگەیەکی تردا بگاتە ئەوێ؟"

– "نا، ناتوانێ، تەنها ئەو (نا) گەلەن براکەم کە ڕێگە بەرەو (بەڵێ) گەورەکە خۆش دەکەن."

– "بەڵام بۆچی خودا ئەو شتە خۆشانەی لەسەر عەرد خولقاندووە؟ بۆچی ئەو خوانە بەشکۆیەی بۆ ڕازاندووینەتەوە؟"

– "بۆ ئەوەی ئیرادەمان تاقی کاتەوە برا لیۆن؟"

– "چۆناوچۆنی بتوانم لەگەڵتدا پێک بێم برا فرانسیسکۆس؟ لێگەڕێ با بنووم، ئاخر خەو لەخودا بەڕوحمترە، خەو ڕێگەم دەدا خەون بەنانەوە ببینم!"

چاوانم لێک نا و خۆم گرمۆڵە کرد. خۆشبەختانە خەونی بەبەزەیی هات و بردمی.

شەبەقی دابوو کەسێک پیایدا کێشام، ئەوە فرانسیسکۆس بوو، خەبەرم بۆوە.

– "گوێ ڕادێرە برا لیۆن، وا ئەو هات!"

دەنگی دەرکەوانەکە لەحەوشەکەوە دەهات. کلیلەکان لەبەر پشتێنەکەیدا زرنگەیان دەهات، دەرگاکە کرایەوە.

لەبەر خۆوە گوتم: "سوپاس بۆ خودا، عەزابمان تەواو."

پێم دانا و خۆم ئامادەکرد بچمە ژوورێ.

فرانسیسکۆس لای کردەوە و سەیری کردم، چاوانی تژیی بەئازارێکی قەدیسانە پرشنگیان دەدا.

لێی پرسیم: "بچینە ژوورەوە؟ دەڵێی چی ئەی شێری خودا، بچینە ژوورەوە؟"

تێگەیشتم. دەیویست سەر بکاتە سەرم، لەبەر ئەوەی برسی بووم و لەوە زیاتر نەمدەتوانی بەرگەی برسێتیی بگرم. ئەمەش عیزەتی نەفسمی دادەبەزاند.

وەڵامیم دایەوە: "نا، ناچینە ژوورەوە! برسیم نییە!" وامگوت و گەڕامەوە.

فرانسیسکۆس باوەشی پێداکردم.

– "ئافەرین برا لیۆن، من دەمەوێ ئاوها بیت، دەمەوێ ئازا بیت!"

ئەوجا بەرەو پەرستگەکە لای کردەوە.

– "خودا حافییز ئەی دەیرە پیرۆزە میوان نەویستەکە، برا لیۆن پێویستی پێت نییەو نایەتە ژوورەوە!"

ئەوجا خاچمان کێشا و هەمدیس ملی ڕێگەمان گرتەوەبەر. فرانسیسکۆس خەریکبوو لەخۆشحاڵیدا دەفڕی.

***

خۆر هاتبووە دەرێ و باران نەدەباری، عەرد تازە خۆشتوو و ڕاکشاو و پرشنگی دەدا، درەخت و بەردەکان زەردەخەنەیان دەهاتێ. دوو قژقڕە لەپێشمانەوە باڵە تەڕەکانیان ڕادەوەشاند و وەک بڵێی گاڵتەمان پێ بکەن، سەیری ئێمەیان دەکرد و دەیانخوێند، بەڵام فرانسیسکۆس دەستی بۆ ڕاوەشاندن و سڵاوی لێکردن و گوتی: "ئەمانە قەشەی تەیرەکانن، بنۆڕە چۆن جلکیان پۆشیوە؟"

پێکەنیم و گوتم: "ڕاست دەکەیت برا فرانسیسکۆس، من جارێکیان هەر بەڕاستی لە کلێسایەکی نزیک پیرۆجیا قژقڕەیەکم بینی کە فێر ببوو سروودی eleison Kyrie(*) بچڕێ، ئەو تەیرە قەشەیەک بوو بۆ خۆی!" فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا.

– "ئاخ گەر کەسێک بیتوانیبا تەیرەکان، گاو مانگا، بەرخ، سەگ، گورگ و بەرازە کێوییەکانی فێری ئەو دوو وشەیە eleison Kyrie کردبا! ئاخ گەر بەهەمان شێوە هەموو بەیانییەک سەرجەم مەخلوقاتەکان لەخەو رابوونایە و بونیام بیتوانیبا گوێی لێیان بووایە کە لەسەر درەخت و لەناو تەویلەکان و لەباخچە و دارستانەکانەوە ستایشی خودا دەکەن و هاوار دەکەن "!eleison Kyrie گوتم: "جارێ لێگەڕێ باخەڵکی فێری ئەو دوو وشەیە بکەین. من پێم وایە تەیر و گا و مانگاکان پێویستییان بەو دوو وشەیە نییە، چونکە ئەوان گوناه ناکەن!"

فرانسیسکۆس چاوانی زەق کردنەوە و دیقەتی دام.

– "ڕاستە، برا لیۆن تۆ ڕاستدەکەیت. لە هەموو مەخلوقاتەکاندا تەنها ئینسانە گوناه دەکا."

– "بەڵام برا فرانسیسکۆس ئینسان تەنها مەخلوقێکیشە کە دەتوانێ لەسروشتی خۆی تێپەڕێنێ و بچێتە بەهەشتەوە، تەیرو گاو مانگا ناتوانن ئەوە بکەن."

فرانسیسکۆس ڕەتی دامەوە: "ئێمە ئەوە نازانین، چ کەسێک نازانێ سنووری ڕەحمەتی خودا تا کوێیە!"

(*) وشەیەکی گریکییە، واتە "خودایە ڕوحم پێبکە!" یەکێکە لە سروودەکانی قوداسی کاسۆلیکیی. وەرگێڕی سوێدیی.

ئاوها لەبارەی خودا و تەیرەکان و ئینسانەوە دەدواین تا بەیانییەکیان گەیشتینە ئاسیزییە خۆشەویستەکەمان. زەنگی بورجەکان، بورجی قەڵاکە، قەڵاکە، دار سەرووەکان و گوڵەکانی بەر هەتاو، چاوانیان پڕکردین لە بەختەوەری.

فرمێسک زایە چاوانی فرانسیسکۆسەوە.

گوتی: "ئەز لەم خاکە خوڵقاوم، ئەز چرایەکی چکۆڵەی قوڕینیی ئەم خاکەم."

ئەوجا دانەوێوە و مشتێک خۆڵی هەڵگرت و ماچی کرد. گوتی: "من مشتێک خۆڵ قەرزاری ئاسیزییم، دەبێ دواتر مشتێک خۆڵی بۆ بگەڕێنمەوە، برا لیۆن لەهەر کوێیەک مردم، دەبێ بمهێنیتەوە ئێرە تا لێرە بنێژرێم."

ئەورۆ یەکشەممە بوو، بەجاددەیەکی باریکی سەر داپۆشراودا هاتین، زەنگەکان لێیان دا و وادەی نوێژ تەواو ببوو. فرانسیسکۆس کە بەزەحمەت قسەکانی بۆ تەواو کرا، بەسەرسوڕمانەوە ڕاوەستا، پشتی بەدیوارێکەوە دا و هەناسەبڕکێی پێ کەوتبوو. بەپەلە دوای کەوتم، بەڵام لە ناکاوێکڕا منیش تەنگەنەفەس بووم. کیژۆڵەیەکی سپی پۆش کە گوڵێکی سووری بەسینگەوە بوو، لەبەرامبەرماندا ڕاوەستا، ئەوە کیژۆڵەکەی کۆنت چیفیی بوو، ڕەنگپەڕیو و خەمبار و بازنەی شین ژێر چاوانی پۆشیبوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی کە ئێمە نەمانبینیبۆوە، لەو ڕۆژەوەی کە لە کلێسای قەدیس دامیانۆ بینیبوومان، گریان و شەونخوونی لە کچێکی چکۆڵەوە کردبوویانە ژنێک!

لە دوایەوە دایەنە پیرەکەی بەشکۆوە دەڕۆیشت، هەرکە بینی کیژەکە ڕاوەستاوە ئەمیش ڕاوەستا. ئەوان لە نوێژ دەگەڕانەوە، هەموو بەیان لەخۆردا خۆی دەشوشت، بۆیە ئەوان درێژترین ڕێگەیان گرتبووەبەر بۆ ئەوەی تا دەکرێ درەنگ بگەنەوە ماڵە ئەمیرانەکەیان و ئەوجا دەرگا لەسەر خۆیان کلۆم دەن.

کاتێک کلارا فرانسیسکۆسی بینی، ئەژنۆی سست بوو، دەیویست بگەڕێتەوە بەڵام شەرمیدەکرد. غیرەتی دایە بەر خۆی، چاوانی بەرزکردەوە و ڕێک لەچاوانی فرانسیسکۆسی ڕوانی، ڕوانینێکی ڕەق و خەمبار، پاشان هەنگاوێکی نا، ملی درێژکرد و تەماشای جلکە شڕوپڕەکانی فرانسیسکۆس و پێیە پەتی و پۆخڵەکانی و ڕوخسارە لەڕ و لاوازەکەی کرد و بەنابەدڵییەوە سەری ڕاوەشاند.

بەدەنگێکی نائومێدانە و نیوە نووساو گوتی: "شەرم ناکەیت؟"

– "لە کێ؟"

– "لە بابت، لە دایکت، لە من. بۆ کوێ دەچیت؟ هاوار هاواری چیتە؟ بۆچی لە ناوەڕاستی شەقامدا وەک گاڵتەجاڕێک سەما دەکەیت؟"

فرانسیسکۆس بەسەری نەوی و جەستەی کوورِ و ئەژنۆی نیوە نوشتاوەوە گوێی ڕادێرابوو، هیچی نەدەگوت، کلارا بەسەریدا نوشتایەوە، چاوانی لێوڕێژ ببوون لە فرمێسک.

بەدەنگێک کە سوێی ڕۆ دەبردە دڵەوە گوتی: "من لەخەمی تۆدام، کاتێک بیر لەتۆ دەکەمەوە، دڵم وەختە هەپروون بەهەپروون ببێ!"

من فرانسیسکۆسم گرتبوو تا نەکەوێ، بەدەنگێکی هێند نزم کە تەنها من گوێم لێی بوو، گوتی:

"هەروەها منیش..."

کلارا ڕاچڵەکی، ڕوخساری پرشنگید ایەوە، لەجووڵەی لێوی فرانسیسکۆسەوە، مەزەندەی ئەو قسانەی دەکرد کە فرانسیسکۆس دەیەوێ بیانهێنێتە سەر زار.

– "فرانسیسکۆس تۆیش بیر لەمن دەکەیتەوە؟" وای گوت و ئۆخژنێکی پێداهات.

فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی.

– "من، هەرگیز!" فرانسیسکۆس وای گوت و دەستی ڕایەڵ کرد، وەک ئەوەی بیەوێ کلارا لەسەر ڕێگەکەی دوور خاتەوە تا بتوانێ ڕەت بێ.

کیژۆڵەکە قیژەیەکی کرد، دایەنەکە بەهەڵەداوان هاتە پێشەوە تا یارمەتی بدا.

بەڵام کلارا پیرێژنەکەی لاخست، چاوانی برووسکەیان دەدا و دەستی هەڵبڕی.

بەتووڕەیی گوتی: "نەفرەت لەو کەسە بێ کە پێچەوانەی خواستی خودا ڕێ دەکا، نەفرەت لەو کەسە بێ کە وەعز دەدا ئێمە نابێ بەیەک بگەین، کە نابێ مناڵ بخەینەوە، کە نابێ ماڵ دروست کەین، کە پیاوان نابێ پیاوگەلێکی واقیعی بن و جەنگ و شەراب و ژن و شانازییان خۆشبوێ، کە ژنان نابێ ژنگەلی واقیعی بن و جلکی جوان و ژیانی ئارام و ئەڤینیان خۆشبوێ... ئەمە یانی ژیان وەکی بونیامێکی ئاسایی، فرانسیسکۆسی داماو، لەم قسانەم ببوورە!"

بەخۆم گوت: "بەڵێ، بەڵێ، ئەوە یانی ژیان وەکی بونیامێکی ئاسایی، فرانسیسکۆسی داماو، لەم قسانەم ببوورە..." وام گوت و دڵخۆش بووم بەڕاستگۆیی ئەو کیژە و جوانییەکەی و قسە ناوازەکانی.

دایەنەکە نزیک بۆوە و ناوقەدی کلارای گرت.

گوتی: "وەرە کچی خۆم با بڕۆین، با خەڵکمان لێ کۆنەبنەوە!"

کلارا سەری نایە سەر سینگی دایەنەکە و لەناکاوێکڕا دایە قوڵپی گریان. مەگەر هەر خودا بزانێ چەند مانگان لە دڵیدا خەریکی هۆنینەوەی ئەو قسانە بووبێت و عەودالّی ئەو ساتەوەختە بووبێ کە فرانسیسکۆسی تێدا ببینێ تا ئەو قسانەی پێ بڵێ و باری دڵی خۆی سووک کا، بەڵام کە هەنووکە ئەو قسانەی گوتن و باری دڵیشی سووک نەبوو، ئیدی دڵی هاڕەیەکی کردووە و بەجۆرێک شکاوە کە هەپروون بەهەپروون بووە.

دایەنەکە هێور و میهرەبان کلارای دوورخستەوە، ڕێک هەر ئەو کاتەی کە لەگۆشەی جاددە باریکەکەدا ئاوڕیان دایەوە، کلارا ڕاوەستا، گوڵە سوورەکەی لە سینگی کردەوە، لای کردەوە، فرانسیسکۆسی بینی کە هێشتا نوشتابۆوە، ئەوجا گوڵەکەی بۆ فڕێ دا.

گوتی: "هەڵی گرەوە، ئەی پیاوی بەسەزمان هەڵی گرەوە. هەڵی گرەوە و بیر لەمن بکەوە! بیر لەو دونیایە بکەوە کە ئێمەی تێدا دەژین!"

گوڵەکە کەوتە بەر پێی فرانسیسکۆس.

ئەوجا کیژە بەدایەنەکەی گوت: "دەی وەرە با بڕۆین، هەموو شتێک تەواو!"

فرانسیسکۆس لەوێدا ڕاوەستاو و ڕوانینی لە عەردەکە بڕیبوو، وردە وردە سەری بەرز کردەوە و بەترسەوە سەیری چواردەوری خۆی کرد.

بەئەسپایی گوتی: "ڕۆیشت؟"

من گوڵەکەم لەسەر عەردەکە هەڵگرتەوە و گوتم: "بەڵێ ڕۆیشت!"

فرانسیسکۆس بەترسەوە گوتی: "دەستی لێوە مەدە، لە قەراغی جاددەکەدا داینێ تا کەس پێی پێدا نەنێ. دەی ئێستا ئیدی با بڕۆین."

– "بۆ کوێ؟ بۆ ناو ئاسیزیی؟ ئەوە دیدارێکی ناکامانە بوو برا فرانسیسکۆس، لێگەڕێ با ڕێگەیەکیتر بگرینە بەر!"

– "نا، بۆ ناو ئاسیزیی!" وای گوت و کەوتە ڕاکردن. گوتی: "زەنگۆڵەکە دەربێنە و زەنگ لێ بدە! زەنگ لێ بدە کە من زەماوەند کردن، مناڵ خستنەوە، ماڵ چێکردن ئەفەرۆز دەکەم!"

– "نا برا فرانسیسکۆس، خودایە تۆبە، بەڵام من پێم وایە ئەو کیژە ڕاست دەکا، بونیامی واقیعی..."

– "بونیامی واقیعی ئەوەیە کە سنووری ئینسان دەبەزێنێ، من وا دەڵێم. تکایە برا لیۆن ئێستا بێدەنگ بە!"

بێدەنگبووم. ئاخر چیم گوتبا؟ چەندێک زیاتر لەگەڵ فرانسیسکۆسدا ژیابام، ئاشکراتر هەستم دەکرد کە بۆ گەیشتنە لای خودا دوو ڕێگە هەیە، یەکەمیان ڕێگە تەخت و هەموارەکەی خەڵک - کە ئەویش بونیام بەژن و مناڵەوە، ڕیش تاشراو و زگ تێر و بۆنی شەراب لێ هاتوو - دەگاتە لای خودا، ڕێگەی دووەمیش کە ڕێگەی تەقوای بەرەو سەرەوە هەڵگژانە - بونیام بەجلکی شڕ و پڕ و ڕوخسار ڕەنگپەڕیو و پیس و پۆخڵ و بۆنی بخور لێهاتوو دەیگاتێ، من حەزم دەکرد ڕێگەی یەکەمیانم هەڵبژاردبا، بەڵام کێ هەیە پرسیارم لێ بکا؟ دە منیش هەر لەبەرئەوە ڕێگەی بەرەو سەرەوە هەڵگژانەکەم گرتبووەبەر، خودا هێز و حەوسەڵەم پێ ببەخشێ!

چووینە شارەوە، من لە پێشەوە دەڕۆیشتم و زەنگۆڵەکەم ڕادەوەشاند: "وەرن، وەرن، وەرن گوێ بۆ پەیامی ئەم شێتێتییە نوێیە ڕادێرن!" ڕێبواران ڕادەوەستان، بەخۆم دەگوت هەر ئەلعان بەردبارانمان دەکەن، هەر ئەلعان مناڵان لە هەموو کۆڵانەکانەوە دەردەپەڕن و دەکەونە هوها لێ کێشانمان. کەچی هیچ نەبوو، هەموو شتێک ئارام. ترسام، ئاخر دەکرا بێینە شارەوە بەبێ ئەوەی هوهامان لێ بکێشرێ؟

کەس دەستی لێ بەرز نەکردینەوە و ئێمەیش دەچووینە پێش. بێرناردۆنێ چەماوە و ڕەنگپەڕیو لە دەرەوەی دووکانەکەی ڕاوەستابوو. فرانسیسکۆس ئەوی بینی و بۆ ساتێک لەرز دایگرت، پێدەچوو بیەوێ ڕووی وەرگەڕێنێ و ڕێگەیەکی تر بگرێتە بەر.

قۆڵیم گرت و بەئەسپایی گوتم: "ورەت هەبێ برا فرانسیسکۆس، دەبێ ئێستا تۆ ڕوحمی خۆت پیشان بدەیت!"

بێرناردۆنێ ئاوڕی دایەوەو ئێمەی بینی. ڕاچڵەکی، خۆی کرد بەدووکانەکەیدا، گۆچانێکی هێنا و بەنەڕە نەڕەوە شالاوی بۆ هێنایین. فرانسیسکۆس هاتە پێشێ و ئاماژەی بۆ کردم.

– "جەنابی بێرناردۆنێ، ئەوە باوکمە ببینە، ئەو دۆعای خێرم بۆ دەکا و تۆیش بەنەفرەتم دەکەیت، ئەو بابی منە!" هەمدیس وای گوتەوە و پاشان دەستی گرتم و ماچی کرد.

فرمێسک زایە چاوانی بێرناردۆنێ، فرمێسکەکانی بەسەر قۆڵەکەی سرِی، چەند رێبوارێک بەوێدا تێپەرِین و بەرِقەوە تەماشای ئەو بازرگانە دەوڵەمەند و کورە جلک شرِوپرِەکەیان کرد. باوکە (سیلڤێستێر)ی سەر بەفیرقەی (نیکۆلاو) لەوێوە تێپەرِی، ویستی ناوبژیی باب و کورِ بکا و ئاشتیان کاتەوە، بەڵام ژێوان بۆوە. لەبەرخۆوە گوتی: "لێ گەرێ با سەر و گوێلاکی یەکتری بێننە خوارەوە!" وای گوت و بەرەو کەڵێساکە کەوتەرێ.

بێرناردۆنێ سەری دانەواند و تاقە یەک وشەی نەگوت، بەڵام لە ناکاوێکرا روخساری گرژ بوو، خۆی بەگۆچانەکەیەوە گرت و قاچی خەریک بوو لەژێریدا دەنوشتایەوە.

ماوەیەکی زۆر بەبێدەنگی دیقەتی کورِەکەی دا، دواجار بەدەنگێکی تژیی لەخەم و سەرزەنشت گوتی: "بەزەییت بەدایکتا نایەتەوە؟"

فرانسیسکۆس رەنگی پەرِی، زاری هەڵێنا بۆ ئەوەی بدوێ، بەڵام چەناگەی لەرزی و نەیتوانی. بێرناردۆنێ هەمدیس گوتی: "بەزەییت بەدایکتا نایەتەوە؟ بەدرێژایی رۆژ دەگری، بەدرێژایی شەو دەگری، وەرە ماڵەوەو سەردانی بکە..."

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "با جارێ پرس بەخودا بکەم."

بێرناردۆنێ بەپارانەوەوە لە کورِەکەی روانی و گوتی: "ئەوە چ خودایەکە رێگە نادا دیدەنی دایکت بکەیت؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "نازانم، نازانم، لێم گەرێ با جارێ پرس بەو بکەم."

بەرەو ژوورووی شار، بەرەو دەیرەکە هەڵگژا. بۆ ساتێک ئاورِیدایەوە و بێرناردۆنێی بینی کە هێشتا وەک بەرد لە ناوەرِاستی جاددەکەدا راوەستاوە، بەدەستی چەپی قورِقورِاگەی گوشیبوو، وەک ئەوەی بیەوێ گریان و جنێوەکانی ناخی بتاسێنێ.

لەبەرخۆوە گوتم: "بەڵێ راستە، دەبێ ئەوە چ خودایەک بێ!" وام گوت و دایکە داماوە مردووەکەمم کەوتەوە بیر." دەبێ ئەوە چ خودایەک بێ کورِ لە دایک بکا؟"

لەفرانسیسکۆسم دەنۆرِی کە لەپێشمەوە بەخێرایی و بەهەنگاوی گەورە بەبنارەکەدا هەڵدەزنی و خەریک بوو دەگەیشتە قەڵاکە، هەستم دەکرد لەو جەستە لاوازە نیوە زیندووەدا هێزێکی دڵرەق و نائینسانیی وا خۆی حەشارداوە کە نە دایکی مەبەستە و نە باب، هێزێک کە رەنگە دڵخۆش بێ بەحاشالێکردنیان. ئاخر ئەمە چ خودایەک بوو، هەر بەرِاستی من لەوە دەگەیشتم! ئاخ گەر بکرایە لەکۆڵانێکەوە خۆم بدزیایەتەوە و رام کردبا! خۆم بکردایە بەمەیخانەیەکدا و لەسەر مێزێک دانیشتمایە و دەستم بدایە بەیەکدا: (هێی ساقی، برسیمە، نان و شەراب و گۆشتم بۆ بێنە! من برسێتی عەزابم دەدا، دەی خێراکە! خۆ ئەگەر فرانسیسکۆس ی کورِی بێرناردۆنێ لێرەوە تێپەرِی و هەواڵی منی لێ پرسیت، ئەوا پێی بڵێ نەمبینیوە!)

بەبناری چیاکەوە ئەشکەوتێکی قووڵ هەبوو کە فرانسیسکۆس دەیزانی لەکوێدایە، فرانسیسکۆس چووە ئەو ئەشکەوتەوە.

وەک ئەوەی خودا حافیزییم لێ بکا گوتی: "برا لیۆن خوداحافیز، من دەبێ سێ رۆژان تەنهابم، زۆر شتم هەیە دەمەوێ لەخودایان بپرسم، بۆ ئەوەش دەبێ من و ئەو، هەردووک بەتەنها بین. خودا حافیز، سێ رۆژی تر یەکتر دەبینینەوە."

کە دەدوا لاواز و لاوازتر دەبۆوە، لەنێو رۆشنایی نیوە تاریکیی ئەشکەوتەکەدا توایەوە، وەک هەناسەیەک لە هەوادا دیار نەما.

لەبەر دەلاقەی ئەشکەوتەکەدا، لەسەر ئەژنۆ دانیشت، دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبرِی، هاوارێکی کرد کە سوێی دەبردە دڵەوە، پێدەچوو خودا بانگ کا تا بێتە پێشەوە و خۆی پیشان دا. من لە دوورەوە راوەستابووم و سەیریم دەکرد و خوداحافیزییم لێ کرد، لەدڵی خۆدا گوتم: "کێ دەڵێ بەزیندوویی لەو نوێژەی دەگەرِێتەوە!" مەزەندەی شەرِێکی خەتەرم دەکرد، شەرِێک کە ژیانی فرانسیسکۆسی تیادا لە مان و نەماندا بێ.

***

لەو سێ رۆژەدا من بەئاسیزییدا سوورِامەوە و سواڵم کرد، هەموو ئێوارانێک ئەوەی کە مەسیحییە خێرەومەندەکان لەرِووی بەزەیییەوە دەیاندا پێم، هەڵمدەگرت و لەسەر بەردێک لەدەرەوەی ئەشکەوتەکە دامەدەنا و بەپەلە لەوناوە نەدەمام تا نەبا فرانسیسکۆس بمبینێ و خەیاڵاتی بەرەو سەر عەرد دابەزێ. بەڵام رۆژی دواتر کە دەچوومەوە ئەوێ، دەمبینی خواردنەکە هەر لەسەر بەردەکەیە و دەستی لێ نەدراوە.

رۆژێکیان بەلای ماڵی بێرناردۆنێدا تێپەرِیم. خاتوو پیکا لەپەنجەرەکەوە بینیمی و بەپێپلیکانەکاندا هاتە خوارەوەو بردمییە ژوورەوە. دەیویست قسانم لەگەڵ کا و پرسیارم لێ بکا، بەڵام گریان بواری پێ نەدەدا، بەڵکو تەنها بەبێدەنگی سەیری دەکردم.

خودایە ئەم ژنە چۆن وا گۆرِا و چیی پیری کرد، گۆنا سوورەکانی جارانی ژاکابوون، چرچ و لۆچی قووڵ دەوری دەمیان داو و چاوانیشی سوور دەچوونەوە. بەدەسەسرِەکەی فرمێسکەکانی وشک کردەوە.

دواجار توانی بڵێ: "ئەو کوا؟ چ دەکا؟"

– "خاتوو پیکا، ئەو شەوانە لە ئەشکەوتێکدایە، عیبادەت دەکا..."

– "بڵێی خودا رێگەی بدا من ببینێ؟"

– "نازانم، ئیدی نوێژ دەکا و پرسیاری لێ دەکا، تا ئێستا چ وەڵامێکی دەسگیر نەبووە."

– "کورسییەک بێنە، دانیشە و هەموو شتێکم بۆ بگێرِەرەوە، ئاخر گەورەیە عەزابی دایک، گەورەیە وەکی خودا، بەزەییت پێمدا بێتەوە و بۆم بگێرِەوە."

هەموو شتێکم بۆ گێرِایەوە، هەر لەو رۆژەوەی لەبەردەم سەرەک قەشەدا خۆی رووت و قووت کردەوە تا ئەو گەرەی کە بەرِێگەوە بینیمان، ئەوجا باسی راڤێننام بۆ کرد چۆن

لەوێ جەنگاوەرێکی پیرمان بینی و باسی ئەو دەیرەی کە لەوێ دارکارییان کردین و دواجار باسی کلارای کیژی کۆنت و نیگەرانییەکەی.

خاتوو پیکا گوێی ڕادێرا و فرمێسک هۆن هۆن بەسەر گۆناکانیدا دەڕژا و بەسەر گەردنە سپییەکەیدا دەهاتە خوار، کاتێک من لە گێڕانەوەکەم بوومەوە، هەستا و چووە بەر پەنجەرەکە تا هەناسەیەک بدا، پرسیارێکی ترسناک بەسەر زارییەوە دەشنایەوە، بەڵام نەیدەوێرا بیهێنێتە سەر زوبان، من لەوە دەگەیشتم و بەزەییم پێیدا دەهاتەوە.

لەوەوە کە مەزەندەی پرسیارەکەیم کردبوو، گوتم: "کوڕەکەت بەبێ لەتردان بەسەر یەکەبەیەکەی ئەو پێپلیکانە لێژەدا سەرکەوتووە کە دەچێتەوە لای خودا. ڕەنگە ئەوە جۆرە بوومەلەرزەیەک بێ لە ناخی ئەودا کە دونیا ژێرەو ژوورکا، بەڵام سوێند بێ بەو ڕۆحەی ڕۆژێک تەسلیمی خودای دەکەمەوە، ڕۆحی وی ڕۆحێکی تۆکمە و پاقژە."

کاتێک خاتوو پیکا گوێی لەو وشانەی دوایی بوو، سەری هەڵبڕی و چاوە فرمێسک تێزاوەکانی پرشنگیان دا، وەک بڵێی جحێڵ بووبێتەوە. خاچی کێشا و لەبەرخۆیەوە گوتی: "سوپاس بۆ خودا، خودایە ئیتر چ شتێکی ترم لێت ناوێ."

ئەوجا دایەنەکەی بانگ کرد.

گوتی: "ئەو کۆڵەپشتەی لێ وەرگرە و پڕی کە لە خواردن."

ئەوجا لای بۆمن کردەوە و گوتی: "سەرمایەتی؟ گەر جلکی خوریت بدەمێ بۆی ببەیت، بڵێی لەبەری کا؟"

وەڵامیم دایەوە: "باوەڕناکەم!"

– "ئەی سەرمای دەبێ؟"

– "نا، سەرمای نابێ. ئەو دەڵێ خودای پۆشیوە و خودا گەرمی دەکاتەوە."

– "ئەی تۆ، ئەی تۆ سەرمات نابێ؟ شتێکی گەرمت دەدەمێ لەبەری کە."

– "من سەرمام دەبێ، شەرم دەکەم وا دەڵێم، بەڵێ من سەرمام دەبێ. گەرچی سەرمام دەبێ، بەڵام ئەو جلکە لەبەر ناکەم کە دەمدەیتێ، شەرم دەکەم."

– "لە کێ؟"

سەرم ڕاوەشاند.

– "چوزانم، لە فرانسیسکۆس، لە خۆم، ڕەنگە لە خوداش. حەیف ئەو ڕێگەیەی منی پێدا دەڕۆم، بەدەڤەری ئارامی و ئاسوودەییدا تێناپەڕێ!"

هەناسەیەکم هەڵکێشا، چەند حەزمدەکرد پاڵتۆیەکی گەرم و جووتێک گۆرەوی ئەستوورو جووتێک پێڵێوی تۆکمەم هەبوایە، بۆ ئەوەی چیتر پێوپلم بریندار نەبێ، هەروەها فەرەنجییەکیش بەکونی کەمەوە.

دایەنەکە بەکۆڵەپشتێکی پڕ لە خواردنەوە هاتەوە. خاتوو پیکا هەستایە سەرپێ.

– "بەئومێدی دیدار، خوداتان لەگەڵ بێ، بەکوڕەکەم بڵێ دایکت دەیگوت ئەوەی ئەو دەیکا، من یەکجار نەمتوانیوە لە ژیانمدا بیکەم. دۆعاو ڕەحمەتی منی لەگەڵ بێ."

سێ ڕۆژەکە تێپەڕین. بەیانی زووی ڕۆژی چوارەم، هەڵگژام بەرەو ئەشکەوتەکەو لە دەرەوە دانیشتم و چاوەڕێ بووم. کۆڵەپشتەکەم پڕبوو لەخواردنی خۆش و ڕەحمەتم بۆ خاتوو پیکاو ژێر زەمینەکەی دەنارد. دڵشاد بووم، بەڵام کە بیرم لەوە دەکردەوە دەبێ فرانسیسکۆس چۆن ببینم، لەرز دایدەگرتم. ئاخر سێ ڕۆژان قسەکردن لەگەڵ خودادا خەتەرێکی گەورەیە. خودا دەتوانێ یەکێک فڕێبداتە هەڵدێرێکی خەتەرناکەوە، خودا بەرگەی ئەوە دەگرێ، بەڵام ئینسان نا. کێ چوزانێ لەو سێ ڕۆژی قسە نهێنییەیاندا منیش فڕێدەدەنە کام هەڵدێرەوە. ئازابە ئەی ڕۆحی من، من دەبێ چمکی جبەکەی فرانسیسکۆس بگرم و وەها کە....

هەروا کە لەوێدا ڕاوەستابووم و بیرم لەهەموو ئەو شتانە دەکردەوەو هەڵدەلەرزیم، فرانسیسکۆس لەئەشکەوتەکە هاتە دەرەوە. وەکی پشکۆیەک هەڵیێسابوو. هەمدیس عیبادەت جەستەی هەڵمژتبوو، بەڵام ئەوەی لێیمابۆوە وەک ڕۆحێک دەدرەوشایەوە. شادومانییەکی سەیر ڕوخساری پۆشیبوو، دەستی ڕاکێشام.

– "ئێ برا لیۆن، تۆ ئامادەیت؟ بەچەک، قەڵغان، زرێ، ئەژنۆ بەندی ئاسنین، بەرچاوگەی ئاسنین و خودەی زیوینی پەڕی شین پێوەکراوەوە؟"

پێدەچوو وڕێنە بکا، چاوانی کڵپەیان سەندبوو، هەر کە نێزیک بۆوە، لە ڕوانینیدا فریشتە و وەحییم بینی. لەرز دایگرتم، بەخۆم گوت: "بڵێی ئەقڵی لەدەس نەدابێ؟"

لە ترسەکەم گەیشت و پێکەنی، بەڵام هێشتا کڵپەی ئاگر لە ناوەوەیڕا هەر دەسووتا.

گوتی: "خەڵکی زۆر گۆرانیی ستایشیان بەسەر خودادا چڕیوە، بەڵام من دەتوانم گۆرانیی زیاتریش بچڕم. گوێ ڕادێرە بزانە من بەچی بانگی دەکەم: هەڵدێری بێ بن، هەرگیز تێر نەبوو، بێ ڕوحم، ماندوویی نەناس، قاییل نەبوو، ئەو کەسەی کە بەئینسانی داماو نالێت جارێ بەسە!"

زیاتر هاتە پێشێ، دەمی نا بەگوێمەوە و بەدەنگێکی گرمە ئاسا گوتی: "ئەوە بەس نییە! ئەوە بەس نییە! برا لیۆن گەر لێم دەپرسیت، خودا لە ماوەی ئەو سێ ڕۆژەدا لە ئەشکەوتەکەدا، لێکدا لێکدا فەرمانی چی دەدا، پێت دەڵێم فەرمانی ئەمەی دەدا: (گوێ ڕادێرە: ئەوە بەس نییە! ئەوە بەس نییە!) ئەمە ئەو قسەیە بوو کە خودا هەموو ڕۆژێک و هەموو سەعاتێک بەو ئینسانە داماوەی دەفەرموو. ئەوە بەس نییە! ئەوە بەس نییە! ئەوە بەس نییە! ئینسان دەینالاند و دەیگوت: (ئاخر ناتوانم!) ئەم وەڵامی دەدایەوە: (دەتوانیت!) ئینسان بەشیکایەتەوە دەیگوت: (ئاخر هەپروون بەهەپروون دەبم!) ئەو وەڵامی دەدایەوە: (دە هەپروون بەهەپروون بە!)

خەریک بوو دەنگی دەنووسا، تنۆکە فرمێسکێکی گەورە لەچاوانییەوە ڕژا.

تووڕەببووم، بەزەییم پێیدا دەهاتەوە و خەم باڵی بەسەردا کێشام.

گوتم: "ئاخر لەوە زیاتر چی لێت دەوێ؟ چما کڵێساکەی قەدیس دامیانۆت بۆ ڕۆنەنایەوە؟"

– "ئەوە بەس نییە!"

– "چما حاشات لە باب و دایکت نەکرد؟"

– "ئەوە بەس نییە!"

– "باوەشت بەگەڕەکەدا نەکرد و ماچت نەکرد؟"

– "ئەوە بەس نییە!"

– "باشە ئەی لەوە زیاتر چی تری دەوێ؟"

– "برا لیۆن، منیش پرسیاری ئەوەم لێ کرد، پێم گوت خودایە لەوە زیاتر چی ترت لێم دەوێ؟ ئەو وەڵامی دایەوە: «بەرەو خوار بەرەوە بۆ کڵێساکەم لە پورتیۆنکولا، لەوێ وەڵامی ئەو پرسیارەت دەدەمەوە.» کەواتە وەرە با بڕۆین بۆ ئەوێ بزانین چی دەوێ، برا لیۆن خاچ بکێشە، پشتێنەکەت ببەستە، ئەوە خودایە خودا، ناتوانین لێی هەڵبێین!"

بەپەلە لە شاخەکەوە شۆڕبووینەوە، بەبێ ئەوەی لابدەین، بەئاسیزییدا تێپەڕین و گەیشتینە دەشتەکە. سەرمایەک بوو تەزێنەر، مانگی فێبرایەر بوو، درەختەکان هێشتا چرۆیان نەکردبوو، عەرد پۆشراوبوو بەزوقمی بەیان، هەر دەتگوت بەفر باریوە.

بەلای کڵێساکەی قەدیس دامیانۆدا تێپەڕین، باخی زەیتونەکەمان لەدوای خۆمانەوە جێهێشت و چووینە دارستانێکی چکۆڵەی دارسنەوبەرو گوێزەوە. خۆر ڕژابوو بەسەر سنەوبەرەکانداو بۆنی لەهەوادا بڵاوکردبۆوە. فرانسیسکۆس ڕاوەستا، هەناسەیەکی هەڵمژت و ڕوخساری کرایەوە. لەبەرخۆیەوە گوتی: "چ تەنهاییەکە! چ بۆنێکە! چ ئارامییەک!"

هەر عەینەن ئەو کاتەی فرانسیسکۆس دەدوا، کەروێشکێکی کێویی لە بێشەلێنەکەوە هاتە دەرێ، گوێی تیژکردبۆوەو ئاوڕیلێدایینەوە و تەماشایکردین. نەدەترسا، بەئارامیی سەیریدەکردین، وەک بڵێی بیەوێ سەما بکا، کێلەکی کرد و ئەوجا هەمدیس لەتەلێنەکاندا دیارنەما.

فرانسیسکۆس بەورووژانەوە گوتی: "برا لیۆن بینیت؟ برا کەروێشکە چکۆڵە کێوییەکەمان، کە ئێمەی بینی شادومان بوو، بەپێ چکۆڵەکانی گەمەی کرد و سڵاوی لێ کردین. چ ئاماژەیەکی باشە! برا لیۆن، مەزەندە دەکەم ئێمە ئیتر گەیشتووین."

تاوێکی تریش ڕۆیشتین، لەنێو داربەڕووەکانەوە کڵێسا بچکۆلەکەی (سانتا ماریا)مان بینی لەپورتیونکیولا، شادومان بەچۆڵەوانییەکەی، ئەو کڵێسایە لەمەڕمەڕی کۆن ڕۆنراو و دوو سێ هۆدەی داڕووخاو دەوریان دابوو کە لاولاو و کاپریفولیم لە باوەشیان گرتبوون. لە ناکاوێکڕا دارباپامێکی جحێڵی تژیی بەگوڵ لەبەرامبەرماندا دەرکەوت – ئێمە تا ئەوکات ئەومان نەبینیبوو – کە لە کڵێساکەوە هاتبووە دەرێ و هەڵچووبوو، بۆ بەخێرهێنانمان هاتبوو.

فرانسیسکۆس گوتی: "ئەمە مەریەمی پاکیژەیە."

فرمێسک زایە چاومان و خاچمان کێشا.

فرانسیسکۆس باسکی کردەوەو گوتی: "خوشکی چکۆڵەمان داربایام، تۆ کە خۆت گۆڕیوەو ئارایشتت کردووە، ئێمە خۆشحاڵین بەدیدارت."

فرانسیسکۆس خۆی نزیک کردەوە و دەستی بەقەدەکەیدا هێنا.

ئەوجا گوتی: "ڕەحمەت لەو دەستە بێ تۆی ڕواندووە، ڕەحمەت لەو بایامەی تۆ دەیهێنیتەبەر، تۆ دێیتە پێشەوە، تۆ ناترسیت، خوشکەکەم تۆ یەکەمین کەسێکیت جورئەتت کرد زۆران لەگەڵ زستاندا بگریت و بڕازێیتەوە بەگوڵ. ڕۆژێک بەخواستی خودا، یەکەمین براکان دێن و لێرە، لەژێر پەلکە سەوزەکانتا دادەنیشن."

پاڵێکمان بەدەرگای کڵێساکەوە نا و چووینە ژوورەوە، بۆشێ و بۆکەڕوو هات بەسەرماندا، پەنجەرە چکۆڵەکە چووبوو لەگرێژنە و لە ساپیتەکەشیەوە لەتە چیمەنتۆ و پارچەدار بەدەوروبەری پەیکەرەکەی خانمی پاکیژەدا کەوتبوون و جاڵجاڵۆکەش داوێکی گەورەی جوانیان چنیبوو.

داوی جاڵجاڵۆکەکەمان لابرد تا لەبەردەم پەیکەرەکەدا نوێژکەین، لێرە ڕەنگەکانمان بۆ جیادەکرایەوە، پاکیژەی پیرۆز پۆشرابوو لەعەبایەکی شینەوە و پێیە پەتییەکانیشی دەنا بەهیلالێکی تیژدا، گرووپێک فریشتەی خرپن و بەهێز و تووکی ڕەشی نەرم لەسەر گۆنا، هاوڕێیی وییان دەکرد و بەرەو ئاسمانیان دەبرد.

ئینجیلی پیرۆز بەکراوەیی لەسەر میحرابەکە دانرابوو، کۆن و چڵکن ببوو بەپەنجەی خەڵک، مار و مێروو کرۆژتبوویان و لە کەڕوودا سەوز دەچۆوە.

فرانسیسکۆس قۆڵی گرتم.

– "برا لیۆن، بنۆڕە لە ئاماژەی خودا! بڕۆ و ئەو ئینجیلە کراوەیە بخوێنەرەوە. خودا ئەو ئینجیلەی کردۆتەوە تا خواستی خۆیمان بۆ ئاشکراکا. بەدەنگی بەرز بیخوێنەوە تا وشەکان دەنگ بدەنەوە و پاکیژەی پیرۆز پاش ئەو هەموو ساڵانە وشەکان ببییەت و خەنی بێ!"

هەتاو لەپەنجەرە شکاوەکەوە دەهاتە ژوورێ و دەیدا لە ئینجیلەکە. من دانەویمەوە و بەدەنگی بەرز کەوتمە خوێندنەوە: (بچنە دەرێ و مەوعیزە بدەن و بڵێن: شانشینی ئاسمان لێتانەوە نزیکە، نە زێڕ و نە زیوو نە مس مەکەن بەپشتێنەکانتانەوە، نە کۆڵە پشت و نە فانیلە و نە پێڵێوو نە دارعەساش.....)

هاوارێکی بەرزم لە دواوە ژنەفت و ئاوڕم دایەوە. فرانسیسکۆس لەسەر ئەژنۆ کەوتبووە سەر عەردەکەو هاواری دەکرد. دەنگیی زیقن بوو وەکی دەنگی باز: "هیچ! هیچ! هیچ! دەبێ هیچ نەبەین لەگەڵ خۆمان، خودایا ئەمرت لەسەر سەر، تەنها چاومان لەگەڵ خۆمان دەبەین، تەنها دەستمان، تەنها پێمان، تەنها لێومان، دەچین و وەعز دەدەین: مەملەکەتی ئاسمان نزیکە!"

وای گوت و بەتوندی ڕایکێشام و چووینە دەرەوە، ئەوجا گۆچان و پێڵاوەکانی توورِ هەڵدا.

بە زوبانێکی فەرماندەرانە گوتی: "تۆیش تووڕیان هەڵدە! چما گوێت لێ نەبوو؟ نە گۆچان، نەپێڵاو!"

بەحەسرەتەوە کۆڵەپشتەکەم بەخۆمەوە نووساند و گوتم: "کۆڵەپشتیش؟"

– "کۆڵەپشتیش! ئەی گوێت لێ نەبوو؟ کۆڵەپشتیش!"

کوڵەپشتەکەم لەشانم داگرت و بەتووڕەیی لەبەرخۆوە گوتم: "خودا داواکاری لە خەڵکی زۆرە، چما بۆچیی ئاوها نائینسانییانە مامڵەمان دەکا؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دامەوە: "ئاخر لەبەر ئەوەی خۆشیدەوێین! گلەیی مەکە!"

– "برا فرانسیسکۆس گلەیی ناکەم، بەڵام من برسیمە. تەنها ئەمڕۆش کوڵەپشتەکە پڕ بووە لە خواردنی خۆش، لانی کەم لێگەڕێ با تامێکی بکەین!"

فرانسیسکۆس بەهاوسۆزییەوە سەیری کردم و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

بەچیچکانەوە لەسەر ئەرزەکە دانیشتم، کوڵەپشتەکەم کردەوە و کەوتمە خواردن، بوتڵێکی بچووک شەرابیشی تێدابوو، سەرم پێوەنا و هەموویم هەڵقوڕاند، هەتا توانیم خواردم، زیاتریش لەتوانای خۆم خواردم، وەک وشترێک خواردم کە خۆی بۆ سەفەری بیابان ئامادە دەکا.

بەدرێژایی ئەو کاتەی کە دەمخوارد، فرانسیسکۆسیش بەچیچکانەوە لەلامەوە دانیشت و قسانی دەکرد.

– "تۆ تێدەگەیت برا لیۆن کە خودا ڕاستە. تا ئێستا ئێمە بیرمان لە منە بچکۆلەکانمان کردۆتەوە، تەنها بیرمان لە ڕۆحی خۆمان کردۆتەوە، تەنها بیرمان لەوە کردۆتەوە کە چۆناوچۆنی دەتوانین ڕۆحی خۆمان ڕزگارکەین. ئاخر ئەمە بەس نییە! برا لیۆن ئێمە دەبێ بجەنگین تا ڕۆحی خەڵکانی تریش ڕزگارکەین. گەر ئێمە خەڵکانی تر ڕزگار نەکەین، ئەدی چۆن دەتوانین ڕۆحی خۆمان ڕزگارکەین؟ من بەهاوارەوە بەخودام گوت: (خودایە ئاخر ئێمە چۆن بجەنگین؟) ئەو وەڵامی دایەوە: (بچۆ بۆ پورتیونکولا، لەوێ پێتدەڵێم، لەوێ گوێت لە فەرمانەکەم دەبێ!) دەی ئەوەتا گوێم لێ بوو. تۆیش برا لیۆن بەگوێی خۆت گوێت لێ بوو: (بچنە دەرێ و مەوعیزە بدەن و بڵێن: مەملەکەتی ئاسمان لێتانەوە نزیکە!) براکەم، ئەی هاوڕێی ڕۆژانی جەنگم، ئەمەیە ئەرکی نوێی ئێمە، ئەرکی چوونە دەرەوە و مەوعیزەدان! لێگەڕێ با چەندێک دەتوانین برا لە دەوری خۆمان کۆکەینەوە، چەندێک دەم و لێو کە دەکرێ مەوعیزە بدا، چەندێک دڵ کە دەکرێ ئەڤین بکا و چەندێک پێ کە دەکرێ حەوسەڵەی ڕێڕۆیشتنی بەڕێگەکاندا هەبێ. ئێمە دەبێ ببینە لەخاچدراوانی نوێ، ئێمە دەبێ پێکەوە ڕێکەوین بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز. کام مەرقەدی پیرۆز؟ ئا برا لیۆن، ڕۆحی ئینسان!"

بێدەنگ بوو، دوای ساتێک درێژەی بەقسەکانی دا.

گوتی: "ڕۆحی ئینسان مەرقەدی پیرۆزی ڕاستەقینەیە، لێرە لەجەستەی ئینساندا مەسیح بەلەخاچدراویی دانیشتووە. برا لیۆن لەبەر ئەوەیە کە ئێمە دەبێ بکەوینە ڕێ، لەبەر ئەوەیە کە دەبێ بەرەو ئەو شەڕە بکەوینە ڕێ، نەک لەبەر خاتری خۆمان، بەڵکو لەبەر خاتری ڕۆحی ئینسان. ئێستا هەستە، خواردت و خواردتەوە، وەرەو دەرۆین هاوڕێیانی نوێ هەڵدەبژێرین، دووان بەس نییە، بەڵکو هەزارانمان پێویستە. بەناوی خودا!"

ڕووی بەرەو ئاسیزیی وەرچەرخاند، خۆر لەودیو قەڵاکەوە دابەزیبوو، شار وەکی گوڵێکی پشکوتوو دەدرەوشایەوە. فرانسیسکۆس خاچی کێشا و دەستی گرتم.

گوتی: "دەی وەرە بڕۆین، کێ تا ئێستا نەیهێشتووە لەگەڵ خودادا یەکانگیربم؟ بێگومان فرانسیسکۆس! دەی تۆیش برا لیۆنەکەی خۆت وەلا نێ، وا شەڕێکی تر هەڵایسا!"

هیچم نەگوت و دوایک ەوتم. لە دواوە چمکی جبەکەیم گرت و لەدڵی خۆدا گوتم: "وا ئیدی هەڵدێر دەستی پێ کرد!"

***

بەرەو ئاسیزیی هەڵگژاین و لە گۆڕەپانەکە ڕاوەستاین. فرانسیسکۆس زەنگۆڵەی بزنەکەی لەبەر پشتوێنەکەی دەرهێنا و کەوتە زەنگلێدان و هاوارکردن تا خەڵکی نزیکمان بنەوە. هەندێک لەڕێبواران ڕاوەستان و ئەڵقەیەکیان بەدەوریدا دروست کرد، هەندێک کەسی تریش بەڕاکردن هاتن کە لەو ئێوارەی یەکشەممەیەدا لە مەیخانەکان کۆببوونەوە تا پێکێک هەڵدەن. فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و سڵاوی لێ کردن.

هەر کەسێک نزیک دەبۆوە، فرانسیسکۆس پێی دەگوت: "ئاشتی باڵیت بەسەردا بکێشێ! ئاشتی باڵیت بەسەردا بکێشێ!"

کاتێک خەڵکێکی زۆر کۆبوونەوەو گۆڕەپانەکە پڕبوو، ئەوسا فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵکردو گوتی: "ئاشتیی باڵ بەسەر دڵتانا، بەسەر ماڵەکانتانا، بەسەر دوژمنەکانتانا، بەسەر دونیادا بکێشێ! مەملەکەتی ئاسمان نزیکە!"

دەنگی بەفریای نەدەگەیشت، قسانی دەکرد و ناچار دەبوو هەمان قسە دووبارەکاتەوە، کاتێک کە ئیتر نەیدەتوانی بئاخڤێ، دەیدایە قوڵپی گریان و هاواری دەکرد: "ئاشتی، ئاشتی، ئێمە ئاشتیمان دەوێ لەگەڵ خودا، لەگەڵ خەڵک، لەگەڵ دڵی خۆمان. بەڵام چۆن؟ تەنها یەک ڕێگە هەیە: ئەویش ڕێگەی خۆشویستنی یەکدییە!"

هاواری کرد: "ئەڤین! ئەڤین!" هاواری کرد و هەمدیس دایەوە قوڵپی گریان.

خەڵکەکە زۆر پێنەکەنین، گاڵتەیان زۆر پێ نەکرد، ژنان لەدەرگای ماڵەکانیان هاتبوونە دەرەوە، چووبوونە سەر سەربانەکان و گوێیان بۆ ڕادێرابوو.

فرانسیسکۆس هەموو ڕۆژێک بەجادەکانی ئاسیزییدا دەهات و پەیڤی خودای ڕادەگەیاند، هەمیشە هەمان قسەی دەگوتەوە و هەمان فرمێسک لە چاوانییەوە دەڕژان، منیش بێدەنگ لە لایەوە ڕادەوەستام و دەگریام. بەرەبەیانیی هەموو ڕۆژێک، زەنگۆڵەی بزنەکەم هەڵدەگرت و ڕام دەکردە سەر جادە و هاوارم دەکرد:

– "وەرن، وەرن، فرانسیسکۆس دەیەوێ قسانتان بۆ بکا!"

ئێوارەیەکیان کە فرانسیسکۆس لەوەعزدان ببۆوە و دەبوو بچینەوە ئەشکەوتەکەمان تا شەوی تێدا بگوزەرێنین، بازرگانێک لە فرانسیسکۆس هاتە پێشەوە، ئەو بازرگانە قوماشی دەفرۆشت و ناوی (بێرناردۆ) و خەڵکی (کیونتاڤالێ) بوو. وی کەمێک چووبووە تەمەنەوە و خاوەن ڕوخسارێکی نوقم لە

ڕامان و چاوانێکی شینی تژیی لەخەون بوو، وەکی دواتر زانیم، وی هەرگیز لە ئاهەنگ و شەونشینییەکاندا هاوڕێیی فرانسیسکۆسی نەکردبوو، بەڵکو زۆر کاتی شەوانی بەخوێندنەوەی کتێبی پیرۆزەوە گوزەراندبوو، (یاهوڤا)ی قەلەندەر لە کتێبی عەهدی ئەتیقدا دەیترساند، بەڵام کاتێک دەگەیشتە سەر مەسیح، دڵی پڕ دەبوو لەخەم و میهرەبانی.

ئەووەڵین جار کاتێک دەنگوباسی فرانسیسکۆسی بەرگوێ کەوتبوو، پێکەنیبوو. پێی وابوو کە ئەوە چ نییە جگە لەهەوا و هەوەسێکی کاتیی کوڕە بەناز پەروەردەبووەکەی بێرناردۆنێ. پێی وابوو ڕۆنانەوەی کڵێساکان، ماچ کردنی گەڕەکان، خۆڕووتکردنەوە لەبەردەم خەڵکدا و پێدانەوەی جلکەکانی بەبابی جگە لەهەوا و هەوەسێکی کاتیی چ شتێکی تر نین... و ئێستایش بەزەنگۆڵەیەکەوە جاددەکان لە پێوە دەدا و وەعز دەدا و خۆی گوتەنی شێتێتییەکی نوێ ڕادەگەیەنێ. کام شێتێتیی؟ بێرناردۆ نەیدەتوانی تێبگا. ئاخر هەموو ڕۆژێک ئەوی دەبینی لە گۆڕەپانەکە ڕاوەستاوە و دەگری و دەڵێ کار دەکا بۆ ڕزگارکردنی ئینسان لەگوناه. کێ؟ ئەوەی کە تا ئێستا هەموو شەوەکانی ژیانی بەئاهەنگ و قریوە گوزەراندووە؟ کەچی هەنووکە بەرگەی ئەم شێتێتییەی گرتووە، بڵێی خودا گوڕی ڕاستەقینەی پێ بەخشیبێ کە ئاوها بەرگەی برسێتی و ڕووتوڕەجاڵی و گاڵتەپێکردنی خەڵکی گرتووە؟ خۆزیا شەرمم نەکردایە و لێی نزیک بوومایەتەوەو لەگەڵیدا دوابام، ئەوە چەند شەوێکە چاوم نەچۆتە خەو، بەردەوام و لێکدا لێکدا خۆی دەکا بەبیرکردنەوەم دا و ئاماژەم دەداتێ. بڵێی ئەوە چ ئاماژەیەک بێ؟

ئیتر ئێوارەیەکیان لەوە زیاتر نەیتوانی دگان بەخۆیدا بگرێ و خۆی لە فرانسیسکۆس نزیکخستەوە.

گوتی: "جەنابی فرانسیسکۆس منت بیردێتەوە؟ من بێرناردۆم، خەڵکی کیونتاڤالڵا، حەز دەکەیت ئەمشەو بێیت و لای من بمێنیتەوە؟"

فرانسیسکۆس لێی ڕوانی و خەم و ترسی لە چاوانی دا خوێندەوە.

– "برا بێرناردۆ، ئەوە چ موجیزەیەکە؟ من دوێنێ شەو تۆم لە خەونمدا بینی. براکەم خودا تۆی ناردووە، خۆشحاڵم بەدیدارت. ئەم هاتنەی تۆ مانایەکی شاراوەی هەیە، فەرموو با بڕۆین!"

فرانسیسکۆس وای گوت و ئاماژەیەکی بۆ کردم.

– "برا لیۆن تۆیش لە گەڵماندا وەرە، ئاخر من و تۆ لەیەکتر جیانابینەوە."

بەرەو ماڵە خۆشەکەی بێرناردۆ چووین، لەوێ خزمەتکارەکان خوانێکیان بۆ ڕازاندینەوە. فرانسیسکۆس لەبارەی خوداوە قسانی کرد، لەبارەی ڕۆحی ئینسانەوە، لەبارەی ئەڤینەوە. خزمەتکارەکان پاڵیان دابوو بەدەرگاکانەوە و گوێیان ڕادێرابوو، هەوا تژی ببوو لە مەلایکەت، بونیام لەپەنجەرە کراوەکەوە بەهەشتی دەبینی سەوز و ڕووناک. لەو سەوزایییە نەمرەدا، قەدیسەکان دەست لەناو دەستی مەلایکەتەکاندا دەڕۆیشتن و بەیەکەوە دەدوان، (کیریوبیم) و (سێرافیم) وەکی ئەستێرە بەژوور سەریانەوە دەدرەوشانەوە.

کاتێک فرانسیسکۆس لەقسەکانی بۆوە، هەمدیس دونیا بۆ دۆخی جارانی گەڕایەوە، لەپەنجەرەکەوە باخچەکە هەمدیس بەئینجانە گوڵەکانی چواردەوری بیرەکەوە بینرایەوە. یەکێک لەکارەکەرەکان دایە

قوڵپی گریان، ئاخر وی بۆ ساتێک چووبووە بەهەشت و هەنووکەش هەمدیس وەکی کارەکەرێک بۆ سەر عەرد گەڕابۆوە.

کات گەییبووە نیوەشەو، بێرناردۆ سەری نەوی و بەسەرسامییەوە گوێی ڕادێرابوو. فرانسیسکۆس ئیدی نەدەدوا، بەڵام بێرناردۆ لە ناوەوەیڕا هەستی دەکرد چۆن فرانسیسکۆس جلک شڕ و پێ پەتی و بەسروود چڕینەوە ڕێ دەکا و چۆن بەسەر لا دەکاتەوە و ئیشارەت بۆ ئەم دەکا. بێرناردۆ سەری هەڵبڕی.

گوتی: "جەنابی فرانسیسکۆس، بەدرێژایی شەو گوێم لێتە باسی ونیی ئەم دونیایە دەکەیت، باسی ئەوەی کە جگە لە ڕۆح چ شتێکی تر نەماوە و ئەویش گۆڕانی بۆ هەڵدێری خودا دەچڕێ. بەڵام جەنابی فرانسیسکۆس من تێنەگەیشتم چی ڕاستییە و چی خەونە، وەک دەڵێن شەو بەوەفاترین و خۆشەویسترین پەیامهەڵگری خودایە، لێگەڕێ بزانین ئەمشەو چ پەیامێکمان بۆ دێنێ؟"

ئەوجا هەستایە سەرپێ و گوتی: "جەنابی فرانسیسکۆس، ئەمشەو دەبێ ئێمە لە ژوورێکدا بخەوین!"

پاشان بۆ ئەوەی وورووژاویی خۆی حەشاردا، پێکەنی و گوتی:

– "دەڵێن تەقوا نەخۆشییەکی سارییە، بابزانین وایە!"

بەڵام بێرناردۆ فێڵێکی خۆی هەبوو، دەیویست فرانسیسکۆس تاقی کاتەوە. هەر زوو وا خۆی نواند نوستووە و کەوتە پرخەلێدان. فرانسیسکۆس هەڵخەڵەتا و وای زانی بێرناردۆ هەر بەڕاستی لەخەودا ڕۆچووە، لە جێگەکەی هاتە خوارەوە، لەسەر ئەژنۆ دانیشت، دەستەکانی نووقاند و ئەوسا بەدەنگێکی نزم کەوتە نزا. بێرناردۆ ورد گوێی هەڵخستبوو، تەنها ئەو وشانەی گوێ لێ بوو:

– "خودای من و تاقە شتێکی باشی من... خودای من و تاقە شتێکی باشی من..."

هەتا شەبەقی دا، ئەو نزایە بەردەوام بوو. ئەوجا فرانسیسکۆس چووە سەر جێگاکەی و وا خۆی نواند نوستووە. بێرناردۆ هەستا، بەدرێژایی شەو کە گوێی لە فرانسیسکۆس ببوو، گریا بوو، هەنووکەش دەچوو بۆ حەوشە. من ئەوکات بێداربووم و چوومە دەرەوە ئاو لە بیرەکە هەڵگۆزم، ئاوڕم دایەوە و ئەوم بینی، چاوانی سوور دەچوونەوە.

گوتم: "جەنابی بێرناردۆ چ بووە؟ چاوانت تەواوێک سوورن!"

– "بەدرێژایی شەو فرانسیسکۆس پێڵووی لێک نەنا و هەر نوێژی دەکرد، کڵپەی ئاگرێکی گەورە ڕوخساری دەلستەوە!"

– "ئەوە کڵپەی ئاگر نەبووە جەنابی بێرناردۆ، ئەوە کڵپەی ئاگر نەبووە، بەڵکو ئەوە خودا بووە!"

فرانسیسکۆس هاتە دەرەوە، بێرناردۆ دەستوبرد خۆی دا بەسەر پێیدا.

– "جەنابی فرانسیسکۆس شتێک عەزابم دەدا، ڕەحمەتتم پێ ببەخشە و دڵم ئارام کەوە."

فرانسیسکۆس دەستی بێرناردۆی گرت و هەڵیساندە سەر پا.

– "برا بێرناردۆ گوێم لێتە، من نا، بەڵکو خودا. ئەو ئارامی دەبەخشێتە دڵت. عەزابەکەت بگێڕەوە!"

– "قودرەتمەندێک گەنجینەیەکی گرانبەهای لە لا داناوم تا بۆی بپارێزم، سالانێکی زۆرە ئەو

گەنجینەیەم پاراستووە، ئەلعانیش دەمەوێ سەفەرێکی خەتەرناک و دوورو درێژ بکەم، دەمەوێ بزانم ئیدی چی لەو گەنجینەیە بکەم؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "برا بێرناردۆ، گەنجینەکە بۆ ئەو کەسە بگەڕێنەرەوە کە بەئەمانەت لای داناویت. باشە ئەو قودرەتمەندە کێیە؟"

– "مەسیح. هەموو ئەو سەروەتەی هەمە، بەهی ئەوی دەزانم. چۆن دەتوانم بۆی بگەڕێنمەوە؟"

فرانسیسکۆس لە فیکرەوە چوو.

گوتی: "برا بێرناردۆ، ئەوەی کەتۆ لێت پرسیم، وەڵامدانەوەی زۆر قورسە. بەتەنها هەر خۆم ناتوانم چ وەڵامێکت بدەمەوە. وەرە و دەچین بۆ کلێسا تا پرسیار لە مەسیح خۆی بکەین."

***

هەرسێکمان بەرەو دەرگای حەوشە دەچووین، بەڵام هەر ڕێک لەو کاتەدا یەکێک لە دەرگاکەی دا. بێرناردۆ بەپەلە چوو کردییەوە. ئەوسا بەخۆشحاڵییەوە هاواری کرد:

– "ئەوە تۆیت جەنابی پیێترۆ؟ بۆ وا زوو؟ چییە ڕەنگت تەواوێک پەڕیوە!"

جەنابی پێترۆ مامۆستایەکی ناوداری یاسا بوو لەزانکۆ لە بولۆگنا، وی خەڵکی ئاسیزیی و بەردەوام و هەمیشە بۆ حەوانەوە دەگەڕایەوە ماڵە بابی. بەڵام دوو ڕۆژ پێشتر خۆشەویستترین قوتابیی خۆی لە بولۆگنا مردبوو، لەبەر ئەوەی بەهیچ شتێک نەیدەتوانی سەبووریی خۆی بداتەوە، بۆیە سەفەری کردبۆوەو هاتبۆوە ماڵی بابی و دەرگای لەسەر خۆی داخستبوو، حەزی نەدەکرد کەس ببینێ.

پرسی: "بێرناردۆ بەتەنهایت؟"

– "نا، فرانسیسکۆس کوڕی بێرناردۆنێ لێرەیە، دەیناسیت، لەگەڵ هاوڕێیەکیدایە."

– "کێشە نییە، دەتوانم لە ئامادەیی ئەوانیشدا بدوێم." پێترۆ وای گوت و هاتە حەوشەکەوە.

ئەو زەلامێکی کەتە، بەئەدەب و خاوەن چاوانێکی خۆڵەمێشیی و بڕندە و ڕیشێکی کەم، بەڵام خوێندن و شەونخوونی گۆناکانیان تواندبۆوە و تەواوی ڕوخساری وشک و زەرد بوو وەک ئەو قاقزە گرانبەهایانەی کە قەشەگەل مێژووی عەزابەکانی مەسیحیان لەسەر دەنووسییەوە.

تەواوێک شەکەت لەسەر سەکۆیەک دانیشت. ئێمەیش هەرسێکمان بەدەوریدا دانەوینەوە و گوێمان بۆ ڕادێرا. هەناسەیەکی قووڵی هەڵمژت.

گوتی: "ببوورن، من دەبێ هەموو شتێکتان لەسەرەتاوە بۆ باسکەم. قوتابییەکم هەبوو ناوی (گیویدۆ) بوو، وەکی کوڕی خۆم خۆشم دەویست. قوتابییەک کە سەری لەسەر کتێبان بەرز نەدەکردەوە، لە تەمەنی بیست ساڵیدا هێند بەتوانا و کەسێکی خوێنەواری لێ دەرچووبوو، دەتگوت ئینسانێکی کامڵە. شتێکی گەلێک دەگمەن، شتێکی پرشنگدار یەکانگیری ئەو بەهرە درەوشاوەیەی ببوو، هەر لەبەر ئەوەش خۆشم دەویست. حەیف پێرێ ئەو قوتابییەم مرد..."

لە حەژمەتا لێوی خۆی گەست، تا گریانەکەی ناخی قووت بداتەوە، بەڵام دوو دڵۆپە فرمێسکی گەورە

لەچاوانییەوە ڕژان. بێرناردۆ پەرداخێک ئاوی بۆتێ کرد و خواردییەوە.

ئەو ڕۆژەی گیانی دەدا، بەسەر سەریدا دانەویمەوەو گوتم:

(گیویدۆ کوڕی خۆم، گەر خودا بڕیاری دابێ بەرەو لای خۆیت بانگ کاتەوە، ئەوا من داواکارییەکم هەیە پێی بڵێیت!) وەڵامی دایەوە: (باوکە چیت دەوێ؟ داواکارییەکەت چییە؟) گوتم: (داواکارییەکەم ئەوەیە کە شەوێک بێیتە خەونم و باسی ئەوەم بۆ بکەیت کە ئەو دونیا چۆنە!) گوتی: (دێم!) ئەو کوڕە جحێڵە لەبەر خۆیەوە وای گوت و دەستی لەنێو دەستم نا، پاشان ئیدی خەوی یەکجارەکیی لێ کەوت.

من دەسوبرد بولوگنام جێ هێشت و هاتمەوە بۆ ئێرە تا لە تەنهاییدا چاوەڕێ بکەم، بەڵکو ئەو جحێڵە مردووە بێتە خەونم!"

جەنابی پێترۆ هەمدیس بێدەنگ بۆوە، بەزەحمەت دەیتوانی قسەکانی بێنێتە سەر زوبان. دواجار گوتی:

"ئەمڕۆ شەبەق ئەو هات..."

بێرناردۆ دانەوێوە و دەستی گرت.

– "جبەیەکی سەیری قەشانەی پۆشیبوو، نا، جبەی قەشانە نەبوو، بەڵکو ژمارەیەکی زۆر شریتی قاقزیی بەدەوری جەستەیدا پێکەوە دوورابوون، ئەوە هەموو ئەو شتانە بوو کە لەتافی خوێندنیدا نووسیبوونی، پرسیار و هاوکێشەی جۆراوجۆر، گومانە فەلسەفیی و یاساییەکان، کێشە و گرفتە تیۆلۆگییەکان و عەزابی ئەوەی چۆن دەتوانرێ ڕزگار بکرێین، چۆن دەتوانین لە دۆزەخ ڕزگار ببین و بچینە بەرزەخ و لەوێشەوە بچینە بەهەشت... ئەو قاقزی پۆشێو و هەوڵی دەدا بێتە پێشێ، بەڵام نەیدەتوانی. بایەک هەڵی کرد و قاقزەکانی شەکاندەوە، هەر کە قاقزەکان شەکینەوە، پەیکەرە ئێسکییەکەی وی دەرکەوت کە تژیی بوو بەقوڕ و گژوگیا. هاوارم کرد: (گیویدۆ، کوڕی خۆم، ئەو شریتە قاقزانە چییە پێتەوە کراوە و ناهێڵن بڕۆیت؟) وەڵامی دامەوە: (ئاخر من لە دۆزەخەوە هاتووم و هەوڵ دەدەم بچمە بەرزەخ، بەڵام ناتوانم. ئەو شریتە قاقزانە لێ ناگەڕێن بچم...)

وای گوت و چاوێکی بووە دڵۆپە فرمێسکێک و ڕژا بەمندا و دەستی سووتاندم. ئەها ئەوەتا!"

دەستی ڕاستی ڕایەڵ کرد و ئێمە برینێکی بازنەیی سوورمان وەکی چاو لەسەر دەستی بینی.

ترس باڵی بەسەر هەرسێکماندا کێشا، تەنها فرانسیسکۆس بەئارامی زەردەخەنەی هاتێ.

جەنابی پێترۆ هەستایە سەر پێ.

گوتی: "ئێستاش هەموو شتێک تەواو. بەر لەوەی بێم بۆ ئێرە، هەموو دەسنووسەکانم و هەموو کتێبەکانم فڕێدایە ناو ئاگردانەکەوە و چتاقیان سووتان. ئیدی من ئازاد بووم! سوپاسی قوتابییەکەم دەکەم کە لەو دونیاوە بەو پەیامەوە هات بۆ لام. سوپاس بۆ خودا، ئیتر من ژیانێکی نوێ دەس پێ دەکەم!"

بێرناردۆ لێی پرسی: "ئەی ئێستا پێترۆی ئازیز، بەتەمایت چ ڕێگەیەک بگریتەبەر؟ بەتەمایت کام ژیان دەسپێبکەیت؟"

مامۆستای خوێنەوار تێفکری و وەڵامی دایەوە: "هێشتا نازانم، نازانم..."

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "من دەزانم!" وای گوت و ئەوسا دەستی ڕایەڵ کرد و دەرگای حەوشەی کردەوە. گوتی: "من دەزانم، لەتەکمدا وەرە!"

فرانسیسکۆس پێشکەوت و ئەو دوو هاوڕێیەش قۆڵ لە قۆڵی یەکدا لە دوایەوە و پاشان من. پێم وابوو ئیدی ڕۆحی ئەوان ئامادەیە، ئامادەیە بۆ ڕێڕۆیشتن بەرەو هەڵگژان.

بەلای کلێساکەی قەدیس ریوفینۆدا تێپەڕین، ڕێوڕەسمی نوێژ و خەڵکێکی زۆر لەوێ کۆببوونەوە، ئێمە لامان نەدا. هەر لەسەر سووچەکەوە داگەڕاین و چووین بۆ کلێسا چکۆڵەکەی (نیکۆلایۆ)، کلێساکە چۆڵ بوو. فرانسیسکۆس پاڵی بەدەرگاکەیەوە نا و چووینە ژوورێ. لەخاچدراو بەژوور میحرابەکەوە بوو، چرایەکی بچووک داگیرسابوو، وێنەی قەدیس نیکۆلایۆ لەسەر دیوارەکە کێشراو و بەدەوریشیدا ماسی و بەلەمگەل و زەریا.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا بێرناردۆ، تۆ پرسیارت لێ کردم، بکەوە سەر ئەژنۆ، ئێستا مەسیح وەڵام دەداتەوە!"

بەرەو میحرابەکە چووە پێش، سوژدەی برد، خاچی کێشا و ئەوسا ئینجیلە ئەستوورە بەرگ زیوینەکەی هەڵگرت.

گوتی: "ئەمە زاری مەسیحە!"

ئینجیلەکەی کردەوە، دەستی خستە سەر لاپەڕەیەک و بەدەنگی بەرز خوێندییەوە:

(گەر دەتەوێ بەکامڵی بگەیت، ئەوا بڕۆ و هەرچیت هەیە بیفرۆشەوە و بیدەرە هەژاران، ئەوسا لە بەهەشتدا گەنجینەیەک وەردەگریت.)

هەمدیس ئینجیلەکەی داخستەو ەو سەرلەنوێ کردییەوە و خوێندییەوە:

(گەر کەسێک دەیەوێ دووم کەوێ، دەبێ نکوڵی لەخۆی بکا، دەبێ خاچی خۆی لە کۆڵنێ و لەدووم بێ!)

فرانسیسکۆس لای بۆ بێرناردۆ کردەوە کە کڕنۆشی بردبوو، گوێی ڕادەدێرا و دەگریا.

گوتی: "برا بێرناردۆ، هێشتا دوودڵیت؟ حەزدەکەیت لێگەڕێم جارێکیتریش مەسیح بئاخڤێ؟"

بێرناردۆ بەورووژانەوە لەپڕ هەستایە سەر پێ و گوتی: "نا، نا، ئامادەم."

دەنگێک لە دواوە گوتی: "هەروەها منیش!"

ئەوە جەنابی پێترۆ بوو کە سەری بەرەو عەردەکە شۆڕکردبۆوە و گوێی ڕادێرابوو.

فرانسیسکۆس قۆڵی لە ناوقەدی هەردوو ئەو قوتابییە نوێیە ئاڵاند و بەشادومانییەوە گوتی: "دەی وەرن با بڕۆین! جەنابی پێترۆ تۆ هەر ئێستا ئەوەت ئەنجام داوە کە مەسیح داوای کردووە، سەروەت و سامانەکەت - دەسنووسەکانت، کتێبەکانت، پەڕە قاقزەکانت - سوتاندووە و هەموو مەرەکەبەکەت ڕشتووە، تۆ ئیدی خۆت ئازاد کردووە، برا بێرناردۆ ئیتر نۆرەی تۆیە! دەرگای دووکانەکەت بخە سەر

پشت، هەموو هەژاران بانگ کە، ئەو قوماشانەی کە دەیفرۆشیت، خەڵکە ڕووت و قووتەکانی پێ پۆشتەکەوە! گەزەکەت بشکێنە، سنووقەکانت بکەوە، دابەشی کە، دابەشی کە و دڵت بحەوێنەوە! ئێمە دەبێ برا بیرناردۆ، ئێمە دەبێ هەرچیمان لە برا هەژارەکانمان قەرز کردووە، بیاندەینەوە. گەر پارەیەکی ئاڵتوون ڕۆحی قورس کردوویت و ڕێگەت نادا هەڵگژێی، ئەوا ئەو پارەیە تووڕ هەڵدە!"

ئەوجا ئاوڕی بۆ میحرابەکە دایەوە و ڕووی کردە مەسیح و گوتی:

- "ئەی مەسیح تۆ چ هەرزان شمەکەکانت بەئێمە دەفرۆشیت! ئێمە دووکانێکی بچووک دەدەین و بەهەشت وەردەگرین، بڕێک قاقزە کۆن دەسووتێنین و بەرامبەر ئەوە دەچینە ناو ئەبەدییەتەوە!"

بێرناردۆ گوتی: "دەی با بڕۆین، با کات بەهەدەر نەدەین!" وای گوت و کلیلی دووکانەکەی لەبەر پشتێنەکەی دەرهێنا و بەپەلە کەوتەڕێ.

هەنووکە خەڵکی لەنوێژ دەهاتنە دەرەوە، کلێساکان دادەخران، مەیخانەکان دەکرانەوە، خەڵکی لەمەیدانەکە چووبوون بەیەکدا و گیزو ویزیان بوو. خۆر وەدیارکەوتبوو، هەورەکان ڕەویبوونەوە، ئەو فێبرایەرە کورتە، گەرم بوو وەکی بەهار، درەختەکان یەکەمین گۆپکەی چکۆڵەی شەپۆلاویی خۆیان دەردەکرد.

زۆر جاران من بەهارم لە ژیانمدا بینیبوو، بەڵام ئەوە یەکەمین جار بوو کە هەستم بەمانای بەهار دەکرد. ئەوساڵ بۆ یەکەمین جار ئەوەم زانی، ئاخر فرانسیسکۆس فێری کردبووم کە هەموو شتەکان یەکێکن، هەموو شتەکان گوێڕایەڵی هەمان یاسای خودان، درەخت و ڕۆح، ڕۆحیش بەهاری خۆی هەیە و چرۆ دەکا.

چووین بۆ گۆڕەپانی قەدیس جیۆرج، بێرناردۆ کلیلەکەی دەرهێنا و دووکانەکەی کردەوە، لەبەر دووکانەکەدا ڕاوەستا و هاواری کرد:

- "هەموو هەژاران، هەموو ئەوانەی کە چ جلکێکیان نییە، با بێن بۆ ئێرە! بەناوی مەسیحەوە هەموو شمەکەکانم دابەش دەکەم!"

فرانسیسکۆس لە لای ڕاستییەوە ڕاوەستا، پێترۆ لای چەپییەوە و منیش تۆپە قوماشی هەڵچنراوم دەهێنا و لە لای ڕاستەوە لەبەر دەمیدا دامدەنا.

خودایە بەچ ڕاکردنێک هاتن، ژنان و پیرەمێردان و هەموو جلک شڕوپڕەکان، چۆن چاوانیان پرشنگی دەدا و لەو ئێوارەی یەکشەممەیەدا بەچ پەرۆشییەکەوە دەستەکانیان ڕایەڵ دەکرد! بێرناردۆ شادومان و لەخۆشحاڵیدا پێدەکەنی، لەگەڵ یەکێکدا سوعبەتی دەکرد و سەری دەخستە سەر یەکێکی دیکە، مقەستێکی گەورەی گرتبوو بەدەستەوە و قوماشەکانی پێ دەبڕی.

جاروبار لای دەکردەوە و دەیگوت:

- "برا فرانسیسکۆس ئەمە چ بەختەوەرییەکە! چ ئازادییەکە!"

باوکە سیلڤێستێر بەوێدا تێپەڕی، بێرناردۆی بینی وا دارو نەداری خۆی تەخشان و پەخشان دەکا، ئاگر لە هەناوی بەربوو.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "حەیفێک کە ئاوها سەروەت و سامانێک بەهەدەر دەچێ! هەڵبەت فرانسیسکۆسی

دێوانەی خودا ئەوەی ئاخنیوەتە کەللەیەوە!"

لەوێدا ڕاوەستا، سەری بادەدا و سەیری دەکرد، فرانسیسکۆس مەزەندەی خەیاڵاتەکانی وی کرد.

گوتی: "باوکە سیلڤیستێر، بیرت دێتەوە مەسیح چی گوتووە؟ بمبوورە کە ئەوەت بیر دەخەمەوە: مەسیح دەڵێ: (گەر دەتەوێ بگەیتە کاملّی، ئەوا ئەوەی هەتە بەسەر هەژاراندا دابەشی کە، ئەوسا لە بەهەشت گەنجینەیەک دەبەیتەوە.) ئەدی بۆچی سەر بادەدەیت؟"

باوکە سیلڤێستێر کەوتە کۆکین، سوور هەڵگەڕا و بەڕێی خۆیەوە ڕۆیشت.

فرانسیسکۆس خەمبار بوو کە هەستی وی بریندار کردووە.

هاواری کرد: "باوکە سیلڤێستێر!"

قەشە ئاوڕی دایەوە.

– "بمبوورە کە قسەکەی مەسیحم بیر خستیتەوە. تۆ وەک خزمەتکاری خودا، باشتر لەمنی گوناهبار ئەو شتانەت ئەزبەرە!"

گەر فرانسیسکۆس نزیکتربا، ئەوا دوو دڵۆپە فرمێسکی دەبینی بەگۆنای قەشەدا هاتنە خوار.

ئیتر ئێوارە داهاتبوو، دووکانەکە بەچوار دیواری خاڵییەوە مایەوە. بێرناردۆ گەزەکەی هەڵگرت، شکاندی و هەڵی دا بۆ سەر جاددەکە، هەروەها مقەستەکەشی تووڕ هەڵدا و خاچی کێشا.

گوتی: "سوپاس بۆ خودا، ئیدی من ئازادم." وای گوت و دەستی لە کەمەری پێترۆوە ئاڵاند و هەردووکیان شوێنی فرانسیسکۆس کەوتن.

ئەم ڕەوتارە سەیرەی دەوڵەمەند و فرۆشیارێکی بەهرەداری وەک بێرناردۆ و خوێنەوار و مامۆستایەکی یاسای وەک پێترۆ لەسەراپای ئاسیزییدا دەنگی دایەوە. ئێمە زانیمان کە هەمان شەو، ژمارەیەکی زۆر لە پیاوماقووڵە نیگەرانەکان لەماڵی مامێکی بێرناردۆ کۆبوونەتەوە تا ڕێوشوێنی ئەوە دانێن کە چۆناوچۆنی ئەو تاعونە بنەبڕکەن. گوتوییان ئەو نەخۆشییە سارییە، ئەو بەڵایە توانیویەتی هەندێک لە جحێڵان لە خشتە بەرێ، با تا زووە بیرێک لە حاڵی خۆمان بکەینەوە، تا کوڕەکانمان نەچوون ئەو سەروەت و سامانەی باوکانمان بەئارەقەی نێوچەوان پەیدایان کردووە بەسەر خەڵکانی بەتاڵە و پێ پەتییدا دابەشی کەن. هەنووکە ئەو دێوانەی خودایە دێ و مێشکی کوڕەکانمان تێک دەدا و بناغەی ماڵەکانمان لە بنەوە هەڵدەتەکێنێ. دەی با هەر چۆنێک هەیە لێرە وەدەرینێین، با شارەکەمان جێ بێڵێ و بڕوا و بەنەفرەت بێ! هەروا ئەو پیاو ماقووڵانە بڕیاریاندابوو بچن بۆ لای سەرەک قەشە و بۆ لای ئەنجومەن تا ئەو بەڵایە لە ئاسیزیی دوورخەنەوە.

لە ژوورە بچووکەکەی (گیۆڤاننا)ی بێوەژن، زەلامێکی بەهێز و هەتاوبردەی گورجوگۆڵ لای ئاگرەکەوە دانیشتووە و خۆی گەرم دەکاتەوە. پوورە پیرەکەی بینی کە خاچ دەکێشێ و دۆعا بۆ قەدیسی نوێ دەکا، ئەو قەدیسەی کە بەفرانسیسکۆس بانگیان دەکرد. ئەو زەلامە تەماشای پووری دەکا و گاڵتەی پێ دەکا، ئەم قسانە چەند ڕۆژێک دواتر خۆی بۆی گێڕاینەوە.

– "ئاخ سەیر دەبێ هەروا بەئاسانی بەرەڵاو قوشقییەکی وا ببێتە قەدیس. من ئیگیدیۆ نیم گەر نەچم و

ئەو قەدیس فرانسیسکۆسەی تۆ نەدۆزمەوە، گرەو دەکەم بزانن چۆن بەبوتڵێک شەراب و پلێک بەرازی برژاو تەواو سەرخۆشی دەکەم و پەتێک دەکەمە ملی و بەرەو گۆڕەپانەکە ڕایدەکێشم، لەوێ دەسبەیەکدا دەماڵم و وەکی ورچ دەیخەمە هەلەکە سەما!"

***

ڕۆژان تێ دەپەڕین. ئێمە هەنووکە چوار کەس بووین و ئاسیزیمان جێ هێشتبوو، لە کلێسا چۆڵەکەی پۆرتیونکولا، پەناگەیەکمان بۆ خۆمان دۆزیبۆوە. بەرامبەر داربایامە چرۆ کردووەکە کوختێکمان ڕۆنا و بەگەچ سواخمان دا، ئەوێ ئیدی بووە یەکەمین دەیری ئێمە.

چەندین سەعات لەسەر ئەژنۆ دادەنیشتین، سەرمان بۆ ئاسمان بەرز دەکردەوە و نوێژمان دەکرد. فرانسیسکۆس لەبارەی ئەڤینەوە بۆمان دەدوا، لە بارەی هەژارییەوە، لەبارەی ئاشتییەوە، لەبارەی ئاشتیی لە ڕۆحی ئینساندا و لەبارەی ئاشتیی لە دونیادا. من کە تا هەنووکە تەنها پرسیارکردن و پشکنینم بەدوای وەڵامدا دەزانی، ئەوا ئێستا ئیدی لەگەڵ ئەو برایانەدا فێری بێدەنگیی ببووم. ڕۆژێکیان جەنابی پێترۆ قسەیەکیکرد کە هەرگیز یادم ناچێتەوە، ئەو گوتی: "زەینم بەردەوام دەدوێ و پرسیار دەکا و دەپشکنێ، بەڵام دڵم چ نادوێ، چ ناپشکنێ، بەڵکو بەبێدەنگی، خۆی بەخودا دەسپێرێ. مێشکم پارێزەری شەیتانە، بەڵام دڵم خزمەتکاری خودا، وی دادەنەوێتەوە و بەخودا دەڵێ: (ئەمرکە بەچاوان!)"

فرانسیسکۆس گوێی بۆ ئەو قسانە ڕادێرا و زەردەخەنەی هاتێ.

گوتی: "جەنابی پێترۆ – ئاخر هەمیشە وەک ڕێز ئەوی بەجەناب بانگ دەکرد – تۆ ڕاست دەکەیت. کاتێک لە ئاسیزیی دەچووم بۆ قوتابخانە، زانایەکی تیۆلۆگ لە کریسمیسدا هات بۆ ئاسیزیی. وی لە کلێسای ڕیۆفینۆ چووە سەر مینبەر و کەوتە قسان، چەندین سەعات لەبارەی لەدایکبوونی مەسیح و ڕزگارکردنی دونیا و ئەفسانەی ترسناکی بەئینسانبوون دوا کە چۆن خودا لە قەڵافەتی ئینساندا خۆی دەگۆڕێ. من لەفیکرەوە چووبووم و حەپەساو سەرم لەگێژەوە دەچوو. چیدی نەمدەتوانی بەرگە بگرم. هاوارم کرد: (مامۆستا بێدەنگ، بهێڵە با گریانی مەسیح لە جۆلانەکەیدا ببیەین!) کاتێک هاتینەوە ماڵەوە، باوکم لێیدام، بەڵام دایکم بردمییە ئەولاوە و دۆعای بۆ کردم."

بەدەگمەن برا بێرناردۆ زاری دەکردەوە تا بئاخڤێ. هەر کە شەبەقی دەدا، لەژێر درەختێکدا کڕنۆشی دەبرد و دەپاڕایەوە، بونیام کە سەیری پێڵووە لێکنراوەکانی و گۆنا بەقووڵاچووەکانی و لەرەی لێوە ناسکەکەی دەکرد، ئیدی دەیزانی وی لەگەڵ خودادا دەئاخڤێ.

هەر کە خۆر هەڵدەهات، ئێمە لەیەکدی جوێ دەبووینەوە، یەکێکمان دەچوو بۆ ئاوهێنان، یەکێک بۆ دار، یەکێکی تر بۆ سواڵ و فرانسیسکۆسیش بەجاددە باریکەکانی ئاسیزیی و گوندە نزیکەکاندا دەگەڕا و لەبارەی ئەو شێتێتییە نوێیە – ئەڤین – ەوە نوتقی دەدا. زۆر جاران گسکێکی بەدەستەوە دەگرت و کلێساکانی گسک دەدا.

دەیگوت: "ئەمە ماڵی خودایە، منیش گسکدەرم و بەرپرسیاری ئەوەم!"

بەیانییەکیان، کە جێژنی قەدیس جیۆرج بوو، ئێمە لەکوختەکەماندا کەوتبووینە سەر چۆک و نوێژی بەیانیمان دەکرد، زەلامێکم بینی بەهێواشی و بەپێدزکێ نزیکدەبۆوە. بوتلێک شەرابی نابووە بن هەنگڵ و شتێکی تریش کە لە گەڵا لیمۆیەوە پێچابوو، بۆنی گۆشتی سوورەوەکراو گەییبیە کەپووم.

زەلامێکی درێژ بوو، هەتاو بردبووی و قەڵافەتێکی پتەوی هەبوو، بەهەنگاوی نەرم لەکوختەکەمان نزیک دەبۆوە، سەری بەرەو پێشەوە دانەواند و لەنێو پەلکی درەختەکانەوە سەرەتاتکێی بوو، منیش بەتیلەی چاو هەر سەیریم دەکرد. فرانسیسکۆس وەک هەموو بەیانییەک ڕاهاتبوو، لەبارەی ئەوەی کە شەو چی بەخودا گوتووە و خوداش چی بەم گوتووە، کەوتە قسان. ئەو زەلامە نەناسەش، زاری کردبۆوە و گوێی تیژ کردبۆوە و گوێی ڕادێرابوو. لە ناکاوێکڕا ئاوڕی دایەوە و بەخێرایی بەنێو درەختەکاندا ڕۆیشت و بەدەستی بەتاڵ گەڕایەوە، هەمدیس پاڵی بەکوختەکەوە دا و گوێی ڕادێرایەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "خودایە گەر من لەبەر ئەوە تۆم خۆش بوێ کە بمخەیتە بەهەشت، ئەوا مەلایکەتەکەت بەشمشێرێکەوە بنێرە تا دەرگاکەم لەسەر داخا. خودایە گەر من لەبەر ئەوە تۆم خۆش بوێ کە لە دۆزەخ دەترسم، ئەوا فڕێم دەرە دۆزەخ، بەڵام ئەگەر من لەبەر خاتری خۆت تۆم خۆش دەوێ، تەنێ لەبەر خاتری خۆت، ئەوا ئامێزت بکەوە و لە باوەشم گرە!"

پیاوەکە کە گوێی ڕادێرا بوو، هەنگاوێکی ناو لەبەر دەرگاکە ڕاوەستا، ڕەنگی پەڕیبوو، دوو دڵۆپ فرمێسکی گەورە بەگۆناکانیدا هاتنە خوارەوە، کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس ببوورە! من ناوم ئێگیدیۆیە و خەڵکی ئاسیزییم، من بووم گاڵتەم پێ کردویت و گرەوم کردووە لەسەر ئەوەی کە دەبێ سەرخۆشت کەم و گوریسێک بکەمە ملت و بۆ گۆڕەپانی قەدیس جیۆرج راتکێشم و لەوێ چەپڵە لێدەم و بتخەمە هەلەکەسەما!"

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "برا ئێگیدیۆ بۆ نەچین؟ بۆ نەچین بۆ مەیدانی قەدیس جیۆرج و ئەمڕۆ خەڵکێکی زۆر لەوێ کۆدەبنەوە، تۆ چەپڵە لێ دە و منیش دەکەومە سەما. ئاخر حەز ناکەم گرەوەکەت بدۆڕێنیت!"

وای گوت و دەستی نایە ژێر باڵی و هەڵی ساند.

گوتی: "دەی با بڕۆین، خەڵکێکی زۆر لەوێ چاوەڕوانن."

هەردووکیان بەڕێ کەوتن. دەمەوئێوارە، هەرسێکمان، من و بێرناردۆ و پێترۆ دانیشتبووین و چاوەڕێ بووین. من گوتم: "برا فرانسیسکۆس درەنگی پێ چوو، بلێیی هێشتا هەر سەما بکا؟"

جەنابی پێترۆ گوتی: "هەر سەما دەکا!" وای گوت و بێدەنگ بوو. دوای تاوێک گوتی: "بەداخەوە من ئازایەتیی ئەوەم نییە شتێکی لەو جۆرە بکەم، من هێشتا شەرم لە خەڵک دەکەم، دەمەوێ بلێم شەرم لەخودا دەکەم!"

کاتێک ئێمە لەوێدا دانیشتبووین و دەدواین، فرانسیسکۆس هات و ئێگیدیۆی کەتەش بەپێکەنینەوە بەهەنگاوی نەرمەوە لە دوایەوە دەڕۆیشت، وەکی ئەوەی بفڕێ.

فرانسیسکۆس دەستی نابووە نێو دەستی هاوڕێکەی و بەرەو پێشەوە بۆ لای ئێمە هاتن.

بەزەردەخەنەوە گوتی: "ئێگیدیۆ هێنامیە سەما، منیش ئەوم هێنایە سەما. یەکەم جار من لەبەردەم خودادا سەمام دەکرد و ئەو چەپڵەی لێدەدا، بەڵام دوای ساتێک برا ئێگیدیۆ بەخیلیی برد و ئیدی لە چەپڵەکوتان کەوت، ئەوسا شانی گرتم و هەردووکمان پێکەوە کەوتینە سەما. پێمان وابوو هەموو مەخلوقەکان شانیان گرتووین و هەموو لەتەک ئێمەدا لەبەردەم خودادا کەوتوونەتە سەما.

براینە ئەوە چ سەمایەک بوو! سەماکردن بەتەنێ شتێکە و سەمای بەکۆمەڵیش شتێکی تر، لە سەرەتاوە دوو کەس، پاشان سێ، دوای ئەوە سی و سێ، سێ سەد هەزار، هەموو خەڵکی، پاشان سەرەک قەشە و تەیرەکان و درەختەکان و زەریا و چیا، هەموو مەخلوقەکان لەبەردەم خودادا سەمایان دەکرد. برا ئێگیدیۆ وابوو؟"

ئێگیدیۆ بەپێکەنینەوە وەڵامی دایەوە: "من چ ئیشێکی ترم ناوێ، تەنێ سەما باشە، برا فرانسیسکۆس من دەمەوێ تا ئەبەد دەستت بگرم و سەمات لەگەڵدا بکەم!"

فرانسیسکۆس گوتی: "سڵاو لەم برا تازەیەمان." وای گوت و ئامێزی بۆ کردەوە.

ئێمەیش گوتمان: "بەخێربێن!" وامان گوت و باوەشمان بەئێگیدیۆدا کرد.

ئێگیدیۆ سوور هەڵگەڕا، حەزی دەکرد شتێک بلێ، بەڵام دوودڵ بوو، دواجار ئازایەتیدایە بەر خۆی.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، من هەندێک خواردن و بوتلێک شەرابم لەگەڵ خۆمدا هێناوە..."

فرانسیسکۆس دەستی هێنا بەسەر شانە پانەکانی ئێگیدیۆدا و گوتی:

– "برا ئێگیدیۆ بەبۆنەی ڕۆژی لەدایکبوونتەوە ئاهەنگ دەگێڕین و پێکێک بەشانازیی تۆ دەخۆینەوە. ئەوە چ نییە، خودا دەبوورێ گەر بونیام جاروبار بێوەفا بێ بەرامبەر قەدیسانی برسێتیی و تینوێتی... دەی بڕۆ و ئەشیای گوناه بێنە!"

ئێگیدیۆ بەپڕتاو چوو لەنێو تەڵانەکاندا بەرازە برژاو و بوتڵە شەرابەکەی هێنا.

فرانسیسکۆس گوتی: "بەخۆشیی سەرفرازیی برا ئێگیدیۆ." وای گوت و پێکەکەی بەرز کردەوەو هەڵیقوڕاند. گوتی: "ئەمڕۆ ئەو لەدایک بووە، ئارەزووی تەمەن درێژیی بۆ دەکەین! ئەمڕۆ ئەو زەماوەند دەکا. ئەمڕۆ ئەو بەکیژێک گەیشتووە ناوی هەژارییە، ئارەزووی تەمەن درێژیی بۆ دەکەین!"

***

ماوەیەکی زۆر تێنەپەڕیبوو کە باوکە سیلڤێستێر لەبەر دەروازەی پورتیۆنکۆلادا وەدیارکەوت، چەماوە و ڕوخساری شەرمەندە دەینواند و بوخچەیەکی لە بن هەنگڵی نابوو، ئەو هەر عەینەن لەو کاتەدا هات کە ئێمە بەرەو کاری ڕۆژانەمان دەچووین. هێند گریا بوو چاوانی سوور دەچوونەوە و دەستیشی دەلەرزی.

فرانسیسکۆس ئەوی بینی و باوەشی بۆ کردەوە.

گوتی: "باوکە سیلڤێستێر هاتنت خێر، دەبێ ئەوە چ بایەک بێ کە بۆ ئەم عەردە قاقڕەی ئێمەی هەڵگرتوویت؟"

قەشە وەڵامی دایەوە: "بای خودا. برا فرانسیسکۆس تۆ لەو ڕۆژانەدا قسەیەکت پێگوتم، ئەو قسەیە

وەکی ئاگرێک هەم دڵی سووتاندم و هەم دڵیشی پاکژکردمەوە."

– "ئەو قسەیە هی من نییە، باوکە سیلڤێستێر ئەو قسەیە هی من نییە، بەڵکو ئەو قسەیە هی مەسیحە."

– "بەڵێ، ئەو قسەیە هی مەسیحە، بەڵام تۆ بەشێوەیەک ئەو قسەیەت کرد کە پێدەچوو یەکەمین جار بێ گوێم لێی بێت و هەرگیز ئینجیلیشم موتالا نەکردبێ. ئەز ڕۆژانە ئینجیل دەخوێنمەوە، بەڵام وشەکانی هاوار و پیتن، ئاگر نین... برا فرانسیسکۆس بۆ یەکەمین جار تێگەیشتم هەژاریی مانای چییە، بۆ یەکەمین جار تێگەیشتم ئەڤین مانای چییە و ویستی خودا مانای چییە. ئەوە وا ئەلعانیش هاتووم!"

– "ئەدی ئەوە چییە لە بوخچەکەتا ؟"

– "دەستێک جل، پێڵاوی تۆکمە و چەند شتێکی تر کە پەیوەندییەکی تایبەتی و بەهێزم پێیانەوە هەیە."

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "جارێکیان زاهیدێک هەبوو، چەندین ساڵ تێدەکۆشا بۆ ئەوەی خودا ببینێ، بەڵام هەر شکستی دەهێنا. هەموو جارێک شتێک لەبەردەمیدا قووت دەبۆوە و دەبووە ڕێگر کە خودا ببینێ، ئەو کلۆڵە هاواری دەکرد، دەگریا، دەپاڕایەوە، بەڵام هەمووی بێ سوود بوو! ئەرێ باشە ئەوە چ شتێک بوو دەبووە ڕێگر لەبەردەم بینینی خودادا؟ هەرچەندی دەکرد نەیدەتوانی تێبگا. بەیانییەکیان بەشادومانییەوە لەخەو ڕاپەڕی، ئەو ڕێگرەی دۆزیبۆوە و ئەویش گوڵدانێکی چکۆڵە بوو کە لەهەموو شتەکانی تر بۆی مابۆوە و زۆری خۆشدەویست. ئیدی گوڵدانەکەی هەڵگرت و تا دەستی گرتی تووڕی دا و گوڵدان هەپروون بەهەپروون بوو، پاشان چاوانی هەڵبڕی و بۆ یەکەمین جار خودای بینی. باوکە سیلڤێستێر، تۆیش، گەر تۆیش حەزدەکەیت خودا ببینیت، ئەوا ئەو بوخچەکەت تووڕ هەڵدە!"

باوکە سیلڤێستێر دوودڵ بوو، فرانسیسکۆس میهرەبانانە دەستی گرت.

گوتی: "وەرە لەگەڵم، ئێستا دەچینە دەرەوە و دەچینە سەر ڕێگەکە، بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح، بوخچەکەت بدەرە یەکەمین هەژارێک کە دەیبینین. ئاخر باوکە سیلڤێستێر، بونیام بەبوخچەوە ناچێتە بەهەشت!"

قەشە بەدوودڵییەوە گوتی: "باشە تەنێ پێڵاوەکانم گل دەدەمەوە..."

هەمدیس فرانسیسکۆس گوتی: "بونیام تەنێ بەپێی پەتی دەتوانێ بچێتە بەهەشت. براکەم مامڵە مەکە، دەی با بڕۆین!"

وەک چۆن گورگ بەدگانەکانی پەلاماری مەڕ دەدا، ئاوهاش فرانسیسکۆسیش پڕی دایە باوکە سیلڤێستێر تا فڕێی بداتە بەهەشتەوە.

***

خودایە، گەورەیە، گەورەیە، دەوڵەمەند و خاوەن چاوانێکی زۆرە بەخشندەیی تۆ، وەکی پەڕی تاوس دونیا دادەپۆشێ و بەدرەوشانەوەوە خۆی پەخش دەکا و خۆنەویستترین و بێ لاف و گەزافترین

ڕۆحەکانیش دادەپۆشێ و پڕیان دەکا لە خۆی. ئاخر زۆری نەبرد دوو داماو کە ببوونە گاڵتەجاڕی خەڵکی ئاسیزیی، هاتن و دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد و داوایان لێ کرد ببنە قوتابیی وی. یەکێکیان ناوی (ساباتینۆ) و ئەوی تریشیان بە(کاپیللۆ) بانگ دەکرا، بۆیە بەو ناوەوە بانگ دەکرا چونکە هەمیشە و تەنانەت لە کاتی خەوتنیشدا کڵاوێکی مەخمەڵیی سەوزی گەورەی بەپەتێکی سوورەوە لە سەردابوو. هەرچی سابتینۆشە، هەر کە بینیم یەکسەر ناسیمەوە، ئەو هەمان ئەو کەسە بوو کە ئەو ئێوارەیەی هاتم بۆ ئاسیزیی و پاڕامەوە هاوڵاتییەکی مەسیحی خێرێکم پێ بکا، ئەو گاڵتەی بەفرانسیسکۆس کرد. وی کەسێکی باریکەڵە و زەرد هەڵگەڕاو بوو، ڕوخساری لەمشک دەچوو، بالوکەیەکی تووکن لەسەر کەپووی بوو. بەڵام کاپێللۆ کەتەو درێژ، سمێڵی لوولدراو و کەپووی تیژ و درزێک لە لێویدا هەبوو، کە دەدوا زوبانی دەیگرت و قسانی بێ سەروبەرەی دەکرد.

ساباتینۆ گوتی: "برا فرانسیسکۆس من ئیتر ناتوانم خەوم لێ بکەوێ، ئاخر من زوبان بەدییم بەرامبەر کردوویت، بەخیلیم پێ بردوویت لەبەر ئەوەی تۆ دەوڵەمەند بوویت و منیش هەژار، تۆ قۆز بوویت و من ناشیرین، تۆ جلکی جوانت لەبەردا و منیش جلکی شڕ، بەدرێژایی ئەم ماوەیەی دوایی هەوڵم دەدا بنووم، بەڵام هەرگیز خەوم لێ نەکەوت! گەر بۆ یەک چاوترووکانیش خەو بردمێتییەوە، ئەوا تۆ هاتوویتەتە خەونم و پێت گوتووم: (قەیدی ناکا برا ساباتینۆ، من ناخوازم شەڕت بێتە ڕێ، بنوو!) ئیدی ئەو میهرەبانییەی تۆ خەریک بوو دڵی هەلا هەلا دەکردم، ئیتر لەوە زیاتر بەرگەم نەگرت و هاتم بۆ ئێرە. چیم لەگەڵدا دەکەیت بیکە، دەمەوێ تا مردن شوێنپێکانی تۆ هەڵگرم."

کاپێللۆش گوتی: "برا فرانسیسکۆس هەروەها منیش، منیش دەمەوێ تا مردن لەگەڵ تۆدا بڕۆم، من لەدونیادا عەزابم کێشاوە، دونیا بۆ من بۆتە عەزاب، جگە لەخودا چ پەناگەیەکی تر شک نابەم. بەڵام برا فرانسیسکۆس مەرجێکم هەیە، ئەویش ئەوەیە ڕێگەم بدەیت کڵێوەکەمم لەسەردا بێت، من جگە لەوە چ کڵاوێکی ترم ناوێ. ڕەنگە تۆ بڵێیت ئەوە شتێکی ئاسایی نییە، بەڵام ئاخر تازە ئەو کڵاوە بۆتە بەشێک لە سەرم، گەر ئەو کڵاوەم لەسەر لابدەیت، ئەوا وا هەست دەکەم ملم هەڵکێشراوە!"

فرانسیسکۆس پێکەنی، بەڵام یەکسەر ڕوخساری جیددی بۆوە. گوتی:

– "براکەم ئاگات لەخۆت بێ. ڕەنگە شەیتان بووبێتە کڵاوێک و چووبێتە سەرت، ئاگات لەخۆت بێ فڕێت نەداتە هەڵدێرەوە. لە کڵاوەوە بکەویتە خوارەوە بۆ جبەی قەشە و بڵێیت ئەوەت ناوێ، لە جبەی قەشەوە بکەویتە خوارەوە بۆ ناو برایان و بڵێیت نامەوێن! لە برایانەوە بکەویتە خوارەوە بۆ ئەڤین و بڵێیت ناتەوێ هەستی پێ بکەم! لە ئەڤینەوە بکەویتە خوارەوە بۆ خودا و بڵێیت نامەوێ بیناسم!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، لەفیکرەوە چوو. پاش ساتێک گوتی:

– "ڕێگەی بەرەو ژوورەکەیە براکەم، خودا لەسەری سەرەوەیە لەسەر ترۆپک، بەڵام ڕێگەی بەرەو خوار، دۆزەخ لە ژێرەوەیە لە بنەوە، کوڕەکەم ڕەنگە ئەو کڵاوە فڕێت داتە دۆزەخەوە."

فرانسیسکۆس بەقووڵی لە چاوانی کاپێللۆی ڕوانی، ئەم قوتابییە نوێیەش دگانی بەخۆیدا نەگرت و خوڕ خوڕ دایە قوڵپی گریان.

گوتی: "گەر ڕوخسەتم نەدەیتێ ئەم کلاوە لەسەرکەم، ئەوا تیادەچم، دەڕۆم و ڕێگەیەکی دی دەگرمە بەر!"

فرانسیسکۆس بەزەیی پێیدا هاتەوە و دەستی نایە سەر شانی. گوتی: "بمێنەوە، من متمانەی خۆم دەبەخشمە خودا."!

***

چ ڕۆحگەلێکی زۆر هەن پەرۆشیی ڕەهایین و کاتێ گوێیان لەو دەنگە دەبێ کە بانگیان دەکا ئیدی دەکەونە خۆ و بەدەنگییەوە دەچن. هاوڵاتییەکی بەختەوەر و کەسێکی بێ لانە و ماڵ شەوێکیان لە بێدەنگیدا گوێیان لە یەکێک دەبێ بانگیان دەکا. بەترسەوە ڕادەپەڕن و هەریەکەیان ژیانی تا ئێستای خۆی بێ مانا، بەهەدەر چوو، دیلی شەیتان دێتە پێش چاو، ئیدی دەکەون بەسەر پێی ئەو دەنگەدا کە بانگی کردوون. بەدەنگەکە دەڵێن: "لەگەڵ خۆتدا بمانبە، ڕزگارمانکە، تۆ ئەو کەسەیت چاوەڕێمان دەکردیت!" ڕۆژێک نەبوو یەکێک بەنێو دارستانەکەدا نەیەت بۆ پورتیونکۆلا و نەکەوێ بەسەر پێی فرانسیسکۆس دا و نەڵێ: "بمبە! ڕزگارم کە، تۆ ئەو کەسەیت کە چاوەڕێم دەکردیت!" ئاوهایان دەگوت و پاشان جلکەکانیان دادەکەند و جبەی قەشەییان دەپۆشی.

ڕۆژێکیان جوتیارێکی میهرەبان و دەوڵەمەند و دڵ و دەروون کراوە، کە تەمەنی سیی ساڵێک دەبوو، هات بۆ لامان و گوڵدانێکی بەدەستەوە بوو وێنەی هەر حەوت گوناهەکەی لەسەر کێشاو و لەژێریشیان دا ناوەکانیانی نووسیبوو: فیز، تەماح، بەخیلیی، دەعارەت، چاوچنۆکی، تووڕەیی، تەمبەڵیی. هات و کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆس دا.

گوتی: "براکەم، بابەکەم، گوێم بۆ ڕادێرە: من بەئارامیی لە گوندەکەم دەژیام، عەردم دەکێڵا، پەلکی زیادەی درەختەکانم دەبڕی و ترێ ڕنییم دەکرد، ئیدی ژیانی خۆم دەژیام. من چ ژنم نەبوو، چ مناڵم نەبوو، پێم وابوو ئیدی چ گرفتێکم نییە. بەڵام کاتێک گوێم لەدەنگی تۆ بوو، ئەوسا تێگەیشتم من بەختەوەر نیم. لە دڵی خۆم دەنۆڕی و وام دەزانی بێ گوناهە، کەچی هەر حەوت گوناهەکەم تێدا بینی. ئەوسا ئەم گوڵدانەم هێنا و هەر حەوتیانم لەسەری وێنە کێشا و ناوەکانیانم لەژێریاندا نووسی. وا ئێستاش لەبەر پێی تۆدا دەیشکێنم. نەفرەت لە هەر حەوتیان بێت!"

گوڵدانەکەی کێشا بەبەردەکاندا و هەپروون بەهەپروون بوو.

– "بەهەمان شێوە دڵی منیش هەپروون دەبێ و هەر حەوت گوناهەکە بەسەر بەردەکاندا دەڕژێن!"

فرانسیسکۆس هاوڕێیانە دەستی بەسەریدا هێنا.

– "براکەم ناوت چییە؟"

– "کیدرۆ."

– "کیدرۆ، بەخواستی خودا هەزاران ڕۆح هێلانەی خۆیان لەسەر پەلکەکانت چێ دەکەن."

***

شەش

ئادەم و حەوا لەبەهەشت دانیشتبوون و قسانیان دەکرد.

– "با دەرگاکە بکەینەوە و بچینە دەرێ!"

– "هاوڕێم بچین بۆ کوێ؟"

– "با دەرگاکە بکەینەوە و بچینە دەرێ!"

– "ئاخر دەرەوە نەخۆشییە و خەم و مردن."

– "با دەرگاکە بکەینەوە و بچینە دەرێ!"

ببوورە خودایە، بەڵام من لەناوەوەمڕا هەردووک ئەو دەنگانەم دەژنەفت. دەمژنەفتن کە فرانسیسکۆس و ڕۆحی من لە بەهەشتن، ئیدی برسێتیم بیردەچۆوە، ڕووتێتی و دونیام بیر دەچۆوە. لە ناکاوێکڕا دەنگێکی یاخییانە دەهاتە گوێم و دەیگوت: بەڕێگەی خۆتا بڕۆ!" ڕۆژێکیان فرانسیسکۆس بینیمی دەگریام. دانەوییەوە، دەستی نایە سەر شانم و گوتی: "برا لیۆن، برا لیۆن ئەوە بۆچی دەگریت؟"

– "شتم بیردێتەوە برا فرانسیسکۆس، شتم بیردێتەوە!"

– "چیت بیر دێتەوە؟"

– "بەیانییەکیان دەستم بۆ پەلکی دارهەنجیرێک برد و هەنجیرێکم لێ کردەوەو..."

– "هەر ئەوە؟"

– "هیچی تر نا برا فرانسیسکۆس، لەبەر ئەوەیە دەگریم."

فرانسیسکۆس لەسەر ئەرزەکە لەپاڵما دانیشت و دەستی گرتم.

– "گوێ ڕادێرە شتێکت پێ بڵێم، بەڵام ئەو قسەیە بەکەس نەڵێیت!"

– "گوێم ڕادێراوە برا فرانسیسکۆس."

کە دەستم لە نێو دەستیدا بوو، هەستم دەکرد گەرمایی لە جەستەیەوە دێ، نا، لە جەستەیەوە نا، بەڵکو لە ڕۆحییەوە، گەرماییەک کە ڕۆحی منیشی گەرم دەکردەوە. کاتێک بینیم بێدەنگە، هەمدیس گوتم:

– "برا فرانسیسکۆس گوێم ڕادێراوە."

دەستی بەردام و هەستایە سەرپێ، دەنگی تووڕە و توند و تیژ بوو.

– "برا لیۆن، تەقوا بەتەنێ لەسەر گاشەبەردێکی چەپەک دادەنیشێ و تەواوی ئەو شادومانییانەی ئەم نەیچەشتوون، بەزەینیدا تێدەپەڕن، ئیدی فەزیلەت لە حەژمەتا دەست دەکاتە گریان."

فرانسیسکۆس وای گوت و ئەوجا دانەوییەوە و لە نێو درەختەکاندا بزر بوو.

***

دەڵێن گەر جارێک لە جاران، دڵۆپێک هەنگوین بکەوێتە خوارەوە، مێشەهەنگەکان لەهەوادا بۆنی ئەو هەنگوینە ڕژاوە دەکەن و لە هەموو لایەکەوە بۆ تامکردنی دەکەونە خۆ. بەهەمان شێوەیش خەڵکیی بۆنی

دڵۆپە هەنگوین – واتە ڕۆحی فرانسیسکۆس – یان لە هەوادا دەکرد و لە پورتیونکولا کۆدەبوونەوە. ئێوارەیەکیان، هەر ڕێک لەو کاتەدا کە خۆرئاوا دەبوو، ڕوفینیۆی هاوڕێ دێرینەکەی فرانسیسکۆس هات، ڕۆفینیۆ ئەو کەسەی کە یەکەمین دوو جبەی بەمن و فرانسیسکۆس دا و بەپێکەنینەوە گوتی: "ئەوا زستان هات، خودا بۆ گەرمکردنەوەتان بەس نییە، پاڵتۆیەکی گەرمیشتان پێویستە!" وای گوت و ئەم جبە قەشەییانە و پێڵاو و گۆچانی پێ داین. فرانسیسکۆس ئەوی بینی و پێکەنی. پێی گوت:

– "ئێ هاوڕێی دێرین، دەبینم تەنێ پاڵتۆی گەرم بەس نییە، بەڵکو خوداش پێویستە!"

ڕۆفینیۆ سەری داگرت و گوتی: "برا فرانسیسکۆس ببوورە، من ئەو کات کوێر بووم. مەبەستم لە کوێریی ئەوەیە تەنێ دونیای بینراوم دەبینی، بەڵام ئەوەم نەدەبینی کە لەودیویەوە خۆی حەشاردابوو. بەڵام کاتێک تۆ هاتیت و بۆ ساتێک لە ماڵەکەم مایتەوە، هەوای ماڵەکەم گۆڕا، پڕبوو لەدەنگی هاندەر و دەستیی داوەتکەر کە کێشیان دەکردم بچمە دەرێ و ڕێگە بگرمەبەر. ئیدی ڕۆژێک هات لەوەندە زیاتر نەمتوانی دگان بەخۆدابگرم، دەرگای ماڵەکەم بەکراوەیی جێ هێشت، کلیلەکانم فڕێدایە ڕووبارەکەوە و هەنووکەش وا ئیدی هاتووم."

– "بەڵام هاوڕێی ئازیزم، ئاخر ئەم ژیانەی ئێمە گەلێک زەحمەتە، چۆن دەتوانیت لێرە بەرگە بگریت؟ ئۆهـ، حەیف بۆ ئەو کەسەی بەخواردنی خۆش و جلکی نەرم و گەرمایی ژن ڕاهاتووە!"

– "بەڵام برا فرانسیسکۆس سێ جار حەیف بۆ ئەو کەسەی ناتوانێت خۆی لەخواردنی خۆش و جلکی نەرم و گەرمایی ژن دووربخاتەوە. برا فرانسیسکۆس دەس بەڕوومەوە مەنێ، گلم بدەرەوە!"

– "ڕۆفینۆی ئازیز، ئێمە شتێکی تریشمان هەیە، وەک بزانم تۆ لە زانکۆی بولۆگنا خوێندووتە و سەرت تژییە بەپرسیار. بەڵام ئێمە لێرە پرسیار ناکەین، ئێمە تازە گەیشتووینەتە دڵنیایی. تۆ دەتوانیت بەرگەی برسێتی و ڕووتوڕەجاڵی و تەهارەت بگریت، بەڵام بڵێی بیرکردنەوەت بەبێ چ یاخیبوونێک بەرگەی ئەو دڵنیاییەی ئێمە بگرێ؟ ئەمە گەورەترین هەوەسە بۆ ئەو کلۆڵەی کە لەژێر درەختی ماریفەتدا دانیشتووە و مارەکە تامی گوێ و چاو و لێوی دەکا." ڕۆفینۆ بێدەنگ بوو.

فرانسیسکۆس بەهاوسۆزییەوە لە هاوڕێکەی ڕوانی و لێی پرسیی: "ئێ، دەتوانیت؟"

نائومێدانە و بەئەسپایی وەڵامی دایەوە: "برا فرانسیسکۆس ناتوانم!"

فرانسیسکۆس ڕاچڵەکی و هاوڕێکەی لە ئامێز گرت. گوتی:

– "تۆ دەتوانیت! تۆ دەتوانیت! تۆ ئازایەتیی ئەوەت هەیە کە بڵێیت ناتوانیت، ئەمەش واتە تۆ دەتوانیت. ئاخر دڵ نزیکترین شتێکە لە خوداوە، دووی کەوە، لە ئەقڵ گەڕێ، تەنێ دڵە ڕێگەی بەهەشت بەڵەدە. جلکەکانت داکەنە و جبە قەشەییەکەی ئێمە بپۆشە! ئەو جلکە شوانکارەییەت لەیادە کە بەئێمەت بەخشی؟ ئێمە دواتر لەسەر ئەوە، جبە قەشەییەکانمان دووری. ئاخر ئەوە ڕەنگی ئەرزە. دەی برا ڕوفینۆ ئەرز بپۆشە!"

***

ڕۆژێکی تر فرانسیسکۆس جحێڵێکی قۆزی لە گوندێک بینی کە جلکی مەخمەلی لە بەردا و بەشمشێر و چەکمە و پەڕ بەکڵاوەوە و قژە لوولەکەی تازە شۆراو و بۆنی سابوونی میسکی لێ دەهات.

– "هێی ئەی جحێڵی قۆز، چما هیلاک نەبوویت لە پۆشینی جلکی جوان و بادانی سمێڵت؟ ئیدی کاتی ئەوەیە گوریسێک بەناوقەدتەوە بپێچیت و کڵاوێک بکەیتە سەرت و بەپێی پەتیی بەقوڕ و لیتاودا بڕۆیت. وەرە لەگەڵم من نازناوی سوارەی خودات دەدەمێ!"

کوڕەی جحێڵ سمێڵی بادا، لەو قەشە جلک شڕەی ڕوانی کە قسانی لەگەڵ کرد و ئیدی دایە قاقای پێکەنین.

وەڵامی دایەوە: "چاوەڕێ کە تا دڵیشم با دەدرێ ئەوسا دێم!"

سێ ڕۆژی نەبرد هات بۆ پورتیۆنکولا، سڕ وەکی تەیرێکی بەمار ئەفسوونبوو، (ئانگیلۆ تانکرێدی) هات و بۆ خۆی بوو بەداوی خوداوە.

کڕنۆشی برد و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "وا هاتم، ئیتر بەسە کە هێندەم جلکی جوان پۆشی و سمێڵم بادا، لەگەڵ خۆت ببە!"

بەڵام ئەو نەهەنگە زلە دڕندەیەی کە ئەویش بوو بەتۆڕی خوداوە، دوای چەند ڕۆژێک وەدیارکەوتەوە. من و فرانسیسکۆس لەبەر دەرگاکە دانیشتبووین لە پورتیۆنکولا، خۆر هێشتا ئاوا نەببوو، برایانیش هێشتا لەسواڵ نەگەڕابوونەوە، تەنها بێرناردۆ نەبێت، کە دوای ساتێک گەڕایەوە و خۆی دا بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا و داوای بەخشینی کرد، ئاخر ئەو هەموو کاتێک کە دەچوو بۆ عیبادەت وای دەکرد، لەبەر ئەوەی دڵنیا نەبوو چما بەسلامەتی لە نوێژەکەی دەگەڕێتەوە یان نا.

فرانسیسکۆس لەفیکرەوەچوو، هیچی نەگوت، تەماشای دەست و پێی خۆی کرد و هەناسەی هەڵکێشا.

دوای بێدەنگییەکی درێژ گوتی: "برا لیۆن، کاتێک بیر لە ئازارەکانی مەسیح دەکەمەوە، پێم دەکەوێتە ژان، وەکی بڵێی کونیان تێ بووبێت، ژان ڕۆدەچێتە لەپی دەستمەوە وەکی ئەوەی کونیان تێ بووبێ. بەڵام کوان بزمارەکان؟ کوا خوێنەکە؟ کوا خاچەکە؟ ڕۆژێکی هەینی درێژ دێتەوە یادم لە جێگەیەکی نزیک کڵێسای قەدیس ڕوفینۆ، ئەو ئەکتەرانەش لە ئاسیزیی بوون کە ئەو ڕۆژانە دەگەڕان و مێژووی عەزابەکانی مەسیحیان دەنواند، ئەو ئەکتەرەی ڕۆڵی مەسیحی یاریی دەکرد، بەتوندی بەسەر خاچەکەوە هەناسەبڕکێی بوو، ئەوانی تریش وایان دەنواند وی لە خاچ دەدەن، ئەوان ڕەنگی سووریان کردبوو بەدەست و پێی ئەکتەرەکەدا تا وا بنوێنرێ کە ئەوە خوێنە دەڕژێ. ئەو ئەکتەرەی ڕۆڵی مەسیحی دەبینی، ناڵەیەکی وەهای کرد کە سوێی دەبردە دڵەوە، من بەوە یەکسەر فرمێسک لەچاوانمەوە ڕژا، خەڵکەکە غەڵبەغەڵبیان تێ کەوت، ژنان قیژاندیان و دایانە قوڵپی گریان، ئیدی نواندنەکە تەواوبوو. ئەو ئەکتەرەی دەوری مەسیحی دەبینی هات بۆ ماڵی ئێمە و دایکم خوانێکی بۆ ڕازاندەوە، لێکدا لێکدا سوعبەتی دەکرد و پێدەکەنی، ئاوی گەرمیان بۆ هێنا تا ڕەنگی سووری دەست و پێی پێلاکاتەوە. من ئەوکات مناڵ بووم و تێنەگەیشتم مەسەلە چییە.

لە ئەکتەرەکەم پرسی: "ئەدی تۆ لە خاچ نەدرایت؟"

بەڵام ئەو بەپێکەنینەوە گوتی: "نە کوڕە بچکۆلەکەم، ئەوە هەمووی تەمسیل بوو، تێگەیشتیت. ئەوە تەمسیل بوو، من وام نواند لە خاچ دەدرێم."

بەڵام من لە تووڕەییدا سوور هەڵگەڕام. پێم گوت: "کەواتە تۆیش درۆزنیت؟" وام گوت و دایکم لەسەر ڕانی داینیشاندم و گوتی:

"بێدەنگ بە کوڕەکەم. تۆ هێشتا منالێت و تێناگەیت!"

بەڵام برا لیۆن من هەنووکە گەورەم، گەورەم و تێدەگەم. من لە خاچ نەدرام، بەڵکو بیر لە لەخاچدان دەکەمەوە، برا لیۆن چما بڵێی ئێمەیش ئەکتەر نەبین؟"

هەناسەی هەڵکێشا و گوتی: "سەیری دەستم کە، سەیری پێم کە، ئەدی کوان بزمارەکان؟ چما هەموو ئەم بەرخۆدانەی ئێمە تەمسیلە؟"

هەر عەینەن لەو کاتەدا، زەلامێکی کەتە لەنێو درەختەکانەوە وەدیارکەوت، تەمەنی سی ساڵێک دەبوو، جەستەیەکی بەخۆی هەبوو، نێوچەوانی کەوانەیی و قژیشی وەک یاڵی شێر درێژ، پێی پەتی، بەهەنگاوی قورس دەڕۆیشت. لەبەردەم فرانسیسکۆسدا ڕاوەستا، دەستی نایە سەر دڵی و سلاوی کرد.

– "من بەدوای فرانسیسکۆسی ئاسیزییدا دەگەڕێم کە برایان کۆ دەکاتەوە بۆ دامەزراندنی فیرقەیەکی ئایینیی. من ناوم (ئێلیاس بۆباڕونێ)یە و خەڵکی (کورتۆنا)م. خوێندنی زانکۆم لە بۆلۆگنا تەواوکردووە، هەستد ەکەم کتێب بەس نییە بۆم، دەمەوێ بەهۆی کارگەلی مەزنەوە لە دونیا بگەم."

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "من ئەو کەسەم تۆ بەشوێنیدا دەگەڕێیت، بەڵام من برایانم کۆنەکردۆتەوە تا فیرقەیەکی ئاینیی دامەزرێنم، بەڵکو لەبەر ئەوە کۆمکردوونەتەوە تا هەمووان تێکۆشین بۆ رزگارکردنی ڕۆحی خۆمان. ئێمە خەڵکانی نەخوێنەوار و ساکارین، تۆیەک کە دەرچووی زانکۆیت دەتەوێ لەناو ئێمەدا چ بکەیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس منیش دەمەوێ ڕۆحی خۆم ڕزگارکەم، ئاخر ئەو ڕۆحە بەکتێب ڕزگار ناکرێ. من شتی زۆرم لەبارەی ژیانی تۆوە زانیوە و ئەو شتانە سەرنجیان ڕاکێشاوم. دەکرێ کەسێک نەخوێنەوار و ساکار بێ و شوێنپێی دڵ هەڵگرێ، لە ساتێکدا بۆی هەیە ئەو کەسە شتی وا بدۆزێتەوە کە هەرگیز ئەقڵ پەی پێنەبردووە. بەڵام برا فرانسیسکۆس ئەقڵیش پێویستە، ئەویش دیاریی خودایە بەخشیویەتی بەئینسان، بەخشیویەتی بەو مەخلوقە گرانبەهایەی خۆی. ئەدی ئینسانی کامڵ کێیە؟ ئینسانی کامڵ ئەو کەسەیە کە لەنێوان دڵ و ئەقڵدا هاوگونجانی ڕۆناوە. ئەدی فیرقەی کامڵ کامەیە؟ فیرقەی کامڵ ئەوەیە دڵ دەکاتە بناغە و ئەقڵی لەسەر هەڵدەچنێ."

– "بێ ئەندازە جوان دەدوێیت هاوڕێی ناکاوم، بێ ئەندازە وەستایانە مێشکت چنراوە، من لەپێناوتا دەترسێم. تکات لێ دەکەم لە جێگەیەکی تر بەدوای ڕزگاربووندا بگەڕێ."

– "برا فرانسیسکۆس تۆ مافی ئەوەت نییە ڕۆحێک جوابکەیت کە ئەویش دەخوازێ هەمان ئەو ڕێگەی ڕزگاربوونەی تۆ بگرێتە بەر. باشە تۆ ئەو ڕێگەیەت بۆ کێ کردۆتەوە؟ تەنها بۆ نەخوێنەواران؟

بەڵام هەر خۆت نەتگوتووە کە خەڵکە خوێنەوار و لە زانکۆ دەرچووەکان پێویستییەکی زۆریان بەوە هەیە ڕزگارکرێن، چونکە خوێنەوارەکان شتیان زۆر گەرەکە و ڕێگەی زۆر دەکەنەوە، ئیدی ئەقڵ بەلاڕێدا دەیانبا کە دواجار نازانن کامیان بگرنەبەر. برا فرانسیسکۆس، من متمانەم بەو ڕێگەیە هەیە کە تۆ کردووتەوە."

فرانسیسکۆس بەپێ ئەرزەکەی هەڵکۆڵی و بێدەنگ بوو. ئێلیاس بەبێ ئەوەی ڕوخسەت بخوازێ لەبەر دەرگاکە لە لایەوە دانیشت.

لەبەرخۆوە گوتی:

– "چ تەنهاییەکە! چ ئارامییەک!"

خۆر ئاوابوو، قەدی درەختەکان سوورهەڵگەڕان، تەیرەکان بۆ هێلانەکانیان گەڕانەوە، برایان لە سواڵ گەڕانەوە، کێدرۆ لای ئاگردانەکەوە دانیشت و دایگیرساند تا خواردن ئامادەکا، لەو ڕۆژەوەی کە هاتبوو ئەو چێشتی بۆ لێدەناین. بێرناردۆش بەدارستانەکەدا هاتەوە، وا ئەمڕۆیش بەزیندوویی لە نوێژەکەی گەڕابۆوە. بەڵام چاوانی تژیی بوون لە فرمێسک، وەکی کوێرێک دەڕۆیشت و سەیری دەکردین، بەڵام ئێمەی نەدەبینی.

ئێلیاس لەخۆرە ئاوابووەکەی ڕوانی و هەمدیس گوتی: "چ تەنهاییەکە! چ ئارامییەک!"

فرانسیسکۆس لای کردەوە و تەماشای ئەو میوانە تازەیەی کرد، من هەستم دەکرد چ ململانێیەک ناخی تەنیوە، وەک بڵێی مەزەندەی ئەوە بکا کە ئەم زەلامە کەتەیە پشێویی بخاتە ئەو برایەتییە ئارام و پڕ لە ئاسوودەییەوە.

بێدەنگییەکی درێژ باڵی کێشا. لە ناکاوێکڕا کێدرۆ لای ئاگرەکەوە هەستا و دەستی بەیەکداماڵی.

گوتی: "برایان، لۆبیاکە کولاوە و وەرن بیخۆن، بەناوی خودا!"

فرانسیسکۆس هەستا و دەستی میوانە تازەکەی گرت، بەرەو ژوورەوە ڕێنوێنی کرد و گوتی: "براینە خودا هێزێکی نوێی بۆ ناردووین، برایەکی نوێ کە ناوی ئێلیاس بۆباڕۆنێیە و خەڵکی کۆرتۆنایە، هەستن و سلاوی لێ بکەن."

هەمووان چووینە ژوورێ و لەسەر ئەژنۆ لەسەر ئەرزەکە دانیشتین، فرانسیسکۆس نزیکی ئاگردانەکە بوو، کێدرۆ ڕۆیشت و خواردنەکەی تێکرد، لەبەرئەوەی برسیمان بوو، بەپەرۆشەوە کەوتینە خواردن. لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆس کەوچکەکەی دانا و گوتی: "براینە ئەم لۆبیایە بێ ئەندازە بەتامە، لەبەرئەوەی جەستە بێ ئەندازە چێژ وەردەگرێ، ئەوە گوناهێکی گەورەیە، من مشتێک خۆڵەمێش دەکەمە خواردنەکەوە."

وای گوت و مشتێک خۆڵەمێشی لەئاگردانەکە دەرهێنا و کردیە قاپەکەیەوە و ئەوجا هەمدیس کەوتەوە خواردن.

گوتی: "براینە ببوورن، من لە ئێوە باشتر نیم، نا، بەڵام جەستەی من گوناهبارترە، نابێ لێگەڕێم یاخی بێ!"

ئێلیاس پرسی: "برا فرانسیسکۆس بۆچی ئێمە ئەوەندە لەجەستە دەترسین؟ چما ئێمە چ متمانەیەکمان

بەگوڕیی خۆمان نییە؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "نا برا ئێلیاس نیمانە!"

وای گوت و چنگێک خۆڵەمێشی تری کردە خواردنەکەیەوە.

***

ڕۆژی دواتر فرانسیسکۆس بەشادومانییەوە پێی گوتم: "ئەو لێوانەی وەعز بۆ پەیڤەکانی خودا دەدەن ڕۆژ بەڕۆژ لەزیاد بووندان."

وەڵامیم دایەوە: "بەڵام ئاخر ئەو لێوانەیش کە دەیانەوێ بخۆن ڕۆژ بەڕۆژ زیاتر و زیاتر دەبن، چۆناوچۆنیی هەموویان تێر دەکەیت؟"

لە ڕاستیدا خەڵکی ئاسیزیی خەریک بوو بێزار دەبوون و ماندوو ببوون لە پێدانی خواردن بەو ژمارە زۆرەی سواڵکەرانی خودا. بەیانییەکیان سەرەک قەشە بەنوێنەرێکدا پەیامی بۆ فرانسیسکۆس ناردبوو کە دەیەوێ قسانی لەگەڵ بکا. فرانسیسکۆس خاچی کێشا و گوتی: "لە خزمەتی دام!" وای گوت و لای بۆ من کردەوە و گوتی:

– "برا لیۆن مەزەند ەدەکەم سەرەک قەشە بیەوێ سەرزەنشتم کا، تۆیش لەگەڵم وەرە."

سەرەک قەشە لەسەر کورسییەکەی دانیشتبوو، بەپەنجەکانی دەنکی ڕەشی تەسبیحەکەی دەجولاند و ڕۆچووبووە نێو ئەو کێشە و گرفتانەی لە ئاسمان و لەسەر عەرد گیرۆدەیان کردبوو. عیبادەت ڕۆحی کردبووە دوو کەرتەوە. ئاخر ئەو کرابووە شوانی خەڵک و دەبوو چاوی لەو پەزانە بێ کە خودا بەئەمانەت لەلای دایناون. ڕەشە برین نەخۆشییەکی سارییە و دەبوو ئەو ئاگای لەوەبێ هەر بەرخێک ئەو نەخۆشییە بگرێ، ئەوا لە بەرخەکانی تری جیاکاتەوە. هەروەها دەبێ لە لایەکی ترەوە بیر لەڕۆحی خۆیشی بکاتەوە، چونکە ئەو بۆ خۆیشی یەکێک بوو لە بەرغەلی خودا و دەبوو پابەندی شوانی گەورە بێ.

هەر کە فرانسیسکۆسی بینی، وا خۆی نواند نارازییە، بەڵام نەیتوانی هەستی خۆی حەشاردا، ئەم ئیمانداره یاخییەی خۆشدەویست چونکە حاشای لەهەموو ئەو شتانە کردبوو کە خەڵکی لەم دونیایەدا هۆگرین و هەموو ئەو شتانەشی قەبووڵ کردبوو کە خەڵکی لەم دونیایەدا ڕقیان لێیەتی و لێی دەترسن: تەنهایی و هەژاری و تەنانەت گوێی لە سووکایەتیکردنەکانی خەڵکیش خەواندبوو، بەجۆرێک کە بەپێی پەتی دەگەڕا و پەیڤی ئەڤینی بەگوێی خەڵکیدا دەدا. دەستە قەشەییە قەڵەوەکانی ڕایەڵ کرد، فرانسیسکۆس نوشتایەوە و ماچی کرد. هەستایەوە و دەستی بەنیشانەی خاچ دانا و چاوەڕێی کرد.

سەرەک قەشە لەکاتێکدا زۆری لەخۆی کرد چەندێک دەکرێ دەنگی فەرماندەرانە بێ، گوتی: "کوڕەکەم فرانسیسکۆس، من دەبێ سەرزەنشتت کەم، زۆر شتم لەبارەی تۆوە بیستووە، هەموو ئەو شتانەی بیستوومن شتی باشن، تەنها یەکێکیان نەبێت کە بەدڵم نییە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "حەزدەکەم بزانم ئەو شتە چییە. گەر ئەو شتە لە خوداوە بێت ئەوا تۆیش حەزی پێدەکەیت و دەبێ ڕووبدا، گوێڕایەڵیی پیرۆز کیژی گرانبەهای خودایە."

سەرەک قەشە کۆکی، لەناوەوەیڕا دەیهێناو دەیبرد کە دەبێ چ بڵێ و چۆن ئەوەی دەیەوێ بیڵێ بەجۆرێک بیهێنێتە سەر زوبان کە فرانسیکۆسی پێبریندار نەبێ.

دواجار گوتی: "فرانسیسکۆس، ئەو ئیماندارانەی دوات دەکەون ڕۆژ بەڕۆژ لە زیادبووندان، زانیومە هەموو ڕۆژێک ئەوانە دەڕژێنە شار و گوندەکانەوە و لە دەرگای ماڵان دەدەن و سواڵ دەکەن. ئەوە شتێکی ڕاست نییە. ئاخر هەموو خەڵکی ئێرە هەژارن، ئیدی چۆن دەتوانن و لە کوێیان بوو نانی ئێوەش بدەن؟"

فرانسیسکۆس سەری داگرت و هیچی نەگوت. سەرەک قەشە دەستی ڕایەڵ کرد و قورس دەستی خستە سەر ئەو ئینجیلە کراوەیەی لەلایەوە دانرابوو.

ئەمجارە بەنەغمەیەکی تووڕە گوتی: "چما بیرت چۆتەوە، بیرت چۆتەوە ئینجیل چ دەڵێ؟ ئینجیل دەڵێ ئەوەی ئیش نەکا نان ناخوا!"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "ئێمە نوێژ دەکەین و پەیڤی خودا ڕادەگەیەنین، ئەوە ئیشی ئێمەیە!"

بەڵام سەرەک قەشە گوێی لە فرانسیسکۆس نەبوو، درێژەی بەقسەکانی دا.

– "وەک سەرەک قەشەیەک و وەک باوکێک کە خۆشی دەوێی، دوو داواکاریم لەتۆ هەیە، هەموو ئەوانەی پەیوەندیت پێوەدەکەن، داوایان لێ بکە کار بکەن و لەسەر ئارەقە و ماندوویی خەڵکانی تر نەژین. پاشان موڵکێک بۆ خۆتان دابین کەن، بۆ نموونە کێڵگەیەک، ڕەزێک، باخێک، لەوێ ئیش کەن و ئەو بەرە بچننەوە کە خودا هەمووساڵێک دەیداتە ئیشکەران. مەبەستم لەوە نییە ئیش بکەن بۆ ئەوەی دەوڵەمەند بن، خودا شتێکی لەو چەشنەی قەدەغە کردووە! بەڵکو مەبەستم لەوەیە ئێوە دەبێ ئیش بکەن تا نەبن بەبار بەسەر براگەلێکەوە کە ماڵ و منداڵیان هەیە و چ شتێک لە خۆیان زیاد نییە تا بیدەنە سواڵکەران. کوڕی خۆم، هەژاریی تەواوەتیی دژی خودا و خەڵکییە.

ئەمە ئەوە بوو ویستم پێت بڵێم و هەرلەبەر ئەوەش بانگم کردیت بۆ ئێرە. ئێستاش ئەوەی کە پێم گوتیت بەوردیی بیری لێ بکەوە و وەڵامم بدەوە."

سەرەک قەشە پێڵووی لێک نا و سەری بەکورسییەکەوە دادایەوە. قسەکان ماندوویان کردبوو، تەسبیحەکەی لە دەس کەوتە خوارەوە، من دانەویمەوە هەڵمگرتەوە و دامەوە دەستی. دەستەکانی نەرم و سپی بوون و بۆنی بخووریان لێ دەهات.

فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی، گوتی: "بەیارمەتیت دەمەوێ وەڵام بدەمەوە."

– "کوڕی خۆم فرانسیسکۆس، بەسەربەستیی بدوێ، دڵم لاتە!"

– "شەوێکیان گریام و بەخودام ڕاگەیاند ئەقڵم ڕۆشن کاتەوە و لێگەڕێ بڕیارێک بدەم کە ئێمەیش ببینە خاوەنی کێڵگەیەکی بچووک و ماڵێکی بچووک و دەخیلەیەک بەشتێک پارەوە بۆ کاتی پێویستی، شتێک کە ئێمە بتوانین بڵێین هی خۆمانە. ئەوسا خودا وەڵامی دامەوە: (فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس ئەوەی خانوویەکی هەبێ، ئەوا خۆی دەبێتە دەرگا و پەنجەرە، ئەوەی کێڵگەیەکی هەبێ، ئەوا خۆی دەبێتە عەرد، ئەو کەسەیشی ئەڵقەیەکی چکۆڵەی ئاڵتوونی هەبێ، ئەوا ئەو ئەڵقەیەی لێ دەبێتە تەڵەیەک و لە ملەوە دەیگرێ و دەیخنکێنێ!) خودا ئاوها وەڵامی دامەوە!"

سەرەک قەشە سوور هەڵگەڕا، دەیویست وەڵام بداتەوە، بەڵام وشەکان لەدەمە بێ دگانەکەیدا ئاڵۆزکان، دەمارەکانی ملی ئاوسان، قەشەیەکی کورتەباڵای یارمەتیدەر کە دەست بەنیشانەی خاچەوە ڕاوەستابوو، کەوتە خۆ و پەرداخێک ئاوی پێ دا. سەرەک قەشە هاتەوە سەر خۆی و ڕووی کردەوە فرانسیسکۆس.

– "کێ گەرەنتی ئەوە دەدا کە ئەوەی قسەی لەگەڵ کردوویت خودا بووە؟ زۆر جاران کاتێک ئێمە نوێژ دەکەین، دەنگی خۆمان دەبیستین و وا دەزانین ئەوە دەنگی خودایە. زۆر جاران شەیتان ڕوخسار و دەنگی خودا هەڵدەگرێ و دێ و ڕۆحمان گومڕا دەکا. دەتوانیت دەست بەئینجیلدا بنێیت و سوێند بخۆیت کام دەنگێک لەو دەنگانەی لە نوێژەکەتدا هاتە گوێت دەنگی خۆت بووە و کامەشیان هی خودا بووە؟"

فرانسیسکۆس ڕەنگی پەڕی، لێوە لەرەی پێ کەوت.

لەبەرخۆوە گوتی: "نا، ناتوانم..."

وای گوت و ئەژنۆی نوشتایەوە و کەوتە سەر ئەرزەکە.

– "ڕوخسەتم بدە بگریم... وشەکانت وەکی نەشتەر دڵیان شەقارکردم. چۆناوچۆنی دەتوانم خودا لەفرانسیسکۆس و فرانسیسکۆس لە شەیتان جیاوەکەم؟"

ئەوجا ڕوخساری لە نێو دەستیدا شاردەوە و دایە قوڵپی گریان.

سەرەک قەشە بەزەیی پێیداهاتەوە، لەسەر کورسییەکەوە دانەوییەوەو ژێر باڵی گرت و هەڵیساندەوە.

بەقەشە یارمەتیدەرەکەی گوت: "کوڕم، پەرداخێک شەراب بۆ میوانەکەمان بێنە، سێ پەرداخ شەراب بێنە، هەمووومان بەسلامەتی وی دەخۆینەوە."

فرانسیسکۆس لەنێو کورسییەکەدا ڕۆچوو، فرمێسکەکانی لەسەر گۆناو ڕیشیی وشک کردەوە.

گوتی: "ببوورە، نەمتوانی دگان بەخۆدا بگرم."

قەشەی یارمەتیدەر لەسەر سینییەکی دارین سێ پەرداخ شەرابی هێنا.

سەرەک قەشە گوتی: "کوڕەکانم، شەراب خواردنەوەیەکی پیرۆزە، لەگەڵ نزای قەشەدا شەراب دەبێتە خوێنی مەسیح. فرانسیسکۆس، بەسلامەتی تۆ دەخۆمەوە، بڕۆ ڕەحمەتی خودات لەگەڵ بێت. من نامەوێ هەر ئێستا دەست و برد وەڵامم بدەیتەوە. بیر لەو قسانە بکەوە کە بۆم کردیت، بەوردیی بیریان لێ بکەوە، پاشان وەرەوە بۆ لام و پێم بڵێ چ بڕیارێکت داوە. هەژاریی باشە، بەڵام تا سنوورێکی دیاریکراو، دەوڵەمەندیی باشە، بەڵام تا سنوورێکی دیاریکراو. هەموو شتێک، هەموو شتێک دەبێ بەپێوانە دەستی بدرێتێ. تەنانەت میهرەبانی و تەقوا و قێز هاتنەوە لە شتە باشەکانی دونیا. کوڕەکەم هەموو شتێک کە پێوانەی بەزاند، ئەوا ئەوە خەتەری نزیک بوونەوەیە لەدۆزەخ. ئاگات لەخۆت بێ، خوداحافیز!"

فرانسیسکۆس ویستی دانەوێتەوە و هەمدیس دەستی سەرەک قەشە ماچ کا و ئەوسا بڕوا، بەڵام ڕاوەستا، ئەوە دەنگێک بوو لە ناوەوەیڕا بەرز بۆوە و پێی گوت: "مەڕۆ، لێی مەترسە! وەڵامی بدەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "دەنگێک لە ناوەوەمڕا بەرز بۆتەوە و هانم دەدا نەڕۆم!"

– "کوڕەکەم ئەوە چ دەنگێکە؟ بڵێی دەنگی شەیتان نەبێت؟ دەڵێ چی؟"

– "دەنگەکە دەڵێ: (شەیتان خەنی دەبێ کاتێ دەبینێ خەڵکی لە هەژاری دەترسن. تاقە ڕێگەیەک کە بەرەو خودات دەبا ئەوەیە هیچت نەبێ، خاوەنی هیچ نەبیت. جگە لەوە چ ڕێگەیەکی تر بوونی نییە!)"

سەرەک قەشە هەنووکە تووڕە ببوو، دەستی کێشا بەئینجیلەکەدا.

گوتی: "شەیتان خەنی دەبێ کاتێک دەبینێ تۆ بەرپەرچم دەدەیتەوە، فرانسیسکۆس چ شتێکی تر مەڵێ، فەرموو بەرێی خۆتا بڕۆ، خودا ڕوحمت پێ بکا و دەستی خۆیت بەسەردا بهێنێ و شەفات بدا، ئاخر تۆ نەخۆشیت!"

فرانسیسکۆس دانەوێوە، دەستی سەرەک قەشەی ماچکردو پاشان چووینە دەرێ.

***

ئاسیزییمان جێ هێشت و بەلای کلێسای قەدیس دامیانۆدا تێپەڕین و لە پۆرتیونکولا نزیک بووینەوە. بەدرێژایی ڕێگە چ قسەیەکمان لەگەڵ یەکدا نەکرد، فرانسیسکۆس لە دوو ڕێیانەکەدا ڕاوەستا.

گوتی: "قسەکانی قەشە کاریگەر بوون، برا لیۆن من دەمەوێ بەتەنێ بم. دەمەوێ بەلای چەپدا بەرەو کەناری ڕووبارەکە داگەڕێم و بچم بۆ ئەو گوندە چکۆڵەیەی دارستان!"

– "ئاخر خەڵکی شەڕانگێز لەوێن، دەترسم برا فرانسیسکۆس ئازارت پێ بگەیەنن."

– "منیش ڕێک لەبەر ئەوە دەچم بۆ ئەوێ، ئەی مەڕی خودا، ئاخر ناتوانم بەرگەی ئەم ژیانە خۆش و ئارامە بگرم."

بەتەنێ گەڕامەوە پۆرتیونکولا، ئیدی چ ئارەزوویەکم نەبوو بڕۆم و سواڵ کەم، منیش پێم وابوو قسەکانی قەشە کاریگەر بوون و خودایە تۆبە هەروەها ڕاستیش بوون. بەڵێ، ئەوەی ئیش نەکا، نایشبێ نان بخوا، ئێمە دەبێ بکەوینە خۆ، کارێک بدۆزینەوە و بەو شێوەیەی خودا فەرمانی داوە نانی خۆمان بەئارەقەی نێوچەوانمان پەیداکەین.

نیگەران لەبەر دەرگاکەی پورتیونکولادا ڕۆنیشتم. چاوەڕێ بووم ئێوارە دابێ و برایان بگەڕێنەوە، چاوەڕێ بووم ئێوارە دابێ و فرانسیسکۆس بگەڕێتەوە. دڵم نارەحەت بوو، نەدەبا بەتەنها جێم هێشتبا، ئاخر خەڵکانی بەدخوو لەو گوندە چکۆڵەیە هەن کە ئەمی بۆ چووە، ئەو خەڵکانە مورتەدن و دەشێ ئەزیەتی بدەن.

هەستامە سەرپا، خۆر هێشتا ئاوا نەببوو، بەپەلە ڕێگەی کەناری ڕووبارەکەم گرتەبەر، گەیشتمە ئەو گوندە شەڕانگێزە و چوومە ناو گوند، چ کەسێک لە گوندەکە نەدەبینرا. تەنها وەڕەی سەگ و قاووقیژ و دەنگی قاقای پێکەنین و هاوار هاوارم دەهاتە گوێ. بەڕاکردن بەرەو ئاراستەی دەنگەدەنگەکە چووم. خودایە چیم بینی. پیاوان، ژنان و منالان فرانسیسکۆسیان خستبووە سەر لێواری بیرێک و کەوتبوونە بەرد بارانکردنی. فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ دانابوو، خوێن لە سەرییەوە دەچۆڕا و جارناجار دەستی ڕایەڵ دەکرد و لەبەرخۆوە دەیگوت:

– "سوپاس منالّەکانم، ئەوە باشە..." وای دەگوت و هەمدیس دەستی لەسەر سینگی دادەنایەوە.

هەر رێک لەو کاتەدا کە بەرەو پێشەوە تاوم دایە خۆم تا خۆم بخەمە بەردەمی و بیپارێزم، نەڕەیەکی دڕندانە لەودیو فرانسیسکۆسەوە هاتە گوێ و هەمووان ئاوڕیان بۆ دایەوە. زەلامێکی کەتە، خەڵکەکەی لەسەر ڕێگەی خۆی لادا و فرانسیسکۆسی وەکی منالّێک لە نێو باوەشیدا بەرز کردەوە و بەسەریدا نوشتایەوە.

– "فرانسیسکۆسی داماو، دەتەوێ بۆ کوێت هەڵگرم؟"

– "تۆ کێیت؟"

– "ناوم (ماسیۆ)یە، من ڕێنوێنم، هەموو دونیا دەمناسێ، دەتەوێ بۆ چ جێگەیەکت بەرم؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "بۆ پۆرتیۆنکولا، برا ماسیۆ منیش هەر ڕێنوێنم، بەڵام من خەڵکی لەعەردەوە دەهێنم و بەرەو ئاسمانیان دەبەم!"

ماسیۆ، فرانسیسکۆسی کردە باوەش و کەوتەڕێ، منیش بەدوایاندا ڕام کرد، لای خۆرئاوابوون گەیشتینە پۆرتیۆنکولا. ماسیۆ فرانسیسکۆسی لەباوەشی داگرت و لەبەر دەرگاکە دانیشتین. بێرناردۆ لە قوژبنێکدا ڕاکشاو و نزای دەکرد، کاپێللۆ و ئانگیلۆ لەسواڵ گەڕانەوە، ئیدی برایان یەک لەدوای یەک پێ پەتی و برسی و گوریس لەناوقەد گرێدراو گەڕانەوە و ڕوخساریان پرشنگیدەدا بەبەختەوەری. وردە وردە دونیا تاریکی دەکرد، تاریکییەکی ئارام و چێژبەخش، تەیرەکان دەیانجووکاند و خوداحافیزییان لەڕۆشنایی دەکرد، ئەستێرەی ئێوارە بەئاسمانەوە دەدرەوشایەوە. ئێگیدۆ بەبێدەنگی نوست، من ئاوم هێنا و برینەکانی فرانسیسکۆسم شت، برا کیردۆ داری لەنێوان دوو بەرددا دانا تا ئاگر بکاتەوە، جەنابی پێترۆ و ڕۆفینۆ لەکەناری ڕووبارەکە پەلکی داردێمشتیان کۆکردبۆوە و پەیکەرەکەی خاتوونی پاکیژەیان لە کلّێساکە پێ دەڕازاندەوە.

***

فرانسیسکۆس لەناکاوێکرا گوتی: "ئەم ئێوارەیە ئێمە زەماوەندی ئەڵقە لە پەنجەکردنمان هەیە. ماسیۆ دەتەوێ ببیتە شایەدی زەماوەندەکە؟"

هەمووان بەسەرسوڕمانەوە لەفرانسیسکۆسیان ڕوانی، نەماندەزانی مەبەستی چییە، کاپێللۆ بەخۆشحاڵییەوە ڕاپەڕی و کڵاوەکەی گرت بەدەستییەوە و تەپو تۆزەکەی لێتەکاند.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس زەماوەند؟ زەماوەندی چی؟"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی: "لەڕێگە بێوەژنێکم بینی کە ساڵانێکە بەپێی پەتی و جلکی شڕ و زگی برسییەوە دەگەڕێ، تا ئێستا کەس دەرگای لێ نەکردۆتەوە و سۆزێکی پێ نەداوە. برایان ئێمە ئیدی دەبێ دەرگای لێ بکەینەوە!"

برایان هاواریان کرد: "توو ناوی خودا برا فرانسیسکۆس باتێبگەین، مەبەستت کام بێوەژنە؟"

–" براکانم بێوەژنەکەی مەسیح دەڵێم، ئاوها دیقەتم مەدەن، بێوەژنەکەی مەسیح، هەژاری دەڵێم. لە

پێناوی ئەڤینی یەکەمین مێردیدا دەبێ بیکەمە هاوسەری خۆم."

ئەوجا هەستایە سەرپێ و تەماشای خۆی کرد.

گوتی: "وەکی زاوایەک خۆم گۆڕیوە، نامەوێ جلکی تر بپۆشم، ئەو جبە پینە پینەیە، ئەم گوریسە ئەستوورە گرێدراوە، ئەم پێوپلە پیس و پۆخڵانە، ئەم زگە بەتاڵە، ئیدی لەهیچم کەم نییە، هەروەها بووکێش لە چ شتێکی کەم نییە، دەی وەرن با بڕۆین، شاهیدی زەماوەند تۆیش وەرە تاجە گوڵینە بنێ سەرمان!"

فرانسیسکۆس پێشکەوت و ماسیۆش لەدوایەوە، پاشان ئێمە هەموومان چووینە کلّێساکەوە.

– "ئەی کوا باوکە سیلڤێستێر؟" فرانسیسکۆس وای گوت و چاوی بۆی گێڕا.

گوتی: "با ئەویش بێ و زەماوەندەکە بەرەکەتدا."

من گوتم: "ئەی بووکێ کوا؟ نایبینم!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دامەوە: "تۆ نایبینیت برا لیۆن، تۆ نایبینیت لەبەر ئەوەی چاوانت کراونەتەوە. چاوانت لێک نێ ئەوسا دەیبینیت!"

لەبەردەم میحرابەکەدا کڕنۆشی برد و بەرەو لای ڕاست ئاوڕی دایەوە.

بەدەنگێکی وروژاو گوتی: "ئەی خوشکە هەژاریی بەشکۆو بەڕێز، ئەی خۆشەویستترین هاوسەری مەسیح، تۆ بەدرێژایی ژیانت بەوەفابوویت بۆی، هاوڕێی دلێری ڕۆژانی جەنگی وی بوویت و تا بەرپێی خاچەکە، تا قەبر لێی جوێ نەبوویتەوە، من دەست ڕایەڵ دەکەم و لەڕێگەکان هەڵتدەگرمەوە، من دەتکەمە ژنی خۆم، دەی دەستتم بدەرێ!"

فرانسیسکۆس لەهەوادا دەستی بەرەو لای ڕاستی خۆی ڕاگرت.

ئێمە هەموومان بەرامبەر میحرابەکە کڕنۆشمان برد و بەسەر سوڕمانەوە لەو زاوا سەیرەمان دەنۆڕی و گوێمان بۆی ڕادێرابوو کە قسانی دەکرد و دەستی بۆ لای بووکە نەبینراوەکە ڕاگرتبوو.

چاوانم لێک نا و ژنێکی ڕەنگپەڕیوم لەنزیک فرانسیسکۆس و لە لای ڕاستییەوە بینی، جلکێکی شڕی ڕەشی پۆشیو و خانەدان وەکی شازادە بێوەژنێک. ماسیۆش لەبەردەمیاندا ڕاوەستاو و دوو تاجەدڕکی نایە سەریان. باوکە سیلڤێستێر مۆمێکی داگیرساوی بەدەستەوە و تەرتیلەی شادیی زەماوەندی دەچڕی.

چاوانم کردنەوە و ڕوانیم، ڕوخساری هەموو برایان پرشنگیی دەدا، بڵێسەی ئاگری پیرۆز لە چاوانیانەوە هەڵدەقوڵی. بەیەک گوژم هەستاینە سەرپێ، دەستی یەکترمان گرت و بەجۆش و خرۆشەوە بەدەوری فرانسیسکۆس و بووکە نەبینراوەکەیدا کەوتینە گۆرانی و سەما. برا بێرناردۆ دایە خوڕەی گریان و برا کاپێللۆ کلێوە بەناوبانگەکەی گرتبوو بەدەستەوەو لەهەوادا ڕایدەوەشاندو ئێگیدۆش لەلایەوە چەپڵەی لێدەدا. هەروا ماسیۆ زاتیکرد بلوێرەکەی لەبەر پشتوێنەکەی دەربێنێ، ئەو ڕاهاتبوو شەوانە کاتێک بەتەنێ بەڕێگەکاندا دەڕۆیشت، دەکەوتە بلوێر ژەنین، لەبەردەم فرانسیسکۆسدا کڕنۆشی برد و کەوتە ژەنینی ئاوازی خۆشیی شوانان. هەنووکە ئەو کلّێسا پەڕپووتە وەکی پشتیرێک کە شوانەکەی

زەماوەند دەکا دەنگی دەدایەوە، مەریەمی پاکیـژەش سەرسام و لەنێو پەیکەرەکەیەوە لەو زەماوەندە سەیرەی دەنۆڕی و زەردەخەنەی بۆ کوڕەکەی دەکرد و پێدەچوو پێی بڵێ: "کوڕەکەم، ئەو ئەڤینە هێند بەخوڕە کە ئیدی هاوڕێکانتی شێت کردووە، سەیریان کە چۆن بەبێ شەراب مەست بوون، بەبێ بووک بوونەتە زاوا، لە برسێتیدا تێر بوون، لە هەژاریدا دەوڵەمەند بوون. کوڕەکەم ئەوانە سنوورەکان دەبەزێنن، ئەوانە هەموو سنوورەکانی ئینسان دەبەزێنن، ساتێک و ئیدی دەبنە فریشتە، ئەویش لە ناوەڕاستیاندایە، دەیبینی؟ ئەوە فرانسیسکۆسی هاوڕێمانە، گاڵتەگێڕە ئازیزەکەی خودا."

کاتێک لە کڵێساکە هاتینە دەرێ، ئاسمان تژیی بوو بەئەستێرە، فرانسیسکۆس لەتاریکییەکەدا بەرەو پێشەوە هەنگاوی دەنا و دەیویست تەنهابێت. ئێمەش هەموو لەسەر ئەرزەکە ڕاکشاین و گوێمان بۆ شەو ڕادێرا.چ نەدەدواین، ناو بەناو ئەو زەماوەندە سەیرەمان لەزەینماندا دەژیانەوە، یەکەم جار هەندێک لەبرایان خەریک بوو دەیاندایە قاقای پێکەنین، بەڵام وردەوردە ڕۆدەچووینە مانا نهێنییەکەیەوە، پێکەنین بووە فرمێسک و فرمێسکیش بووە بەختەوەریی، پێم وابوو دەبێ ئەوانە لەبەهەشتا بگرین، دەبێ ئەوانە لەبەهەشتا پێبکەنن، بەختەوەری دەبێ لە سەرەوە ئاوها بێ، بۆ چاوترووکانێک ڕۆحمان بەتاڵ بۆوە لە ئەقڵ و لە جەستە و ئیدی چ موحتاجی چەند ڕاستییەکی هەژارانەی ئاشکرا نەبوو، بەڵکو ڕۆحمان ببووە نەوڕەس کە لەزەریای خودادا مەلەی دەکرد و لەسەر شەپۆلەکان هەڵدەگژاو دادەکشاو ڕەحمەتیی خودا یار و یاوەریی بوو.

فرانسیسکۆس ئەو شەوە نەگەڕایەوە، ڕۆژی دواتریش هەر نەگەڕایەوە، ئێمە دڵمان کەوتە ختوورە، بەڵام چمان نەگوت. ئێوارە داهات و هەموومان لە دەرەوەی پۆرتیۆنکولا دانیشتبووین، هەریەکە ئەو خواردنانەی دەرهێنا کە کۆیکردبۆوە تا بیخۆین. من تیکەیەک نانم لەزارمنا، بەڵام بەقوڕگما نەدەچووە خوارێ. هەستامە سەرپێ.

گوتم: "من دەڕۆم و بەدوای فرانسیسکۆسدا دەگەڕێم!" وامگوت و ئیدی ڕۆیشتم.

ملی ڕێگەم بەرەو ئاسیزیی گرتەبەرو بەبناری سوباسیۆدا هەڵزنیم، وام مەزەندەکرد لەیەکێک لەئەشکەوتە ئازیزەکانیدا دەیدۆزمەوە، دڵنیابووم ئەلعان لەوێ کڕنۆشی بردووەو نزادەکا، هەستم دەکرد هەنووکە ساتەوەختێکی قورس دەگوزەرێنێ، سەرگەرمی جەنگێکە کە ناخیی وردو خاشکردووە، وی هەنووکە لەگەڵ خودادا چۆتە خەڵوەتەوەو داوای یارمەتیی لێدەکات.

دەمەو نیوەشەو گەیشتمە ئەوێ و دوو سێ ئەشکەوت گەڕام، لەو ئەشکەوتانەدا نەمدۆزییەوە، لە ناکاوێکڕا دەنگی گریانێکیم ژنەفت، گریانێکی ئارام و تژیی لە گلەیی، تەواوێک وەک گریانی منداڵێکی چکۆڵە، چما ئەو گریانە لە کوێوە دەهات؟ لە تاریکییەکەدا ڕوخسارێکی ڕەنگپەڕیو و دوو دەستم جیاوەکرد کە هەڵبڕدرابوون و دەجولآن، هەناسەم لەخۆ بڕی و گوێم ڕادێرا، پێم وابوو یەکێک دەئاخڤێ، پێم وابوو فرانسیسکۆس لەگەڵ یەکێکدا دەئاخڤێ.

فرانسیسکۆس دەیگوت: "من دەزانم تۆ چیت دەوێ، من دەزانم تۆ چیت دەوێ، بەڵام ناتوانم!"

پاشان بێدەنگییەک باڵی کێشا، گوێم لەفرانسیسکۆس بوو قوڵپ قوڵپ دەگریا و سینگی خۆی

دەکوتی، ئەوجا هەمدیس دەنگی هاتەوە گوێ:

– "من، منی بەنەفرەتکراو، چۆناوچۆنیی بتوانم خەڵکی تر ڕزگارکەم؟ چ کەسێکی تر ناتوانێ تۆ نەبێت. خودایە ئەمە چ دۆزەخێکە، چ تاریکییەکە، چ پۆخڵێییەکە ناخی تەنیوم!"

هەمدیس بێدەنگی باڵی کێشایەوە، وەک بڵێیی فرانسیسکۆس گوێی بۆ وەڵامێک ڕادێرابێ.

حەزم دەکرد بکشێمەوە تا گوێم لەهیچ نەبێ، ئاخر ئەو دووانە لەگەڵ یەکدیدا دەدوان و شوورەیی بوو بونیام خۆی بنێتەوە و بەدزێوە گوێ بۆ قسەی خەڵکانی تر ڕادێرێ. بەڵام جارێکی تریش دەڵێم من لادێیم و ئەو شتانە نازانم. هەر بۆیە بەدەمدا لەسەر عەردەکە درێژ بووم و گوێم ڕادێرا.

هەمدیس دەنگی فرانسیسکۆس هاتەوە گوێ، دەنگێک تژیی لەترس.

– "لە گوناهەکانم دەبووریت؟ من پرسیاری ئەوەت لێ دەکەم کە چما لە گوناهەکانم دەبووریت؟ ئەگەر نا خودایە چۆن بتوانم دەست پێ بکەم؟ من چ متمانەیەکم نییە بەو تۆپەڵە پۆخڵێییەی کە بەفرانسیسکۆس بانگی دەکەن."

ماوەیەکی درێژ تێپەڕی و گوێم لەهیچ نەبوو، نەدەنگی قسە و نەدەنگی گریانیش، هەروەها لە تاریکییەکەدا نەیشمتوانی دەستەکانی ببینم کە دەجوولێن.

بەڵام لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆس ناڵەیەکی کرد، ناڵەیەک کە سوێی دەبردە دڵەوە.

– "کەنگێ کاتی ئەوە دێت بڵێیت بەسە؟ ئاخر کەنگێ؟ کەنگێ؟"

بەگوڕێک هەستایە سەرپێ، ڕۆشناییەکی ڕەنگپەڕیو و لەرزۆک دزەی کردە ژوورێ و گاشەبەردی دیواری ئەشکەوتەکەی رووناک کردەوە. فرانسیسکۆس هەنگاوێکی نا، بەهەڵە ڕۆیشت و سەری بەر گاشەبەردەکە کەوت، من بینیم خوێن بەهەنییەیدا چۆڕا، هاوارێکی کرد و ئیدی لێی چوومە پێش.

– "برا فرانسیسکۆس مەترسە، ئەوە منم، برا لیۆنم!"

سەری هەڵبڕی و سەیری کردم، ماوەیەکی خایاند تا بینیمی، دواجار هەمدیس ناسیمییەوە.

بەئەسپایی و بەهەناسەبڕکێوە گوتی: "برا لیۆن لەجەنگ بووم، ماندووم!"

لە ئەشکەوتەکە هاتینە دەرێ، قۆڵیم گرت تا نەبا بکەوێ.

هەنووکە ڕۆشناییەکە گەیبووە ترۆپکی چیاکە، دونیا بێدار ببۆوە، فرانسیسکۆس ڕاوەستا.

پرسی: "بچین بۆ کوێ؟ بۆ کوێم دەبەیت؟ من ئێرەم باشە. برا لیۆن ماندووم... ماندووم!"

لە ترۆپکی چیاکەی ڕوانی کە ڕۆشنایی خۆی بەسەر بنارەکەدا پەخش دەکردەوە و بەرد و تەڵانی دڕک و خاک بێدا ردەبوونەوە. کەوێک بەتوندی باڵەکانی لێک دا و بەقاسپەقاسپەوە بەلاماندا فڕی، ئەستێرەی بەیان لەخۆرهەڵاتدا سەمای دەکرد و زەردەخەنەی دەهاتێ.

هەمدیس گوتی: "ئێرەمان باشە، شەو تێپەڕی و سوپاس بۆ خودا بەسەر چوو!"

هەناسەیەکی هەڵکێشا، لەسەر بەردێک خۆی گرمۆڵە کرد و دەستەکانی ڕایەڵ کرد و لەبەر هەتاوەکە ڕایگرتن تا گەرمیان بێتەوە.

ئەوجا سەری هەڵبڕی و ئاماژەی بۆ کردم لەلایەوە دانیشم، لەملاولای خۆی ڕوانی وەک بترسێ لەوەی نەبا یەکێک لەو ناوەدا بێ و گوێی لێمان بێ. ئەوسا دەستی نایە سەر ئەژنۆم.

بەئەسپایی گوتی: "برا لیۆن، خودا درەوشاوەترین ڕوخساری ئومێد و درەوشاوەترین ڕوخساری نائومێدیشە. لەنێوان ئەو دوو هەڵدێرەدا ڕۆحی ئێمە دەفڕێ و دەست دەگێڕێ!"

هیچم نەگوت. ئاخر چیم گوتبا؟ هەستم دەکرد فرانسیسکۆس زۆر لەدوورەوە هاتۆتەوە، لەو ترۆپکە بەرزانەوە شۆڕبۆتەوە خوارێ، لەوێوە بەپەیامی سەختەوە هاتۆتەوە.

دوای ساتێک گوتی:

– "برا لیۆن چما پێڵاوەکانت ئاسنینە؟ هاوڕێی بەوەفام، تۆ دەبێ پێڵاوی ئاسن لەپێ کەیت. هاوڕێی کلۆڵم، ئاخر ڕێگەیەکی درێژ و بەردەڵانمان لە پێشە!"

وەڵامیم دایەوە: "من پێی خۆم هەن کە لە ئاسنیش تۆکمەترن. دەخوازیت بۆ کوێم ببەیت؟"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەی هاتێ.

– "برا لیۆن خۆت هەڵمەکێشە، من لە ڕێیەکی گەلێک دوورەوە هاتوومەوە، شتگەلێکی ترسناکم بینیوە و بیستووە، گوێم بۆ ڕادێرە: گەر ترس بۆ فرۆشتن هەبێ، برا لیۆن ئەوا ئێمە دەبێ هەرچیمان هەیە بیدەینە ترس!"

لەبەرخۆوە گوتم: "تێناگەم!"

فرانسیسکۆس گوتی: "زۆر باشتر!"

وای گوت و هەمدیس بێدەنگ بۆوە.

***

هەنووکە چیاکە لە ڕۆشناییدا نوقووم ببوو، تەڵانە گیایەکی کێوی لەبەردەمماندا پشکوتبوو بەگوڵ و بۆنێکی خۆشی پەخش دەکرد، هەورێکی چکۆڵەی گوڵڕەنگ لە ئاسماندا مەلەی دەکرد و هێور هێور لەخۆردا دەتوایەوە و دیار نەدەما. تەیرێکی چکۆڵە بەپۆپنەیەکی سوورەوە هات و لەسەر بەردێک لە بەرامبەرماندا نیشتەوە، تەیرەکە کلکی بادەدا و بەدوودڵییەوە سەری بەهەموو لایەکدا دەجولاند و لە ئێمەی دەنۆڕی، هەر کە ئێمەی بینی ناسینییەوە، ئازایەتی دایە بەر خۆی و یەکەم جار وەک بلێی شەرمنانە خوێندی، بەڵام دواتر ملی درێژ کرد و لە چریکەی دا. لە ئاسمانی دەنۆڕی، لە خۆری دەنۆڕی، گەرووی ئاوسا، بونیام بەچریکەی مەست دەبوو، هەموو شتێک دیار نەما، تەنها ئەو و خودا نەبێ، تەنێ دەنووکێکی بەچریکە و خودا لە دونیادا مابوون.

فرانسیسکۆس چاوانی لێک نا و گوێی ڕادێرا، تەرزە نیگەرانییەک کە بەوشە دەرنابڕدرێ و جۆرە هاواری شادومانییەک لەسەر ڕوخساری نیشتبوو، لێوەلەرەی پێ کەوتبوو.

لە ناکاوێکڕا تەیرەکە لە چریکە کەوت، لە شەقەی باڵی دا و دیار نەما. فرانسیسکۆس چاوانی کردنەوە.

لەبەرخۆوە گوتی: "خودایە تۆبە، بۆ چاوترووکانێک خۆم لەبیرکرد!"

ئەوسا بەپەشۆکاویی هەستا.

– "برا لیۆن، دەی با بڕۆین!"

بەڕێگەکەدا شۆڕ بووینەوە.

گوتی: "چەندێک دڵت ئارام و خاوەن بڕیار بێ، کاتێک گوێ بۆ چریکەی تەیرێکی چکۆڵە ڕادەدێریت، ئیدی دڵت ڕادەچڵەکێ!"

بۆ ئەوەی بەئاسیزییدا نەڕۆین، ڕێگەکەمان گۆڕی و گەیشتینە پۆرتیۆنکولا.

کەس لەوێ نەبوو، برایان هەریەکەیان لە شوێنێک بوون و دەبوو بۆ ئێوارە بگەڕێنەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا لیۆن بچۆ مەرەکەب و پەڕەمووچ بێنە و بنووسە!"

چووم ئەشیای نووسینم هێنا و بەرامبەری لەسەر ئەژنۆ دانیشتم.

قۆڵی ڕایەڵ کرد و فەرمانی دا: "بنووسە!" بۆ ساتێک بێدەنگ بوو، منیش پەڕەمووچ بەدەستمەوە و چاوەڕێ بووم.

– "بنووسە: (ئێستا ئیتر بەسە، بەشی خۆم بینی! بەشی خۆم بەژێر درەختە گوڵکردووەکاندا ڕۆیشتم، بەشی خۆم ئاژەڵە کێوییەکان هاتن و دەستیان لستمەوە، بەشی خۆم ڕووبارەکان خۆیان بۆ کردمەوە تا پیایاندا تێپەڕم، بەشی خۆم بەئاگردا ڕۆیشتم بەبێ ئەوەی بسووتێم! بەشی خۆم بینی. چما دەبێ هەر لێرە بمێنمەوە و لە دڵنیایی و تەمبەڵی و عەیش و نۆشدا بگەنێم؟ دەرگاکە والاَ کەو من دەچمە دەرێ! هێی ئادەم، ئادەم، خۆت هەڵمەکێشە، تۆ لە قوڕ و زیخ خوڵقاویت! من فریشتە نیم، من مەیموون نیم، بەڵکو ئینسانم، ئینسان واتە جەنگاوەر، کرێکار، شۆڕشڤان. مەزەندە دەکەم لە دەرەوەی ئێرە ئاژەڵگەلێکی کێویی هەبن کە قەپاڵ بگرن، ڕووبارگەلێک هەبن خەڵکی نوقووم کەن، ئاگرگەلێک هەبن بسووتێنن. دەخوازم بچمە دەرێ و بجەنگم! دەی دەرگاکە بکەوەو من دەچمە دەرێ!)"

فرانسیسکۆس ئارەقەی توێڵی سڕی، سەیری ئەملاو ئەولای خۆی کرد نەبا کەسێک قسەکانی بژنەوێ.

– "ئەوەی گوتم نووسیت؟"

– "ئا، نووسیم برا فرانسیسکۆس، بەڵام بمبوورە تێناگەم مەبەستت لە چییە؟"

– "قەیدی ناکا. قاقزێکی تر دەربێنە و بنووسە: (سەرەک قەشە ڕاست دەکا، دەبێ ئێمەیش نانی خۆمان بەئارەقەی نێوچەوانمان پەیداکەین، دەبێ ئیشکەین، ئاخر ئەوە خواستی خودایە. بەڵام ئەی سەرەک قەشە بمانبوورە، ئێمە هەژاریمان کردۆتە هاوسەری خۆمان و ناتوانین لێی جیابینەوە.) بنووسە: (هەر برایەک پیشەیەک دەزانێ، دەبێ ئیش بکا، بەڵام نابێ ئەو ئیشە بێ ئابڕووانە بێ و ببێتە کۆسپی بەردەم ڕزگاربوونی ڕۆح. وەک کرێش دەبێ برایان هێندە وەرگرن کە بەشی ژیانیان بکا، هەرگیز پارەی زیاتر نا، پارە بەرد و زبڵە، بەڵام گەر ئیشەکەیان گوزەرانیانی بەڕێوەنەبرد، نابێ شەرم کەن لەوەی کە لەدەرگای ماڵان بدەن و سواڵ بکەن، چونکە ڕوحم ئەرکی یاساییمانە بەرامبەر هەژاران. خودی مەسیح شەرمی

نەکردووە لەوەی هەژار و غەریب بێ و لە سای ڕوحمی خەڵکانی تردا بژێت.

برایان بزانن نابێ ئێمە لە پێناوی شتی نائاشکرا و کاتیدا، وەک شتە خۆشەکانی دونیا، بەشی خۆمان لە بەهەشت بدۆڕێنین. کاتێک لەناو خەڵکانی ساکار و سووکایەتی پێ کراو و هەژار و نەخۆش و گەڕ و سواڵکەراندا دەبن، دەبێ خۆنەویست و دڵ و دەروون باش و ڕووخۆش بن.) برا لیۆن بنووسە: (هەژاری، گوێڕایەڵی، تەهارەت و لەپێش هەموو شتێکیشەوە ئەڤین، هاوڕێیانی مەزنی سەفەری ئێمەن. یەک کەس، شەو و ڕۆژ لە پێشمانەوە دەڕوا، ئەو کەسەش مەسیحە و دەبێ هەمیشە لێی بنۆڕین. گەر وی برسی بێ، دەبێ ئێمەیش برسیمان بێ، گەر ئەو لە عەزابدا بێ، دەبێ ئێمەیش لەعەزابدا بین، گەر وی لە خاچ بدرێ، دەبێ ئێمەیش لە خاچ بدرێین، گەر وی زیندوو بێتەوە، دەبێ ئێمەیش ڕۆژێک زیندوو ببینەوە.)"

من هەر نووسیم و هەر نووسیم و قاقزەکان ڕەش بوونەوە. فرانسیسکۆس پەڕەمووچەکەی هەڵگرت و بەدەسخەتێکی قەبە لەژێرەوە ناوی خۆی نووسی: "فرانسیسکۆس، هەژارە بچکۆڵەکەی خودا."

گوتی: "ئەمە یاساکانی ئێمەن، ئێستا لەسەرەوەی قاقزەکە بنووسە: (بۆ باوکی پیرۆز، پاپا ئینۆسێنتیۆس.)"

بەسەرسوڕمانەوە لە فرانسیسکۆسم ڕوانی.

– "برا فرانسیسکۆس، ئێمە ئەمە بۆ پاپا دەنێرین؟"

– "نا برا لیۆن، ئێمە هەردووکمان دەڕۆین و ئەمەی بۆ دەبەین. چما ئەی پێی تۆ لە ئاسن نییە؟ ئەوەی من لە ئاسنە. ئێمە دەبێ بەپێ، وەکی حاجییەکی هەژار بڕۆین بۆ ئەو شارە پیرۆزە، دەبێ ئێمە بەم دەستانەی خۆمان ئەم قاقزە بدەینە پاپا، گەر حەز بکا ئەوا مۆری خۆی لێدەدا، گەر حەزیش نەکا، ئەوا خودا مۆری خۆی لێ دەدا، خودا لەوبارەیەوە گفتی داوەمەتێ!"

– "کەنگێ دەڕۆین؟"

– "ئەم ئێوارەیە."

– "برا فرانسیسکۆس هەروا زوو؟"

– "ئۆف برا لیۆن، چەند جارت پێ بڵێم خواوەند ناتوانێ چاوەڕێ بکا!"

کاتێک ئێمە دەدواین، برایان یەک لەدوای یەک هاتنەوە و هەمووان هیلاک و ماندوو، لەسەر ئەرزەکە دانیشتن.

برا بێرناردۆ بەچرپە بەوەی تەنیشتی گوت: "ئێمە کاتی خۆمان بەهەدەر دەدەین، واتە ئێمە ڕۆحی خۆمان دەدۆڕێنین کە بەدرێژایی ڕۆژ دەسووڕێینەوە و لە دەرگای ماڵان دەدەین، لەبری ئەوەی بەئارامی کڕنۆش بەرین و نوێژ کەین. تا کەی برا پێترۆ، تا کەی؟"

جەنابی پێترۆ گوتی: "تا ئەو کاتەی ئێمە دەممان هەیەو ئەو دەمەش خواردنی گەرەکە. بێرناردۆی ئازیز پشووت درێژ بێ!"

هەر لەوکاتەدا، هەمووان ڕوویان بەلای فرانسیسکۆسدا وەرگێڕا کە هەستابووە سەر پێ و خەریک بوو دەدوا.

فرانسیسکۆس ماوەیەک، یەکە یەکە لە برایانی ڕووانی، چاوانی تژیی بوون لەخەم و نیگەرانی، ئەو دەیزانی شەیتان فێڵبازە، دەیزانی دڵی بونیام خۆشباوەڕە و جەستەش چێژ ویست و دەسەڵاتی ڕەها ویستە.

گوتی: "برایانم، لە خوداوە پەیامێکم پێ گەیشتووە، من دەبێ بۆ ماوەیەکی کەم جێتان بێڵم. ئێمە ئێستا ژمارەمان زیادی کردووە، ئێمە ئیتر بووینەتە فیرقەیەکی تەواو، دەبێ ئیتر یاسا و بنەما بۆ خۆمان دابڕێژین. من دەڕۆم بۆ ئەوەی بکەوم بەسەر پێی سێبەرەکەی مەسیحدا لەسەر ئەرز و لێی بپاڕێمەوە کە ڕوحمی خۆیمان پێ ببەخشێ. خەمبار مەبن، ئێوە تەنها نابن، من بەنەبینراوییی شەو و ڕۆژ لە ناوتانا دەبم، ئاخر نەبینراو باشتر دەبینێ، باشتر دەبیستێ، باشتر خەیاڵاتی خەڵکیی دەخوێنێتەوە. بەڵام وریابن و فامیدە! ئەو شتانە لە یادمەکەن کە لە شەونخوونییە پیرۆزەکانماندا لێیان دواوین. ئەوانیش: گوێڕایەڵی، عیبادەت، هەژاری و لەپێشی هەمووشیانەوە ئەڤین! مناڵەکانم، وەک دوا پەیامیش ئەمەتان پێ دەڵێم: ئیتر سواڵ مەکەن، هەریەکەتان دەبێ کارێک پەیداکا، یەکێک لە نەخۆشخانە، یەکێک لە دارستان دار ببڕێ و بیفرۆشێ، یەکێک حەماڵی بکا، یەکێک زەمیلە بچنێ، یەکێک پێڵاو بدوورێ، یەکێک ئەرز بکێڵێ و ئەوە بچینێتەوە کە خودا دەیبەخشێ. بەڵام ئەوەتان یاد نەچێ کە ئێمە هەژاریمان کردۆتە هاوسەری خۆمان و کەس نابێ خیانەتی لێ بکا، کاری ڕۆژانە دەبێ تەنها خەرجی ڕۆژانە پڕکاتەوە، ئەوەی لەوە زیاترە لە شەیتانەوە هاتووە. مناڵەکانم: تاعەت، هەژاری، تەهارەت و ئەڤین! هەر کەسێک لە ئێوە بەهرەی ئەوەی تێدایە قسان بۆ خەڵک بکا، ئەوا با خاچ بکێشێ و بچێتە دەرێ. دوو دوو بەڕێگەکاندا بڕۆن، تا یەکێکتان دڵنەوایی ئەوی ترتان بکا، هەر کاتێک خەڵکی دەبینن ڕاوەستن، پەیامی ئەڤین ڕاگەیەنن، ئەڤینی پاکژ، بۆ هاوڕێیان و بۆ دوژمن، بۆ هەژار و بۆ دەوڵەمەند، بۆ شەڕانگێز و بۆ میهرەبان، هەمووان زارۆکی خودان، هەمووان برای ئێمەن.

من باوکە سیلڤێستێر لە جێگەی خۆم دادەنێم، چەندێک لێرە نیم، گوێڕایەڵی بن، ئەو قەشەی خودایە، ئەو قوداس لە بەردەم میحرابەکەدا دەخوێنێتەوە، ئەوە نان دەکاتە جەستەی مەسیح و شەرابیش دەکاتە خوێنی مەسیح، ئەو لە ئێمە نزیکترە لەخودا.

باوکە سیلڤێستێر وا من برایان لای تۆ جێ دێڵم، ئاگات لێیان بێت، گەر بەرخێک نەخۆش کەوێ، ئەوە خەتای شوانە، گەر بەرخێک لە پەرژینەکەوە بازبدا و لەپشتیرەکە هەڵبێ، ئەوە خەتای شوانە، باوکە سیلڤێستێر وریابە!"

ئەوجا باوەشی کردەوە و یەکەیەکە برایانی لە ئامێزگرت.

– "خوداحافیز براکانم، من تەنها برا لیۆن، ئەم مەڕەی خودا لەگەڵ خۆم دەبەم. ئەمشەو مانگەشەوە، ئەو ڕێگەیەی دەچێتەوە سەر ڕۆما ڕووناکە، ئێستا ئێمە دەکەوینە ڕێ. برا لیۆن خاچ بکێشە، بەناوی خودا!"

ئێگیدیۆ، ماسیۆ و بێرناردۆ دایان لەقوڵپی گریان، ئەوانی تریش بەبێدەنگی دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد. ڕۆفینۆ لە فرانسیسکۆس نزیک بۆوە و شتێکی بەگوێیدا چرپاند، بەڵام فرانسیسکۆس سەری بادا.

گوتی: "نا، نا برا ڕۆفینۆ، نە گۆچان و نە پێڵاو و نە نان، خودا گۆچان و ئاو و نانمانە. خوداحافیز مناڵەکانم!"

چەند هەنگاوێکی هەڵێنا، پاشان ئاوڕی دایەوە، چاوانی فرمێسکیان تێ زابوو.

گوتی: "ئێوە باب و دایک و برایانی منن، شەیتان ئاڵاکەی بەرزکردۆتەوە، خودا هاواردەکا: ئەی جەمعی ئیمانداران! گوێ بۆ دەنگی ڕادێرن! خودایە ئێمە وا دێین، دەبێ هاوارکەن. برایانم ئازابن، ئەوە شەڕێکە لەنێوان خێر و شەڕدا، دەبێ خێر سەرکەوێ. برایانم ترس نییە، برسێتی یان تینوێتی یان نەخۆشی یاخود مەرگ نین، تەنێ خودا هەیە!"

– "دەی با بڕۆین!" وای گوت و قۆڵی گرتم و بەپەلە بەڕێ کەوت.

***

چ ساڵانێکی زۆر بەسەر ئەو شەوەدا تێپەڕیوە کە ئێمە خاچمان کێشا و کەوتینە ڕێ. هەنووکە من لە هۆدەکەمدا دانیشتووم و چاوانم لێک ناوە و لە فیکرەوە چووم: چەند مانگ، چەند بەهار و هاوین تێپەڕیون و چەند تنۆکە فرمێسک ڕژاون! هەڵبەت هەنووکە فرانسیسکۆس لەبەر پێی خودادا دانیشتووە، دانەویوەتەوە و لە عەردێ دەنۆڕێ، هەوڵ دەدا پۆرتیونکولا بدۆزێتەوە، بەڵام ناتوانێ، کڵێسایەکی گەورە بەبورج و ناقوسەوە، بەپەیکەر و مۆمدانی زێڕەوە شوێنی گرتۆتەوە! چیدی برایانیش بەپێی پەتی ڕێ ناکەن، بەڵکو پێڵاویان لەپێدا و جبەی گەرم و گوریان لەبەردا، هەندێکیشیان – خودایە تۆبە – گوریسی ئاوریشمیان لەناوقەدیان گرێداوە.

بۆ ساتێک بەژێر تریفەی مانگدا ڕۆیشتین، بیرم دێتەوە فرانسیسکۆس لە ناکاوێکرا ئاوڕی دایەوە و بەترسەوە لە پشتەوەی خۆی ڕوانی – وەک بڵێی زەنگی ناقوسی بیستبێ و کڵێسایەکی سێ نهۆمی بینیبێ – هاوارێکی کرد و خاچی کێشا، پاشان کڵێساکە لەنێو تریفەی مانگدا دیارنەما. لەژێر لێوەوە گوتی: "سوپاس بۆ خودا، ئەوە ڕاست نەبوو!"

حەیفێک ئەوە ڕاست بوو برا فرانسیسکۆس، ئەوە ڕاست بوو! ئاخر چۆناوچۆنیی دەتوانرێ واهیمە و خۆبەزلزانیی خەڵکی جڵەوکرێ؟ چۆناوچۆنیی تەقوا دەتوانێ بەسەر عەرددا بڕوا بەبێ ئەوەی پێوپلی قوڕاوی بێ؟

سەفەرەکەمان ڕۆژان و شەوانێکی زۆری خایاند. گەر بەڕێگەوە گۆرانیمان نەگوتبا، گەر لەبارەی خوداوە نەدوابایین، گەر هەستمان نەکردبا کە مەسیح لەپێشمانەوە دەڕوا و ناو بەناو ئاوڕمان بۆ دەداتەوە و زەردەخەنەمان بۆ دەکا، باوەڕ ناکەم بمانتوانیبا بەرگەی ئەو هەموو زەحمەتە، ئەو هەموو برسێتی و لەسەرمادا تەزینەی شەوانمان گرتبا!

دەچووینە گوندەکانەوە، برسی بووین و لە دەرگاکانمان دەدا و سواڵمان دەکرد، هەندێ جار یەکێک نانێکی دەداینێ، هەندێ جاری تر بەردێک یاخود مشکێکی مردوویان دەنایە دەستمان و دەیاندا لەقاقای پێکەنین. بەڵام ئێمە هەر بەردەوام بووین، دۆعای خێرمان بۆ ئەوماڵەش دەکرد کە خەراپ مامڵەیان دەکردین.

بەهار بوو، وەرزی شادومانیی خودا، درەختەکان کەوتبوونە چرۆ کردن، دارمێوەکان شکۆفەیان کردبوو، دارهەنجیرەکان یەکەمین گەڵا ناسکە چکۆڵەکانی خۆیان دەردەدا.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا لیۆن ئەمە ڕۆژی مەزنە، بەهارێکە مردووان وەکی گوڵ لە ڕۆشناییدا زیندوو دەبنەوە!"

ڕۆژێکیان ڕێگەمان کەوتە گوندێکی گەورەوە. ئەو ئێوارەیە کوڕ و کیژە جحێڵەکان ئاهەنگیان دەگێڕا و لەو ئاهەنگەدا پیرە زستانیان دەسووتاند. ئێمە چووین بۆ گۆڕەپانی گوند و لەوێ زستانمان لە ناوەڕاستدا بینی کە لەبەردەم کڵێسادا دانرابوو، لە پەلکی وشکی درەخت و کا دروستکراو و ڕیشێکی درێژی لە لۆکە بۆ کرابوو، کوڕ و کیژە جحێڵەکان مەشخەڵی هەڵایساویان بەدەستەوە و بەدەوری زستاندا سەمایان دەکرد و گۆرانییە ئابڕووبەرەکانی بەهاریان دەچڕی، هەمووان شاگەشکە و خەنی بوون، ئاخر ئەوانە جحێڵ بوون و خوێنیان قوڵپی دەدا، هەروەها شەرابیشیان خواردبۆوە، ئەوانە هەموو بوخچەی نەکراوە بوون و بەهار سینگ و گورچیلەیانی پەنماندبوو. ژندار و شووکردووەکان و بەتەمەنەکان بەدەوریاندا ڕاوەستابوون، سەیریان دەکردن و پێدەکەنین.

فرانسیسکۆس لە گۆڕەپانەکە پاڵی دابوو بەدرەختێکەوە و تەماشای دەکرد، من چاوەڕێ بووم تووڕەبێ و قۆڵم بگرێ تا بەڕێگەی خۆماندا بڕۆین، بەڵام بەچاوانێکی کراوە و پەرۆشەوە تەماشای دیمەنەکەی دەکرد.

گوتی: "برا لیۆن ڕەگەزی ئینسان نەگۆڕە، لەو کوڕ و کیژە جحێڵانە بنۆڕە، بنۆڕە چۆن ڕوخساریان پرشنگ دەدا، چۆن چاوانیان دەدرەوشێتەوە، بنۆڕە چۆن تەماشای یەکتری دەکەن، وەک ئەوەی بەیەکدی بڵێین: (تەنها من و تۆ لەسەر عەرد ماوین، دەی با پڕی کەین لە کوڕ و کیژ!) برا لیۆن ئەوانە ڕێگەی خۆیان بەرەو لای خودا دەگرنەبەر، ئێمە لەڕێی هەژاری و تەهارەتەوە، ئەوانیش لەڕێی خواردن و یەکتر لەئامێزگرتنەوە."

ڕێک لەو کاتەدا کە فرانسیسکۆس ئەو قسەیەی کرد، یەکێک لەجحێڵەکان، ئەوەی کە لەپێشەوە سەمای دەکرد، بۆ پێشەوە تاوی دا و مەشخەڵە هەڵایساوەکەی بۆ زگی زستان هەڵدا، هەر یەکسەر ئەو پیرەمێردە لە کا دروستکراوە ئاگری گرت، کڵپەی ئاگرەکە نیڵەی کرد و بڵێسەکەی هەڵگڕا و داکشا و زستانی کردە خۆڵەمێش. کوڕان و کیژان هاوارێکی بەرزیان کێشا و مەشخەڵەکانیان فڕێدا و بەدەم قیژە و هاوارەوە ڕێگەی خۆیان گرتەبەرو لە تاریکیدا بەگێژو وێژیی کەوتنە ڕاوەدوونانی یەکتر. گوندەکە تژیی ببوو لە پێکەنین و هەناسەبڕکێ.

فرانسیسکۆس دەستی گرتم، بەرەو کڵێساکە کەوتینە ڕێ و لەژێر دەروازە کەوانەیییەکەیدا

هەڵترووشکاین. پاڵیدا بەچوارچێوەی دەرگاکەوە تا بەو شێوەیە شەو بگوزەرێنێ، گوتی: "ئەمڕۆ ڕۆژێکی خۆش بوو، ڕوخسارێکی تری ئینسانی جەنگاوەرمان بینی، خۆزیا ئەویش بەر ڕەحمەتی خودا دەکەوت!"

***

بەیانی زوو هەمدیس ڕێگەمان گرتەوە بەر.

فرانسیسکۆس بەخۆشحاڵییەوە گوتی: "برا لیۆن ئەوە چ ئازادییەکە! ئێمە ئازادترین خەڵکی دونیاین، لەبەر ئەوەی ئێمە هەژارترینیانین، ئاخر هەژاری و ساکاری و ئازادی یەکێکن و هەمان شتن!"

هەمدیس کەوتینەوە گۆرانی چڕین تا برسێتی و ماندوویيمان لەبیر بچێتەوە. بەڵام دڵی فرانسیسکۆس ڕۆژ دوای ڕۆژ سەغڵەتتر دەبوو. ئاخر بۆ هەر شار و بۆ هەر گوندێک دەچووین، شەیتان ئەوێی کردبووە زێدی خۆی، خەڵکەکەی کوفریان دەکرد و شەڕیان دەکرد و چەقۆیان لەیەکتری دەسوی و سەردانی کڵێسایان نەدەکرد و خاچیان نەدەکێشا.

فرانسیسکۆس پێی گوتم: "برا لیۆن ڕۆحی بونیام لەعیززەتی نەفسی خۆی تەوەللا بووە و چیدی لە خودا ناترسێ. شەیتان لە چوارڕاکاندا ڕاوەستاوە، هەر قلافەتێکی بوێ لە خۆی دەگرێ و خەڵکی گومڕا دەکا، گا لە قلافەتی قەشەیەکدا و گا لە شێوەی کوڕێکی قۆزدا و گا لە ڕوخساری ژنێکدا!"

ڕۆژێکیان لە شارێکی پیرۆز نزیک بووینەوە، پێدەچوو لای نیوەڕۆ بێت، بۆ ئەوەی هەناسەیەکمان بەبەردا بێتەوە لەژێر دار سەروویەکدا ڕاکشاین، خوێن بەپێوپلماندا دەچۆڕا، تۆز و خۆڵ بەرەو ژوور تا سەر ئەژنۆ و لەوێشەوە تا سەر و قژمان نیشتبوو، هەر لە بەیانییەوە لەبارەی عەزابەکانی مەسیحەوە دوابووین، گریابووین و چاوانمان پەنماو و سوور هەڵگەڕابوو. هەر لەو کاتەدا کە پێڵوومان لێک نا و خەو ڕوحمی پێ کردین و لەگەڵ خۆی بردینی، قەشەیەکی لەشساخ و و دڵخۆش، جووتێک پێڵاوی سووری لە پێ دا و کڵاوێکی سووری لەسەردا، ڕیش تاشراو و بۆن لە خۆداو، زەلامێکی تا بڵێی جوان و جحێڵ، لە نێو دارسەرووەکانەوە هاتە پێشێ، ئیتر ئێمە نەماندەزانی چما ئەو قەشەیە خۆی ئاوها بوو یان بەهۆی خەواڵوویيمانەوە وامان دەبینی و بەو شێوەیە لەبەر چاوماندا خۆی نوواند؟

نزیکمان بۆوە و بەویقارەوە سڵاوی کرد، دەسەسڕێکی ئاوریشمی لەسەر بەردێک ڕاخست و لەسەری دانیشت.

گوتی: "براکانم، بەجبە شڕوپڕەکانتان و بەپێیە پەتییەکانتانا وا مەزەندە دەکەم سەر بەفیرقەیەکی نوێی ئایینی زۆر سەخت و وشکوبرینگ بن و ئەلعانیش بۆ حەج بەرەو ڕۆما بەڕێوەبن."

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "ئێمە براگەلێکی هەژارین، گوناهبارو نەخوێنەوار، لە توێژی ژێری ژێرەوەی خەڵکین، هەنووکەش دەڕۆین بکەوین بەسەر پێی پاپاداو داوای ئیمتیازێکی لێبکەین!"

– "چ ئیمتیازێک؟"

– "ئیمتیازی هەژاریی تەواوەتیی، هەژارییەک کە خاوەنی هیچ نەبێت، هیچ!"

قەشەی قەڵەو پێکەنی.

گوتی: "بەشڕوپڕیی جبەکانتانا هەست بەلووتبەرزیتان دەکەم، هیچ شتێک واتە هەموو شتێک، ئاخر ئەو دووە هەر یەکێکن، ئەوەی داوای هیچ شتێک بکا، ئەوا داوای هەموو شتێکی کردووە. ئەی ڕێوییە فێڵبازەکان، ئێوە باش ئەمە دەزانن، بەڵام خۆتان ئاوها پیشان دەدەن، بۆ ئەوەی بەبێ چ بەرهەڵستییەک و بەبێ ئەوەی کەس تێبگا، تەنانەت خوداش، هەموو شتێک بۆ خۆتان لووشدەن!"

فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، بەڵام هەمدیس لەژێر دارسنەوبەرەکەدا دانیشتەوە.

بەلێوە لەرەوە گوتی: "هەموو شتێک؟"

– "ئا هەموو شتێک. تۆ هەی فێڵباز خاوەنی هەموو شتێکیت، تۆ دەوڵەمەندترین کەسی دونیایت!"

– "من؟"

– "ئا، تۆ! لەبەر ئەوەی ئومێدت بەخودا بەستووە. بەڵام من دەخوازم تۆ ئەوەندە هەژاربیت کە ئیدی ئومێدی ئەوەت نەبێ بۆ کەرەتێکیش خودا ببینی. دەتوانیت؟ دەتوانیت؟ ئەوەیە هەژاریی ڕاستەقینە، ئەوەیە زوهدی ڕاستەقینە، ئەوەیە باڵاترین تەقوا. دەتوانیت؟"

فرانسیسکۆس هاواری کرد و خاچی کێشا: "تۆ کێیت؟ هەی شەیتان لەسەر ڕێگەکەم لاچۆ!"

لە ناکاوێکڕا قەشە لەهەتاوەکەدا توایەوە و ئیدی ئێمە هیچمان نەبیست جگە لەپێکەنینێکی کپ و گاڵتەجاڕییانە کە دوور دەکەوتەوە و لەنێو دار سنەوبەرەکاندا دیار نەما و بۆنێکی وەک بۆنی قیر و گۆگردی لەهەوادا جێ هێشت.

فرانسیسکۆس بەپڕتاو هەستایە سەر پێ.

گوتی: "هەستە با بڕۆین، سێبەری دارسەرووەکان قورسە. برا لیۆن چما کەست بینی و گوێت لە کەس بوو؟"

– "بیستم و بینیم برا فرانسیسکۆس، دەی وەرە با بڕۆین!"

هەمدیس ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر، بەڵام دڵی هەردووکمان بەتوندی لێی دەدا، تا ئێوارە فرانسیسکۆس یەک تاقە وشەی نەگوت، لەپێشەوە دەڕۆیشت و وەک بڵێی ڕابکا. هەمیشە و بەردەوام گوێم لێی بوو هەناسەی هەڵدەکێشا. دەمەو ئێوارە ئاوڕی بۆ دامەوە و بینیم ڕەنگی پێ نەمابوو.

لەبەرخۆوە گوتی: "پێت وایە ئەو ڕاست بکا؟ پێت وایە ئەو سێ جار بەنەفرەتبووە ڕاست بکا؟ بەڵام ئەگەر ئەو ئومێدەش بدۆڕێنم، ئەوا مانای وایە خۆم دۆڕاندووە."

هەوڵێکی زۆرم لەگەڵ دا تا دڵنەوایی بکەم. گوتم: "ئەوە قسەی شەیتان بوو، تەڵەی شەیتان بوو، فرانسیسکۆس نەکەویتە ناوی!"

بەڵام ئەو نائارامانە سەری لەقاند.

– "زۆر جاران قسەی شەیتان قسەی خودایە، برا لیۆن زۆر جاران ئەو دووانە یەکێکن و یەک شتن. جاروبار خودا شەیتان ڕەوانە دەکا تا خواستی خۆیمان پێ ڕابگەیەنێ!"

بێدەنگ بوو، بەڵام دوای ساتێک بەهەناسە هەڵکێشانێکەوە درێژەی بەقسەکانی دا:

– "ئەو ڕاست دەکا! هەژاریی ئێمە زۆر لە دەوڵەمەندی دەچێ، لەبەر ئەوەی بەهەشتی لەقوولایی تابووتەکەیدا شاردۆتەوە. بەڵام برا لیۆن هەژاریی ڕاستەقینە، واتای ئەوە دەگەیەنێ کە دەبێ تابووتەکە تەواوێک تابنی بنەوە بەتاڵ بێت، نە بەهەشت و نە نەمرییش. هیچ شتێک، هیچ شتێک، هیچ شتێک!"

بۆ ساتێک بیری کردەوە و هەمدیس ژیانی تێ هاتەوە. ویستی شتێک بڵێت، بەڵام قسەکەی گەڕاندەوە. دواجار چەند وشەیەکی خەتەرناک لە زاری هاتنە دەر.

لەبەرخۆوە گوتی: "خودایە، گوڕی ئەوەم بدەرێ کە ڕۆژێک لە ڕۆژان بتوانم نکوڵی لە ئومێد بکەم، نکوڵی لەئومێدی ئەوەی کە ڕۆژێک بتبینم! کێ دەزانێت، ڕەنگە ئەمە، ڕەنگە تەنها ئەمە هەژاریی تەواوەتی بێ!"

فرمێسکەکانی دەنگیان تاساند. لەتری دەدا و گرتبووم تا نەبا بکەوێ.

– "برا فرانسیسکۆس شتی وەها مەڵێ. ئاخر ئەوە لەهێزی بونیام ئەولاوەترە!"

– "بەڵێ، بەڵێ، برا لیۆنی کلۆڵ، ئەوە لەهێزی بونیام ئەولاوەترە، بەڵام ڕێک لەبەر ئەوەیە کە خودا داوایەکی ئاوها لە خەڵکی دەکا، ڕێک لەبەر ئەوەیە، هێشتا لەوە تێنەگەیشتوویت ئەی هاوسەفەری کلۆڵم!"

من تێنەگەیشتم و ناشمەوێ هەرگیز تێی بگەم. ئایا ئینسان سنووری نییە؟ ئایا خودا خۆی ئەو سنوورانەی دانەناوە؟ ئیتر بۆچی داوا دەکا کە دەبێ ئێمە لەو سنوورانە تێپەڕێنین؟ باشە خۆ ئەو باڵی پێ نەداوین، ئیدی بۆچی داوامان لێ دەکا بفڕین؟ حەیفێک، خۆزیا باڵی دابایێ!

چووینە دارستانێکی چڕی سنەوبەرەوە، بەدرێژایی ڕۆژ خۆر لەپەلکی درەختەکانی دەدا، کەتیرە بەقەدی درەختەکاندا دەچۆڕا و بۆنی بەو ناوەدا پەخش کردبوو. لەسەر عەردەکە ڕاکشاین تا شەو لەوێدا بەسەربەرین، هەندێک نانمان پێ مابوو، بەڵام نە ئارەزووی خواردنمان هەبوو، نە ئارەزووی قسەش.

چاوانم لێک نا، بۆ نوستن نا، بەڵکو لەبەرئەوەی لەوە زیاتر نەمدەتوانی ڕوخساری فرانسیسکۆس ببینم، هەرگیز ترسێکی لەو جۆرەم بەڕوخسارییەوە نەبینیبوو، لێوی خۆی دەگەست، بەڵام من دەنگی ناڵەیەکم لەسینگیدا دەژنەفت، ناڵەیەک وەک ئەوەی لە ئاژەڵێکی کێویی بریندارەوە بێ.

ئەستێرەکان هەڵاتن و دەنگەکانی شەو لە عەردەوە بەرز دەبوونەوە، هەستم دەکرد وردە وردە خەریکە چێژی شەوم تێ دەڕژێ و بەسۆزەوە ناخم دەپێچێتەوە. ئەستێرەیەک لە ئاسمانەوە کەوتە خوارەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا لیۆن بینیت؟" وای گوت و ئاماژەی بۆ ئاسمان کرد." ئەوە فرمێسکێک بوو کە بەگۆنای خودادا ڕژایە خوار، خودایە، چما تۆیش دەگریت؟ باوکە تۆیش وەک من عەزاب دەچێژیت؟"

بێدەنگ بوو، ئەوجا بەشەکەتییەوە پاڵی دا بەدار سنەوبەرەکەوە. چاوانم لێک نا و خەریک بوو بەئارامی لەخەودا ڕۆدەچووم، بەڵام دەنگی فرانسیسکۆس دەنووساو وەک بڵێی بتاسێ، ئیتر دەنگیم نەدەناسییەوە.

– "برا لیۆن، لێت دەپاڕێمەوە، بەتەنها جێم مەهێڵە، مەنوو! خەیاڵێکی ترسناک لەناوەوەمرا بەرز دەبێتەوە، نامەوێ بەتەنێ لە گەڵیدا بم!"

چاوانم کردەوە و کاتێک دەنگیم ئاوها لەرزۆک هاتە گوێ ترسام.

– "برا فرانسیسکۆس چ خەیاڵێک؟ هەمدیس شەیتانە؟ بۆم بگێڕەوە تا ئارام بیتەوە!"

فرانسیسکۆس نوشتایەوە و دەستی نایە سەر ئەژنۆم.

– "ئینسان لە نەمامێکی چکۆڵە بۆتەوە، دەزانیت برا لیۆن ئینسان لە نەمامێکی چکۆڵەوە بۆتەوە. فریشتەکان و شەیتانەکان هەوڵ دەدەن لەو نەمامە چکۆڵەیەی بکەنەوە. ئەویش برسییە و تینوو، بەخوڕ ئارەقە لەجەستەیەوە دەڕژێ، خوێن بەخوڕ لەجەستەیەوە دەڕژێ، دەگری و کوفر دەکا، بەڵام هەر لێ نابێتەوە، ئەو نەمامە چکۆڵەیە ناخوازێ لە عەرد، لەو تەڵە گیایە ببێتەوە کە بەعەردەوە گرێی داوە. برا لیۆن ئاخر نەمامێکی چکۆڵە، ئەویش بەهەشتێکە بۆ خۆی!"

بێدەنگ بوو، هەستم دەکرد هەموو جەستەی هەڵدەلەرزێ.

هەستامە سەرپێ و کوتوپڕ هاوارم کرد: "ئەوە فرانسیسکۆس نییە دەدوێ، ئەوە فرانسیسکۆس نییە دەدوێ، بەڵکو ئەوە شەیتانە!"

وەڵامی دامەوە: "ئەوە فرانسیسکۆس نییە دەدوێ، ئەوە شەیتان نییە دەدوێ، ئەوە خودا نییە دەدوێ، بەڵکو ئەوە ئاژەڵێکی دڕندەی بریندارە کە لە ناوەوەمرا دەناخڤێ!"

زارم کردەوە تا بدوێم، بەڵام فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد.

بەناڵێنێکەوە گوتی: "زیاتر مەدوێ، بنوو، زیاتر مەدوێ!"

***

بۆ بەیانی کە خەبەرم بۆوە هەتاو کەوتبوو، فرانسیسکۆسم لەلامەوە نەبینی. لەژێر دار سنەوبەرێکەوە چووم بۆ ژێر دار سنەوبەرێکی تر و بانگیم کرد. لە ناکاوێکرا چاوانم هەڵبڕی و فرانسیسکۆسم لە سەرەوە لەسەر پەلکی درەختێک بینی دانیشتبوو، لەنێو گەڵاکانەوە سەیری دوو پەڕەسێلکەی دەکرد کە بەجیکەجیکەوە دەفڕین و دەهاتنەوە و بەدەنووکیان گا پووشێک، گا تەڵی یالی ئەسپێک کە لە ڕێگەکەدا کەوتبوو، گا دەنکێک گڵیان بۆ چێکردنی هێلانەکەیان دەهێنا.

بانگیم کرد: "برا فرانسیسکۆس وەرە خوارەوە، وەرە خوارەوە خۆر کەوتووە، دەی با بڕۆین!"

وەڵامی دایەوە: "من ئێرەم باشە، بچین بۆ کوێ؟ ئێرە ڕۆمایە، ئێرە پاپایە، لێرە دەتوانم ڕوخسەتی ئەوە وەربگرم وەعز بۆ پەیڤی خودا بدەم!"

هیچم نەگوت، بۆ ساتێک ترسام نەبا مامۆستاکەم ئەقڵی لەدەس دابێ، لەژێر دارسنەوبەرەکەدا هەڵتروشکام و چاوەڕێ بووم. هەمدیس دەنگی هاتەوە گوێم.

– "بۆ هیچ کوێیەک نایەم، من ڕوخسەتم لە پەڕەسێلکەکان وەرگرتووە، ئیتر چ پێویست ناکا پاپا ببینم!"

هەمدیس بێدەنگ بووم و چاوەڕێ بووم تا بەڵکو ئاگری خودا لە ناوەوەیرا دامرکێتەوە.

بۆ ماوەیەکی درێژ بێدەنگ بووین، بۆ سێیەمین جار دەنگی بیسترایەوە.

- "برا لیۆن بۆچی شتێک ناڵێیت؟" هەنووکە دەنگی ئارام و تژیی بوو لە سۆز.

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس من چاوەڕێم تا ئاگری خودا لە ناوەوەترا دامرکێتەوە!"

ئەوجا لەنێو پەلکی درەختەکانەوە پێکەنی، پێکەنینێکی خۆشحاڵانە و گەش و مناڵانە.

- "برا لیۆن بۆچی چاوەڕێی ئەوە دەکەیت؟ هەتا من گۆشت و ئێسک بم، ئەو ئاگرە هەمیشە هەر دەسووتێ، ئەو ئاگرە یەکەم جار گۆشت و ئێسک دەخوا و پاشان دەکەوێتە خواردنی ڕۆح و ئەوجا دادەمرکێتەوە. برا لیۆن بۆچی چاوەڕێی ئەوەیت؟ بنۆڕە وا هاتمە خوارەوە!"

خۆی لەژێر پەلکەکاندا دانەواند و بازی دایە خوارەوە. ڕوخساری ئارام و دەدرەوشایەوە.

گوتی: "پێم وایە، من لەمڕۆ بەیانییەوە لە زوبانی تەیرەکان دەگەم، گوێت لێیە؟ ئەوانیش لەبارەی ئەڤینی خوداوە دەدوێن."

- "برا فرانسیسکۆس کێ؟"

- "پەڕەسێلکەکان؟"

خەریک بوو بدەم لەقاقای پێکەنین، بەڵام یەکسەر ئەوەم هاتەوە بەخەیاڵدا کە ئێمە هەموومان چاو و گوێی ڕووکەشمان هەیە. بەڵام فرانسیسکۆس لەناخیشیدا چاو و گوێچکەی هەیە. کاتێک تەیرەکان دەچریکێن، ئێمە تەنێ دەنگی چریکەکەیان دەبیەین، بەڵام فرانسیسکۆس لەوشەکانیشیان دەگا.

لەژێر دارسنەوبەرەکەدا کڕنوشمان برد و نوێژمان دابەست، ئەوجا هەمدیس ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر.

***

دڵم وەک کارژۆڵەیەکی تازە لە دایکبوو لنگەفرتێی بوو. ساڵەهای ساڵ بوو خەونم بەوەوە دەبینی بچمە ئەو شارە پیرۆزەوە، کە منیش لای مەرقەدی حەوارییەکانەوە کڕنۆش ببەم، کە لای ستونگەی کڵێساکەوە ڕاوەستم و ئەو تارماییە پیرۆزەی نوێنەری خودا لەسەر ئەرز ببینم. دەڵێن بونیام بەبێ لەچاوکردنی عەدەسەی خۆر ناتوانێ دەستی ببینێ.

ئێمە نزیک و نزیکتر دەبووینەوە، چەندێک نزیکتر باینایەتەوە، زیاتر ژاوەژاوی بەرزی ئەو شارە پیرۆزەمان دەژنەفت: دەتگوت بۆڕەی مانگایەکە لەساتی گۆلک زاندا، دەتگوت نەڕەی ئاژەڵێکی دڕندەیە لەساتی برسێتییدا. ناو بەناو دەنگی خەڵکیی دەبیسترا، ئاوازی شەیپوور، زەنگی ناقوسەکان، بەڕێگە سەرەکییەکەدا پیاوانی زرێپۆش و ژنانی دەوڵەمەند بەسوار ئەسپی ڕەش و سپییەوە تێدەپەڕین و تۆز و خۆڵێکی زۆریان هەڵدەسان، گەرما بۆژۆکەر و هەوا تژیی بوو بەبۆنی تەرسی ئەسپ و بەبۆنی تەپاڵەی گاو بەبۆنی پیسایی بونیام.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا لیۆن، ئێمە ئێستا دەچینە ماڵەکەی (پێترۆس)ی حەواریی، ئەوەی کە دەیبینی و دەیبیستی، مانایەکی نهێنیی هەیە، وریابە! ئەو ژنە بەگزادانەت بینی کە لەپێشمانەوە بەسواری ئەسپی ڕەش و سپییەوە بوون؟ چاکەخوازیی و گوناهیش هەر بەو جۆرە، وەکو خانمانی بەگزادە دێن و دەچن!"

گوتم: "برا فرانسیسکۆس گوناه، گوناه لێرە لای (پێترۆس)ی حەوارییش؟"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

- "چەند سافیلکە و بێ ئەزموونیت و چەندم خۆش دەوێیت برا لیۆن! ئەی چما پێت وایە گوناه لە کوێ هەیە؟ با گوناه لێرە، لەم شارە پیرۆزەش هەیە. لێرە شەیتان ڕووبەڕووی مەترسی دەبێتەوە و لێرەدا سەربازەکانی کۆدەکاتەوە، دەی با خاچ بکێشین و لە دەروازەکە تێپەڕین، وا گەیشتین."

چووینە سەر جاددەیەکی پان، پێچەوانەی ئەوەی کە پێی ڕاهاتبووین، خەریک بوو لەو شارە گەورەیەدا، کەڕ دەبووین بەقیژەقیژ و هاوار، بەوەڕینی سەگ و بەحیلەی ئەسپ، بازرگانان دەنگیان نووساو بەبانگهێشتکردنی خەڵک بۆ کڕینی شمەکەکانیان، ئەسقەفەکان بەسەر کەژاوەی ئاوریشمینەوە تێدەپەڕین و پاسەوانەکانیان پێش دەکەوتن تا ڕێگەیان بۆ بکەنەوە، ژنانی خۆئارایشتکردوو بەلاماندا تێدەپەڕین و تەواوی شەقامەکە بۆنی میسک و یاسەمینی دەگرت... لەبەرخۆوە گوتم: "ئەوە گوناهەکانن!" وام گوت و چاوانم داگرت.

لە ناکاوێکڕا من و فرانسیسکۆس هاوارێکمان لێ هەستا، لە کۆتایی شەقامەکەوە کاروانێکی سەیر دەبینرا. پێنج شەش سوارەی ڕەشپۆش کەوتبوونە پێش کاروانەکە و فوویان بەشەیپوورە برۆنزییەکانیاندا دەکرد، بەردەوام و لێکدا لێکدا ڕادەوەستان و جارچییەکی وشتر سوار بەدەنگێکی زل وەعزی دەدا و دەیگوت: "ئەی مەسیحییەکان، ئەی مەسیحییەکان، مەرقەدی مەسیح داگیرکراوە، بیر لەوە بکەنەوە و شەرم بتانگرێ! تاکەی کافران ژێر پێی نێن و پۆخڵی کەن؟ برایان بەناوی خودا، چەک هەڵگرن و هەموان بکەونە خۆ بۆ ڕزگارکردنی مەرقەدی مەسیح!" بێدەنگ بوو، ئەوجا هەمدیس فوویدەکردەوە بەشەیپوورەکەیدا. پاشان عارەبانەیەک بەکاوەخۆ هات چوار گای ڕەش ڕایاندەکێشا، لەسەر عارەبانەکە وێنەیەکی مەرقەدی مەسیح دانرابوو کە لەتەختە و چوارچێوەی ئاسن و پەڕۆی ڕەنگاوڕەنگ دروست کرابوو، لەسەر ئەسپە دارینەیەکیش فیگۆرێک دانرابوو جلکی عارەبی پۆشیو و ئاڵایەکی سەوزی کە هیلالێکی لەسەر وێنەکێشرابوو ڕادەوەشاند، ئەسپەکەش کلکی لەهەوادا بەرزکردبۆوە و تەرسی بەمەرقەدی مەسیحدا دەکرد. پاشان کۆمەڵێک ژنانی ڕەشپۆش لە دواوە بەقژی ژاکاو و بژەوە دەڕۆیشتن و سنگی خۆیان دەکوتی و شیوەنیان دەکرد.

کاروانەکە بەلاماندا تێپەڕی، لە گۆشەی جاددەکەوە داگەڕا و دیارنەما، بەڵام لە چاوانماندا هەر مایەوە و دەڕۆیشت و هەر دەڕۆیشت و کۆتایی نەبوو... فرمێسک لە چاوانمانەوە ڕژا، شار لەبەر چاوماندا کاڵ بۆوە و ئیدی هیچی ترمان نەدەبینی جگە لە مەرقەدی مەسیحی پۆخڵکراو، هیچی ترمان نەدەبینی جگە لە ڕۆحی پۆخڵکراوی خۆمان.

فرانسیسکۆس بەدەم سڕینی فرمێسکەکانییەوە گوتی: "برا لیۆن ئێمە هێشتا شتی زۆرمان ماوە بیکەین، ئاخر ژیان کورتە، بڵێی فریاکەوین؟ براکەم تۆ چ دەڵێیت؟"

گوتم: "ئەم ژیانەی سەر عەرد هێشتا مانای خۆی هەیە، ئیدی بۆچی وەکو ترسنۆکێک لێی ڕاکەین؟"

فرانسیسکۆس بێدەنگ و لەفیکرەوە چوو، من خەنی بووم کە قسەکەم بووە مایەی بیرکردنەوەی ئەو،

ئاخر من ژیانم خۆش دەویست، ئەم نەمامە چکۆڵەیەم خۆش دەویست و حەزمنەدەکرد جێی بێڵم.

***

ئێوارە داهات، شەکەت و ماندوو لەو شەقامە باریکانەدا ڕاوەستاین و بەدوای جێگەیەکدا دەگەڕاین بتوانین لێی ڕاکشێین و بنووین. پیرەمێردێکی چکۆڵانە بەڕیشێکی سپی و تیژەوە کە ماوەیەک بوو شوێنپێی هەڵگرتبووین، لێمان نزیک بۆوە.

گوتی: "ببوورن، پێدەچێ غەریبە بن و وەکی منیش هەژار بن، گەر ئێوەیش وەک مەسیح شتێکتان نییە سەری بنێنە سەر، ئەوا لەگەڵ مندا وەرن."

فرانسیسکۆس گوتی: "خودا تۆی ناردووە، ڕێگەمان پیشان دە دێین."

بەجاددە باریکە پیس و پۆخڵەکاندا ڕۆیشتین، جاددەگەلێک کە تژیی بوون بەخەڵکانی هەژار، مناڵانی پێ پەتی خۆیان لە قوڕدا گەوزاندبوو، ژنان لەچەقی شەقامدا شتیان دەشت و چێشتیان لێدەنا، پیاوان دەستەو ئەژنۆ دانیشتبوون و یاری تاوڵەیان دەکرد... ئەو پیرەمێردە چکۆڵەیە بەپەلە لەپێشمانەوە دەڕۆیشت و ئێمەیش بەبێدەنگیی دوای کەوتبووین.

بۆ ساتێک فرانسیسکۆس دانەویەوە و بەگوێمدا چرپاندی: "بڵێی ئەمە کێ بێت؟ ڕەنگبێ مەسیح بێ کە ئاوها ڕوحممان پێ دەکا!"

وەڵامیم دایەوە: "ڕەنگبێ شەیتانیش بێ، با وریای خۆمان بین."

گەیشتینە میوانخانەیەکی داڕووخاو بەباخچەیەکی گەورە و بیرە ئاوێکیش لەناوەڕاستیدا، هۆدەی پەڕپووتی بێ دەرگا، وەک پەلەی ڕەش دەوری باخچەکەیان دابوو، ئەو هۆدانە هەر لە ئەشکەوت دەچوون.

پیرەمێردی چکۆڵانە ڕاوەستا و سەیرێکی ئەملاولای خۆی کرد و بەرەو ژوورێکی بردین و چرایەکی لێ داگیرساند.

– "براینە لێرە دەتوانن بەدڵنیایی شەو بگوزەرێنن، ئەو شارە نەفرەتییە بەشەوان خەتەرناکە، خودا ڕوحمی پێ کردن."

فرانسیسکۆس دیقەتی لە پیرەمێردە چکۆڵەکەدا و لێی پرسی: "براکەم تۆ کێیت؟"

پیرەمێرد لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "ئێرە دوو سەکۆ و گۆزەیەک ئاوی لێیە، ئێستاش دەچم نان و زەیتوونتان بۆ دێنم و دوایی دەدوێین. ئێوە پێدەچێ خەڵکانی هەژار و ئیماندار بن، منیش هەروا هەژار و ئیماندارم، هەڵبەت ئێمە شتمان زۆرە کە بەیەکدی بڵێین. تاوێکی تر دەگەڕێمەوە لاتان!"

وای گوت و لە تاریکایی باخچەکەدا بزر بوو.

سەیری فرانسیسکۆسم کرد.

گوتم: "ئەم پیرەمێردە ناچێت بەدڵمدا، لە میهرەبانییەکەیدا مەبەستێکی شاراوە هەیە."

دوو حەسیر لەسەر ئەرزەکە ڕاخرابوون، لەمیانەی خاچێکی بچووکەوە کە بەبەرزاییەوە هەڵواسرابوو، چەند ئەستێرەیەک دەبینران. هەنووکە ئیدی شەو داهاتبوو.

پیرەمێردە بچکۆڵەکە بەنان و زەیتوونەوە گەڕایەوە، دوو هەناریشی پێ بوو.

گوتی: "برایینە، لە وڵاتەکەی من مەسەلێک هەیە دەڵێ: (شتێکی کەم و ئەڤینی زۆر. خۆشهاتن!)"

خاچمان کێشا و کەوتینە خواردن. پیرەمێرد دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و تەماشای دەکردین.

کاتێک لەخواردنەکە بووینەوە و شوکری خودامان کرد، بەرلەوەی پیرەمێردەکە فریاکەوێ پرسیارکا، فرانسیسکۆس ئاخافت.

– "ئێمە دوو برای هەژارین، هەروەها برای تریشمان هەن، بەستایشکردنی خودا و سواڵ دەژین. ئێمە نامانەوێ خاوەنی چ شتێک بین، وا ئێستایش هاتووین بۆ ئەم شارە پیرۆزە، تا داوای ئیمتیازێکی گەورە لەنوێنەری خودا بکەین، ئەویش ئیمتیازی هەژاریی تەواوەتییە. ئێستا پیرەمێرد تۆ هەموو شتێکت لەبارەی ئێمەوە زانی، هەنووکە نۆرەی ئێمەیە گوێت بۆ ڕادێرین. پیرەمێردە چکۆڵە کۆکی و ڕیشی لە دەستیدا گوشی، تاوێک بێدەنگ بوو، دواجار زاری هەڵێنا و گوتی: "ئێوە ئیعتیرافتان کرد و منیش ئیعتیرافتان بۆ دەکەم. خودا شاهیدمە و هەموو ڕاستییەکەتان پێدەڵێم. من خەڵکی (ڕۆڤێنسێ)م و لایەنگیری فیرقەی ئایینی کاتارێنا(*)م کە یەکێکە لە فیرقە واقیعییەکان و بەدڵنیاییەوە دەبێ ناویتان بیستبێ. ئێوە هەژاریتان خۆش دەوێ، هەروەها ئێمەیش، بەڵام لەسەروو هەموو شتێکەوە ئێمە تەقوا و تەهارەت و پاک و خاوێنیمان مەبەستە، هەر لەبەر ئەوەشە کە بەکاسارییەکان(**)یش بانگمان دەکەن. ئێمە ڕقمان لە مادده و چێژ و ژنە، گەر ژنێک لەسەر سەکۆیەک دانیشێ، ئەوا ئێمە هەرگیز لەسەری دانانیشین، ئەو نانەی ژنێک بیبرژێنێ هەرگیز نایخۆین. ئێمە ژن ناهێنین، مناڵ بۆ دونیا ناخەینەوە، گۆشت ناخۆین، لەبەر ئەوەی گۆشت لەمیانەی جووتبوونی دوو مەخلوقی نێر و مێوە دروست دەبێ. شەراب ناخۆینەوە، خوێنی کەس نارێژین، کەس ناکوژین، ناچین بۆ شەڕ. حەزناکەین چ شتێ لەبارەی ئەم دونیایەوە بزانین، لەبەر ئەوەی ئەم دونیایە دونیایەکی بێ ئابڕوو، درۆزن، لەرزۆک و تەڵەیەکە کە شەیتان ناوێتییەوە. چۆن دەبێ خودا ئەم دونیایەی خولْقاندبێ. نا، ئەوە ئیشی خودا نییە، بەڵکو ئەوە ئیشی شەیتانە. خودا تەنها دونیای ڕۆحیانەتی خولْقاندووە و شەیتانیش دونیای سەر عەرد کە تیایدا ڕۆحمان بەسەر یەکدا وێران دەبێ و دەتاسێ... لێگەڕێ با لەو دونیایە هەڵبێین تا ئازاد بین! بەڵام چۆن؟ بەخێر بێت مەرگ، بەخێر بێت فریشتەی ڕزگاربوون!"

هالەیەک بەڕوخساری ئەو پیرەمێردەوە پرشنگی دا، هەوای دەوراندەوری سەری دەدرەوشایەوە.

فرانسیسکۆس سەری لەنێو دەستەکانیدا شاردبۆوە و گوێی ڕادێرابوو.

پیرەمێرد بەورووژاوییەوە درێژەی بەقسەکانی دا: "مەرگ چییە؟ فریشتەیەکی دەرکەوانە. مەرگ

(*) فیرقەیەکی مەسیحیی سەدەکانی ناوەڕاستی ئەورووپای خۆرئاوایە، بیروباوەڕی خۆیان لەمەزەبی گنۆستیسمانکیستەوە هەڵگۆزیوە، ئەوان پێیانوایە کە مادده شەڕە و مەعریفەی ڕۆحیی ڕێگەی ڕزگار بوونە. (وەرگێڕی سوێدی).

(**) لە کاسارۆسەوە هاتووە کە وشەیەکی گریکییە و بەمانای پاکژ دێ.

دەرگاکەمان لێ دەکاتەوە و ئیدی ئێمە دەچینە نەمرییەوە!"

فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی، بۆ ساتێک ڕوخساری تاریک داهات، وەک بڵێی باڵی مەرگ بەژوور سەریدا تێپەڕیبێ.

گوتی: "ببوورە پیرەمێرد، پێم وایە تۆ گەلێک ڕقت لە دونیا دەبێتەوە، ئاخر دونیا کەناڵێکە کە ئێمە لێی پەڕیوینەوە تا گەمە بکەین و بجەنگێن، تا تێیدا جەستە بکەین بەڕۆح. تەنها ئەو کاتەی کە هەموو شتێک دەبێ بەڕۆح، ئەوجا ئیدی ئەم دونیایە پێویست نییە و نۆرەی مەرگە کە بێت، نەک بەر لەوە. ئاخر ئێمە دەبێ لە خودا بپاڕێینەوە کاتمان بداتێ تا جەستە وێران کەین!"

پیرەمێردی چکۆڵە سەرسەختانە وەڵامی دایەوە: "تەنها مەرگ دەتوانێ جەستە وێرانکا!"

فرانسیسکۆس گوتی: "ئەی باشە کە وایە ئینسان چ بەهایەکی هەیە؟ ئێمە، ئێمە، ئێمە دەبێ جەستە وێران کەین نەک مەرگ!"

فرانسیسکۆس هەستا، چراکەی لەسەر تاقەکە داگرت و لەڕوخساری پیرەمێردەکەی نزیک خستەوە.

بەترسەوە لێی پرسی: "تۆ کێیت؟ قسەکانت خەتەرناک و لە خشتەبەرن و شەیتانیش هەر ئاوها دەدوێ، من دەمەوێ بەڕێگەی خۆمدا بڕۆم."

ئەوسا ئاوڕێکی دایەوە و ئاماژەیەکی بۆ کردم و گوتی: "برا لیۆن، وەرە با لێرە بڕۆین!"

ئاخر بۆ کوێ ڕۆیشتباین؟ من خەوم دەهات و جووڵەم بۆ نەدەکرا.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چما پێت وایە شتێکی زیرەکانە و ئازایانە بێت ئێستا بڕۆین؟ لێگەڕێ با لێرە بمێنینەوە، بۆچی لێی دەترسیت؟ لێگەڕێ با لەبارەی ئەو ڕێگەیەوە بدوێ کە بۆ لای گەیشتنە لای خودا هەڵی بژاردووە. خۆ ڕێگەکان زۆرن!"

فرانسیکۆس لەبەر دەرگاکەدا ڕاوەستا و لە شەوی ڕوانی، هەراو زەنای شار هێوربێوەوە، ئەستێرەکان بەژوور عەردەوە هەڵواسرابوون و دەلەرینەوە، پەپوویەک لەو خانووە وێرانەدا هەناسەی هەڵدەکێشا.

گەڕایەوە، لەسەر حەسیرەکە دانیشت و پشتی بەدیوارەکەوە دا.

لەبەرخۆوە گوتی: "ڕێگاکان زۆرن، زۆر..." وای گوت و ئەوسا بێدەنگ بوو.

پیرەمێردەکە هەستایە سەر پێ.

گوتی: "پێتان خۆش بێت یان نا، وشەکانم چووە گوێچکەتانەوە، ئەو وشانە هێدی هێدی بەناوەوەتانڕا دەڕوا تا دەگەنە دڵتان. من قسەی خۆم کرد، من تۆوی خۆم وەشاند و ئەوەی دەمێنێتەوە لەئەستۆی خودایە."

وای گوت و ئەوسا لە تاریکایی باخچەکەدا دیار نەما.

ئێمە بەتەنێ ماینەوە و چراکەمان کوژاندەوە. بۆ ماوەیەکی درێژ هیچمان نەگوت. چاوانم لێک نا تا بنووم، بەڵام دەنگی فرانسیسکۆسم میهرەبان و ئارام و خەمین هاتە گوێ.

– "برا لیۆن، متمانەم بەدڵی تۆ هەیە، بدوێ! "

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس، ئەرز بەخشندەیە و قسەی ئەو شەیتانە پیرە نەچێ بەگوێچکەتا. من دەخوازم جەستەم بەکیسەڵێکەوە ببەستم و چەندێک دەکرێ هێور هێور بەسەر ئەرزدا سەفەر بکەم، لەبەر ئەوەی ئەرزم خۆش دەوێ. خودایە تۆبە، جوانیی بەهەشت جوانییەکی بەلێشاوە، بەڵام بۆنی دارباِیام لە بەهاراندا...!"

فرانسیسکۆس بەدەم ڕاکشانەوە گوتی: "شەیتان دوور کەوە! ڕۆحی من ئەم ئێوارەیە کەوتە داوی دوو هەواو هەوەسەوە، ئەلعان بنووا!"

لەمە چاکترم نەدەویست. چاوانم لێک نا و یەکسەر خەو بردمییەوە. بەیانیی کاتێک خەبەرم بۆوە، فرانسیسکۆسم بینی لەبەر دەرگاکەدا دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و بەنەشوەوە گوێی بۆ دونیا ڕادێرابوو کە خەریک بوو خەبەری دەبۆوە.

***

حەوت

هێشتا دوای تێپەڕینی ئەو هەموو ساڵانە، کاتێک بیر لەو شارە پیرۆزە دەکەمەوە، سڕ دەبم. هێشتا فرانسیسکۆس دەبینم لەسەر کورسییەکی نزم لەژووری چاوەڕوانی دانیشتووە و چاوەڕێ دەکا تا دەرگا بکرێتەوە و بچێتە لای پاپا. ڕۆژێک، دووان و سیان، ئێمە هیلاک و برسی و پێ پەتی هەر لە بەیانییەوە تا ئێواری لەوێ دادەنیشتین. ئەسقەفەکان، کاردیناڵەکان بەجلکی ئاڵوواڵاوە، خانمە بەگزادەکان دەهاتن و دەڕۆیشتن. فرانسیسکۆسیش لەسەر کورسییە چکۆڵە هاکەزاییەکەی نزای دەکرد و چاوەڕێ بوو.

سێیەمین ڕۆژ بەبێزارییەوە گوتم: "خۆ گەر مەسیح بووایە بینینی هاسانتر بوو!"

وەڵامی دامەوە: "زۆر بەشکۆیە، ڕوخساری پاپا زۆر لە باڵاوەیە، سێ ڕۆژمان تێپەڕاندووە و سبەینێ دەیبینین، خەونم بینیوە، برا لیۆن حەوسەڵەت هەبێ!"

لەڕاستیدا سێیەمین ڕۆژ، قەشە چکۆڵە دەرکەوانەکە ئیشارەتێکی بۆ کردین، دەرگاکە کرایەوە، فرانسیسکۆس خاچی کێشا، بۆ ساتێک بێ جووڵە مایەوە و ئەژنۆی شل بوو.

بەئەسپایی گوتم: "برا فرانسیسکۆس غیرەت بدەرە بەر خۆت، بیرت نەچێ مەسیح تۆی ناردووە، مەلەرزە!"

لەبەرخۆوە گوتی: "برا لیۆن نالەرزم." وای گوت و بەحیرسەوە لە دەرگاکەوە ئاودیو بوو.

هۆڵێکی لاکێشەی بەئاڵتوون نەخشێنراو و وێنەی مەسیحی لەخاچدراو بەدیوارەکانییەوە، لای چەپ و ڕاستەوە وێنەی دوانزە حەوارییەکە. لە پشتەوە پیرەمێردێکی بەشکۆ لەسەر عەرشێک دەبینرا، سەری نابووە نێو دەست و چاوانی لێکناو و لە فیکرەوە چووبوو. دیاربوو ئاگای لەهاتنە ژوورەوەی ئێمە نەبوو، هیچ نەجوولا. من لای دەرگاکەوە ڕاوەستام و نەچوومە پێشێ، بەڵام فرانسیسکۆس لەرزە لەرز چووە پێشێ، خۆی لەعەرشەکە نزیک خستەوە، کڕنۆشی برد و نێوچەوانی نایە سەر عەردەکە.

بێدەنگییەکی درێژ باڵی کێشا، گوێمان لەو پیرەمێردە بوو کە قورس و خەمۆک هەناسەی دەدا، وەکی بڵێی هەناسە هەڵبکێشێ وەهابوو. نەماندەزانی چما نزادەکا یاخود بەچاوانێکی نیوەکراوەوە دزەنیگامان دەکا؟ من وا هەستم دەکرد وی ئاژەڵێکی دڕندەیە و خۆی کردووە بەنوستوو، بەخۆم دەگوت هاکا لە ناکاوێکرا ڕاپەڕێ و پەلاماری داین.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی و پاڕانەوەوە گوتی: "باوکی پیرۆز...!"

پاپا هێدی هێدی سەری بەرزکردەوە، لەخوارەوەی ڕوانی و فرانسیسکۆسی بینی، کونە کەپووی دەلەرزی.

بڕۆی بۆ سەرێ و خوارێ برد و بەسووکایەتییەوە گوتی: "ئەم پیس و پۆخڵییە چییە؟ ئەم جلکە شڕوپڕەی بەرت؟ ئەم پێپەتییانە چییە؟ تۆ کێیت؟"

فرانسیسکۆس کە هێشتا هەر سەری لەسەر عەردەکە بوو، وەڵامی دایەوە: "باوکی پیرۆز، من

بەندەیەکی خزمەتکاری خودام و خەڵکی ئاسیزییم."

– "لە چ گەوڕێکەوە هاتوویت؟ پێت وایە ئەم بۆنە لەبەهەشت هەیە؟ بۆچی خۆت نەشتووە و جلکێکی پاکت نەپۆشیوە تا ئەو کات بێیت و خۆتم پیشان دەیت؟ دەی بزانم چیت دەوێ؟"

هەڵبەت فرانسیسکۆس بەدرێژایی هەموو ئەو شەوانە، لە زەینیدا هەموو ئەو قسانەی تۆمارکردبوو کە دەبوو بەپاپای بێژێ، هەموو وشەکانی لە ناوەوەیڕا بەحیرس و وردبینانە، هەر لەسەرەتاوە تاکۆتایی چنیبوو، بەڵام کە هەنووکە لەبەردەم سێبەرەکەی خودادا ڕاوەستابوو، چتاقیانی بیرچووبوونەوە. دووجار زاری هەڵێنا، بەڵام نەیتوانی یەک تاقە وشە بەڕەوانی بێژێ، وەکی مەڕ هەر باعەباعی بوو.

پاپا بڕۆی گرژ کرد.

– "ناتوانیت بدوییت؟ چیت دەوێ؟"

– "باوکی پیرۆز هاتووم تا بەسەر پێتا بکەوم و داوای ڕەحمەتێکتان لێ بکەم!"

– "چ ڕەحمەتێک؟"

– "ئیمتیازێک!"

– "ئیمتیازێک، تۆ؟ چ ئیمتیازێک؟"

– "باوکی پیرۆز، ئیمتیازی هەژاریی تەواوەتی!"

– "زۆر داوا دەکەیت!"

– "ئێمە چەند برایەکین و دەمانەوێ هەژاری بکەینە هاوسەریی خۆمان. وا ئێمەیش هاتووین ئەی بابی پیرۆز تا ئەو یەکێتییەمان بەرەکەت دەیت و ڕوخسەتمان پێ بفەرموویت کە وەعز بدەین و ئەو پەیامە ڕاگەیەنین!"

– "وەعزی چ بدەن؟"

– "وەعزی هەژاریی تەواوەتی، تاعەتی تەواوەتی، ئەڤینی تەواوەتی."

– "ئەوە پێویستی بەئێوە نییە، ئێمە خۆمان وەعزی ئەوانە دەدەین، دەی بڕۆ بەرێی خۆتەوە و خودات لەگەڵ بێ!"

فرانسیسکۆس سەری لەسەر عەردەکە هەڵبڕی و هەستایە سەرپێ.

هەنووکە بەدەنگێکی یەکلاکەرەوە گوتی: "باوکی پیرۆز ببوورە، ناڕۆم، خودا ئەمری پێ کردووم بێم و لەگەڵتا بئاخڤم و ئیدی منیش هاتم. لێت دەپاڕێمەوە گوێم بۆ ڕادێرە! ئێمە خەڵکانێکی هەژار و نەخوێنەوار و جلک شڕین، ڕێگەکان لەپێوە دەدەین و دەڕۆین و خەڵکی بەرد و توێکڵە لیمۆمان تێدەگرن، خەڵکی لەنێو ماڵ و دووکانەکانیانەوە دێنە دەرێ و هوهامان لێ دەکێشن. بەڵێ، سوپاس بۆ خودا، ئێمە ئاوها سەفەرەکەمان دەستپێکرد، چما هەموو ئومێدێکی گەورە لەسەر عەرد بەهەمان شێوە دەست پێ ناکات؟ ئێمە پشتمان بەهەژاریی خۆمان و نەخوێنەواریی خۆمان و دڵی کڵپە سەندووی خۆمان بەستووە. بابی پیرۆز کاتێ ملی ڕێگەم گرتەبەر تا بۆ لای ئێوە بێم، هەموو ئەو قسانەم هۆنیبۆوە و

ئاشکرا و پوخت لەزەینمدا ئامادەم کردبوون کە پێتی بڵێم و تۆیش پێی قایل بیت و مۆری خۆتی لێدەیت. بەڵام وا هەنووکە هەموو شتێکم بیرچۆوە، سەیرت دەکەم و لەپشتتەوە لەخاچدراو دەبینم و لەودیو لەخاچدراوەوە زیندووبوونەوەی مەسیح و لەودیو زیندوو بوونەوەی مەسیحەوە زیندوو بوونەوەی ئەو دونیا هەزارە بەدبەختە دەبینم. بابی پیرۆز ئەرێ ئەمە چ شادومانییەکە! ئیدی بونیام چۆناوچۆنیی ناشڵەژێ!

دەی من ئاوها شڵەژام، نازانم لەکوێوە دەس پێ بکەم و نازانم کامە سەرەتایە و کامە ناوەڕاستە و کامە کۆتایی؟ بابی پیرۆز هەموو شتەکان یەکێکن، هەموو شتێک وەکی هەناسە هەڵکێشانێکە، هەموو شتێک وەکی سەمایەکە، وەکی نائومێدییەکی گەورەیە، وەکی قیژەیەکە لە ئومێدەوە. ئۆهـ ئەی بابی پیرۆز گەر ڕێگەت دابام گۆرانیم گوتبا، ئەوسا دەمتوانی ئەوەی لە دڵمدایە پێتی بڵێم!"

لەو قوژبنەوە کە لێی ڕاوەستابووم، قسەکانی فرانسیسکۆسم دەژنەفت و هەڵدەلەرزیم، پێوپلی نائارام و بەشەپۆل دەجولاند، هەنگاوێکی بەرەو چەپ دەنا و هەنگاوێکیش بەرەو لای ڕاست، گا خاو و گا خێرا، وەک ئەو سەماکەرە بەهرەمەندانەی کە لەسەرەتاوە بەئەسپایی چەند هەنگاوێکی کوتوپڕ دەنێن بۆ ئەوەی سەرەسورەی پیرۆزی سەما لەخۆیانەوە بپێچن. بەدڵنیاییەوە ئەوە هەناسەی خودابوو گەمارۆی دابوو، وا هەنووکە پێدەچوو بکەوێتە چەپڵەکوتان و سەما و ئیدی پاپا وەدەرمانێ.

ڕێک هەر ئەو کاتەی کە بیرم لەوە دەکردەوە، فرانسیسکۆس دەستی هەڵبڕی.

– "بابی پیرۆز، ئارەزوویەکم هەیە، تکایە پێی بێزار مەبە، ئەویش ئەوەیە دەخوازم هاوارێکی توند بکەم، دەخوازم چەپڵە بکوتم و بکەومە سەما. خودا بەسەر سەرمەوە، خودا لە ژێرمەوە، خودا لای ڕاستمەوە و لای چەپمەوە هەڵی کردووە و وەکی گەڵای وشکی نەمامێک دەمبات و دەمهێنێ!"

من بەبێدەنگیی نزیک بوومەوە.

بەچرپە گوتم: "فرانسیسکۆس براکەم، تۆ لەبەردەم پاپادا ڕاوەستاویت، چما چ ڕێزێکت بۆی نییە؟"

بەدەنگی بەرز وەڵامی دامەوە: "من لەبەردەم خودادا ڕاوەستاوم، گەر سەما نەکەم و گۆرانی نەڵێم، ئیدی چۆناوچۆنیی و بەچ ڕێگەیەک یتر دەتوانم لێی نزیک ببمەوە؟ من دەمەوێ سەما بکەم!"

سەری بۆ دواوە تەکان دا، باسکەکانی بەرەو لای ڕاست و بەرەو لای چەپ ڕایەڵ کرد، پێیەکی لە پێشەوە دانا، ئەوجا پێیەکەی تریشی، لەسەر ئەژنۆ نوشتایەوە، هەڵبەزیوە، هەمدیس نوشتاندنییەوە، لەسەر ئەژنۆ لەسەر عەردەکە گیرسایەوە، چاوترووکانێک و دەستی لە عەردەکەی دا، گوڕێکی تری خواردەوە و بەباسکی ڕایەڵ کراوەوە بازێکی تری لە هەوادا دا، بونیام باوەڕی دەکرد کە ئەوە مەسیحی لەخاچدراوە و سەما دەکات.

من بەسەر پێی پاپادا کەوتم.

– "بابی پیرۆز، لێی ببورە، ئاخر ئەو مەستە بەخودا و هەنووکە خۆی لەبیرکردووە. ئەو هەمیشە بەسەما نوێژ دەکا!"

پاپا لە عەرشەکەی هەستا، زۆری لەخۆی کرد ئەوجا توانی تووڕەیی خۆی بخواتەوە، شانی

فرانسیسکۆسی گرت.

هاواری کرد: "بەسە! خودا شەراب نییە سەرخۆشت کا، بڕۆ بۆ مەیخانەکان و لەوێ بڕەقسە!"

فرانسیسکۆس لەسەما کەوت و بەهەناسەبڕکێوە پاڵی بەدیوارەکەوە دایەوە. سەیری دەوروبەری خۆی کرد و بەخۆیدا هاتەوە.

پاپا دەستی ڕایەڵ کرد تا لە زەنگە چکۆڵەکە بدا و دەرکەوانەکە بانگ کا، هاواری کردەوە: "بچۆ دەرێ!"

بەڵام فرانسیسکۆس ئارام ببۆوە.

– "بابی پیرۆز حەوسەڵەت هەبێ، حەز دەکەم لێرە بڕۆم بەڵام ناتوانم، هێشتا وشەیەکی تریشم ماوە پێتی بڵێم، دوێنێ شەو خەونێکم بینی..."

– "خەون؟ قەشە من کێشە و گرفتی زۆرم هەن، دونیا وا بەسەر شانی منەوەیە و کاتم نییە گوێ بۆ خەون ڕادێرم!"

– "لێت دەپاڕێمەوە بابی پیرۆز، دەکرێ ئەو خەونە پەیامێک بێ لەئاسمانەوە، ئاخر شەو مەزنترین پەیامگەیەنەری خودایە، سۆز بفەرموو گوێم بۆ ڕادێرە!"

– "ئا، شەو مەزنترین پەیامگەیەنەری خودایە، دەی بدوێ!"

پاپا وای گوت و هەمدیس بەتێفکرینەوە لەسەر عەرشەکەی دانیشتەوە.

– "بابی پیرۆز لە خەونەکەدا پێم وابوو بەسەر شاخێکی بەرز و لاکەوتەوە ڕاوەستاوم و لەکڵێسای (لاتێران)، لەدایکی هەموو کڵێساکانم دەنۆڕی، کاتێک لەکڵێساکەم دەنۆڕی، لەناکاوێکڕا هەستم کرد دەلەرزێ، بورجی ناقوسەکە لاربۆوە و دیوارەکان خەریک بوو دەڕمین. هاوارێکم لە فەزادا ژنەفت: (فرانسیسکۆس یارمەتی!)"

پاپا دەسکی کورسییەکەی گرت، بەخێرایی لە کەمەر بەرەو ژووری لەشی بۆ پێشەوە برد، وەک ئەوەی بیەوێ شاڵاو بۆ فرانسیسکۆس بێنێ، بەهەناسەبڕکێ و دەنگێکی قرخنەوە گوتی:

– "ئەی دوایی؟ ئەی دوایی؟ بەردەوام بە!"

– "بابی پیرۆز ئیتر لەوە زیاتر چیدی کەم نەبینی، خەونەکەم ڕەوییەوە و خەبەرم بۆوە!"

پاپا بەیەک قەڵەمباز لەسەر عەرشەکەی هاتە خوارەوە، دانەوێوە و ملی فرانسیسکۆسی گرت.

بەزوبانێکی فەرماندەرانە گوتی: "ڕوخسارت مەشارەوە! سەرت بەرزکەوە تا بتبینم!"

– "بابی پیرۆز شەرمدەکەم، ئاخر من لە کرمێک زیاتر نیم!"

پاپا هەمدیس فەرمانی پێ دایەوە: "کڵاوەکەت داگرە، سەرت بەرزکەوە تا بتبینم!"

– "سەیرکە بابی پیرۆز !" وایگوت و کڵاوەکەی داگرت و ڕوخساری پیشانی پاپادا.

تیشکێکی هەتاو لەپەنجەرەکەوە هات و لە ڕوخساری فرانسیسکۆسی دا، گۆنا چرچ و لۆچەکەی، لێوە وشکهەڵگەڕاوەکەی و فرمێسکی درشتی چاوانییان ڕووناک کردەوە.

پاپا هاوار یکردەوە.

– "تۆ؟ تۆ؟ نا، نا، باوەڕ ناکەم. کەی ئەو خەونەت بینی؟"

– "بوومەلیێڵ!"

پاپا بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "من، منیش لە بوومەلیێڵدا هەمان خەونم بینی!"

چوو بۆ لای پەنجەرەکەوە و بەپەشۆکاوییەوە کردییەوە، هەراو زەنای شار خۆی کرد بەژووردا، هەمدیس پەنجەرەکەی داخستەوە.

بەهەنگاوی هێور بەرەو لای فرانسیسکۆس گەڕایەوە، شانی فرانسیسکۆسی ڕاتەکاند.

بەتووڕەیی و لێوڕێژ لە سووکایەتی پرسی: "تۆ هەرگیز خودات بینیوە؟"

– "بابی پیرۆز ببوورە، بەڵێ، دوێنێ شەو بینیم."

– "قسانی لەگەڵ کردیت؟"

– "بەدرێژایی شەو پێکەوەبووین بەڵام قسەمان لەگەڵ یەکدیدا نەکرد. تەنها من ناوبەناو پێم دەگوت: (باوکە!) ئەویش وەڵامی دەدامەوە: (کوڕی خۆم!) لەوە زیاتر چی دیکە نا، تاریک و ڕوون خەونەکەشم بینی."

پاپا دانەویێوە و پەرۆش و پەشۆکاو دیقەتی ڕوخساری فرانسیسکۆسیدا.

– "هەڵدێرە مشەوەرتی خودا، هەڵدێرێک... قەشە، ئەمڕۆ تاریک و ڕوون خەونەکە تۆی جێ هێشتووە و هاتووە و منی دۆزیوەتەوە... منیش لە خەونەکەمدا کلێساکەم بینی لار دەبۆوە... بەڵام قەشە، من شتێکی تریشم بینی کە تۆ نەتبینی، من قەشەیەکی ناشیرین و جلک شڕیشم بینی..."

ئازارێک لە خۆیەوە پێچاو بێدەنگ بوو.

پاش تاوێک هاواری کرد: "نا، نا، ئەمە شەرمەزارییەکی گەورەیە، چما ئەمە لەگەڵ شان و شەوکەتی پاپادا دێتەوە؟ چما ئەدی من هەردوو کلیلەکەی ئاسمان و عەردم پێ نییە؟ ئەدی خودایە بۆ ناحەقیم بەرامبەر دەکەیت؟ چما هەر من نەبووم کە ئەو (کاتارینا)نە تاوانبار و وەحشییە مورتەدانەم تارومار کرد و ئیمانم بۆ (پرۆڤێنسێ) گەڕاندەوە؟ چما هەر من نەبووم کە شاری (کوستەنتینییە)، ئەو شارە مێشهەنگەم بەپا پلیشاندەوە و هەر من نەبووم سەروەت و سامانە خەیاڵییەکەیم لەزێڕ و جبەی گرانبەهای کاهین و ئەیکۆن و دەسنووس و کۆیلە و ژنە کۆیلە تاڵان کرد و هەموویم بۆ زێدەکەی تۆ ناردەوە؟ چما هەر من نەبووم خاچم بەسەر هەموو قەڵاکانی ئیتالیادا داکوتی؟ چما ئەدی من نەجەنگیوم بۆ ئەوەی مەسیحییەت بەرەو دەرەوە تاو بداتە خۆی و مەرقەدە پیرۆزەکەت ڕزگارکات؟ ئیدی بۆچی منت بانگ نەکرد؟ تەنێ قەشەیەکی ناشیرین و جلک شڕت دەسکەوت کە شانی بداتە بەر دیوارەکانی کلێسا تا ڕێگە لە ڕووخانی بگرێ!"

پاپا هەمدیس ملی فرانسیسکۆسی گرتەوە و ڕایکێشا و بردییە بەر ڕۆشنایی پەنجەرەکە، سەری بۆ دواوە وەرچەرخاند و بەپەشۆکاوی و هەڵلەرزینەوە بەسەریدا چەمییەوە.

گوتی: "تۆ ئەویت؟ ڕوخساری ئەو قەشەیە لە تۆ دەچوو! ئەوە تۆیت کە دەتەوێ کلێسا ڕزگارکەیت؟ نا، من شتێکی لەو جۆرەم بەئەقڵدا ناچێ! خودایە، ئاخر من سێبەری تۆم لەسەر عەرد، مەهێڵە شەرمەزارت کەم و شەرمت بۆ بێنم!"

بەتوندیی فرانسیسکۆسی ڕاوەشاند، ئەوسا دەستی ڕایەڵ کرد، تا دەرگاکەی پیشان بدا و دەری کاتە دەرەوە.

– "بچۆ دەرێ!"

فرانسیسکۆس گوتی: "بابی پیرۆز، دەنگێک لە ناوەوەمڕا پێم دەڵێ نەڕۆم!"

– "ئەوە دەنگی شەیتانە، دەنگی یاخیگەرانەی شەیتان!"

– "ئەوە دەنگی مەسیحە ئەی بابی پیرۆز، دەیناسمەوە. ئەمرم پێ دەکا: مەڕۆ، دڵی خۆت بکەوە بەڕووی نوێنەرەکەی مندا لەسەر عەرد، ئاخر ئەو دڵی تژییە بەسۆز و بەزەیی و ڕەحمەتی خۆیت پێ دەبەخشێ."

پاپا سەری دانەواند، بەهەنگاوی هێور گەڕایەوە و لەسەر عەرشەکەی دانیشتەوە، بەژوور سەرە قورسەکەیەوە و لەسەرووی عەرشەکەوە، دوو کلیلی ڕەنگێنراوی زۆر گەورە دەبریسکانەوە، یەکێکیان لە زێڕ و ئەوی دیبیان لە زیو.

بەدەنگێکی نەرم گوتی: "بدوێ، من هێشتا نامەوێ دوا داوەریی لەبارەی هیچ کەسێکەوە بدەم. چیت دەوێ؟ گوێم لێتە!"

– "باوکی پیرۆز نازانم چ بڵێم و لەکوێوە دەس پێ بکەم و چۆن دڵم لەبەر پێ پیرۆزەکانتا دانێم. من گاڵتەگێڕی خودام، هەڵدەبەزمەوە و سەمادەکەم و گۆرانی دەچڕم تا بۆ ساتێک زەردەخەنەی بخەمە سەرلێوان. من جگە لەوە چ شتێکی تر نیم، جگە لەوە چ شتێکی بەنرخم لەدەس نایە بیکەم. بابی پیرۆز ڕوخسەتم بدەرێ لە شاران و لە گوندان گۆرانی بڵێم و سەما بکەم، ڕوخسەتم بدەرێ بەجلکی شڕەوە بم و پێم پەتیی بێ و چ شتێک بۆ خواردن شک نەبەم!"

– "بۆچی تۆ ئەوەندە پەرۆشیت پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنیت؟"

– "لەبەر ئەوەی ئەی بابی پیرۆز من هەست دەکەم کە ئیدی ئێمە واین بەسەر لێواری هەڵدێرەوە. مۆڵەتم بدەرێ هاوار بکەم: (ئێمە وا دەکەوینە هەڵدێرەوە!) من چ شتێکی ترم ناوێ، تەنها ڕێگەم بدە هاوارکەم: ئێمە وا دەکەوینە هەڵدێرەوە!"

– "قەشە، تۆ پێت وایە بەو هاوارەت بتوانیت کلێسا ڕزگارکەیت؟"

– "خودا ڕوحمم پێ بکات، من چۆناوچۆنیی دەتوانم کلێسا ڕزگارکەم؟ ئەی پاپا چییە، ئەی کاردیناڵ و ئەسقەفەکان چین، ئەی مەسیح خۆی پارێزگاریی کلێسا ناکات؟ تۆ دەزانیت، من تەنێ یەک شت داوادەکەم، ئەویش ئەوەیە هاوارکەم: وا ئێمە دەکەوینە هەڵدێرەوە!"

ئەوجا قانوننامەکەی لەبەر پشتوێنەکەی دەرهێنا، ئەو قانوننامەیەی کە پێی گوتبووم و من نووسیبوومەوە، پاشان لە عەرشەکە نزیک بۆوە و لەسەر ئەژنۆ دانیشت.

– "بابی پیرۆز، وا ئەم قانوننامەیە کە مەبدەئی من و براکانمە، دەخەمە بەر پێی عەرشەکەتانەوە، سۆز بکە و مۆرە پیرۆزەکەتانی لێدە!"

پاپا بەوردیی دیقەتی فرانسیسکۆسی دا.

بەئەسپایی و قورس، وەک ئەوەی بەنەفرەتی کا، گوتی: "فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی، هەست دەکەم کڵپەی ئاگر دەوراندەوری ڕوخسارتی داوە، چما ئەوە کڵپەی دۆزەخە یاخود کڵپەی بەهەشت؟ ئاخر من متمانەم بەڕۆحانییەک نییە بەدوای مەحاڵدا بگەڕێ – بەدوای ئەڤینی تەواوەتی و بەدوای تەهارەتی تەواوەتی و بەدوای هەژاریی تەواوەتییدا–! بۆچی دەخوازیت سنوورەکانی ئینسان ببەزێنیت؟ چۆن زات دەکەیت و بۆچی دەتەوێ بگەیتە ئەوەی کە مەسیح پێی گەیشت و بگەیتە ئەو شوێنەی ئەوی تێدا تەنها کەوتەوە؟ ئەمە لەخۆبەزلزانییەکی گەورە زیاتر چی دیکە نییە، فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی، لەخۆباییبوون ڕوخساری ڕاستەقینەی شەیتانە. کێ دەڵێ ئەوە شەیتان نییە هانت دەدا پێش هەموو کەسێک بکەویت و وەعزی مەحاڵ بدەیت؟"

فرانسیسکۆس خۆنەویستانە سەری داگرت.

گوتی: "بابی پیرۆز، ڕێم بدە بەمەسەل بدوێم!"

پاپا بەحیرسەوە گوتی: "ئەمەش هەر لەخۆباییبوونە! مەسیحیش هەر ئاوها دەدوا!"

– "ببوورە ئەی بابی پیرۆز، بەڵام من بەو ڕێگەیە نەبێت ناتوانم. کاتێک ماوەیەکی زۆر خەیاڵاتەکانم لەناوەوەمڕا دەمێننەوە، بەبێ ئەوەی خۆم بمەوێ، دەبنە حەکایەت، نەک هەر بەتەنها خەیاڵاتەکانم، بەڵکە گەورەترین ئومێدەکان و گەورەترین نائومێدییەکانیش. بابی پیرۆز گەر دڵم شەقارکەیت، جگە لە سەما و حەکایەت چی دیکەی تیادا نادۆزیتەوە، هیچ شتێک!"

دەستی بۆ خاچ دانا و بێدەنگ بوو، پاپا بەبێدەنگی تەماشای دەکرد.

فرانسیسکۆس چاوەڕێی پاپا بوو قسەیەک بکا، بەڵام ئەو بێدەنگ بوو، فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی.

– "بابی پیرۆز، دەتوانم بدوێم؟"

– "گوێم لێتە!"

– "کاتێک لە چلەی زستاندا داربایام بەگوڵ دەڕازێتەوە، هەموو درەختەکانی دەوروبەری فیکەی لێ دەکێشن و هاواری لێ دەکەن. دەڵێن: (ئۆی چ بێ حەیاییەکە! چ شەرمەزارییەکە! پێی وایە بەهاری هێناوە!) دارباپامیش شەرم دایدەگرێ و گوڵەکانی لە شەرمدا سوور هەڵدەگەڕێن. دەڵێ: (خوشکەکانم ببوورن، سوێند دەخۆم نەمویستووە بەهار بێنم، بەڵام لەناکاوێکڕا هەستم کرد شنەیەکی گەرمی بەهاریی لەدڵمدا هەڵی کردووە!)"

پاپا ئیدی لەوە زیاتر نەیتوانی دگان بەخۆیدا بگرێ. نەڕاندی:

– "بەسە! لەخۆباییبوون و خۆنەویستیت چ سنووریان نییە. لە ناوەوەتڕا شەیتان و خودا لە جەنگدان، خۆیشت ئەمە دەزانیت!"

– "بابی پیرۆز دەزانم، هەر لەبەر ئەمەشە هاتووم تا داوای ڕزگاربوونت لێ بکەم، دەی دەستت ڕایەڵ کە و یارمەتیم بدە! چما ئەدی تۆ سەر گەورەی مەسیحییەت نیت؟ چما منیش ڕۆحێک نیم لە خەتەردا؟ یارمەتی!"

– "من لەگەڵ خودادا دەدوێم و ئەوجا بڕیاری خۆم دەدەم، خوداحافیز!"

فرانسیسکۆس ڕوخساری نایە سەر عەردەکە، هەستایەوە و چوو بەرەو لای دەرگاکە و ڕۆیشتە دەرێ، منیش بەدوایدا.

بەجاددەکاندا دەڕۆیشتین و وەکی دوو مەست پێمان بەهەوادا دەنا. جاددەکان وەک هارمۆنیکا دەکشان و دەچوونەوە یەک، خانووەکان دەلەرینەوە، بورجی ناقوسەکان لار دەبوونەوە، هەوا تژیی بوو بەباڵی سپیی، ئێمە وەک بلێیی مەلە بکەین، دەستمان ڕایەڵ دەکرد تا بتوانین بچینە پێشێ. هەمیشە و لێکدا لێکدا پێمانوابوو کەسێک بانگمان دەکا، بەڵام کاتێک ئاوڕمان دەدایەوە، چ کەسێکمان نەدەبینی. خانمان وەک کەشتی جەنگی کە چارۆکەیان هەڵدابێ و بای هات پاڵیان بنێ، بەبەردەمماندا تێدەپەڕین، دەنگی زەریایەکمان لەخەڵکی، لەمەیخانەکانەوە، لەحیلەی ئەسپەکانەوە، لە دوای خۆمانەوە دەژنەفت. لەپەنجەرەکانەوە هێشووە ترێی ڕەشی دەنک زل شۆڕببوونەوە، کڵێسای دێرینی لاتێران، مێوێکی هەزارساڵەبوو کە پەلکە جاڵجاڵۆکەییەکانی لە دەرگا و پەنجەرە و بانیژە و هەموو شارەوە ئاڵاندبوو تا هێور هێور بەبەرزایی ئاسمانەوە دیار نەدەما.

بەرەو ڕووبارەکە ڕۆیشتین و بۆ کەنار شۆڕبووینەوە، بۆ تاوێک سەرمان بەژێر ئاوەکەدا کرد و خۆمان فێنک کردەوە. بیر و خەیاڵاتمان تۆکمەتر و دونیا تۆکمەتر بۆوە و هێشووە ترێکان لەچاوانمان بزر بوون. فرانسیسکۆس بەسەرسوڕمانەوە لای بۆ کردمەوە و وەک بلێیی یەکەمین جار بێ بمبینێ.

بەنیگەرانییەوە گوتی: "تۆ کێیت؟"

بەڵام یەکسەر هاتەوە سەر خۆی و باوەشی پێ داکردم.

– "برا لیۆن ببوورە، پێ دەچێ من هەمیشە شتەکان بۆ یەکەمین جار ببینم، ئەرێ ئەو هەرا و زەنایەی چواردەورمان چییە؟ ئەم هەرا و زەنایە هی ئەم شارەیە؟ هی ڕۆمایە؟ ئەی کوان حەوارییەکان؟ ئەی مەسیح کوا؟ وەرە و با بڕۆین!"

لە چواردەوری خۆی ڕووانی و دەنگی نزم کردەوە.

– "گوێت لێی بوو؟ تۆ لەوێ بوویت و گوێت لێی بوو کە چۆن ئاقڵانە و خاکی و دڵنیا و ئارام دەئاخافت! ئەوەی دوای کەسێکی وەک ئەو کەوتبێ هەرگیز تیاناچێ، بەڵام قەتیش ناتوانێ لەو زەلکاوەی ئینسان بێتە دەرێ و ئەو سروشتە تووڕەهاتەی ببەزێنێ. ئەدی ئێمە برا لیۆن، ئامانجی ئێمە چییە؟ ئامانجمان ئەوەیە لە زەلکاوی ئینسان بێینە دەرێ!"

غیرەتمدایە بەر خۆم و پرسیم: "چما دەتوانین؟"

هەر کە پرسیارەکەم کرد یەکسەر لێی ژێوان بوومەوە.

فرانسیسکۆس وچانێکی دا و پرسیی: "گوتت چی؟"

خۆم گرمۆڵە کرد و گوتم: "هیچ برا فرانسیسکۆس، هیچم نەگوت، بەڵکو ئەوە شەیتان بوو شتێکی لەمندا گوت!"

فرانسیسکۆس بەناڕەحەتییەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "برا لیۆن تا چەندێکی تر شەیتان لە تۆدا دەدوێ؟"

– "تا ئەو کاتەی دەمرم برا فرانسیسکۆس، کە مردم ئەویش لەگەڵمدا دەمرێ!"

– "متمانەت بەڕۆحی ئینسان هەبێ برا لیۆن، گوێ لە ئەقڵ مەگرە، گوێ لە ئەقڵ مەگرە، برا لیۆن ڕۆح مەحاڵ وەدی دەهێنێ!"

بەخێرایی بەرەو کەنارەکەی تر چوو. خۆی فڕێدایە قوڕاوی کەنارەکەوە، لەناکاوێکڕا ڕاوەستا و چاوەڕێی منی کرد. دەستی قورس نایە سەر شانم.

– "برا لیۆن زەینت بکەوە و ئەوەی پێت دەڵێم لەناویدا هەڵیکۆڵە: جەستەی بونیام وەک تیر و کەوان وەهایە، خودا کەوانەکەیە و بونیامیش تیرەکە. تێگەیشتیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس تێدەگەم و تێشناگەم. مەبەستت چییە؟ هاسانتر بدوێ تا بتوانم تێبگەم!"

– "ئەوەی دەمەوێ بیڵێم ئەمەیە: سێ جۆر نزا هەن:

یەکەمیان: خودایە، ڕامکێشە ئەگینا دەڕزێم.

دووەمیان: خودایە، زۆرم ڕامەکێشە ئەگینا دەپچڕێم.

سێیەمیان: زۆر زۆرم ڕاکێشە خودایە، دە لێگەڕێ با بپچڕێم.

بنۆڕە برا لیۆن، ئەمەیە نزای ئێمە، زۆر زۆرم ڕاکێشە با بپچڕێم! نزاکان سێ جۆرن، هەروەها ئینسانەکانیش سێ جۆر، ئەوە باش لە زەینتدا بچەسپێنە و مەلەرزە. من چەند جار شتێکم پێ گوتوویت و وا جارێکی تریش هەمدیس پێتی دەڵێمەوە: هێشتا تۆ کاتت بەدەستەوەیە بەڕێی خۆتدا بڕۆیت و ئازاد بیت و لەپچڕان ڕزگاربیت!"

دانەویمەوە و دەستیم گرت و ماچم کرد.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس زۆرم زۆرم ڕاکێشە و لێگەڕێ با بپچڕێم!"

ماوەیەک بەبێدەنگی ڕۆیشتین، من پێم لە شوێنپێکانی فرانسیسکۆسدا دادەنا و خەنی بووم. بەڵام هاوکات جەستەم کەوتە سەر لەرز کاتێ خۆم بینی منی تووڕەهات دوای پیاوێکی ڕەنگپەڕیو و ئازای وا کەوتووم کە داوا لەخودا دەکا زۆر ڕایکێشێ تا بپچڕێ. ئەدی باشە چیم کردبا؟ خۆ منیش نوێژم دەکرد، بەڵام فرانسیسکۆس لە نوێژدا قریوەی لێدەدا و من لەنوێژدا هەڵدەلەرزیم. ئەو دەڵێ گوایە من دەتوانم بەڕێی خۆمدا بڕۆم، بەڵام بۆ کوێ چووبام؟ ئاخر ئەو نانی فریشتانەی ئەو دەیدا پێم گەلێک بەچێژبوو. بیرم دێتەوە ئێوارەیەکیان لەبەر ئەوەی برایان برسییان بوو کەوتبوونە منجە منج، فرانسیسکۆس برۆی گرژ کردو تووڕەبوو. گوتی: "ئێوە لەبەر ئەوە برسیتانە چونکە ئەو نانەی فریشتەکان نابینن کە هێندەی بەرداشێک گەورەیە و لەبەر دەمتانا دانراوە، ئێوە ئەو نانە نابینن و دەست نابەن لەتێکی لێکەنەوە و تا

ئەبەد برسێتییەکەتان بڕەوێننەوە و خۆتان تێرکەن!"

لەناکاوێکڕا، دەنگێکی ئاشنامان لە دواوە ژنەفت.

– "برا فرانسیسکۆس! برا فرانسیسکۆس !"

ئاوڕمان دایەوە، قەشەیەک ڕای دەکرد و هەناسەبڕکێی پێ کەوتبوو، دەیویست هەرچی زووترە بمانگاتێ.

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "برا سیلڤێستێر!" وای گوت و گوڕی دایە خۆو لێی نزیک بۆوە.

– "برا سیلڤێستێر ئەوە بەدوای چیدا دەگەڕێی؟ ئەدی بۆچ پەزەکانمت جێ هێشتووە؟"وای گوت و ئەوجا باوەشی پێداکرد.

باوکە سیلڤێستێر بەهەناسەبڕکێ و گریانەوە کەوتە قسان.

– "هەواڵی ناخۆشم پێیە برا فرانسیسکۆس! تۆ چەندێک لەگەڵماندابوویت، شەیتان بەدەوری پشتیرەکەماندا خولی خواردووە و دگانی تیژ کردۆتەوە و لووراندوویەتی، بەڵام نەیوێراوە بەسەر پەرژینەکەدا باز بداو خۆی بکا بەژووردا. برا فرانسیسکۆس ئاخر ئەو بۆنی تۆی کردووە و ترسی لێ نیشتووە، بەڵام کاتێک تۆ ڕێگەی سەفەرەکەت گرتە بەر..."

– "چما لەودیو پەرژینەکەوە بازی داوە و هاتۆتە ئەمدیو؟"

– "ئا برا فرانسیسکۆس، لەودیو پەرژینەکەوە بازی داوە و هاتۆتە ئەمدیو. شتێکی بەگوێی ساباتینۆ و ئانگێلۆ و ڕوفینۆدا چرپاندووە، هەروەها پەلاماری براکانی تریشی داوە، ئاخر کاتێ ڕادەکشان و خەو دەیبردنەوە و ڕۆحیان بەبێ پشت و پەنا دەمایەوە، دەچوو سەری قسەی لەبارەی نوێنی گەرم و نەرم و خواردن و ژنەوە لەگەڵ دادەمەزراندن... بۆ بەیانیش برایان بێ تاقەت و بەبیانوو لەخەو ڕادەبوون و بەبێ چ هۆیەک دەکەوتنە سووکایەتی پێکردنی یەکتر و شەڕ بەیەکدی فرۆشتن. زۆر جاران بەیەکدا هاتوون و منیش بێهوودە ناوبژیم کردوون و پێم گوتوون: (یەکێتیی، براینە یەکێتی! چما ئێوە لە خودا ناترسن؟ چما شەرم لە فرانسیسکۆس ناکەن؟ ئەو هەنووکە لەناوماندایە و سەیرمان دەکا و گوێی لێمانە!) بەڵام ئەوان چ مەبەستیان نەبوو گوێم بۆ ڕادێرن. ساباتینۆ هاواری دەکرد: (ئێمە برسیمانە! ئاخر ئەو ورچەی بەڕۆژوو بێ سەما ناکا، پێی بێژە ئێمە خواردنمان دەوێ، خواردن!) ئیدی شەیتان لە زگەوە گرتبوونی و بەرەو دۆزەخ پەلکێشی دەکردن!"

فرانسیسکۆس بەترسەوە پرسیی: "ئەی بێرناردۆ و پێترۆ؟"

– "ئەوان بەجیا دەژین، هەمیشە پێکەوەن و نوێژ دەکەن."

– "ئەی ئێلیاس؟"

– "برا فرانسیسکۆس، ئێلیاس دەیەوێ قانوننامەکەت بگۆڕێ. ئەو پێی وایە هەژاریی تەواوەتی سەخت و قورس و نا ئینسانییانەیە و سروشتی ئینسان ناتوانێ بەئەڤینی تەواوەتی و تەهارەتی تەواوەتیدا ڕابگا. ئەو دێ و دەڕوا و قسان دەکا، بەنهێنی لەگەڵ ئەوانی تردا دەدوێ، شەوانیش ئانتۆنیۆ دەبا و قانوننامە نوێکەی پێ دەنووسێتەوە. وی پلانی گەورەی لە بن سەردایە، دەیەوێ کلێسا و دەیر و

زانکۆ ڕۆبنێ و موبەشیر بەهەر چوار لای عەرددا بنێرێ و دونیا کۆنترۆڵ کا، ئەو دەڵێ دەبێ هەموو دونیا کڵاوی قەشانە بنێتە سەر و بەو ڕوخسارەوە خۆی پیشانی خودا بدا!"

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا.

– "باوکە سیلڤێستێر چی ترت هەیە بیلێ، خەمی منت نەبێ، بدوێ!"

– "کاپێلاش ئالای خۆی بەرزکردۆتەوە، ئەمیش پێی وایە قانوننامەکەت گەلێک نەرم و نیانە و نیازی وایە بەرەو ڕۆما بکەوێتە ڕێ تا داوا لە پاپا بکا مۆڵەتی بداتێ فیرقەیەکی نوێ ڕۆبنێ. ئەو دەڵێ دەبێ ئێمە ساڵی جارێک گۆشت بخۆین، ئەویش لە جێژنی پاکدا، ڕۆژانی تر دەبێ ئاو و کلۆش بخۆین و تەنها ڕۆژانی هەینی بۆمان هەیە تۆزێک خوێی تێکەین. هەروەها دەڵێ ئێمە ئیتر نابێ لەگەڵ یەکدیدا بدوێین، لەبەر ئەوەی ئاخاوتن کات بەهەدەردان و هەوەسە، ئێمە تەنها دەبێ لەگەڵ خودادا بدوێین. ئەو ئیدی کڵاوە سەوزەکەی بەپەتە سوورەکەیەوە تووڕ هەڵداوە و وەک شێت بەپێوە چووەتە سەری!"

فرانسیسکۆس گوتی: "زیاتر برا سیلڤێستێر زیاتر، ئەمە گەورەترین زامە، بەردەوامبە!"

– "برا فرانسیسکۆس، لێکدا لێکداش براگەلی تازە دێن. برایانی ڕۆشنبیر و خوێنەوار و بەهرەمەند، هەمیشە دەسنووسی ئەستوور ئەستووریان بەدەستەوەیە و خەریکی نووسین و موتاڵان و لە کڵێساکان نوتق دەدەن، ئەوانە جبەی تازە دەپۆشن و پێڵاوی چەرم لەپێ دەکەن، تەماشای ئێمەومانان دەکەن و پێدەکەنن. ئاخر ئێمەیش، هاوڕێ دێرینەکان، چۆناوچۆنیی بتوانین بڕکەین؟ برا فرانسیسکۆس ئێمە ئیدی هێزمان تێدا نەماوە، تۆ دووریت و چۆن بتوانین بەرگە بگرین؟ بەبێ تۆ ئێمە پەرتەوازەین. شەوێکیان دوو کەس لەو برا تازانە لە دەرەوە نوستبوون، بەیانی کە بینیم شەکەت و بەهەناسەبڕکێوە دێنەوە، لێم پرسین: ئەمشەو لەکوێ بوون؟ ئەوان نەیانویست وەڵامم بدەنەوە، هێند بۆنێکی سەیر و تیژیان لێ دەهات، کە برا بێرناردۆ لە حەژمەتا بوورایەوە؟"

فرانسیسکۆس خۆی بەمنەوە ڕاگرت تا نەکەوێ.

برا سیلڤێستێر لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "برا فرانسیسکۆس من بەحەوسەڵە بووم، بەخۆم دەگوت بەو زووانە دەگەڕێیتەوە و ئەو شەیتانە ڕاودەنێی و شتەکان ڕێکدەخەیتەوە، بەڵام برا فرانسیسکۆس شتێکی خەتەرناک ڕوو یدا. هەموو برایان لەئێوارەی هەینیی درێژدا کۆببووینەوە، چ شتێکمان شک نەدەبرد بیخۆین، ئاخر خەڵکی لە نان پێدانمان بێزۆ بوون و ئیدی چ بەزەییەک بەرامبەرمان نانوێنن، کەوتمە باسکردنی ئازارەکانی مەسیح بۆیان و ستایشی خودام کرد و سوپاسم کرد کە بواری داوین ئەم ڕۆژە، ڕۆژی لەخاچدان بەڕۆژووی تەواو و نزاوە بگوزەرێنین. پێم گوتن: (زگی تێر وەک قوڕقوشمی لێدێ و ناهێڵێ نزاکان بگەنە ئاسمان!) پێم گوتن: (شەیتان شاد و خەنی دەبێ، چونکە دەبینێ کە ئاوها خەڵکی لە برسێتی دەترسن.) کاتێ من نوتقم بۆ دەدان، نێرە بزنێکی ڕەشی قەڵەوی قۆچ پێچاوپێچم لەبەر دەرگاکەدا بینی، من ترسام، چاوانی لە تاریکییەکەدا سەوز دەچوونەوە و کڵپەی ئاگر لەڕیشە تیژەکەیەوە دەردەپەڕی. پێنج شەش کەسێک لە براکانمان هەر کە بزنەکەیان بینی قریوەیەکیان لێدا و گوڕیان بۆ خواردەوە، یەکێکیان چەقۆیەکی درێژی پێبوو، ئەوانی تر گوریسەکانیان لە خۆیان کردەوە و

ئەڵقەیەکیان کردە گوریسەکە تا بۆ ملی بزنەکەی هەڵدەن و بیگرن. بزنەکە سڵەمێوە و کێلەکی کرد، تاوێک سەمای کرد و هەڵبەزێوە و پاشان لەدارستانەکەدا بزربوو. برایان بەدوایدا تاویان دایە خۆیان و منیش ڕام کرد و هاوارم لێ کردن: (براینە ڕاوەستن، ئێوە نابینن، ئەوە بزن نییە، بەڵکە ئەوە خودی شەیتانە، خودایە تۆبە!) بەڵام ئەوان گوێیان بۆ ڕانەدێرام، ئاخر برسێتی شێت و هاری کردبوون، ئەڵقەی گوریسەکەیان بۆ هەڵدەدا و براکەی تریش بەچەقۆکەی دەستییەوە دادەنەوێوە و خۆی دەنایەوە و بۆی دەچووە پەسێرەوە و چەقۆکەی دەوەشاند، بەڵام تەنێ هەوای دەپێکات. بزنەکە خۆی لێ ڕزگارکردن، ئاوڕی دایەوە و تەماشای کردن، چاوانی لەو تاریکاییەدا تژیی بوو بەکڵپەی ئاگر. هاوارم کرد: (ئەوە شەیتانە، چما کڵپەی ئاگرەکەی چاوانی نابینن؟ سوێندتان بەمەسیحی لەخاچدراو دەدەم دەس هەڵگرن!) هەندێک لە برایان ترسان و دەسیان هەڵگرت، بەڵام پێدەچوو بزنەکەش ترسابێ لەوەی برایان هەمدیس بۆی بچنەوە، بۆیە ئەویش ڕاوەستا. هەر ڕێک لەو کاتەدا برای چەقۆ بەدەست، دەسوبرد خۆی هەڵدایە سەر بزنەکە، بۆ ساتێک بینیمن کە یەکیان دەهێنا و دەبرد، بەڵام لەچاوتروکانێکدا چەقۆکە ڕۆچوو بەزگی بزنەکەداو ئیدی ئەو ئاژەڵە ڕەشە بەدەم باعەیەکی شادومانییەوە تەختی عەردەکە بوو. برایانی تر هاتنە پێشێ، ئەمانیتریش هێرشیان برد، لەیەک چاوتروکاندا بزنەیان هەلاهەلا کرد، هەر یەکێک لەبرایان پلێک گۆشتی خوێناویی لە دەمیدا دەجوو، خێرا خێرا گۆشتەکەیان لەدەمدا دەجووی و قووتیان دەدا و پاشان پلی تریان لێدەبڕی، ئەوجا وەک سەرخۆش بەدەوری سەری بڕاوی بزنەکەدا کەوتنە سەما و قۆچی بزنەکەیان لە هەوادا بادەدا، خوێن و کڵپەی ئاگر بەدەم و لێویاندا دەچۆڕا. بەڵام من سینگی خۆم دەکوتی و دەگریام، بۆنێکی قورسی گۆگرد لە هەوادا بڵاوبۆوە. لەناکاوێکڕا، خودایە تۆ چەند گەورەیت، لە ناکاوێکڕا بینیم، بەم چاوانەی خۆم بینیم کە چۆن سەری بزنەکە جوڵایەوە و بەرز بۆوە، ئەوجا جەستەشی بەسەرە بڕاوەکەوە نووسایەوە و لەسەر چوارپەل خۆی لەسەر عەردەکە دانایەوە و ئەوسا باعەیەکی گاڵتەجاڕییانەی لێ هەستا و ئیدی لەناو تاریکایی شەودا دیارنەما. براکانیش هێشتا هەر بێپەروا دەیانخوارد و سەمایان دەکرد، شەیتان چاوانیانی ئەفسون کردبوو، هیچیان نەدەبینی. من ئیتر نەگەڕامەوە بۆ لایان، بەڵکو ڕێک کەوتمە ڕێ و بەرەو ئێرە هاتم. ئەوەتا برا فرانسیسکۆس، ئێستاش گەیشتوومەتە ئێرە تا بەسەر پێتا بکەوم و پێت بڵێم: برایان لە خەتەردان، ڕۆحمان لەخەتەردایە، وەرەوە!"

فرانسیسکۆس لەئاوی ڕەشباوی ڕووبارەکەی دەنۆڕی کە ئارام و ئەستوور بەرەو زەریا دەبۆوە و لەبەرخۆوە گوتی: "قورسە، زۆر قورسە شوانکارەیی. ئەوە خەتای منە، لەم سەفەری حەجەمدا کێشەو گرفتی نوێ سەرقاڵیانکردم و بۆ ساتێک ڕۆحم خۆی لەبیرکرد، ئیدی نەیپەرژا کە بەسەریاندا بچەمێتەوەو ئاگای لێیانبێ، ئیدی ئەوانیش تەنهاو پەرتەوازە کەوتنەوە. ئەوە خەتای منە! باوکە سیلڤێستێر، بڕۆرەوەو کۆیانکەرەوە، سوێندیان بدە حەوسەڵەیان هەبێ، من دەگەڕێمەوە، خودا حافیز!"

باوکە سیلڤێستێر دانەوێوە و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد. گوتی: "بەهیوای دیدار." وای گوت و ڕێگەی خۆی بەرەو باشوور گرتەبەر.

فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و هەمدیس بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "خەتای من بوو، ئەوە من بووم گوناهم کرد، ئەوە من بووم کە خەیاڵی ژن و خواردن و نوێنی نەرم دایان لەسەرم و دەمم پڕکرد لە پلە گۆشتی بزن. من، من..." وای گوت و کێشای بەسینگی خۆیدا و هەناسەی هەڵکێشا.

باسکم لەناو قەدییەوە ئاڵاند و کەوتینە ڕێ، لە ڕۆخی ڕووبارەکە و لەژێر دارسنەوبەرێکی چڕدا دانیشتین، فرانسیسکۆس شەکەت و ماندوو چاوانی لێک نا، برایان لەزەینی نەهاتبوونە دەرێ، چونکە لێکدا لێکدا هەناسەی هەڵدەکێشا. سەرەنجام چاوانی کردنەوە.

گوتی: "خەونەکان تەیری شەوانەی خودان و بەپەیامەوە دێن. بەرلەوەی بەرەو ئەم شارە پیرۆزە بکەوینە ڕێ، خەونێکم بینی. لە خەونەکەمدا مریشکێکی ڕەشم بینی هێند چکۆڵە و سیس و هێند باڵەکانی چکۆڵە بوون، کە نەیدەتوانی هەموو جووجەڵەکانی لەژێر باڵیدا جێگەکاتەوە. باران دەباری و زۆر لەجووجەڵەکان لەژێر باڵی دایکیاندا جێگەیان نەبوو تا خۆیانی تێدا لە باران بپارێزن، لە دەرەوە مانەوە و تەڕ بوون، من دەبوو لەو پەیامە گەیشتبام و ئەوێم جێ نەهێشتبا..."

کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، قەشەیەکی سەیر هات کە جبەیەکی سپی پۆشیبوو، پشتوێنێکی چەرمی بەنێوقەدەوە و پێلاوێکی قەبەی لەپێدا و کڵاوێکی چەرمی لە پێستی بەراز دووراو بەسەرە تاشراوەکەیەوە بوو. ڕوخساری چرچ و چاوانیشی دڕندانە وەک دوو پشکۆی هەڵایساو. لای کردەوە و فرانسیسکۆسی بینی و بەسەرسوڕماوییەوە ڕاوەستا. شڵەژاو و خەنی لەیەک کاتدا باوەشی کردەوە و هاواری کرد:

– "براکەم تۆ کێییت؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "بۆ وا بەحیرسەوە سەیرم دەکەیت؟ چما لەوەوبەر منت بینیوە؟"

– "بەڵێ، بەڵێ دوێنێ شەو لە خەونمدا. لەخەونمدا مەسیحم بینی گەلێک تووڕە بوو، دەستی بەرزکردەوە تا دونیا هەپروون کا، بەڵام خاتوونی پاکیژە هاتە پێشێ و گوتی: (کوڕەکەم بەزەییت بەدونیادا بێتەوە! حەوسەڵەت هەبێ، ئاخر دوو خزمەتکاری ئیمانداری تۆی لێیە کە خەریکی ڕزگارکردنی دونیان!) یەکێک لەو دوو کەسە من بووم، منی تووڕەهات، ئەوی تریشیان، ئەوی تریشیان وابزانم تۆ بوویت، براکەم ڕوخسارت، قڵافەتت، جبەکەت، کڵاوەکەت، هەر تەواوێک ئاوهایی بوون! براکەم ئەدی تۆ کێییت؟ خودا ئێمەی یەکانگیر کردووە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "من ناوم فرانسیسکۆسە و خەڵکی ئاسیزییم، بەڵام بەهەژارە چکۆڵە و گاڵتەگێڕەکەی خوداش بانگم دەکەن، ئەدی تۆ؟"

وای گوت و جێگەی بۆ ئەو ڕێبوارە کردەوە تا دانیشێ.

– "من قەشەیەکی خەڵکی ئیسپانیام، لەوپەڕی دونیاوە هاتووم تا داوا لە پاپا بکەم مۆڵەتم بداتێ فیرقەیەک ڕۆنێم تا دژی مورتەدو کافران بجەنگم. من ناوم دۆمینیۆسە."

– "منیش داوام لە پاپا کرد مۆڵەتم بدات فیرقەیەک ڕۆنێم و وەعز بدەم."

– "برا فرانسیسکۆس وەعزی چی؟"

– "هەژاریی تەواوەتی و ئەڤینی تەواوەتی برا دۆمینیۆس."

– "ئەدی چما ناخوازیت لە هەموو گوندێکدا ئاگرێک بکەیتەوە و مورتەد و گوناهبار و کافران بسووتێنیت؟"

فرانسیسکۆس لەرز دای گرت و بەحیرسەوە گوتی: "نا، نا، گەر من گوناهباران بکوژم، گوناهم نەکوشتووە. من ناخوازم دژی شەڕانگێزان و کافران جەنگ هەڵایسێنم، بەڵکو دەخوازم وەعزی ئەڤین و یەکێتی و برایەتی نێوان هەموو خەڵکی بدەم. ببوورە برا دۆمینیۆس، ئەوە ڕێگەی منە!"

قەشەی سپیی پۆش بەتووڕەیی گوتی: "ڕەگی ئینسان شەڕانگێزییە، بونیام شەڕانگێز و فێڵباز و زارۆکی شەیتانە. ئەو میهرەبانییەی تۆ باسی دەکەیت داد نادا، بەڵکو زەبروزەنگ پێویستە. گەر جەستە ڕێگرە، ئەوا با وێران کرێ تا ڕۆح ئازاد بێ. من دەخوازم ئاگرێک لە ئیسپانیا بکەمەوە و لێگەڕێم ڕۆحەکان هەڵگژێن بەرەو بەهەشت، لێگەڕێم ڕۆحەکان عەرد لەژێر خۆیانەوە جێ بێڵن و جەستەش بۆ خۆی ببێتە خۆڵەمێش، سینیزا یا نادا! سینیزا یا نادا!"(*) ئەوجا قەشە کەوتە هاوار و مشت گرمۆڵە کردن: "خۆڵەمێش و هیچی تر نا!"

– "ئەڤین!"

– "زەبرو زەنگ!"

– "بەزەیی!"

– "برا فرانسیسکۆس، ژیان پیاسە نییە، ژیان ئەوە نییە قۆڵ لە قۆڵدا بڕۆیت و سترانی ئەڤین بچڕیت، بەڵکو ژیان جەنگە، ماندوویییە، زەبروزەنگە! چییە؟ خۆر کەوتووە؟ دەی کەواتە ڕابە، ئاو لە بیرەکە هەڵگۆزە و بیخۆرەوە، گەر دەتەوێ شەڕ لە ناوبەریت، ئەوا بکێشە بەسەری شەڕانگێزییدا، کە مردیت تەورێک لەگەڵ خۆتا ببە تا دەرگای بەهەشتی پێ بشکێنیت، گەر ویستت بچیتە بەهەشت، ئەوا بزانە کە بەهەشت کلیلی نییە، دەرکەوانی نییە، بەڵکو تەور کلیلی بەهەشتە. تۆ ئەی قەشەی فەقیر، ئاوها بەترسەوە سەیرم مەکە. کتێبی پیرۆزیش دەڵێ: (ئەوانەی بەهێزن، سەر بەمەملەکەتی بەهەشتن!)

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا.

گوتی: "من نەمزانیوە زەبروزەنگ لەخوداوەیە. تۆ خەیاڵم بەرفەراوان دەکەیت، بەڵام دڵم بەربەرەکانی دەکا و هاوار دەکا: ئەڤین! ئەڤین! ئاخر براکەم کێ دەزانێ، ڕەنگە ئێمە لە ناکاوێکڕا لەڕێگە جیاوازەکانی ئەو خەرەندەدا یەک بگرینەوە، ئەو ڕێگەیەی کە دەچێتەوە لای خودا!"

قەشە گوتی: "خودا بکا. بەڵام من دەترسم تۆ مەڕێک بیت و کەوتبیتە ناو گەلە مرۆڤی گورگەوە و بەر لەوەی بگەیتە ترۆپکی خەرەند هەڵت لووشن. ببوورە ڕاشکاوانە لەگەڵتا دەئاخڤ-م. تۆ هەست بەئەڤین دەکەیت، بەڵام ئەوە بەس نییە، دەبێت فێربیت کە ڕقیش لە خوداوەیە و ئەویش لەخزمەتی خودادا ڕاوەستاوە. لەم زەمەنەشدا کە ئێمەی تێدا دەژین و لە دونیایەکی وەک ئەمەی ئێستادا، ڕق زۆر لەوە

(*) واتە خۆڵەمێش و هیچی تر نا. (وەرگێڕی سوێدی)

زیاتر خزمەت دەکا وەک ئەوەی ئەڤین دەیکا!"

– "برا دۆمینیۆس من تەنێ ڕقم لە شەیتانە!" بەڵام هەر کە فرانسیسکۆس ئەو قسەیەی کرد ڕاچڵەکی، وەک ئەوەی ترسا بێت کە قسەیەکی زۆر خەراپی کردبێ.

بۆیە یەکسەر گوتی: "نا، نا، ڕقیشم لەو نییە، زۆر جاران سەر دەنێمە سەر عەرد و لە خودا دەپاڕێمەوە لەو برا گومڕایەشمان ببووریٚ!"

– "لە کێ؟"

– "لە شەیتان، برا دۆمینیۆس!"

برا دۆمینیۆس پێکەنی.

گوتی: "تۆ ئەی مەڕی خودا، گەر بمتوانیبا هەڵبژێرم، ئەوا ئەوەم هەڵدەبژارد کە ببوومایەتە شێری خودا، ئاخر مەڕ و شێر بەیەکەوە ڕێ ناکەن. خوداحافیز!"

وای گوت و هەستایە سەرپێ تا بڕوا.

– "خودا حافیز برا دۆمینیۆس، مەڕ و شێر، ئەڤین و زەبروزەنگ، ڕووناکی و ئاگر، میهرەبان و شەڕانگێز یەکێکن، دەزانیت هەموو ئەوانە بۆ سەر خەرەندی هەمان چیا، چیای خودا هەڵدەگژێن، بەڵام ئەوان خۆیان ئەمە نازانن. بەدڵنیاییەوە ڕق ئەمە نازانێ، بەڵام هەڵبەت ئەڤین دەیزانێ، دەشمەوێ براکەم کەوا ئێستا دەڕۆیت، نهێنییەکی خۆشت لەلا بدرکێنم: ڕۆژێکیان هەمووان لەو ترۆپکە بەیەک دەگەن کە خودای بەئامێزی کراوەوە لێ ڕاوەستاوە. تۆ ئەی شێری خودا، دەشێ بەبەخشندەیی خودا، من و تۆیش لەسەر ئەو ترۆپکە یەکانگیر ببین، بەڵام تۆ دەبێ ئەوکاتە مەڕەکەیت نەخواردبێ!"

فرانسیسکۆس پێکەنی و دەستی خوداحافیزیی بۆ قەشەی ئاگرین ڕاوەشاند.

ئێمە تەماشای قەشەی سپی پۆشمان دەکرد کە لە هەوادا دەشەکایەوە و لای کەناری ڕووبارەکەوە دیارنەما. فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و زەردەخەنەیەکی بەرینی هاتێ. گوتی:

– "برا دۆمینیۆس دەخوازێ هەڵمانلووشێ. ئەو نازانێ چما ئاخر چۆناوچۆنیی بزانێت کە ڕۆژی مەزن دێ و ئیدی مەڕ و گورگ یەکانگیری یەکدی دەبن."

***

خۆم بەسەر دەسنووسەکەدا چەماندۆتەوە و دەنووسم، بۆ ساتێک لەنووسین ڕادەوەستم و پشوویەک دەدەم، پەڕەمووچەکە دەکەم بەلا گوێ چرچۆڵەکەمەوە، چاوانم لێک دەنێم و بیر لەو هەموو ڕۆژ و شەوانەی ئەو شارە پیرۆزە دەکەمەوە. کڵێساکانم بیردێنەوە، ئەسقەفەکانم بیردێنەوە کە مەراسیمی نوێژیان بەڕێوەدەبرد، مناڵانی دەسبژێر کە گۆرانییان بۆ خودا دەچڕی، ئەو خۆرەم بیردێتەوە کە لەناوجەرگەی ئاسماندا ڕادەوەستا و دەیبرژاندین و ئەو ڕۆژەم بیردێتەوە کە شەستەبارانێکی ترسناک ئەو عەردە بەخۆر وشکهەڵگەڕاوە و دڵی ئێمەی نوقووم کرد. بیرم دێ فرانسیسکۆس لەژێر دەروازەی کڵێسای قەدیسە پیرۆزەکاندا لەپاڵما ڕاوەستابوو، بەنەشوەوە چاوانی زەق کردبوونەوە و لە بارانەکەی دەنۆڕی، کەپووی

دەلەری و بۆنی ئەرزی هەڵدەمژت، بۆن لە خاکەوە دەڕژا و فرمێسکی ئارام و شادییش لە چاوانی ئەوەوە.

پێی گوتم: "برا لیۆن، ئاسمان یەکانگیریی ئەرز دەبێ، خودا یەکانگیریی ڕۆحی ئینسان دەبێ، هەستت نەکردووە چۆن لە ئەرزی ناوەوەتڕا پیتەکانی ئینجیل وەک دەنکە جۆ ئاو دەخۆنەوە و چرۆ دەکەن؟ من هەست دەکەم چۆن ناوەوەم پڕ دەبێ لە سەوزایی و زەینم تژیی دەبێ لە گوڵە خەشخاش."

ئیدی ڕۆژێک، دوای ئازار و دڵەڕاوکێیەکی زۆر، قانوننامەکەمان بەپاپا مۆرکرد، مۆرە گەورەکەی پاپا و دوو کلیلی گەورەش کە بەپەتێکی ئاوریشمی بەژێر قانوننامەکەوە گرێدرابوو. بیرم دێتەوە چۆناوچۆنیی وەک سەرخۆش ڕامانکرد بۆ بەردەم کڵێسای گەورەی لاتێران و دووقۆڵی کەوتینە هەڵبەز و دابەز و سەما، فرانسیسکۆس وەک شوان پەنجەی نایە زاری و فیکەیەکی بۆ پەزە نەبینراوەکانی کێشا.

وەی خودایە چ شادومانییەک بوو، وەی خودایە دڵی ئینسان چ هێزێکی تێدایە بۆ خولڤاندنی نەغمە لەهەوای بەتاڵ! بەفرانسیسکۆسم گوت: "ئەمەیە بەهەشت، مەسیح ڕاستی گوتووە کە مەملەکەتی ئاسمان وا لەناوەوەی خۆماندا. نە برسێتی هەیە و نەتینوویێتی و نە کۆست، تەنها دڵی ئینسان هەیە!"

ئەوکاتەی ئێمە لەوێدا سەمامان دەکرد و فیکەمان دەکێشا، خانمێکی دەوڵەمەندی جحێڵ، هات نزیکمان بۆوە و بەپێکەنینەوە پرسی:

– "ئەوە چیتانە قەشەینە؟ کێ شەرابی دەرخوارد داون و سەرخۆشی کردوون؟"

فرانسیسکۆس بەچەپڵە لێدانەوە وەڵامی دایەوە: "خودا! لە بەرمیلە پڕ لەشەرابەکانی سەرخۆشی کردووین. وەرە و تۆیش لێی بخۆرەوە!"

– "ئێوە خەڵکی کوێن؟"

– "هیچ شوێنێک!"

– "ئەی نیازتانە بەرەو کوێ بڕۆن؟"

– "بەرەو لای خودا. لە نێوان ڕێگەی هیچ شوێنێک و خودادا ئێمە سەما دەکەین و دەگرین!"

پێکەنینەکەی سەرلێوی خانمی جحێڵ کوژایەوە. بەدەستی ڕاستی لاگەردنە ڕووتەکەی شاردەوەو هەناسەیەکی هەڵکێشا.

گوتی: "چما لەبەر ئەوە ئێمە لەدایک بووین؟"

– "بەڵێ لەبەر ئەوە، بۆ ئەوەی سەما بکەین و بگرین و بچین بۆ لای خودا!"

– "من ناوم (گیاکۆمینایە) و ژنی جەنابی (گراتیانۆ فرانگیپانیس)م، بەڕادەیەک لە ژیانمدا بەختەوەرم کە شەرم دەکەم و بەڕادەیەک ژیانم بێخەمە کە دەمترسێنێ. ئێستا ناتوانم لەبەردەمی ئەم هەموو خەڵکەدا قسانت بۆ بکەم. گەر حەز دەکەیت وەرەماڵەوە بۆ لام!"

وای گوت و ڕۆیشت، ئێمەیش بەدوایدا.

کێ دەیگوت ئەم خانمە شۆخە، دوای خوشکە کلارا، دەبێتە بەوەفاترین و خۆشەویستترین پەیڕەوکارانی فرانسیسکۆس! کێ دەیگوت بەختەوەریی بەلێشاو، ڕۆحێکی میهرەبان و نەجیب بەرەو لەخاچدان و

فرمێسک کێشدەکا.

کاتێ بەرەو ماڵە خۆشەکەی دەڕۆیشتین، گیاکۆمینا پێی گوتین: "شەرم دەکەم هەموو شتێکم هەیە و ژنانێکی زۆریش نییانە. ئاخر ئەمە دادوەرانە نییە، دادوەرانە نییە! گەر خودا دادوەرە، ئەوا لێی بپارێرەوە تووشی بەڵایەکی گەورەم کا. گەر ئازاد بام، ئەوا بەپێی پەتیی بەشەقامەکاندا دەگەڕام و دەرگا و دەرگا سواڵم دەکرد، بەڵام چ بکەم، مناڵ و مێردم هەن و بەستراومەتەوە!"

فرانسیسکۆس بەستایشەوە لێی دەنۆڕی.

– "تۆ ڕۆحێکی میهرەبان و میزاجێکی پیاوانەت هەیە. ڕێم بدە بەبرا بانگت کەم نەک خوشکە گیاکۆمینا. برا گیاکۆمینا دگان بەخۆتا بگرە، ئەو ڕۆژە هەر دێ ئازاد بیت و بەپێی پەتی بڕۆیت و سواڵ بکەیت. خودا گەورەیە، بەزەیی بەژناندا دێتەوە و ڕوحمت پێدەکا. هەمدیس یەکتر دەبینینەوە!"

– "کەنگێ؟ لە کوێ؟"

– "برا گیاکۆمینا، ڕۆحێک لە ناوەوەمرا پێم دەڵێ، لە ساتەوەختی ترسناکی مەرگدا!"

دەستی هەڵبڕی و بەرەکەتی دا و هەمدیس گوتی: "یەکتر دەبینینەوە!"

هەر کە لەماڵە خۆشەکەی گیاکۆمینا هاتینە دەرێ و ڕێی گەڕانەوەمان گرتەبەر، یەکسەر پێم گوت: "برا فرانسیسکۆس بۆچی لە بارەی مەرگەوە دوایت؟ نەفرەتی لێ بێ، خۆ ئێمە هێشتا کاری ڕۆژانەمان لەسەر عەرد تەواو نەکردووە."

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "برا لیۆن، ئەو کاتەی سەمام دەکرد و فیکەم دەکێشا و پێم وابوو کە بەبەرزترین ترۆپکی شادومانی و خۆشبەختییەوەم، فریشتەی تاریک لە ئاسمانەوە دابەزی. من ئیشارەتم بۆ کرد و پێیم گوت: (برا مەرگ، چاوەڕێ کە، نەختێکی تر چاوەڕێ کە!) ئەویش زەردەخەنەیەکی هاتێ و لە بۆشاییدا ڕاوەستا. برا لیۆن ئارام بە! من لە ساتی خۆیدا دەمرم، نە پێشتر و نە پاشتر!"

بەرەو باکوور کەوتینە ڕێ و تۆز و خۆڵی ڕۆمامان لە پێوپلمان تەکاند، وەک ئەسپێک دەڕۆیشتین کە دەیەوێ بۆ ئاخوڕەکەی بگەڕێتەوە. ناو بەناو ئاوێکمان دەبینی و لامان دەدا، سەرمان دادەنەواند و ئاومان دەخواردەوە، ئەوجا لەسەر بەردێک دادەنیشتین ودوور دوور لە ئاسیزییمان دەنۆڕی. چەندێک نزیک تر کەوتبایناینەوە، زیاتر ڕوخساری فرانسیسکۆس تاریک دادەهات و بەزەحمەت زاری بۆ هەڵدەهاتەوە و دەیتوانی بدوێ، تەنها ئەو کاتە نەبێ کە مناڵێکمان دەبینی، یان گوڵە کێویلەیەکی جوانمان دەبینیی، یاخود تەیرێک کە بەسەر پەلکی درەختێکەوە نیشتبۆوە و گۆرانی دەچڕیی، تەنێ لەو ساتانەدا ڕوخساری فرانسیسکۆس ڕووناک دەبۆوە.

جارێکیان پێی گوتم: "برا لیۆن تا منداڵ و گوڵ و تەیر لە دونیادا هەبن، چ پێویست ناکا بترسیت، هەموو شتێک بەباشی بەڕێوە دەچێ!"

هەر ڕۆیشتین و ڕۆیشتین، پێوپلمان پۆشراوبوو بەبرین و خوێنیان لێ دەچۆڕا و ئیدی نەیاندەتوانی جەستە هەڵگرن، ئێمە برسی و بەشەوانیش لە سەرمادا دەتەزین. من خەیاڵم کردەوە و لێوم لستەوە و

لەدڵی خۆدا گوتم: "ئای ئێستا مەڕێکی سوورەوەکراومان لەسەر سینییەک و بوتڵێک شەرابمان هەبوایە و نوێنێکی گەرمیش تێیدا ڕاکشاینایە! ئەوسا بەچ ئارەزوویەکەوە دەکەوتمە ستایشکردنی خودا!" بێهوودە سەرم ڕادەوەشاند تا هەواو هەوەسی لەو جۆرە، سینیی و قاپ و نوێن لە خۆم دوورخەمەوە کە هەمیشە دەهاتنەوە وێزەم و لە هەوادا دەستیان بۆ ڕادەوەشاندم.

فرانسیسکۆس مەزەندەی خەیاڵاتەکانمی کرد و بەزەیی پێمداهاتەوە، بەمیهرەبانی دەستی نایە سەر شانم.

– "برا لیۆنی ئازیز، نازانم بۆچی هەر ئەلعان زاهیدێکی گەلێک گەورەم هاتەوە یاد کە جارێکیان قسەیەکی پێگوتم هەرگیز لە بیرم ناچێتەوە، حەز دەکەیت گوێت لە قسەکەی بێت؟"

من بەشەرمەوە چاوم داگرت، ترسام نەبادا سینی و بوتڵە شەراب و نوێنەکە ببینێ.

گوتم: "بەڵێ، گوێم لێتە."

– "ڕۆژێکیان ڕێبوارێک ئەو زاهیدەی بینی هەناسە هەڵدەکێشێ، لێی پرسی:

(ئەی پیاوی پیرۆزی خودا، بەدوای چیدا وێڵیت و بۆچی هەناسە هەڵدەکێشیت؟)

زاهید وەڵامی دایەوە: کوڕەکەم بەدوای پەرداخێک ئاوی سازگاردا وێڵم.

– جا ئەوە شتێکی هاسانە، شەوانە گۆزەیەک لە دەرەوە دانێ، بەیانی کە هەستایت لە خەو ئاوەکەی سازگار دەبێ!

– کوڕەکەم جارێکیان ئاوهام کرد، بەڵام شەوەکەی خەونێکم بینی، لە خەونەکەمدا لەبەر بەهەشت ڕاوەستابووم و لە دەرگاکەیم دەدا، یەکێک لەو دیوەوە گوتی: تۆ کێیت؟ من گوتم: ئەوە منم، ناوم (پاچۆمیۆس)ە و خەڵکی (سێبیس)م. دەنگەکە گوتی: بەڕێی خۆتا بڕۆ، بەهەشت بۆ ئەو کەسانەیە کە شەوانە گۆزە لە دەرەوە دانانێن تا هێند سازگار بێ بۆ خواردنەوە دەس بدا!

خۆم دا بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا.

– "بمبوورە برا فرانسیسکۆس، من هێشتا نەمتوانیوە جەستە ببەزێنم، ئاخر برسیمە و ماندووم و سەرمامە، تۆ بۆ هەر شوێنێک بڕۆیت، منیش دێم، بەڵام هەموو کاتێک خەیاڵم بەشوێنتەوە نییە، بەڵکو لاساریی دەیگرێ و بەربەرەکانی دەنوێنێ. من لەبەردەم بەهەشتا ڕاوەستاوم بەڵام دەرگاکەی ناکرێتەوە!"

– "برا لیۆن متمانەت بەخۆت لەق نەبێ، گەر شەیتان زۆری بۆ هێنایت مەترسە، دەرگای بەهەشت دەکرێتەوە و ئەوسا هەردووکتان بەیەکەوە دەچنە بەهەشت!"

فرانسیسکۆس وای گوت و دەستی نەوازشی بەسەرمدا هێنا.

– "چما شەیتانیش ڕێگەی دەدرێ بچێتە بەهەشت؟ برا فرانسیسکۆس لە کوێوە دەزانیت؟"

– "برا لیۆن بەدڵمدا هەست بەوە دەکەم، ئاخر دڵم کراوەیە و پێشوازی لەهەموو شتێک دەکا، بەدڵنیاییەوە بەهەشتیش هەر ئاوهایە!"

***

گەیشتینە شارۆچکەیەک کە کەوتبووە شوێنێکی بەرز و چەپەکی چیایەکی بەرزەوە، بەترۆپکی چیاکەوە، قەڵاو بورج هەبوون بەدوو ئالای بەرزەوە، لەوێدا خاوەنی قەڵاکە لەگەڵ بازەکانیدا دەژیا، بەبناری چیاکەشەوە، شار ڕاکشابوو بەرەز و دار زەیتوونەکانییەوە، بەخانووە چکۆڵە و هەژارانەکەیەوە کە باران و زەمەن و هەتاو وێرانی کردبوون، فرانسیسکۆس بەزەیی پێمدا دەهاتەوە.

گوتی: "سێ ڕۆژان لێرە دەمێنینەوە و دەحەوێینەوە، لە نێو دار زەیتوونەکانەوە دەیرێکی چکۆڵە دەبینم، برا لیۆن خودا بەزەیی پێتدا هاتەوە!"

چووینە شارۆچکەکەوە، کرێکاران لە کارەکانیان دەگەڕانەوە، خۆر خەریک بوو ئاوادەبوو. لە باخچەی کڵێسایەکی وێراندا دانیشتین، چواردەورمان درەختی سەروو بوو، پەرژینەکە بۆنی دەپرژاند. لە ناوەڕاستا دارچنارێک هەڵکشابوو بەگەڵای سەوزی تۆخی تازە پشکوتووەوە و تۆزێکیش لەولا چنارەکەوە ئاوی کانییەک پرشنگی دەدا. فرانسیسکۆس لەچوار دەوری خۆی ڕوانی و هەناسەیەکی قووڵی هەڵمژت.

گوتی: "برا لیۆن هەڵبەت ئەمە بەهەشتە، ئیدی سەرەوەی بۆ مەگەڕێ، ئەمە بۆ ڕۆحی ئینسان بەسە، ئەوپەڕی بەسە!"

چریکەی تەیرەکان سەریان بەفرانسیسکۆس هەڵبڕی، پۆلێک چۆلەکە لەنێو هێلانەکەیان لەسەر دارچنارەکە نیشتنەوە تا شەو لەوێدا بەسەر بەرن، بەرلەوەی بخزێنە هێلانە چکۆڵەکانیان و سەریان بنێنە نێو سینگە پەڕنەکانیانەوە و بنوون، لەسەر پەلکی درەختەکە نیشتنەوە، پاشان دابەزینە خوارەوە بۆ حەوشەکە و شادومانانە کەوتنە جریوە جریو.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی بەرەو لای کانییەکە چوو کە لەوێدا چۆلەکەکان کۆببوونەوە، دەستی سڵاوی بۆ هەڵبڕین.

گوتی: "برا لیۆن، ئارامبە، مەجووڵێ نەبا بیانتارێنیت، من چ خواردنێکم نییە بیاندەمێ، لەبەر ئەوە پەیڤی خودایان دەدەمێ، ئیدی بەدەم گوێڕادێرانەوە دەچنە بەهەشت."

ئەوجا ڕووی کردە تەیرەکان، دانەوییەوە و بەئامێزێکی کراوەوە کەوتە قسان:

– "برا تەیرەکانم، خودا وەک باوکی تەیر و مرۆڤەکان، ئەنگۆی زۆر خۆشدەوێ و ئەنگۆ خۆشتان ئەمە دەزانن. هەر لەبەر ئەوەشە کە لەگەڵ خواردنەوەی هەر قومە ئاوێکدا، سەرە چکۆڵەکانتان هەڵدەبڕن و سوپاسی دەکەن، بەیانییانیش کاتێ هەتاو لەسینگتان دەدا، ئەوسا تژیی دەکەن بەگۆرانی و لەم چڵەوە دەفڕن بۆ ئەو چڵ و ستایشی خودا دەکەن کە هەتاوی ناردووە و ئەو درەختە سەوزانەی ناردووە و گۆرانی ناردووە. ئێوە بەرز بەرز بەئاسماندا دەفڕن تا زیاتر لێی نزیک ببنەوە و دەنگتان ببیەت!"

فرانسیسکۆس دەدوا و پۆلێک کۆتر کە گوێیان لەدەنگە بەسۆزەکەی بوو دابەزین و بەدەوری پێی فرانسیسکۆسدا نیشتنەوە، کۆترێکی چکۆڵەشیان بەرز بۆوە و گماندی و لەسەر شانی ڕاستی نیشتەوە. فرانسیسکۆس زیاتر خۆی چەماندەوە و جبەکەشی وەک باڵ دەشەکاندەوە و دەنگیشی وەکی دەنگی بولبول دەژنەفترا، پێدەچوو بیەوێ ببێتە تەیر، ببێتە چۆلەکەیەکی گەورە کە حەز دەکا لەگەڵ خودادا یەکانگیر ببێ.

– "برا چۆلەکەو کۆترەکانم، بیر لە هەموو ئەو شتە باشانە بکەنەوە کە خودا پێی بەخشیون، خودا باڵی پێ بەخشیون تا بەئاسماندا سەفەری پێ بکەن، پەڕی پێ بەخشیون تا زستانان سەرماتان نەبێ و جۆرەها خواردنیشی بۆ هەڵداونەتە سەر عەرد و سەر درەختەکان تا برسیتان نەبێ!"

ئەوجا پەڕەسێلکەکان هاتن و بەریز بەرامبەر ئێمە لەسەر پەرژین و سەربانی کڵێساکە نیشتنەوە. باڵیان لێک دەدا و ملیان درێژ کرد و گوێیان ڕادێرا. فرانسیسکۆس ڕووی تێ کردن و سڵاوی لێ کردن.

– "بەخێرهاتن برا پەڕەسێلکەکانمان کە هەموو ساڵێک لەسەر باڵە شمشێرییەکانتان بەهار دێنن. هێشتا دونیا ساردە و باران دەبارێ و خۆریش ڕووت و هەژار، کەچیی ئێوە هەست دەکەن دڵتان گەرمەو تژییە بەهاوین، لەسەر گوێسوانەی بەخشت ڕۆنراوی پۆشراو بەبەفری خانووەکان دەنیشنەوە، لەم چڵی ڕووتەوە دەفڕن بۆ ئەو چڵی ڕووت و بەدەنووکە تیژەکانتان دەنووک لەزستان دەدەن تا هەرچی زووە بەرێگەی خۆیدا بڕوا. کە ڕۆژی ئاخیرەتیش دێ برا پەڕەسێلکەکانم، ئێوە بەر لە تەیرەکانی تر و بەر لە مەلایکەتە شەیپوور بەدەستەکان دەفڕن بۆ قەبرسانەکان و دەنووک لە کێلەکان دەدەن و گۆرانی زیندووبوونەوە دەچڕن، ئیدی مردووەکان گوێیان لێتان دەبێ و گوڵە بەیبوونی سەر گۆڕەکانیان لەخۆیان دەتەکێنن و هەڵدەسنە سەرپێ تا سڵاو لەو بەهارە نەمرە بکەن!"

پەڕەسێلکەکان بەشادومانی باڵەکانیان لەیەک دەدا و کۆترەکان دەیانگماند و چۆلەکەکانیش لێی نزیک ببوونەوە و نەرم و ئارام دەنووکیان لە جبەکەی دەدا. فرانسیسکۆس دەستی بەسەریاندا هێنا، خاچی کێشا و بەرەکەتی دان. پاشان دەستی بەهەر چوار لادا بۆ ڕاوەشاندن و خوداحافیزیی لێ کردن و گوتی:

– "برا چۆلەکە و کۆتر و پەڕەسێلکەکان، ئیتر وا ئێوارەیە و بچن بۆ خۆتان بحەوێنەوە. گەر خودا سۆز بفەرمووێ و هەندێ خەونتان پێ ببەخشێ، ئەوا ڕەنگە ئەمشەو خەون بەخاتوونی پیرۆزی پەڕەسێلکەکانەوە ببینن کە وەک پەڕەسێلکەیەکی گەورە بەسەر هێلانەکانتاندا دەفڕێ."

کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، سوارێک بەوێدا تێپەڕی، ئەو سوارەیە قەشەیەکی بینی کە لەگەڵ تەیردا دەدوێ، ڕاوەستا و دایە قاقای پێکەنین. وی بەگزادەیەکی تەمەن مام ناوەندی بوو، خاوەن کەپوویەکی ئەستوور و ناقۆڵاو لچ و لێوێکی شۆڕ و شەهوانی، جلکێکی ڕەنگاوڕەنگی لەبەردا و تاجێکی گەڵای داردێمشتی بەسەرەوە بوو، زنجیرێکی ئاڵتونی ئاڵاندبوو لەناوقەدییەوە کە مەیمونێکی چکۆڵەی ئاوریشمینی وەک نوشتەی بەخت پێوەبوو، بلوێرێکیشی بەشانیدا کردبوو.کۆمەڵێک کوڕ و کچ لەدوایەوە دەڕۆیشتن کە تاجی لاولاو و گوڵیان بەسەرەوە بوو. هەر کە پێشەواکەیان بینی ڕاوەستا، ئەوانیش ڕاوەستان و دایان لە قاقای پێکەنین. ڕوخساری کابرای سوارە پرشنگی دەدا و دوا تیشکی خۆر لێی دەدا و قژی وەک کڵپە زەرد هەڵگەڕاندبوو. من خۆم بەسەر پەرژینەکەدا چەماندەوە و ئاماژەیەکم بۆ یەکێک لە کوڕەکان کرد و ئەویش نزیکبۆوە.

لێیم پرسی: "ئەو جەنابە، ئەو سوارەیە کێیە؟ لە پادشا دەچێ!"

وەڵامی دامەوە: "ئەوە جەنابی (گیویلێلمۆ دیڤینی)، پادشای گۆرانییە، چما هیچت لە بارەیەوە

نەبیستووە؟ وی لە ڕۆماوە هاتووە، لەوێ لە (کاپیتۆلیۆم) تاجی گەڵا داردێمشتی لەسەر نراوە و نازناوی پادشای گۆرانی پێ بەخشراوە!"

– "گۆرانییەکانی باسی چ دەکەن؟"

– "باسی ئەڤین، قەشە باسی ئەڤین، چما ناوبانگیی گۆرانییەکانیت بەرگوێ نەکەوتووە؟"

وای گوت و دایە قاقای پێکەنین و بۆ لای هاوڕێکانی گەڕایەوە.

هەنووکە کۆترەکان هاتبوون و پاشان پەڕەسێلکەکان، سوارەیش بێ جووڵە ڕاوەستا و گوێی ڕادێرا. بۆ ساتێک ڕاچڵەکی و ڕووی کردە هاودەمەکانی کە دابوویان لە قاقای پێکەنین.

بەتووڕەیی هاواریلێکردن: "بێدەنگ بن!"

ئیدی فرانسیسکۆس شەوباشی کردبوو لە تەیرەکان و لەوەدا بوو بەحەوشەکەدا بچێتە دەرێ، بەڵام سوارە لە ئەسپەکەی بازێکی دا و کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا.

پێوپلە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "من کوێر ببووم و وا ئەلعان بینایيم بۆ گەڕایەوە، من مردبووم و وا هەنووکە هەمدیس ژیانم تێ هاتەوە، هەڵمگرەوە، لەم دونیایە دەرم بێنە و ڕۆحم قووتارکە! بەدرێژایی ژیانم هەر سەرقاڵی گۆرانی گوتن و شەراب و ژن بووم، ئیتر ئەوانە با بەس بن و تەواو، لەگەڵ خۆتا ببەو لێگەڕێ با گۆرانی بۆ خودا بچڕم! من ناوم (گیویلێلمۆ دیڤینی)یە و هەر ئێستا ئەو خەڵکە شێتە تاجیان لەسەر نام و نازناوی پادشای گۆرانییان پێ بەخشیم!"

وای گوت و تاجەکەی لەسەری داگرت، گەڵا دێمشتەکانی هەڵپڕواند و لە ئەرزەکەدا ورد وردی کردن.

گوتی: "وا ئیدی ئارام بوومەوە، هەروا جلکە ڕەنگاوڕەنگەکانیشم دادەکەنم، باوکی پیرۆز جبەیەکی قەشەییم بدەرێ، ئەم زنجیرە زێڕەش لە خۆم دەکەمەوە، گوریسێکی گرێدراوم بدەرێ!"

فرانسیسکۆس دانەوییەوە، هەڵیساندە سەر پێ و نێوچەوانی ماچ کرد.

– "برا ئیرێنیۆ(*) هەستە سەرپێ، براکەم من بەو ناوە بانگت دەکەم، لەبەر ئەوەی تۆ لەم ساتەوە چوویتەتە نێو ئارامیی خوداوە. من نێوچەوانت ماچ دەکەم کە هێشتا پڕە لە گۆرانی، تا ئێستا تۆ گۆرانیت لەبارەی دونیاوە گوتووە، لەمەولا گۆرانی لەبارەی کەسێکەوە دەچڕیت کە دونیای خوڵقاندووە. بلوێرەکەت با پێ بێ و ئەویش بۆ خزمەتی خودا بەکار بێنە. براکەم ئیرێنیۆ، دەبێ بزانیت کاتێک ساتەوەختی مەزنیش دێ، تۆ هەر بەبلوێرەکەی شانتەوە دەچیتە بەهەشت و مەلایکەتەکانت لێ کۆدەبنەوە تا فێری گۆرانییەکانی خۆتیان کەیت."

کوڕ و کیژەکان کەوتنە کۆکردنەوەی گەڵا دێمشتەکانی سەر ئەرزەکە و سەیری ئەو گۆرانیبێژە بەناوبانگەیان دەکرد و نەیاندەزانی چما ئەوە سوعبەتێکی نوێیەتی یاخود هەر بەڕاستی سەری لێ شێواوە و دەیەوێ ببێتە قەشە.

(*) بەزوبانی گریکی واتە ئاشتی، ئارامی. (وەرگێڕی سوێدی)

بەڵام برا ئیرێنیۆ ئاوڕی بۆ دانەوە و خوداحافیزی لێ کردن.

– "خودا حافیز هاوڕێیانی ئەو ژیانەی پێشووم، ڕێگەی خۆتان بگرنەبەر. ئیدی گیویلێلمۆ دیڤینی مرد، بڕۆن و لاشەکەی بەخاک بسپێرن، ئەو مەیموونەش بخەنە سەر تابووتەکەی و ئەوجا بینێژن!"

وای گوت و زنجیرە ئاڵتوونەکە و مەیموونە ئاوریشمینەکەی بۆ هەڵدان هەمدیس پێی گوتنەوە: "خوداحافیز، ئێمە ئیتر یەکتر نابینینەوە!"

کوڕ و کیژەکان بەسەر سوڕماوی بڵاوەیان لێ کرد و ئیدی ئێمە هەرسێکمان ماینەوە. فرانسیسکۆس لەپێشەوە ڕۆیشت و ئێمەیش بەدوایدا بەرەو ئەو دەیرە چکۆڵەیەی ناو دار زەیتوونەکان ملمان نا. برا ئیرێنیۆ بەدەم ڕێوە گۆرانی دەچڕی.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، وەک تەیرێک وەهایە دڵی من، وەکی بولبولێکە کە لەگەڵ تەیرەکانی تردا هاتبوو تا گوێت بۆ ڕادێرێ، دڵم گوێی بۆ ڕادێرایت و ئەوسا دەنووکی بۆ ئاسمان هەڵبڕی و کەوتە چڕینی گۆرانییەکی نوێ."

فرانسیسکۆس پێکەنی.

گوتی: "من بەشێتێتییەکی نوێوە هاتووم بۆ دونیا، تۆیش بەگۆرانییەکی نوێوە، گۆرانی لەبارەی ئەو شێتێتییە نوێیەوە. برا ئیرێنیۆ من خۆشحاڵم یەکترمان ناسی، خۆش هاتیت بۆ لامان!"

سێ ڕۆژان لەو دەیرە ماینەوە و حەواینەوە. قەشەکان هەر کە ئێمەیان بینی، لە سەرەتاوە کەمێک بەرامبەرمان شەڕانگێزبوون. فرانسیسکۆس پێدەکەنی، ئیرێنیۆ بلوێرەکەی دەژەند و منیش بەدەنگە قرخنەکەم لەسەر ئاوازی بلوێرەکە گۆرانیم دبێژا.

سەرۆکی دەیرەکە پێی گوتین: "پێتان وایە ئێوە لەکوێن؟ ئێرە دەیرە، ماڵی خودایە!"

– "برای سەرەک دەیر، تۆ پێت وایە دەبێ بەگریانەوە بێینە ماڵی خودا؟ خودا دەڵێ: ئیتر بەسە فرمێسک و شیوەن، من حەزم لەهەناسە هەڵکێشان نییە، ئاخر بەڕوخساری مۆن خەمین دەبم، من پەرۆشم بۆ ژنەفتنی پێکەنین لەسەر عەرد! دەی برا ئیرێنیۆ بلوێرەکەت کۆککە، گۆرانییەک بچڕە تاخودا دڵی گەرم دابێ!"

قەشەکان وردە وردە لێمان کۆبوونەوە و پێمان ڕاهاتن، فرانسیسکۆس ئێواران لە حەوشەکەدا کۆی دەکردنەوە و لەبارەی ئەڤین و هەژاری و بەهەشتەوە قسانی بۆ دەکردن.

پێی گوتن: "پێتان وایە بەهەشت چۆنە؟ پێتان وایە بەهەشت کۆشکێکی گەورەیە بەپێپلیکانەی مەڕمەڕی و زێڕین و هۆدەی زۆرەوە؟ نا، نا! من شەوێکیان بەهەشتم لەخەونمدا بینی، بەهەشت گوندێکی چکۆڵەی دەورە دراوە بەسەوزەگیا، لە ناوەڕاستی گوندەکەشدا و لە کوختێکی چکۆڵە و هەژارانە و هاکەزاییدا و لەلای بیرە ئاوێکەوە، ڕۆحی ئینسان دانیشتووە کە تەواوێک لە مەریەمی پاکیژە دەچێ ئەو کاتەی شیری خۆی دەداتە خودا..." فرانسیسکۆس دەدوا و شەو تژیی بەئارامی باڵی بەسەرماندا دەکێشا، هەوا پڕ دەبوو لەباڵی شین، قەشەگەلیش خەنی و خۆشحاڵ چاوانیان لێک دەنا و خۆیان دەکرد بەبەهەشتا.

دوای سێ ڕۆژ هەمدیس بەرەو باکوور ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر، پێدەچوو ڕێگەکەمان کورت بووبێتەوە، چونکە برا ئیرێنیۆ بەدرێژایی کات هەر گۆرانی دەچڕی، تا ئیدی ئێوارەیەکیان قەڵاو بورجەکەی ئاسیزیی ئازیزمان لێ وەدیارکەوت، فرانسیسکۆس دەستی هەڵبڕی و شاری بەرەکەتدا.

– "تۆ ئەی شاری ئازیز، شادومانم دەتبینمەوە، خودایە یارمەتیم دە، لێگەڕێ با لە ئارامیدا براکانم ببینمەوە!"

خۆر ئاوابوو کە ئێمە بەشەکەتی گەیشتینە پۆرتیۆنکولا، فرانسیسکۆس لەپێشەوە و من و ئیرێنیۆش لەدواوە، بەهێواشی نزیک دەبووینەوە. فرانسیسکۆس ویستی لەناکاوێکڕا خۆی پیشانی براکان بدا، تا بزانێ چ دەکەن، گوێی لێ بێ بزانێ چ دەڵێن، بەڵام هەر چەندێک زیاتر نزیک دەبووینەوە، زیاتر دەنگی هاوار و پێکەنینمان دەژنەفت، سەرنجمان دا دووکەڵ لە سەربانەکەوە بەرز دەبێتەوە، هەڵبەت برایان ئاگریان کردبۆوە، بۆنی گۆشتی برژاو گەییبە کەپوومان، هەڵبەت خەریکی چێشت لێنان بوون. فرانسیسکۆس ڕاوەستا.

لەبەرخۆوە گوتی: "برایان ئاهەنگیان هەیە، گۆشت دەخۆن!"

سواڵکەرێکی پیر بەوێدا تێپەڕی، ئەویش لە دوورەوە بۆنی گۆشتەکە گەیبووە کەپووی و بەهەڵەداوان هاتبوو تا بەڵکو بەزەییان پێیدا بێتەوە و پلێکی بەش بدەن.

فرانسیسکۆس پێی گوت: "براکەم، دەتوانیت یارمەتییەکم بدەیت؟ کڵاوەکەت و گۆچانەکەت و توورەکەکەتم بدەرێ، دەڕۆم و سڵاو لەو برایانە دەکەم و دواتر یەکسەر شتەکانت بۆ دەگەڕێنمەوە. ئەم یارمەتییەم بدە خودا پاداشتی خێرت دەداتەوە."

– "ئەرێ تۆ فرانسیسکۆس نیت؟ ئەوەی بەفرانسیسکۆسی ئاسیزیایی بانگت دەکەن؟"

– "بەڵێ براکەم ئەوم."

– "هانێ !"

فرانسیسکۆس کڵاوەکەی کردە سەر و بەسەر گوێیدا دایدایەوە، توورەکەکەی نایە کۆڵ و خۆی بەسەر گۆچانەکەدا نوشتانەوە و لە دەرگای پورتیۆنکولای دا.

بەناڵەناڵەوە گوتی: "بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح، براکانم بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح بەزەییەکتان بەم پیرەمێردە نەخۆش و برسییەدا بێتەوە!"

برایان وەڵامیان دایەوە: "پیرەمێرد وەرە ژوورەوە، لای ئاگردانەکەوە دانیشە و بخۆ!"

فرانسیسکۆس بۆ ئەوەی برایان ڕوخساری نەبینن و نەیناسنەوە، کۆمەکۆم چووە ژوورێ و لای ئاگردانەکەوە دانیشت و پشتی کردە برایان. قوتابییەکی جحێڵ قاپێک شۆربا و لەتێک نانی بۆ هێنا، فرانسیسکۆس داهاتەوە و چنگێک خۆڵەمێشی لە ئاگردانەکە دەرهێنا و ڕۆی کردە شۆرباکەوە و ئەوجا کەوتە خواردن. برایان دەسوبرد ناسییانەوە، بەڵام کەسیان نەیانوێرا ئەوە ئاشکراکەن، شەرم دایگرتبوون کە ئاوها فرانسیسکۆس لە کاتی خواردنی گۆشت و ئاهەنگگێڕاندا بەسەریاندا هاتبوو. پارووەکانیان لە قوڕگیاندا گیرابوو، کەسیان نەیاندەتوانی لەسەر خواردن بەردەوام بن، گرمۆڵە بەدیار قاپەکانیانەوە

دانیشتبوون و چاوەڕێ بوون، دەیانزانی تاوێکی تر گەردەلوول هەڵدەکا.

فرانسیسکۆس دوو قاپ شۆربای خوارد، پاشان قاپەکانی لەولاوە دانا و ڕووی کردە برایان.

گوتی: "براکانم بمبوورن. کاتێک هاتم و ئێوەم بەرامبەر ئەم هەموو خواردنە زۆرە بینی، هیچ باوەڕم نەکرد. لەخۆم پرسی: چما ئەمانە ئەو برا هەژارانەن کە لەدەرگای ماڵانیان دەدا و سواڵیان دەکرد؟ ئەوانەی کە خەڵکی مەزەندەی دەکرد بەتەقوا و قەدیس بن؟ ئەوانەی کە خەڵکی دەیگوت گەر بچینە فیرقەکەیانەوە، ژیانێکی بێخەم و ئارام دەگوزەرێنین. توو ئەڤینی مەسیح پێم بڵێن، چما ئێوە هەمان برا سادە و ساکارەکانی فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی هەژارن؟"

براکان لەوە زیاتر نەیانتوانی خۆیان ڕاگرن، هەندێکیان دایانە قوڵپی گریان، هەندێکی تر بەپێدزکێ و بەترسەوە چوونە دەرێ و دیارنەمان، هەندێکی تریش کەوتنەوە بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا و داوای لێبوردنیان لێ کرد. فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ لەسەر سینگی دانا و وەک ڕاهاتبوو ئەمجارە باوەشی نەکردەوە تا لە لەئامێزیان بگرێ. ئێلیاس نزیک بۆوە، وی نە گریا و نە داوای لێبوردنیشی کرد.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس چییە برایان ناناسیتەوە؟ کاتێک دوور بوویت، ژمارەمان زیاتر بووە، دەستت ڕایەڵ کە و بەرەکەتیان بدە!"

بەڵام فرانسیسکۆس بەبێدەنگی سەری بەسەر سینگیدا شۆڕکردەوە. برایان بەدەوریدا بەترسەوە لێیان دەنۆڕی.

ئێلیاس هەمدیس گوتی: "برا فرانسیسکۆس، پاپا ت بینی؟ چما قانوننامەکەی مۆر کرد؟"

فرانسیسکۆس دەستی لەسەر سینگی دانا.

– "برا ئیلیاس پەلە مەکە، بەدوو کلیلەکەوە ئەوەتا لێرەدایە، گەر خودا بیکا سبەینێ لەو بارەیەوە قسان دەکەین. وەرن ئێستایش با بڕۆین بۆ کلێسا و لەخودا بپاڕێینەوە تا ئەویش مۆری خۆی لە قاقزەکان بدا!"

***

بۆ سبەینێ هەموو برایان لە جێگەیەکی کراوە لە دارستانەکە کۆبووینەوە. ئێلیاس هاتوچۆی دەکرد و بەنهێنی قسانی بۆ دەکردن. قڵافەتە کەتەکەی هەمووانی شاردبۆوە، فرانسیسکۆس هێند چکۆڵە و بێ نموو بوو کە بەحاڵ لە پاڵ ئێلیاسدا دەبینرا. من هەرگیز، خودایە تۆبە، من هەرگیز ئیلیاسم نەچوو بوو بەدڵدا، ئاخر چاوانی پڕ بوون لە فیز و لە تەماح، ڕۆحی بێزی نەدەهات چ شوێنێک لە پورتیۆنکولا بگرێت بۆ خۆی، بێزی نەدەهات چ ژوورێک لەهەژاریی و ئەڤین بگرێت بۆ خۆی، ئەو حەزی بوو پەل بهاوێ و دونیا بخاتە ژێر ڕکێفی خۆیەوە، نەک بەمیهرەبانی، بەڵکو بەزەبر و زەنگ و بەسواری ئەسپەوە بچێتە مەملەکەتی ئاسمان. ئەو دەبوو لەگەڵ دۆمینیکۆس، ئەو قەشە ئیسپانیاییە دڵڕەقەدا با، نەک لەگەڵ ئەم پیاوە هەژارە ئاسیزیاییەدا. نازانم خودا بۆچی کەسێکی لەو جۆرەی بۆ ناردبووین؟ چما دەبێ مەبەستیی نهێنیی خودا لەناردنی پیاوێکی لەو جۆرەدا چ بووبێ؟ بڵێی خودا نەیەوێ لێکنەچووەکان

یەکانگیرکا؟ ڕۆژێکیان غیرەتمدایە بەر خۆم و بەفرانسیسکۆسم گوت:

– "برا فرانسیسکۆس، برا ئێلیاسم خۆشناوێ. هەموو برایەتییەک یەهودایەکی خۆی هەیە. خودا وەک درۆزنێک بەدرۆم بخاتەوە گەر ئەم پیاوە یەهودای ئێمە نەبێ!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "برا لیۆن یەهوداش میهرەبانە، ئەویش خزمەتکارێکی تری مەسیحە، گەر خودا لەنێوچەوانی نووسی بێ کە دەبێ خیانەت کا، ئەوا ئەو ئەرکی سەرشانی خۆی بەجێ هێناوە و خیانەتی کردووە!"

تاوێک بیریکردەوە و دەنگی نزم کردەوە.

– "تۆ سەربوردەی گورگەکەی (گیوبیۆ)ت لەیادە کە فێر ببوو دەچووە پشتیرەوە و بەرخی دەبرد، ئەو گورگە هەموو شوێنێکی گوندەکەی تێکوپێک دابوو، من بەزەییم بەخەڵکی گوندەکەدا هاتەوە و چووم بۆ دارستان تا بەناوی خودا سوێندی بدەم کە چی تر بەرخ نەفڕێنێ، کە چوومە دارستانەکە هاوارم لێ کرد و هات. دەزانیت چی وەڵام دامەوە؟ گوتی: (فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس نەزمی خودا مەشێوێنە، بەرخ گژوگیا دەخواو گورگیش بەرخ، ئاخر خودا ئاوها ئەمری فەرمووە. بۆچی؟ مەپرسە بۆچی، گوێڕایەڵیی خواستی خودایە و ئیدی لێم گەڕێ با ئازادبم بەرەو پشتیرەکان بچم، کاتێک برسێتی هێرشم بۆ دێنێ و دەیەوێ گوڕی بەرگرییم تاقی کاتەوە، منیش وەک تۆ ئەی پیاوی قەدیس لەخودا دەپاڕێمەوە و پێی دەڵێم: ئەی باوکی ئێمە کە فەرمانڕەوایی جەنگەڵەکان دەکەیت و ئەمرم پێ دەکەیت بەرخ بخۆم، دەی وەعدی خۆت بەجێ بێنە و بەرخی ڕۆژانەی خۆمم بدەرێ تا تێر بم و ستایشت بکەم. خودایە تۆ گەورەیت، تۆ کە ئەو هەموو گۆشتە خۆشەی بەرخت خولقاندووە، گەر ڕۆژێک مردم، ئەوا ڕێگەم بدە زیندوو ببمەوە و هەروەها ئەمر بفەرموو هەموو ئەو بەرخەکانەیش لەگەڵ مندا زیندوو ببنەوە کە خواردوومن تا جارێکی تریش بیانخۆمەوە.) برا لیۆن، گورگەکە ئاوها وەڵامی دامەوە، ئیدی منیش سەرم داگرت و بەکوێدا چووبووم، هەر بەوێشدا گەڕامەوە. بۆچی؟ بۆچی؟ برا لیۆن ئێمە چ بێعارین کە پرسیار دەکەین!"

ئای خۆزیا دڵێکی وەکی ئەوەی فرانسیسکۆسم هەبا کە جێگەی هەموو کەسێکی تێدا دەبۆوە و لە هەموو کەسێک دەبوورا! ئەمڕۆ (ئێلیاس بۆباڕۆنێ) دەبینم کە بەگوێی براکاندا دەچپێنێ، لە ترس و تووڕەییدا هەڵدەلەرزم.

کاتێک هەموو برایان کۆبوونەوە، فرانسیکۆس هەستایە سەرپێ، وەک ڕاهاتبوو دەستی بەنیشانەی خاچدا ناو ئارام و هێور و خەمین کەوتە ئاخافتن، ناو بەناو وەک ئەوەی سواڵ بکا دەستی بۆ برایان رایەڵ دەکرد. بەوشەی ساکار گێڕایەوە کە چۆن ئێمە چووین بۆ ئەو شارە پیرۆزە و چۆن چۆنی باوکی پیرۆزمان بینیوە، گێڕایەوە ئەو چی پێ گوتووە و ئەم چی وەڵام داوەتەوە، چۆناوچۆنی دانەویوەتەوە و قانوننامەکەی لەبەر پێیدا داناوە. ئیدی دوای سێ ڕۆژان پاپا قانووننامەکەی مۆرکردووە، هەڵبەت خودا ئەمری پێ فەرمووە، تەماشاکەن ئەمەتا! ئەوسا دەسنووسە پیرۆزەکەی لەبەر سینگی دەرهێنا و بەهێواشی کەوتە خوێندنەوەی وشە بەوشەی. برایان هەموو کەوتنە سەر چۆک و گوێیان ڕادێرا. کاتێ لە خوێندنەوەی بۆوە، دەستی ڕایەڵ کرد و دوو قسەی تریشی کرد، نا، قسانی نەکرد، بەڵکو دەستی ڕایەڵ کرد و پاڕایەوە:

– "ئەی خاتوونی پیرۆزی هەژاریی ئێمە، ئێمە لەم مەملەکەتەدا کەسی تر شک نابەین، بەجێمان مەهێڵە! لێگەڕێ با هەمیشە هەر برسی بین و لە سەرمادا بتەزین و شوێنێک نەبێ پاڵی پێوە بدەین!

ئەی خاتوونی پیرۆزی تەهارەتی ئێمە، خواستمان پاکژکەوە، دڵمان پاکژکەوە، هەوای هەناسەدانمان پاکژکەوە! یارمەتیماندە بەسەر شەیتاندا زاڵ بین کە وەکی شێرێک بەدەوری پۆرتیۆنکولادا، بەدەوری دڵماندا ماتەماتێتی!

ئەی خاتوونی پیرۆزی ئەڤینی ئێمە، ئەی کیژە گەورەی خودا، ئەز دەست هەڵدەبڕم و گوێم بۆ ڕادێرە، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو خەڵکی تێدا بێتەوە، خێرەومەند و شەڕانگێز، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو ئاژەڵانی تێدا بێتەوە، کێوی وماڵی، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو درەختێکی تێدابێتەوە، زڕ و بەردار، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو بەرد و ڕووبار و زەریایەکی تێدا بێتەوە، ئێمە هەموومان براین، هەموومان یەک بابمان هەیە و هەمووشمان دواجار ملی ڕێگە دەگرین و دەگەڕێینەوە ماڵە باب!"

بێدەنگ بوو، ڕەنگبێ ویستبێتی شتی تریش بڵێ، بەڵام برا ئێلیاس ڕاپەڕی، هەڵم لە جەستە کەتەکەیەوە هەڵدەستا و ئارەقەش بەلاجانگەکانیدا دەهاتە خوار. بەدەنگێکی قەبە و کاریگەر گوتی: "برا فرانسیسکۆس ڕێگە بەبرایانی تریش بدە بدوێن، ئێمە هەموومان لەبەردەمی خودادا وەک یەکین، دەی با هەمووان ئازاد بین لە دەربڕینی بیروڕای خۆمان. برایان ئێوە گوێتان بۆ ئەو قانوننامەیە گرت کە فرانسیسکۆس لە دەستی پاپای وەرگرتۆتەوە و ئەویش بۆ ئێمەی هێناوەتەوە، چما ئێوە پێتان باشە یان نا؟ با هەر کەسێک ئازاد بێ هەستێ و قسان بکا!"

بۆ ساتێک هەمووان بێدەنگ بوون، هەندێکیان ناڕازیی بوون، بەڵام لەبەر ڕێزی فرانسیسکۆس بێدەنگ بوون، هەندێکی تریان چ قسەیەکیان نەبوو بیڵێن، بەوردی لەوە نەگەیشتن کە فرانسیسکۆس خوێندییەوە، لەبەرئەوە بێدەنگ بوون. منیش هەر بێدەنگ بووم، لەبەرئەوەی لەگەڵ فرانسیسکۆسدا کۆک بووم و نەمدەزانی چۆن چۆنی ئەوە دەربڕم.

سەرەنجام باوکە سیلڤێستێر بەهەناسە هەڵکێشانێکەوە هەستایە سەر پێ.

گوتی: "براینە، من لە هەمووتان بەتەمەنترم، هەر لەبەر ئەوەش پڕکێشیم کرد و یەکەمین کەس هەستام بدوێم. براینە گوێم بۆ ڕادێرن، دونیا تاریک داهاتووە و لە کۆتاییدایە، با بەسەر هەموو عەرددا بڵاو بینەوە و وەعزی ئەوە بدەین کە زەمەن لە کۆتاییدایە، دەبێ خەڵکی بترسێنرێن تا ژێوان ببنەوە و خۆیان ڕزگارکەن، ئەمە مەبەستی منە، ئێوەش ئەوە بکەن کە خودا ڕانومایییتان دەکا!"

ساباتینۆ لە جێگەکەی ڕاپەڕی، ڕوخساری زەردو ژەهراویی بوو.

نەڕاندی: "دونیا تاریک دانەهاتووە، ئەوە پیاوماقووڵەکانن کە تاریک داهاتوون، با ڕاپەڕین، با ڕاپەڕین و پەلاماری پیاوماقووڵەکان بدەین، ڕاپەڕین و قەڵاکانیان ئاگر تێ بەردەین، جلکە ئاوریشمییەکانیان ئاگر تێ بەردەین، ئەو پەڕانە ئاگر تێ بەردەین کە دەیکەن بەکڵاوەکانیانەوە، ئەمە ڕاستەقینەترین بەرخۆدانی خاچە، تەنها لەم ڕێیەوە دەکرێ ئێمە مەرقەدی پیرۆز ڕزگارکەین. کام مەرقەدی

پیرۆز؟ ئەو خەڵکە بەدبەختەی کە لە خاچ دەدرێ. هەستانەوەی خەڵک واتە هەستانەوەی مەسیح!"

کێدرۆ ئاگر گرتووانە هاواری کرد: "خەڵکی برسییانە و هێزی ئەوەیان نییە لەسەر پێ ڕاوەستن، با یەکەم جار تێرکرێن تا هێزیان تێ بێتەوە، تەنانەت چاویشیان نابینێ کە ببینن چ ناحەقییەکیان بەرامبەر دەکرێ، با ئێمە چاویان بکەینەوە! برا فرانسیسکۆس با ئێمە بۆ ساتێک مەملەکەتی ئاسمان جێ بهێڵین و لە مەملەکەتی ئەرز بنۆڕین، دەبێ ئێمە لەوێوە دەست پێ بکەین. ئەمە ئامانجی منە، دەبێ یەکێک هەبێ هەموو قسەکان بنووسێتەوە!"

برا بێرناردۆش هەستایە سەرپێ و چاوە شینەکانی فرمێسکیان تێ زابوو.

گوتی: "براینە با دونیا جێ بێڵین، چۆن دەکرێ لەگەڵ جەنابگەلی ئەم زەمەنەدا خۆمان هاوشان کەین و بیانهێنینە ڕیزی خۆمانەوە؟ با دوورکەوینەوە، دوور دوور بەرەو بیابان و لەوێ شەوان و ڕۆژانمان بۆ عیبادەت تەرخان کەین. براکانم عیبادەت قودرەتی تەواوەتییە، کاتێ بونیام لە ترۆپکی چیایەکدا نوێژ دەکا، ئیدی نزاکانی بەگوڕ لە چیاکەوە دێنە خوارەوە و دەچنە شارەکانەوە و دڵە گوناهبارەکان دەهێننە لەرە، ئەوجا بۆ بەرپێی خودا بەرزدەبنەوە و لەبارەی عەزابی ئینسانەوە دەئاخڤن. براکانم تەنێ بەتەقوا، نەک بەدەوڵەمەندی، نەک بەچەک ئێمە دەتوانین دونیا ڕزگارکەین."

منیش هەستامە سەرپێ تا بدوێم، چەند قسەیەکم بەلاڵەپەتێ کرد، بەڵام یەکسەر ڕستی قسەکانم لێ ئاڵۆزکا، سەرم لەنێو دەستمدا حەشاردا و دامە قوڵپی گریان. هەندێک لەبرایان پێکەنین، بەڵام فرانسیسکۆس باوەشی پێداکردم و لای دەستە ڕاستی خۆیەوە داینیشاندم.

گوتی: "کەستان ئاوها ڕوون و بەگوڕەوە نەدوان. برا لیۆن نزای خێری منت لەگەڵ بێ!"

ئەوجا هەستایە سەرپێ و وەک ڕاهاتبوو باوەشی کردەوە.

گوتی: "ئەڤین! ئەڤین! نە شەڕ، نە زەبروزەنگ. برا بێرناردۆ تەنها عیبادەت بەس نییە، بەڵکو کردەوەشی دەوێ، قورس و زەحمەتە لەنێو خەڵکیدا بژیت و بوونت پێویست نەبێ، ئەوە گەلێک خۆش و هاسانە لەبیابانێکدا خۆت گۆشەگیرکەیت و نزاکەیت، ئاخر عیبادەت بەهێوریی موجیزەی خۆی دەنوێنێ. بەڵام کردەوە خێراترە، دڵنیاترە، زەحمەتترە. لەهەر کوێیەک خەڵک هەبێ، ئەوا خەم و نەخۆشی و گوناه هەن، براکەم ئەوێ شوێنی ئێمەیە، نێو گەڕەکان، نێو گوناهبارەکان، برسییەکان. کرمێکی خەتەر و پیس لەناخی هەموو کەسێکدا سەرخەو دەشکێنێ، تەنانەت لە ناخی پیرۆزترین زاهیدیشدا. دانەوەرەوە و بەو کرمە بڵێ: خۆشم دەوێی! هەر کە وا دەڵێی ئیدی ئەو باڵ دەردەکا و دەبێتە پەپوولە.... ئەی ئەڤین، من بۆت دەنوشتێمەوە و قودرەتی ڕەهای تۆ بەرز ڕادەگرم، وەرە و براکانمان ماچ کە، وەرە و موجیزەی خۆت بنوێنە!" کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، برا ئێلیاس لەسەر ئەو بەردەی کە لەسەری دانیشتبوو، ئاوڕی دایەوە و بەنیگەرانی و بۆڵە و خورتەوە سەری بادەدا و ئیشارەتی بۆ ڕەفیقەکانی دەکرد. دواجار ئیدی نەیتوانی دگان بەخۆیدا بگرێ و بەرزە پێ هەستایە سەرپێ.

– "براینە گوێی لێ مەگرن، ئەڤین بەس نییە، جەنگ هەموو شتێکە، جەنگ! فیرقەکەمان پێویستە ببێتە فیرقەیەکی جەنگی و براکانیشمان ببنە جەنگاوەری دلێر کە بەدەستێک خاچ هەڵگرن و

بەدەستەکەی تریش تەور. ئینجیل دەڵێ ئەو درەختە زڕە بەڕەگەوە هەڵدەکێشم و دەیخەمە ئاگرەوە. ئەی چۆن بتوانین بەسەر دەسەڵاتداراندا سەرکەوین؟ باشە، تەنها ئەو کاتە دەتوانین کە لەوان بەهێزتر بین. نەهەژاری، نەهەژاری تەواوەتی، برا فرانسیسکۆس ئەم لەخۆباییبوونە بۆ؟ خودی مەسیح ئیجازەی داوەتە حەوارییەکانی کە پێڵاو و گۆچان و کۆڵەپشتیان هەبێ و یەکێک لە حەوارییەکانیش سەرپەرشتی دەخیلەکەی کردووە و هەوڵی داوە پڕ بێ تا خواردنی بۆ هەمووان پێ دابین کا. باشە برا فرانسیسکۆس زات دەکەیت و دەتەوێ لە مەسیحیش باڵاتر بیت؟ سەروەت و سامان شمشێرێکی خاوەن قودرەتی ڕەهایە، با لەم دونیا بێ شەرمە چەقۆ وەشێنەدا بێ چەک نەبین! سەرۆکەکەمان نابێ مەڕ بێ، بەڵکو دەبێ شێر بێ، لەبری پەلکی پیرۆز دەبێ قامچیمان بەدەستەوە بێ. برا فرانسیسکۆس چما بیرت چۆتەوە کە مەسیح بەقامچی بازرگانانی لە پەرستگەی خودا کردە دەرەوە؟ برایان من دەیڵێم و ئەمجارەش دەیلێمەوە: شەڕ!"

پێنج شەش کەس لە برا جحێڵەکان هەستانە سەرپێ و بەهاواری شادومانیی برا ئێلیاسیان خستە سەر شانیان. هاواریان کرد: "تۆ شێریت، دەی بۆ پێشەوە و ڕێنوێنمان بە!"

فرانسیسکۆس ڕەنگپەڕیو و شەکەت دەستی نایە سەرشانم و هەستایە سەرپێ، دەنگی تژیی بەنزا و خەم هاتە گوێ.

هاواری کرد: "براکانم ئاشتی! ئاشتی! چۆناوچۆنی دەتوانین ئاشتی لە دونیادا بخولقێنین کە ئاشتی لە خودی دڵی خۆماندا نەبێت؟ ئاخر شەڕ شەڕی تری بەدوادا دێ و خوێنی ئینسانیش هەرگیز ناگیرسێتەوە. ئاشتی، بیرتان نەچێ ئاشتی، برا ئێلیاس مەسیح مەڕێک بوو کە گوناهی هەموو دونیای بەکۆڵەوە بوو."

ئێلیاس وەڵامی دایەوە: "مەسیح، برا فرانسیسکۆس مەسیح شێرێک بوو، ئەی خۆی ناڵێت: من نەهاتووم تا ئاشتی بهێنم، بەڵکو هاتووم و شمشێرێکم وا بەدەستەوەیە؟"

وای گوت و ئەوسا ڕووی کردە براکان.

– "گوێتان لێبوو؟ ئەوە قسەی مەسیحە، من ئەو قسەیەم نەکردووە، بەڵکو مەسیح ئەو قسەیەی کردووە کە دەڵێ: من نەهاتووم ئاشتی بهێنم، بەڵکو هاتووم و شمشێرێکم وا بەدەستەوەیە!"

برایان پشێوییان تێ کەوت. هەندێکیان بەدەوری فرانسیسکۆسدا ڕاوەستان و دەگریان، زوربەیش بەپێکەنینەوە دەوری ئێلیاسیان دا، هەمووان لەیەک کاتدا بەتووڕەیی پێکەوە هاواریان دەکرد. باوکە سیلڤێستێر چووە نێوانیانەوە.

گوتی: "براینە، شەیتان، ئەو بزنە ڕەشە گەڕاوەتەوە ناومان، چاوە سەوزەکانی دەبینم!"

فرانسیکۆس ڕێی خۆی بەنێو ئەو برایانەدا کردەوە کە دەوریاندا بوو، نزیکبۆوە و دەستی ئێلیاسی گرت.

گوتی: "برا ئێلیاس، ئێوەیش برایانی تر گوێم بۆ ڕادێرن. ئەمە ساتە وەختێکی دژوارە کە برایەتی ئێمەی پێدا تێدەپەڕێ. با هەموو بەهانە و دژەبەهانەکان کە لەم بەیەکگەیشتنەماندا گوێتان لێبوو، هێور هێور بیری خۆتانی بەرنەوە. شەڕ؟ ئاشتی؟ عیبادەت لە تەنهاییدا؟ زەمەن باشترین پەیکی خودایە کە

ڕێگەمان پیشان دەدا. بەڵام برایان ئەرکی خۆتان لەیاد نەچێ! پاپا ئیمتیازی پێداوین وەعز بۆ پەیڤەکانی خودا بدەین، هەموو ڕێگاکانی عەرد خۆیان بۆ وا لێ کردووین، با ئەو ڕێگایانە برایانە لەنێوان خۆماندا دابەشکەین! دەی با ڕێکەوین و دەس پێ بکەین، ئەم جێگەیەمان چکۆڵەیە و ئیدی لە پۆرتیۆنکولا جێگەمان نابێتەوە، ئێمە وا خەریکین دەکەوینە بازوو شکاندنەوەی یەکتر، خەریکین دەکەوینە ئەوەی کە پاڵ بەیەکترەوە بنێین، هەڵدەچین و تووڕە دەبین و ئیدی شەیتانیش دێ. بچنە هەوای ئازادەوە، ڕێگا گەورەکان بگرنەبەر، دوو دوو بەڕێ کەون، ببنە خزمەتکار و هاندەری یەکتر. لە هەر کوێ بینیتان خەڵکی کۆبوونەتەوە، لەوێ ڕاوەستن و تۆوی نەمری، پەیڤی خودا بوەشێنن. بەیارمەتی مەسیح، من ڕێگەی عارەبستان دەگرمە بەر و سوار کەشتییەک دەبم و بەزەریادا سەفەر دەکەم، گەر خودا حەزبکا ئەوا بەرەو ئەو وڵاتە دوورانەی کافران دەڕۆم، لەوێ خەڵکانێکی بێشومار هەن کە هەرگیز ناوی مەسیحیان نەبیستووە. گەر خودا حەزبکا ئەوا دەڕۆم و ئەوەیان فێر دەکەم! برایان بەناوی خودا بۆ پێشەوە! با بەسەر ئەرزدا بڵاوبینەوە، پاشان بۆ پۆرتیۆنکۆلا، بۆ ئەو لانکە و بۆ ئەو شوێنە دەگەڕێینەوە کە لێی لە دایک بووین و ئیدی بۆ یەکتری دەگێڕینەوە لەم هێرشە حەوارییەماندا چیمان بینیوە و بەرگەی چیمان گرتووە و چیمان کردووە ! براکانم، کوڕەکانم، بەنزای خێری منەوە بەسەر ئەرزدا بڵاوببنەوە. هەموو ئەرز کێڵگەیەکی خودایە، ئەو کێڵگەیە بکێڵن و تۆوی هەژاری و ئەڤین و ئاشتی تێدا بوەشێنن، ئەو دونیایە قایم کەن کە خەریکە دادەڕمێ، ڕۆحی خۆتان قاییم کەن و دڵتان لە تووڕەیی و تەماح و بەخالەت بەتاڵ کەنەوە. مەڵێن: من، من! ئاژەڵێکی دڕندە و تێرنەخۆرە (من من) کردن. بەئەڤین خودا ڕام کەن، (من) ناچێتە بەهەشت، بەڵکو لەبەر دەرگای بەهەشتا ڕادەوەستێ و دەبۆڵێنێ. هەنووکەش منالەکانم لە ساتەوەختی خوداحافیزییدا، دەمەوێ مەسەلێکتان بۆ بگێڕمەوە، کاتێ بەبیری خۆتانی دەهێننەوە، وەک ئەوە وایە منتان بیری خۆتان هێنابێتەوە!

زاهیدێک بەدرێژایی ژیانی دەجەنگی بۆ ئەوەی بگاتە کاملی، هەموو سەروەت و سامانەکەی بەسەر هەژاراندا دابەشکرد، ئەوسا لە بیاباندا خۆی گۆشەگیرکرد و شەو و ڕۆژ لە خودا دەپاڕایەوە، تا ڕۆژی خۆی هات و مرد، بەرزبۆوە و لە دەرگای بەهەشتیدا. یەکێک لەناوەوە گوتی: (تۆ کێیت؟) زاهیدەکە وەڵامی دایەوە: (ئەوە منم!) دەنگەکە گوتی: (لێرە جێگەی دوو کەسمان نییە، بڕۆ بەڕێی خۆتەوە!) زاهیدەکە دابەزییەوە سەر ئەرز و هەمدیس کەوتەوە جەنگین: هەژاری، ڕۆژوو، نزا و گریانی بەردەوام، ڕۆژی خۆی هاتەوە و مرد، هەمدیس لە دەرگای بەهەشتی دایەوە. هەمان دەنگی پێشوو پرسییەوە: (تۆ کێیت؟) ئەم گوتی: (ئەوە منم!) دەنگەکە گوتی: (لێرە جێگەی دوو کەسمان نییە، بەڕێی خۆتا بڕۆ!). زاهید بەنائومێدی هەمدیس دابەزییەوە سەر ئەرز و جارێکی دی بەرخۆدانێکی تری بۆ ڕزگاری دەس پێ کردەوە، زاهید پیر بوو، تەمەنی گەییە سەد ساڵ و مردەوە، هەمدیس لە دەرگای بەهەشتی دایەوە. دەنگەکە پرسییەوە: (تۆ کێیت؟) زاهید وەڵامی دایەوە: (تۆیت، خودایە تۆ!) وای گوت و دەرگای بەهەشتیان لێ کردەوە و چووە ژوورەوە!"

***

هەشت

هاوین بوو. خۆر سووتێنەر و زەریا بەدرەوشە، دوورگەکانی گریکستان کەوتبوونە چەپەوە و جەنگاوەرگەلێکی زرێپۆش، جحێڵ و کامڵ و پیرەمێردگەلێکی ڕیش سپی لە کەشتییەکەدا بوون. ئەوانە بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز دەچوون، چەند مانگێک بوو جەنگاوەرانی مەسیح (دامییێتێ) یان گەمارۆ دابوو، بەڵام سوڵتان (مەلیک ئەلکامیل) کە جەنگاوەرێکی دلێر بوو، بەری لە خۆبەدەستەوەدانی شارەکە گرتبوو.

لە کلکەی (مالیبیا) ڕووبەڕووی تۆفانێکی گەورە بووینەوە و زەریا بەهەزاران سەر و بەهەزاران دەمەوە هەڵدەچوو تا هەڵمانلووشێ. پیاوەکان ڕەنگیان پێ نەمابوو، تژیی لە پەرۆشی، لە نیشتمانیان دەنۆڕی و هەناسەیان هەڵدەکێشا ، ئای گەر توانرابا بازێک بدرایە و تا گیان غیرەتی دەهاتەوە بەر، خۆ بەپەلکێکەوە ڕاگیرابا! ئەو ژنانەی کە لەگەڵ ئەواندا سەفەریان کردبوو، دەیانزریکاند. فرانسیسکۆس لەمیانەوە دەچوو بۆ لای ئەویان و لەبارەی خوداوە قسانی بۆ دەکردن، ئەوانیش گوێیان بۆ ڕادەدێرا و سەبوورییان دەهاتەوە. شەو داهات، هەورێکی ڕەش سەراپای ئاسمانی سەر زەریای داپۆشی و پاپۆڕەکە لەنێوان ئاسمان و ئاودا بازی بەسەر شەپۆڵەکاندا دەدا و بەتوندی خۆی پێدا دەکێشان و دەنگی تەق و هۆڕی شکانی دەهات. فرانسیسکۆس لەپێشی کەشتییەکەدا و لەنێو گلۆڵەی چارۆکەکاندا کڕنۆشی دەبرد و بانگی خودای دەکرد.

خۆم لێ نزیک کردەوە، بەڵام ئەو منی نەبینی و نەیژنەفتم، ڕووی کردبووە زەریا و لەبەرخۆوە و بەنەغمەیەکی تەرتیلەئامێز گۆرانییەکی دەچڕی، دەتگوت جادوویەک دەخوێنێتەوە: "زەریا ، زەریا ، ئەی کیژی خودا، ڕوحم بەبراکانت بکە.... ئاخر ئەوان بەرەو ئامانجێکی شەنگ و باڵا دەڕۆن، ئەوان بەرەو مەرقەدی پیرۆز دەڕۆن، ئەوانە نە بازرگانن و نە چەتەی زەریا ، چما خاچە سوورەکانی سەر سینگیان نابینیت؟ ئەوانە جەنگاوەرانی مەسیحن، جەنگاوەرانی خودان و ڕوحمیان پێ بکە.... بیرت بێتەوە کە ڕۆژێکیان مەسیح پێی گوتیت هێور بەرەوە و ئیدی تۆ هێور بوویتەوە. من خزمەتکارێکی ناچیزەی مەسیحم، بەناوی مەسیحەوە سوێندت دەدەم: هێوربەوە!"

لەسەر عەردی کەشتییەکە درێژ بووم و گوێم نا بەگلۆڵەی چارۆکەکەوە و گرمەی زەریا و شیوەنی خەڵکانی سەر کەشتییەکەم دەژنەفت و لەنێوان ئەو زەریا هەڵچووە و شین و زاریی خەڵکیدا، دەنگی ئارامی فرانسیسکۆس دەهاتە گوێ کە دەپاڕایەوە و خودای بانگ دەکرد. لەو ساتەدا بۆ یەکەمین جار لەو بەهایە حاڵی بووم کە لە قودرەتی ئینساندا هەیە بەوەی لە نائومێداویترین ساتەوەخت و لەو ساتەدا کە دونیا دادەڕمێ، وی دەپاڕێتەوە. من دڵنیابووم زەریا گوێ بۆ قسەکانی فرانسیسکۆس ڕادەدێرێ و خوداش گوێی لێ دەبێ و مەرگیش گوێی لێ دەبێ و هەمووان گوێیان لێی دەبێ. ئیدی بنۆڕە، سوێند بەو ڕۆحەی تەسلیمی خودای دەکەمەوە، موجیزەکە ڕوو یدا. نا ، ئەوە موجیزە نەبوو، بەڵکو ساکارترین و سروشتیترین شتێکی دونیا بوو: زەریا هێور بۆوە. سەرەتا کەمەکێک لە گرمەکەی کەم بۆوە و بەڵام هێشتا تووڕەییەکەی نەنیشتبۆوە و هێشتا هەر ملی نەدەدا و نەیدەویست بسرەوێ و نەیدەویست تەسلیم

بێ. بەڵام وردە وردە ئارام و هێوربۆوە و ئیدی لە نیوەشەودا، پەلاماری کەشتییەکەی نەدەدا تا تێکوپێکی بشکێنێ، بەڵکو ئارام و خۆنەویستانە و ئاشتیویستانە خۆی هەڵخست. گومانداران با هەر نکوڵی لەوە بکەن کە ڕۆح بتوانێ لەگەڵ زەریادا بئاخڤێ و ئەمری پێ بکا، بەڵام من نهێنییەک دەزانم کە فرانسیسکۆس فێری کردووم، ئەویش ئەوەیە ڕۆح لە زەریا بەهێزترە، ڕۆح لە مردن بەهێزترە و دەتوانێ لە جەستەی بونیام دەرپەڕێ و ئەو دونیایە ڕاگرێ کە خەریکە لار دەبێتەوە. بەسینگەخشکێ چووم بۆ لای فرانسیسکۆس و پێوپلە خوێناوییەکەیم ماچ کرد، بەڵام ئەو هەستی پێ نەکردم، ڕۆحی بەتەواوەتی بەسەر ئەو ئاوە ڕەشەکەوە دەشنایەوە و شەونخوونیی دەکێشا تا نەبادا زەریا هەمدیس تێ هەڵچێتەوە و سەرلەنوێ سەر بەرزکاتەوە.

خودا خۆری هەڵێنا، ئاسمان و عەرد پرشنگیان دەدایەوە و زەردەخەنەیان دەهاتێ، سەرنشینانی کەشتییەکەش پرشنگیاندەدایەوەو زەردەخەنەیان دەهاتێ. فرانسیسکۆس هێشتا لە پێشی کەشتییەکەدا دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و ڕەنگی پەڕیو و بەقورسی هەناسەی دەدا، چاوانی لێک نابوو، هەنووکە وی کاری خۆی بەباشی ئەنجام دابوو، ئیدی خۆی تەسلیمی خەون کردبوو.

ڕۆژان و شەوانێک تێپەڕین، کە لە (ئانکۆنا)وە بەڕێکەوتین مانگ هیلالێکی چکۆڵە بوو، هێدی هێدی گەورە بوو تا شێوەی بازنەیەکی وەرگرت، پاشان هەمدیس چکۆڵە بۆوە و دیارنەما. هەموو چاوانمان بڕیبووە باشوور و چاومان دەگێڕا تا بەڵکو ئەو وڵاتە نەفرەتییەی موسوڵمانان ببینین، وردە وردە زەریا سەوز هەڵگەڕا. ناخودای کەشتییەکە گوتی: "وا ئاوی زەریا خۆی لەگەڵ ئاوی نیلدا یەکانگیرکرد، ئیدی وا گەیشتین!" لەڕاستیدا بۆ سبەینێ بەیانی، لە ئاسۆوە بەڕۆشنی ئەو وڵاتەمان بینی، نزم و لمین و کەنارەکانی بەیەکەمین تیشکی هەتاو گوڵڕەنگ ببوون.

لە پێچێکی دووری کەناردا لەنگەرمان گرت، فرانسیسکۆس کڕنۆشی برد، نزای کرد و وێنەی خاچی لێرە، لەسەر لمەکە کێشا. جەنگاوەران کەوتنە ڕێ تا خۆیان لەگەڵ مەسیحدا یەکانگیرکەن، ئێمەیش هەردووکمان، من و فرانسیسکۆس لەو کەنارە چۆڵەدا ماینەوە، لە دووری دوورەوە بورج و منارەکانمان جیاکردەوە. فرانسیسکۆس بەسۆزەوە تەماشای کردم.

گوتی: "برا لیۆن، ئەی مەڕی خودا، ئێمە ئیدی واین لەنێو لانەی شێردا، چما ناترسیت؟"

وەڵامیم دایەوە: "با برا فرانسیسکۆس دەترسم، بەڵام وا خۆم پیشان نادەم کە دەترسم، ئاخر تۆ بۆ هەر کوێ بڕۆیت منیش لەگەڵت دێم!"

بەپێکەنینەوە گوتی: "برا لیۆن بۆ بەهەشتیش؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس، بۆ بەهەشتیش."

دەستی بەرەو منارە دوورەکان هەڵێنا.

– "کەواتە دەی وەرە و با بڕۆین، لێرەوە ڕێگەکە دەچێتەوە سەر بەهەشت!" وای گوت و پێشکەوت.

خۆر بەرز بەئاسمانەوە بوو، پێوپلمان بەلمەکە دەسووتا، کەوتینە گۆرانی چڕین و ئازارمان بیرچۆوە. ناو بەناو فرانسیسکۆس ڕادەوەستا و ئازایەتیی دەدامە بەر، پاشان پێشدەکەوتەوە و هەمدیس دەکەوتەوە

گۆرانی چڕین.

گوتی: "ئای گەر لێرە برا (ئیرنیۆ)مان بەبلوێرەکەیەوە لەگەڵ با، ئەوا دەمانتوانی وەک سێ قەشەی سەرخۆش خۆمان پیشانی سوڵتان دابا، سێ قەشە کە خودایان زۆر خواردۆتەوە و پێی سەرخۆش بوون!"

لەبەر ئەوەی بڕستم لێ بڕابوو، گوتم: "برا فرانسیسکۆس برسیمە!"

– "برا لیۆن حەوسەڵەت هەبێ، بنۆڕە وا منارەکان گەورە و گەورەتر دەبن، ئەلعان دەگەین، ئارامبە، هەرکە سوڵتان دەمانبینێ فەرمان دەدا سینییەکە بنێنە فڕنەوە!"

ئەو کاتەی ئێمە دەدواین، نەڕەیەکمان ژنەفت و دوو قولەڕەش بەشمشێری لەکالان ڕاکێشراوەوە شالاویان بۆ هێناین.

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "سوڵتان! سوڵتان!" وای گوت و ئاماژەی بۆ منارەکان کرد.

دوو قولەڕەشەکە لێیان داین و پاشان بەلەقەلێدان و پێکەنینەوە خستیانینە ئەملاولای خۆیانەوە و بردیانین، ئێوارەیەکی درەنگ فڕێیاندااینە بەرپێی سوڵتانەوە.

سوڵتان زوبانەکەی ئێمە بەڵەد بوو، هەر کە ئێمەی بینی، پێکەنی و شەقێکی تێ هەڵدااین.

– "ئێوە کێن ئەی قەشە بەشەراب سەرخۆشەکان؟ بۆچی هاتوونەتە ناو دەمی شێرەکەمەوە؟ چیتان دەوێ؟"

من چاوانم هەڵبڕی و سەیریم کرد، سوڵتان پیاوێکی قۆز بوو بەڕیشێکی لوولەوە، کەپوویەکی جوانی چەماوە و چاوانیشی گەورە و ڕەش وەکی خەڵووز. مێزەرێکی زلی سەوزی بەسەرەوە و هیلالێکی لە مەرجان دروستکراوی پێوەکردبوو. جەللاد کە قولەڕەشێکی کەتە بوو، بەخەنجەرەوە لەلایەوە ڕاوەستابوو.

هەمدیس پرسییەوە: "ئێوە کێن؟ چیتان دەوێ؟ هەستنە سەرپێ!"

هەستاینە سەر پێ، فرانسیسکۆس خاچی کێشا.

گوتی: "ئێمە مەسیحین، مەسیح ئێمەی ناردووە، لەبەرئەوەی ئەی سوڵتانی بەناوبانگ مەسیح بەزەیی پێتا هاتەوە و ویستی ڕۆحت ڕزگارکا!"

سوڵتان بێهوودە هەوڵی دا بەر بەپێکەنینەکەی بگرێت، گوتی: "ڕۆحی من ڕزگارکا؟ قەشە، ڕۆحی من چۆن ڕزگار دەکرێ؟"

– "سوڵتان، بەهەژاری تەواوەت، بەئەڤینی تەواوەتی، بەتەهارەتی تەواوەتی!"

سوڵتان چاوانی زەقکردنەوە.

گوتی: "ئەرێ ئەوە تێکچوویت؟ قەشە ئەم قسە هەلەق و مەلەقانە چییە دەیانکەیت؟ تۆ مەبەستت لەوەیە سەروەت و سامانەکەم، کۆشکەکانم و ژنەکانم جێ بێڵم و ببمە شڕوپڕ پۆشێکی وەک تۆ و لە دەرگای ماڵان بدەم و سواڵکەم؟ مەبەستت لەوەیە بەلای ژندا نەچم؟ بەڵام ئەدی بۆچی دەژیم؟ دەتوانیت پێم بڵێیت؟ ئەدی بۆچی خودا کلیلی ژنی داومەتێ؟ دەتەوێ ببمە قەشە؟ ئەوەت دەوێ؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "ژنان..."

سوڵتان بەتوورەیی دەستی ڕایەڵ کرد.

– "قەشە دەمت داخە، بەخەراپ باسی ژن نەکەیت، ئەگینا زوبانت لەبنا دەقرتێنم! بیر لە دایکت بکەوە، گەر خوشکت هەیە بیر لە خوشکت بکەوە، لەپێش هەموو شتێکیشەوە تۆ وەک مەسیحییەک بیر لە مەریەم، لە دایکی مەسیح بکەوە!"

فرانسیسکۆس سەری دانەواند و وەڵامی نەدایەوە.

سوڵتان ئیشارەتێکی بۆ جەللاد کرد تا نێزیک بێتەوەو ئەوجا گوتی: "ئەی مەبەستت لەوە چی بوو پێت گوتم، ئەڤینی تەواوەتی؟"

– "کە دوژمنەکانت خۆشبوێ سوڵتان!"

– "دوژمنەکانم خۆشبوێ؟" ئەمجارەیان سوڵتان دای لە قاقای پێکەنین و بەجەللادەکەی گوت: "خەنجەرەکەت بنێوە کێلان، ئەم نەگبەتانە شێتن، شێتی خودان، نایانکوژین."

هەمدیس ڕووی کردەوە فرانسیسکۆس، ئەمجارەیان دەنگی نەرم و میهرەبانتر بوو، وەک ئەوەی لەگەڵ نەخۆشێکدا بدوێ.

پرسی: "ئەرێ ئەم بەهەشتەی ئێوە چۆن چۆنییە؟ گەر بهێنێ ئەوا دەچین و دەیبینین!"

– "پڕە لەمەلایکەت و ڕۆحگەلی پیاوچاکان، خوداش لەژوور هەمووانەوەیە!"

– "ئەی بونیام لەو سەرەوە چ دەخوا؟ چ دەخواتەوە؟ چ لەباوەش دەگرێ؟"

– "کفر مەکە، لەسەرەوە بونیام نان ناخوا، ناخواتەوە و چ کەسێک لە باوەش ناگرێ، هەموو شتەکان ڕۆحن."

سوڵتان هەمدیس دایەوە لە قاقای پێکەنین.

– "ڕۆح؟ مەبەستت لە هەوایە؟ بەهەشتەکەی خۆمان هەزاران جار لەوەی ئێوە باشترە، چیاگەلێک لە خواردنی خۆش، ڕووبارگەلێک لە شیر و هەنگوین و کچگەلێک کە دوای هەموو لێکالآنێک لەتەکیاندا، سەرلەنوێ پاکیژە دەبنەوە. ئیدی قەشە، خۆ شێت نەبووم بمەوێ بێم بۆ بەهەشتەکەی تۆ، لێم گەڕێ!"

فرانسیسکۆس لە توورەییدا قووڵپی دەدا، لە بیری چووبۆوە لەکوێیە، بیری چووبۆوە کە سوڵتان دەتوانێ بەیەک ئیشارەت ملی بپەڕێنێ. بەبێ ترس کەوتە وەعزدان لەبارەی ئازارەکانی مەسیح و زیندووبوونەوە و ڕۆژی مەزن و ئەو دۆزەخەوە کە موسوڵمانانی تا ئەبەد تێدا دەسووتێنرێن. ئیدی دوای ئەوەی لە وەعزدانەکەیدا بەپەیڤی خودا سەرخۆش بوو، کەوتە چەپڵەلێدان و سەماکردن. پێدەکەنی، تەرتیلەی دەچڕی و فیکەی دەکێشا، هەڵبەت ئەقڵی لەدەس دابوو. سوڵتانیش تەماشای دەکرد و پێدەکەنی، ئەویش کەوتە چەپڵەلێدان و فیکەکێشان تا هانی فرانسیسکۆس بدا زیاتر سەما بکا.

لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆس لە سەما کەوت، زەنگۆڵ زەنگۆڵ ئارەقەی پێدا دەڕژایە خوار و هەڵم لە دەمییەوە دەهاتە دەرەوە.

سوڵتان گوتی: "قەشە بەرەکەتی منت بەنسیب بێ کە بەشی خۆم پێکەنیم، ئێستا هێوربەرەوە.

قسەیەکیشم هەیە دەمەوێ پێت بڵێم، پەیامبەری من حەزی لە عەتر و ژن و گوڵ بووە و ئاوێنەیەکی چکۆڵە و شانەیەک لەبەر پشتوێنەکەیدا بووە تا قژی پێدابێنێ، هەروەها حەزی بەجلکی جوانیش بووە. بەڵام دەڵێن پێغەمبەرەکەی تۆ پێپەتی، خۆنەشتوو، بەقژی شانەنەکراوەوە گەڕاوە و جبەکەی هەزاران پینەی پێوەبووە و دەڵێن هەر هەژارێک پینەیەکی داوەتێ. ئەوە ڕاستە؟"

فرانسیسکۆس بەئەفسوونەوە هاواری کرد: "ئەوە ڕاستە! ئەوە ڕاستە! ئاخر ئەو هەژاری پۆشیبوو، هەموو خەم و عەزابی دونیای پۆشیبوو!"

سوڵتان ڕیشی هەڵگلۆفت، ئاوێنەیەکی چکۆڵەی لەبەر پشتوێنەکەی دەرهێنا و سمێڵی سڕی، ئەوجا سەبیلێکی درێژی بەدەستەوە گرت کە سەرێکی عەنبەرینی هەبوو، منداڵێک کڕنۆشی برد و سەبیلەکەی بۆ داگیرساند. چەند جارێک دووکەڵەکەی هەڵمژت و بەخۆشحاڵییەوە پێڵووی لێکنا. فرانسیسکۆس ڕووی کردە من و بەچرپە گوتی:

– "برا لیۆن ئەمە ساتەوەختێکی جوانە بۆ مردن. ئامادەیت؟ دەنگی کردنەوەی دەروازەکانی بەهەشت دەبیەم!"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس بۆچی مردن؟ چاوەڕێ کە!"

سوڵتان چاوانی کردنەوە.

گوتی: "محەممەد، دروودی خودای لەسەربێ، بەتەنێ هەر پێغەمبەر نەبوو، بەڵکو ئینسانیش بوو. حەزی لەوەبوو کە ئینسان حەزی لێی بوو، ڕقی لەوەبوو کە ئینسان ڕقی لێی بوو، هەر لەبەرئەوەیە سوژدەی بۆ دەبەم و بەرز و پیرۆز ڕایدەگرم و منیش وەکو ئەو دەگەڕێم. بەڵام پێغەمبەرەکەی ئێوە لە بەرد و هەوا بوو. پێغەمبەرێکی لەو جۆرە بەکەڵکی من نایەت."

ئەوجا ڕووی کردە من.

– "ئەی تۆ قەشە، دەی قسەیەک بکە با گوێم لە دەنگت بێ!"

گوتم: "من برسیمە!"

سوڵتان قاقا پێکەنی و دەستی بەیەکداماڵی، ئەو دوو قولەڕەشەی کە ئێمەیان هێنابوو بۆ ئەوێ هاتنە ژوورەوە.

سوڵتان ئەمری کرد: "خواردنیان بدەنێ، سینییەکیان لە فڕنەکە بۆ دەربێنن، پاشان ڕێگەیان بدەن بڕۆن و مەسیحییەکان، ئەو وێنە پەرستە کافرانە بدۆزنەوە. ئەم فەقیرانە شێتن، هەر تەواوێک شێتن، ئێمەیش دەبێ چاومان لێیانب ێ و ڕێزیان بگرین!"

شارەکە تژیی بوو لەخەڵکی خۆرهەڵاتی و لەبۆگەنی، لاشەی نەنێژرا و لە جاددەکاندا کەوتبوون، لاشەی ئەسپ کەوتبوو بەزگی هەڵدڕاوەوە، دەروێشەکان لەبەردەم مزگەوتەکاندا زیکریان دەکرد و چەقۆی درێژیان بەسەری خۆیاندا ڕۆدەبرد و خوێن بەجبە سپییەکانیاندا دەهاتە خوارەوە. مناڵانی گۆشتن لە چایخانەکاندا گۆرانی دوورو درێژی خۆرهەڵاتییانەیان دەچڕی و ئامێرێکی سەیری لاکێشەییبیان لەگەڵ دەژەند کە پێیان دەگوت تەنبوور. ژنانی سەراپا پۆشراو لەوێوە تێدەپەڕین و بۆ ساتێک بۆنی میسک لەو هەوا

تاعوناوییەدا بڵاودەبۆوە.

ئێمە لووتمان گرتبوو تائەو بۆنە هەڵنەمژین، بەدوای دوو قوولەڕەشەکەوە بەکۆڵانە باریکەکاندا بەخێرایی بەرەو دەرەوەی شار دەڕۆیشتین. قوولەڕەشەکان ڕاوەستان، دەستیان ڕایەڵ کرد و ئیشارەتیان بۆ دوور کرد، بۆ ئەودیو گردۆڵکەیەکی لمین. هاواریان کرد: "ئەوە مەسیحییەکانن!"وایان گوت و دگانە سپییەکانیان لەبەر هەتاودا درەوشایەوە، ئەوجا دوو مشتەکۆڵەی توندیان بەپشتماندا کێشا و بەڕاکردن گەڕانەوە.

بەبێدەنگی ملی ڕێگەمان گرتەبەر، فرانسیسکۆس وەک بلێیی دەمی مۆری لێدرابێ، داخراو و لە عەردەکەی دەنۆڕی و لە فیکرەوە چووبوو، بەڵام من بەچاوانێکی زەقەوە بەهەموو لایەکدا دەمنۆڕی، دونیام زۆر گەورە دەهاتە پێش چاو، هەزارەها میل دوور لە ئاسیزییەوە، ڕۆحگەلێکی بێشومار لێرە لە گوناهدا دەژیان و هەرگیز ناوی مەسیحیان نەبیستبوو. چما چۆناوچۆنیی بتوانین وەعزی پەیڤی خودا بۆ ئەو هەموو ڕۆحە بدەین؟ ژیان کورتە و ئێمە پیاڕاناگەین، دونیا بێ کۆتاییە و ئەدی یەکەم جار لەکوێوە دەس پێ بکەین؟

بەردەمان ئەرزێکی تەختایی لمین بوو، تەیری سەیر و ڕەنگ سوور و ژێر زگ سپی بەژوور سەرماندا دەفڕین، لە دواشمانەوە هەراو زەنای ئەو شارە موسوڵماننشینە دەهاتەگوێ و لەودیو گردۆڵکە لمینەکەی پێشیشمانەوە، دەنگی تەپڵ و حیلەی ئەسپ دەبیسترا. وردە وردە لەسوپاکەی مەسیحییان نزیک دەبووینەوە کە چەند مانگێک بوو ئەو شارەی کافرانیان گەمارۆ دابوو.

لەناکاوێکڕا فرانسیسکۆس ڕاوەستا.

گوتی: "برا لیۆن کاتێک بۆ نیشتیمان دەگەڕێینەوە - گەر بگەڕێینەوە - هەر هەژارێک ببینم داوای پینەیەکی لێ دەکەم و جبەکەمیان لێ دروست دەکەم. سوڵتان ڕاست دەکا."

- "برا فرانسیسکۆس هەرزان نەجاتمان بوو!"

وەڵامی دامەوە: "بەڵام هەلێکمان بۆ چوونە بەهەشت لەدەس چوو!"

هەنووکە گەیشتبووینە گردۆڵکە لمینەکە، لە خوارەوە هۆبە ڕەنگاوڕەنگ و بەیەکداچووەکانی سوپاکەی مەسیح هەڵدرابوون.

***

حەز ناکەم ئەو ڕۆژ و مانگانە وەبیرخۆ بێنمەوە، هێشتا ژاوەژاوی ئەو ڕۆژ و مانگانە لە گوێمدا دەزرنگێتەوە و کاسم دەکا. کاتێک گەیشتینە ئەو دەشتاییەی کە جەنگاوەرانی مەسیح خێوەتەکانیان لێ هەڵدابوو، خودایە چ بۆگەنییەک چوو بەسەرماندا، خودایە چ گۆرانیگەلێکی بێشەرمانە و چ کوفرکردنێک چوو بەگوێماندا، پێ دەچوو فرانسیسکۆسی فەقیر گوێی ئاخنیبێ تا گوێی لە هیچ نەبێ. باشە جەنگاوەرانی مەسیح ئاوهایین؟ باسی ئەو شاڵاوی تاڵانکارییەیان دەگێڕایەوە کە ئەنجامیان دابوو، باسی ئەو ژنانەیان دەگێڕایەوە کە بەدیلیان گرتبوون و باسی ئەو عارەبانەیان دەگێڕایەوە کە قەتڵوعامیان

کردبوون، بەڵام هەرگیز ناوی مەسیحیان بەزارا نەدەهات. نازانم چەند هەفتە لەوێ لەلایان مایەنەوە. فرانسیسکۆس دەچووە سەر بەردێک و وەعزی پەیڤەکانی خودای دەدا، لەبارەی مەرقەدی پیرۆزو ڕوحمی خوداوە دەئاخافت، بەڵام جەنگاوەرانی مەسیح بەلایدا تێدەپەڕین، هەندێکیان تەنانەت بۆ یەک جاریش ئاوڕیان نەدایەوە سەیرێکیشی بکەن، ئەوانەیشی کە دەوەستان بۆ ئەوە بوو پێبکەنن و لمی تێ بگرن.

هەمدیس شەڕ هەڵایسایەوە، مەسیحییەکان پەلاماری سەنگەرەکانیان دا و بەرەو شوراکان چوون، پیایاندا هەڵگژان و دابەزینە ناو شارەوە، ئیدی تاڵانیی و خوێنڕێژی دەسی پێ کردەوە. فرانسیسکۆس دەگریا و ڕای دەکرد و سوێندی جەنگاوەرانی مەسیحی دەدا کە ڕوحم بنوێنن، بەڵام ئەوان بەسەریدا دەیانقیژاند و پاڵیان پێوەدەنا و ئەوجا دەکەوتنە شکاندنی دەرگاکان. هەرگیز ناتوانم زریکەی ژنان و نەڕەی ئەو پیاوانەم بیرچێتەوە کە شەلیەلی خوێن کران! ڕووباری خوێن بەخوڕ دەڕژا، بۆ هەر کوێ دەڕۆیشتیت پێت بەر سەرێکی بڕاو دەکەوت، هەوا تژیی بوو لە گریان و زریکە.

گەرمایەکی خنکێنەر بوو، ڕوخساری ئاسمان شەڵاڵ بوو بەدووکەڵی خانووی سووتاو و لاشەی برژاو. ئاڵای مەسیح بەکۆشکەکەی سوڵتانەوە دەشەکایەوە، بەڵام خودی سوڵتان توانیبووی خۆی هەڵبداتە سەر ئەسپێکی تیژڕۆ و هەڵبێت و ژنگەل و سەروەت و سامانەکەی جێ بێڵێ. فرانسیسکۆس لەبەر دەروازەی کۆشکەکەدا کەوتە سەر چۆک، دەستی بۆ حەوا هەڵبڕی و لەخودا پاڕایەوە کە ڕووی خۆی لە (دامییێتێ) وەرگێڕێ و نەبینێ کە لێرە جەنگاوەرەکانی، لەسەر عەرد چ دەکەن. فرمێسک بەچاوانیدا دەڕژایە خوارێ و هاواری کرد: "خودایە، خودایە ئینسان لەم قەسابخانەی جەنگەدا بۆتە ئاژەڵێکی دڕندە، بۆتە ئاژەڵێکی تینوو بەخوێن، ئیدی ئەو ڕوخسارەی دۆڕاندووە کە تۆ پێت بەخشیوە و لەبری ئەوە ڕوخساری گورگ یاخود ڕوخساری بەرازێکی پیسی پۆشیوە، خودایە ڕوحمی پێ بکە، خودایە ڕوخساری ئینسان، روخساری خۆتی بدەرەوە!"

پیرەمێرد و پیرێژنان و ئەوانەی کە نەخۆش بوون لە مزگەوتێکدا کۆببوونەوە، فرانسیسکۆس دەچوو بۆ لایان و لەلایان دەمایەوە و دڵی دەدانەوە. زوربەیان بەهۆی نەخۆشییەوە کوێر ببوون، خوێن و جەراعەت لە چاوانیانەوە دەڕژایە خوار، فرانسیسکۆس دادەنەویەوە، دەستی دەنایە سەر پێڵووی نەخۆشەکە و لە خودا دەپاڕایەوە شەفای بدا. دەیگوت: "خودایە، ئەمانیش ئینسانن، زارۆکی خۆتن، ڕوحمیان پێ بکە!" ئەوجا فووی لە چاوانیان دەکرد و پەیڤی دڵنەوایی و ئەڤینی بەگوێیاندا دەچرپاند. تا ئیدی ڕۆژێک چاوانی فرانسیسکۆسیش نەخۆشییەکەی بۆ گوێزرایەوە، سوورهەڵگەڕا و کەوتە برژانەوە، دواجار ڕووناکیی چاوانی کوژانەوە و نەیدەتوانی بەتەنێ ڕێ بکا، من دەستیم دەگرت و ڕێنوێنیم دەکرد.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس پێم گوتیت لێیان نزیکمەبەوە و دەستیان تێوە مەدە!"

وەڵامی دامەوە: "تۆ زیاد لە پێویست ئاقڵێت برا لیۆن، ئەوەی تۆ دەیڵێیت لەوە زیاترە کە ئەقڵ داوای دەکا. کەواتە تۆ ناتەوێ باز بدەیت؟ دەتەوێ هەر بڕۆیت و هەمیشە سەرسم بدەیت؟"

- "برا فرانسیسکۆس بازی چی؟"

- "باز بەسەر ئەقڵی خۆتا، باز لە فەزادا!"

ناتوانم و هەرگیزیش نامەوێ ئەوە بکەم. ئاخر من لە ژیانمدا تەنێ بازێکمداوە، ئەویش ئەو بازە بوو کە دووی فرانسیسکۆس کەوتم، ئیدی ناتوانم بازێکی تر بدەمەوە.... زۆر جاران خۆشحاڵم بەوەی کە ئەو بازەم داوە و زۆر ساتەوەختی تریش لێی ژیوانم. ئای، سروشتی من لەگەڵ بوون بەقەدیسدا نایەتەوە.

ڕۆژی دواتر پێی گوتم: "برا لیۆن دونیا گەورەیە، لەودیو عارەبەکانەوە قوولەڕەشەکان هەن، لەولا ئەوانیشەوە جۆرە خەڵکانێکی بونیامخۆر هەن، دوور لەودیو ئەوانیشەوە زەریایەکی بێ سنوور کە بەستوویەتی و بووەتە شەختە و دەتوانیت بەسەریدا بڕۆیت. ئاخر چۆناوچۆنی دەتوانین پیاڕابگەین کە ئەو پەیامە خۆشە، پەیامی هاتنی مەسیح بۆ دونیا بەگوێیاندا بدەین؟"

– "برا فرانسیسکۆس نیگەران مەبە و کات بەش دەکا، بەشی هەموو شتێک دەکا!"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "کات... کات... بەڵام ئەوکات ئیتر ئێمە نەماوین."

– "برا فرانسیسکۆس ئەوکات تۆ لە ئاسمانیت و دەتوانیت ببینیت. هەڵبەت تۆ بەسەر ئەسپی زەمەنەوەیت و دەیئاژوویت!"

فرانسیسکۆس هەناسەی هەڵکێشا.

گوتی: "برا لیۆن، جارێکیان زاهیدێک هەبوو مرد و بەرەو ئاسمان بەرزبۆوە، کە سەرکەوتە سەرێ، ڕێک بەرەو باوەشی خودا ڕۆیشت و بەبەختەوەری تەواوەتی گەیشت. بەڵام ڕۆژێکیان بەسەر ئەرزدا دانەوێوە و گەڵایەکی سەوزی بینی. گوتی: (خودایە، خودایە، ڕێگەم بدە بڕۆمەوە سەر ئەرز و جارێکی تر دەست لەو گەڵا سەوزەوە بدەم! برا لیۆن تێگەیشتیت؟)

وەڵامیم نەدایەوە، بەڵکو لەرز دایگرتم. ئای لەڕاستیدا چەند بەهێزە گوڕی ناو ئەو گەڵا سەوزە!

***

هاوین تێپەڕی و پاییز هات.

– "برا فرانسیسکۆس، ئیتر وا پاییزە، کەنگێ ڕێگە دەگرینە بەر و دەڕۆین؟ من بەعەزرەتەوەم بگەڕێمەوە بۆ ئەو شوێنەی کە لێی لە دایک بووین. ئاخر ئێرە دونیایەکی ترە، ڕەنگە باوەڕێکی تریشی لێ بێ. وەرە و با ڕێگە بگرینە بەر و بڕۆین!"

وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن، کاتێک دوو ڕێگە لەبەردەمی خۆتا دەبینیتەوە و تۆ دەبێ یەکێکیان هەڵبژێریت، دەزانیت کامیان ڕێگە ڕاستەکەیە؟ دەزانیت کامیان ئەو ڕێگەیەیە کە دەتباتەوە لای خودا؟"

– "ئەدی برا فرانسیسکۆس کامەیانە؟"

– "سەختترین و لێژترینیانە. لێرە ژیان سەخت و ناهەموارە، کەواتە لێگەڕێ با هەر لێرە بمێنینەوە!"

هەموو ڕۆژێک دەڕۆیشت و وەعزی بۆ پەیڤەکانی خودا دەدا، بەڵام کەس ڕانەدەوەستا گوێی بۆ ڕادێرێ. هەمووان فیکر و داڵغەیان لای پەلاماردانی ئۆرشەلیم و تاڵانکردنی بوو.

فرانسیسکۆس نائومێدانە پێی دەگوتن: "براکانم بیر لە مەسیح ناکەنەوە؟ براینە ئێوە لەوپەڕی دونیاوە هاتوون تا مەرقەدەکەی وی ڕزگارکەن، ئاخر ئێوە بۆ ئەوە هاتوون!"

بەڵام خەڵکەکە بەو دواییە کەوتبوونە گاڵتەپێکردنی، جبەکەیان ڕادەکێشا و بەردیان تێ دەگرت، دەیاندا لە قاقای پێکەنین کاتێک لە شەقامەکاندا دەردەکەوت و زەنگۆڵەی بزنەکەی ڕادەوەشاند. بەڵام ئەو شادومان بوو بەوەی کە لەلایەن خەڵکییەوە سووکایەتی و گاڵتەی پێ بکرێ، ئەمیش لەگەڵیاندا پێدەکەنی و لە چەقی جاددەکەدا دەکەوتە سەماکردن و وەعزدان.

– "من گاڵتەگێڕیی خودام، گاڵتەگێڕی خەڵکم، دەی وەرن و پێبکەنن!"

ڕۆژێکیان لەبەر دەروازەیەکدا ڕاکشابووین، کاتی نیوەڕۆ و دونیا گەرم، ئێمە ماندووبووین و یەکسەر خەومان لێ کەوت. لە شیرینە خەودا و لە ناکاوێکڕا گوێم لە فرانسیسکۆس بوو ڕاپەڕی و هاوارێکی کرد. چاوانم کردنەوە و منیش هاوارێکم کرد. دوو جەنگاوەری مەسیح هەر بۆ ئەوەی سەر بکەنە سەری فرانسیسکۆس، قەحپەیەکی ڕووت و قووتیان لەپاڵیدا خەواندبوو! بێ شەرمانە دەستی کردبووە ملی فرانسیسکۆس و ئەمیش بەهەڵلەرزینەوە ڕاپەڕی. کیژەکە دەستی ڕایەڵ کرد و بانگی فرانسیسکۆسی کردو بەدەنگێکی هەوەسبازانە گوتی: "وەرە، وەرە، من بەهەشتم، وەرە ژوورەوە!"

فرانسیسکۆس بۆ ئەوەی نەیبینێ، دەستی بەچاوانییەوە گرت، بەڵام لە ناکاوێکڕا سۆزی بەرامبەری جوولا.

پێی گوت: "خوشکێ، خوشکی سۆزانی، بۆچی ناتەوێ ڕۆحی خۆت ڕزگارکەیت؟ چما چ مەیلێکت بۆ ڕزگاربوون نییە؟ بەدرێژایی ئەو ساڵانەی کە جەستەی خۆت تەسلیمی پیاوان کردووە، چما چ مەیلێکت بۆ ڕزگاربوون نەبووە؟ ڕێگەم بدە دەست بنێمە سەر سەرت و لە خودا بپاڕێمەوە ڕوحمت پێ بکا!"

ژنەکە دایە قاقای پێکەنین.

– "قەشە دەی دەستت بخە سەر سەرم، دوعای خۆت بکە و خوداکەت بانگکە تا بێتە خوارەوە و موجیزەی خۆی بنوێنێ!"

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر قژی ڕەش و ژاکاوی ژنە و چاوانی بۆ ئاسمان هەڵبڕی.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "مەسیح تۆ کە لە پێناوی هەژاراندا نازیڵ بوویت، لە پێناوی گوناهباران و سۆزانییەکاندا نازیڵ بوویت، دەی ڕوحم بەم ژنە ڕووتوقووتە بکە، لە قوڵاییڕا ئەم ژنە خاوەن دڵێکی میهرەبانە، بەڵام ئیدی ئەو ڕێگە خەراپەی گرتۆتەبەر. دەستت ڕایەڵ کە و بەرەو ڕێگەی ڕزگاربوون ڕێنوێنی کە!"

ژنەکە چاوانی لێک نا، هێور هێور ڕوخساری نەرم بوو، بەدڵنیاییەوە هەستی بەو هێزە پیرۆزە کردبوو کە لە دەستی فرانسیسکۆسەوە دەڕژایە خوارێ بۆ ناو سەری، بۆ ناو دڵی، بۆ تەواوی ناخی. ئیدی لە ناکاوێکڕا دایە قوڵپی گریان. فرانسیسکۆس دەستی کێشایەوە و نیشانەی خاچی بەسەر ئەو جەستە ڕووتوقووتەدا کێشا.

پێی گوت: "خوشکەکەم مەگری. خودا میهرەبانە، دەبوورێ. بیرت دێ کە وی کاتێک لەسەر عەرد بوو چی بەسۆزانییەکە گوت. پێی گوت: تۆ دەبەخشرێیت، لەبەرئەوەی زۆرێکت خۆشویستوون!"

سەربازەکان کە بەدرێژایی ئەو ماوەیە لەوێدا ڕاوەستابوون و پێدەکەنین، هەنووکە کەوتنە فیکەلێدان بۆ

ژنەکەو سووکایەتی پێ کردنی. بەڵام ئەو بەخێرایی جلکەکانی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرتەوە، توند لەخۆیەوە پێچا و ئەوجا بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا کەوت.

گوتی: "من گوناهبارم، چ دەیرێکت هەیە بۆ من؟ بمبە بۆ ئەوێ!"

– "خوشکەکەم هەموو دونیا دەیرە، تۆ دەتوانیت لەنێو خەڵکیشدا وەک زاهیدێک بژیت. بڕۆ و دەرکی ماڵەکەت لەسەر خۆت داخە و مەترسە، خودات لەگەڵە!"

***

زستانمان بەسەردا هات، سوپا خێوەتەکانی پێچایەوە و بەرەو ئۆرشەلیم ڕیزی بەست. هەوری تەنک بەئاسمانەوە دەبینرا، بەڕۆژ پۆلە قەلەڕەش و شەوانەیش ڕەوە کەمتیار دوای سوپا جەنگاوەرەکەی خودا دەکەوتن، ئێمەیش بەخێرایی بەدوای سوپاکەدا دەڕۆیشتین، من دەستی فرانسیسکۆسم گرتبوو، چاوانی چکۆڵەتر ببوونەوە، ببوونە دوو درزی سووری باریک و وەک بڵێی چینێک شەختەیان لەسەر نیشتبێ و دونیایان لێ تاریک کردبێ.

سێیەمین ڕۆژ بەیانییەکەی شەکەت و ماندوو بەعەردەکەدا کەوت.

– "برا لیۆن، ئیتر تەواو پێم نەما. حەزدەکەم هەتا ئامانج بڕۆم بەڵام ناتوانم ببینم!" وایگوت و پێوپلی پیشان دام کە خوێن و جەراعەتێکی زەردیان لێوە دەهاتە دەرەوە.

هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: "برا لیۆن، وەک بڵێی ئەم برینانە کەم نەبوون، ڕۆحگەلی شەیتانیی نوێ لە ناوەوەمڕا هەستاونەتە سەر پێ!"

نەموێرا لێی بپرسم، خەریک بوو پێی بڵێم مەزەندەم کردووە ئەو شەیتانە نوێیانە کە... بەڵام بێدەنگ بووم.

لمێکی بێ سنوور گەمارۆی دابووین، سوپاکە دیارنەما، دوور زۆر دوور لە بیابان، هەورەکە چڕ ببۆوە و خۆر دیارنەمابوو. دوور لای چەپمانەوە زەریا پرشنگی دەدا، فرانسیسکۆس بوورایەوە، دانەویمەوە و کردمە کۆڵ، ئیدی بەهەرچی هێزێک کە تیامدا بوو گورم دایە خۆم و خۆم بەرەو زەریا کێش کرد. بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە کەنار، کەشتییەک کە خاچێکی ڕەش لە پێشەکەیدا بوو لەوێدا لەنگەری گرتبوو، چ هەوای نەدەهات و چارۆکەکەی شۆڕببۆوە. چەند ماسیگرێک تۆڕەکانیان ڕادەکێشایە دەرێ، بەدرێژایی کەنارەکە چەند خانوویەکی چکۆڵە هەبوون کە بەخشت و کا و زیخ ڕۆنرابوون، دوور لەولاتریشەوە، زەریا بوو، زەریای شینی سەوزباو. فرانسیسکۆسم لە کەنار دانا و ئاوی زەریام پرژاند بەدەموچاویدا، چاوانی کردنەوە.

تژیی لە پەرۆشی گوتی: "زەریا؟ زەریا؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس زەریا، ئیدی ئێمە دەگەڕێینەوە!"

هیچی نەگوت، چ بەرهەڵستییەکی نەنواند. ئەوم جێ هێشت و بەرەو لای کەشتییەکە ڕام کرد، ناخودای کەشتییەکەم بینی و کەوتم بەسەر پێیدا.

باوەشم کرد بەئەژنۆکانیدا و گوتم: "گەر بۆ نیشتیمان دەگەڕێیتەوە، ئەوا بمانبەوە! چ پارەمان پێ نییە بتدەینێ، خودا دەتداتێ!"

– "کەی دەمداتێ؟"

– "لەو دونیا، لەو دونیای ڕاستەقینە."

ناخودا پێکەنی.

– "کەرە مەمرە بەهارە، ئیتر بۆ خۆت بکەوە وێنجە خواردن! خواوەند زۆر قەرزارمە، تا ئێستا نەمدیوە دەسکا بەباخەڵیدا!"

هەمدیس گوتمەوە: "بمانبەوە! بیر لە دۆزەخ بکەوە، بیر لە بەهەشت بکەوە، دوو ڕێگەت لەبەردەمدایە، هەڵبژێرە!"

ناخودا بەبێزارییەوە چنگی کرد بەڕیشیدا.

– "قەشە گوێ ڕادێرە. ئەوە سێ ڕۆژە لێرەدا بێ ئیش چاوەڕێ دەکەم بای گونجاو هەڵکا و کەچی هیچ، باشە تۆ و هاوڕێکەت کە ئاوها سەودا و مامەڵە بەخوداوە دەکەن، لێی بپاڕێنەوە کە (با) هەڵکا و چارۆکەکەم بخاتە جووڵە؟ گەر ئەو (با)یەم بۆ تەگبیرکەن، ئەوا سواری کەشتییەکەتان دەکەم، جگە لەوە بەهیچ نرخێکیتر ناتانبەم، دەی ئێستا بچۆ بۆ لای هاوڕێکەت و بکەونە دوعاکردن!"

بەپەلە گەڕامەوە لای فرانسیسکۆس، گەر فرانسیسکۆس بیەوێ لە خودا بپاڕێتەوە، ئەوا هەڵبەت خودا گوێی لێ دەگرێ.

– "برا فرانسیسکۆس، کەشتییەکی لای دەڤەرەکەی ئێمە لێرە لەنگەری گرتووە. خاوەنەکەی دەڵێ لەگەڵ خۆم دەتانبەم گەر لەخودا بپاڕێنەوە (با)ی گونجاو هەڵکا. دەی تۆیش دەست بۆ ئاسمان هەڵبڕە و هاوار بۆ خودا بەرە!"

وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن من تەنێ باوەڕم بەموجیزەی دڵ هەیە، ئیتر لەوە بەدەر داوای شتێکی ترم لێ مەکە، چونکە ناتوانم."

بەقیرسیچمەیی گوتم: "هاوار بۆ ئاسمان کە و هەر هاوار کە و گوێی لێت دەبێ!"

فرانسیسکۆس گەرچی نیوە مردوو بوو، کەچی قنج و قیت هەستایە سەرپێ و ملی گرتم.

– "برا لیۆن توورەم مەکە، لێکدا لێکدا داوام لێ مەکە هاوار بۆ خودا بەرم و بڵێم: بێنە! بێنە! بێنە! بۆچی تۆ وا دەزانیت خودا چ ئیشێکی تری نییە بیکا جگە لەوەی نان و جلکی گەرم و بای گونجاو ببەخشێ؟ ئەو خۆی فڕێیداوینە ئەم بیابانەوە و هەموو هیلاکیشمان بەهەدەر چوو، ئەوە خواستی خۆیەتی، یەک باڵی ڕەشی لەسەر چاوانم داناوە و ڕۆژی ڕووناکی لێ تاریک کردووم، ئەوە خواستی خۆیەتی، کەشتییەکی هێناوەتە بەردەستمان بەڵام چ بایەکی گونجاو نییە فوو بەچارۆکەکەیدا بکا، ئەوە خواستی خۆیەتی. چما دەتەوێ حیساب و کیتابی لەگەڵدا بکەین؟ ئەوا ئێستایش هاتوویت و دەڵێیت با لێیب پاڕێینەوە تا خواستی خۆی بگۆڕێ! برا لیۆن بێدەنگ، دەستت بەنیشانەی خاچ دانێ و شوکری خودا بکە، ئەو کەنگێ بیەوێ وەکی برسێتی یان وەکی بای گونجاو یاخود وەکی تاعون بەسەرماندا هەڵ دەکا!"

سەرم سوڕما کە گوێم لە فرانسیسکۆس بوو بەئاوها نەغمەیەکی تووڕە دەدوا. دانەویمەوە و دەستیم ماچکرد و هیچم نەگوت. بەڵام ئەو تێگەیشت نیگەرانی کردووم و ژێوان بۆوە.

– "برا لیۆن ببوورە، ئەو ڕۆحە شەیتانییە نوێیانەی ناوەوەم، دڵ و زوبانیان ژەهراوی کردووم!"

ئەو ڕیز ڕیز دەدوا و بیرم نایەت چی تری گوت، لە زەریام دەنۆڕی و دەگریام. ئەو کاتەی من دەمنۆڕی و دەگریام، زەریا وردە وردە جوڵەی تێکەوت و کەوتە شەپۆلدان، سینگی نەرم نەرم بۆوە و بایەکی گەرم لە باشوورەوە هەڵی کرد. یەکسەر فرانسیسکۆس لە قسان ڕاوەستا. بایەکی گونجاو هەڵی کردبوو، منیش بینیم کە چارۆکەی کەشتییەکە جوڵەی تێکەوت و ئاوسا. ناخودای کەشتییەکە خۆشحاڵ و خەنیی هاواری کرد: "هێی قەشەکان!"

دانەویمەوە و چوومە ژێر باڵی فرانسیسکۆس.

– "برا فرانسیسکۆس، بای گونجاو هەڵی کردووە، ئەوە ناخودای کەشتییەکە بانگمان دەکا، دەی وەرە و با بڕۆین!"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "بونیام لێی دەپارێتەوە و ئەو گوێی لێ ڕاناگرێ، بونیام لێی ناپارێتەوە کەچی گوێی لێی ڕادەگرێ. سوپاس و شوکور بۆ ناوەکەی! بەڵێ، دەی با بڕۆین!"

کاتێک سواری کەشتییەکە بووین و چوار مشقی لەپێشی کەشتییەکەدا دانیشتین و لە کەنارەکانی عارەبستانمان دەنۆڕی کە دوور دەکەوتەوە، فرانسیسکۆس دەستی لەسەر ئەژنۆم دانا.

– "برا لیۆن، کاتێک ئێمە لە خودا دەپاڕێینەوە نابێ داوای هیچی لێ بکەین، هیچ شتێک. هەرچەندێک زیاتر زەمەن دەگوزەرێ، زیاتر تێدەگەم لەوەی کە ئەو حەزی بەگریان و کڕوزە کڕوز و سواڵکردن نییە، برا لیۆن من پێم وایە ئێمە زۆر دەگرین و دەکڕوزێینەوە، ئێمە زۆر سواڵ دەکەین. ڕۆژێکیان بۆ یەکەم جار دەنگێکم ژنەفت، دەنگێک کە هاواری لێ کردم:

(ڕێگەکە، ڕێگەیەکی ترە!) کام ڕێگە؟ برا لیۆن لەوە زیاتر نازانم، لەوە زیاتر ناتوانم چ شتێک جیاوەکەم. دەی با بزانین چۆن دەبێ!" زەریا بۆنێکی خۆشی لێ هەڵدەسا، کەشتییەکە بەچارۆکەی پڕەوە دەڕۆیشت، وای... ڕێگەی بەرەو ماڵەوە بوونەوە چەندێک جوان بوو، ڕۆژان و شەوان وەکی برووسکەی خێرای ڕەش و سپی تێدەپەڕین. من لەپێشی کەشتییەکەدا پاڵم دا بەگلۆڵەی گوریسەکانەوە و بیرم لە هەموو ئەو هیلاکییە بەهەدەرچووەمان دەکردەوە، فرانسیسکۆس ڕاست دەکا، سوڵتان نەبووە مەسیحیی و هەموو فرمێسک و پەیڤەکانی فرانسیسکۆس بێ سوود بوون، جەنگاوەرە مەسیحییە زرێپۆشەکان گوێیان بۆ ڕادێرا و ئەوجا بێشەرمانەش کەوتنە تالانکاریی و خوێنڕێژی و بیریان چووبۆوە بۆچی هاتوون. ئایا ئەمە خواستی خودا بوو؟ بۆچی؟ بۆچی؟

نائومێدانە پرسیارم لەخۆم دەکرد، پرسیارم دەکرد و نەمدەتوانی چ وەڵامێک پەیداکەم، جورئەتیشم نەدەکرد لابکەمەوە و لە فرانسیسکۆس بپرسم کە لەلامەوە ڕاوەستابوو. لەبەرئەوەی شەوێکم بیرهاتەوە کە ئێمە لەژێر تریفەی مانگدا گوێمان لە بولبولێک بوو دەیچریکاند، هەردووکمان هەستاینە سەرپێ، هەناسەمان لەخۆ بڕی و گوێمان ڕادێرا.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی گوتی: "برا لیۆن ئەوە خودایە، ئەوە خودایە لە گەرووی ئەو بولبولەدا دانیشتووە و گۆرانی دەچڕێ!"

هەر کە فرانسیسکۆس ئەوەی گوت، بولبولەکە لەسەر پەلکی درەختەکەوە هەڵفڕییە سەر عەردەکە، فرانسیسکۆس دانەوێوە و لەنێو لەپی خۆینا، بولبولەکە هەموو دەنووکی خوێناوی بوو.

فرانسیسکۆس ملە چکۆڵە هێشتا گەرمەکەی بولبولەکەی ماچ کرد و گوتی: "لەبەر گۆرانی چڕینی زۆر مرد!"

بەڵام من تووڕە بووم و گوتم: "ئاخر بۆچ دەبێ ئەم بولبولە خاوەن گەرووە چکۆڵە گەرمە بمرێ؟ بۆچ دەبێ چاوانی ئینسان ببنە خۆڵ؟ بۆچی؟ بۆچی؟"

فرانسیسکۆس برۆی گرژ کرد.

گوتی: "بۆچی، بۆچی بونیام هێندە بێ چاو و ڕووە کە پرسیار دەکا؟ پێت وایە خودا دەبێ وەڵامی بداتەوە؟ بێدەنگبە و لە پرسیاری بێشەرمانە گەڕێ!"

وا ئەلعانیش، لەسەر کەشتییەکە هەمدیس بیر و خەیاڵێت ڕاستبوونەوە و پرسیار دەکەن، منیش قسەکانی فرانسیسکۆسم بیرکەوتەوە و بێدەنگ بووم.

ئیدی بەیانییەکیان کەناری نیشتیمان وەدیارکەوت، فرانسیسکۆس بەبێزارییەوە لێم نزیک بۆوە.

– "برا لیۆن خەونێکم بینیوە، خودا بکا نەیەتەدی!"

وەڵامیم دایەوە: "هەموو خەونەکان لە خوداوە نین، برا فرانسیسکۆس مەترسە!"

– "لەخەونما ببوومە مریشک، پێشتریش ئەو مریشکەم لەخەونمدا بینی بوو، مریشکێک کە لە کولانەکەمدا هەڵنیشتبووم و جووجەڵەکانم نابووە ژێر باڵم، لە ناکاوێکڕا بازێک لە ئاسمانەوە شاڵاوی هێنا، زۆر ترسام و لە حەژمەتا دەرپەڕیم و جووجەڵەکانم بەتەنها و بێ پشتوپەنا جێ هێشت، ئیدی بازەکە هات و بەچەنگاڵەکانی جووجەڵەکانمی هەڵگرت و لێیدا فڕی!"

هیچم نەگوت، بەڵام لەرزێکم تێگەڕا و بەخۆم گوت، بێشک ئەو بازە ئێلیاس بووە.

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا.

لەبەرخۆوە گوتی: "من نەدەبوو دوور کەوتمایەتەوە، نەدەبوو مناڵەکانم بێ پشت و پەنا جێ هێڵابا. برا لیۆن دەبێ ئەو بازە کێ بووبێ؟"

– "برا فرانسیسکۆس چەند ڕۆژێکی تر لە پۆرتیۆنکولاین و دەبینین!"

زیاتر و زیاتر لە کەنار نێزیک دەبووینەوە، لەپێشی کەشتییەکەدا دانەوێبووینەوە و تژیی لە پەرۆشیی لە کەنارمان دەنۆڕی، خانووەکان، دا رزەیتوون، دار هەنجیر و ڕەزەکان وەدیارکەوتن. سەرەتای بەهار بوو، زەرعاتەکان کەوتبوونە گوڵکردن، عەرد بۆنێکی خۆشی لێ هەڵدەسا، تەرخون و پونگە چرۆیان کردبوو.

فرانسیسکۆس گوتی: "ناتوانم نیشتیمان بەڕوونی ببینم، بەڵام هەست دەکەم کیژۆڵەیەکە و لە ئامێزمدایە!"

پێمان نایە وشکانی، فرانسیسکۆس دانەویێوە و هەروەها منیش دانەویمەوە و خاکەکەیمان ماچ کرد، خاچمان کێشا و بەپەلە بەڕێ کەوتین. خودایە چ خۆشییەکە گەڕانەوە بۆ نیشتیمان کە بەهار بێ و درەختەکان چرۆیان کردبێ! من دەستی فرانسیسکۆسم گرتبوو تا پێی هەڵنەنووتێ و نەکەوێ، هەردووکمان لەفیکرەوە چووبووین. ناو بەناو فرانسیسکۆس ڕادەوەستا، دەستی هەڵدەبڕی و ڕووەو باکوور، ڕووەو پۆرتیۆنکولا خاچی دەکێشا، وەک بڵێی دۆعای بۆ بکا، وەک بڵێی سوێندی پێ بخوا.

شەوێکیان کە لە کایانێکدا نوستبووین، تاریکوڕوون خەبەری کردمەوە، بەئارامیی گوتی: "هەمدیس خەونێکی ترم بینییەوە، نا، خەون نەبوو، بەڵکو بەچاوانێکی کراوەوە پۆرتیۆنکولام لەنێو درەختەکاندا بینی. سێ ڕۆحی شەڕانگێز پەلاماریان دابوو، باڵەکانیان دەتگوت باڵی شەمشەمەکوێرەیە، چەنگاڵ و شاخیان پێوە و بەکلکە پێچاوپێچەکانیان خۆیان لە کلێسا چکۆڵەکەمان و هۆدەکەمان دەئالاند. ئیدی من هاوارێکم کرد: (بەناوی مەسیح، ونبە ئەی ڕۆحگەلی پۆخڵ!) ئەوسا خاچم کێشا و ئیدی ئەوان ڕەوینەوە!"

بۆ ئەوەی هێوری کەمەوە گوتم: "برا فرانسیسکۆس ئەوە خەونێکی خێر و موبارەکە، خودا سەردەکەوێ!"

فرانسیسکۆس خەنی بوو، لە ناوەڕاستی کایانەکەدا هەڵبەزیێوە و کەوتە سەماکردن. بەڵام کوتوپڕ ترسێک ڕوخساری پۆشی، وەک بڵێی دیمەنێکی ترسناکی لە کایانە نیوە تاریکەکەدا بینیبێ، بەدەمدا کەوتە سەر ئەرزەکە و لەرز دایگرت.

بەترسەوە هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، چ بووە؟ چ شتێکت لە فەزادا بینی؟"

لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا لیۆن، ڕوحمم پێ بکە، یارمەتیم بد ەو لە دۆزەخ دەرم بێنە. وەرە دەچین بۆ سەر شاخێکی بەرز و لەوێ لەنێو بەفردا دەپاڕێینەوە. من بەرلەوەی برایان ببینم، دەبێ خودا ببینم، بۆ ئەوەی پاکژ ببمەوە!"

لەرزم لێهات.

– "ئاخر برا فرانسیسکۆس لە سەرمادا ڕەق دەبینەوە، هێشتا زستان تەواو نەبووە و لە شاخ هێندەی باڵای زەلامێک بەفر نیشتووە!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "برا لیۆن گەر ئیمانت نەبێ، ئەوا هەڵبەت لە سەرمادا ڕەق دەبیتەوە، بەڵام گەر ئیمانت هەبێ ئەوا ئارەقە بەجەستەتا چۆڕاوگە دەبەستێ و هەڵم لەسەرتەوە هەڵدەسێ. خاچ بکێشە، ڕۆژ بۆتەوە، دەی با بڕۆین!"

کەوتینە ڕێ و بەچیاکەدا هەڵگژاین، تا زیاتر سەرکەوتینایە هەوا ساردتر دەبوو، من لەسەرمادا هەڵدەلەرزیم، گەیشتینە بەفر، پێوپلە پەتییەکانمان لە بەفردا ڕۆچوو، یەکەم جار تا کلاوەی پێ و دواتریش تا قولەپێ. بۆ ئێوارە گەیشتینە لووتکە.

لێی پرسیم: "برا لیۆن سەرماتە؟ "

لێوم لە سەرمادا شین هەڵگەڕابوو، تەواوێک ببوومە شەختە و نەمدەتوانی بدوێم. فرانسیسکۆس بەمیهرەبانییەوە دەستی کێشا بەپشتمدا.

– "بیر لە خودا بکەوە برا لیۆنی کلۆڵ، بیر لەخودا بکەوە تا گەرم بیتەوە!"

بیرم لە خودا کردەوە و هەر بیرم لێ کردەوە، بەڵام گەرمم نەبۆوە! سەرما کردبوومییە شەختە، خەوم دەهات و برسیشم بوو. بەخۆمگوت: "ئای ئێستا لێرە، لەناو ئەم بەفرەدا لێی ڕانەکشێیت، بنوویت و ئیدی بەئاگا نەیەیتەوە و بۆ خۆت ئازاد بیت! ئیتر بەشی خۆمم چەشتبوو، ئاخر من بۆ ئەوە نەخوڵقابووم ببمە قارەمان یاخود قەدیس! ئەو کاتە هەڵەم کرد کە دوای قارەمان و قەدیس کەوتم! بۆ ئەوە باش بووم تەمبەڵ و تەوەزەل لەناو خەڵکیدا بێم و بچم و لە دەرگای ماڵان بدەم و سەر لە مەیخانەکان بدەم و بەشێوازە هاسانەکەی خۆم بەدوای خودادا بگەڕێم.

فرانسیسکۆس لەسەر بەفرەکە کڕنۆشی بردو پاڕایەوە، شەو داهات، ئاسمان تژیی بوو بەئەستێرە. هەرگیز لە ژیانمدا ئەستێرەی ئاوها گەورەو بەورشەو لەئینسانەوە نزیکم نەبینیبوو. دەنگی فرانسیسکۆسم ژنەفت.

– "برا لیۆن لەکوێیت، ناتبینم!"

– "ئەوەتام لەپاڵتام برا فرانسیسکۆس، دەتەوێ بڵێی چی؟"

– "برا لیۆن، بیستوومە دەڵێن، ئەو زاهیدگەلە موبارەکانەی کە لە ترۆپکی چیاکاندا دەژین، لەوێ جلکەکانیان لەبەری خۆیان دادەکەنن و چاڵ لە بەفرەکەدا هەڵدەکەنن و دەچنە ناوی و ئارەقە زەنگۆڵ زەنگۆڵ بەقۆڵ و باسکیاندا دێتە خوارەوە!"

بەنیگەرانییەوە وەڵامیم دایەوە: "من زاهید نیم، گەر حەز دەکەیت تۆ جلکەکانت داکەنە!"

ئەو جلکەکانی داکەند، لە بەفرەکەدا خۆی خلۆرکردەوە و بەدەنگێکی بەرز کەوتە گوتنی ئەو گۆرانیی ئەڤینەی کەسێ کوڕە جحێڵەکە لە کووانوویەکی هەڵپڕووکێنەردا چڕیبوویان. ئەوسا جبەکەی لەخۆیەوە پێچا و لێی ڕاکشا تا بنوێ.

– "برا لیۆن ڕۆحگەلێکی شەڕانگێزی تر عەزابم دەدەن، بۆیە لە بەفرەکەدا خۆم خلۆرکردەوە تا بترسن و بەڕێی خۆیاندا بڕۆن!"

بیرم کردەوە بڵێم جا من چ بکەم. بەڵام هیچم نەگوت.

کاتێک دەدوا، چاوانی دەرپەڕین و لەرز دایگرت، دەستی ڕایەڵ کرد وەک ئەوەی بیەوێ خۆی لەشتێک بپارێزێ، بەگوڕ هەستایە سەرپێ، هەنگاوێک گەڕایەوە دواوە، هەنگاوێکی تر و قاچی هەڵنووتا.

لەبەرخۆیەوە بەهەڵلەرزینەوە گوتی: "ئەوە ئەوە، هەمدیس هاتۆتەوە! هەمدیس هاتۆتەوە!"

لەسەرێم ڕووانی. چۆڵ بوو. کەسی لێ نەبوو.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، کێ دەبینیت؟"

– "سواڵکەرێک، سواڵکەرێک کلاوێکی لەسەردایە و دەست و پێیشی کون کون، خوێن لە

زامەکانییەوە دەچۆڕێ، خاچێک لەنێوچەوانی دایە. ئەوەتا! ئەوەتا!"

هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، باوەشم پێیی داکرد، بۆ ئەوەی هێوری کەمەوە، بەئەسپای و میهرەبان لەگەڵیدا دوام.

هەمدیس هاواری کردەوە: "ئەوەتا! ئەوەتا! تژیی لە ڕق تەماشام دەکا، سەر ڕادەوەشێنێ......"

هەڵدەلەرزی، لە سەرمادا نا، بەڵکو لە ترسدا، چاوانی هێشتا دەرپەڕیوو دیقەتی ئەو فەزا چۆڵەی دەدا. لەناکاوێکڕا بەهەموو جەستەی ڕاچڵەکی و دگانە چۆقەی پێ کەوت. قیژاندی: "یارمەتیمبە، واهات!"

باوەشم پێیدا کرد تا نەکەوێ.

– "هاوار بۆ خودا بەرە برا فرانسیسکۆس، هاوار بۆ خودا بەرە تا ڕاوی نێی!"

لەبەرخۆوە گوتی: "ئەدی ئەگەر لەلایەن خوداوە نێردرا بێت چی؟"

دانەوێوە و تۆپەڵێک بەفری هەڵگرت تا تێی گرێ بەڵام ژێوان بۆوە و هەنگاوێک لێی چووە پێشێ.

– "براکەم، براکەم، ئەمرکە!"

وای گوت و بێدەنگ بوو، چاوەڕێی وەڵام بوو.

– "بۆچی هیچ ناڵێیت؟ تۆ کێیت؟ کێ تۆی ناردووە؟ بۆچی سەر ڕادەوەشێنیت؟"

گوێی ڕادێرا، وەک ئەوەی یەکێک قسانی بۆ بکا.

گوتی: "بەرۆکم بەردە، بەڕێی خۆتا بڕۆ! چما ئەدی من ئازاد نیم؟ من لەگەڵ ڕۆحە شەڕانگێزەکاندا دەجەنگم، من حەزم بەوەیە، من مەلایکەت نیم، من ئینسانێکم و هەموو ئەو ڕۆحە شەڕانگێزانەش وان لە مندا، من لەگەڵ ئەواندا دەجەنگم. من خودام لەگەڵە و چ پێویستییەکم بەتۆ نییە، دەی بەڕێی خۆتا بڕۆ! بۆچی دەستە کون کونەکانتم پیشان دەدەیت؟ بڕۆ!"

ئەوجا دەستی هەڵبڕی و تۆپەڵە بەفرەکەی تێ گرت.

هاواری کرد: "من مەلایکەت نیم، حەزیش ناکەم ببمە مەلایکەت، من بەشمشێرەکەی خۆم ڕاهاتووم!"

ئەوجا دای لەقاقای پێکەنینێکی شێتانە، گوتی: "تۆپەڵە بەفرەکە بەر دەموچاوی کەوت و بەڕێی خۆیدا ڕۆیشت، لە کۆڵمان بۆوە!"

داکەوتە سەر ئەرزەکە و قۆڵی گرتم و ڕایکێشام، منیش لە پاڵیدا کەوتم.

قەیرێک بێدەنگ بوو، تۆپەڵێک بەفری هەڵگرت و هێنای بەسەر لاجانگەکانیدا کە خەریک بوو دەسووتا. دواجار لای کردەوە و تەماشای کردم.

– "برا لیۆن دەمەوێ قسەیەکت پێ بڵێم، پرسیارێکت لێ بکەم، تکات لێ دەکەم مەترسە، ئەوە من نیم کە دەدوێم، بەڵکو ئەوە ڕۆحە شەڕانگێزەکانن."

گوتم: "برا فرانسیسکۆس گوێم لێتە!" وامگوت و شەویلگەکانم چۆقەیان پێ کەوت.

– "باشە بۆچی خودا ژنی دروست کردووە؟ دەتوانیت پێم بڵێیت بۆ؟ بۆچی خودا پەراسوویەکی پیاوی

دەرهێنا و ژنی پێ دروست کرد؟ ئەی بۆچی پیاو بەدرێژایی ژیانی لەدووی ئەوە وێڵە کە پەراسووە دەرهێنراوەکەی بۆ خۆی بگەڕێنێتەوە؟ چما ئەوە دەنگی خودایە؟ چما ئەوە دەنگی شەیتانە؟ برا لیۆن تۆ ڕات چییە؟ ئایا ژنهێنان و مناڵ خستنەوە نهێنییەکی پیرۆزن؟"

کە ئەو قسانەیم گوێ لێ بوو لەرز دایگرتم. ئەو دەدوا و هەڵدەلەرزی و هەر بەڕاستی دەمبینی کە ئارەقە بەنێوچەوانیدا چۆڕاوگەی بەستووە. باشە ئەو ڕۆحە شەڕانگێزانە ئاوهایین؟ کێ دەتوانێ باوەڕکا کە ئەوان دڵ و گورچیلەیان شەقار کردووە؟

بەترسەوە لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "برا لیۆن، بێدەنگ مەبە، بدوێ! کێ ناڵێ ئێمە ڕێگە خەراپەکە، ئەو ڕێگەیەمان هەڵبژاردووە کە پێچەوانەی خواستی خودایە؟ ئەی چما خۆی نەیگوتووە: زیادبن و وەک لمی زەریا خۆتان زۆرکەن؟"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس، بەسەر پێڵاوەکانتا دەکەوم، بمبوورە کە ئەم قسەیە دەکەم، بەڵام ئەوە ڕۆحی شەیتانە، ڕۆحی شەیتانی جەستەیە کە ئەلعان لە زاری تۆدا دەدوێ، ئەوە شەیتانە بەمەمکە زلەکانییەوە!"

هاوارێکی بەرزی کرد و کەوتە سەر بەفرەکە، گوریسەکەی لەناوقەدی کردەوە و بەدرێژایی شەو گوێم لێی بوو کە بەورووژانەوە دەیکێشا بەپشت و سمتی خۆیدا و دەیناڵاند. بۆ بەیانی تەواوێک ڕووت لە شوێنەکەی ڕاپەڕی، بەڵام جەستەی بەلێدان و سەرما شین و مۆر ببۆوە، پاشان کەوتە تۆپەڵکردنی بەفر و بەڕیز ئینسانە بەفرینەی لە بەردەمی خۆیدا دانا.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس ئەوە چ دەکەیت؟" وام گوت و ترسام ئەقڵی لەدەسدابێ.

وەڵامی دامەوە: "دەیبینیت ! تاوێکی تر دەیبینیت!" وایگوت و سەرقاڵی دروستکردنی دەست و قاچ بوو بۆ ئەو حەوت شێرە بەفرینەیەی کە لەبەردەمی خۆیدا ریزی کردبوون.

– "دەیبینیت برا لیۆن، تاوێکی تر دەیبینیت!"

لەڕاستیدا دوای قەیرێک، حەوت پەیکەرە بەفرینەم بەجوانی لە ڕیزی یەکدا بینی، ژنێکی کەتە بەمەمکی زلی شۆڕەوە، لەلای ڕاستییەوە دوو کوڕ و لای چەپیشییەوە دوو کچ، لەدواشییەوە ژن و پیاوێک بەسەری نەوییەوە.

فرانسیسکۆس سەیری کردن و دایە قاقای پێکەنین.

گوتی: "بنۆڕە جەنابی فرانسیسکۆس، ئەی کوڕەکەی بێرناردۆنێ، ئەمە ژنەکەتە، ئەمانەش مناڵەکانتن، ئەوانەی دواشیانەوە خزمەتکار و کارەکەرەکەتن. هەموو خێزانەکە چوونەتە دەرەوە بۆ پیاسە، تۆیش لەپێشەوە دەڕۆیت، تۆی پیاو و تۆی باوک و تۆی عالیجەناب!"

کوتوپڕ پێکەنینەکەی وشک هەڵگەڕا، ڕوخساری گرژبوو، دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی. هەر عەینەن لەوساتەدا خۆر نزم بۆوە و سەراپای چیاکەی ڕووناک کردەوە، ئاسیزیی وەکی وێنەی خەونێک و وەک خەیاڵێک، هەروەک ئەوەی کە لەزوقمی بەیان خوڵقابێ، لە فەزادا دەستی ڕاوەشاند.

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی بەسوێ هاواری کرد: "خودایە، خودایە، ئەمر بەخۆر بفەرموو بەسەر

خێزانەکەمدا بکەوێ و بیتوێنێتەوە، دەمەوێ ئازاد بم!"

ئەوجا خۆی دا بەعەردا و دای لە قوڵپی گریان. من نزیکی بوومەوە و لە جبەکەیمەوە پێچا و گوریسە خوێناوییەکەم هەڵگرت و لەنێو قەدیم گرێدا، ئەوسا قۆڵێم گرت و هەڵمساند.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، وەرە و دەچینەوە بۆ پۆرتیۆنکولا، لەوێ برایان ئاگرێک دەکەنەوە و گەرمت دەبێتەوە، هەردووکمان گەرمان دەبێتەوە. ئاخر لێرە بین لەسەرمادا ڕەق هەڵدێین، خۆت باش دەزانیت، کە ئێمە هێشتا ئامادەی ئەوەنین بمرین و خۆمان پیشانی خودا بدەین!" فرانسیسکۆس لەتری دەدا، بەپێوە خۆی ڕانەدەگرت، دەستی لەنێو دەستمدا دەلەرزی. هەردووکمان بێدەنگ بووین. خۆر گەرمتر دەبوو، بەمیهرەبانییەوە لە باوەشی دەگرتین و گەرمی دەکردینەوە، وەک بڵێی خودا چاوی لێمان بێ و بەزەیی پێماندا بێتەوە. کاتێک من لەو خۆرەم دەنۆڕی، خەیاڵم ڕۆیشت و دەستی فرانسیسکۆس لەنێو دەستما خزا. دوو هەنگاوی هەڵێنا، هەڵخلیسکا و بەدەمدا بەعەردەکەدا کەوت. ڕام کرد تا هەڵیسێنمەوە، سەری خوێنی لێ هاتبوو، دوو بەردی تیژ، زامێکی قووڵیان لە شێوەی خاچدا کردبووە نێوچەوانی. دەستی بەرزکردەوەو بەزامەکەیدا هێنا و لە ترسا ڕاچڵەکی.

– "برا فرانسیسکۆس چییە؟ بۆچی هەڵدەلەرزیت؟"

– "ئەو نیشانەیە چییە لەسەر

– "خاچ؟"

لەرز دایگرتبوو، بۆ ساتێک زاری کردەوە تا بدوێ، بەڵام لێکی نایەوە، زانیم دەیەوێ بڵێ چی.

گوتم: "بێدەنگ برا فرانسیسکۆس بێدەنگ، تێگەیشتم!"

دەستیم گرت، منیش وەکو ئەو هەڵدەلەرزیم، هەمدیس ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر. خودایە چۆناوچۆنی توانیمان و هێزی ئەوەمان لە کوێوە هێنا لە چیاکە دابەزین! چۆن توانیمان دەشتەکە ببڕین و نەکەوین لە کاتێکدا کە برسێتی و سەرما و نائومێدی تەنگی پێ هەڵچنیبووین! ئاسیزیی لە دوورەوە، لە ئاسۆوە خۆی پیشان داین و تا دەهات گەورە و گەورەتر دەبوو، ئێمە هەستمان کرد ئەوە وەهم و خەون نییە، بەڵکە ئاسیزییەکە لە بەرد و گەچ، لە دوورەوە قەڵا و بورج و کڵێساکانیمان ناسییەوە. لەو باوەڕەدا بووم ئەوە ئاسیزیی بوو کە هەرچەندێک نزیکی دەبووینەوە، زیاتر گوڕی ئەوەی دەداینێ لە ڕێ ڕۆیشتن بەردەوام بین. فرانسیسکۆس نەیتوانی ئەوانە ببینێ، ئاو لە چاوانییەوە دەچۆڕا و بێ وچان دەبرژایەوە، بەڵام من هەموو شتێکم بۆ وەسف کرد.

– "شار نزیک و نزیکتر دەبێتەوە، ئەوە ئیدی بورجەکان بەتەواوی دەرکەوتن، ئەوە گومەزەکەی کڵێسای قەدیس ڕوفینیۆ یش دەرکەوت..."

فرانسیسکۆس گوێی ڕادەدێراو ئازایەتی تێ دەگەڕا و هەنگاوەکانی خێراتر دەکرد.

چەند جارێک گوتی: "دەترسێم، دەترسێم... برا لیۆن خەونەکەت بیر دێتەوە... چما دەبێ برایان چۆن ببینین؟ بڵێی بازەکە چەند دانەیانی فڕاندبێ؟ من بەپەلە دەڕۆم بۆ ئەوەی زووتر بگەم، بەڵام لەهەمان کاتیشدا بەخۆم دەڵێم: ئای خۆزیا قەت نەگەیشتبام!"

خۆر ئاوا ببوو کاتێک ئێمە گەیشتینە پورتیۆنکولا، دڵمان پەلە پەل لێی دەدا وەک ئەوەی ساڵانێک بێ دوور بین و پورتیۆنکولاش مەخلوقێکی زیندوو بێ، وەک ئەوەی پورتیۆنکولا دایکمان بێ.... بێدەنگ دەچووینە پێش. بێ سرتە پەلکی درەختەکانمان لادەدا و نزیک دەبووینەوە، دەرگاکە کرابۆوە و حەوشەکە چۆڵ بوو، چ دەنگێک نەدەبیسترا... لە ترسا لەرز دایگرتین. چما برایان چییان بەسەر هاتبێ؟ وا شەوە و دەبوو هەنووکە گەڕابێتنەوە. چووینە ژوورەوە، چراکە لە گۆشەیەکدا داگیرسابوو، برا (ماسیۆ)مان لەبەر کووانووەکەدا بینی دانیشتبوو بەچیچکانەوە و ئاگرەکەی خۆشدەکرد، دارەکان تەڕ بوون و دوکەڵیان دەکرد، فرانسیسکۆس هەناسەی گیراو کەوتە کۆکە، ماسیۆ ئاوڕی دایەوە، ناسییەوە و خۆی بۆ ئامێزی کوتا.

هاواری کرد: "برا فرانسیسکۆس، بەخێربێینەوە!" وای گوت و ئەژنۆ و دەست و شانی ماچ کرد. گوتی: "ئێمە وامان بیست کە تۆ لە عارەبستان مردوویت، ئیدی برایان کەوتنە شەڕ فرۆشتن بەیەکدی و لەوە زیاتر نەیانتوانی بەیەکەوە بژین و بڵاوەیان لێ کرد... ئیلیاس زوربەیانی برد، جحێڵکانیانی برد، ئەلعان بەگوندەکاندا دەگەڕێن زێڕ کۆدەکەنەوە، وەک دەڵێن دەیانەوێ کڵێسایەکی گەورە ڕۆنێن، بێرناردۆ و پیێترۆ بەتەنێ لە دارستانەکە دەژین و خەریکی نوێژ و نزان، باوکە سیلڤیستێریش برا بەساڵاچووەکانی برد و هەنووکە لە گوندەکاندا وەعز بۆ پەیڤی خودا دەدەن. ناو بەناو دەگەڕێنەوە ئێرە و هەمدیس دەڕۆنەوە. من بەتەنێ لێرە ماوم، لێرە دادەنیشم و ئاگر دەکەمەوە و چاوەڕێی تۆ دەکەم. برا فرانسیسکۆس هەزار جار بەخێربێینەوە!"

وای گوت و هەمدیس کەوتەوە ماچکردنی فرانسیسکۆس و دەست بەشاندا هێنانی.

فرانسیسکۆس بەبێدەنگیی لەبەر ئاگردانەکەدا کروشکەیکرد. لەئاگرەکەی دەنۆڕی کە دارەکەی هەڵدەلوشیی، دەستی ڕایەڵ کرد تا گەرمی بێتەوە و ناوبەناویش زاری دەکردەوە و لەژێر لێوەوە دەیگوت: "خوشکە بڵێسەی ئاگر، خوشکە بڵێسەی ئاگر..."

وای دەگوت و هەمدیس بێدەنگ دەبۆوە.

ماسیۆ پەرۆش بوو قسەیەک لە فرانسیسکۆسەوە ببیەت، گوتی: "برا فرانسیسکۆس هیچ ناڵێیت، حەز دەکەیت هەموو برایان کۆکەمەوە و بیانهێنم بۆ ئێرە؟ من ماندوو بووم کە ئەوەندە بێ ئیش لێرەدا دانیشتم، ئەمرکە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "چ بڵێم برا ماسیۆ، ئەمری چ بکەم؟ لێرەدا لای ئاگرەکەوە دانیشتووم و چاوەڕێ دەکەم. دەنگێک لەناوەوەمڕا پێم دەڵێ: چاوەڕێکە!"

ئاوم گەرم کرد و لە گۆشەیەکدا لەسەر ئەژنۆ دانیشتم و پێوپلە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆسم شت، پاشان بەپارچە پەڕۆیەکی تەڕ بەئاوی شلەتێن کەوتمە شتنی چاوانی کە جەراعەتی پێدا دەهاتە خوارەوە.

هەرسێکمان بێدەنگ بووبن، هەنووکە کە فرانسیسکۆس لێرە لەگەڵماندا بوو، من و ماسیۆ لەناوەوەمانڕا هەستمان بەئارامی و دڵنیاییەکی قووڵ دەکرد. لە دەرەوە بایەکی توند هەڵی کردبوو، با خۆی بەدرەختەکاندا دەکێشا و پەلکەکانیانی دەشکانەوە، لە دوورەوە سەگەل دەوەڕین.

ماسیۆ قابلەمەکەی نایە سەر ئاگرەکە تا ئەو خواردنەی کە هەبوو بۆمان لێ بنێ. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی ئێمە لەوێ نەبووین، ئەو قامیش و شوڵکەداری لە کەنار زەریا لێ کردبۆوە و زەمیلەی پێ چنیبوون و فرۆشت بوونی و بەپارەکەی خۆی ژیاند بوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیە فرانسیسکۆس دەستی بەسەر ئاگرەکەدا ڕایەڵ کرد بوو، وەک ئەوەی نزا بکا، لە جۆرە ئارامییەکی دەگمەندا غەرقب بوو، بونیام ئەو ئارامییەی لە ڕوخساریدا دەخوێندەوە، ئاخر ئیدی ئەو عەردی بیر چووبۆوە و بۆ ساتێک واهەستم کرد لەو شوێنەی دانیشتبوو، لای ئاگردانەکەوە بەرزبۆتەوە و بەحەواوە دەشەکێتەوە. بیستبووم کاتێک قەدیسان بیر لە خودا دەکەنەوە، قورسایی جەستە دەبەزێنن و بەئازادی لە فەزادا دەشەکێننەوە. هێور هێور فرانسیسکۆسم بینی کە هەمدیس لە حەواوە دادەبەزییەوە و سەرلەنوێ بەئارامی لەبەر ئاگردانەکەدا دانیشتەوە. ئێوارە داهاتبوو، کەس هیچی نەدەگوت، هەرسێکمان بەختەوەرانە بێدەنگ بووین.

لەناکاوێکڕا ماسیۆ لای کردەوە و من ڕووم بەلای دەرگاکەدا وەرگێڕا. کەسێک لە دەرگای دا.

ماسیۆ گوتی: "دەشێ ئەوە یەکێک لە براکان بێت، من دەچم و دەیکەمەوە!"

هەستا، قلافەتی کەتە و خەریک بوو سەری بیدا لە ساپیتە قامیشەکە. دەرگاکەی کردەوە و دەستوبرد گوێم لێی بوو کە بەدەنگێکی بەرز قسانی دەکرد:

– "ئێە، چیت دەوێ؟ ژن نابێ بێتە ژوورەوە، ئێرە شوێنێکی پیرۆزە!"

بەسەرسامی هەستامە سەرپێ. بینیم ژنێک لەبەر دەرگاکەدا ڕاوەستاوە و بەجۆرێک خۆی پێچابۆوە کە تەنها توانیم چاوانی ببینم.

بەدەنگێکی میهرەبانانە گوتی: "برا ڕێگەم بدە بچمە ژوورێ، من دەمەوێ، من دەبێ باوکە فرانسیسکۆس ببینم!"

فرانسیسکۆس دەنگەکەی ژنەفت و ڕاپەڕی، سەری لەنێو دەستەکانیدا حەشاردا، وەک ئەوەی بیەوێ دیارنەمێنێ. منیش دەنگەکەم ناسییەوە و خۆم لە فرانسیسکۆس نزیک خستەوە.

بەئەسپایی گوتم: "برا فرانسیسکۆس، کلارا..."

فرانسیسکۆس قۆڵی گرتم.

بەترسەوە قیژاندی: "نامەوێ بیبینم! برا لیۆن ڕوحمم پێ بکە نامەوێ بیبینم!" ئەوجا ڕووی بەلای ئاگرەکەدا وەرگێڕا و لەژێر لێوەوە گوتی: "ئەی بڵێسەی ئاگری خوشکم، وی لە بەفرە لە بەفر، دەبیتوێنەرەوە تا ببێتە ئاو و دیارنەمێنێ! ببێتە ئاو و بڕژێتە زەریای خوداوە!"

بەڵام کیژەکە هەنووکە لە دەرگاکە هات بەم دیودا و لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا کڕنۆشی برد و ڕوخساری وەدیارخست. فرانسیسکۆس هێشتا سەری لەنێو دەستەکانیدا شاردبۆوە و لای نەکردەوە تا کیژەکە ببینێ.

کیژەکە بەدەنگێکی تژی لە میهرەبانی و گلەیی گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، بەزەییت پێمدا بێتەوە، سەرت هەڵبڕە و تەماشام کە!"

– "گەر تۆ هەر بەڕاستی کیژەکەی کۆنت چیفیسیت، گەر خودات خۆشدەوێ، گەر لەخودا دەترسیت،

ئەوا هەستە و بەڕێگەی خۆتا بڕۆ!"

دەستی لابرد و ڕوخساری بەو تێشکاوی و وێرانی و خوێنەوە وەدیارکەوت کە لە چاوانییەوە دەهاتە خوار.

گوتی: "گەر مایەی قێز و ئازار نیم ئەوا سەیرم کە، من کوێر بووم، سوپاس بۆ خودا ئیدی ناتوانم بتبینم!"

کیژەکە ڕوخساری بەپێی فرانسیسکۆسەوە نوساند و وەڵامی دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس مەترسە، من سەر هەڵنابڕم تا بتبینم، هەروا ناشمەوێ تۆ من ببینیت، تەنێ گوێم بۆ ڕادێرە. گوێم بۆ ڕادێرە بزانە چ دەڵێم!"

فرانسیسکۆس خاچی کێشا و گوتی: "بەناوی مەسیحی لەخاچدراو، گوێ ڕادەدێرم!"

کیژەکە بەحیرسەوە و بەدەنگێکی قووڵ گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، ئەو ڕۆژەت بیردێتەوە کە تۆم شڕوپڕ پۆش و پێپەتی لە شەقامێکی ئاسیزیی بینی؟ لەو ڕۆژەوە چ جێگەیەک بۆ ڕۆح لە جەستەمدا نییە، ڕۆحم دەیەوێ هەڵفڕێ. باوکە فرانسیسکۆس گەر دانەویتەوە و لە ڕوخسارم بنۆڕیت ئەوا دەبینیی کە چۆن وەکو مۆم تواومەتەوە و ئیدی زەندەقت دەچێ. بەڵام گەر ڕۆحم ببینیت، ئەوا خەنی دەبیت، باوکە فرانسیسکۆس ڕۆحم جبەیەکی وەک ئەوەی تۆی پۆشیوە و کلاوێکی وەک ئەوەی تۆی لەسەر کردووە و گوریسێکی وەک ئەوەی تۆی لەناوقەدییەوە گرێداوە و بەپێی پەتی دەگەڕێ. چ شادومان نیم بەوەی کە ئیتر لەگەڵ دایک و بابما، لەگەڵ هاوڕێکانمدا، لەگەڵ خەڵکیدا بژیم. دونیا بەبەرم تەنگە و دەخوازم بڕۆم! باوکە فرانسیسکۆس قژم ببڕە و بیخەرە نێو ئاگرەکەوە، لە جبەکەی خۆتمەوە بپێچە، بەگوریسەکەت ببەستەوە، دەخوازم بەرەو بیابان بچم، دەخوازم وەک پەڕەسێلکانی چیا، لەسەر گابەردێک هەڵنیشم، باوکە فرانسیسکۆس دەخوازم دوورکەومەوە، دەخوازم لە عەرد دوورکەومەوە!"

هەر بەڕاستی وەک پەڕەسێلکەیەک خوێندی، من و ماسیۆ سەرمان داگرت و گریاین، وەی ئەوە چ پەرۆشییەکی گەورە بوو بۆ یەکانگیر بوون لەگەڵ خودا!

فرانسیسکۆس گوێی بۆ ڕادێرا، ڕوخساری بێ جووڵە و ڕەق وەکی بەرد.

کیژەکە جار دوای جار لە قسەکردن دەوەستا، ڕوخساری نابووە سەر پێی فرانسیسکۆس و پرچی بەخۆڵەمێشی ئاگردانەکە خۆڵەمێشاوی ببوو، چاوەڕێ بوو فرانسیسکۆس بدوێ، چاوەڕێی کردو چاوەڕێی کرد، بەڵام فرانسیسکۆس کڕ و تا دەهات ڕوخساری ڕەقتر دەبوو.

کیژەکە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، ڕووت وەرمەگێڕە، تووڕە مەبە. تۆ بەپێی پەتی دەڕۆیت و سەما دەکەیت و گۆرانیی دەچڕیت و هاوار لە کڕیاران دەکەیت: (وەرن، من ئەو ڕێگەیەم کە دەچێتەوە لای خودا، وەرن شوێنم کەون!) هەر کە گوێم لەدەنگی تۆ بوو، باب و دایکم و ماڵەکەم و هەر شتێک کە هەمبوو بەجێم هێشت، جحێڵێم جێ هێشت، جوانیم و هیوام بەمناڵ خستنەوە لەباربرد و هاتم بۆ ئێرە، ئەوە خەتای تۆ بوو. پێت خۆشبێ یان نا، تازە دەبێ گوێم بۆ ڕادێریت. گوێ ڕادێرە، ئەمڕۆ من ماڵئاواییم لە دونیا کرد، گرانبەهاترین جلکەکانم پۆشی، بۆ دوایەمین جار پرچە زەردەکەم شانە کرد، گوارە

ئاڵتوونەکانم لە گوێ کرد و ملوانکە ئاڵتوونە دەنک درشتە مرواریەکانم کردە مل و چووم بۆ کڵێسا تا خەڵکی بمبینن، تا خەڵکی جوانییەکەم ببینن و پێی بڵێن خوداحافیز. تا خۆیشم ناشیرینی خۆم ببینم و پێی بڵێم خوداحافیز. پاشان چووم بۆ لای دەستە خوشکەکانم بۆ ئەوەی بۆ دوایەمین جار بیانبینم، پێدەکەنیم و لە شادومانییدا سەمام دەکرد، ئەوانیش بەسەرسامییەوە لێیان پرسیم:

(کلارا چیتە؟ ئەرێ بۆچی ئەوەندە خۆشحاڵیت؟ چییە شوو دەکەیت؟) وەڵامم دانەوە: (ئا، شوو دەکەم. زاواش لە خۆر جوانترە و لە پادشاش بەهێزترە.) گوتیان: (ئەی کەنگێ زەماوەندەکە ڕێکدەخەن؟) پێکەنیم و گوتم: (ئەم ئێوارەیە، ئەم ئێوارەیە!) گەڕامەوە ماڵەوە، ماوەیەکی زۆر بەبێدەنگی لە بابم و دایکم و خوشکەکانم ڕوانی و ئەوجا خوداحافیزییم لێ کردن. هەنووکە دەنگی شین و زارییان دەبیبەم کە چەند سەعاتێک دواتر، بەدوامدا گەڕاون تا بمدۆزنەوە، ئەدی چۆناوچۆنی دەتوانن لە ئامێزی خودادا بمدۆزنەوە! کە ئێوارە داهات، بەبێدەنگی لە ژوورەکەم هاتمە خوارەوە، ڕێگەی لای دار زەیتوونەکانم گرتەبەر، بەلای کڵێساکەی قەدیس دامیانۆدا تێپەڕیم، ئەوسا فڕیم و باوکە فرانسیسکۆس گەیشتمە ئەم ناوچە پیرۆزەی تۆ، بانگت کردم و ئیدی منیش هاتم!"

فرانسیسکۆس گوتی: "من؟ من؟"

– "بەڵێ تۆ باوکە فرانسیسکۆس تۆ، دوێنێ شەو کە نوستبووم – خۆت دەزانیت لەکاتی نوستندا جەستە دەنوێ و ڕۆح بەئاگایە – گوێم لێت بوو بەناو بانگت کردم. باوکە فرانسیسکۆس تۆ بوویت، تۆ. وەک بڵێیت هەمدیس لەبەر پەنجەرەکەمدا ڕاوەستابیتەوە و بانگم کەیت: (وەرە! وەرە!) ئیتر منیش هاتم.

فرانسیسکۆس هاوارێکی کرد و هەستایە سەرپێ، ویستی بڕوا، بەڵام هەمدیس دانیشتەوە. بەچواردەوری خۆیدا دەستی گێڕا و پارچە دارێکی بەدەستەوە هات و فڕێیدایە ناو ئاگرەکەوە. پاشان هەمدیس سەری لەنێو دەستەکانی نایەوە و ماوەیەکی زۆر بێدەنگبوو. وەک بڵێی خەم زوبانی لەگۆ خستبێ و نەیەوێ کیژەکە ببینێ.

کیژەکە هەر چاوەڕێی کر دو هەر چاوەڕێی کرد، بەڵام فرانسیسکۆس یەک وشەی لەزار نەهاتە دەرەوە، تووڕە دیاربوو. کیژەکە لەسەر ئەژنۆ هەستا و دەستەکانی گرمۆڵە کرد.

گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، من دڵم لەبەر پێتا خاڵی کردەوە. ئەدی بۆچی وەڵام نادەیتەوە؟ پێویستە لەسەرت وەڵامم بدەیتەوە!"

بێدەنگی باڵی کێشابوو، لەدەرەوە وڕەی بایەکی توند دەهات و خەریک بوو دەرگاکەی لە گرێژنە دەبرد. فرانسیسکۆس دەستەکانی کردەوە، لەملاولای خۆی ڕوانی، پێڵووی تروکاند و سەیری ئێمەی کرد.

وەک ئەوەی لەخەتەردا بێ و داوای یارمەتی بکا، گوتی: "برا لیۆن، برا ماسیۆ، وەرنە ئێرە بۆ لام!"

پاشان چنگێک خۆڵەمێشی هەڵگرت و بەپڕتاو کردی بەسەری خۆیدا و لە گۆناکانی هەڵسوویی و خۆڵەمێشەکە چووە چاوانییەوە.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چما بەزەییت پێیدا نایەتەوە؟ ڕوحمی پێ بکە!"

قیژاندی: "نا..!" بۆ یەکەم جار هەستم کرد چ توندوتیژی و خەمێک لە دەنگییدا هەیە، دەستمی بەتوندی لەسەر شانی لابرد و هەمدیس هاواری کردەوە: "نا! نا!"

کیژەکە هەستایە سەرپێ و برۆکانی گرژ کرد و ڕوخساری مۆن بوو، شکۆ و شانازی باوانی لەناوەوەیڕا بریندار ببوو.

گوتی: "من لێت ناپاڕێمەوە و ئیدی ناکەوم بەسەر پێتا، گوێم بۆ ڕادێرە. منیش وەک تۆ ڕۆحێکی نەمرم کە لە خەتەردایە، تۆ بەشا رو گوندەکاندا دەگەڕێیت و وەعزی ڕزگارکردنی دونیا دەدەیت، دەی کەواتە ڕزگارمک ە! ئەوە ئەرکی تۆیە ڕزگارم کەیت. گەر ئەوە نەکەیت، گەر ڕزگارکردنی ڕۆحم ڕەت کەیتەوە، ئەوا لێپرسراوێتی ڕۆحی منت دەکەوێتە ئەستۆ و ئەوسا لە دۆزەخدا ڕۆدەچیت. هەستە، ئەو جبەیەم بدەرێ کە داوام لێ کردیت، هەستە قژم ببڕە و بیخەرە ئاگرەکەوە، ئەوجا دەس بنێرە سەر قژە دەسکەنەکراوەکەم، دۆعا بکە و بەخوشکە کلارا بانگم کە!" فرانسیسکۆس لە جێگەکەی ڕاپەڕی و لە دەرگاکەی ڕوانی، وەک ئەوەی بیەوێ بچێتە دەرەوە. من و ماسیۆ هەستاین تا بەر لە ڕۆیشتنی بگرین، ئەو ڕاوەستا، سەری داگرت و هەموو جەستەی کەوتە هەڵلەرزین. ئاخر وی هەموو جارێک کە بڕیارێکی گرنگی پێچەوانەی خواستی خۆی دابا ئەوا جەستەی هەڵدەلەرزی، بەلەتردانەوە گەڕایەوە و خۆی بەئاگردانەکەوە گرت، بڵێسەی ئاگرەکە لەسەر ڕوخساری پرشنگی دەدایەوە و وا پێ دەچوو ڕوخساری هەڵایسابێ، بەدەنگێکی بەسوێ و تژیی لە سووکایەتی، گوتی: "ئەی کچی کۆنت، ئەی کچە دەسەڵاتدارەکەی کۆنت فاڤۆڕینۆ چیفیی، دەتوانیت بەپێی پەتی بەسەر عەردا بڕۆیت؟"

کیژەکە بەدڵنیایی و شانازییەوە وەڵامی دایەوە: "دەتوانم!"

– "دەتوانیت بەرگەی برسێتی بگریت و لە دەرگای ماڵان بدەیت و داوای سەدەقە بکەیت؟"

– "دەتوانم!"

– "دەتوانیت گەڕەکان بشۆیت؟ دەتوانیت دەمیان ماچ کەیت؟"

– "بەڵێ دەتوانم!"

– "دەتوانیت ئەی کیژی جوان، خۆت ناشیرین کەیت و ئەوسا مناڵان لە جادەکاندا دواتکەون و هوهات لێ بکێشن و بەژنەی سیحرباز و گێڕەی بێ تەربێت و بەپشتکۆم بانگت کەن؟ ئایا دەتوانیت شادومان بیت بەوەی لەپێناوی مەسیحدا بوویتەتە ژنێکی سیحرباز و گێڕێکی بێ تەربێت و پشتکۆم؟"

کیژەکە وەک ئەوەی سوێند بخوا، دەستی هەڵبڕی و هەمدیس گوتی: "بەڵێ دەتوانم، دەتوانم!"

– "ئاخر ناتوانیت!"

– "با، دەتوانم. کیژەکەی کۆنت چیفیی هەر بەتەنها بەرگەی ژیانی خۆش و ئارام ناگرێ، بەڵکو بەرگەی هەژاری و ڕووت و ڕەجاڵی و سووکایەتیش دەگرێ، دەتوانێ هەموو ئەو شتانە بکا کە خەڵکی تر دەیکەن."

– "من متمانەم بەژن نییە، مارەکەی حەوا تا ئەبەد گوێچکە و دەم و لێوتانی لستۆتەوە! هەوا و هەوەسم مەخەرە بەر، ژنانی ترت لێ کۆدەبنەوە، پێکەوە دەچنە سەربانی دەیرەکەتان و لەوێوە لە برایان

دەنۆڕن، برایانیش دەچنە سەربانی دەیرەکەی خۆیان و لەوێوە لە ئێوە دەنۆڕن، ئیدی دێوی جەستە خۆشحاڵ و خەنیی لەنێوان ئەو دوو دەیرەدا دێ و دەچێ! هەستە، بچۆرەوە ماڵەوە، نامانەوێ ژنمان لەگەڵ بێ!"

– "ئاخر ژنیش مەخلوقی خودایە، ئەویش ڕۆحێکی هەیە و دەیەوێ ڕزگاری کا!"

– "ڕێگەی گەیشتنە لای خودا بۆ ئێوە ڕێگەیەکی ترە، ئێوە دەبێ شوو بکەن و منالْ بخەنەوە، تەقوای ئێوە شکۆفەکردن و بەرگرتنە، ئەویش نەک لە تەنهاییدا، بەڵکو لەناو خەڵکدا !"

– "تۆ ناکرێ سنوور بۆ تەقوا دانێیت، ئاخر تەقوا لە هەر کوێ حەز بکا شکۆفە دەکا و بەر دەگرێ، بەڵام زیاتر تەنهای پێ خۆشترە."

– "هۆشیاری هەیە لای ژن لە تێگەیشتووییەوە نییە، کێ فێری کردوویت وەڵام بۆ هەموو شتێک بدۆزیتەوە؟"

– "دڵم!"

فرانسیسکۆس ئەو دیوارەی جێ هێشت کە پاڵی پێوەدابوو. بەهەڵنووتانەوە هات ەپێشێ بۆ ناوەڕاستی ژوورەکە، من ڕام کرد تا قۆڵی بگرم.

گوتی: "بەرم دە، دەستم لێوە مەدە!"

پاشان لەناکاوێکڕا بەیەک قەڵەمباز خۆی گەیاندە لای ئاگردانەکە، دانەوێوە، مشتێک خۆڵەمێشی هەڵگرت و بەقورسی کردی بەسەری کیژەکەدا، خۆڵەمێشەکەی لە قژ و ڕوخسار و ملی سویی و بڕێکیشی کردە دەمییەوە. لێوی جوڵاند، شتێکی لەژێر لێوەوە گوت، بەڵام کەس لەیەک وشەی حاڵی نەبوو، دەنگی زیاتر لە مڕەی ئاژەڵێک دەچوو، بەڵام وردە وردە و دوای ماندووییەکی زۆر ئەوجا دەنگی بۆوە بەدەنگی بونیام. لەو بێدەنگییە خەتەرناکەدا، دوو وشەی ئینسانییانە بیسترا، تەنێ دوو وشە:

– "خوشکە کلارا... خوشکە کلارا..."

ئاگرەکە کلْپەی سەندبوو، لەسەر ڕوخساری فرانسیسکۆس و کلارا شەوقی دەدایەوە، هەردووکیان تەواوێک لە خۆڵەمێش هەڵکێشرابوون. چراکە کەوتە پرتە پرت، ڕووناکییەکەی کزبوو، کەس نەجووڵا نەوتی تێ کا، وەک بڵێی هەموومان ڕەقهەڵاتبین. چراکە کوژایەوە و تەنها تیشکی ئاگری ئاگردانەکەمان بۆ مابۆوە، دەنگی فرانسیسکۆس بیسترا، ئارام و ئاشتییانە و تەواوێک ئینسانی و گەلێک میهرەبان.

– "خوشکە کلارا خۆشهاتیت بۆ لامان!"

***

بەخێرایی دەماو دەم لە گوندەکانی دەوروبەر و ئاسیزییدا هەواڵی ئەوە بڵاوبۆوە کە فرانسیسکۆس لە عارەبستانەوە گەڕاوەتەوە و لەوێ موجیزەی نواندووە و سوڵتانی کردۆتە مەسیحی و ئیدی سوڵتان شارەکەی خۆی، (دامییێتێ)ی تەسلیمی خاچپەرستان کردووە. ئیدی ئەو هەواڵە خۆشانە بەگوێی برایان گەیشتن و لە هەموو لایەکەوە بەشەرمەزاری بۆ پۆرتیۆنکولا، بۆ پشتیرە کۆنەکەیان گەڕانەوە. فرانسیسکۆس ئامێزی بۆ کردنەوە و پێشوازی لێ کردن.

هەمووان گەڕانەوە و پۆرتیۆنکولایان لێ پڕبۆوە، پەلکی درەختیان هێنا و لەو دەوروبەرەدا کەوتنە ڕۆنانی کوخ، بێرناردۆ و پێترۆ بەچاوانێکی نیوە لێکنراوەوە گەڕانەوە و هێشتا هەر غەرقی عیبادەت بوون، کاپێللۆ بێدەنگ و بەبێ کڵاوەکەی، هەروەها ئیرنیۆش بەبلوێرەکەی شانییەوە هاتەوە.

دواجار ئێلیاس و لایەنگیرانیشی گەڕانەوە، ئێلیاس توندوتیژ، دڕندە، قڵافەتێکی پتەو، برۆ چڕ و سمێڵ تاشراو و کتێبێکی ئەستووریشی بەدەستەوە بوو.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، خودا بێ ئەندازە خۆشی دەوێی، ئاخر ئەو هێشتا لەسەر ئەرز گلی داویتەوە تا بەئامانجە باڵاکانت بگەیت، من پێم وایە هێشتا خەرەندێکی تر لە پێش ماوە پیایدا هەڵزنێیت!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "برا ئێلیاس دەبێ بزانیت کە ئامانجی باڵا بۆ ئینسان خودایە، ئێمە بەر لەمردن ناتوانین بەوە بگەین!"

ئێلیاس ڕەتی دایەوە: "ببوورە، بەڵام من پێم وایە تەنێ لە ژیاندا دەتوانین بەوە بگەین!"

هەمووان بێدەنگ بوون و چاوەڕێ بوون گەردەلوولەکە هەڵکا.

ماوەی سێ ڕۆژ بوو فرانسیسکۆس بەناو برایاندا دەگەڕا، پرسیاری دەکرد، قسانی بۆ دەکردن، هەوڵی دەدا بزانێ کاتێک ئەم لەسەفەری عارەبستان بووە، ئەوان چ ڕێگەیەکیان گرتۆتەبەر. هەندێک لە برایان بەرەو شارە بەناوبانگەکەی بۆلۆگنا چووبوون و لەوێ کەوتبوونە وەعزدان، بەڵام ڕووبەڕووی بەرهەڵستی زانا ئایینییەکانی ئەوێ ببوونەوەو ئەمانیش بەشەرمەوە بەرگەی ئەو هەلومەرجەیان گرتبوو، بەڵام هەر کۆڵیان نەدابوو، قوتابخانەیەکیان لەو شارە لەخۆباییە کردبۆوە و لەو قوتابخانەیەدا برا گەنجترەکان دەسنووسە پیرۆزەکانیان موتاڵاکردبوو، کتێبی ئەستووریان کڕیبوو، شەوانیان بەموتاڵاو دەرسکردنەوەوە بردبووە سەر. ئەوان نە وەعزیان دابوو، نە عیبادەتیان کردبوو، نەکاریشیان کردبوو، بەڵکو تەنها سەرگەرمی خوێندن ببوون.

فرانسیسکۆس گوێی بۆ هەموو ئەوانە ڕادێرا و دڵی لە ڕق و تووڕەییدا جۆشی سەندبوو.

پێی گوتم: "برا لیۆن، ئێمە شکستمان هێنا، ئێمە تۆومان کرد و هەنووکە بنۆڕە کێڵگەکە پڕە لە خەشخاش و گەزنە. ئەم پیاوە خوێنەوارانە چ گەلە گورگێکن هاتوونەتە پشتیرەکەمانەوە؟ من چ مەعریفەتێکم ناوێ، چ زانایییەکم ناوێ، شەیتان لەمێشکدا دانیشتووە، لەدڵیشدا خودا. دڵ لەشتە زانستییەکان تێناگا، هەرگیز کتێب ناکاتەوە. برا لیۆن پێت وایە چیمان بەسەر بێ و بکەوینە کوێوە؟ خەرەند؟"

ڕۆژی دواتر خوێنەوارێکی بینی کە نەیدەناسی، خوێنەوارێک تەواو ڕەنگپەڕیو و گۆنا چرچولۆچ و چاو گەورە، بەسەر کتێبێکدا نوشتابۆوە و بەپەرۆشەوە دەیخوێندەوە. دوور لە خودا و دوور لەبرایان، دونیا لەبەر چاوانیدا ون و جگە لەخۆی و کتێبەکەی چ شتێک لەئاسمان یاخود لەسەر عەردا نەمابوو.

فرانسیسکۆس لێی نزیک بۆوە و دەستی کێشا بەشانیدا. کوڕە گەنجەکە ڕاچڵەکی.

– "ناوت چییە؟"

– "ئەنتۆنیۆ!"

– "خەڵکی کوێیت؟"

– "خەڵکی پورتوغاڵ!"

– "کێ ڕوخسەتی پێ داویت کتێبت پێ بێت؟"

کوڕە گەنجەکە کتێبەکەی بەسینگییەوە نووساند و وەڵامی دایەوە: "برا ئێلیاس!"

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و کتێبەکەی لێ وەرگرت.

– "بەڵام من ڕوخسەتت نادەم!" بەتووڕەیی وای گوت و کتێبەکەی هەڵدایە ناو ئاگرەکەوە. هاواری کرد: "خۆڵەمێش! خۆڵەمێش! خۆڵەمێش!"

بەڵام کاتێک فرانسیسکۆس کوڕە گەنجەکەی بینی بەچاوانێکی فرمێسک تێزاوەوە لە بڵێسەی ئاگرەکە دەنۆڕێ، بەزەیی پێیدا هاتەوە.

– "کوڕی خۆم گوێ ڕادێرە، هەموو ساڵێک من لەجەژنی پاکدا زیندوو بوونەوەی مەسیحم بینیوە، هەموو ئێمەی مەسیحییان بەدەوری مەرقەدەکەیدا کۆدەبینەوە و دەگرین، دەگرین و نائومێدانە بەعەردا دەکێشین تا بەڵکو خۆی بکاتەوە. دەی بنۆڕە، هەر ڕێک ئەو کاتەی ئێمە لەوێدا ڕاوەستاوین و دەگرین، کێلی قەبرەکەی هەپروون دەبێ و بەئاڵایەکی سپییەوە لەنێو عەردەوە دێتە دەرێ و بەرەو ئاسمان هەڵدەکشێ و بەزەردەخەنەوە لێمان دەنۆڕێ. من تەنێ لەیەک جەژنی پاکدا زیندووبوونەوەی ویم نەبینیوە، ئەویش ئەو ساڵەبوو کە زانایەکی گەورەی ئاپینی هاتبوو لە زانکۆ لە بۆلۆگنا دەیخوێند، سەرکەوتە سەر مینبەری کلێسا و چەندین سەعات لەبارەی زیندووبوونەوەی مەسیحەوە ئاخاڤت، هەر دەدوا و ڕوونی دەکردەوە و ئێمەیش تەواوێک کاس و وڕ ببووین. سوێند دەخۆم ئەو ساڵە کێلی قەبرەکە نەشکا و کەس زیندووبوونەوەی مەسیحی نەبینی!"

کوڕە خوێنەوارەکە غیرەتی دایە بەر خۆی و گوتی: "برا فرانسیسکۆس گەر تێنەگەم مەسیح بۆچی زیندوو دەبێتەوە، ئەوا چ زیندووبوونەوەیەکی نابینم، ئاخر جگە لەئەقڵی ئینسان متمانەم بەچ شتێکی تر نییە! "فرانسیسکۆس لە تووڕەییدا دەمی کەفی کرد و هاواری کرد:

– "هەر لەبەر ئەمەشە ڕێگەی هەڵە دەگرنەبەر، هەر لەبەر ئەمەشە چ زیندوو بوونەوەیەک نابینن. چۆن و بۆچی؟ چ لاسارییەکە! نەفرەت لە ئەقڵی ئینسان!"

برا ئیگیدیۆ ڕاوەستاوو گوێی ڕادێرابوو، لەزەتی لەقسەکانی برا فرانسیسکۆس دەبرد و دەستی بەدەمییەوە گرتبوو تا زەردەخەنەکەی حەشاربدا. کاتێک دەستی فرانسیسکۆسم گرت تا بڕۆین، برا ئیگیدیۆ بەدواماندا ڕای کرد.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس دەک دەمت خۆشبێ، تۆ دەدوێیت و یەکسەر وشەکان لەناوەوەمڕا دەبنە کردەوە. یەکشەممەیەکیان کە تۆ لێرە نەبوویت، هەر ئەم ئەنتۆنیۆ خوێنەوارە بەیەک گورز قاقزی ڕەشکراوەوە هات و داوای لێ کردم ڕوخسەتی بدەمێ بچێت بۆ ئاسیزیی تا لەکلێسای قەدیس ڕوفینیۆ نوتق بدا. منیش وەڵامیم دایەوە: (بەخۆشحاڵییەوە ڕوخسەتت دەدەمێ بەڵام بەمەرجێک. مەرجەکەش ئەوەیە کە هەر سەرکەوتیتە سەر مینبەر، وەک مەڕ هاوارکەیت: (باع ! باع! نابێ جگە لە باعە باع چ شتێکی تر

بڵێیت!) ئەو کە وەڵامەکەمی بیست سوور هەڵگەڕا و تووڕەبوو، وای زانی پێی ڕادەبوێرم و نووسینەکانی لەبەر سینگیدا شاردەوە. بەفیزێکەوە گوتی: برا ئیگیدیۆ من مەڕ نیم، بەڵکو ئینسانم، من ناباعێنم، بەڵکو دەدوێم، خودا ئیمتیازێکی گەورەی بەخشیوەتە ئینسان کە ئەویش وشەیە!"

فرانسیسکۆس پرسی: "ئەی تۆ چیت وەڵام دایەوە برا ئیگیدیۆ؟"

– "برا فرانسیسکۆس ڕاستییەکەی من تەواوێک ساکاو و زوبانم بەسترا و لەحەژمەتا خۆم خستە کۆکە، نەمدەزانی چ بڵێم، برا کێدرۆم بینی کە بەگورزە دارەوە لەدارستانەوە دەگەڕایەوە، خۆم گەیاندێ تا یارمەتی بدەم و دارەکانی لەگەڵدا هەڵگرم. بەو جۆرە خۆم ڕزگارکرد."

فرانسیسکۆس پێکەنی.

گوتی: "برا ئیگیدیۆ وەڵامێکی لەوە باشتر هەیە، خۆت دەیبینیت! دەی برا لیۆن وەرە!"

پرسیم: "برا فرانسیسکۆس هەمدیس بۆ کوێ بچین؟ " دەترسام هەمدیس بۆ چیایەکی بەبەفر داپۆشراوی ترم بەرێت.

وەڵامی دامەوە: "بەرەو بێشەی شەیتان، بۆ بۆلۆگنا!"

پاش تاوێک گوتی: "برا لیۆن کەشتییەکەمان ئاوی تێ دەچێ، دەترسێم غەرق بێ. بۆلۆگنا، بۆلۆگنا تۆ دەبێ پۆرنیۆنکولامان بۆ هەڵلووشیت!"

ڕۆیشتین، نا، نەڕۆیشتین، بەڵکو وەک با هەڵمان کرد. هەوا خۆش و نیمچە گەرم، دار سێو و دار هەرمێکان شکۆفەیان کردبوو، یەکەمین گوڵە خەشخاشەکان لە کێڵگەکاندا بریقەیان دەدایەوە، ئەرز پۆشرابوو بەگوڵە میناى چکۆڵەی سپی و زەرد، بایەکی گەرم دەهات و پەلکی درەختەکانی هێنابووە لەرە و دەگەیشتە دڵمان و دەیکردنەوە. نازانم بۆچی هەموو ڕۆژانی بەهار من دڵم لای خوشکە کلارا بوو، خۆشحاڵ بووم کە بەهیممەتی فرانسیسکۆس، سەرەک قەشە قاییل بوو لە نزیک کلێسای قەدیس دامیانۆ، کلارا دەیرێک وەربگرێ و بۆ خۆی لەوێدا ژیانێکی پڕ لە تەقوا و زوهد بژێت.

بەیانییەک گەیشتینە بۆلۆگنا. بۆلۆگنا شارێکی گەورە و بەنێوبانگ بوو، جاددەکانی تژیی بوون لەخەڵک، ئاڵای سوور بەمەیخانەکانەوە کرابوو، میوە و سەوزە لە دوکانەکاندا هەڵدرابوونەوە، خانمگەلی شۆخ و شەنگی پەڕی ڕەنگاوڕەنگ بەسەر تێدەپەڕین. ئێمە شەقامێکی باریکمان گرتەبەر و گەیشتینە شوێنێکی دووری بەدرەخت داپۆشراو، فرانسیسکۆس سەیری ئەملاولای خۆی کرد و ئەوجا لە دەرگای ئەو قوتابخانە ئایینییەی دا کە ئێلیاس و هەندێ لە برا نوێیەکانمان ڕۆیان نابوو. دەستوبرد چووە ژوورەوە، ئەوێ هۆڵێکی گەورەبوو کە مێزێکی لاکێشەیی لێ دانرابوو، پێنج شەش برا بەدەوری مێزەکەدا نوشتابوونەوە و دەیانخوێندەوە، کتێب و قاقز لەنێو تاقی دیوارەکاندا دانرابوو.

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "هێی برا لە دین وەرگەڕاوەکان، ئەوە چ دەکەن لێرە؟ ئەم کەرەستە شەیتانیانەیە چییە؟ شەرم ناکەن؟"

براکان بەترسەوە ڕاستبوونەوە. فرانسیسکۆس بەدەوریاندا سوڕایەوە و ئەو کتێبانەی داخست کە دەیانخوێندەوە. گوتی:

– "نەفرەتتان لێبێ ئەی برا لەدین وەرگەڕاوەکان! ئێوە ئەو پەیڤەی مەسیحتان بیرچۆتەوە کە دەڵێ: ستایش و شانازیی وا لە ڕۆحی هەژاردا. خودا ئەمری بەمن کردووە ساکار و نەخوێنەوار بم، ئەو دەستی گرتم و پێی گوتم: (وەرە دەمەوێ بەکورتترین پێپلیکانەدا بەرەو ئاسمانت بنێرم، تۆیش دەستی براکان بگرە، ئەوانیش بەو پێپلیکانەیەدا ببە کە پیشانت دەدەم!) ئیدی بەو جۆرە من دەستی ئێوەم گرت، بەڵام ئێوە دەستتان لەنێو دەستمدا دەرهێنا و ئەو ڕێگە پان و پۆڕەتان گرتەبەر کە دەچێتەوە سەر شەیتان. هەستن و هەموو ئەو کتێبانەی سەر تاقەکان داگرن و لەحەوشەکەدا کۆمەڵیکەن، برا لیۆن تۆیش ڕاکەو ئاگرێک بکەرەوە! ئێوەیش هەمووتان بەپەلە ڕێگەی گەڕانەوە بۆ لای دایکتان، ڕێگەی گەڕانەوە بۆ پۆرتیۆنکولا بگرنەبەر. بەناوی موبارەکی فەرمان جێبەجێکەر، بکەونە ڕێ!"

ئەوجا هەموو کتێب و قاقز و دەسنووسە کۆنەکانی لەناوەڕاستی حەوشەکەدا کەڵەکە کرد و منیش بەڕاکردن چووم ئاگر بێنم.

فرانسیسکۆس گوتی: "وەرە پێشێ خوشکە ئاگرمان!"

وای گوت و دانەوێوە، ئاگرەکەی نا بەژێر کتێب و قاقزە کەڵەکەکراوەکانەوە و خاچی کێشا.

– "بەناوی مەسیح، بەناوی قەدیسی خۆنەویستی و بەناوی قەدیسی هەژاری!"

ئەوجا ڕووی کردە ئەو برایانەی بۆ خوێندن هاتبوون بۆ بۆلۆگنا.

– "ئێوە چەند کەسن لێرە دەخوێنن؟"

– "حەوت!"

– "من تەنها شەشتان دەبینم، ئەی حەوتەم کوا؟"

– "نەخۆشە و لە هۆدەکەیدا ڕاکشاوە."

– "ئەویش بێنن، بیکەنە کۆڵتان و بڕۆن، من کلیلەکان هەڵدەگرم و دەرگاکان دەکەمەوە!"

کاتێک هەموو شتەکان بەئارەزووی دڵی ئەو بەڕێوەچوون و شەش قوتابییەکە لەگەڵ حەوتەمدا ڕۆیشتن و تەنها گردۆڵکەیەک خۆڵەمێش لەهەموو ئەو دەسنووس و قاقزانە مایەوە، فرانسیسکۆس دانەوێوە و خۆڵەمێشەکەی بەهەردوو دەستی هەڵگرت.

– "بنۆڕە برا لیۆن، بیخوێنەرەوە بزانە چ لەم کتێبە نووسراوە؟"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس نووسراوە، زانستی ئینسان خۆڵەمێشە. بەدەردی ئەو قەشە سەیرە جلک سپییەی کە لە ڕۆما بینیمان و دەیگوت کێنیزا ێ نادا! کێنیزا ێ نادا!"

– "جگە لەوە چ شتێکی تر نا؟ چ شتێکی تری لێ نەنووسراوە؟ لێرە لەکۆتایی لاپەڕەی دووەمدا، چی نووسراوە؟"

نوشتامەوە و وا خۆم نواند کە دەخوێنمەوە: "خودا دانەوێوە و سەیری خوارەوەی کرد و هاواری کرد: (ئاگر، ئاگر، کچی خۆم عەرد بۆگەنی کردووە، بۆگەن بەرەو ئاسمان بەرز دەبێتەوە، دابەزە و بیکەرە خۆڵەمێش!"

فرانسیسکۆس بەترسەوە ڕەتی دامەوە: "نا، نا، وا نەنووسراوە، نەنووسراوە: ئەوێ بکەرە خۆڵەمێش، بەڵکو نووسراوە: ئەوێ پاکژ کەرەوە!"

***

فرانسیکۆس پەلەی بوو بۆ پۆرتیۆنکولا بگەڕێتەوە، ئاخر وی نیگەران و شتەکانی لە ناوەوەیڕا پەنگ پێ خواردبۆوە، پێدەچوو تەقەللابدا بڕیارێکی گەورە بدا. ڕۆژی دواتر کاتێک ئێمە لەئەشکەوتێکی نزیک پۆرتیۆنکۆلادا خەبەرمان بۆوە، فرانسیکۆسم بینی لە جێگەکەی ڕاپەڕی. گوتی: "برا لیۆن، خەونێکم بینیوە، خەونێکی ترسناک، خێرا هەستە!"

– "چ خەونێک برا فرانسیسکۆس؟"

– "شوانەکە ببووە کەسێکی تر، مەڕەکان لە دەشتەکەوە بەرەو لەوەڕگە چڕەکان بەرەو خوار دەبوونەوە، کەفەڵیان گۆشتن ببوو!"

– "برا فرانسیسکۆس تێ ناگەم!"

– "مەڕەکان لەدەشتەکەوە بەرەو خوار دەبوونەوە، بەڵام برا لیۆن ئێمە نامانەوێ قەڵەو ببین، بەڵکو ئێمە لەسەر چیا دەمێنینەوە و لەسەر بەرد دەلەوەڕێین!"

هەمدیس گوتم: "ببووره برا فرانسیسکۆس، هەر تێناگەم!"

– "ئێمە دەبێ سەمابکەین و چەپڵەلێدەین تا خودا کاتی خۆی بەسەیرکردنی ئێمەوە بەرێتە سەر، برا لیۆن قایلیت؟"

قسانی دەکرد و بەخێرایی دەڕۆیشت، منیش هانکە هانک بەدوایدا ڕام دەکرد.

کاتێک گەیشتینە پۆرتیۆنکولا، چراکان دادەگیرسێنران. هەموو برایان کۆببوونەوە و ئێلیاس قسانی بۆ دەکردن، ئێمە هەناسەمان لەخۆ بڕی و گوێمان ڕادێرا، دوا قسەیمان ژنەفت.

پێی گوتن: "براکانم، گوتوومە و هەمدیس دەیڵێمەوە: ئیتر فیرقەکەمان منداڵێکی ساوا نییە، بەڵکو گەورە بووە و ئەو جلکە کورتەی منداڵی نابێ بەبەری، بەڵکو جلکێکی تازە و گەورەی گەرەکە، جلکێک بەبەری ئینسانێکی گەورە. هەژاریی تەواوەتی باشە بۆ ئەو کاتەی کە دوو سێ برا دێن و ڕێگەمان لەبەردەمدا دەکەنەوە، بەپێی پەتی دەڕۆن و سواڵی لەتە نانێک دەکەن و تێر دەبن، کوختێکی هاکەزایی سەرو زیادیانە. بەڵام ئێستا، سوپاس بۆ خودا، ئێمە بووینەتە سوپایەکی شەڕکەر، هەژاریی تەواوەتی بۆتە بەربەستی سەر ڕێگەمان، بۆیە ئێمە دەبێ کڵێسا و دەیر ڕۆنێین، ئێمە دەبێ مژدەبەر ڕەوانەی هەموو وڵاتان کەین، ئێمە دەبێ خواردن بدەینە هەزاران برامان و پۆشتەیان کەینەوە و پەنایان بدەین. ئاخر چۆناو چۆنیی ئەمە بەهەژاریی تەواوەتی دەکرێ؟"

دەستی فرانسیسکۆسم گرت، وی هەڵدەلەرزی.

بەئەسپایی پێی گوتم: "گوێت لێ بوو، برا لیۆن گوێت لێ بوو؟ دەیانەوێ هەژاری لەماڵەکەی خۆیدا وەدەرنێن!"

چاوانی تاریک ببوون، دەیویست ڕابکا و بکەوێتە قسان، بەڵام من گلیم دایەوە.

– "بێدەنگ برا فرانسیسکۆس، بێدەنگ، ئارامت هەبێ با گوێمان لە هەمووی بێ!"

هەنووکە دەنگی ئێلیاس، گرمەی دەهات.

– "ئەڤینی تەواوەتیش بەربەستێکی ترە، ئەووەڵێن براکانمان لە ڕێگەکاندا سەمایان دەکرد و گۆرانییان دەچڕی، منالآن بەبەرد و توێکڵە لیمۆوە دوایان دەکەوتن، خەڵکی لێیان دەدان، بەڵام ئەمان ئەو دەستەیان ماچ دەکرد کە تێی دەسرەواندن، ئەمەیان ناونابوو ئەڤینی تەواوەتی. بونیام دەتوانێ لە منالێک بدا، بەڵام هەرگیز دەرەقەتی سوپایەک نایەت، ئەڤینی تەواوەتی دەسەسرێک نییە فرمێسکی پێ بسڕدرێ، بەڵکو دەبێ شمشێرێکی هەڵگرتبێ کە بەوە بەرگریی لەدادوەری بکا و تاوانباران بکوژێ. دەبێ ئەڤین چەکدارکرێ، ئێمە لەنێو گەلە گورگدا دەژین، ئێمە نابێ ببینە مەڕ، بەڵکو دەبێ ببینە شێر، مەسیحیش بۆ خۆی شێرێک بوو. برایان ئەمەیە ئەڤینی تەواوەتی. ساکاریی تەواوەتی و سافیلکەییش چی تر بەعەمەل نەماوە. ئەقڵ گەورەترین دیاریی خودایە بۆ ئینسان، ئەقڵە کە جیامان دەکاتەوە لە ئاژەڵ، هەر بۆیە لەسەرمان پێویستە ئەقڵمان دەوڵەمەند کەین، قوتابخانە ڕۆنێین، لێگەڕێین برایان بخوێنن تاوەک گاڵتەچییەک خۆمان پیشانی دونیا نەدەین. دڵ شتێکی باشە، ئەویش خەڵاتێکی گەورەی خودایە، بەڵام لاڵە، لاڵە و نایەوێ بدوێ. ئەقڵ پەیڤی خودا وەکو شمشێر دەگرێ بەدەستییەوە، پەیڤیش براکانم کوڕی خودایە، ئێمە نابێ ببینە گاڵتەگێڕی خودا، بەڵکو دەبێ ببینە جەنگاوەری خودا، درەوشاوەترین و بڕندەترین چەکی ئێمەیش پەیڤی خودایە. ئێمە هەمووان بۆ برا فرانسیسکۆس دەنوشتێینەوە و دەستی ماچ دەکەین، ئەو تا ئێستا بەباشترین شێوە ئەرکی خۆی ئەنجامداوە، ئەو فیرقەکەمانی گۆش کردووە و خواردنیداوە، هەر لەوکاتەوەی گرووپەکەمان منالێکی چکۆڵە بووە، هەنووکە ئەو منالە گەورە بووە، دادەنەوێتەوە و دەستی بابی ماچ دەکا، خوداحافیزی لێ دەکا و دەڕوا و ڕێگەی خۆی دەگرێتەبەر. خوداحافیز برا فرانسیسکۆس، وا ئیتر ئێمە دەڕۆین!"

فرانسیسکۆس هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، دەیویست هێرش بەرێ، بەڵام من توند قۆڵیم گرتبوو.

چەند جارێک پێم گوت: "برا فرانسیسکۆس ئارامگرە، لێگەڕێ با لە قسەکانی بێتەوە، بابزانین دەگاتە کوێ؟"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "خەونەکە... خەونەکە... خودایە دەستت ڕایەڵ کە!"

گوێمان لێ بوو برایان چەپڵەیان بۆ ئێلیاس لێدا و بەخۆشحاڵییەوە هاواریان کرد. هەڵبەت زۆریان باوەشیان پێداکردووە و ئەوانی تریش دەستیان ماچ کردووە. ئیدی فرانسیسکۆس نەیتوانی لەوە زیاتر دگان بەخۆیدا بگرێ، بەگوڕ ڕای کردە پێشێ و خۆی گەیاندە بەر دەرگاکە و منیش بەدوایدا ڕام کرد.

هەر کە برایان ئەویان بینی، لەجێی خۆیاندا وشک بوون، لە ئێلیاس کشانەوە و ئێلیاس بەخۆی و گۆچانە زلە شوانکارییەکەی دەستییەوە بەتەنێ مایەوە، گۆچانەکەی لەخۆی گەورەتربوو. فرانسیسکۆس بەپێهەڵنووتانەوە چووە پێشێ و لە ئێلیاس نزیک بۆوە.

بەدەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی" برا ئێلیاس، ئەم گۆچانە شوانکارییەت لەکوێ دۆزیوەتەوە؟"

ئێلیاس هەوڵی دا بابەتەکە بەلایەکی تردا بەرێ.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، من بۆ برایان دەدوام لە..."

– "گوێم لێت بوو، گوێم لەهەموو شتێک بوو، بەڵام من پرسیاری گۆچانەکەم لێ کردیت، لە کوێ دۆزیوتەتەوە؟"

– "نازانم، دەبێ بڵێم ئەوە موجیزەیەک بوو؟ ئەم بەیانییە برایەک هات کە هەرگیز لەمەوبەر نەمدیبوو، بەڵام برا فرانسیسکۆس زۆر لەتۆ دەچوو، بەرەو ئەو جێگەیە هات کە منی لێ ڕاکشابووم و سەرم نابووە سەر بەردێک و خەریک بوو خەوم لێ دەکەوت، ئەو برایە هات و ئەم گۆچانەی لەپاڵما دانا و ئیدی دەسوبرد دیارنەما. برا فرانسیسکۆس دەشێ ئەو کەسە تۆ بوو بیت؟"

فرانسیسکۆس هاواری کرد و دەستی ڕاوەشاند: "من؟ نەفرەت لەم دەستانەم بێت! برا ئێلیاس منیش عەینەن تۆ ڕاکشابووم و خەریک بوو خەوم لێ دەکەوت..." دەسوبرد گوتی: "نا، نا، من نەبووم، کەسێکی تر بوو، ڕەحمەت لەدەستەکانی بێ!"

کە ئێلیاس بینی فرانسیسکۆس وڕێن ەدەکا، بەهاوسۆزییەوە زەردەخەنەی هاتێ، هەندێک لەبرایان بەدزییەوە پێکەنین، گوێم لە دوو برا بوو لە دوامەوە. یەکێکیان گوتی: "شێت بووە!" ئەوی تریان وەڵامی دایەوە: "وسبە، تۆ دەبێ لەبری ئەوە بەزەییت پێیدا بێتەوە، فەقیرە..."

هەنووکە بێرناردۆ و پێترۆ و باوکە سیلڤێستێر نزیک بوونەوە، برا بەساڵاچووەکان تاویان دایە خۆیان تا دەستی باوکە سیلڤێستێر ماچ کەن. ئێلیاس بێ جووڵە لەگەڵ لایەنگیرانیدا ڕاوەستابوو، لە دوایشییەوە قوتابییەکان بێ دەنگ و بێ جووڵە ڕاوەستابوون. فرانسیسکۆس لە یەکەبەیەکەیان نزیک بۆوە و دەستی هەڵبڕی و دۆعای بۆ کردن. غەمێک لەسەر ڕوخساری نیشتبوو، تەواوێک ڕەنگپەڕیو و لێوی خۆی دەگەست تا بەر لە قوڵپی گریانەکەی بگرێ. دوای ئەوەی دۆعای بۆ هەموویان کرد، لەبەر ئەوەی شەکەت و دەیشیویست چەند قسەیەک بکا، داوای کرد کورسییەکی بۆ بێنن تا لەسەری دانیشێ. ماسیۆ دەسوبرد چوو کورسییەکی بۆ هێنا و ئەمیش لە ناویدا ڕۆچوو. پاشان دەستی گرت بەڕوخسارییەوە و دانەوێوە و ماوەیەکی درێژ تێپەڕی و هیچی نەگوت. لەبەر ئەوەی من لەنزیکییەوە ڕاوەستابووم، دەمارەکانی لاجانگیم بینی هەڵاوسابوون، ئیشارەتێکم بۆ کێدرۆ کرد و چوو پەرداخێک ئاوی بۆ هێنا. فرانسیسکۆس دوو قومی لێدا و ئاهێکی هاتەوە بەر.

لەژێر لێوەوە گوتی: "برای ئاو، ڕەحمەتت لێ بێ!"

هەموو هێزی خۆی کۆکردەوە، هەستایە سەر پێ و باوەشی کردەوە.

بەهەناسەبڕکێوە کەوتە قسان، بەجۆرێک کە ئێمە بەزەحمەت دەنگیمان دەژنەفت.

– "براکانم، خودا مشتێک دانەوێڵەی بەئەمانەت دا پێم و منیش چوومە دەرەوە تا بیوەشێنم، دەستم بۆ ئاسمان هەڵبڕی و لێی پاڕامەوە باران ببارێنێ و ئەویش بارانەکەی باراند، ئەمجارەش دەستم هەڵبڕییەوە و لێی پاڕامەوە خۆر بنێرێ تا ئەوەی چاندوومە گوڵ بکا، ئیدی خۆرهەڵات و ئەوەی چاندبووم گوڵی کرد و سەراپای کێڵگەکە سەوز دەچۆوە، دانەویمەوە لەئەرزەکەم ڕووانی تا بزانم ئەوە چ جۆرە

دانەوێڵەیەکە کە خودا بەئەمانەت پێیداوم، کە دانەوێمەوە، دانەوێڵەی پیرۆز و خەشخاشی لەخۆباییم بینی. بەخۆم گوت ئەوە خواستی خودایە، کێ چوزانێ، گوڵە خەشخاش جوان و سوورە، ئەوانیش خاچێکی ڕەش لەسەر دڵیانە، جوانییەکەی ئەوانیش وەکی خۆراکە بۆ بونیام، خۆراکێک عەینی دانەوێڵە، لەبەرئەوە ڕەحمەتیش لە خەشخاش بێ! برایانم، ئەی دانەوێڵە و خەشخاشەکان، ئەم ئێوارەیە قسەیەکی خەتەرناک هەیە دەمەوێ پێتان بڵێم، گوێم بۆ ڕادێرن!

پێم وایە ئێلیاس ڕاست دەکا، من ئەرکی خۆم بەبێ کەم و زیاد بەجێ هێناوە، ئەرکی سەر شانی من تۆوکردن بوو، تۆوی خۆم کرد. ئەلعان ئیتر دەبێ خەڵکانیتر بێن ئاوی بدەن و بیدوورنەوە و بیگوێزنەوە، من بۆ ئەوە لەدایک نەبووم گەنمەکە بدوورمەوە و قازانجی لێبکەم، بەڵکو بۆ ئەوە لەدایکبووم عەردەکە بکێڵم و تۆویکەم و پاشان بەڕێی خۆمدا بڕۆم. سوێند دەخۆم من نەمویستووە بەجێتان بێڵم، براکانم من بێ ئەندازە ئێوەم خۆش دەوێ، من بێ ئەندازە بەو برایەتییەمانەوە گرێدراوم، ئیتر چۆن دەتوانم بەجێتان بێڵم؟ بەڵام دوێنێ شەو پێدەچوو خودا بێت کە هاتبووە خەونم، من ئەوم نەبینی، بەڵکە تەنها دەنگیم ژنەفت، گوتی:

(فرانسیسکۆس، ئەوەی لەتواناتدا بوو کردت، ئیدی لەوەندە زیاترت لە توانادا نییە، بچۆ بۆ پورتیۆنکولا، برایەک گۆچانێکی شوانکارەیی پێیە کە لە باڵای خۆی درێژترە..."

فرانسیسکۆس لە قسەکردن وەستا، هەموان بەزاری داپچڕاوەوە چاوەڕێی بوون، ئێلیاس هەنگاوێکی بەرەو لای نا، بەڵام فرانسیسکۆس نیگایەکی تیژی ئاراستەکرد و لەجێی خۆی ڕاوەستا.

هەمدیس فرانسیسکۆس گوتی: "سوێند دەخۆم من هەرگیز بیرم لەو نەکردۆتەوە، خودایە ببوورە، بەڵام تەهارەتی ئەو دژی ئەو کەسانەیە کە گرووپەکەمانیان ڕۆناوە و توند و تۆڵیان کردووە، وی هەرگیز هەژاریی تەواوەتی، ئەڤینی تەواوەتی و ساکاری و سافیلکەیی تەواوەتی ناسەلمێنێ! ئەو وەکو داگیرکەرێک لەدایک بووە و ئەو سیفەتە باشانە لەگەڵ سروشتی ویدا نایەنەوە. من بیرم لە برا بێرناردۆ کردۆتەوە کە بەدوای تەنهاییدا دەگەڕێ، یاخود بیرم لای جەنابی پێترۆ یاخود باوکە سیلڤێستێر بووە، ئەوان ڕانە مەڕەکەی مەسیحیان بەرەو ئەو پشتیرانە، بەرەو ئەرزی قاقڕ، بەرەو بەردە پیرۆزەکان ڕانومایی دەکرد کە شیاوی خۆیانە، بەرەو ئەو تەلانانەیان دەبردن کە هێشتا هەر دەسووتێن و ناکوژێنەوە، ئەو زاتانە دەسبژێری منن. بەڵام خودا، خواستی بەدی بێ، کەسێکی تری هەڵبژارد. کاپتن ئێلیاس نزیکتر مەبەوە، کاتێک کوڵی ئازارم دەنیشێتەوە و غەمی نێو دڵم بەتاڵ دەبێتەوە، ئەوسا خۆم بانگت دەکەم. کاتێک دەستم لەسەر سەرت دادەنێم کە ئیدی لە ڕق و تووڕەییدا نەسووتێ و نەلەرزێ، بەڵکو وەکی ئەڤین سازگار و پاکژ بێ، ئەوسا خۆم بانگت دەکەم!"

دەستی بەنیشانەی خاچ دانا، سەری داگرت، خوێن لەچاوانییەوە هاتە خوار و بەسەر گۆنایدا ڕژا و ریش و سمێڵی شەلاڵی خوێن بوو. ئازار زۆری بۆ هێنابوو، بەڵام لە حەژمەتا لێوی دەگەست و دگانی بەخۆیدا دەگرت. لەبەرخۆوە گوتی: "خودایە تێناگەم، بەڵام پرسیار ناکەم. چما بۆچی پرسیار بکەم؟ من چ بەرهەڵستییەک نانوێنم. چما بۆچی بەرهەڵستی بنوێنم؟ ڕاوێژکردن بەتۆ هەڵدێرێکە بۆ خۆی، چۆناوچۆنی

شۆڕببمەوە و هەڵدێرەکە هەڵبسەنگێنم؟ تۆ هەزارانساڵی ئایندە دەبینی و داوەریی دەکەیت، ئەوەی ئەمڕۆیش مێشکی چکۆڵەی بونیام بەناعەدالەتی دادەنێ، دوای هەزاران ساڵی تر دەبێتە تۆوێک بۆ ڕزگاربوونی ئینسان. گەر ئەو شتە بوونی نەبا کە ئەمڕۆ ئێمە ناومان ناوە ناعەدالەتی، ئەوا ڕەنگە هەرگیز دونیا عەدالەتی بەخۆوە نەبینیبا!"

کە دەدوا، ڕوخساری زیاتر پرشنگی دەدا، وەک بڵێی یەکەمین جار بێ ئەو خەیاڵاتەی بۆ بێ و ئیدی دڵی لێوڕێژ بوو لە ئارامی. زەردەخەنەی هاتێ، ئەوسا ڕووی کردە ئێلیاس و ئیشارەتێکی بۆ کرد. ئەویش بەگۆچانەکەی دەستییەوە لێی نزیک بۆوە.

بەمیهرەبانی گوتی: "برا ئێلیاس، بچەمێرەوە، دەمەوێ بەرەکەتت بدەم، بنۆڕە ئەلعان دەستەکانم نالەرزن و وەکی ئەڤین سازگار و پاکژن!"

هەردوو دەستی نایە سەر سەری ئێلیاس.

ئەوجا بەدەنگێکی قووڵ گوتی: "برا ئێلیاس، خودا نهێنییە و درک ناکرێ، وەک گێژەنێک وەهایە، وی بەو تەرزەی پێیخ ۆش بێ بەخششی خۆی بەسەر خەڵکیدا دابەش دەکا، پێوانەکانی ئەو وەک ئەوانی ئێمە نین، خەیاڵاتی ئەو بەجۆرێکە کە ئەقڵی بونیام لە توانایدا نییە نزیکی بێتەوە، گەر یەکێک لێینزیک بێتەوە ئەوا دەبێتە خۆڵەمێش. گۆچانەکەم بدەرێ!"

ئێلیاس بۆ ساتێک دوودڵ بوو، گۆچانەکەی توند لەنێو دەستیدا گرت و بۆ دواوە ڕایکێشا. بەڵام فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد.

هەمدیس فەرماندەرانە گوتی: "گۆچانەکەم بدەرێ!"

ئێلیاس سەری نەوی کرد و گۆچانەکەی بۆ ڕایەڵ کرد. فرانسیسکۆس بەهەمان دەنگە قووڵ و هێورەکەی درێژەی بەقسان دا.

– "برا ئێلیاس، خودا ئەمری پێ کردووم و منیش بەگوێی ئەو دەکەم، خودایە، گەر بەهەڵە دەنگم تەرجومەکردیت، ئەوا ئیشارەتێکم بدەرێ، ئاسمان ساماڵە، هەورە برووسکەکەت بنێرە و بگرمێنە، دەرگاکە هەپروون بەهەپروون کە، بەر لەوەی دەستم بنێمە سەر سەری و دۆعای بۆ بکەم، دەستم ببڕەوە!"

بێدەنگ بوو، چاوەڕێی کرد، چ شتێک ڕووی نەدا. فرانسیسکۆس بەخێرایی دەستی بەرزکردەوە و گوتی: "برا ئێلیاس، دەستم دەنێمە سەر سەرت، بچەمێرەوە، بەئەمانەت مەڕەکانمت پێ دەسپێرم، بەرەو لای خودا ڕێنوێنییان کە، بۆ لەوەڕیان ببە بەو تەرزەی خودا نیشانەی لەوەڕگەکانی هەڵداوە، تۆ دەبێ حیساباتەکان مشت و ماڵ کەیت، بۆ من نا، بەڵکو بۆ خودا، من تەنێ دەتوانم دۆعات بۆ بکەم. دۆعای من ببە، گۆچانە شوانکارییەکە ببە، بکەوە ڕێ و ڕێگە پیشانی مەڕەکان بدە!"

خوێن و فرمێسک ئامێتەی یەکدی بوون و لەچاوانییەوە هۆن هۆن دەڕژایە خوار. لەیەکەبەیەکەی برایانی ڕوانی، وەک بڵێی خوداحافیزییان لێ بکا، وەک بڵێی بمرێ و ئیدی ماڵئاواییان لێ بکا. بەسەر قۆڵی جبەکەی چاوانی سڕی.

– "براکانم ببوورن، من نەمدەزانی جیابوونەوەمان ئەوەندە تاڵە بۆیە گریام. خوداحافیز! خەمین مەبن،

من لەلاتان ناڕۆم، بەڵکو هەمیشە بەبێدەنگی و نەبینراو لە تەکتاندام، ئێوە تەنێ دەتوانن شەوانە لەخەونەکانتانا ببینن. ئێوەیش ئەی سێ خوشکە سەنگینە لەیەکتر جیانەبووەوەکە، تۆ ئەی هەژاریی پیرۆز، ئەی هاوسەرە پێپەتی و شڕوپڕ پۆش و زگ برسییەکەم، تۆیش ئەی ئەڤینی پیرۆز، تۆ ئەی ئەوەی کە دەسەسڕێک شک نابەیت فرمێسکەکانتی پێ وشک کەیتەوە و شمشێرێکت نییە بکوژیت، بەڵکو وەک مەریەم خودات وەک منالێکی چکۆڵە لەباوەش گرتووە، تۆیش ئەی ساکاریی پیرۆز، ئەی ئەوەی کە دەم بەخەندە وەڵامی هەموو پرسیارەکان دەدەیتەوە و دەڵێیی: (نازانم، نازانم...) کەچی وەکی ئەوە وایە هەموو شتێک بزانیت. لێتان دەپاڕێمەوە دەس لەبرایان بەر مەدەن، لە تەکیاندا بڕۆن، وەک سەگی پاسەمەڕ بەسەر ڕەوەکەوە بێدار بن و مەهێڵن چ مەڕێک بزر بێ!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، بەڵام هێشتا دڵی ئاوی نەخواردبۆوە، هەمدیس لە هەمووانی ڕوانییەوە و زەردەخەنەی هاتێ.

– "گەر بڕیاربێ شێوەی تەیرێک بکەینە مۆری گرووپەکەمان، منالەکانم ئێوە کام تەیر هەڵدەبژێرن؟ نە هەڵۆ برا ئێلیاس، نە تاووس برا کاپیللۆ، نە بولبول برا ئیرێنۆ، کۆترە شینکەی شەرمنیش نا برا بێرناردۆ، تەیرەلحوبیش نا برا لیۆنۆ، بەڵکو کلاوکوڕە!"

ئەوجا دەم بەخەندە کەوتە هۆنینەوەی سوپاسگوزارییەک بۆ کلاوکوڕە:

– "برا کلاوکوڕە کلاوێکی لەسەردایە وەکی ئەوەی ئێمە، ڕەنگی باڵی لەڕەنگی جبەکەی ئێمە، لەهەمان ڕەنگی ئەرزە، ساکار و هەژارانەیە وەک جلکەکانمان، کلاوکوڕە لە پەلکێکەوە دەفڕێ بۆ پەلکێکی تر و دادەبەزێتە ڕێگەکان بۆ ئەوەی دەنکە جۆیەک بدۆزێتەوە و بیخوا. بەیانیانیش، هەموو بەیانییەکیش بەگۆرانی چڕینەوە بەرەو ئاسمان هەڵدەگژێ و مەست بەڕووناکی، دیارنامێنێ، ئیتر بینینی وی لەهێزی چاواندا نامێنێ، پاشان لە ناکاوێکڕا وەک دەنکە خۆڵێک دەکەوێتە سەر ئەرز. برا کلاوکوڕە بەیانیان نوێژی خۆی دەکا، بەرەو لای خودا دەچێ و پاشان دەگەڕێتەوە بۆ سەر عەرد!"

ئێلیاس دەستی هەڵبڕی و ئیشارەتێکی کرد کە دەیەوێ بدوێ.

– "برا فرانسیسکۆس، ئەوەی تۆ و دەکا، هەر هەمان وەخت ئەوە دەدوورێتەوە کە چاندوویەتی، چونکە پێشوەخت تامی بەری ئەو شتە دەکا کە دەیچێنێ. برا فرانسیسکۆس تۆ بەختەوەریت لەبەرئەوەی بەتەواوی ئەو ئەرکەت بەجێ هێناوە کەخودا پێیی سپاردوویت، واتە ئەرکی تۆوکردن، وا هەنووکەش ئارام و ئاسوودە گۆچانە درێژەکە بەدەستێکی تر دەسپێریت، برا فرانسیسکۆس ئیدی کاتێک خۆت پیشانی خودا دەدەیت، باوەشت تژییە بەگوڵەگەنم. وا منیش گۆچانەکە بەرز دەکەمەوە و سوێند دەخۆم: ئەو ڕێگەیەی تۆ کردتەوە و سێ چوار برای پێدا ڕۆیشتن، بەڵێن بێ بیکەمە ڕێگەیەکی پان و بەرینی وا کە هەزاران کەسی پێدا بڕۆن، بەڵێن بێ ئەو چاکەخوازییانەی تۆ کردتە بنەما، فراوانی کەم و بیکەمە مایەی بەختەوەریی نەک هەر بەتەنها بۆ سێ چوار برا، بەڵکو بۆ هەزارەها، بەڵێن بێ ئەم پۆرتیۆنکولا چکۆڵەیە بکەمە قەڵا و کۆشکی خودا، سوێند دەخۆم!"

وای گوت و پاشان ئەمری کرد دوو کورسی بێنن و لەبەر ئاگردانەکەدا داینێن، دەستی فرانسیسکۆسی

گرت و لەسەر کورسییەکیان داینیشاند و خۆیشی لەپاڵیدا لەسەر کورسییەکەی تریان دانیشت، برایان یەکە یەکە هاتن و پاشان قوتابییەکان و دەستیان ماچ کردن. ڕوخساری فرانسیسکۆس وشک و خەمین بوو، ڕوخساری ئێلیاسیش پرشنگی دەدا بەسەرکەوتن، هێز و دەسەڵات بەهەنگاوی خێرا بەسەر لێو و برۆ و چەناگە پتەوەکەیەوە پیاسەی دەکرد.

***

نۆ

ڕۆژی دواتر فرانسیسکۆس ڕووه و پورتیۆنکولا دانەوییەوە و بەر دەرگاکەی ماچ کرد، پاشان دەستی گێڕا و قۆڵی گرتم.

گوتی: "برا لیۆنی بەستەزمان، وەرە با بڕۆین، وەدەریان ناین!"

ڕۆیشت و بەڕێگەوە هەڵدەنووتا، من دەستیم گرتبوو تا خۆی نەدا لە درەختێک، گەیشتینە ئەو کوختەی کە بەدەستی خۆی لە دارستانەکەدا لەپەلکی وشکی درەختان ڕۆی نابوو. لەسەر ئەرزەکە دانیشت، سەیرێکی چواردەوری خۆی کرد و هاوارێکی کرد.

– "برا لیۆن دونیا زۆر تاریک بووە، بڵێی تەواو کوێر بووبم؟ برا لیۆن هیچ نابینم، هیچ!"

وەڵامیم دایەوە: "باوکە سیلڤێستێر بانگ دەکەم، بیستوومە کە داو و دەرمانی زۆر بەڵەدە و دەتوانێ ئازاری چاویش دەرمان کا."

– "نا، نا برا لیۆن، لێم گەڕێ با هەر وابم، ئاوهاش لە تاریکیدا باشم، ڕاستە دونیا نابینم، بەڵام باشتر ئەو کەسە دەبینم کە دونیای خوڵقاندووە."

بێدەنگ بوو، تا دەهات ئازاری زیاتر و زیاتر دەبوو، بۆ ئەوەی ئازارەکەی بۆ ساتێک بیر خۆی بەرێتەوە، خەیاڵی بەلای شتێکی تردا برد.

–" برا لیۆن وەرە ئێرە، ناتوانم زۆر بەدەنگی بەرز بدوێم، ئەرێ خوشکە کلارا چۆنە؟ ماوەیەکی زۆرە خەبەرم لێی نییە، بەڵام هەڵبەت خودا لەیادی نەکردووە، پێم بڵێ وەزعی چۆنە؟"

– "برا فرانسیسکۆس کلارا هەمان ئەو شتەی کردووە کە تۆ ئەمرت پێی کردووە، چووە بۆ دەیرەکەی کلێسای قەدیس دامیانۆ و لەوێ وەک زاهیدێک دەژی. خانمانی ئاسیزیی بەوەیان زانیوە و هاتوون ڕاوێژیان پێ کردووە و سوژدەیان بۆ بردووە، زۆربەیان حەزیان نەکردووە بۆ ماڵەوە بگەڕێنەوە و ئەو تەرزە ژیانەیان چووە بەدڵا. پێش هەموویان خوشکە ئاگنێس چووە، ئەو چۆتە دەیرەکەیشەوە و پرچی بڕیوە و ڕووپۆشی ڕاهیبانی پۆشیوە. ئیتر کیژە شوونەکردووەکان و دوو ژنی بەمێردیش چوون، کلارا وەک دڵۆپە هەنگوینێک لەهەموو لایەکەوە مێشهەنگی لێ کۆبۆتەوە. سەروەت و سامانەکانیان بەسەر هەژاراندا دابەش کردووە، خوداحافیزییان لە ژاوەژاوی دونیا کردووە و چوونەتە ئەوێ تا لە کلێساکەی قەدیس دامیانۆدا بەدوای ئارامیی خودادا بگەڕێن."

فرانسیسکۆس گوتی:"خودا دەستی یارمەتی ڕایەڵ کا، هەر بەتەنێ ئەو لەتوانایدایە ژن، ئەو ئاژەڵە کێوییە ماڵییکا!"

– "برا فرانسیسکۆس مەترسە، کلارا هەنگاو بەهەنگاو شوێنپێت هەڵدەگرێ، هامشۆی گەڕەکان دەکا و دەیانشواو خواردنیان بەدەمەوە دەکا، ئەویش وەکو تۆ خۆڵەمێش دەکاتە خواردنەوە تا نەبا خواردنەکە تامی هەبێ و جەستەی شادومانکا، بەدرێژایی شەو بێدارەو هەر عیبادەت دەکا. جەستەشی پیر بووە، گۆناکانی چرچ و لۆچ بوون، چاوانی بەهۆی گریانی زۆرەوە تاریکداهاتوون، ئیدی ئەو لە

خۆئامادەکردندایە بۆ دەرکەوتن لەبەردەمی خودادا. لەنێو برایاندا باوکە سیلڤێستێر تاقە کەسێکە ناوبەناو سەردانی دەیرەکەی کلارا دەکا تا بزانێ لەوێ چ دەگوزەرێ، خۆ گەر خوشکێک بیەوێ دگان بەگوناهەکانیدا بنێ، ئەوا ئەو گوێی بۆ ڕادەدێرێ."

بۆ ساتێک بێدەنگبووم، بەڵام دواجار بڕیاری خۆمدا.

– "برا فرانسیسکۆس بەئیجازەی تۆ دەخوازم قسەیەک بکەم، ژیان لە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ، بەتەقواترە لە ژیان لە پورتیۆنکولا. لەبەر ئەوەی خوشکە کلارا جڵەوی هەموو شتێکی گرتووە، کەچی تۆیش تەسلیمی کێت کرد؟ تەسلیمی برا ئێلیاس!"

فرانسیسکۆس بەناڕەزایەتییەوە گوتی: "من نا، من نا، بەڵکو خودا، من بەقسەی ئەوم کرد، ئەو ئەمری پێ کردم!"

سەرم ڕاوەشاند.

–" برا فرانسیسکۆس، خۆت باش دەزانیت، شەیتانیش لاسایی دەنگی خودا دەکاتەوە تا خەڵکی بکا بەتەڵەکەیەوە!"

فرانسیسکۆس ڕاچڵەکی.

–" وسبە! تۆ دڵت هەلا هەلا کردم. گەر ئەوە دەنگی خودا نەبووبێ، ئەوا مانای وایە شکستم هێناوە!"

هەمدیس چاوانی ئاویان پێداهاتە خوارەوە و ئازار زۆری بۆ هێنایەوە. بەزەییم پێیدا هاتەوە و لەئامێزم گرت.

–" بمبوورە برا فرانسیسکۆس، نا، نا، ئەوە دەنگی خودا بووە، مەگری!"

هیچی نەگوت، دەستی نایە سەر چاوانی و لە حەژمەت ئازار دەیناڵاند.

بەدرێژایی شەو چاوانی لێک نەنا، بۆ ئەوەی بێدار نەبمەوە، چووە دەرێ و لەوێ دەیناڵاند، بەڵام چۆناوچۆنی نووستبام؟ کە دەنگی ناڵاندنەکەیم دەژنەفت سوێ دەچووە دڵمەوە. تاریک و ڕوون چووم بەدوای باوکە سیلڤێستێردا.

گوتی: "بڕۆ و ئاگرێک بکەوە، منیش بەشیشی ئاسنەوە دێمەوە و ئیدی خودا یارمەتیمان بدا!"

کە گەڕامەوە بینیم فرانسیسکۆس دانیشتبوو لەبەر دەرگاکەدا و وەک ئاکاری خۆی سەری بەسەر ئەژنۆیدا شۆڕکردبۆوە و قۆڵ و قاچی لەیەک ئاڵاندبوو، نوستبوو. لەسەر نووکی پێ چوومە کوختەکەوە و ئاگرێکم کردەوە، پاشان ڕۆیشتم لەپاڵیدا دانیشتم و چاوەڕێی باوکە سیلڤێستێر بووم. ناوبەناو فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵدەکێشا، هەڵبەت هەنووکە خەونی دەبینی، ئەژنۆی دەلەرزی و سەریشی زیاتر و زیاتر ڕۆدەچوو بەنێو ئەژنۆکانیدا و خەریک بوو لە عەردەکەی دەدا.

لەنێو درەختەکانەوە، دەنگی تەپەی پێی باوکە سیلڤێستێر هاتە گوێ. فرانسیسکۆس ڕاچڵەکی و خەبەری بۆوە، دەستی گێڕا و دۆزیمییەوە.

– "برا لیۆن ئەوە تۆیت؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس، ئارامبە، ئەوە بۆچی دەلەرزیت؟"

– "برا لیۆن کڕنۆش ببە و تۆیش برا مردن بانگ کە تا بێت، ئاخر چی تر حەوسەڵەم نەماوە."

کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، باوکە سیلڤێستێر گەیشت و شیشێکی درێژی بەدەستەوە بوو.

فرانسیسکۆس بەشپرزەییەوە گوتی: "ئەوە کێیە؟"

– "برا فرانسیسکۆس منم، باوکە سیلڤێستێرم، هاتووم تا بەیارمەتی خودا چاوانت تیمارکەم و ئازار بەرۆکت بەردا و ئیدی بپەرژێیتە سەر عیبادەت."

فرانسیسکۆس لەسەر پشت لەسەر عەردەکە ڕاکشا و بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "باوکە سیلڤێستێر ئازاریش بۆ خۆی عیبادەتە، ئازاریش جۆرێکە لەعیبادەت..."

باوکە سیلڤێستێر خاچی کێشا، شیشە ئاسنەکەی ڕۆبردە ئاگرەکەوە، لێگەڕا تا تەواو سوور هەڵگەڕا، پاشان لەنێو ئاگرەکەی دەرهێنا و لە فرانسیسکۆسی نزیک خستەوە، فرانسیسکۆس هەستی بەسێبەری برا سیلڤێستێرو شیشە سوورەوەبووەکەی بەسەر خۆیەوە کرد، دەستی ڕایەڵ کرد.

بەپاڕانەوەوە گوتی: "ئەی شیشی سوورەوە بووی برا، داوات لێ دەکەم زۆر ئازارم مەدە، ئاخر من جەستەم، ئاسن نیم، بەرگە ناگرم!"

باوکە سیلڤێستێر گوتی: "برا فرانسیسکۆس لەخودا بپاڕێرەوە ئازایەتیت بداتەبەر، دگانەکانت توند لەسەر یەک جووت کە و لێم ەگەڕێ ڕۆحت دەرچێ، ئاخر ئەمە ئازاری زۆرە!"

بەرلەوەی فرانسیسکۆس بەوەدا ڕابگا هاواری خودا کا، باوکە سیلڤێستێر شیشە سوورەوەبووەکەی لەلاجانگی نزیک خستەوە. فرانسیسکۆس هاوارێکی جەرگبڕی کرد و ئیدی بوورایەوە. ئاومان بەڕوخساریدا کرد، بەرزمان کردەوە، هەڵمانگرت و لەسەر حەسیرەکەی ڕامانکشاند، هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، خۆی گرمۆڵە دەکرد و بانگی برا مردنی دەکرد بێت و ڕزگاری کا.

باوکە سیلڤێستێر لەسەر ئەژنۆ لەلایەوە دانیشت، منیش لەسەر ئەرزەکە کەوتبووم، دوعام دەکرد و دەگریام.

کاتێک فرانسیسکۆس هاتەوە سەر خۆی و سەری هەڵبڕی، من لەرز دایگرتم، دوو برینی قووڵ کەوتبوونە لاجانگەکانی و چاوانیشی دەتگوت دوو کانیاوی خوێنن. دەستی ڕایەڵکردو بەنائومێدییەوە قۆڵی گرتم. بەهەناسەبڕکێوە، لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا لیۆن پێم بڵێ خودا بەڕوحمە، ئەگینا ئەقڵم تێکدەچێ، پێم بڵێ خودا بەڕوحمە تا ئازایەتیم بێتە بەر، ئاخر لەوە زیاتر بەرگە ناگرم!"

وەڵامیم دایەوە: "بیر لە مەسیح بکەوە لەکاتی لەخاچداندا، ئەو بزمارانە بێنەرە یادت کە بەدەست و پێیدا داکوتران، ئەو خوێنە بێنەرە یادت کە بەلەشیدا چۆڕاوگەی بەست!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "ئاخر ئەو مەسیح بوو، ئەو مەسیح بوو، بەڵام من وردە خۆڵم!"

هەستا و لەسەر حەسیرەکە دانیشت، سەری بەنێو ئەژنۆکانیدا شۆڕکردەوە و بەدرێژایی ئەو ڕۆژە چ

قسەیەکی تری نەکرد.

دەمەو ئێوارە، بەپەلە چووم بۆ پۆرتیۆنکولا تا داوای کولێرەیەک لە برایان بکەم.

هەوای ئێوارە وەک بڵێسە شەپۆڵی دەدا، ئەوە خۆر نەبوو، بەڵکو پشکۆیەکی هەڵایساو بوو کە لەودیو درەختەکانەوە خلۆر دەبۆوە و ئاگری لەدار و بەرد بەردەدا، لە دوورەوە قەڵاکەی ئاسیزیی بڵێسەی دەدا. ڕام دەکرد و لە ناکاوێکڕا ترسێکی سەیر لەخۆوەی پێچام، پێدەچوو ئەو خۆرە و درەختە هەڵایساوەکان و دڵی من ئاگریان گرتبێ و منیش ڕابکەم تا نەبمە خۆڵەمێش. کە لە پۆرتیۆنکولا چوومە دەرەوە، هێور بوومەوە.

هەنووکە لانکەی ئازیزی برایەتییە بێ باوکەکەمانم بینییەوە، ساتە خۆش و بەچێژەکانی ئەوماڵەم هاتنەوە بیر، عیبادەتە پڕ لە تەقواکانمان، قسەوباسە پڕ لە تەقواکانمان، ژەمە خواردنە پڕ لە تەقواکانمان کە بەنانێکی وشک تێر دەبووین، فرانسیسکۆسیش وەکی خۆر، میهرەبان لەناوماندا پرشنگی دەدا. بۆساتێک ڕاوەستام تا هەناسەیەک وەربگرم، گوێم ڕادێرا، برایان پێدەکەنین و یەکێکیش لەنێوانیاندا لاسایی فرانسیسکۆسی دەکردەوە و ئەوانی تریش دەیاندا لەقاقای پێکەنین. لە دەروازەکە چوومە ژوورێ و برایان منیان بینی و بێدەنگ بوون، برا بەساڵاچووەکان لەوێ نەبوون و برا تازەکانیش لەسەر عەردەکە دانیشتبوون و نانیان دەخوارد.

یەکێکیان پرسی: "پیاوە هەژارە داماوەکەمان لەچی دایە؟ چما ئیتر لە سەما و گۆرانی چڕین کەوتووە؟"

یەکێکی تریان گوتی: "لێرەوە دەنگی هاوارەکەی هاتە گوێ، دەڵێن باوکە سیلڤێستێر چووە بۆ ئەوێ تا چاوانی تیمارکا!"

من چ وەڵامم نەدانەوە، ئێشێک ڕۆچووە دڵمەوە و مارێکی ژەهراوی لە ناوەوەمڕا فیشکاندی، گەر زارم هەڵێنابایەوە، ئەوا دەبوو بکەوتمایە جنێودان و کفرکردن، بەڵام لەخودا ترسام و بێدەنگ بووم. ئەو کولێرەیەم هەڵگرت کە یەکێکیان بۆی هەڵدام و پاشان ڕێگەی گەڕانەوەم گرتە بەر.

***

تا فرانسیسکۆس نەخۆش بوو، نەمانتوانی لەشوێنی خۆمان بجوولێین. هەموو بەیانییەک باوکە سیلڤێستێر دەهات و سەردانی فرانسیسکۆسی دەکرد، بەیانییەکیان وی پەیامێکی پێ بوو لە کڵێسای قەدیس دامیانۆوە.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، خوشکە کلارا دەستت ماچ دەکا و داوات لێ دەکا سەردانی بکەیت، خوشکە کلارا دەڵێ تا ئێستا تۆ نەچوویت بۆ دەیرەکەیان تابەرەکەتیان بدەیت و تا ئێستا خوشکان پەیڤێکی تەسەللا بەخشیان لێ نەبیستوویت، دەڵێ ئاخر ئەوان ژنن و بۆ ئەوەی بچنە ئامێزی خوداوەند گەرەکیان بەتەسەللادانەوە و یارمەتی هەیە. خوشکە کلارا بەمندا پەیامی ئەوەی بۆ ناردوویت کە ئەو خزمەتەیان بکەیت و بچیت بۆ دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ تا بتبینن و گوێت بۆ ڕادێرن و سەبووریان بێتەوە."

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "برا سیلڤێستێر تۆ چ دەڵێی، بڕۆم؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس بڕۆ، ئەوانە ژنن و ڕوحمیان پێ بکە!"

– "باوکە سیلڤێستێر هەمدیس بەمەسەل بۆت دەدوێم، تۆیش گوێ ڕادێرە برا لیۆن، ئای خۆزیا برایانیش هەموویان لێرەبان و گوێیان ڕادێرابا! ڕۆژێکیان ئەسقەفێک لەدەیرێکدا قەشەیەکی وەدەرنا لەبەرئەوەی دەستی لەدەستی ژنێکەوە دابوو. قەشە گوتی: (بەڵام باوکە ئەو ژنێکی ئیماندار بووە و دەستیشی پاکژ.) ئەسقەف وەڵامی دایەوە: باران پاکژە، ئەرزیش پاکژە، بەڵام کاتێک یەکانگیردەبن، دەبنە قوڕ و زەڵکاو، کاتێک دەستی ژن و پیاویش بەریەک دەکەون هەمان شت ڕوودەدا!"

– "برا فرانسیسکۆس ئەم قسانەت قورسن، بۆ ژنان قورسن!"

گوتم: "ئەم قسانە بۆ پیاو قورسترن!" وام گوت و بەترسەوە هەموو ئەو کیژانەم هاتنەوە یاد کە هەزاران جار پەرۆش بووم دەست لە دەستیانەوە بدەم.

باوکە سیلڤێستێر گوتی: "بیر لە مەریەمی پاکیژە بکەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "چ کەسێک دەستی لەدەستی مەریەمی پاکیژەوە نەداوە، تەنانەت (یوسف)یش." پاشان خاچی کێش او گوتی: "تۆیش حەوات لەیاد نەچێ!"

– "ئەدی من چی وەڵامی خوشکە کلارا بدەمەوە؟ هەنووکە هەڵبەت لەبەر دەروازەی دەیرەکەی قەدیس دامیانۆدا ڕاوەستاوە و چاوەڕێ دەکا، چیی پێ بڵێم؟"

– "پێی بڵێ هەر کاتێک ڕێگەی نێوان پورتیۆنکولا و دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ بەگوڵی سپیی پۆشرا، ئەو کات دەچم!"

– "ئاخر کەی؟"

– "باوکە سیلڤێستێر، (هەرگیز) و (هەمیشە) دوو وشەن تەنێ بەزاری خودا دەپەیڤرێن. دەشێ هەر ئەو کاتەی ئێمە دەئاخڤین ڕێگەکە بەگوڵی سپی پۆشیبێ، برا لیۆن وەرە و با سەیرکەین!"

هەستامە سەرپێ، دڵم بەتوندی کەوتە تەپەتەپ، باوکە سیلڤێستێر سەری ڕاوەشاند و باوەڕی نەدەکرد. بەپەلە چوومە دەرێ، ڕێگەی دارستانەکەم گرتەبەر، هێشتا بەیانی بوو، دونیا سارد وەکی ئەوەی بەفر باریبێ، دڵەکوتێیەکی وا گرتمی کە خەریک بوو دڵم بەرەو گەرووم هەڵگژێ، ئاخر من دڵنیابووم و مەزەندەی موجیزەیەکم دەکرد. کاتێک فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: (برا لیۆن پێ هەڵگرە و بزانە!) کە وای گوت، ڕوخسارە خوێناوییەکەی پرشنگی دا و ڕێگەکە لە زەینمدا تژیی بوو بەگوڵی سپی.

ڕامکرد و گەیشتمە جاددە گستییەکە و هاوارم کرد، تا چاوبڕکا ڕێگەکە، پەرژینەکان، ئەرزو بەردەکان پۆشراون بەگوڵی سپیی. خۆمدا بەئەرزەکەداو لە خودا پاڕاماوە، ئەوجا چەپکێک گوڵم چنیی و بەپەلە بۆ کوختەکە گەڕامەوە، لەبەر دەرگاکە لە خۆشحاڵییدا هەناسەیەکی قووڵم هەڵمژت و ئەوجا خۆمکرد بەژووردا.

هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، ڕێگەکە پۆشراوە بەگوڵی سپی، بنۆڕە چەپکێ لەو گوڵانەم چنیوە!"

برا سیلڤێستێر کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆس دا و ماچی کرد.

– "ببوورە برا فرانسیسکۆس سەرم ڕاوەشاند، ئاخر باوەڕم نەدەکرد!"

فرانسیسکۆس چەپکە گوڵەکەی هەڵگرت و خستییە سەر پێڵووە خوێناوییەکەی و برینەکانی.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "باوکە... باوکە..." وایگوت و گوڵەکانی ماچ کرد و گریا.

ئەوسا ڕووی کردە ئێمە.

– "ئەنگۆ بۆچی سەرتان سوڕما؟ هەموو شتێک موجیزەیە. چما ئەدی ئەو ئاوە چییە دەیخۆینەوە؟ ئەو عەردە چییە پێی پێدا دەنێین؟ ئەدی شەو چییە کە هەموو ئێوارانێک بەئەستێرەکانییەوە وەدیاردەکەوێ، ئەی خۆر و مانگ چین؟ ئەوانە هەموویان موجیزەن. ئێوە لە گەڵایەکی هاکەزایی بنۆڕن، لەبەر ڕوناکیدا تەماشای کەن و بزانن ئەوە چ موجیزەیەکە! وێنەی لەخاچدراوی لەسەر دەبینن، هەڵی گێڕنەوە و بەدیوەکەی تردا سەیری کەن، وێنەی قیامەت دەبینن! ئیدی ئەوە گەڵا نییە، ئیدی ئەوە گەڵایەک نییە بەدرەختێکەوە، بەڵکو ئەوە دڵی خۆمانە!"

باوکە سیلڤێستێر دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

– "برا فرانسیسکۆس، من چاوەڕوانی ئاماژەیەک بووم لە خوداوە، ئەوا ئەو ئاماژەیەی دا و ڕێگەکە بەگوڵ پۆشرا. بچم بۆ دەیرەکەی خوشکە کلارا و پێی بڵێم دێیت؟"

– "پێی بڵێ دێم، پێی بڵێ خۆم حەز ناکەم، خۆم نامەوێ بچم، بەڵکو خودا ئەمرم پێ دەکا. ئەم گوڵانەی ئاسمانیشی بدەرێ، لەبەر ئەوەی بەر ئەرز کەوتوون، خوێناوی بوون!"

وای گوت و گوڵە خوێناوییەکانی نێو دەستی بۆ باوکە سیلڤێستێر ڕایەڵ کرد.

***

باوکە سیلڤێستێر ڕۆیشت، من کەوتمە سەرچۆک و ئاگرم کردەوە، ئاوم گەرم کرد، دەموچاوی فرانسیسکۆسم شت، دەست و پێوپلیم وشک کردەوە، بەپەنجەکانم قژیم بۆ داهێنا، لە منداڵێکی چکۆڵە دەچوو کە بەباسکی کراوەوە ڕێگە دەدا بگۆڕدرێ و قژی داهێنرێ. پاشان دەستم نایە ژێر هەردوو باڵی و هەڵمساند، بەڵام ئەژنۆکانی سڕبوون و نەیدەتوانی ڕێک بەپێوە خۆی ڕاگرێ.

بەنائومێدییەوە گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چۆن بتوانین بڕۆین؟ ئاخر ئەژنۆت لەژێرتا دەنووشتێتەوە!"وەڵامی دامەوە: "لە ئەژنۆم مەنۆڕە برا لیۆن، بەڵکو لە ڕۆحم بنۆڕە، ڕۆحم لەژێرما نانوشتێتەوە، دەی با ئێستا بڕۆین!"

لێوی گەست و هەموو هێزی دایە بەرخۆی، لە کوختەکە چووینە دەرێ و ملی ڕێگەمان گرتەبەر.

بەدەم ڕێگەوە گوتی: "برا لیۆن، ڕۆحی ئینسان، چەند جار پێت بڵێم ڕۆحی ئینسان پریشکی خودایە، واتە لەهەموو شتێک بەهێزترە. بەڵام ئێمە درک بەوە ناکەین و دەیترنجێنینە نێو گۆشت و جەستەمانەوە، ئای خۆزیا ڕزگار دەکرا!"

پاش تاوێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– "تۆ پێت وایە ناتوانم بڕۆم؟ تۆ پێت وایە ڕۆحم ناتوانێ جەستەم هەڵگرێ؟ دە فەرموو ببینە!"

وای گوت و ئەوجا بەهەنگاوی دڵنیا کەوتە ڕۆیشتن.

کاتێ گەیشتینە سەر ڕێگە گشتییەکە، سەیرمان کرد گوڵەکان نەمابوون، وەکی ئەوەی شەختەی زستان بووبێتن و بەخۆر توابێتنەوە. فرانسیسکۆس خاچی کێشا.

گوتی: "ئەمەش هەر موجیزەیە، گوڵەکان بەپەیامەوە لە ئاسمانەوە دابەزین و پاشان هەمدیس بۆ ئاسمان گەڕانەوە، ئاخر حەزیان نەکرد پێی ئینسان بیانشێلێت!"

وای گوت و بەبێدەنگی بەقەراخی جاددەکەدا بەرەو دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ کەوتە هەنگاونان. خوشکە کلارا و دوو خوشکی تر کە لەدوایەوە بوون بۆ بەخێرهێنانی لە دەیرەکە هاتبوونە دەرەوە. کە بینی وا فرانسیسکۆس دەگا، ڕاوەستا و دەستی بەنیشانەی خاچ دانا، سەری داگرت و چاوەڕێی کرد. کاتێک تەپەی پێی وی ژنەفت، سەری هەڵبڕی و ڕوخساری سوور هەڵگەڕا.

فرانسیسکۆس دەستی سڵاوی بەرزکردەوە تا بەرەکەتی بدا.

گوتی: "خودا ئاگای لێتان بێ خوشکە کلارا، خودا ئاگای لێتان بێ خوشکەکانم."

کلارا گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس بەخێربێیت بۆ لامان، ئێمە هەزار ساڵە چاوەڕێت دەکەین!"

وای گوت و دانەویەوە و پێی ماچ کرد.

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "خوشکە کلارا گلەیی مەکە، من بەردەوام بەباوکە سیلڤێستێردا پەیامم بۆ ناردوون."

کلارا هەمدیس کەوتەوە بەسەر پێیدا و ڕوخسەتی لێ وەرگرت بدوێ.

– "باوکە فرانسیسکۆس، ئێمە هەواڵی تۆمان دەزانی، (با) وشەکانتی لە دوورەوە دەهێنا و ئیدی دیارنەدەمان. ئاخر ئێمە ژنین، تا ئەو لێوانە نەبینین کە دەجووڵێنەوە و دوعامان بۆ دەکا و سەرمان هەست بەو دەستانە نەکا کە بەرەکەتمان دەدا، هێور نابینەوە. من گوتم ئێمە ژنین، برا فرانسیسکۆس گەر تۆ نەیەیت و قسانمان بۆ نەکەیت و دڵمان نەدەیتەوە ئەوا زایە دەبین!"

هەردووکیان کەوتنە قسان، ئەوان لە پێشەوە دەڕۆیشتن و ئێمەیش لە دوایانەوە. کاتێک فرانسیسکۆس گەیشتە بەر دەروازەی دەیرەکە سەری سوڕما. خودایە ئەو باخچە چکۆڵەیە چ بوو؟ وەکی بەهەشت خۆی دەنواند! چ بۆنێک لەگوڵەباخ و گوڵە سۆسەنەکانەوە دەهات!

– "خوشکە کلارا چیتان لە باخچەکەدا ڕواندووە؟ من نابینم!"

– "گوڵەباخ و گوڵە سۆسەن باوکە فرانسیسکۆس، پاییزانیش باخچەکە پڕ دەبێ لەگوڵە وەنەوشە، ئیتر هیچی تر نا."

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و دۆعای بۆ باخچەکە کرد.

– "ئەی باخچەی برام، خوشکەکانم گوڵەباخ و گوڵە سۆسەن، من گەلێک خۆشحاڵم بەبینینتان!

بەبەخشندەیی خودا لە ڕۆژی ئاخیرەتدا بۆ ئاسمان هەڵدەگژێن و لەگەڵ خوشکە کلارادا دەچنە بەهەشت!"

چووە ژوورەوە، دیوارەکان بەگەچ سواخدراو، وێنەی مەریەمی پاکیژەی پێدا هەڵواسرابوو کە کوڕەکەی توند نووساندبوو بەسینگی خۆیەوە و زەردەخەنەی دەهاتێ، خوشکەکان دانەوینەوە و پێی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد، ئەمیش دەستی نایە سەر سەری هەریەکەیان و دۆعای بۆ کردن، هەموویان خۆیان لە شاڵی سپییەوە پێچابوو، کە بەهەنگاوە چکۆڵە و نەرمەکانیانەوە دەڕۆیشتن هەر دەتگوت کۆترن.

کورسییەکیان بۆ فرانسیسکۆس هێنا و داوایان لێ کرد لە سەری دانیشێ. کلارا لەسەر ئەرزەکە لەسەر ئەژنۆ دانیشت و خوشکانیش دەست بەنیشانەی خاچ، لەدواوە ڕاوەستان. بۆ ماوەیەکی درێژ کەس چ قسەیەکی نەکرد، هەمووان نیگایان بڕیبووە قەدیسی میوان. خودایە ئەوە چ بێدەنگییەک بوو! چ لەزەت و چ دڵنیاییەک! من دڵنیابووم کە هەنووکە فریشتەگەلێک لەئاسمانەوە دابەزیبوونە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆوەو ئەوانیش نەبینراو لە فەزادا ڕاوەستابوون و چاوەڕێ بوون تا فرانسیسکۆس بکەوێتە قسان، بەڵام ئەو پەلەی نەبوو، دەتوانرا لە ڕوخساریدا ئەو هەستی شادومانییە بخوێنرێتەوە کە لە خۆیەوە پێچابوو.

دواتر بەمنی گوت: "خودایە ئەوە چ هەوایەک بوو! چ بۆنێک و چ پاکژییەک بوو! خودایە چ لەززەتێکم لەبۆنی جلکی تازە شۆرا و برد، چ لەزەتێکم لەبۆنی ئەو باوڵانە بینی کە دەکرانەوە و بۆنی شیوەران و نەعنایان لێوە دەپرژا!" سەرەنجام خوشکە کلارا داوێنی جبەکەی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "ڕوحمان پێ بکە، بدوێ!"ئەوجا فرانسیسکۆس باسکەکانی کردەوە و وەک ئەوەی لەخەو خەبەری بووبێتەوە، سەری هەڵبڕی.

– "خوشکەکانم، خۆشحاڵم دەتانبینم. دەتانەوێ چیترتان پێ لێم؟ کاتێک من لە دونیادا بووم، هاوڕێیانم داوەت دەکرد، سەرم هەڵدەبڕی و بەگۆرانییەوە دەمگوت:

هەزار جار خۆشحاڵم دەتبینم
هەزار، دوو هەزار جار
وەک چۆن کێڵگە خەنییە بەگوڵ و سەوزاییەکانی خۆی.(*)

***

فرانسیسکۆس وروژابوو، دەمێک بوو ئاوها شادومان نەمبینیبوو، ئەو تەقوا و پاکژیی و ئاگر و شاڵە سپییانەی دەوریان دابوو، ئەو کەشوهەوایە بوو کە خۆشی دەویست.

هەمدیس گوتی: "گوێم بۆ ڕادێرن خوشکەکانم، من بیر لەکرمێک دەکەمەوە، بمبوورن، من گەرەکمە باسی ئەو کرمەتان بۆ بکەم. ئەوەی باسی دەکەم حەکایەت نییە، بەڵکو ڕاستییە، لە حەقیقەتیش

(*) دوو بەیتە شیعری شەش تەفعیلەیی کریتییە، کە خانەخوێ سڵاوی لەمیوانەکەی پێ دەکا. (و.سوێدی)

ڕاستتره. کرمێک هەبوو بەدرێژایی ژیانی پەلی دەکوتا و ئیدی لە پیریدا گەیشتە بەهەشت و لەدەرگاکەیدا. دەنگێک لە ناوەوە گوتی: (کرم ناکرێتە ژوورەوە، پێ دەچێ زۆرت پەلەبێ!) کرمەکە کە لەترسا گرمۆڵە ببوو، وەڵامی دایەوە: (خودایە ئەی چ بکەم؟ ئەمرکە!) (عەزابی زیاتر بکێشە، زیاتر تێبکۆشە تا باڵت لێ دەڕوێ!) ئیدی خوشکەکانم، کرمەکە بۆ سەر عەرد گەڕایەوە و هەمدیس سەفەرەکەی دەس پێ کردەوە!"

کلارا پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس، کام کرم؟ ئاخر ئێمە کیژگەلێکی سادە و ساکارین، بۆمان ڕوونکەوە!"

– "خوشکە کلارا، ئەو کرمە منم و تۆیت و هەموو ئەو خوشکانەن کە لێرەدا گوێیان ڕادێراوە و هەموو ئەو خەڵکانەن کە لەژیانیاندا بەسەر عەرددا پەل دەکوتن. بەرخۆدان و بەرخۆدان، خوشکەکانم هەموو بەرخۆدانێک بۆ هەڵگژان گەلێک بەژانە، خودایە تەهارەت و هەژاری و ئەڤین و فرمێسک و برسێتی و ڕووتوڕەجاڵی چ هەڵپڕووکێنەرن. دەبێت کرمی هەژار بەرلەوەی ببێتە پەپوولە بەرگەی هەموو ئەوانە بگرێ! شەیتانیش لە هەموو جێگەیەک تەڵەی بۆ ناوینەتەوە تا بکەوینە ناوی. کاتێک دادەنەونەوە و بۆنی گوڵێک دەکەن، شەیتانی لەناودا دەبینن، کاتێک بەردێک هەڵدەگرن، شەیتان لەوێدا خۆی مات داوە و چاوەڕێیە، کاتێک لە داربایامێکی گوڵکردوو دەنۆڕن، شەیتان لەنێو پەلک و چڵەکانیدا دانیشتووەو دیقەتدەدا، لەو ئاوەدا کە دەیخۆینەوە، لەو نانەدا کە دەیخۆین، لەو نوێنەدا کە لەنێویدا ڕادەکشێین تا بنووین، خوشکەکانم لە هەموو شوێنێک، لە هەموو شوێنێک شەیتان خۆی مات داوە و چاوەڕێیە. ئەدی چاوەڕێی چییە؟ چاوەڕێی ئەو هەلەیە کە ڕۆح بۆ چاوترووکانێک ماندوو بێ و خەو زۆری بۆ بێنێ و نەیپەرژێتە پاسەوانی کردن، ئیدی فرسەت دێنێ و پەلامارمان دەدا و فڕێمان دەداتە دۆزەخەوە. خوشکەکانم، من زیاتر لەپیاوان بیر لەئێوە دەکەمەوە و خەمتان بۆ دەخۆم، لەبەرئەوەی ئێوە ژنن، ئاخر دڵی ئێوە بەو ئاسانییە نابێتە بەرد. ئێوە لە دونیا دەنۆڕن و خۆشتان دەوێ، گوڵ، منداڵ، پیاو، جلکی ئاوریشمین، پەڕی بریقەدار و گوارە، خودایە ئەمانە چ تەڵەیەکن و دەتوانرێ چەند ژن ڕزگار بکرێ؟

خوشکەکانم، بەیانیان و ئێواران بپاڕێنەوە بۆ ئەو ژنانەی کە لەسەر ئەم عەردە خۆئارایش دەکەن و پێدەکەنن، مەریەمی پاکیژەش لەئاسمانەوە و لەگەڵ ئێوەدا بۆیان دەپاڕێتەوە. چما شەوانە بێدەنگییەکی قووڵ و سەیر بەسەر سەرتانەوە ناژنەفن و لە ناوەندی ئەو بێدەنگییەشدا شتێک وەک خشەی گەڵای سپیدارێک، کە لەلێوێکی نەبینراوەوە دێتە دەرێ و بانگ دەکا و دەپاڕێتەوە ناژنەفن؟ ئەوە مەریەمی پاکیژەیە بۆ ژنان دەپاڕێتەوە!

خوشکەکانم دەبێ ئاگاتان لەخۆتان بێ و نەڵێن: خۆمان لەدەیرێکدا پەناداوە و ئیدی حەقمان بەسەر دونیاوە نییە و ڕێگەی خۆمان بەرەو ئاسمان گرتۆتەبەر! خوشکەکانم خەیاڵاتێکی لەو جۆرە تەڵەیە، تەڵەی شەیتان، گوێ ڕادێرن بزانن چ دەڵێم، سوێند دەخۆم، ئێمە هەموومان یەکێکین، گەر ژنێک لەوپەڕی دونیاوە لێوی سوورکا، ئەوا لێوی ئێوەیش بەپەڵەی شەرمەزاری دەڕەنگێ! ئەی بەهەشت مانای

چییە؟ مانای بەختەوەریی تەواوەتییە. بەڵام بونیام چۆن دەتوانێ بەختەوەریی تەواوەتی بەدەس بێنێ، لەکاتێکدا کە لەبەهەشتەوە دادەنەوێتەوە و برا و خوشکەکانی دەبینێ لەسەر عەرد عەزاب دەچێژن؟ خوشکەکانم ئەی چۆن دەبێ بەهەشتێک هەبێ لە کاتێکدا دۆزەخێک هەیە؟ من ئەمەتان پێدەڵێم و بیخەنە زەینتانەوە: یان دەبێ هەموومان پێکەوە ڕزگار بین، یاخود با هەموومان پێکەوە بمرین. گەر کەسێک لەوپەڕی دونیا تیاچێ، ئەوا تۆیش تیادەچیت، گەر کەسێک لەوپەڕی دونیا ڕزگاربکرێ، ئەوا تۆیش ڕزگاردەکرێی!"

من گوێم بۆ فرانسیسکۆس ڕادەدێراو دڵم لە شادومانی و سەرسوڕماندا بەتوندی کەوتبووە لێدان، ئاخر ئەوە یەکەمین جار بوو گوێم لە فرانسیسکۆس بێت کە هەموو بەشەرییەت بەئەڤینێکی ئاوها بەخوڕ گەمارۆ بدا. دڵی وی لەو ئەتمۆسفێرە ژنانەیەدا توابۆوە، وی خوشکانی دەبینی و هاوسۆزییەکەی باڵی لێ دەڕوا و هەموو دونیای دەپۆشیی.

هەموو خوشکان کەوتبوونە سەر ئەژنۆ، وردە وردە نزیک دەبوونەوە و فرنسیسکۆسیان گەمارۆ دەدا و بەورووژانەوە لێیان دەنۆڕی، ڕوخساریان پرشنگی دەدا وەک ئەوەی خۆر لێیان بدا.

فرانسیسکۆس هەستی بەگەرمای خوڕەیان کردبوو، زاری هەڵێناو گوتی:

– "خوشکەکانم، کۆبوونەوەتان لە دەورم هەست پێ دەکەم و دڵم بەتەرزێک بەرفەراوان دەبێ کە دەخوازم هەمووان، باش و خەراپ بێنە ناوییەوە، دڵم بەتەرزێک بەرفەراوان دەبێ کە دەخوازم چ گریانێک لە دونیادا، لەم دونیایەدا و لەوەی تردا نەمێنێ.

خودایە، لێگەڕێ ئەو خەیاڵە یاخیگەرانەیە بەم خوشکانەی ئێرە بڵێم کە لە دڵمەوە بۆ لێوم هەڵدەگژێ، ئاخر ژنێک بریتییە لەدڵی وی و ئەو دڵەش تژییە بەئەڤین و هاوسۆزیی و دەبێ ئەوان لەمە بگەن. کەواتە خوشکەکانم گوێم بۆ ڕادێرن. لەم ساتەدا، خودا بمبەخشێت، بەزەییم بەشەیتانیشدا دێتەوە، ئاخر چ مەخلوقێک نییە لەو نابەختەوەرتر بێ، لەبەرئەوەی جارێک لەجاران ئەویش هاوکاری خودا بووەو هەنووکە لێی جیابۆتەوە و حاشای لێ دەکا و نائومێدانە لەفەزادا دەسووڕێتەوە، لەبەرئەوەی خودا زەینی لێ نەسەندۆتەوە، بۆیە بەلەزەتەوە بەهەشت وەبیرخۆی دێنێتەوە، چما ئیدی چۆن دەتوانێ سەبووریی بێتەوە؟ خوشکەکانم ئێمە دەبێ بۆ شەیتانیش بپاڕێینەوە تا خودا بەبەخشندەیی خۆی ڕوحمی پێ بکا و لێی ببورێ و ڕێگەی بدا هەمدیس بگەڕێتەوە ناو مەلایکەتەکان.

ئەڤین، ئەڤین، خودا بەرەکەتی بدا، ئەڤین قەدەری ژنە. شەیتان ئاژەڵێکی دڕندەو ترسناک و تینوو بەخوێنە، گەر بونیام دەمی ماچ کا، ئەوا ئەو ئاژەڵە دڕندەیە سەر لەنوێ دەبێتەوە بەفریشتە. خوشکەکانم ئەمەیە ئەڤینی تەواوەتی. ئێمە گەڕەکان ماچدەکەین، دەی با بەهەمان ئەڤینی تەواوەتیی شەیتانیش ماچ کەین، تا هەمدیس ڕوخسارە نوورانییەکەی بۆ بگەڕێتەوە! ئەڤین! ئەڤین!"

دەنگی فرانسیسکۆس بەهەنسکی گریان خەفە بوو، سەری لەنێو دەستیدا حەشارداو دای لە قوڵپی گریان.

ژنەکانیش دەستیانکردە گریان، یەکەمین جار کلارا گریا، دەنگی شیوەن لە دەیرەکەوە هەستا،

فرانسیسکۆس دەنگی ئەو گریانەی ژنەفت و بەپەشۆکاوییەوە سەری هەڵبڕی.

دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی: "خوشکەکانم بمبوورن، من نەمویست بتانخەمە گریان، بۆ ئەوە نەهاتم بۆ ئێرە تا باسی دۆزەختتان بۆ بکەم، بەڵکو بۆ ئەوە هاتم تەنێ باسی بەهەشتتان بۆ بکەم، دەی بۆ ئەوەی تەسەللامان بێتەوە، ئێوەیش باسی بەهەشتم بۆ بکەن، ژیان سەختە، خودایە گەر برا مەرگ نەبا دەرگاکەمان لێ بکاتەوە تارێگەی خۆمان بگرینە بەر، ئەوا ئەم عەردە دەبووە چ زیندانێک و جەستەمان دەبووە چ زیندانێک کە بەرگە نەدەگیرا! بەڵام ئێستا بنۆڕن چ شادومانییەک هەیە، چ ئومێدێک هەیە کە بەوشە دەرنابڕدرێ، ئومێد نا، بەڵکو یەقین! ڕۆح تاجێک لەگەڵێ لیمۆ لەسەر دەنێ و بەسەر گاشەبەرد و هەڵدێرەکاندا هەنگاو هەڵ دێنێ و هاواردەکا: خودایە، تۆ هاوسەری ئازیزی منیت، تۆ هاوسەری ئازیزی منیت!" خوشکێک خەریک بوو ببوورێتەوە، ئەو پەنجەرەیەیان کردەوە کەبەسەر باخچەکەدا دەینۆڕی و هەوای ژوورەوە تژیی بوو بەبۆنی سۆسەن و گوڵەباخ. کلارا ئازایەتی دایە بەر خۆی و دەستی لە ئەژنۆی فرانسیسکۆسەوەدا.

بەئەسپایی گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، کاتێک سەیری تۆ دەکەم، هەرگیز لەو باوەڕەدا نیم ئادەم گوناهی کردبێ!"

فرانسیسکۆس بەحاڵ دەستی لەشاڵە سپییەکەی کلاراوەدا و وەڵامی دایەوە: "خوشکە کلارا منیش کاتێک تۆ دەبینم هەرگیز پێم وا نییە حەوا گوناهی کردبێ!"

قەدەرێک کەس هیچی نەگوت، ئەو بێ دەنگییە میهرەبان و هاژەی دەهات لە میهر و سۆز، ئینسان مەزەندەی دەکرد ئەوە فرانسیسکۆسە هێشتا لەو بێدەنگییەدا هەر دەدوێ و خوشکانیش بەگریانەوە گوێیان بۆ ئەو پەیڤانەی ڕادێراوە کە پێشتر نەیگوتبوون. ژنەکان وایاندەزانی هێشتا فرانسیسکۆس باسی قەدەری ژنیان بۆ دەکا، باسی ئەڤین و باسی ئەو ماچەی کە شەیتان دەکاتە مەلایکەت. ئەوان بۆ یەکەمین جار هەستیان بەوە کرد کە ژنێتیی چ بەخششێکی گەورەی خودایە و ژنێتی خاوەن چ بەرپرسیارێتییەکە.

لەناکاوێکڕاو لەنێوجەرگەی ئەو بێدەنگییە پیرۆزەدا، بەتوندی لە دەرگای دەرەوەی دەیرەکە دراو لەپڕ کرایەوەو برایانی پۆرتیۆنکولا بەهەناسەبڕکێوە شاڵاویان هێنایە ژوورەوە.

کلارا ڕاچڵەکی.

– "برایینە چ بووە؟ بۆچیی ئاوها شاڵاوتان هێنایە دەیرەکەوە؟"

کێدرۆ ئارەقەی نێوچەوانی وشک کردەوە.

– "خوشکە کلارا بمانبوورە، ئێمە لەپۆرتیۆنکولاوە دەیرەکەتانمان بینی ئاگری گرتبوو، کڵپەی ئاگرەکە بەرەو ئاسمان هەڵدەگڕا!"

هەموو برایان هاواریان کرد: "ئاگر! ئاگر! خوشکە کلارا ئاگر!"

کلارا زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "براکانم ئەوە ئاگر نەبووە، چ کڵپەی ئاگرێک نەبووە، ئەوە باوکە فرانسیسکۆس بوو کە دەدوا!"

هەنووکە فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، خۆر لەئاوابووندا بوو، خوداحافیزی لە کلاراو خوشکان کرد،

هەمدیس دەستی نایەوە سەر سەریان و بەرەکەتی دان.

کلارا گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس زۆر لوتفت نواند کە تەسەلای دڵی بێ تەسەلای ژنانت دایەوە، ئەی ئێمە دەتوانین چیت بۆ بکەین؟"

– "خوشکەکانم، لەڕاستیدا خزمەتێکی گەورە هەیە کە داواتان لێ دەکەم بۆم جێبەجێ کەن، خزمەتێکی گەورە!"

هەمووان هاواریان کرد: "ئەمرکە باوکە فرانسیسکۆس!"

– "بڕۆن و سواڵی پینەیەکم لە جلکی هەر هەژارێک بۆ بکەن، هەموو پینەکان کۆکەنەوە و جبەیەکم بۆ لێ بدوورن. ئەمە ئەو خزمەتەیە کە داواتان لێ دەکەم بۆم جێبەجێ کەن!"

کلارا دەستی ماچ کرد.

– "باوکە فرانسیسکۆس ئەی بۆچی داوای ژیانی خۆمم لێ ناکەیت تا پێتی ببەخشم! یەکشەممەی داهاتوو، بەویستی خودا بەباوکە سیلڤێستێردا ئەو جبەیەت بۆ دەنێرین کە حەزی پێ دەکەیت."

فرانسیسکۆس بەهەنگاوی پتەو پێشکەوت و ئێمەیش هەموومان لەدوایەوە ڕۆیشتین و بەخۆشحاڵییەوە باسی موجیزەمان دەکرد. لەودیو دەرگای حەوشەی دەیرەکەوە، خوشکە کلارا و خوشکانی تر ڕاوەستابوون، لە ئێمەیان دەنۆڕی و فرمێسکەکانیان دەسڕی.

***

بەدرێژایی ڕۆژی داهاتوو فرانسیسکۆس تاقە وشەیەکی نەگوت. هەر لە شەبەقەوە لە دەرەوەی کوختەکەدا هەڵکورما و لەبەر خۆرەکەدا دانیشت. دونیا گەرم بوو، بایەکی فێنک هەڵی کرد، ناوبەناویش برایەک بۆ ئاوهێنان، داربڕین یاخود بۆ کۆکردنەوەی چیلکە بەوێدا تێدەپەڕی. قژقڕەیەک هەڵفڕی، دووجار خوێندی و ئەوجا دیارنەما. فرانسیسکۆس بەباشی نەیدەبینی، بەڵام لەبری ئەوە گوێی تیژکردبۆوە و گوێی بۆ دونیا ڕادێرابوو. ڕوخساری غەرقی وەها نەشوەیەک بوو کە بەدرێژایی ئەو ڕۆژە نەموێرا لێی نزیک ببمەوە، دەمەو ئێوارە، کاتێک کڵپەی ئاگری نەشوەکەی هێوربۆوە، چووم لەبەر دەرگاکە، لە نزیکییەوە دانیشتم.

بینیمی و دەستی هەڵێنا.

گوتی: "برا لیۆن ئەمە چ موجیزەیەکە! لەو ڕۆژەوەی ڕووناکی چاوانم لێ سەنراوەتەوە، چ چپە چپێکی خۆش، چ خشەخشی درەختگەلێک، چ ویزەی هەنگگەلێک ڕژاونەتە گوێمەوە!"

بێدەنگ بوو، پاش ساتێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– "برا لیۆن لەو کاتەوەی ڕووناکیی چاوانم لێ سەنراوەتەوە، نەبینراو دەبینم. برا لیۆن ئیدی من چاوانی ناخم کردۆتەوە، بەدرێژایی ئەمڕۆ بازنەکانی ڕوانینم فەراوان دەبوون. لێرەوە و لەبەر دەرگاکە و لەو شوێنەدا کە لێی هەڵکورمابووم، سەرەتا بەڕوونیی پۆرتیۆنکولا و برایانم بینی کە جەدەلیان دەکرد و خەریکی عیبادەت بوون و باوکە سیلڤێستێریشم بینی لە دوورەوە دانیشتبوو دەگریا. پاشان بازنەکە

گەورەتر بوو، ئاسیزیی و شوراکانی و بورجەکەی و خانووەکانیم بینی، کۆڵانە باریکەکانیم بینی کە خەڵکی پیایاندا ڕەت دەبوون، بەردەرگای ماڵەکانیم بینی کە کیژانیان لێ دانیشتبوون و شتیان دەچنی، دایکمم بینی کە لەودیو پەنجەرەکەوە دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و دەگریا... پاشان بازنەی ڕووناکییەکە بەجۆرێک گەورە و گەورەتر بوو، کە ڕۆمام بینی، شەقامە پان و پڕەکانی، گەورە پیاوەکانی کە بۆنی میسکیان لێ دێ، ژنە خۆ ئارایشکردووەکانی و پاپام بینی کە بەرێزەوە دەستی نابووە پشت سەری و بیری لە مەسیحییەت دەکردەوە، لە کەناری زەریاش قەشە دڵڕەقە جلک سپییەکەم بینی، ئەوەی لە زەینیدا ئاگرێکی گەورەی کردبۆوە و کافر و مورتەددەکانی تێدا دەسووتان... دوورتر زەریای شین باو و دوورگە سپییەکان و (کریت)ی کێویی و عارەبستان و سوڵتانم بەسواری ئەسپەکەیەوە بینی کە خاچ ڕاویدەناو ئەمیش بەخێرایی غاری دەدا تا لە دەسی هەڵبێ... برا لیۆن پاشان ڕووناکیی بەخوڕ، ئەستێرەی گەورە، ئاسمانەکانم بەقەدیس و حەواری و مەلایکەت و (کیریۆبیم) و (سێرافیم)ەوە بینی و ئیدی پاشان بۆ هەمیشە ڕووناکیی خامۆش بوو، من کوێر بووم و پێم وابوو لەهۆش خۆم چووم، ئاخر برا لیۆن من زیاتر لەوە لە خودا نزیم ببوومەوە کە ڕێگەم پێ درابوو!"

بێدەنگ بوو، شادومان بووم بەوەی کە ڕۆحی لە ڕوانینیدا بەسەر عەرد و ئاسماندا سەفەری کردووە و ئێش و ئازاری بیرچۆتەوە، ئاخر بەدرێژایی ئەو ڕۆژە خوێنی لێ دەچۆڕا و بەسەر ڕیشیدا دەهاتە خوار و عەردەکەی تەڕ دەکرد، بەڵام ئیدی وی تەواوێک لەجەستە دوور کەوتبۆوە و چ هەستی بەئازار نەدەکرد. قەدەرێک بێدەنگ بوو، پاشان کەوتەوە قسان و هەموو وشەیەکی کە دەگوت، بەوردی هەڵی دەسەنگاند.

گوتی: "برا لیۆن، جەستەی ئینسان وەکی کەشتییەکەی نوح وایە و خودا سەفەری پێ دەکا."

ئیتر ئێوارە داهاتبوو، تەیرەکان لەنێو درەختەکانەوە کەوتنە خوێندن، یەکەمین دەنگی شەو بەرزبۆوە، سیسرکەکان گەمەی خۆیان دەس پێ کرد، دوو شەمشەمەکوێرە بەفڕینە کپەکەیانەوە بەنزمیی بەسەر سەرماندا تێپەڕین و لە چاوترووکانێکدا خەریک بوو یەکێکیان لەنێو قژی فرانسیسکۆسدا عاسیی بێ.

سەری ڕاوەشاند و پرسیاری کرد: "ئەوە چی بوو؟ باڵێک خۆی دا لە قژم!"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس ئەوە پیرە شەمشەمەکوێرەیەک بوو، نەفرەتی لێ بێ!"

– "برا لیۆن هەموو مەخلوقێکی زیندوو مێژووی خۆی هەیە، مەڵێ نەفرەتی لێ بێ. کاتێک تۆ لەمێژووی هەموو ئینسانێک، هەموو ئاژەڵێکی دڕندە، هەموو تەیرێک بەڵەد دەبیت، ئەوسا خۆشت دەوێن. باشە تۆ هیچ لەبارەی مێژووی شەمشەمەکوێرەوە دەزانیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس بۆم باس کە!"

– "کەواتە گوێ ڕادێرە. شەمشەمەکوێرە لە ئەووەڵدا مشکێک بوو کە لەنێو بناغەی بینای کلێسایەکدا دەژیا، شەوێکیان لە کونەکەی هاتە دەرێ و بۆ سەر میحرابەکە هەڵزنی و کەرتێک لە نانی بەرەکەتدراوی کرۆژت و ئیدی دوای ئەوە باڵ لە پشتی ڕوا و بووە خوشکە شەمشەمەکوێرەی ئێمە!"

شەمشەمەکوێرەکە هەمدیس بەلاماندا تێپەڕی و دوای مێشەکانی شەو دەکەوت. من دەستم بەرزکردەوە.

گوتم: "ببوورە خوشکە شەمشەمەکوێرە، نەمزانی باڵەکانت لەنانی بەرەکەتدراو دروست بوون!"

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر گوێیی و گوێیی بۆ ڕووبارەکە ڕادێرا کە دەرژایە زنارەکەوە.

– "گوێ بۆ ڕووبارەکە ڕادێرە برا لیۆن چۆن بۆ ناو زنارەکە دەرژێ و خوڕەی دێ و پەلەیەتی زوو خۆی بگەیەنێتە زەریا، برا لیۆن بەهەمان شێوەیش ڕۆحی ئێمە پەلەیەتی خۆی بگەیەنێتە ئاسمان. خودایە کەنگێ ڕۆح دەگاتە ئەوێ؟"

– "پەلە مەکە برا فرانسیسکۆس، پەلە مەکە، تۆ هێشتا لەسەر عەرد پێویستیت. بینیت دوێنێ چ شتێکی باشت بۆ خوشکان لە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ کرد؟ هەمووان لە حەژمەت ئەو خۆشییەی پێتبەخشین، دایانە خوڕەی گریان."

فرانسیسکۆس هەناسەی هەڵکێشا.

– "ئەرێ من لە دەیرەکەی خوشکە کلارا چیم گوت؟ خودایە ببوورە، ئاخر تەواوێک ئەفسوون ببووم!"

– "برا فرانسیسکۆس بۆچی بەزەبیت بەشەیتاندا هاتەوە؟ بۆچی پەرۆشی ئەوە بوویت کە لە خودا بپاڕێنەوە لێی ببوورێ؟"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی وورووژاوەوە گوتی: "نا، نا! بەڵام بۆچی دڵم لەنێو ژناندا دەشڵەژێ؟ خودای من، چما بۆچی جەستە ئەوەندە بەهێز و ئەوەندە خۆڕاگرە؟ بەر قامچی دەدرێ، خواردنی نادرێتێ، ڕێگەی نادرێ بنوێ، لە بەفردا ڕۆدەبرێ تا ڕەقهەڵدێ، دەکرێتە خاکەنازێک قوڕ، کەچی سەرسەخت و قیرسیچمە ئالا سوورەکەی بەرز دەکاتەوە و هاوار دەکا!"

فرانسیسکۆس ئاگری گرت و هەستایە سەرپێ.

– "برا لیۆن، بەناوی گوێڕایەڵی پیرۆزەوە، فەرمانت پێ دەدەم هەرچییەکم گوت دووبارەی کەوە، تەواوێک وەک ئەوەی کە من دەیڵێم، بەبێ ئەوەی یەک وشەی بگۆڕیت. دەتەوێ وا بکەیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس سوێندم خواردووە کە هەمیشە گوێڕایەڵی فەرمانەکانت بم."

– "دەی من دەس پێ دەکەم و تۆ بیڵێرەوە: نەفرەتت لێ بێ فرانسیسکۆس، تۆ لە ژیانتا گوناهی زۆرت کردووە، ڕزگار نابیت و دەخرێیتە قووڵایی دۆزەخەوە. تۆیش وەڵام دەدەیتەوە: بەڵێ لەڕاستیدا فرانسیسکۆس تۆ گوناهی زۆرت لەژیانتا کردووە، ڕزگار نابیت و دەخرێیتە قووڵایی دۆزەخەوە! ئامادەیت؟"

– "بەڵێ برا فراسیسکۆس!"

– "کەواتە دەی ئەوە بڵێرەوە!"

– "سڵاوت لێ بێ برا فرانسیسکۆس، تۆ شتی زۆر باشت لە ژیانتا کردووە، هەر بۆیە دەچیتە قووڵایی بەهەشتەوە!"

فرانسیسکۆس بەسەرسورمانەوە سەیری کردم.

– "برا لیۆن بۆچی بەقسەم ناکەیت؟ گوێت لێ نەبوو چیم پێ گوتیت؟ ئەی ئەلعان ئەوە چییە

دەیڵێیت؟ بەناوی قەدیسی تاعەتەوە فەرمانت پێ دەدەم ئەو وشانە لە دوامەوە بڵێیتەوە!"

– "بەخۆشحاڵییەوە برا فرانسیسکۆس، بڵێ و من گوێڕایەڵتم!"

– "باشە، وا دەیڵێم: فرانسیسکۆسی بەسەزمان، چما ئەوەندە بێعاریت پێتوایە خودا ڕوحمت پێ دەکا و لەهەمـوو ئەو گـوناهانە دەتبـوورێ کـە لەژیانتـا کـردووتن؟ نا، نا، نەفـرەتت لێ بێ، خـودا فـڕێت دەداتە دۆزەخەوە! برا لیۆن هەنووکە گوێت لێ بێ چ دەڵێیت، بەوردیی گوێ ڕادێرە: بەڵێ، بەڵێ فرانسیسکۆس، نەفرەتت لێ بێ، خودا فڕێت دەداتە دۆزەخەوە! دەی ئێستا بڵێ!"

– "نا، نا، فرانسیسکۆسی ئیمـاندار، ڕوحمی خودا گەلێک گەورەترە لە گوناهەکانت، بەدڵنیـاییـیەوە برا فرانسیسکۆس خودا دەتبووڕێ و دەتخاتە بەهەشتەوە."

هەنووکە فرانسیسکۆس تووڕە بوو، شانی گرتم و ڕای وەشاندم.

– "برا لیۆن چۆن دەوێریت پێچەوانەی خواستی من بکەیت؟ تۆ پێچەوانەی ئەو قسانە دەڵێیت کە من گوتم، بۆ دواجار بەناوی قەدیسی تاعەتەوە فەرمانت پێ دەدەم گوێڕایەڵ بیت!"

– "بەشـادومـانیـیەوە برا فـرانسـیسـکۆس، ئەوەی تۆ دەیڵـێیت، بەوردیی و بەبێ ئەوەی وشـەیەکی لێ بگۆڕم دەیڵێیمەوە."

فـرانسـیـسـکۆس کـەوتە سنگکوتـان و هۆن هۆن فرمـێـسک لەچاوانیـەوە ڕژانە خـوار. بەسینگکوتان و گریانەوە گوتی: "فرانسیسکۆسی فەقیر نەفرەتت لێ بێ، چ ڕزگـاربوونێک نییە بۆ تۆ! چ ڕوحمێـک نییـە بۆ تۆ! دۆزەخ دەمیت بۆ دەکاتەوە و هەڵت دەلووشێ!"

منیش فـرمـێسک زایە چاوانم و گـوتم: "برا فـرانسـیسـکۆس، تۆ قـەدیسـێکی شـەهیدیت، خـودا تژییـە بەڕوحم، هەر سێ قـەدیسە گـەورەکـەش، هەژاریی و ئـەڤین و تـەهارەت لەبەر دەروازە زێڕینـەکەی بەهەشـتا ڕادەوەستن و چاوەڕێت دەکەن. قەدیسی تەهارەت تاجێک لەدڕکی بەدەستەوە گرتووە."

فرانسیسکۆس بەسەر پێمدا کەوت، من ترسام، دانەویمەوە و لەلایەوە دانیشتم.

– "برا فرانسیسکۆس بۆچی باوەش بەئەژنۆمدا دەکەیت؟"

وەڵامی دامەوە و هۆن هۆن فرمـێسک لەچاوانیـیەوە دەڕژایە خوار: "برا لیۆن، بـۆچی عـەزابم دەدەیت؟ بۆچی بەگوێم ناکەیت؟"

– "برا فـرانسیـسکۆس، دەستت ماچ دەکەم بمبوورە، ئەوە گوناهی من نییـە. ئاخر هەر ئەو کـاتەی زار هەڵدێنـمەوە تا ئەو قـسـانە بڵـێـمەوە کە ئەمرم بەگـوتنەوەیان پێ دەکەیت، سـوێند دەخۆم بێ ئەوەی خۆم بمەوێ و بێ ئـەوەی بزانم چۆن، زوبانم شــتـێـکی تر دبێــژێ. لەناوەوەمــڕا گــوێم لە دەنگێـک بوو، بـرا فرانسـیسکۆس بەهێزتر لەدەنگی تۆ و ئیدی منیش قسەکانی ئەوم گوتەوە. براکەم هەڵبەت ئەوە دەنگی خودا بووە!"

فرانسیسکۆس ڕەتیدامەوە: "ڕەنگبێ ئەوە دەنگی شەیتان بووبێ، ئاخر ئەو خواخوایەتی ڕۆحم بنوێ و جەسـتـەم بێ پشت و پەنا بمێنێـتـەوە و ئیـدی زەفـەر بێنێ و بێـتـە ژوورەوە. بەڵام من ڕێگەی نادەم بەو مەرامەی بگا!"

هەستایە سەر پێ، گوریسەکەی لەناوقەدی کردەوە و بۆی فڕێدام.

– "برا لیۆن، گوریسەکە هەڵگرە و بکەوە لێدانم، هێندەم لێدە تا خوێن لە جەستەمەوە دێ."

جبەکەی لەخۆی کردەوە و پشتی ڕووت. من سەیریم کرد و بەزەییم پێیدا هاتەوە. لێدان بۆ؟ هەر تەنێ ئێسکەکەی ماوە، ئێسکێکی پۆشراو بەپێستێکی شینهەڵگەڕاو بەلێدان و جێگەزام.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چما تۆ ڕوحمم پێ ناکەیت؟ من چۆن دەتوانم دەست لە ڕووتا بەرزکەمەوە؟"

بەڵام فرانسیسکۆس نەیتوانی دگان بەخۆیدا بگرێ و تووڕە بوو.

– "برا لیۆن دەبێ بزانیت، ئەگەر ئەو شتە نەکەیت کە ئەمرت پێ دەکەم، ئەوا لەیەکتر جوێ دەبینەوە و من بەڕێگەی خۆمدا دەڕۆم! بەڵێ، سوێند بەئاسمان جوێ دەبینەوە!"

وای گوت و پشتی تێ کردم و گوتی: "خوداحافیز!"

ترسام و دەمزانی بڕیاری خۆی داوە و وا جێبەجێی دەکا. ئیدی منیش پشتم ڕووت کرد.

– "برا فـرانسـیسـکۆس، باشە دانەیەک لەتۆ دەدەم و دووان لەخۆم. براکەم لێت دەپاڕێمەوە ئەم داوایەم ڕەت مەکەوە!"

هیچی نەگوت، پشتی چەماندەوە و بەگوریسەکە کەوتمە لێدانی ئەو و خۆیشم. یەکەمین جار بەسووکی لێم دەدا، بەڵام تووڕە بوو. هاواری کرد: "قـایمتر، قایمتر، چما بەزەییت بەجەستە، بەزەییت بەو قەحپەیەدا دێتەوە؟" ئیدی منیش قـایمتر لێم دەدا، یەکـێک بۆ فرانسـیسکۆس و دووان بۆ خۆم، بەڵام هەر چەند زیاتر گوریسەکەم دەوەشاند، خۆنەویستانە زیاتر تووڕەییم هەڵدەچوو، مەستییەکی سەیر لەخۆوەی پێچابووم، عـەزاب دەدرام و کـە عـەزابیش دەدرام، کـەسـێک لە ناوەوەمـڕا خـەنی دەبوو. هاوارێکی دڕندانە و خۆشحاڵانەم دەکرد، وەک بڵێیی قـامچی لە ئاژەڵێک دەدەم کە زەرەرێکی لێ داوم و هەنووکەش کەوتۆتە بەردەستم و دەمەوێ حەقی خۆمی لێ بکەمەوە. گوریسەکە سوور دەچۆوە بەخوێنی فرانسیسکۆس و من، بەڵام دەستم هەڵنەگرت، بەڵکو بێ ڕوحمانە هەر گوریسم دەوەشاند.

فرانسیسکۆس تەواوێک ئارام گوتی: "برا لیۆن بەسە!"

وا خۆم نواند گوێم لێی نەبووە، جۆرە ئەفسوونێک لەخۆوەی پێچابووم، وەک شێت لەپشتی خۆم دەدا و نەمدەتوانی دەس هەڵگرم، لەحەژمەتا بەرز دەبوومەوە و لەتاو ئازار گرمۆڵە دەبووم، کەوتبوومە سەما، پێم وابوو لەژیانمدا گوناهی زۆرم کردووە و هەنووکەش دەبوو سزاکەی وەربگرم و باری شانی خۆم سووک کەم. بەخـۆم گوت: ئەو ژنەت بیـردێ کە لە دەسـتت هەڵات و تۆ لەنێـو تەلانی بییـەکاندا ڕاوت دەنا؟ ئەی ئەو نانەت بیردێتەوە کە لە نانەواخانەیەک دزیت؟ دەی کەواتە بخۆ! بخۆ هەی درۆزن، هەی ترسنۆکی نەوسن، هەی مێباز، دەی بخۆ، دەی بخۆ! منیش هەر گوریسم بەخۆدا دەکێشا و خۆشحاڵ دەبووم و باری شانم سووک دەبوو."

فرانسیـسکۆس هەمدیس ئەمری کردەوە: "بەسە!" وای گوت و گوریسە خوێناوییەکەی لێ سەندم و بەنێوقەدمەوە بەستی. گوتی: "بەسە برا لیۆن، دەبێ بەشی ئەوە هێزمان تیدا بمێنێ کە سبەینێ بەیانی زوو هەمدیس دەس پێ بکەینەوە!"

کفت و شەکەت کەوتمە سەر عەردەکە. گوتم: "برا فرانسیسکۆس، من لەزەتم برد!"

وەڵامی دایەوە: "تۆ لەزەتت نەبرد، بەڵکو ئازار و عەزابت چەشت، بەڵام هەردووکیان هەر یەک شتن!"

چووینە ژوورەوە، ئاگرم کردەوە و بەچیچکانەوە لەبەر ئاگردانەکەدا دانیشتم، بیرم کردەوە کە تاوێکی تر خەوم لێ دەکەوێ و لە خەونمدا بەرازێکی ساوا لە باوەش دەگرم و شیری دەدەم.

***

ئەمڕۆ برایان بێرناردۆ و پێترۆ هاتن، دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد و لەلای چەپ و ڕاستییەوە لەسەر عەردەکە دانیشتن. بەیانییەکی ساردە، ئاگرەکە داگیرساوە و هەرسێکیان بەبێدەنگی ڕوویان کردۆتە ئاگرەکە و بێدەنگن. ناو بەناو فرانسیسکۆس دەست بۆ بێرناردۆ لای ڕاست و بۆ پێترۆ لای چەپ دەگێڕێ و وەک ئەوەی بیەوێ دڵنیابێ کە تا ئێستا لە دەوری ماون، ئەوجا وەک ئەوەی نوێژ بکا، دەستی جووت دەکاتەوە و ڕوخساری بەشوکرو بەختەوەریی پرشنگ دەدا. من لەقوژبنێکدا ڕاوەستاوم و سەیریان دەکەم، هەر دەڵێی سێ جەنگاوەری پیرن کە دوای ساڵانێکی زۆر یەکتریان بینیبێتەوە و هەنووکەش سەرمایان بێ و بۆ ئەوەی گەرمیان بێتەوە ئاگریان کردبێتەوە. من گوێم ڕادێراوە و بزانم چ دەڵێن، بەڵام کەسیان زار هەڵناهێننەوە، بونیام دەتوانێ هەست بەوە بکا کە چۆن فەزای نێوانیان دەلەرزێ و چۆناوچۆنیی وشەکان بەبێ ئەوەی بگوترێن، لە زارێکەوە بۆ زارێکی تر دەفڕن، هەڵبەت فریشتەکانیش لەئاسماندا هەر بەو چەشنە دەئاخڤن. ئەرێ ئەوە چەندێکی خایاند؟ چەند سەعات؟ من لام وابوو زەمەن ڕاوەستاوە، چ جیاوازییەک لەنێوان سەعاتێک و ئەبەدییەتێکدا نەمابوو، هەردووکیان بەقەد یەک درێژ بوون. نەمرییش هەر ئاوهاییە، نەمرییش هەر ئاوها کەڕ و بێ جووڵەیە.

ئاگرەکە کوژایەوە، خۆر لەئاسماندا وەدیارکەوت، برایان، بێرناردۆ و پێترۆ هەستانە سەرپێ، دانەوینەوە و ئەژنۆ و دەست و شانی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد. فرانسیسکۆس دەستی کردە گریان، ئەو دوو برایەش دەستیان کردە گریان. هەرسێکیان ئامێزیان کرد بەیەکدا و ماوەیەکی درێژ ئاوها بێ جووڵە مانەوە، ئەوجا بەبێ ئەوەی تاقە وشەیەک بڵێن لەیەکتر جیابوونەوە. بێرناردۆ و پێترۆ ڕووەو دەرگاکە ڕۆیشتن و چوونە دەرەوە و لەنێو درەختەکاندا بزر بوون.

ئێمە تەنها ماینەوە، لای فرانسیسکۆسەوە دانیشتم، زوبانم دردۆنگانە دەلەرزی، دەمویست بئاخڤم.

پرسیم: "برا فرانسیسکۆس، بۆچی هیچتان نەگوت؟ ئاخر ئێوە ماوەیەکی زۆرە یەکترتان نەبینیوە، چما چ قسەیەکتان نەبوو بەیەکدی بڵێن؟"

فرانسیسکۆس بەسەرسوڕماوی گوتی: "چۆن برا لیۆن، ئێمە قسانمان کرد، بەدرێژایی ئەو ماوەیە ئێمە هەر قسانمان دەکرد، هەموو شتێکمان گوت، ئیدی چ قسەیەکمان پێ نەما بەیەکتری بڵێین و ئەوسا لەیەکتر جیابووینەوە!"

– "بەڵام برا فرانسیسکۆس من گوێم لەهیچ نەبوو!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "برا لیۆن، بونیام بەچ گوێیەک قسان دەبییەت؟ ئاخر ئیدی ئەو جووتە گوێ دونیاییە پێویست نین کە وەک هێلکەشەیتانۆکە کراون بەلای چەپ و لای ڕاستی لاجانگەکانمانەوە. ئێمە گەرەکمان بەگوێی ترە، گوێی ناوەوە، ناوەوەی خۆمان!"

پاشان دەستی کێشا بەشانم دا و گوتی: "ئێمە گوێ و چاو و زوبانمان لەناوەوەی خۆماندا هەیە کە لەخاکوخۆڵ نەخولڤاوە، بەڵکو لە ئاگرە، برا لیۆن بونیام دەتوانێ بەو گوێ و چاو و زوبانە بژنەفێ و ببینێ و بپەیڤێ!"

ئەمڕۆ بەیانییەکی یەکشەممەیە، باوکە سیلڤێستێر بەو جبەیەوە هات کە خوشکان لەهەزار پینەی سواڵ کرا و لە هەژاران بۆیان دووری بوو، هەموو هەژارێک بەشی خۆیدابوو، دیاری خۆی بەخشی بوو بەبووکی هەژاریی. فرانسیسکۆس جبەکەی لەباوەش گرت، یەکە یەکە ماچی پینە پیسەکانی کرد و قەدیسی هەژاریی- هاوسەرەکەی - بەرەکەتدا.

– "ئەو کەسە دەوڵەمەندە کە عەودالی سەروەت و سامان نەبێ، ئەو کەسە دەوڵەمەندە کە عەودالی سەروەت و سامانی تر، عەودالی هەژاری بێت. سوپاس خودایە، من دەوڵەمەندترین پادشای دونیام، برا لیۆن ئەم جبەیە پۆشاکی پادشایی منە!"

گوتم: "سەرکەوتوو بیت برا فرانسیسکۆس، ئەوە دیاریی زاوایەتییە کە هەژاریی هاوسەرت بۆی ناردوویت!"

جبە نوێیەکەی پۆشی و دڵی پێی خۆش و شانازی پێوە دەکرد. جۆرەها پینەی ڕەنگاوڕەنگی پێوەبوو، ڕەش، شین، سەوز. کاتێک فرانسیسکۆس بەڕێگەدا دەڕۆیشت و جبەکە دەشەکایەوە، دەتگوت تەیرێکی سەیر و ڕەنگاوڕەنگە کە هەر تەیرێکی ئاسمان پەڕێکی خۆی دابێتێ.

گوتی: "برا لیۆن، من پەرۆشم برایان ببینم، حەز دەکەم برایان ممبینن. ڕەنگە تا ئێستا لەنوێژ بن، دەی کەواتە با ئێمەیش بچین بۆ ئەوێ، دەی بابڕۆین."

ئەو ڕۆژانە چاوانی باشتر ببوون، ئەژنۆکانی هەندێک گوڕیان تێ هاتبۆوە، لەپێشەوە دەڕۆیشت و پەلکی درەختەکانی لادەدا و منیش خەنی و خۆشحاڵ دوای کەوتبووم. پێم وابوو فرانسیسکۆس وەک منالێک وایە، لەبەر ئەوە خۆشم دەویست چونکە وەک منالێک وابوو، وا ئێستایش دەچوو بۆ لای برایان تا جبە نوێکەی خۆی پیشانیان بدا!

ئاسمان ڕەنگ خۆڵەمێشی بوو، تنۆکە ئاوێکی سازگار کەوتە سەر لێوم، فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی، لە ئاسمانی ڕوانی و دەستی هەڵبڕی، دەتگوت سواڵی تنۆکە ئاوێک دەکا. لای بۆ کردمەوە و گوتی: "برا لیۆن، هەست بەچ خۆشییەک دەکەم؟ وەک ئەوەی هەموو هەژاریی دونیام پۆشیبێ، وەک ئەوەی هەموو هەژاریی دونیا بەسەر شانمەوە بێ و بڕۆم. چما بۆ کوێ بڕۆم؟ خودا بیدا، بۆ ئاسمان! لە ڕاستیدا، برا لیۆن لە ڕاستیدا هەژاریم لێ دێ و پڕ بەبەرمە، هەر دەڵێی قردێلەیەکی سوورە بەقژی کیژێکەوە!"

لەنێو درەختەکاندا گرمەی دەنگی ئێلیاس دەهاتە گوێ، ڕاگەیاندنێکی بۆ برایان نوتق دەکرد.

فرانسیسکۆس ڕاوەستا و دوودڵییەک گرتی، وەک ئەوەی بیەوێ بگەڕێتەوە.

بەئەسپایی گوتی: "برا ئێلیاس نوتقدەدا، نوێژەکە تەواو بووە، ڕەنگ بێ ئینجیلیان بۆ ڕاڤەکا!"

شەڕانگێزانە وەڵامیم دایەوە: "هەڵبەت بەو جۆرەی خۆی دەیەوێ پەیڤی مەسیحیان بۆ ڕاڤە دەکا، من ناتوانم ئەو برایەم خۆش بوێ، خودایە تۆبە، لەناوەوەمڕا ئەو بەئێلیاس بانگ ناکەم، بەڵکو بەیەهوزا بانگی دەکەم!"

فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و بەحیرسەوە سەیری کردم.

گوتی: "برا لیۆن، عەرد حەوت چینە، ئاسمانیش حەوت چینە و کەچی هیچیان جێگەی خودا نین و دڵی ئینسان بۆتە جێگەی وی، کەواتە بیرکەوە برا لیۆن، وریابە دڵی ئینسان بریندار مەکە، چونکە ڕەنگە ئەوکات خودا بریندار بێت!"

وای گوت و بەسەرێکی نەوییەوە، کەوتەوە هەنگاونان.

***

پورتیۆنکولا پڕ بوو لە برایان و وەک پوورەی مێشەهەنگ ویزەی دەهات. ئێلیاس لەناوەڕاستا لەسەر کورسییەک ڕاوەستابوو، گۆچانە درێژەکەی گرتبوو بەدەستییەوە و قسانی بۆ ئەوانی تر دەکرد. من هەرگیز لەژیانمدا جگە لەجەنابی بێرناردۆنێی بابی فرانسیسکۆس، کەسێکی ترم نەبینیوە هێندەی ئەو ئێلیاسە خاوەن ئیرادە و تەماحکار و هێز و گوڕ لەتەواوی جەستەیەوە پرشنگ بدا.

فرانسیسکۆس چووە ژوورەوە، هەندێک ئاوڕیان بۆ دایەوە، بەڵام جووڵەیان بۆ نەکرد، هەندێکی تریان سەیری جبەکەیان کرد و پێکەنین. گەرچی ئێلیاس ئەوی بینی، بەڵام لەسەر کورسییەکە نەهاتە خوارەوە و بەخێرهاتنی بکا. فرانسیسکۆس بۆ لای ئەوسەری دیوارەکە چوو، لەقوژبنێکدا هەڵترووشکا، سەری نەوی کرد و گوێی ڕادێرا. ئێلیاس لەبارەی ئەو یاسا نوێیەوە دەدوا کە دەبوو برایان پەیڕەوی کەن. لە باوکە سیلڤێستەرم بیست، کە ئێلیاس بەدرێژایی ئەو ماوەیە شەو و ڕۆژ کار بۆ چەسپاندنی یاسا نوێیەکە دەکا، گوایە یاسا کۆنەکەی بەدڵ نییە و پێی ساکار و تەنگە و چ جێگەی ئیجتیهادەکانی ئەوی تێدا نابێتەوە.

گوتی: "زەمەنەکان گۆڕاون، دونیا گۆڕاوە و لەگەڵیشیاندا ڕوانین بۆ ئاسمان و عەرد گۆڕاوە. ڕاستییە کۆنەکان درۆزنانە خۆ دەنوێنن، چاکەخوازییە کۆنەکان گرووپەکەمانیان وەک منداڵێکی ساوا قوماتە کردووە، بەڵام هەنووکە ئەو منداڵە گەورە بووەو دەبێ ئەو قوماتەی لێ بکرێتەوە و ڕێگە بدرێ ئازادانە هەوا هەڵمژێ. براکانم، یاسا نوێیەکە ڕاستیی نوێ و چاکەخوازیی نوێی پێیە!"

ئێلیاس گۆچانەکەی بەرز کردەوە و نیگایەکی تیژی گرتە فرانسیسکۆس.

گوتی: "ئەوەی لەگەڵمدا نییە، ئیدی بارێگەی خۆی بگرێتەبەر، گوێڕایەڵی توندوتیژترین تەقوای نوێمانە، دوو مانایی لە گرووپەکەماندا جێگەی نابێتەوە، ئێمە سوپایەکی بەپرانسیپین و بەرەو جەنگ دەکەوینە ڕێ، ئێمە خەڵکانی یاخی نین و ئەو یاسا نوێیەش ژەنەراڵی ئێمەیە!"

ئەوجا قاقزێکی گەورەی کردەوە، قاقزێکی پڕ لە پیتی ڕەش و سوور.

– "من هەموو بنەمایەکی ئەم پەیامەم بۆ ڕاڤە کردوون، بۆم ڕاڤە کردوون کە هەژاری، ئەڤین، تەهارەت و گوێڕایەڵی بۆ ئێمە چ دەگەیەنێ. دەی ئێوەیش دەستتان هەڵبڕن و بڵێن: بەنرخە! بە نرخە!"

هەمووان دەستیان هەڵبڕی و گوتیان: "بەنرخە! بەنرخە!"

تەنێ من و فرانسیسکۆس دەستمان لەسەر سینگ دانا و هەڵنەساینە سەرپێ. هەمدیس گرمەی دەنگی ئێلیاس هاتەوە گوێ.

– "سەرکەوتن و سەرفرازیی بۆ ئەو برا و برایەتییەی کە بەدوای ڕیتمی دونیاوە ڕێ دەکا، نەفرەتیش...

کە ئەم قسەیەی دوایی کرد، نیگایەکی برووسکەئاسای بڕییە فرانسیسکۆس– نەفرەتیش لەو کەسەی جێ دەمێنێ!"

ئەوجا سەرکەوتووانە لای بۆ ئەو برا خۆنەویستە کردەوە، کە لە قوژبنێکدا هەڵترووشکاو و گوێیڕادێراو و هیچی نەدەگوت.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس بەخێر بێیت، ئەرێ بۆچی سەر بادەدەیت؟ چما لەگەڵمدا کۆک نیت؟ چ ناڕەزایەتییەکت هەیە؟"

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی: "براکانم، منداڵەکانم، برا ئێلیاس، ببوورن تەنێ دەخوازم ئەوە بڵێم کە خەڵکانێکی زۆر لەم زەمەنەی ئێمەدا هەن بەدوای سەروەت و سامان و دەسەڵات و ماریفەدا ڕادەکەن. من دەڵێم سەرکەوتوو ئینسانی هەژار و خۆنەویست و نەخوێنەوارە!"

ئێلیاس بەگاڵتەپێکردنەوە پێکەنی.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، ببوورە منیش ئەم ڕستەیەی خۆم دەڵێم: ئەرکی ئینسانی زیندوو ئەوەیە هاوبڕوا بێ لەڵ ئەو زەمەنەدا کە تیایدا دەژی!"

فرانسیکۆس ڕەتی دایەوە: "ئەرکی ئینسانی زیندوو ئەوەیە بەرهەڵستی ئەو زەمەنە بکا کە تیایدا دەژی! خودا دەستی منی گرت و پێی گوتم: (فرانسیکۆس، تۆ فرانسیسکۆسی نەخوێنەوار و ساویلکە و پێ پەتیت، بڕۆ و پێش ئەو ڕەوە بکەوە کە پێم سپاردوویت، ئەم تاقە ڕێگەیە بگرە و دەمدۆزییەوە!) برا ئێلیاس، ئەو ڕێگەیە ناوی خۆنەویستییە!"

– "برا فرانسیسکۆس، مادامەکی بەوێنە دەدوێیت، ئەوا منیش پێت دەڵێم کە خودا دەستی منیشی گرت و ڕێگەیەکی پان و پۆڕی پیشان دام و گوتی: (ئەم ڕێگەیە بگرە و ئیدی دەمدۆزییەوە!) برا فرانسیسکۆس ئەو ڕێگەیە ناوی بەرخۆدانە!"

بەڵام فرانسیسکۆس سەری بادا.

بەنەغمەیەکی بەرز و نائومێدانە گوتی: "برا ئێلیاس دەترسم پەزەکانی مەسیح گورگانخواردوو بکەیت. ئەو ڕێگەیەی تۆ باسی دەکەیت ناوی بەرخۆدان نییە، بەڵکو ناوی خۆشگوزەرانییە. برا ئێلیاس چ ڕێگەیەکی پان و پۆڕ نییە ئینسان بگەیەنێتە لای خودا، بەڵکو تەنها ڕێگە باریکەکان دەچنەوە لای وی،

دەچنەوە سەر بەهەشت، ڕێگە پان و پۆڕەکان ڕێگەی شەیتانن. دەبینم ئەمڕۆ بەیانی، خودا منی بۆ ئەم کۆبوونەوەیەی ئێوە ناردووە تا پێتان بڵێم: ڕاوەستن، لەوە زیاتر مەچنە پێشێ، براکانم بگەڕێنەوە بۆ ڕێگە کۆنەکە، بۆ ڕێگە باریکەکە!"

– "برا فرانسیسکۆس، خۆر بۆ دواوە ناگەڕێتەوە، ڕووبار بۆ دواوە ناگەڕێتەوە، ڕۆحی ئینسان بۆ دواوە ناگەڕێتەوە، بەڵکو دووی هێزی کاریگەری خودا دەکەوێ. براکانم گوێی لێ مەگرن، برا فرانسیسکۆس ئێمە دادێینەوە و دەستەکانت ماچ دەکەین و ئیدی درێژە بەڕێگەی خۆمان دەدەین، خوداحافیز!"

لە هەموو لایەکەوە گوتیان: "خوداحافیز، برا فرانسیسکۆس خوداحافیز!"

فرانسیسکۆس داوێنی جبەکەی بەرزکردەوە تا فرمێسکەکانی وشک کاتەوە.

ئێلیاس گوتی: "برا فرانسیسکۆس، چ شتێکی ترت نییە بیڵێی؟"

فرانسیکۆس دایە خوڕەی گریان و گوتی: "هیچم نییە، هیچ..."

وای گوت و بەئەسپایی و بێدەنگ کەوت بەسەر عەردەکەدا. من دانەویمەوە تا هەڵیسێنمەوە.

بەگریانەوە گوتی: "برا لیۆن لێم گەڕێ، چما نابینیت؟ ئیدی تەواو!"

هەندێک لە برایان، ساباتینۆ، کێدرۆ، ئێرنۆ و ڕوفینۆ بەهاوسۆزییەوە دەوریان دا و هاوڕێ دێرینەکانی تریشمان لەگەڵ باوکە سیلڤێستێردا ڕۆیشتن تا چیدی گوێیان لە ئێلیاس نەبێت، هەموو ئەوانە یاخی ببوون کە بڕوایان بەیاسا کافرانەکە نەبوو.

ئێلیاس لەفرانسیسکۆس نزیک بۆوە و قاقزەکەی لەبەر چاویدا کردەوە، ئانتۆنیۆی قوتابی جحێڵ لەدوایەوە بەمەرەکەب و قەڵەمەوە ڕاوەستابوو. ئێلیاس دانەویەوە.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، ئەمە یاسا نوێیەکەمانە، لێرە لەخوارەوە مۆری خۆتی لێ بدە و بەرهەڵستی مەنوێنە. چەند برایەک یاخی بوون و جیابوونەتەوە، لێکترازان کەوتۆتە گرووپەکەمانەوە، مۆری خۆتی لەسەر دانێ تا هەمووومان ببینەوە یەک!"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی نائومێدانەوە گوتی: "برا ئێلیاس، مردووان مۆریان نییە، خودا حافیز!"

وای گوت و قاقزەکەی فڕێ دا کە ئێلیاس بۆی ڕاگرتبوو.

من لەسەر عەردەکە هەڵمساندەوە، چوومە ژێر باڵی و ڕێگەی خۆمان گرتەبەر. ئیتر فرانسیسکۆس هێزی ئەوەی تێدا نەبوو ڕێ بکا، گرتبووم تا نەکەوێ، هەڵدەنووتا و دەکەوت. بەرزم دەکردەوە و هەڵمدەگرت، سووکەڵە بوو وەک بوخچەیەک جلکی شڕ، ئیدی گەیشتینە کوختەکە. لەسەر حەسیرەکە دامنا و ئاوم پێداپرژاند، دوای قەدەرێک هۆشی هاتەوەبەر. بەخەمێکەوە کە لەدەربڕین نایەت سەیرێکی کردم و چاوانی لێک نا، پێم وابوو هەمدیس بووراوەتەوە.

***

ماوەی چوار ڕۆژ نە بۆ قسەکردن و نە بۆ نانخواردن زاری هەڵنەهێنایەوە، وەک مۆمێک کوژابۆوە و تووابۆوە. بەیانیی پێنجەمین ڕۆژ کە خەبەرم بۆوە و سەیریم کرد، ترس دایگرتم، سەری دەتگوت ئێسکی

کەللەسەرە، گۆنا و لێو و لاجانگەکانی بەقوڵاچووبوون و لەپەنجەکانی هەر دەستێکی پێنج پارچە ئێسک مابوونەوە.

دەمم بردە لای گوێچکەیەوە و هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس!" بەڵام ئەو گوێی لێم نەبوو. هەمدیس هاوارم کردەوە: "فرانسیسکۆسی ئازیز، باوکە!" بەڵام ئەو هیچ نەجووڵا. ئەوسا لەباوەشم گرت، جبەکەی دەتگوت توورەکەیەکی بەتاڵە و قاچیشی وەکو دوو تیرەدار لێوەی هاتبووە دەرەوە.

بەجێم هێشت و بەهەڵەداوان خۆم گەیاندە پۆرتیۆنکولا.

گوتم: "ئەی ئەوانەی بڕواتان بەخودا هەیە، یارمەتی، برا فرانسیکۆس دەمرێ!"

ئێلیاس سەری لەسەر ئەو دەسنووسە بەرز کردەوە کە تیایدا دەینووسی.

پرسی: "دەمرێ؟"

– "چوار شەو و چوار ڕۆژە ئەوەی پێی بگوترێ زاد نەچووە بەگەروویدا، نە نان و نە ئاو، ئیدی ئەمڕۆ گوڕی هەناسەدانیشی لە دەسداوە، وەرن و ڕزگاری کەن!"

ئێلیاس قەڵەمەکەی دەستی دانا و گوتی: "ئێمە چۆن بتوانین ڕزگاری کەین؟ گەر خودا بڕیاری دابێ بیمرێنێ، ئەوا ئێمە دەبێ چ بەرهەڵستییەک نەکەین و ناتوانین هیچی بۆ بکەین!"

بەنائومێدییەوە هاوارم کرد: "ئێوە دەتوانن! ئاخر ئەو خۆی بەرەو مردن دەچێ، ئەو خۆی دەیەوێ بمرێ، لەبەر ئەوەی ئێلیاس تۆ قانوونامەیەکی نوێت نووسی و ئەو ڕێگەیەت گۆڕی کە وی ڕابەرایەتی دەکرد. ئەوە وەک ڕۆبردنی نەشتەرێک وابوو بەدڵیدا، ئیدی ئەو دەخوازێ بمرێ، برا ئێلیاس، ئەوەش گوناهی تۆیە، لەبەردەمی هەموو برایاندا دەڵێم خەتای تۆیە!"

ئێلیاس هەستایە سەر پێ و گوتی: "دەتەوێ من چ بکەم؟ بڵێ!"

– "ئەو قاقزەی کە نووسیوتە، بڕۆ لەبەر چاوی فرانسیسکۆسدا بیدڕێنە. ئەو ئەمەی دەوێ، ئەو چاوەڕێی ئەوە دەکا تا بۆ ژیان بگەڕێتەوە. لەبەردەمی هەموو برایاندا دەڵێم: گەر تۆ ئەوە نەکەیت، ئەوا باوکە فرانسیسکۆس دەمرێ و تۆیش بکوژەکەیت!"

پێنج شەش برایەک لەدەورم کۆبوونەوە، چاومان بڕیبووە ئێلیاس و چاوەڕێ بووین، هەستم دەکرد هەموو ئەو برایانە لەگەڵ مندان و ئیدی منیش زیاتر دەنگم لێ بەرز کردەوە.

ئێلیاس قاقزەکەی هەڵگرت و گوتی: "باشە، مەقیژێنە!"

وای گوت و پێڵاوەکانی لەپێ کرد و گۆچانەکەی بەدەستەوە گرت.

بەبێزارییەکەوە گوتی: "دەی بابڕۆین!" ئەوجا لای بۆ برایان کردەوە و گوتی: "برایان کەس لەو مێزە نزیک نەبێتەوە کە لەسەری دەنووسم. ئانتۆنیۆ، وریا بە!"

ئەو قوتابییە جحێڵە نزیک بۆوە.

بۆ ئەوەی کەس گوێی لێ نەبێ بەئەسپایی – بەڵام من گوێم لێی بوو – گوتی: "برا ئێلیاس، بەتەمایت چ بکەیت؟ دەتەوێ قانوونامەکە بدڕێنیت؟"

ئێلیاس هاورێییانه لێی ڕوانی و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "ئارام بە کوڕەکەم، خۆم دەزانم چ دەکەم!"

کاتێ گەیشتینە کوختەکە و بەسەر ئەو حەسیرەدا دانەوینەوە کە فرانسیسکۆسی لەسەر ڕاکشاو و کاتێ جبەکەیمان بەرزکردەوە، خودایە چیمان بینی، هەردووکمان لە ترسا ڕاچڵەکین، ئەوەی بینیمان جەستەی بونیـام نەبوو، بەڵکو چنگێک ئێـسک و کـەللە سـەرێکیش لە سـەرەوەی. چاوانی ڕۆچووبوونە گلێنەکانیـانەوە، جگە لە سمێڵ و ڕیش و برۆیەکی شەلاڵ بەخوێن، چ شـتێکی تر بەڕوخساریـیەوە نەمابوو.

ئازایەتیم دایە بەرخۆم و دەمم بردە لای گوێیەوە و گوتم: "برا فرانسیسکۆس، برا ئێلیاس هاتووە. گوێت لێیە؟ هاتووە تا قاقزەکە، قانوونـنامە نوێیەکە بدڕێنێ. چاوانت بکەوە، برا فرانسیسکۆس چاوانت بکەوە و بنۆڕە!"

تۆزقاڵێک جووڵا، بەئاستەم دەنگێکی لێوە بیسترا، بەڵام پێڵووەکانی هەر داخرابوون. ئەوسا ئێلیاس دانەویەوە.

– "برا فرانسیسکۆس، ئەوە منم، ئێلیاسم، چاوانت بکەوە، بنۆڕە، گوێت لێیە؟ هاتووم بۆ ئەوەی دڵت بحەوێتەوە، قانوونـنامەکە دەدڕێنم!"

بەئەسپایی و بەهەوڵێکی زۆر فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە، دەتگوت پێڵووەکانی لەسەر یەک دووراون و نەدەکرانەوە. سەیرێکی ئێلیاسی کرد، هیچی نەگوت و چاوەڕێ بوو.

ئێلیاس قانوونـنامەکەی لەبەر کۆشی دەرهێنا، کردییەوە و لەسەرخۆ ورد وردی کرد. لێو و گۆنای فرانسیسکۆس خوێنیان تێ زایەوە.

گوتی: "برا لیۆن، وردە قاقزەکان بخەرە ئاگرەکەوە!"

ئەوسا ڕووی کردە ئێلیاس.

– "ئێلیاس دەستتم بدەرێ."

ئێلیاس دەستی گرت، فرانسیسکۆس قەدەرێک لەنێو دەستیا هێشتیەوە و فرمێسک زایە چاوانی.

– "برا لیۆن، شتێکم بدەرێ بیخۆمەوە، گەر هەیە تۆزێک شیر."

***

هێور هێور و بەزەحمەت فرانسیسکۆس ژیانی تێ هاتەوە، هەمدیس ژیانی دەس پێ کردەوە. هەنووکە دەمی دەکردەوە و نانی دەخوارد، لێوی دەجولاند و قسانی دەکرد، دەیتوانی بەگاگۆڵکێ بچێ بۆ بەردەرکی کوختـەکە و لەوێ دانیشێ و خۆی بەهەتاو بدا. کە بارانیش دەباری، لەبەر ئاگرەکەدا هەڵدەترووشکا و بەخۆشحـاڵییـەوە گوێی بۆ باران ڕادەدێرا. دەتگوت یەکەم جارە گوێی لەدەنگی باران دەبێ، دەتگوت هەمـوو دڵۆپە ئاوەکانی جەستەی ڕژاون و جەستەی وشکهەڵگەڕاوە و هەنوکەش دڵۆپە بارانەکان دەڕژێنە جەستەی و ئاوی دەدەن، نەک هەر بەتەنێ دەڕژێنە جەستەیەوە، بەڵکو دەشڕژێنە ڕۆحییەوە.

ڕۆژێکیـان گـوتی: "وەک یەک وەهان، برا لیـۆن عـەرد و ڕۆحی بونیـام وەکـو یەک وان، هەردووکیـان تینوویان دەبێ و ئیدی چاوەڕێی ئاسمان دەکەن تا خۆی بکاتەوە و تینوویێتییان بشکێنێ!"

ڕۆژێکیـان ئیگیدیۆ لە سەفەرێکی درێژ هاتەوە، وی یەکێک بوو لەو برایانەی فرانسیسکۆس زۆری خۆش دەویست. فرانسیسکۆس باوەشی پێداکرد و ماچی کرد، فرانسیسکۆس دەیگوت بۆیە خۆشم دەوێ چونکە بەحیرسەوە چاوانی لە ئاسمان بڕیوە. ئێگیدیۆ لەسەر عەردەکە دانیشت و بەپێکەنینەوە کەوتە گێـڕانەوەی هەمـوو ئەو شـتـانەی کـە لە گـوندەکـان بینیـبووی و ئەزمـوونی کـردبوون، هەندێک لە گوندنشینەکان بەشێتیان زانیوە و هوهایان لێ کێشاوە، هەندێکیتریش بەپیاوێکی قەدیسیان زانیوە و سـوژدەیان بۆ بردووە. بەڵام ئەم هاواری کـردووە: (من نە پیـاوێکی قـەدیسم و نە شـێت، بەڵکە گوناهبـارێکم کە باوکە فرانسیسکۆس ڕێگەی ڕزگـاربوونی پیشـان داوم و ئیدی منیش پێڵاوەکانم داکەندووە و بەپێی پەتی ڕێگەکەیم گرتۆتەبەر.)

زەمیلەیەکم دەگرت بەدەستەوە کە هەنجیر یان فستق یاخود گەر ئەوانەم دەس نەکەوتبان، گوڵە کێویلەم تێ دەکرد و خۆم دەکرد بەگوندەکاندا و هاوارم دەکرد: (ئەوەی زللیـیەکم لێ بدا هەنجـیرێکی دەدەمێ، ئەوەی دوو زللەم لێبدا، دوو هەنجیری دەدەمێ.) ئیدی هەمووان بەڕاکردن دەهاتنە پێشێ و لێیان دەدام و زەمیلەکە بەتاڵ دەبوو، منیش خۆشحاڵ و بەشوکرانەبژێرییەوە دەڕۆیشتم تا زەمیلەکە پڕ کەمەوە و ڕوو بکەمە گوندێکی تر."

فرانسیسکۆس گوتی: "بەرەکەتی منت لێ بێ برا ئیگیدیۆ، من خۆشم دەوێی!"

– "برا فـرانسیـسکۆس هەروەها قـەدیس (بۆناڤێنتورا)(*)شم بینی، وی ڕێگەیەکی تری گـرتۆتەبەر، ئەو پێی وایە مـەعـریفـەت یارمـەتی ئینسـان دەدا بۆ ڕزگـاربوون. چووم بۆ لای و لێم پرسی: (باوکـە دەتوانرێ هەردوولامان ڕزگار بکرێین، خوێنەوار و نەخوێنەوار؟) وەڵامی دامەوە: (براکەم بەدڵنیاییییەوە دەتوانین.) لێم پرسی: (چما ئایا گوناهبـارێک دەتوانێ بەهەمـان شێـوەی خـوێنەوارێک خـودای خـۆش بوێ؟) باوکـە دەزانییت چی وەڵام دامـەوە؟ کـاتێ وەڵامـەکەی دەبیـەیت، دڵت دەبێـتـە باخچـە. گـوتی: (پیرێژنێکی نەخوێنەوار دەتوانێ زۆر باشتر لە زانایەکی ئایینی خودای خۆش بوێ!) برا فرانسیسکۆس کە ئەوەم بیست، ڕام کردە دەرەوە و ڕێگەکانم تەی کرد و وەک جارچییەک هاوارم دەکرد: (مناڵەکانم گوێ ڕادێرن بزانن بۆناڤێـتـورا ی زانا چ دەڵێ: ئەو دەڵێ پیـرێژنێکی نەخـوێنەوار دەتوانێ زۆر باشـتـر لە بوناڤێنتورای زانا خودای خۆش بوێ!)"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەی هاتێ و هەمدیس گوتی: "بەرەکەتی منت لێ بێ برا ئێگیدۆ، گەر یەکێک دڵت بکاتەوە، ئەوا دەبینێ کە قانوونامە ڕاستەقینەکە بەپیتی سوور لەوێدا نووسراوە!"

ئیـتر ئاوها ناو بەناو هاوڕێ دێرینەکان دەهاتن بۆ لای و دڵیان دەدایەوە. زیاتر لە نان و شیـر، هێزی

(*) یەکێک لە پێشەوا تیۆلۆگەکانی سەدەکانی ناوەڕاست، وەک فەیلەسوف و سۆفییەک ناسراوە دواتر ڕابەرایەتی فیرقەی فرانسیکۆسییەتی کرد. بە"دکتۆر سێراپهیۆس"یش ناسراوە.(وەرگێڕی سوێدی).

خۆی لە ئەڤینی ئەوانەوە هەڵدەمژت.

ڕۆژێکی تر برا ماسیۆ هات، چەپکێک گوڵەگەنمی گەییوی پێ بوو، هێنابووی تا گەنمەکانی لەسەر ئاگر ببرژێنێ و بیداتە فرانسیسکۆس بیخوا.

فرانسیسکۆس بەنیگەرانییەوە لێی پرسی: "ئەم گوڵە گەنمانەت لەکوێ هێناوە؟ من دەزانم تۆ لەبری کاری باش، کارێکی خەراپت کردووە. ڕەنگ بێ بازت دابێتە کێڵگەی نەناسیاوێکەوە و ئەم گوڵەگەنمانەت لەوێ هەڵپچوڕقاندبێ!"

ماسیۆ پێکەنی.

– "برا فرانسیسکۆس، ئاوها گومانم لێ مەکە، نا نەمدزیوە. بەڵکو لە ڕێگە، ژنێکی کورتە باڵام بینی گورزێک گوڵەگەنمی پێ بوو. لێی پرسیم: (قەشە، ئەوە دەچیت بۆ کوێ؟ تۆیش سەر بەوانیت؟) گوتم: (سەر بەکێ؟) گوتی: (سەر بەبرایانی ئەو فرانسیسکۆسە داماوە؟) گوتم: (باش بۆی چوویت، باشە چۆنت زانی؟) گوتی: (ئاخر لەبەرئەوەی جبەکەت هەزار کونی تێ بووە و بەپێی پەتی ڕێ دەکەیت و پێدەکەنیت وەک ئەوەی یەکێک ختوکەت بدا!) وەڵامیم دایەوە: (ئاخر ئەوە خودایە ختوکەم دەدا، بۆیە پێدەکەنم. گەر تۆیش لەخودا نزیک بیتەوە، ئەوا تۆیش پێکەنین دەتگرێ!) ژنەکە گوتی: (ئاخر من کاتی ئەوەم نییە، من مێردم هەیەو منداڵم هەیە و ناتوانم بەپێی پەتی بەسەر بەرددا بڕۆم، دەی کەواتە لێم گەڕێ. بەڵام تەنها دەمەوێ داوایەکت لێ بکەم!) ئەوسا گورزە گوڵەگەنمەکەی لە کۆڵی داگرت، چەپکێکی لێ دەرهێنا و بۆی ڕاگرتم.

گوتی: (دەزانم ئێستا ئەو برسێتی، من هەژارم، ئەم گوڵەگەنمانەی بدەرێ و سڵاوی ئەم ژنە هەژارەی پێ بگەیەنە!) فرانسیسکۆس گوڵەگەنمەکانی لەباوەش گرت.

– "ئەمە نانی فریشتانە برا ماسیۆ، نانی سواڵە. خودا ئەو ژنە چکۆڵەیەش بەتاجێکی گوڵەگەنم لەسەر سەر بخاتە بەهەشتەوە!" ماسیۆ نزیکی ئاگرەکە بۆوە و کەوتە پرواندنی گوڵەگەنمەکان تا گەنمەکەی ناویان دەربێنێ و پاشان بیبرژێنێ. گوتی: "برا فرانسیسکۆس، هەروەها شتێکیتریش هەبوو حەزم کرد پێت بڵێم، بەڵام دڵگران مەبە، دەتوانم پێت بڵێم؟"

– "بڵێ برا ماسیۆ، ئازاد بە!"

– "بەڵام ئاخر پێم وایە ئەوەی کردوومە شتێکی شێتانەیە و توورەت دەکا!"– "برا ماسیۆ، شێتێتی ئەو خوییەیە کە ناهێڵێت ئەقڵ بۆگەن کا. چما بیرت نایە من چۆن ڕێگەکانم لەپێوە دەدا و هاوارم دەکرد: گوێ بۆ ئەم شێتێتییە نوێیە ڕادێرن؟ دەی کەواتە بدوێ!"

– "برا فرانسیسکۆس بۆ هەر شوێنێک دەچم، ناوی تۆ بەسەر هەموو زارانەوەیە، هەمووان دەیانەوێ ڕێگە بدەن لە پێوە و بێن دەستت ماچ کەن، ڕۆژێکیان کۆنتێکی لەخۆبایی لێی پرسیم: (ئەرێ مەسەلە چییە؟ من جارێک ئەو فرانسیسکۆسە بەناوبانگەم بینیوە، وی نە کەسێکی خوێنەوارە، نە شمشێری پێیە، نە خانەدانزادەیە، جگە لەوانەش، ئەو کەسێکی چرچنی دەموچاو ناشیرین و تووکنە. باشە بۆچی هەموو خەڵکی دەخوازن بیبینن؟ من لەو نهێنییە تێ ناگەم!"

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "ئەی تۆ چیت وەڵام دایەوە؟"

– "ئاخر برا فرانسیسکۆس شێتێتییەکەی من ئا لێرەوە دەس پێ دەکا. پێم گوت: (بۆچی هەموو خەڵکی دەخوازن بیبینن؟ ئا، لەبەر ئەوەی بۆنێکی لێ دێ کوتومت وەک بۆنی ئاژەڵی دڕندەی دارستان، بۆنێکی سەیر، ئەوەی ئەو بۆنەی بچێ بەسەردا گێژ و کاس دەبێ!)

کۆنتەکە گوتی: (ئەوە چ بۆنێکە؟) وەڵامیم دایەوە: (بۆنی تەقوای قەدیس، بۆنی قەداسەت!)

ئەدی برا فرانسیسکۆس، ڕاستم وەڵام داوەتەوە؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "نا، نا، برا ماسیۆ، جارێکی تر شتی وەها مەڵێرەوە، چییە دەتەوێ پاڵم پێوە بنێیتە دۆزەخەوە؟"

– "ئەی چۆن وەڵام بدەمەوە؟ هەموو خەڵکی پرسیارم لێ دەکەن؟"

– "بڵێ: دەزانن بۆچی هەمووان دەخوازن ڕاکەن بەدوایدا؟ لەبەرئەوەی لەهەموو دونیادا ناشیرینێکی تر، گوناهبارێکی تر، ناچیزەیەکی تر لە وێنەی ئەو نییە. ڕێک هەر لەبەر ئەوەشە کە خودا ئەوی هەڵبژاردووە تا جوانی و دانایی و ترادیشۆنەکانی پێ شەرمەزار کا! برا ماسیۆ، دەبێ ئەمجارە وا بڵێیت، دۆعای خێری منت لەگەڵ بێت!"

ماسیۆ سەری خوراند، دزە نیگایەیەکی بۆ کردم، وەک ئەوەی پرسیارم لێ بکا قسەیەک هەیە، بیکا یان نا.

گوتم: "برا ماسیۆ چی لەسەر زارتە بیڵێ و ئیدی ئەوەندە سەرت مەخورێنە!"

– "نا، برا فرانسیسکۆس، تەنێ شتێکی تر ماوە، پێت دەڵێم و ئیدی دەڕۆم، ڕاستییەکەی هەست بەو بۆنە دەکەم کە لە تۆوە دێ، بۆنی میسک و گوڵەباخ، نازانم بۆنی کامیانە. لە دووری میلێکەوە، بەبۆنەکەتا دەزانم لە کوێیت، ئەلعان هەر بەو بۆنەشدا تۆم دۆزییەوە و بەرەو ئەم کوختە هاتم."

***

خۆمان ئامادە کرد تا لە پۆرتیۆنکولا برۆین. ئیدی فرانسیسکۆس پەرۆشی ئەوە بوو خۆی تەواوێک گۆشەکیرکا و خۆی لە ئەشکەوتی چیایەکدا وەشارێت و هاواری خودا بکا. ئاخر ئەو ماندوو ببوو لە جەنگێن لەگەڵ خەڵکدا.

گوتی: "من بۆ ئەوە خوڵقاوم تا وەک کەسێکی گۆشەگیر، وەک ئاژەڵێکی کێوبی بژیم، ڕێک هەر لەبەر ئەمەش بوو کە خودا ئەمری پێ کردم تا بچمە دەرێ و پەیڤەکانی وی بەخەڵکی ڕاگەیەنم. ئاخر خودایە چییان پێ بڵێم؟ تۆ دەزانیت من نازانم بدوێم، من بۆ ئەوە لەدایک بووم تا هەر گۆرانی بچڕم و بگریم!"

چەند ڕۆژێک بەرلەوەی بکەوینەڕێ، باوکە سیلڤێستێر لەگەڵ پێنج کەس لەهاوڕێ دێرینە ئیماندارەکانماندا هات بۆ کوختەکە، ئەوانیش بێرناردۆ، پێترۆ، ساباتینۆ، ڕوفینۆ و ئیرێنۆ بوون. فرانسیسکۆس بۆڵە ترێیەکی بەدەستەوە و بەسەرسامییەوە سەیری دەکرد، پیرەمێردێک ئەو بۆڵە ترێیەی لە بەرچنە ترێی بارکردووی سەر گوێدرێژەکەی دابوو پێی، لەوێوە تێپەڕی و دەچوو بۆ ئاسیزیی تا لەوێ

ترێکەی بفرۆشێ. وا ئەلعانیش فرانسیسکۆس بۆڵە ترێکەی گرتبوو بەدەستەوە و بەسەرسوڕماوییە سەیری دەکرد. گوتی: "برا لیۆن، ئەمە چ موجیزەیەکە؟ بونیام چەند هەست سز و کوێرە کە ناتوانێ ئەم موجیزانە ببینێ کە بەردەوام و هەموو ڕۆژێک ڕوودەدەن! خودایە بۆڵە ترێیەک چ نهێنییەکی گەورەی لەخۆدا حەشارداوە! بونیام دەیخوا و دەبووژێتەوە، بەڵام کە دەیگوشێ و دەیکاتە شەراب و دەیخواتەوە، ئەقڵی دەکەوێتە هەڵنووتان، هەندێ جار بونیام پڕ دەکا لە ڕۆحی ئاشتیخوازانەی خودا، ئامێزی دەکاتەوە و هەموو دونیا لەباوەش دەگرێ، هەندێ جاری تریش بونیام شێتگیر دەکا و چەقۆی پێ دەردەکێشێ و قەتڵی پێ دەکا!" هەر ڕێک لەو کاتەدا باوکە سیلڤێستێر و برایان گەیشتن. هەمووان کڕنۆشیان برد و دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد.

باوکە سیلڤێستێر گوتی: "برا فرانسیسکۆس، هاتووین تا بەرەکەتمان دەیت، ئێمە دەمانەوێ بچینە دەرێ و ئەو پەیڤانەی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنین کە تۆ بەئێمەت ڕاگەیاندووە."

– "برایینە، بۆ کوێ دەچن؟"

– "بۆ هەر جێگەیەک خودا ڕێنوێنیمانکا برا فرانسیسکۆس. ئەی چما هەموو عەرد کێڵگەی مەسیح نییە؟ ئێمە دەڕۆین و تۆو دەکەین!" فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر سەری برایان.

– "براینە بڕۆن بەرەکەتی منتان لەگەڵ بێ، گەر دەتوانن بەوشە پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕابگەیەنن، بەر لە هەموو شتێک بەژیانتان و بەکردەوەتان ئەو پەیڤە ڕابگەیەنن. چما چ وشەیەک لە هەموو شتێک باڵاترە؟ هەڵبەت کردەوە. ئەی چ کردەوەیەک لەهەموو شتێک باڵاترە؟ هەڵبەت بێدەنگی. براکانم، بەسەر هەموو ئەو پێپلیکانانەدا سەرکەون کە دەتانباتەوە لای خودا، بەوشە پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنن، پاشان بەکردەوە، کاتێکیش تەنها دەکەونەوە، بەو بێدەنگییە پیرۆزە پەیڤی خودا ڕابگەیەنن کە خودای لەخۆگرتووە!" بێدەنگ بوو، قەدەرێک تژیی لەخۆشەویستی لە یەکە بەیەکەی برایانی ڕوانی، دەتگوت بۆ شەڕ دەڕۆن و ئەمیش دڵنیا نییە چما هەمدیس دەیانبینێتەوە یان نا.

ئەوجا بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "دڵی بونیام ڕەقە، بەڵام مەترسن خوداتان لەگەڵە، هەموو جارێک کە ڕاودەنرێن، بڵێن: (ئێمە هاتووین بۆ ئەم دونیایە تا عەزاب بچێژین، بۆ ئەوەی بمرێنرێین و سەرکەوین!) لەچی دەترسن؟ لەکێ دەترسن؟ ئێوە لەکەس ناترسن، ئەوی هاموشۆی لەگەڵ خودادا هەبێ، سێ دیاریی گەورە بەدەس دێنێ: دەسەڵاتی تەواو بەبێ قودرەت، سەرخۆشی بەبێ شەراب، ژیان بەبێ مردن!"برایان لەفرانسیسکۆسیان ڕوانی و بەئارامی خوداحافیزییان لێ کرد، کەس زاری هەڵنەهێنایەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "براکانم، منیش ڕێگەی خۆم دەگرمەبەر، دەڕۆم پەیڤی ڕزگاریی بەبەردەکان ڕادەگەیەنم، دەڕۆم پەیڤی خودا بەگوڵە کێویلە و بەپونگەی چیا ڕادەگەیەنم. وا ڕۆژی ئاخیرەت نزیک دەبێتەوە، برایان با پەلەکەین. ئاخر کاتێک ئەو ڕۆژە دێ، دەبێ هەموو ئینسان و هەموو ڕەوە ئاژەڵ و هەموو تەیر و هەموو گاشەبەرد و هەموو گژوگیاکان ئامادەبن، لەبەر ئەوەی برایان، هەموو شتێک کە ئەنگۆ دەیبینن، هەموو عەرد پێویستە ئامادەی هەڵگژان بێ بەرەو ئاسمان. براکانم، پێتان وایە بەهەشت چییە؟ بەهەشت هەر هەمان ئەم عەردەیە، بەڵام عەردێکی پاکژ و بێ گەرد!"

بێرناردۆ گوتی: "برا فرانسیسکۆس، خودا بکا هەموو عەرد شوێنپێی ڕێگە ڕاستەکەی تۆ هەڵگرێ."جەنابی پییێترۆ دانەوێوە و دەستی لە ئەژنۆی فرانسیسکۆسەوە دا.

– "برا فرانسیسکۆس، پرسیارێک هەیە ماوەیەکی زۆرە گینگڵی پێوە دەدەم و ناشمەوێ لێت جیاببمەوە تا وەڵامێک لەو بارەیەوە لەزاری تۆوە نەبییەم. برا فرانسیسکۆس، تا چەندێکی تر فیرقەکەمان بەڕێگە ڕاستەکەی تۆدا دەڕوا؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "تا ئەو کاتەی بەپێی پەتی دەڕوا!" وای گوت و بێدەنگ بوو.

هەموومان بێدەنگ بووین، سەرەنجام باوکە سیلڤێستێر هەستایە سەر پێ و گوتی:

– "برا فرانسیسکۆس، خۆر لە ئاسماندا بەرز بۆتەوە، خوداحافیز!"

فرانسیسکۆس خاچی کێشا و وەڵامی دایەوە: "بەرەکەتی منتان لە گەڵ بێ!"

***

ده

فرانسیسکۆس بەبرایانی گوت خوداحافیز، دانەوێوە و بەر دەرگاکەی پۆرتیۆنکولای ماچ کرد، پاشان نیگا فرمێسکاوییەکەی بڕییە هەموو شتێک، خواحافیزی لە درەخت و تەیر و برا نەمامە خۆنەویستەکانی کرد، خوداحافیزی کرد لە دڕک و پونگە و هەموو تەرزە گوڵە کێویلە و جۆرە تەڵانێکی چکۆڵە کە لە دەوروبەری دایکە پیرەکەمان، پورتیۆنکولا ڕوابوون.

گوتی: "دەی برا لیۆن بەناوی خودا!" وای گوت و چووینە دەرێ.

لێم پرسی: "برا فرانسیسکۆس، بیرت کردۆتەوە بچین بۆ کوێ؟"

وەڵامی دامەوە: "بۆچی بیر لەوە بکەینەوە؟ خودا ئەوە دەکا، ئەوەش بەسە. چما تۆ ئەو گوڵە زەردە پرشنگدارانەت نەدیوە کە لەخۆر دەچن؟ ئەوانە ڕێک سەر بەرەو لای خۆر هەڵ دەبڕن و گوێڕایەڵانە ڕوخساریان بەرەو ئەو لایەدا وەردەگێڕن کە خۆری بۆ دەچێ. برا لیۆن ئێمەیش هەر واین، لێگەڕێ سەرمان ڕووەو خودا هەڵبڕین!"

هاوین خەریک بوو کۆتایی دەهات، عەرد خەنی و خۆشحاڵ وەک ژنێکی زەیستان دەحەوایەوە. کێڵگە درەوکراوەکان و ڕەزە ڕنراوەکان هێشتا دەبریسکانەوە و هێشتا لەنێو گەڵای دار سێو و پڕتەقاڵەکاندا، پەڕەسێلکەی زۆر بچووک و ڕەشی سەوزباو، چاوەڕێ بوون قوڵنگەکان بێن و بەباڵەکانیان بیانبەن. ئاسمان بەڕووپۆشێکی تەنک و نەرم پۆشرابوو، پێدەچوو باران لە چیاکانەوە بەڕێوەبێ، عەرد بۆنی لێوە هەڵدەسا.

فرانسیسکۆس قووڵ هەوای هەڵدەمژت، من دەمبینی هەمدیس ڕوخساری ئارامییەکەی خۆی بۆ دەگەڕێتەوە. بەبەرزاییەکدا داگەڕاین و پاڵمان دا بەدیواری ڕووخاوی بورجێکی کۆنەوە، من بۆ خوارەوە لە دەشتەکەم ڕوانی، خودایە چ ئارامییەک بوو، چ نەشئە و چ لەزەتێک بوو! بونیام هەستی دەکرد کە عەرد ئەرکی سەرشانی خۆی بەتەواوەتی بەجێ هێناوە و ئەلعانیش دەحەوێتەوە.

فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: "برا لیۆن، ئەیکۆنێکی پیرۆزم بیردێتەوە کە جارێکیان لە (ڕاڤێننا) بینیم. خاچپەرستەکان ئەو ئەیکۆنەیان وەک تاڵانی لە خۆرهەڵاتەوە بۆ وڵات ناردبۆوە، ئەو سەربازانەی خودا ڕۆیشتبوون تا مەرقەدی پیرۆز ڕزگارکەن، گەیشتبوونە کوستانتینیە و لەوێ بەجوانیی ئەو شارە سەرسام ببوون و کەوتبوونە ژێر سیحری سەروەت و سامانەکەیەوە. ئیدی مەسیحیان بیرچووبۆوە و خۆیان بەسەر شارەکەدا دابوو، کەوتبوونە قەتڵوعام و سووتاندن و تاڵانکاریی و پاشان بەدەسکەوتەکانیانەوە بۆ وڵات گەڕابوونەوە. ئەو ئەیکۆنە دەگمەنە خەوی مەریەمی پاکیژەی نومایش دەکرد، ئەو وێنەیە یەکێک بوو لەو شتە تاڵانکراوانەی کە بۆ ڕاڤێننایان هێنابۆوە. خودایە، برا لیۆن ئەو ئەیکۆنە چ موجیزەیەک بوو! دایکی خودا لە نوێنەکەیدا ڕاکشابوو، دەستی بەنیشانەی خاچ داناو و زەردەخەنەیەکی بەختەوەرانە هەموو ڕوخساری پۆشی بوو. ڕووپۆشێکی وەنەوشەیی بەسەرەوە و دەستەکانی داخوراو و چرچ و لۆچ بەئیشوکاری ناو ماڵ، گۆنای ژاکاو و پێی بریندار بەبەرد و دڕک و داڵی عەرد، بەڵام زەردەخەنەیەک، کە وەک بڵێی هەڵگۆزراوی شادومانییەکی نهێنی ناخی بێ، کەوتبووە

سەر لێوانی و بەسەر هەموو ڕوخساریدا پەخش ببوو. ئاخر وی ئەرکەکانی سەر شانی بەجێ هێنا و و ئارام و هێور ڕاکشابوو. باشە کام ئەرک؟ ئەرکی خستنەوەی ڕزگارکەری دونیا. ئەلعانیش برا لیۆن، کاتێ لەم دەشتە تژیی بەئارامییە دەنۆڕم کە بەری خۆی داوە، وا دێتە بەرچاوم کە عەردیش وەک مەریەمی پاکیژە، بەهەمان شێوە پاییزان بحەوێتەوە!"

چەندین ڕۆژ و چەندین هەفتە بەڕێوەبووین. بەرەو کوێ؟ بۆ ئەو شوێنەی خودا دەیویست. فرانسیسکۆس نەدەچووە ژێر باری ئەوەی هەر جۆرە وادە و جێگەیەک دەسنیشان کا، ئیدی وەک گوڵە زەردەکە شوێنپێی ڕوخساری خودای هەڵدەگرت.

گوتی: "چ بەختەوەرییەکە خاوەن چ هەڵبژاردنێک نەبیت، چ بەختەوەرییەکە کە چیدی پێویستت بەوە نەبێ بڵێی من، چ پێویستت بەوە نەبێ بیر لەوە بکەیتەوە کە فلان کێیە و ناوی چییە و ئیدی لێوانلێو لەمتمانە، خۆت بسپێریتە (با)ی خودا! ئەمەیە پێی دەگوترێ ئازادی! باشە ئەدی کێ ئازادە؟ برا لیۆن گەر کەسێک ئەو پرسیارەت لێ بکا، تۆ چی وەڵام دەدەیتەوە؟ ئەوەی کە کۆیلەی خودایە؟ ئیدی هەموو جۆرە ئازادییەکانی تر کۆیلایەتین!"

ڕۆژێکیان لە گوندێک لامان دا. فرانسیسکۆس زەنگۆڵەی بزنەکەی هێنایە زرنگە، جوتیارەکان کۆبوونەوە، ژن و پیاو هاتن و گوێیان ڕادێرا. ئەوان دەیانزانی ئەو پیاوە پێ پەتییە کێیە، دەنگوباسی ئەو موجیزانەی کردبووی و ئەڤینی بۆ هەژاری، بۆ خاتوونی دڵەکەی گەیشتبوونە ئێرەش. فرانسیسکۆس چووە سەر بەردێک.

گوتی: "براکانم، لەبارەی چییەوە وەعزتان بۆ بدەم؟ چۆن دەتوانم ئەو ڕێگەیەتان پیشان دەم کە دەچێتەوە سەر بەهەشت؟ ئێستا ئێوە خۆتان لەسەر ئەو ڕێگەیەن، لەبەر ئەوەی ئێوە خەڵکانی هەژار و ساکار و نەخوێندەوار و ئیشکەرن، تا ئەو ڕادەیەی کە خودا دەیەوێ."

فرانسیسکۆس لە قسان ڕاوەستا، بەسەر سەربانەکانی ئەو دەوروبەرەوە و لە نێو دار و پەردووی بورجە داڕووخاوەکەدا، پەڕەسێلکەکان کۆبوونەوە و گوێیان ڕادێرا، دردۆنگ بوون و پێدەچوو خۆیان ئامادەی ڕۆیشتن کردبێ و چاوەڕێی بای گونجاو بن. دەیانچریکاند و کەوتبوونە باڵەفڕێ، بەپۆل دابەزین و بەدەوراندەوری فرانسیسکۆسدا نیشتنەوە.

فرانسیسکۆس لە حەژمەتا هاواری دەکرد، زۆری لە خۆی دەکرد دەنگی بەسەر چریکەچریکی پەڕەسێلکەکانی دەوروبەری و ژوور سەریدا زاڵ کا.

هاواری کرد: "براکانم، ئەم ژیانەی سەر عەرد خەونێکی فریودەرانەیە، ژیانە ڕاستەقینەکە، ژیانە ئەبەدییەکە لە ئاسمان چاوەڕێمان دەکا. سەیری عەرد مەکەن، بەڵکو ڕوانینتان بۆ سەرەوە هەڵبڕن، براکانم ئەو قەفەسە بکەنەوە و لێیەوە بفڕنە دەرێ کە لەوێدا ڕۆح بەدەنووکە خوێناوییەکەی لە هەوڵی کردنەوەی دایە!"

هاواری دەکرد، دەنگی نووسا، پەڕەسێلکەکان لێ نەدەگەڕان دەنگی ببیسترێ، پۆلە پەڕەسێلکەی تر نیشتنەوە، دەیانچریکاند و لێ نەدەگەڕان دەنگی ببیسترێ. فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دانەوە و

بەدەنگێکی تژیی لە میهر و سۆز و پاڕانەوە گوتی:

– "برا چکۆڵە پەڕەسێلکەکانم، لێتان دەپاڕێمەوە بهێڵن منیش بدوێم! ئێوە کە لەگەڵ بەهاردا دێنە دونیا، ئێوەی پەیامهەڵگرە جوانە چکۆڵەکانی خودا، بۆ ساتێک باڵەکانتان لێکنێن، لە بازنەیەکدا بەئارامیی ڕیز بەستن و گوێڕادێرن، بەبێدەنگی لە سەربانەکان ڕیز بەستن و گوێڕادێرن. ئاخر ئێمە لێرەدا لە بارەی ئەو خودایەوە دەدوێین کە پەڕەسێلکەکان و بەشەری خولقاندووە، لە بارەی خودا هاوبەشەکەمانەوە دەدوێین، پەڕەسێلکە چکۆڵەکانم گەر خوداتان خۆشدەوێ، گەر وەک برایەکی خۆتان منتان خۆش دەوێ، ئەوا بێدەنگ بن! من سەرنج دەدەم کە ئێوە خۆتان بەرەو سەفەرە درێژەکەتان، بەرەو عارەبستان ئامادەکردووە، خودا ئاگادارتان بێ، بەڵام بەر لەوەی بەڕێکەون، باشترە گوێ لە پەیڤەکانی خودا ڕادێرن."

کاتێک پەڕەسێلکەکان گوێیان لە قسەکانی فرانسیسکۆس بوو، باڵەکانیان لێک نا، بێدەنگ و ڕێکوپێک بەدەوریدا ڕیز بوون و لەسەر شانی نیشتنەوە، هەموان چاوەچکۆڵە بازنەییەکانیان بڕیبووە پەیڤگۆی خودا کە دەدوا. تەنها ئەوەندە نەبێت کە ناو بەناو شادومانییەکی ڕووت دەیخستنە باڵەفڕە و دەتگوت پەرۆشی ئەوەن بەرەو ئاسمان لە شەقەی باڵ بدەن و بفڕن.

کە جوتیارەکان ئەو موجیزەیەیان بینی، ژن و پیاو بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا کەوتن.

ژنان هاواریان کرد: "ئێمەیش ببە، ئێمە چیدی پەرۆشی ماڵ نین، دەسبەرداری ماڵ و مێرد دەبین، دەمانەوێ بچین بەرەو شانشینی بەهەشت. حەز دەکەین ئێمەیش بەپێی پەتی بڕۆین و جبە بپۆشین و شوێن پێیت بەرەو مردن هەڵگرین!"

پیاوانیش پێی فرانسیسکۆسیان ماچک کرد و هاواریان کرد: "ئێمەیش چیتر ژنەکانمان ناوێ، نامانەوێ چیتر عەردەکانمان بکێڵین، ئێمەیش دەمانەوێ بێین بۆ شانشینی بەهەشت. برا فرانسیسکۆس بمانبە!"

فرانسیکۆس هەڵدەلەرزی، ئەدی باشە چیی لێ کردبان؟ بۆ کوێی بردبان؟ چۆناوچۆنی خواردنی دابان؟ ئاخر چیی بەسەر دونیادا دێ گەر هەمووان ببنە قەشە و ڕاهیبە؟

گوتی: "براکانم، حەز دەکەم شتێکی تریش بڵێم. تەنێ یەک ڕێگە نییە کە دەچێتەوە ئاسمان. تەنێ ئەو ڕێگەیە نییە کە قەشەیەک بێ ژن و بێ نان و بێ گەرمایی ئاگر دەیگرێتە بەر، بەڵکو ڕێگەیەکی تر هەیە کە مەسیحییەکی هاکەزایی و میهرەبان دەیگرێتە بەر، ژن دەهێنێ و منالّ دەخاتەوە و نەسلی ئینسان لەسەر عەرد بەهێز دەکا. ئەوە نە شتێکی ڕاستە و نە خوداش پێی خۆشە کە عەرد نەکێڵرێ و تۆو نەکرێ، کە ژنان منالّ نەخەنەوە. خودا بۆ ئێوە کە لەسەر ئەم عەردە دەژین، هاوئامێزیی بێگەرد و نان و ئاگردان و ئاخاوتنی ئارامانەی خولّقاندووە! سوێند دەخۆم درێژەدان بەم ژیانەی ئێستاتان دەتانگەیەنێتە بەر دەرگای بەهەشت!"

هەندێک لە جوتیارەکان بەبیستنی ئەو قسانە تووڕە بوون.

– "تۆ ئاگرێکمان بۆ دەکەیتەوە و پاشانیش هەوڵ دەدەیت بیکوژێنیتەوە. گەر ئەو قسەیەی یەکەم جارت ڕاستە کە ئێمە بۆ ئەوەی ڕزگار بین دەبێ ڕوو لەدونیا وەرگێڕین، ئەوا لەگەڵ خۆمان ببە، خۆ گەر

ڕاستیش نییە، ئەوا لێمان گەڕێ و بەڕێی خۆتا بڕۆ!"

ژنان زیاتر تووڕە ببوون.

هاواریان کرد: "قەشە، ئەوە شتێکی حەق و شەرافەتمەندانە نییە! بتەوێ و نەتەوێ ئێمە لەگەڵت دێین! چما ئەدی ژنانیش ناچنە بەهەشت؟ ئەی مەریەمی پاکیزە چۆن دەچێتە بەهەشت؟ دەی ئێمەیش دەمانەوێ بچینە بەهەشت!"

فرانسیسکۆس نائومێدانە دەستی بەیەکدا مالّی و لێیان پاڕایەوە.

– "ڕاوەستن! ڕاوەستن تا دەگەڕێمەوە. یەکەم جار ئەوەی هەتانە بەسەر هەژاراندا دابەشی کەن، وەک ژن و پیاو پێکەوە بەحیشمەتەوە بژین، کوفر مەکەن، هەڵمەچن، ڕۆژانە سێ جار کڕنۆش ببەن و پێکەوە فەرزی نوێژ بەجێ بێنن. منالّەکانم، ئەوە پێویستی بەئامادەییەکی درێژخایەن هەیە، ئێوە خۆتان ئامادەکەن و من دەگەڕێمەوە بۆ لاتان!"

ئەوجا بەهەنگاوی گەورە لە گوند چووە دەرێ و هەمدیس هاواری کرد: "دەگەڕێمەوە!"

منیش بەپەلە دوای کەوتم، لەدواوە گوێم لە ژنان بوو کەوتنە جنێودان.

– "هەی کەڵەکچییانە، درۆزنانە، کەڵەگاینە، تاوانبارینە!"

وایان گوت و ئیدی یەکەمین بەرد هاوێژرا، بەڵام ئێمە دوور کەوتبووینەوە و چیدی گوندەکە نەدەبینرا، ئەوسا ڕاوەستاین تا بحەوێینەوە.

ئازایەتیم دایە بەرخۆم و گوتم: "برا فرانسیسکۆس، وابزانم ئێمە ناحەقین. بونیام کە لەگەڵ یەکێکدا دەئاخڤێ، پێویستە زیاتر لەتوانا و حەوسەڵەی ئەو کەسە قسانی بۆ نەکا، ئیتر لەوە زیاتر دەچێتە خانەی هەواو هەوەسی شەیتانەوە!"

فرانسیسکۆس لەفیکرەوە چوو، لەسەر بەردێک دانیشت. وەڵامی نەدامەوە، خەیاڵاتی سەرگەرمی کار بوو، چونکە دەمارەکانی لاجانگ و ناوچەوانیم دەبینی کە دەئاوسان. بەرامبەری دانیشتم و چاوەڕێ بووم. لەو گوندە چەند لەتە نانێکی وشک و زەیتوون و دوو بۆڵ ترێیان پێدابووین. من برسیم بوو.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، خاچ بکێشە و با شتێک بخۆین، چما برسیت نییە؟"

بەڵام ئەو گوێی لێم نەبوو، لە بیرو خەیاڵاتەکانیدا ڕۆچوو بوو.

دوای قەدەرێک بێدەنگی، گوتی: "برا لیۆن، نەفرەت لەو گوندەی کە هەموو خەڵکەکەی ئیماندار و چاکەخوازن، نەفرەت لەو گوندەش کە چ ئیماندار و قەدیسێکی تێدا نییە!"

من کەوتمە خواردن و هەموو ئەو شتانەشم وەبیری خۆم دەهێنایەوە کە لە گوندەکەدا بینیبووم و بیستبووم، دەتگوت شەیتان هاتۆتە ناخمەوە، بەتووڕەیی قسانم بۆ خۆم دەکرد: "برا فرانسیسکۆس، تۆ هەر خۆت دەڵێیت کە بونیام بۆ گەیشتنە لای خودا، دەشتوانێ ڕێگەیەکی هەموار بگرێتەبەر، گەر وایە، ئەدی تۆ بۆچی ڕێگە سەرەو ژوورەکەت هەڵبژاردووە و ئاوها عەزابی خۆت دەدەیت؟ ئەو کەسەشی ژنی هێناوە و منالّی خستۆتەوە، چما ئەویش دەتوانێ بەماڵ و کێڵگە و خواردنە خۆشەکانییەوە خودا

بدۆزێتەوە؟ تۆ دەڵێیت دەتوانێ. دەی کەواتە با ئێمەش ژن بێنین و خانوویەک ڕۆنێین و وەکی ئینسان بۆ خۆمان بژین! ئێمە یەک ئامانجمان هەیە، ئەویش ئەوەیە بگەینە لای خودا، دە لێگەڕێ لەبری ئەوەی بەجلکی شڕو پڕەوە بچینە بەردەمی، با تێکسمڕاو و بەزگی تێرەوە بچین! باشە برا فرانسیسکۆس ئەدی چۆن سبەینێ دەتوانیت بەم وەزعە خەراپەتەوە خۆت پیشانی خودا بدەیت؟ بیرت نایە پاپا چی پێ گوتیت؟ پێی گوتیت: (ئەم پیس و پۆخڵییە چییە؟ لە تەویلەی چ بەرازێکەوە هاتوویت؟) دەی خوداش هەر ئاوهات پێ دەڵێ!"

من هەروا بۆ خۆم دەدوام و تیکە نانی زلم دەگلاند، بۆڵە ترێکەی خۆم خوارد و چەند دەنکێکیشم لەوەی تریشیان کردەوە. خودایە گەر فرانسیسکۆس نەبا ئەوا هیچ ماتڵ نەدەبووم و یەکسەر دەگەڕامەوە بۆ ئەو گوندە و ئەو کیژەم دەخواست کە چووە بەدڵما. دواتریش هەڵبەت کەسێکی ئیماندار دەبووم، ڕۆژی نەک سێ جار، بەڵکو سی و سێ جار سوژدەم دەبرد و فەرزی نوێژم بەجێ دەگەیاند، بەڵام وردە وردە لەخودا نزیک دەبوومەوە، هەر جارەی نەختێک، تا ئیتر ژن و منالەکانیشم لەگەڵ خۆمدا دەبرد و هەموومان پێکەوە دەچووینە بەهەشت!"

فرانسیسکۆس لەسەر ئەو بەردە جولا کە لەسەری دانیشتبوو، سەرم هەڵبڕی و ویم بینی، وەک ئەوەی گوناهێکم کردبێ لە حەژمەتا کروشکەم کرد، فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "برا لیۆن تۆ ڕاست دەکەیت، قەشەیی کارێکی زەحمەتە، هەموو ئینسانێک بەرگەی ناگرێ و ناچاریش نییە بەرگەی بگرێ، چونکە گەر وابا ئەوا دونیا وێران دەبوو. گوێ ڕادێرە و بزانە کاتێ لەسەر ئەو بەردە دانیشتبووم، چۆن خودا، سوپاس بۆی، ڕوناکی کردمەوە. ئێمە لەپاڵ فیرقە توند و تیژەکەماندا، فیرقەیەکی نەرم و نیانتر، ئەهوەنتر ڕۆدەنێین کە هەموو ئیماندارێکی مەسیحی لە دونیادا بتوانێ خۆی تێدا ببینێتەوە. لەو فیرقە نەرم و نیانەدا برایان بۆیان هەیە ژن بێنن، عەردەکانیان بکێڵن، بەئەندازە بخۆن و بخۆنەوە، چ ناچار نەبن بەپێی پەتی بڕۆن، چ ناچار نەبن جبە بپۆشن، تەنها ئەوەیان لەسەربێ ژیانێکی چاکەخوازانە بژین، لەگەڵ دوژمنەکانیاندا پێک بێن، ڕوحم بەهەژاران بکەن، چاویان لەسەر عەرد وەرگێڕن و بیبڕنە ئاسمان. برا لیۆن پێت چۆنە؟ لەگەڵمدایت؟"

ویستم بپرسم، برا فرانسیسکۆس خۆیشمان دەچینە ئەو فیرقەیەوە؟ بەڵام شەرمم کرد و ترسام.

بەقوڕگێکی وشکەوە وەڵامیم دایەوە: "بەڵێ، لەگەڵتام!"

باشە چیم گوتبا؟ ئاخر من ئیدی گلابوومە گەمەکەوە و دەبوو گەمە بکەم. بەرلەوەی فرانسیسکۆس بناسم، بەدوای خودادا ڕام دەکرد، بەڵام حەزیشم لە خواردن بوو. بەڵام کە فرانسیسکۆسم ناسی، ئیتر لە گەڕان بەدوای خودادا کەوتم و کەوتمە هەڵگرتنی شوێنپێی وی، چونکە دەمزانی ئەو ڕێگەکە بەڵەدە و ئیتر منیش بەکەماڵی ئیسراحەت شوێنی کەوتبووم. بەڵام هێشتا پەرۆشیم بۆ خواردن و شەراب و ژیانێکی هێمن و – شەرم دەکەم کە ئەمە دەڵێم، بەڵام هەر دەیلێم – پەرۆشییم بۆ ژن بەرۆکی بەرنەداوم.

کاتێک فرانسیسکۆس بینیمی لە فیکرەوە چووم، لێی پرسیم: "برا لیۆن بیر لە چ دەکەیتەوە؟"

وەڵامیم دایەوە: "لە خودا!"

– "برا لیۆن، بیرت دێ هەموو عەردت بەدوای خودادا لەپێوە دا؟ خودات نەدۆزییەوە چونکە لەدڵتابوو. تۆ لەو کەسە دەچوویت کە شەو و ڕۆژ هەموو جێگەیەک بەدوای ئەڵقەیەکی ئاڵتووندا گەڕاوە، بەڵام نەیدۆزیوەتەوە، چونکە لە پەنجەی خۆیدا بووە!"

***

ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتینە کۆشکە بەناوبانگەکەی (مۆنتێفێلترۆ)، ئاڵایەکی ڕەنگاوڕەنگ بەسەر بورجەکەیەوە دەشەکایەوە، دەنگی شەیپوور لەدرز و دەلاقەکانی دەوروبەرەوە دەهاتە گوێ، پەردەی سووری گرانبەها بەپەنجەرەکانەوە هەڵواسرابوون، دیواری کۆشکەکە بەگوڵە مۆرت و گەڵای داردێمشت ڕازێنرابۆوە. پیاوان و خانمان بەسواری ئەسپەوە بەسەر پردێکی هەڵواسراودا دەپەڕینەوە و خزمەتکارێکی جوانکیلە بەپەلە دەچوو یارمەتییان بدا تا لەسەر ئەسپەکانیان لەبەردەم دەرگاکەدا دابەزن. هەموو ڕێگەکە، لەدەشتەکەوە بەرەو ژوور، جمەی دەهات لە پیاوان بەشمشێر و قەڵغانی ئاڵتوونی و خانمانی جلکی ئاڵووالا پۆش. غوڵام و خزمەتکارەکان بەجلکی تازە و ڕەنگاوڕەنگەوە، بەسینیی زیوینی خواردن و کێکەوە دەهاتن و دەچوون.

من کە بەو سەروەت و سامان و جوانییە ئەفسون ببووم، گوتم: "هەڵبەتە ئەمە بەهەشتە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن، بەهەشت زۆر لەمە ساکارترە!"

ئەوجا لە گەورە پیاو و خانم و ئالێکانی ڕوانی و گوتی: "هەڵبەت ئەمە ئاهەنگە، وەرە با بچین و بەشداریی تێدا بکەین، برا لیۆن تۆ دەڵێیت چی؟"

من کە ئەوەم لە خودا دەویست، گوتم: "بەخۆشحاڵییەوە برا فرانسیسکۆس، دەی وەرە و با بچین!"

فرانسیسکۆس وەک ئەوەی بۆ ئاهەنگەکە بانگهێشت کرابێ، ئارام و متمانە بەخۆ، بەسەر پردەکەدا چووە پێشێ. بەڵام من دوودڵبووم.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، بەڵام ئاخر ئێمە بانگهێشت نەکراوین، وەدەرمان دەنێن!"

– "ئارام بە ئەی مەڕی خودا، بۆچی هێشتا نازانیت ئەو ئاهەنگە بۆ ئێمە سازدراوە؟ ئەو ئاهەنگە بۆ ئەوەیە تا ئێمە بچینە ئەو قەڵا سەختەوە و لەوێ ماسی ڕاوکەین!"

بەسەرسوڕمانەوە گوتم: "ماسی ڕاوکەین؟ بەڵام من چ دەریاچە یان ڕووبار یاخود زەریایەک نابینم، ئەوەی هەیە هەر بەردە!"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

– "چما براکەم بیرت چۆتەوە کە ئێمە ماسیگرین؟ بەڵام ماسی ڕاو ناکەین، بەڵکو ڕۆح ڕاو دەکەین. کێ چوزانێ، ڕێگەکانی خودا زۆرن، دەشێ ئەلعان لێرە ڕۆحێک هەبێ لەنێو جلکە ئاوریشمییەکەی و جەستە جوانەکەیدا خەریک بێ بتاسێ و بخوازێ بێتە دەرێ و ڕزگارکرێ. لەبەر خاتری ئەو ڕۆحەیە خودا ئەمری بەخاوەنی ئەم قەڵایە فەرمووە ئەم ئاهەنگە ساز دا و داواشی لەئێمە کردووە بێین!"

فرانسیسکۆس بەدەم ئەو قسانەوە لەدەرگای دەرەوە چووە ئەو دیو و گەیشتە بەر دەروازەی گەورەی

قەڵاکە کە بەشیشی ئاسنین تۆکمە کرابوو.

حەوشەی قەڵاکە پڕ بوو لە ئەسپ، ئاگر لە موبەقەکاندا کرابۆوە، گۆشتیان لە قابلەمەکاندا دەکوڵان، یاخود بەشیش دەیانبرژاند و بۆن هەوای تەنی بوو. پەڕەی کەپووم بەتاسەوە کەوتە لەرە، ئیدی چ حەزم نەدەکرد زیاتر بچمە پێشێ.

چێشتلێنەرێک بەوێدا تێپەڕی. لێم پرسی: "براکەم ئەرێ مەسەلە چییە؟ ئەم ئاهەنگە بەچ بۆنەیەکەوەیە؟"

وەڵامی دامەوە: "نازناوی سوارە بەخاوەن قەڵاکە دەبەخشرێ، وا هەنووکەش هەمووان لە کڵێسان و سەرەک قەشە بەرەکەت دەبەخشێتە ئەو چەکە نوێیانەی....." بەدەم ئەو قسانەوە، لەسەرەوە بۆ خوارەوە دیقەتی دام، بینیمی کە پێپەتیم و جبەکەیشم کون کونە، بۆیە چ نەچووم بەدڵیدا و برۆی گرژ کرد.

گوتی: "ئێمەیش پرسیارێکمان هەیە، باشە ئەدی تۆ بانگهێشت کراویت؟"

وەڵامیم دایەوە: "ئا، ئەدی چۆن. بۆچی وا مەزەندە دەکەیت بانگهێشت نەکرابم؟"

– "کێ بانگهێشتی کردوویت؟"

– "خودا!"

چێشت لێنەرەکە دایە قاقای پێکەنین.

– "باشە داماو، تۆ برسیتە و هاتوویت شتێک بخۆیت، ئیتر لە خودا گەڕێ!"

وای گوت و بەرەو موبەق چوو.

لەو ماوەیەدا فرانسیسکۆس ڕاوەستا و سەرگەرمی ستایشکردنی ئەو چەکە ئەمیرییەی سەر دەروازەکە بوو کە بریتی بوو لە شێرێک کە لەسەر پێی دواوە ڕاوەستاو و دڵێکی بەچنگەوە بوو، لەسەر دڵەکە نووسرابوو: من لە کەس ناترسم.

فرانسیسکۆس ئاماژەی بۆ چەکەکە کرد.

گوتی: "ئەم خاوەن قەڵایە لە کەس ناترسێ، ڕەنگبێ لەخوداش نەترسێ. دڵی ئینسان گێلێکی لەخۆباییە، برا لیۆن گوێ مەدەرە ئەوەی کە دەیڵێ، لێی ببوورە و بەڕێگەی خۆتا بڕۆ. گەر ئێمە چەکێکمان هەبا، پێت وابوو چۆن ڕەنگمان کردبا؟"

بەپێکەنینەوە وەڵامیم دایەوە: "ڕەسمی مەڕێکمان لەسەر دەکێشا، ڕەسمی شێرێک کە مەڕێک قووت دەدا!"

– "نا، ئەی مەڕی خودا، من پێم وایە هێندەت برسییە و لەوەزعێکدایت کە شێرێکیشت پێ دەخورێ. خەفەت مەخۆ، بەڵام ڕۆژێک دێ مەڕ و شێر پێک بێن. دەخوازم ڕەسمی تەیرێکی چکۆڵەی هاکەزاییمان لەسەر کێشابا، تەیرێک کە هەموو ڕۆژێک سەر بۆ ئاسمان هەڵدەبڕێ و دەچریکێنێ!"

ئەو قسەیەیم بیر کەوتەوە کە لە پۆرتیۆنکولا بەبرایانی گوت.

گوتم: "کڵاوکوڕە دەڵێی، ئەو تەیرە کڵاو بەسەرە!"

– "ڕاست دەکەیت برا لیۆن، خودا بەرەکەتت بدا! بەڵام ئێستا من دەنگی تەرتیلە لە کڵێسای قەڵاکەوە دێتە گوێم، وەرە و با بچین نوێژ بکەین!"

چووینە کڵێساکەوە کە کەوتبووە داوێنی بورجەکەوە و لەڕۆشناییدا مەلەی دەکرد، خودایە چەند جوان بوو! کڵێساکە پڕ بوو لە گەورە پیاوان بەشمشێر و قەڵغان و چەکمەی ئاڵتوونییەوە، سوارە زرێپۆشەکان دەهاتن تا سڵاو لەو سوارە تازەیە بکەن، خانمان بەپاڵتۆ دەڵب و درێژەکانیانەوە، چ شاڵی گرانبەها و ڕەنگاوڕەنگیان دابوو بەسەر سەرپێچە بورج ئاسا بەزێڕ نەخشێنراوەکانیاندا، چ پەڕ و چ ملوانکەی مرواری، چ بازنگ و چ بۆنێک، خودایە هەموو بۆنی عەترە خۆشەکانی عارەبستان لەو ناوە دەهات! نا، نا، با فرانسیسکۆس بۆ خۆی بڵێ، ئەمەی لێرە هەیە، هەر عەینەن ئەو بەهەشتەیە کە بەقەدیسەکانییەوە لەزەینی مندایە و بگرە ئەمانیشی جوانتر لە زێڕ و زیو گرتووە. چما ئایا ئەمانیش سوارەی خودا نین؟ چما ئایا ئاسمانیش هەمان ئەو مێزە بازنەییە نییە کە هەموو قارەمانانی بەدەوردا دادەنیشن؟ چما ئایا شا (ئارسۆس) مەسیح نییە؟"

تەواوێک سەرسام بووم، لە پشت عامودێکەوە خۆم حەشار دا و بەچاوانێکی حەپەساوەوە دیقەتی هەموو شتێکم دەدا. لە ناکاوێکڕا چیم بینی؟ ئا، فرانسیسکۆس گەورە پیاوەکانی وەلاوە نا و بەرەو میحرابەکە چوو کە لەوێدا سەرەک قەشە ڕاوەستاو و سوارە نوێیەکەی بەرەکەت دەدا، جحێڵێکی قژ زەرد و ڕەنگ پەڕیوی بەرەکەت دەدا. فرانسیسکۆس چاوەڕێی کرد تا بەرەکەت بەخشینەکە کۆتایی هات و ئەوجا لەبەردەمی سەرەک قەشەدا کڕنۆشی برد.

گوتی: "خاوەن شکۆ، لەبەر خاتری ئەڤینی مەسیح، ڕوخسەتم بدەرێ بدوێم!"

هەندێک لە گەورە پیاوەکان فرانسیسکۆسیان ناسییەوە، گوێم لێیان بوو لە بەینی خۆیاندا دەدوان:

–" ئەوە فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییە! زاهیدە نوێیەکەیە!"

سەرەک قەشە تژیی لە سووکایەتی سەیری فرانسیسکۆسی کرد و لێی پرسی: "چیت هەیە بیلێیت؟"

– "نازانم، وشەگەلێک کەخودا دەیانخاتە سەر زارم، متمانەت پێی هەبێ!"

لێی پرسی: "تۆ کێیت؟"

پیرەمێردی خاوەن قەڵا هەنگاوێکی بۆ پێشەوە نا.

گوتی: "لوتف بفەرموو ڕوخسەتی بدەرێ بدوێ، ئەوە فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییە!"

سەرەک قەشە دەستی بەرز کردەوە.

گوتی: "بەکورتی بدوێ، سفرەکە ڕاخراوە!"

فرانسیسکۆس ڕەتی سەرەک قەشەی دایەوە و کەوتە نوتقدان: "سفرە لە ئاسمان ڕاخراوە، برایان سفرە ڕاخراوە و ڕۆژی مەزن نزیک دەبێتەوە. گەرچی کاتێکی کەم بەدەستەوە ماوە، بەڵام هێشتا دەکرێ ڕزگارکرێین، دەکرێ بۆ ئاسمان هەڵگژێین و لەسەر مێزە نەمرەکەی خودا دانیشین. بەڵام بونیام ناتوانێ بەچەکەوە، بەچەکمەی ئاڵتوونییەوە، بەشاڵی ئاوریشمینەوە، بەئاهەنگ و پێکەنین و ژیانێکی ئارامەوە بۆ ئاسمان هەڵگژێ، ڕێگەکە سەختە و تێکۆشان و ئارەقە و خوێنێکی زۆری دەوێ!"

گەورە پیاوان و خانمان نێوچەوانیان گرژ کرد، سەرەک قەشە بەتووڕەییەوە گۆچانە لەئێسکی فیل دروستکراوەکەی دەجولاند. فرانسیسکۆس تێگەیشت و نەغمەی دەنگی نەرمتر کرد.

– "ببوورن، من لەگەڵ سوارەکاندا دەئاخڤم و ئەرکی سەرشانمە بەزوبانی خۆیان بدوێم. من دەمەوێ ئەمەتان پێ بڵێم، تکایە گوێم بۆ ڕادێرن. کە سوارەیەک دەخوازێ ئەڤینی خاتوونێک بەدەس بێنێ، دەبێ چ کارێک ئەنجام دا، دەبێ چۆن بجەنگێ و لەگەڵ کام هێزی دیار و نادیاردا بجەنگێ و بەسەر کام زەریا و ئاژەڵگەلی دڕندە و خەڵک و ڕۆحگەلی شەڕانگێزدا سەرکەوێ تا بەدوڵبەرەکەی شادبێ! یەکێک بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز دەچێ، یەکێکی تر بەسواری ئەسپەوە بەسەر پردێکی وەک موو باریکدا تێدەپەڕێ، یەکێکی تریش نیوەشەو سەردەکەوێتە سەر بورجێکی وێران و بەشمشێرەکەی ڕۆحگەلی شەڕانگێز دوور دەخاتەوە و... هیچ ناشترسێ. گەر یەکێک دڵی خاوەن قەڵا بکاتەوە، ئەوا دەبینێ لێی نووسراوە: من لە کەس ناترسم. بۆچی؟ لەبەر ئەوەی ئەو، لە ئەندێشەیدا هەمیشە ئامێزێکی بۆنخۆش والآیە.

گەورە پیاوان و خانمانی خاوەن شکۆ، ئێوە باشتر لە من هەموو ئەمانە دەزانن، بەڵام شتێک هەیە ئێوە نایزانن، یاخود ڕەنگبێ بیزانن، بەڵام بیرتان چۆتەوە. ئەو شتەش بوونی خانمێکی ترە، خانمێکی ئاسمانی نەک زەمینی لەگەڵ فیرقەیەکی تری سوارە و بەرخۆدانێکی تردا. کام خانم؟ ئەو خانمە شانشینی ئاسمانە. ئەی کام بەرخۆدان؟ ئەوەی کە چاو بپۆشێ لە چێژە کاتییەکان و باوەش بۆ هەژاری و تەهارەت و نوێژی ئەبەدی و ئەڤینی تەواوەتی بکاتەوە! گەر سڵ لە خەتەر و ترس و مردن دەکەنەوە بۆ گەیشتن بەجەستەیەکی زەمینی فانی، ئەوا دەبێ بەرگەی چ کارەساتی گەورە بگرن بۆ گەیشتن بەخانمی ئەبەدی!"

گەورە پیاوەکان خەریکبوو گرژ دەبوون و کەوتبوونە ورتەورتی نارەزایی دەربڕین بەرامبەر چاوقاییمی قەشەی پێپەتیی، فرانسیسکۆس لە نارەزایەتییەکەیان حاڵی بوو، لە پێپلیکانەی میحرابەکە هاتە خوارەوەو چوو لە ناوەڕاستیاندا دانیشت.

گوتی: "ئەی سوارە زرێپۆشەکان تووڕە مەبن، ئاخر ئەوە سوارەیەکە بۆ سوارەکان دەئاخڤێ. با ئێوە سوارە بن، بەڵام خۆ منیش کۆیلەی کەس نیم کۆیلەی خودا نەبێ، ئەم جبە قەشەییەش کە لەبەرمدایە و هەزار پینەی پێوەیە، چەکی سوارەیی منە. منیش چوومەتە جەنگ، منیش برسێتیم چەشتووە، سەرما تەزاندوومی، عەزابم چەشتووە و لەپێناوی جوانیی دوڵبەرەکەمدا تێکۆشاوم، دوڵبەرەکەم هەزارەها جار لەوەی ئێوە جوانترە. من بەناوی ئەو دوڵبەرەوە قسانتان بۆ دەکەم و سوێندتان دەدەم بکەونە جەنگ، هێشتا کاتتان بەدەستەوەیە. ئەی ئەو سوارەیەی کە ئەلعان نازناوی سوارەت خەڵات دەکرێ، ئەی جحێڵە نەجیبزادە قژ زەردەکە، گوێ ڕادێرە بۆ قسەیەک کە خودا لە زاری منەوە پێت دەڵێ. بابت بەخۆیەوە دەنازێ و دەڵێ: لە کەس ناترسم. تۆیش کە کوڕی ویت، دەبێ ئەم وشانە لەدڵتا هەڵکۆڵیت: من جگە لە خودا لەکەس ناترسم. لەبەر ئەمە بوو خودا ئەم ئێوارەیە بۆ قەڵاکەتی ناردم، تا ڕێک لەو کاتەدا کە تۆ نازناوی سوارەت پێ دەبەخشرێ، کوڕەکەم منیش ئەم پەیامەت پێڕاگەیەنم!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، دەستی سەرەک قەشەی ماچ کرد و ئیشارەتێکی بۆ کردم و چووینە دەرێ،

شەو داهاتبوو، ئاسمان تژیی بوو بەئەستێرە، ئێمە لە حەوشەی قەڵاکە لەگەڵ ئەسپ و خزمەتکارەکاندا ماینەوە. گەورە پیاوان و خانمان بەبێدەنگی لە کڵێساکە هاتنە دەرێ و چوونە ئەو هۆڵە گەورەیەوە کە مێزی لێ ڕازێنرابۆوە. غولام و خزمەتکاران بەگۆشت و شەرابەوە لە نێوان موبەق و هۆڵەکەدا دەهاتن و دەچوون، هەرکاتێ دەرگاکە کرابایەوە، دەنگی غەڵبە غەڵب و پێکەنین و شەیپوور دەهاتە گوێ کە کۆک دەکران. فرانسیسکۆس لەسەر عەردەکە لە گۆشەیەکی حەوشەکەدا دانیشت، پاڵی دا بەدیوارەکەوە و چاوانی لێک نا. بەڵام من برسیم بوو، خۆم گەیاندە موبەقەکە و لەوێ سواڵی نان و گۆشت و گۆزەیەک شەرابم کرد. بەخۆشحاڵییەوە هەڵمگرتن و بەپەلە چوومە دەرەوە.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، هەستە با شتێک بخۆین!"

گوتی: "تۆ بخۆ، گوێدرێژە چکۆڵەکەت تێرکە!"

– "ئەی گوێدرێژە چکۆڵەکەی خۆت برا فرانسیسکۆس؟ ئاخر ئەویش خواردنی گەرەکە، تۆ دەزانیت چیی بەسەر ئەو جوتیارەدا هات کە ویستی عادەتی خواردن لەبیر گوێدرێژەکەی بەرێتەوە، ڕێک هەر ئەو کاتەی کە خەریک بوو لەسەر ئەوەی ڕادەهێنا، مرداربۆوە!"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

– "برا لیۆن، قومێک شەرابیتر بدەرە گوێدرێژەکەت تا بۆ خۆی بکەوێتە زەڕین و ئیتر حەقت بەسەر گوێدرێژی خەڵکانی ترەوە نەبێ!"

فرانسیسکۆس وای گوت و هەمدیس چاوانی لێکنایەوە.

کاتێک خەریکی خواردن بووم و سوپاسی خودام دەکرد گۆشتی بەو بەلەزەتییە خولقاندووە، جحێڵێک کە کڵاوی پەڕداری لەسەردا بوو، نزیک بۆوە، دانەوێوە و فرانسیسکۆسی ناسییەوە.

لێی پرسیم: "نوستووە؟"

وەڵامیم دایەوە: "نا، ئەو هەرگیز نانوێ. بانگی کە!"

کوڕە جحێڵەکە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، باوکە فرانسیسکۆس!"

فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە و کوڕە جحێڵەکەی بینی و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "خۆش هاتیت، باشە ئەی کوڕی گەنج، بۆچی ئەو خوانە و ئەو خانمە شۆخانەت جێ هێشت و هاتیت بۆ ئێرە؟ هەبێ و نەبێ خودا ناردووتی!"

کوڕە گەنجەکە بەورووژانەوە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، قسەکانت لە کڵێساکە ڕۆچوونەتە دڵمەوە. من بەدرێژایی ژیانم گوێم بۆ ئەو قسانە ڕادێراوە کە لە کڵێسادا دەگوترێن، بەڵام تا ئێستا شتێکی وام گوێ لێ نەبووە کە سەرنجم ڕاکێشێ. وا ئەم ئێوارەیە بۆ یەکەمین جار گوێم لێ بوو، ئێستاش هاتووم و داوایەکم لێت هەیە. من کۆنت ڕۆلاندۆم، خاوەنی قەڵای (چیوسیی)م لە (کازێنتیا)."

فرانسیسکۆس گوتی: "چ داوایەکت هەیە کوڕەکەم؟ دەخوازم هەرچییەکم پێ بکرێ لە پێناوی ڕزگارکردنی ڕۆحتدا بیکەم!"

– "چیایەکی لاکەوتەم هەیە لە (تۆسکانا) ناوی ئالڤێرنایە، چیایەکەی دوور و قاقڕ، ئارام و هێمن و بەبێ زنە، بونیام ڕێی تێ ناکەوێ، تەنها بازو کەو دەیگەنێ. برا فرانسیسکۆس، لەپێناوی ڕزگاری ڕۆحمدا، ئەو چیایەت دەدەمێ!"

فرانسیسکۆس لەخۆشحاڵیدا دەستی بەیەک دادا و گوتی: "منیش ڕێک ئەوەم دەخواست، ئەلعان تێدەگەم کە لەبەر خاتری ئەو چیایە بووە پۆرتیۆنکولام جێ هێشتووە، هەڵبەت لەسەر ئەو ترۆپکە هەڵەت و چۆڵەدایە گوناهباران دەستەو دامێنی خودا دەبن. کوڕە جحێڵەکەم بەناوی مەسیحەوە سوپاست دەکەم و دیارییەکەت وەردەگرم."

کۆنت دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "دۆعا بۆ ڕۆحم بکە، ئیتر بەڕوخسەتی تۆ من دەچم بەلای ئەو خانمە جوانانەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "هەر بەختەوەربیت کوڕی جحێلم، بچۆ بەلایانەوە تا گوێت لە دەنگی شەیپوورەکە دەبێ."

– "کام شەیپوور؟"

– "ڕۆژی ئاخیرەت!"

کۆنت بەپێکەنین و بەپەلە ڕێی خۆی گرتەبەر و گوتی: "هێشتا زۆری بۆ ئەو ڕۆژە ماوە!"

پەلەی بوو چیی زووترە بۆ سەر خوانە ڕازاوەکە بگەڕێتەوە. فرانسیسکۆس سەیری کردم کە هێشتا نانم دەخوارد.

گوتی: "برا لیۆن، گوێدرێژەکەت جوان تێرکە، ئیدی ئێمە سەردەکەوینە سەر چیایەکی هەڵەت و سەخت، تۆ هەموو جارێک لێم دەپرسیت بۆ کوێ دەچین، بۆ ئالڤێرنا، هاوڕێی جەنگاوەرم، بۆ ئالڤێرنا دەچین، مەزەندە دەکەم لەوێ خودا، لە بەفرەکەدا چاوەڕێمان بێ!"

بەترسەوە گوتم: "لە سەرما و لەنێو گاشە بەرد و لە بەفردا چاوەڕێمان دەکا؟ باشە بۆچی نەیگوت دەتوانین لە دەشتاییدا بیدۆزینەوە؟"

– "خەمبار مەبە برا لیۆن، خودا هەمیشە لە سەرمادا و لەنێو گاشە بەرد و لە بەفردایە، لە دەشتاییدا ئەو گەورە پیاوانە و ئەو خانمە ئەڤیندارانە و ئەو خاوەن قەڵایەی دونیا و مەرگ هەن، هەروەها برا لیۆن گوێدرێژەکەی تۆیشی لێیە. بەڵام برا لیۆنی ڕاستەقینە بەسەر چیاکەدا هەڵدەگژێ!"

هیچم نەگوت. بیرم کردەوە، چەند خۆش بوو گەر کرابا ئەو گوێدرێژە چکۆڵەیە لەو دەشتاییە جیێ هێڵرابا تا بەکامی دڵ لە مێرگە سەوزەکاندا لەوەڕابا و ڕۆحیش بێ ئەوەی برسی بێ و لە سەرمادا بتەزێ، سووکوسۆڵ بەسەر چیاکەدا هەڵگژابا!

بۆ تەویلەیەکیان بردین تا لەوێ لەگەڵ ئەسپەکاندا بنووین، بۆنی تەرس و ئارەقەی ئەسپ دەهات. فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد تا برا ئەسپەکانی بەرەکەت دا.

– "برا ئەسپەکانم، ئێمە ئەمشەو پێکەوە دەنووین، تکاتان لێ دەکەم، جووتە مەهاوێژن، مەحیلێنن، ئاخر ئێمە ماندووین و لێگەڕێن بنووین، شەو باش."

لەسەر کاکە ڕاکشاین و لەبەر ئەوەی ماندووبووین یەکسەر خەو بردینییەوە. ناو بەناو لەخەوەکەمدا گوێم لە گۆرانی و ئاوازی سیتار و دەنگی پێکەنینی ژنان دەبوو، دەتگوت ئاسمان بەژوور سەرمەوە خۆی کردۆتەوە و بەهەموو فریشتەکانییەوە دابەزیوە. بەڵام هەمدیس لە خەودا ڕۆدەچوومەوە و فریشتە و ئاوازی سیتار و دەنگی پێکەنینەکان دەگەڕانەوە ئاسمان.

فرانسیسکۆس لێوڕێژ لە پەرۆشی خەبەری بۆوە.

لێی پرسیم: "پێڵاوە ئاسنینەکانت لەپێدایە؟ ئاخر ڕێگەیەکی سەخت و هەڵەت و بەرەو ژوورکەمان لەپێشە!"

پێوپلە ڕووت و برینداەرەکەم پیشان دا و گوتم: "ئا بەڵێ ئەوەتا لە پێمدایە!"

خاچم کێشا. چووینە دەرەوە و لەژێر لێوەوە گوتم: "خودا ڕوحممان پێ بکا!"

وام گوت و ئیدی ڕیگەی چیای ئالڤێرنامان گرتەبەر کە لەژێر هەتاودا پرشنگی دەدا.

***

فرانسیسکۆس بێدەنگ و لە فیکرەوە چووبوو. ئێمە ئیدی قەڵاکەمان جێ هێشتبوو، خشەی گەڵایەک چییە نەدەهات و ئاڵاکان وەک پەڕۆی ڕەنگاوڕەنگ بەستونگەکانیانەوە بوون، هەور ئاسمانی پۆشیو و خۆرێکی ڕەنگپەڕیو لەودیو هەورەکەوە هەڵدەگژا و پرشنگێکی تاریک دەکەوتە سەر گەڵای درەختەکان و تنۆکە باران بەسەر گەڵاکانەوە دەلەرییەوە. هێشتا لەقەڵاکەوە دەنگی کەڵەشێر لەو هەوا شێدارەدا دەهات کە دەیقووقاند.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس کەش و هەوا دەگۆڕێ، گوێ لە کەڵەشێرەکان ڕادێرە، شەستە بارانمان بەسەردا دادەکا!"

بەڵام وی خەیاڵی لە شوێنێکی تر بوو.گوتی: "برا لیۆن، ئەڵقەکە خەریکە دەگاتە کۆتایی، سوپاس بۆ خودا، کۆتایی نزیک بۆتەوە. لە سەرەتادا لە خودا پاڕامەوە لێم گەڕێ لە عەردێکی قاقڕ و تەواوێک لە گۆشەگیرییدا عیبادەتی کەم، کەچی وی لێمگەڕا، بەڵام هەر زوو ملی گرتم و فڕێی دامە نێو خەڵکەوە. هاواری لێ کردم: (لە تەنهایی وەرە دەرێ، تۆ لە تەنهاییدا هەست بەئارامی دەکەیت، من ئەوەم ناوێ. بچۆرە دەرێ و بەشار و گوندەکاندا بگەڕێ و پەیڤی من بەخەڵکی ڕاگەیەنە، هاوڕێیانی خۆت هەڵبژێرە و فیرقەیەک ڕۆبنێ و هەمووان بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز، بەرەو دڵی ئینسان بچن!) ئیدی من بەقەهرەوە لە گۆشەگیریی هاتمە دەرێ، برایانم هەڵبژارد و دەستمان پێ کرد، ئەوە چ هەژارییەکی پیرۆز بوو، برا لیۆن تۆ ئەوەت بیر دێتەوە، چ ئەڤینێک بوو، چ یەکگرتنێک بوو، چ تەهارەتێک بوو، چۆن هەموومان لەناکاوێکڕا، تەنها لە حەژمەت ئەو دڵخۆشییە هۆن هۆن فرمێسک لە چاوانمانەوە ڕژا! درەختەکان، تەیرەکان، گاشە بەردەکان، ئاو، ئینسان، کوتومت هەر دەتگوت ئەلعان لەنێو دەستی خوداوە هاتوونەتە دەرێ. هەروەها مەسیحیشمان لەنێواندابوو، ئێمە ئەومان نەدەبینی، بەڵام هەستمان بەدەستی دەکرد کە بەسەریدا دەهێناین، لە هەوادا هەستمان بەهەناسەی پیرۆزی دەکرد، تەنێ شەوان ویمان دەبینی، ئەوکاتەی کە جەستە دەنوست و ڕۆح چاوانی دەکردەوە. بەڵام دوایی... دوایی..."

فرانسیسکۆس نەیتوانی بەردەوام بێت، سەیری کردم و فرمێسکی درشت لە چاوانییەوە هاتەخوار.

گوتم: "دوایی گورگ هاتە پشتیرەکەمانەوە و پەرتەوازە بووین!"فرانسیسکۆس هەناسەی هەڵکێشا و گوتی: "وەدەریان نام، برا لیۆن ئەوانە ڕاویان نام. من پێم گوتیت ئیدی وا خەریکە ئەڵقەکە دێتەوەیەک، ئیدی دەگەڕێمەوە بۆ تەنهایی، بەو چیا قاقڕەدا هەڵدەگڕێم تا لەوێ تەواوێک تەنها وەک ئاژەڵێکی دڕندە بلووڕێنم. هێشتا زۆر ڕۆحگەلی شەڕانگێز لە ناوەوەمرا هەن، هێشتا ڕۆحم بەجەستە گەمارۆ دراوە، ئای خۆزیا خودا گوڕی ئەوەی پێ دابام وێرانم کردبا و تەنێ ڕۆح بمایاتەوە و ئیدی بەئازادیی چووبایەتە دەرێ! چووبایەتە دەرێ برا لیۆن چووبایەتە دەرێ!"

باسکی بەرەو ئاسمان بەرز کردەوە و بەتوندی ڕایوەشاندن، بۆ ساتێک وام هەست کرد دەیانکاتە باڵ و لەخۆشحاڵییدا پیان دەفڕێ، هەر بۆیە لە حەژمەت ئەوەی نەبا بەتەنێ بمێنمەوە، چمکی جبەکەیم گرت. جوتیارێک لێمان نزیک بۆوە، بەگوریسێک گوێدرێژێکی چکۆڵەی ڕادەکێشا، ژنێک بەسەر پشتی گوێدرێژەکەوە بوو کە سینگی ڕووت و شیری دەدایە کوڕەکەی . فرانسیسکۆس ڕاوەستا و دیقەتی ژنەکەی دا.

جوتیارەکە دەستی نایە سەر سینگ و گوتی: "باوکە بەرەکەتمان دە. ئەمە ژنمە و ئەوەش کوڕم، بەرەکەتمان دە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "خودا ئاگای لێتان بێ. یوسف، سەفەرێکی خۆش!"

جوتیارەکە لە سەرسامیدا دایە قاقای پێکەنین، بەڵام لەبەر ئەوەی پەلەی بوو ڕانەوەستا.

گوتم: "یوسف؟ برا فرانسیسکۆس چۆن زانیت ئەو جوتیارە ناوی یوسفە؟"

– "ئەدی باشە مەڕی خودا تۆ لە هیچ ناگەیت؟ ئەوە یوسف و ژنەکەش مەریەمی پاکیژە بوو کە شیری دەدایە خودا و دەچوون بۆ میسرا!"

دوای ساتێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "برا لیۆن چەند جارت پێ بڵێم کە دەبێ بەچاوانی ناوەوەت بنۆڕیت؟ چاوە جەستەییەکانت پێت دەڵێن ئەوەی دەیبینیت، جوتیارێک و ژنەکەی و مناڵەکەیانە. بەڵام بەچاوەکانی تر، بەچاوانی ناوەوە، چ موجیزەیەک دەبینی! یوسف و مەریەمی پاکیژە بەسەر گوێدرێژێکی چکۆڵەوە و مەسیح کە شیری دایکی دەخوا بەلاماندا تێدەپەڕن، برا لیۆن تا ئەبەد بەلاماندا تێدەپەڕن!"هەناسەیەکم هەڵکێشا، ئۆف پێستم ئەستوور بوو، دڵم لەنێو چرپی جەستەدا تاسابوو! گەر وابێ قەت ناتوانم ئەم دونیایە وەلانێم و لەو دیوییەوە، ئەو دونیایەی تر، ئەو دونیا ئەبەدییە ببینم!

نمە نمە باران کەوتە بارین و ئەو گەڵایانەیان هێنایە خشوهوڕ کە هێشتا بەدار هەنجیرەکانەوە مابوون، خەریک بوو ئێوارە دادەهات، کڵێسایەکی لاکەوتەی چکۆڵە و سپی، بەسەر گاشەبەردێکەوە دەبریسکایەوە.

گوتم: "خودا خۆشی دەوێین، بنۆڕە، وا کڵێسایەکی چکۆڵەی بۆ ناردین تا لەوێ شەوی تێدا ڕۆژ کەینەوە!"

پاڵمان بەدەرگاکەوە نا و چووینە ژوورەوە، کاتێ ڕۆشنایی ئێوارە لەناوەوەی دا، بینیمان دیوارەکانی لەسەرەوە بۆ خوارەوە و تا ساپیتە گومەزییەکەی بەڕەنگی جۆراوجۆر نەخشێنرابوون و هەوا و هەوەسەکانی قەدیس (ئەنتۆنیۆس)یان پیشان دەدا. لەوێدا ئەو زاهیدە قەدیسەمان دەبینی کە شەڕێکی نائومێدانەی دژی ڕۆحگەلی شەڕانگێز هەڵایساندبوو، یەکێک ڕیشی ڕادەکێشا، یەکێک قوڵی، یەکێک کڵاوی جبەکەی، یەکێک پشتێنەکەی، یەکێکی تر قاچی... دوور لەو سەرەوە، دوو شەیتان مەڕێکیان کردبوو بەشیشەوە و زاهیدیش سەیری دەکردن و پەردەی کەپووی دەلەرییەوە، وی ڕەنگی پەڕیو و خەریک بوو لە برسا لە هۆش خۆی دەچوو، ڕۆحە شەڕانگێزەکان پێدەکەنین و ئیشارەتێکیان بۆ زاهید کرد بێتە پێشەوە. بەدیوارەکەی ترەوە، وێنەی ژنێکی پرچ زەردی ڕووتوقووتی خاوەن چاوانێکی تژیی لە هەوەس کێشرابوو، مەمکە گەورەکانی خستبووە سەر ئەژنۆی زاهید، زاهیدیش بەترسەوە لە ژنەکەی دەنۆڕی و پەتێکی سووریش لەزارییەوە هاتبووە دەرێ و بەرەو ئاسمان ڕایەڵ ببوو، بەپیتی ڕەش لە پەتەکە نووسرابوو: (خودایە، خودایە، یارمەتی!) من پەشۆکام، خواستێکی شەیتانی لەخۆیەوە پێچام و دەستم ڕایەڵ کرد تا دەس بدەم لە جەستەی نەفرەتیی ژنەکەوە. خواستەکەم هێند بەهێز بوو، کە لە حەژمەتا هەڵلەرزیم و فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دامەوە و بەدوودڵییەوە تەماشای کردم، هەموو هێزی خۆم کۆکردەوە و دەستم گێڕایەوە، بەڵام قۆڵم سڕ و ئێشی تێچوو.

فرانسیسکۆس مۆمێکی لە مۆمدانەکە هەڵگرت و دایگیرساند، بەو چرا چکۆڵەیە دایگیرساند کە لەبەردەم وێنەکەی مەسیحدا دانرابوو، بەمۆمەکەوە بەوێنەکاندا دەگەڕا و سەیری دەکردن، چ شتێکی نەگوت، بەڵام دەستەکانی دەلەرزین.

نزیکی بوومەوە و منیش لەگەڵ ئەودا و لەبەر ڕۆشنایی لەرزیوی مۆمەکەدا کەوتمە سەیرکردنی وێنەکان. بۆ ساتێک گوێم لە فرانسیسکۆس بوو لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودایە، خودای من، بۆچی ئەو شەیتانەت ئاوها جوان دروست کردووە؟ چما بەزەییت بەڕۆحی ئینساندا نایەتەوە؟ ئاخر کرمێکی چکۆڵەی وەک من بەزەییم پێیدا دێتەوە!"لەسەر بەردەکان دانیشتم و ئەو نان و گۆشتەی قەلاکە کە مابۆوە، لەسەر ئەرزەکە دامنا. فرانسیسکۆس بەچیچکانەوە بەرامبەرم دانیشت. فوویەکی لە مۆمەکە کرد تا بیکوژێنێتەوە.

گوتی: "باشترە نەبینرێ!"

بەڵام دەستی لەرزی و مۆمە داگیرساوەکەی بەرکەوت و جبەکەی ئاگری گرت. من ڕاپەڕیم تا بیکوژێنمەوە، بەڵام فرانسیسکۆس ڕێگەی نەدام، نەیدەویست ئاگرەکە بکوژێنمەوە. گوتی: "ئاگرەکە مەکوژێنەوە، ئاگرەکە مەکوژێنەوە!"بەڵام من ئەو دونیا نەبینراوەی ئەودیو دونیای بینراوم نەدەبینی، هێندەم دەبینی کە ئاگرەکە لەجەستەی نزیک دەبێتەوە، بۆیە داوێنی جبەکەم دا بەسەر ئاگرەکەدا و کوژانمەوە.

بەگلەییەوە گوتی: "تۆ نەدەبوو، نا... تۆ نەدەبوو خوشکە بڵێسەی ئاگرمان بکوژیت. ئەوە شتێکی باش نەبوو، ئەو چی دەویست؟ دەیویست جەستەم بخوا، برا لیۆن، وی هەمان ئەو شتەی دەویست کە منیش دەمەوێ، تا ئازاد بم!"

یەک نەخت خواردنی نەنایە زاری، ڕاکشا و پێڵووی لێک نا. بەڵام من خواردم، شەکەت و تێر لەلایەوە ڕاکشام و دەسوبرد خەو بردمییەوە. دەوروبەری نیوەشەو گوێم لێی بوو هاوارێکی کرد، چاوانم کردەوە و لەبەر ڕووناکی چرا چکۆڵەکەدا بینیم وەک بڵێی بجەنگێ، لە هەوادا دەستی ڕادەوەشاند. هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، برا فرانسیسکۆس!"بەڵام گوێی لێم نەبوو. پێ دەچوو خەونێکی ناخۆشی بینیبێ، دەست و پێی ڕادەوەشاند و ئازاری دەچەشت. بەسەریدا دانەویمەوە و دەستم خستە سەر نێوچەوانی، بەخوڕ ئارەقەی پێدا دەهاتە خوارەوە و تاڵەکانی قژی تەڕ و دڵۆپی ئارەقەیان لێوە دەچۆڕا. دەستم نایە ژێر باڵی و ڕاموەشاند. چاوانی کردنەوە.

بەدەم گوشینی دەستەکانییەوە کە دەلەرزین گوتم: "برا فرانسیسکۆس مەترسە، مەترسە، ئەوە تەنێ خەون بووە، بڕوا و نەیەتەوە!"

هەستا و ویستی قسان بکا بەڵام نەیتوانی، بەلاڵەپەتێ دەدوا.

– "برا فرانسیسکۆس ئارام بەوە، هێندەی نەماوە ڕۆژ بێتەوە. ئەوسا ڕووناکی دێ و تارماییەکانی شەو دەڕەوێنێتەوە!"

– "ئەوانە تارمایی نین برا لیۆن، ئەوانە تارمایی نین. هەموو ئەم نیگارانە زیندوون، هەر کە بینییانم چاوانم لێک نا، ئیدی لەدیوارەکەوە هاتنە خوارەوە، ڕۆحە شەڕانگێزەکانی ناوەوەیشم هاتنە دەرێ و شاڵاویان بۆ هێنام... خودای من، ئەوە چ شەهیدبوونێک بوو!"

بەهەناسەبڕکێوە و بەسەرقۆڵی جبەکەی، چاوانی وشک کردەوە و دگانیشی چۆقەی پێ کەوتبوو. لە دەرەوە گوێم لە گڤەی بەهێزی (با) بوو کە بەنێو سنەوبەرەکانی ئەو دەوروبەرەدا وژەی دەهات، ناوبەناویش لەپەنجەرە چکۆڵەکەی ژوور میحرابەکەوە، چەند هەورە برووسکەیەک دەبینران کە پێدەچوو ڕوخسارە زەرد هەڵگەڕاوەکەی فرانسیسکۆس بکا بەدوو کەرتەوە، ئەویش دەسوبرد ڕوخساری بەسەرقۆڵی جبەکەی داپۆشی. بیرمە جارێکیان پێی گوتم، هەورە بروسکە چاوی خودایە، وا ئێستاش شەرم دەکا کە خودا دەیبینێ، چونکە هێشتا هەوا و هەوەسەکان بەژوور سەرییەوە دەشەکێنەوە.

هەردووکمان بەترسەوە و بێ ئەوەی تاقە وشەیەک بڵێین چاوەڕێ بووین ڕۆژ بێتەوە. منیش خەریک بوو ترس باڵی بەسەردا دەکێشام، هەستم دەکرد ئەم کلێسا چکۆڵەیەی کە جادووی لەمنیش کردووە، تژییە بەمەخلۆقگەلی نەبینراوی ترسناک. کاتێک هەورە بروسکەکان نیگاری سەر دیوارەکانیان ڕووناک دەکردەوە، بەجبەکەم ڕوخسارم داپۆشی تا نیگارەکان نەبینم و نیگارەکانیش من نەبینن و شاڵاوم بۆ نەهێنن. لەوێدا لای فرانسیسکۆسەوە دانیشتبووم و کەوتبوومە وڕێنە، ئیدی نازانم ئەوە وڕێنە بوو یاخود چاوانی ناوەوەم بوو کرابوونەوە و نەبینراوەکانم دەبینی؟

هێور هێور فرانسیسکۆس هاتەوە سەر خۆی، دەستی نایە دەستم و پێدەچوو بیەوێ دڵنەواییم بداتەوە.– "برا لیۆن، نیگەران مەبە، ترس یارمەتی بونیام دەدا بۆ ڕزگاربوون، ئاخر ئەویش هاوڕێیەکی پیرۆزی تری ئینسانە!"

هەنووکە هەورە برووسکە نزیک ببۆوە و کوتوپڕ بووە زریان، گوێمان لێ بوو چۆن باران خەنی و

خۆشحاڵ دەیدا لە سەربانی کلێساکە. بەخۆم گوت باشتر، زۆر باشتر، فرانسیسکۆس لە جەنگینی شەوی لەگەڵ ڕۆحە شەڕانگێزەکاندا شەکەت بووە، با بحەوێتەوە و هێزی وەبەر بێتەوە.

لاواز و تەمومژاویی، یەکەمین ڕووناکیی بەیان لە پەنجەرەکەوە خۆی کرد بەژووردا و ڕیشی درێژ و ڕوخساری ڕەنگپەڕیو و زاهیدانە و هەموو قۆچ و کلک و دەمی بەپێکەنینی سەر دیوارە سپییەکانی دەوروبەرمانی ڕووناک کردەوە، بەڵام ئیتر ڕۆژ ببۆوە، ئیتر ئەوە ڕووناکیی خودا بوو کە هاتبوو، من چیدی نەدەترسام.

چریکەی تەیرێک دەبیسترا، ئەرز شەلاڵ لە ئاو و قوڕ بەئاگابۆوە. فرانسیسکۆس هەمدیس چاوانی لێک نا و بەخۆشحاڵییەوە گوێی ڕادێرا بۆ ئەو ئاوە نێرانەیەی کە لە ئاسمانەوە دەڕژایە خوار.

– "برا لیۆن، چما تۆیش وەک عەرد هەست بەو خۆشحاڵییە بێ کۆتاییە ناکەیت کاتێک ڕێگە ئاوییەکانی ئاسمان دەکرێنەوە؟ من حەزم دەکرد عەلەفزارێکی چکۆڵە بام و بەئاوی ئاسمان بتوامایەوە! بەڵام ڕۆح لە گڵ دروست نەبووە، ڕۆح توند جەستەی گرتووە و ناهێڵێ بتوێتەوە!"

– "برا فرانسیسکۆس، بۆچی ڕۆح توند جەستەی گرتووە؟ با ڕۆح، وەک ئەوەی دەتەوێ، جەستە بەر بدا، با جەستە بتوێتەوە و ڕۆح ئازاد بێ!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "هەندێ جار ڕۆح دەیەوێ ڕێگەی خۆی بگرێتە بەر و بڕوا، برا لیۆن هەڵبەت ناو بەناو ڕۆح دەیەوێ ڕێگەی خۆی بگرێتەبەر و بگاتە بەر دەروازەی ئاسمان، ئەوجا لەجەستە زیاتر چ گوێدرێژێکی چکۆڵەی دەس ناکەوێ تا پێی بگاتە ئەوێ، تۆیش خواردن و ئاوی بدەرێ تا دەتگەیەنێ، ئەوسا ڕۆح بەخۆشحاڵییەوە لێی دادەبەزێ و پاشان یەکێکی پێدا دەکێشێ و لەسەر عەرد بەجێی دەهێڵێ تا بۆ خۆی ببێتەوە بەگڵ..."

جووتێک تەیر چریکاندیان و بارانەکە هێوربۆوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "وەرە با بڕۆین، بارانەکە خۆشی کردۆتەوە، بەناوی خودا!"

ویستی هەستێت، بەڵام نەیتوانی، ئەژنۆی نوشتایەوە و کەوتە سەر عەردەکە.

– "برا فرانسیسکۆس، گوێدرێژە چکۆڵەکەت ماندووە، لێگەڕێ با ئەو بەسەزمانە نەختێک بحەوێتەوە، ئیدی پاش ئەوە دەتوانین بڕۆین!"

– "ئاخر برا لیۆن نابێ لێگەڕێین چۆنی دەوێ وابکا، گەر بەقسەی ئەوم کردبا، ئەوا ئێستا دەبا لەماڵەوە بام و لای جەنابی بێرناردۆنێ و لەژێر پەنجەرەکەدا گۆرانیم چڕیبا. وەرە، یارمەتیم دە هەڵی سێنمەوە!" دەستم خستە ژێر باڵی و هەڵمساند، بەلەتردانەوە چەند هەنگاوێکی بەرەو لای دەرگاکە نا.

لە دەرەوە عەرد تەڕ، بەردەکان بریقەیان دەدایەوە، خاک بووە قوڕ، ئاسمانی سەرەوەش تاریک. سنەوبەرەکان کە لەوەوبەر بەر قامچیی باران درابوون، ئەلعان بۆنی هەنگوینیان لێ دەهات.

– "برا فرانسیسکۆس، وا پێدەچێ هەمدیس باران داکاتەوە!"

– "لێگەڕێ با بباریێ، ئاخر ڕۆح هێشتا جەستەی بەرنەداوە، مەترسە، شوێنم کەوە!" چووینە دەرێ، تا قولە پێ کەوتینە ناو قوڕ، پێوپلمان وەک قورقوشمی لێ هاتبوو، بەحاڵ دەمانتوانی هەڵی بڕین.

سەعاتێک و دووان و لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆسم بینی بەدەمدا کەوتە سەر عەردەکە و هەموو دەموچاوی قوڕاویی بوو، نائومێدانە کەوتمە خۆ و هەڵمساندەوە تا نەمرێ، ئەوجا کردمە کۆڵم و بەپەلە ملی ڕێگەم گرتەبەر، لە دڵەوەڕا حەزم دەکرد نەفرەت بکەم لە ڤیرسیچمەیی ئەو و لەچاوقاییمی خۆم کە هەمیشە ویستوومە شتگەلێک بکەم لە سروشتی خۆم ئەولاوەتر. باران هەمدیس دای کردەوە، نزیکەی نیو سەعاتێک بەکۆڵەکەمەوە ڕۆیشتم و ئەوسا سوپاس بۆ خودا، خانوویەکم لە نێوان دار سنەوبەرەکاندا چاوکرد. ئیدی ورەم هاتەوەبەر، شەکەت و قوڕاویی چوومە پێشێ، هێشتا فرانسیسکۆس نەهاتبووەوە هۆش خۆی. دەرگایەکی کراوەم بینییەوە و چوومە ژوورێ، جوتیارێکی پیر ڕای کردە دەرەوە بۆ حەوشە، پیرێژنێکی زەرد و لاواز و وشکهەڵگەڕاو لە دوایەوە بوو، ئەو پیرێژنە ژنی جوتیارەکە بوو.

گوتم: "هاوڕێیانی مەسیحی، ئەم هاوڕێیەم شەکەت بووە و بووراوەتەوە. لەبەر خاتری مەسیح، ڕێگەم بدەن تاوێک لە کوختەکەی ئێوەدا پاڵی خەم تا هۆشی بەبەردا دێتەوە!"

جوتیارەکە نێوچەوانی گرژ کرد، دیار بوو حەزی بەسەرئێشە نەدەکرد، بەڵام پیرێژنەکە بەزەیی پێماندا هاتەوە، چواردەستە فرانسیسکۆسمان هەڵگرت و بردمانە ژوورەوە. لە جێگەیەکدا پاڵمان خست، پیرێژنەکە سرکەی گوڵی هێنا و لاجانگەکانی پێتەڕ کرد و لێگەڕا بۆنی کا. فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە.

بەژن و مێردەکەی گوت کە بەسەریدا چەمیبوونەوە: "ماڵتان ئاوا بێ هاوڕێیانم!"

پیاوەکە قۆڵی گرتم و گوتی: "ئەم قەشەیە کێیە؟ لە شوێنێک بینیومە!"

– "ئەوە باوکە فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییە!"

– "قەدیس؟"

– "بەڵێ قەدیس!" جوتیارەکە بەپەلە دەستی فرانسیسکۆسی گرت.

– "گەر تۆ بەڕاستی ئەو کەسە بیت کە بەفرانسیسکۆسی ئاسیزیایی بانگت دەکەن، ئەوا هەموو خێرێکت بۆ بەئاوات دەخوازم، ئاخر خەڵکی ستایشت دەکەن و دەڵێن تۆ میهرەبان و ڕاستگۆیت، لەبەر ئەوەی ڕۆحگەلێکی زۆر لەلایەن تۆوە یارمەتی دراون." چاوانی فرانسیسکۆس تژیی بوون لە فرمێسک.

– "براکەم، هەرگیز ئەم وشانەتم لە یاد ناچێ، بڕیار بێ هەمیشە بجەنگم تا هەر میهرەبان و ڕاستگۆ بم و ئەو ڕۆحانە شەرمەزار نەکەم کە پشتیان پێ بەستووم. سوپاس براکەم کە ئەوەت یادهێنامەوە!"

وای گوت و ویستی دەستی جوتیارەکە ماچ کا، بەڵام ئەو پێشی کەوت و پێوپلە قوڕاوییەکەی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

کە تەقوای ئەو جوتیارەم بینی، ورەم هاتەوە بەر.

– "براکانم، ئێمە ڕێگەیەکی درێژمان لەبەرە، ڕێگەی ئێمە بەرەو چیای ئالڤێرنایە، بەڵام هاوڕێکەم ناتوانێ ڕێ بکا، لەبەر خاتری مەسیح دەتوانن گوێدرێژێکی هاکەزاییمان بدەنێ کە تا ئەوێی

بگەیەنێ؟" – "بەخۆشحاڵییەوە قەشەی ئازیز بەخۆشحاڵییەوە، گەر چ گوێدرێژێکیشم نەبێ ئەوا ئەرکی سەر شانمە بۆ ڕزگاربوونی ڕۆحم، بەکۆڵ هەڵی گرم. من لە ژیانمدا شتی خەراپم زۆر کردووە و ئیتر کاتی ئەوەیە گوناهەکانم پاک کەمەوە!"

ئەوجا ڕووی کردە ژنەکەی: – "مریشکێک سەربڕە و ئاوەکەی بدەرە ئەو نەخۆشە تا بێتەوە سەرخۆی. ئێمەیش لێی دەخۆین و پاشان دەکەوینە ڕێ و دەڕۆین، قەشە خۆیشم لەگەڵتانا دێم!" خۆشحاڵ بووم لەبەرئەوەی زۆر حەزم لەمریشکە، کاتێک دوای تاوێک فڕوجاوە گەرمە بۆنخۆشەکەم هەڵقوڕاند، دەستم برد پلێک گۆشتی زل و لەتێک جگەری مریشکیشم لێکردەوە. خودا لە گوناهەکانم ببوورێ، هێشتا کاتێک ئەو خواردنەم بیر دەکەوێتەوە، ئاو دەزێتە دەمم. ئای وەک فرانسیسکۆس دەڵێ گەر ڕاست بووایە مریشکیش بهاتایە بەهەشت، ئەوا هەموو یەکشەممۆانێک مریشکێکمان بەشانازیی خوداوە سەردەبڕی.

فرانسیسکۆسمان نایە سەر گوێدرێژەکە و بەڕێ کەوتین. لە ڕێنوێنەکەمانم پرسی: "ئەرێ ئالڤێرنا دوورە؟"

– "دوور لە دۆزەخە.

باشە ئێوە لەو چیا سەختە چ دەکەن؟ من چ خۆزگەتان پێ ناخوازم. کاپتن (لیکۆ)ی سەرەک چەتان حەشارگەکەی لەوێیە لەسەر ترۆپکی چیاکە، ئەرێ باشە ئێوە ناترسن؟"

– "ئاخر براکەم ئێمە لە چی بترسین؟ ئێمە خاوەنی هیچ نین و سەر بەفیرقەی پیرۆزی هەژارین!"

بە پێکەنینەوە گوتی: "ئۆی هەی داماو و بەسەزمانینە کە فیرقەیەکی خەراپتان هەڵبژاردووە، پێدەچێ برسێتی لە پەلوپۆتان بخا! من سەر بەفیرقەی پیرۆزی خۆشگوزەرانیم!"

– "بەڵام براکەم دەشێ ئێمە بەزگی برسی و بەپێی پەتی بچینە بەهەشتەوە!"

– "قەشە چیت پێ بڵێم، دەشێ، ناڵێم ناچن. خۆ گەر لە دوایین لەحزەدا ژێوان ببمەوە، ئەوا ڕەنگە منیش بچمە بەهەشتەوە. کەواتە هەر دوولامان بەو دەشێیە دەژین و بەدرێژایی ژیانمان بەو دەشێیە دڵی خۆمان دەدەینەوە. ئیتر باشتر نییە بخۆیت و بخۆیتەوە و عیشق بکەیت، تا هەردوو ژیانی سەر ئەرز و ژیانە ئەبەدییەکەش نەدۆڕێنین؟ گەر من نەچمە بەهەشتەوە ئەوا یەک شتم لەکیس دەچێ، بەڵام تۆ، ئەی قەشەی ئیماندار، تۆ دووانت لە کیس دەچێ....باشم حسێب کردووە؟"

کەوتمە کۆکە کۆک، ئاخر چ قسەیەکم نەبوو وەڵامی پێ بدەمەوە، ئەرێ خۆیشم چەندجار لە ناوەوەمڕا حیسابێکی لەو جۆرەم کردبوو؟ بەڵام تۆ چیت لەدەس دێ ئەی برا لیۆنی داماو، فرانسیسکۆس لە پێشەوە دەڕوا و تۆیش شوێن پێی هەڵگرە!"

ڕێگەکانمان لە پێوەدابوو، گەیشتینە ئەو شوێنەی کە ئیدی ڕێگە نەمابوو، شەومان بەسەردا هات و چووینە ئەشکەوتێکەوە، ڕێنوێنەکەمان بڕێک گیای بۆ گوێدرێژەکە کۆکردەوە، ئەوسا پشتوێنەکەی کردەوە، ئەوەی لە مریشکەکە مابۆوە، دەری هێنا و بەشی ئێمەشی دا تا بیخۆین، بوتڵێک شەرابیشی نا بەسەریەوە، پاشان بۆ منیشی ڕایەڵ کرد، قولّپی ناو بوتڵە بچکۆڵەی شەرابەکەم دەژنەفت و لە نێو دەممدا وەکو کەو دەیقاسپاند.

ڕێنوێنەکە هەمدیس بوتڵە شەرابەکەی نایەوە بەسەریەوە و چۆڕبڕی کرد و گوتی: "قەشەینە بمبوورن، من چوومەتە فیرقەی خۆشگوزەرانییەوە!" وای گوت و دەسوبرد بەردێکی کردە سەرین و زۆر بەخێرایی خاچی کێشا و لێ نووست.

بۆ بەیانی ڕۆژی شادومانی خودا بوو، ئاسمان ساماڵ و درەخت و بەردەکان دەدرەوشانەوە، خۆر گەورە و ئاڵتونی هەڵگژا، فرانسیسکۆسمان نایەوە سەر گوێدرێژەکە و کەوتینەوە ڕێ.

بەگوندێکی گەورەدا ڕۆیشتین، بیرم نەماوە ئەو گوندە ناوی چ بوو. فرانسیسکۆس گوتی دەخوازێ لەوێ ڕاوەستین تا پەیڤی خودا نوتق کا، بەڵام جوتیارەکە پەلەی بوو.

– "گەر بکەویتە ڕاگەیاندنی پەیڤی خودا بەگوێی ئەم جوتیارانەدا و بۆ ئەوەی زانیارییان لە بارەی شتی سەیرەوە فێرکەیت، ئەوا بەساڵێکی تریش ناگەینە ئالڤێرنا. جگە لەوە منیش پەلەمە زوو بگەمەوە ماڵەوە، بمبوورن، من وەکو ئێوە نیم، ئیشم زۆرە و دەبێ پێیاندا ڕاگەم. من کار دەکەم بۆ ئەوەی زانیاریی بدەمە عەرد لەبارەی شتی سەیرەوە، تا فێر بێت گوڕ بداتە تۆوەکان و منیش بتوانم زگی مناڵەکانم تێرکەم، تا مێوەکانیش ترێ بگرن و منیش بتوانم بیانفلیقێنمەوە و بیانکەمە شەراب. ئێ ئێمە دەبێ کارێک بکەین کە تیایدا ستایشی خودا بکەین!"

فرانسیسکۆس تکای لێ کرد: "تەنها ساتێک، دەخوازم تەنها دوو وشەیان پێڕاگەیەنم..."

– "فریوم مەدە، کوا پەیڤی خودا کۆتایی هەیە! تۆ دەدوێیت و هەر دەدوێیت و سەرخۆش دەبیت، کتێبی پیرۆز دەکەیتەوە و لە هەوادا ڕای دەوەشێنیت، ئیتر ئەوسا کێ دەتوانێ هێورت کاتەوە؟"

وای گوت و شوڵکێکی بەگوێدرێژەکەدا کێشا و ئەویش ڕاچڵەکی، خۆی ڕاوەشاند و گوڕێکی خواردەوە و هێندەی نەمابوو فرانسیسکۆس بخاتە خوارەوە. ڕێنوێنەکە سەیری کردم و لەژێر سمێڵە بۆرەکەیەوە پێکەنی. – "چما قسەکەم ڕاست نییە؟ تۆ دەڵێی چی؟ من وای دەبینم کە وی لەبەر خەڵک دەرفەتی ڕزگاربوونی بۆ خۆی نەهێشتۆتەوە، بەیەکێک دەڵێ ڕزگار دەبیت و بەیەکێکی تر دەڵێ کات بەدەستەوە نەماوە بۆ ڕزگاربوون. ژنێکی دراوسێمان هەیە و خودا بێوەیی کات! ناوی خاتوو (کارۆلینا)یە، ئەم کارۆلینایە ژنێکی خەپان و قەڵەو، خاوەن قوونێکی زل و یەک ڕیزی درێژ منداڵە. دەزانی ڕۆژێکیان چی پێ گوتم؟" دانەوێوە و بۆ ئەوەی فرانسیسکۆس گوێی لێ نەبێ، بەگوێیدا چرپاندم.من خۆشیم بەو پیرەمێردە خاکی و گەشبینە دەهات، دانەویمەوە و لێیم پرسی: "چی پێگوتیت؟ زۆر بەرز مەیڵێ!"

– "گوتی مارینۆی ئازیز (بەڕاستی یادم چوو پێت بڵێم کە من ناوم مارینۆیە.) گوتی مارینۆی ئازیز، ئەوەندە خزمەتی ئەم و ئەوم کردووە نەپەرژاومەتە سەر ئەوەی چ منداڵێک لە مێردەکەم دروست کەم!" وای گوت و دایە قاقای پێکەنین. گوتی: "ئێوەش هەر واتان لێ بەسەرهاتووە، هەی داماوینە!"

ئێمە سەرگەرمی ئەو قسانە بووین و کات تێپەڕیبوو. شادومانیی خودا هەر بەردەوام بوو، باران نەدەباری، سنۆبەرەکان بۆنیان دەهات، خۆریش ئارام، پیرەمێرد تۆزێک خواردنی لە هەگبەکەیدا مابوو، ئەوەشمان خوارد و پاشان هەگبەکەی ڕاوەشاند.

– "قەشە خودا خافیز لە ژیانی تێر و تەسەلی، گەر بۆم هەبێت بپرسم، ناوت چییە؟"

– "برا لیۆن!"

– "خودا حافیز لەژیانی تێر و تەسەلی برا لیۆنی داماو، کە تۆزێکی تر لەدامێنی چیاکەدا بەجێتان دەهێڵم، ئەوکات هەمدیس دەچنەوە ناو فیرقەی هەژاریی – تۆ چیت گوت – فیرقەی پیرۆزی هەژاریی؟"

– "بەڵێ، فیرقەی پیرۆزی هەژاریی!"

– "ناوی مەهێنە با بیرم نەکەوێتەوە، کە ناوەکەیم بەر گوێ دەکەوێ، موچوڕکم پێدا دێ و مووی سەرم ڕاست دەبێتەوە!"

خۆر خەریک بوو ئاوا دەبوو، لە ناکاوێکڕا لەپێچی ڕێگەکەدا، چیایەکی زۆر کوڕ و سەخت وەدیارکەوت. مارینۆی پیر دەستی بۆ چیاکە ڕاکێشا و گوتی: "ئەوە ئالڤێرنایە، سڵاوی لێ بکەن!"

فرانسیسکۆس خاچی کێشا، دەستی هەڵبڕی و چیاکەی بەرەکەت دا.

گوتی: "خۆشحاڵم بەبینینت ئالڤێرنای خوشکم، سڵاو دەکەم لە بەردەکانت و لەو ئاژەڵە کێوییانەی لەناوتا دەژین و سڵاو دەکەم لەو تەیر و لەو فریشتانەی بەئاسمانەکەتەوەن! ڕۆحی من بنۆڕە، ئەوە خوشکە ئالڤێرنایە، مەترسە!"من یەک وشەم نەگوت، بەڵکو بەترسەوە لەچیاکەم دەنۆڕی، تا بڵێی هەڵەت، سەخت و دوور لەئاوەدانی، لێرەو لەوێ دارستانی سنەوبەر، چەند داربەڕوویەک، دوو باز لەسەر گاشەبەردێک هەڵفڕین و بەژوور سەری ئێمەوە باڵەکانیان لێک دەدا. پیرەمێرد گوتی: "چەند باشە ئێمە مریشک نەبووین، ئەگینا ئێستا خواردبوویانین و بەرەو بەهەشت، خوداحافیزیمان کردبوو!" جوتیارێک بەپەلە لەوێوە تێپەڕی، مارینۆی پیر فیکەیەکی بۆ کێشا و ئەویش ڕاوەستا. ڕێنوێنەکەمان چوو بۆ لای، لەچەقی ڕێگەکەدا وتووێژێکی پڕ لە نهێنییان دامەزراند، پاشان بەڕوخسارێکی نائومێدەوە گەڕایەوە بۆ لامان.

گوتی: "تا ئێرە هاتووم و ئیتر نایەم، ناتوانم ئیتر لەگەڵتانا بێم!"

– "چ بووە مارینۆی پیر؟ ڕێک لەو شوێنەدا کە ڕێگەی بەرەو ژوورەکە دەس پێ دەکا و پێویستمان پێتە، دەڵێیت نایەم. ئەو هاوڕێیەت چی پێ گوتیت؟"

–" کاپتن لیکۆی سەرەک چەتە لەحەشارگەکەیەوە دابەزیوە و لەدامێنی چیاکەدا بەنهێنی دەگەڕێ، هەڵبەت برسێتی زۆری بۆ هێناوە!"

وای گوت و ئەوجا فرانسیسکۆسی لەسەر گوێدرێژە چکۆڵەکە داگرت و لەژێر دار سنەوبەرێکدا، لەسەر بەردێک داینا. گوتی: "خوداحافیز ئەی پیاوی قەدیسی خودا، تۆ نە عەردت هەیە و نە منداڵ، تۆ هیچ لە چەتە و دزان ناترسیت، بەڵام من...!"

ئەوسا ئاوڕی بۆ من دایەوە، چاوێکی لێ داگرتم، بەپەنجەی شایەتمانی ئیشارەتی بۆ ڕێگەی گەڕانەوە کرد و بەگوێمدا چرپاندی: "تۆ چ دەڵێیت؟"

– "نا مارینۆی پیر، من ئەرکی خۆم بەجێ ناهێڵم، تۆ بڕۆ، خودات لەگەڵ بێت!"

شانی هەڵتەکاند، خۆی هەڵدایە سەر گوێدرێژەکەی و ملی ڕێگەی گرتە بەر.

***

لەپاڵ فرانسیسکۆسدا دانیشتم، هەوا سارد نەبوو، بەڵام من دەلەرزیم. لەو شوێنەوەی کە لێی دانیشتبووم، دەنگی وژەی باڵ و چریکەی تەیرم دەهاتە گوێ، چاوانم هەڵبڕی و خودایە چیم بینی؟ پۆلێک مەل لە هەموو جۆرەکان- چۆلەکە، کلاوکوڕە، سوێسکە، کەندەسمە و قژقڕە و کەوێک دەوریان دابووین و بۆیان دەچریکاندین، وەک بڵێی بەخێرمان بێنن بۆ زێدەکەیان. تا دەهات ئازایەتییان دەهاتە بەر و زیاتر و زیاتر لێمان نێزیک دەبوونەوە، تا ئیدی دواجار بەدەوری پێی فرانسیسکۆسدا کۆبوونەوە.

فرانسیسکۆس، ورووژاو و لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا تەیرەکانم، برا تەیرەکانم، بەڵێ، بەڵێ، من برای ئێوەم کە لە وڵاتێکی دوور و غەریبەوە هاتووم، هاتووم تا پێکەوە لەم چیا سەختەدا بژین، گەر پێویستتان بەهەر شتێک بوو، پێم بڵێن و حەقتان نەبێت، من داوەکەتان دەگەیەنمە بابمان، دەیگەیەنمە خودا، ئەوسا هەرچیتان ویستبێ بۆتان جێبەجێ دەبێ!" کەوەکە لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا گوێی ڕادێرابوو، هەروەک بونیام سەری بەلایەکدا وەرگێڕا و هاوڕێیانە گوێی ڕادێرا.

ئەو کاتەی ئێمە سەرسامی ئەو موجیزەیە لە خۆوەی پێچابووین، دوو جوتیار بەڕاکردن هاتن و هاواریان لێ کردین:

– "هەی داماوینە، ئەوە بۆچی لێرەدا دانیشتوون؟ وا لیکۆ لە چیاکەوە دادەبەزێ!"

– "لە کوێوە؟"

– "لەوێوە!" من ترسام و ڕاپەڕیم.

– "با بڕۆین برا فرانسیسکۆس، با بڕۆین!"

– "لێرەبە ئەی پیاوی بەگومان، من دەڕۆم و لیکۆ دەبینم. ئارامبە، خودا بەدەسەڵاتە و دەتوانێ لیکۆ بکاتە مەڕ!"

هەستایە سەر پێ و بەرەو ئەو ئاراستەیە چوو کە دوو جوتیارەکە ئاماژەیان بۆ کرد، من تەنێ مامەوە، ڕوخسارم بەقۆڵی جبەکەم شاردەوە و چاوەڕێم کرد. دەمزانی خودا ئەوپەڕی بەدەسەڵاتە، بەڵام بەتەواوی متمانەم پێی نەبوو، ئاخر وی چەندین جار لێگەڕابوو تا ئاژەڵگەلی دڕندە خەڵکە ئیماندارەکەی بخۆن، یاخود بەدەستی کافران بکوژرێن! دەی کەواتە باشترین شت خۆ ئامادەی ڕاکردنە، بەقەولی مەسەلەکە: قەدیس جیۆرج یارمەتیم بدە، بەڵام دە ئاخر تۆیش بجووڵێ! شوانێکی کورتەباڵا لەوێوە تێپەڕی و جامێک شیری دا پێم، هەمدیس دڵم هاتەوە سەر خۆی. شەرمەزاربووم و لەوەدا بووم هەستم و بکەومە دوای فرانسیسکۆس و بەتەنێ لە خەتەردا بەجێی نەهێڵم، بەڵام دەسوبرد ژێوان بوومەوە، پێم وابوو ئێرەم ئەمینترە. گوێم ڕادێرابوو تا هاواری فرانسیسکۆس ببیەم. بەڵام دەوروبەرم ئارام و چ دەنگێک نەدەهات، شەو خەریک بوو لەدەشتەکە هەڵدەسا و بەسەر دار زەیتوون و ڕەزەکاندا هەڵدەگژا، هێورهێور بەسەر چیاکەدا سەردەکەوت، هەنگاو بەهەنگاو دونیا دیار نەدەما.

لەناکاوێکڕا دەنگی هاوارێکی دڕندانەم لەنێو گاشەبەردەکانی ژوور سەرمەوە ژنەفت، هاوارەکە بەرزو بەرزتر دەبۆوە و تا دەهات نزیکتریش دەبۆوە، ئیدی ئەوەی دەمبیست یەک دەنگ نەبوو، بەڵکو دووان بوون، دەنگێکی گڕ و دڕندانە و دەنگێکی لاواز و میهرەبان. دەنگی فرانسیسکۆسم ناسییەوە و

ڕاپەڕیم. دەنگەکان زیاتر نزیک دەبوونەوە، ئەلعان دەمتوانی بەئاشکرا، وشە گەلی گۆرانییەک ببیەم: (مەسیح لەمردن دێتەوە، لەگەڵ مردندا بەسەر مردندا سەردەکەوێ...) مەزەندەم کرد ئەو دووانە یەکتریان بینیوە و پێکهاتوون و وا هەنووکەش بۆ پشتیرەکەی خودا دەگەڕێنەوە. لەڕاستیشدا، لەتاریکییەکەدا فرانسیسکۆس و زەلامێکی ڕیشن و پرچ درێژم بینی کە قۆڵیان کردبوو بەقۆڵی یەکدا و ئیشارەتیان بۆ دەکردم.

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "بنۆڕە، ئەمە کاپتن لیکۆی بەناوبانگە، ئەو ئیتر گورگ نییە، بەڵکە بووەتە مەڕ(*)"

سەرەک چەتە مڕاندی: "مەڕ براکەم، بەڵام مەڕێک کە گورگ هەڵدەلووشێ، ئاخر من حونەرەکەی خۆم بیر ناچێتەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "لە سەرەتادا ئا، بەڵام دەبێ وردە وردە لە خودا نزیک بیتەوە و چیدی گورگیش هەڵنەلووشیت!"

بەڵام لەناکاوێکڕا فرانسیسکۆس لەقسان ڕاوەستا، سەرنجی نوشتەیەکی زیوینی بەسەر سینگە پان و تووکنەکەی کاپتن لیکۆوە دا کە شتی لەسەر نووسرابوو، نەیتوانی بەچاوە کزەکانی وشەکان بخوێنێتەوە.

– "ئەوە چییە براکەم؟ چیت لەسەر نووسیوە؟" سەرەک چەتە لە شەرمدا سوور هەڵگەڕا، نوشتەکەی لێکردەوە و ویستی فڕێی بدا. گوتی: "گوناهی کۆنن، مەیخوێنەوە!"

– "با، برا ئارنی(**) حەز دەکەم بیخوێنمەوە، هەموو گوناهەکانت سڕدرانەوە، ئیدی لیکۆ مرد و ئارنی دەژی!"

ئەوسا نوشتەکەی لەچاوی نزیک خستەوە و خوێندییەوە، نووسرابوو: (دوژمنی خودا و ئینسان!)

کاپتن لیکۆ نوشتەکەی لە دەستی فرانسیسکۆس وەرگرت، لوولی کرد و تا دەستی گرتی فڕێیدا.

– "هاوڕێ لەگەڵ خودا و ئینساندا! من دەبێ نوشتەیەکی تر بەکرد بدەم کە لێی نووسرابێ: هاوڕێی خودا و ئینسان! هەنووکەش بەئومێدی دیدار، فەرموو هەڵگژێ بەسەر ئەو چیایەدا کە کۆنت پێی بەخشیویت. سبەینێ بەیانی زووش خۆم دێم و دوو کوختان لە گڵ و پەلکی درەخت بۆ ڕۆدەنێم، پاشان دادەبەزمە بناری چیاکە و پاسەوانیتان دەکەم، هەی قوڕ بەسەری ئەو کەسەی بەبێ ڕوخسەتی من لێرەوە تێدەپەڕێ!" دوای ساتێک بیرکردنەوە گوتی: "ڕاوەستن، باشترە خۆم لەگەڵتانا بێم. من لە پێشەوە دەڕۆم، ئاخر چ ڕکەیەک بەچیاکەوە نییە و ڕەنگە ڕێ وێڵ کەن!"

ئەوسا بەبازۆڵە بەهێزەکانی فرانسیسکۆسی وەک منداڵێکی چکۆڵە بەرز کردەوە و گوتی:

– "باوکە فرانسیسکۆس با بڕۆین، تۆ چ پێویستت بەگوێدرێژ نییە!" دوای تاوێک گەیشتینە شوێنێکی تەختانی، داربەڕوویەکی چڕی زۆر گەورە لەناوەڕاستا قەدی ڕاست کردبۆوە. فرانسیسکۆس

(*) لیکۆ بەگریکی واتە گورگ. (و. سوێدی)

(**) ئارنی بەگریکی واتە مەڕ. (و. سوێدی)

گوتی: "برا ئارنی، من ئیتر لەمەولا بەبرا ئارنی بانگت دەکەم. برا ئارنی تکات لێ دەکەم کوختەکەی من لەژێر ئەو داربەڕووەدا ڕۆبنێیت و کوختـەکـەی برا لیـۆنیش دوور لەولا ترەوە، تا نە من ئەو ببـینم و نە ئەویش من، تا کە بانگیم کرد گوێی لێم نەبێت، براکەم ئاخر من دەمەوێ لێرە تەواوێک تەنها بم!"

– "بەخۆشحاڵییەوە برا فرانسیسکۆس. سبەینێش بەنان و زەیتوون و بەهەر شتێکەوە کە دەستم کەوێ دێم بۆ لاتان تا لەبرسا نەمـرن، ئاخر قـەت نەمبـیسـتـووە مـردوو بتـوانێ عـیـبـادەت کـا. من هەمـوو پێداویستـییـەکـتـان بۆ دابین دەکـەم تا ڕووبەڕووی ناهەمـواریی نەبنەوە، من لەدەوڵەمـەندان دەسـەنم و هەژارانی پێ تێر دەکەم، ئەدی چما حەقی خۆی نییـە؟ باوکە فـرانسیـسکۆس بۆچی سەرت با دەدەیت؟ بێشک ئەوە شـەیتـان بووە نەک خودا کە سـەروەتەکـانی دابەش کـردووە، بۆیە ئاوها نـاعـادیلانە دابەشی کردووە، من دەبێ ئەو دابەش کردنە ڕێکخەمەوە!" بەدەم ئەو قسـانەوە دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و ئیدی لەشەودا بزر بوو.

***

یانزە

بەترس و شادومانییەکی لە وەسف بەدەرەوە ئەو ڕۆژانەمان وەیاد دێنمەوە کە لە ئالڤێرنا بەسەرمان برد، چما ئەوانە ڕۆژان بوون یان مانگان یاخود ساڵان؟ زەمەن وەک بازێک بەسەر سەرمانەوە ڕاوەستاو و هێند خێرا باڵەکانی لێک دەدا کە وا پێدەچوو نەبزوێ. مانگ هەڵدەهات و ئاوا دەبوو، گا وەکی هیلالێک و گـا وەکی ئەڵقـەیەکی زیوین، بەفـر دەتوایەوە و دەبووە ئاو و ئەویش وەک نزاکـانی فـرانسـیـسکۆس بەئالڤێرنادا دەڕژایە خوار و دەشتەکەی ئاوس دەکرد، ناو بەناویش بەفر بەکڵووی گەورە دەباری، بەیانیان بەڕەنگی پەمـەیی و ئێـواران بەڕەنگی شین و نیـوەڕوانیش بەسـپـیـیـەکی ڕووناک دەباری و بێـدەنگ لەسەربانی بەپەلکی درەخت دروسکراوی کوختەکانمان دەنیشت. فرانسیـسکۆس هەموو بەیانییـەک لە کوختەکەی دەهاتە دەرەوە و لەو نانەی کە برا ئارنی خۆشبەختانە بۆی دابین دەکردین تا لەبرسا نەمرین، ورد دەکـرد و بەو بەفـرە بەرینەدا بڵاوی دەکردەوە، ئیـدی تەیرەکـان پەیبـیـان بەوە بردو هەمـوو بەیانیـیـەک دەوری کوختـەکەی فرانسیـسکۆسیان دەدا و دەکـەوتنە جریوە جریو و هانیـان دەدا بێـتـە دەرەوە. بازێک ئازایەتی دەدایە بەرخۆی و بەسـەر کوختـەکەی فرانسیکۆسەوە بەدەنگی بەرز دەیقـریشکاند تا بەئاگای بێنێتەوە.

سـەرمایەک بوو نەبێـتـەوە، جبە قـەشـەییـەکانمان شڕو پڕ و کون کون و کزەی سـەرما بەنێـویاندا دزەی دەکرد و جەستـەمان لەسەرمادا شین هەڵدەگەڕا. چما ئەدی من چۆن توانیم بەرگەی ئەوها شەهیدبوونێک بگرم و ڕەقهەڵنەیەم! بڵێی قسەکەی فـرانسیـسکۆس وابێ کە گوایە ئەوەی بیر لەخودا بکاتەوە زستـانان گەرمی دەبێتەوە و هاوینانیش جەستـەی فێنک دادێ؟ هەڵبەت من زۆر جاران لەو چیـا بێڕوحمەدا بیرم لای خـودا بوو، بەڵام زۆر جـارانی تریش خـەیاڵم دەڕۆیشت بەلای ئاگـرێکی هەڵایسـاو و مـەنجـەڵێک چێشتی کوڵاو و بوتڵێک شەرابی گەرم و کەوچکێک بیبەر بۆ تەواو گەرمداهێنانی ئێسقان، زۆر جاران خەونم بەخوانێکی ڕازاوەوە دەبینی و ئاواتم دەخواست هەموو دونیا بۆنی بەرازی برژاوی لێ بێ. دە ئیتر با لە دەرەوەی کوختـەکە هێندەی باڵای زرتە زەلامێک بەفر بباریێ، ئاخر دەرگا داخراوە و نە بەفر دەتوانێ خۆی بکا بەژووردا و نە سەرمـا و برسێتی، ئەوسا چ دڵنیـاییـیەک دەبێ خودایە، چ دڵنیـاییـیەک دەبێ! ئەوسا نەک هەر خودا لەیاد ناکرێ، بەڵکو دەستـیش بەرەو ساپیـتەی کوختـەکە هەڵدەبردرێ و سوپاسی دەکرێ کە ئاگر و بەراز و دەرگای پێ عەتا فەرمووین.

گەر لەوەزعی فرانسیسکۆسیش دەپرسن، ئەوا ئەو نەباکی بەسەرما هەبوو نە بەبرسێتی. ئاخر شەو و ڕۆژ ئاگرێکی بەلرفە لە ناخی ویدا نێڵـەی دەهات و هەمیشە خوداشی گەرم و سپی و بۆنخۆش، وەک کولێرەی فریشتـان لەبەردەمـدا بوو. بەڵام ناو بەناو دڵم بۆی دەکەوتە مـەراقەوە، لە کوختـەکـەم دەهاتمە دەرەوە و دەچووم بزانم چی بەسـەر هاتووە، بەیانیـان و نیـوەڕوان و ئێـواران دەمـبـینی دەچوو بەرەو ئەو ئەشکەوتە ڕەشـەی کـە ڕاهاتبـوو عـیـبـادەتی لێ بکا. خودایە ئەوە چ مـوجیـزەیەک بوو! کـاتێک بەرەو عیبادەت دەچوو، ڕێڕۆیشتن و قەڵافەتی تەواو جیاواز بوو لەو کاتەی کە لەقسەکردن لەگەڵ خودا دەبۆوە و بەرەو کوختەکەی دەگەڕایەوە. کاتێک بەرەو ئەشکەوتەکە دەچوو، وی کەسێکی ڕیوەڵە و کۆم و کفت بوو،

لەبەفرەکەدا هەڵدەنگوت، دەکەوت و هەمدیس هەڵدەسایەوە و دەکەوتەوە ڕێ، بەڵام کاتێک لەنوێژەکەی دەبۆوە و لەو ئەشکەوتە ڕەشە دەهاتە دەرەوە و بۆ کوختەکەی دەگەڕایەوە، خودایە جەستەی چەند ڕێک و باڵای چ زراڤ و قڵافەتی چەندێک کەتە دەینواند! زراڤ و ڕێک، ئازایانە لە بەفرەکەدا هەنگاوی دەنا و هەواش بەباڵای دە زەلام بەسەر سەرێوە بڵێسەی دەدا.

سەیریم دەکرد و خودایە تۆبە، ئیرەییم پێی دەبرد. ئاخر ئەو پیاوە لە چی دروست ببوو؟ لەپۆڵای ساخ، لەڕۆحی ساخ، لە چی دروست ببوو کە قەت هەستی بەبرسێتی یان سەرما نەدەکرد و قەت نەیدەگوت دە بەس؟ منیش شەو و ڕۆژ لە سەرمادا هەڵدەلەرزیم، برسی بووم و نە تاقەتی نوێژم هەبوو نە گوڕی نوێژ و سەرباری ئەوەش ئازایەتی بەجێهێنانی ئاوها ئەرکێکم لەخۆ ڕانەدەبینی، ئاخر گەر دەست و چاوانیشم بۆ ئاسمان هەڵبڕیبا، ئەوا خەیاڵم هەر لێرە، لە خوارەوە، لەخواری خوارەوە لەسەر عەرد بوو، ئەو وشانەشی کە دەبوو بەخودایان بێژم، چ نەبوون جگە لە بڵقی ڕەنگاو ڕەنگ.

چوار پێنج ڕۆژێک دەبوو دەستم بۆ ئاسمان هەڵنەبڕیبوو. برا ئارنی بەنان و زەیتوون و پەنیری بزن و ئەو شتانەوە هات.

لێی پرسیم: "دەخوازیت ئاگرێکت بۆ بکەمەوە؟"

بەهەناسە هەڵکێشانەوە وەڵامیم دایەوە: "نا براکەم، برا فرانسیسکۆس ئاگری قەدەغە کردووە!"

– "بۆچی؟"

– "لەبەر ئەوەی دونیا ساردە!"

– "بەڵام ئاخر لە سەرمایەکی ئاوهادا ئاگر پێویستە!"

– "براکەم، ڕێک لەبەر ئەوەشە کە ئەو ئاگری قەدەغە کردووە!"

– "ئەی چما ئێوە بەچی خۆتان گەرم دەکەنەوە؟"

– "بەخودا!"

کاپتن لیکۆ شانی هەڵتەکاند.

– "دیارە ئێوە گەرەکتانە دونیا هەڵگێڕ و داگێڕ بکەن، حیساباتی ئەنگۆ تەواو شتێکی ترە. بەڵام من ئەلعان بۆ ئەشکەوتەکەم دادەبەزم، لەوێ ئاگرێکم بەکوتە داری گەورە کردۆتەوە و مەنجەڵێک چێشتیشی لەسەرە و دەکوڵێ، دوێنێ دوو کەوم ڕاو کرد و وا ئەمڕۆ دەیانخەمە سەر پڵاو – برا لیۆن گەرەکتە بێیت و تامێکی بکەیت؟ فەقیر بۆ نایەیت تۆزێک ناو زگت چەورکەیت و ئێسکەکانت گەرم دابێنیت؟"

ئاو زابووە دەمم.

– "بەڵێ، بەڵێ، بەخۆشحاڵییەوە براکەم بەخۆشحاڵییەوە، بەڵام ئاخ، لەبرا فرانسیسکۆس دەترسێم!"

– "چ پێویست ناکا ئەو بزانێ!"

– "ئاخر بەئەرکی سەر شانی خۆمی دەزانم پێی بڵێم!"

– "باشە، گەر پێ بزانێ چیت لێ دەکا؟"

– "هیچ، تەنها هەناسە هەڵدەکێشێ، بەڵام ئیدی ئەو هەناسە هەڵکێشانەیەتی دڵم شەقار دەکا!"

– "کەیفی خۆتە برا لیۆن. تەنێ ئەمە بهێنەرە بیری خۆت: کەو، پڵاوی گەرم، شەرابی زۆر و ئاگرێکی کڵپەسەندوو. وەک جادوویەک لەبەر خۆتەوە بیلێرەوە: کەو، پڵاوی گەرم، شەرابی زۆر و ئاگرێکی کڵپەسەندوو. ئەو وشانە بڵێرەوە تا بەڵکو ئەمە خودایە ڕا بگۆڕیت و بێیت. کە هاتیت ئەوسا بەخێربێیت!" وای گوت و بۆ ئەوەی خۆی گەرم کاتەوە، لەپی دەستی بەیەکدا دەخشاند و قاچی بەعەردەکەدا دەکوتا!"

– "ئەرێ باشە براکەم تۆ لە خودا ناترسیت؟"

– "من لە خەڵک ناترسم، ئیتر چۆن لە خودا دەترسم؟"

ئەوجا بەرەو خوار شۆڕبۆوە و شاخەکە بەپێکەنینەکەی دەنگی دەدایەوە.

تەنها مامەوە. هەرگیز لە ژیانمدا تەنهایی و چۆڵەوانیی ئەوها زۆریان بۆ نەهێنابووم. کەو، پڵاوی گەرم، شەرابی زۆر و ئاگرێکی کڵپەسەندوو... هەستامە سەر پێ، بەرەو لای دەرگاکە چووم، ڕاوەستام.

– "هەی لیۆنی تووڕەهات، باشە تۆ شەرم ناکەیت، گەر برا فرانسیسکۆس پێ بزانێ چۆن دەتوانیت خۆت لەبەر هەناسە هەڵکێشانەکانیدا ڕاگریت؟ لە کوختەکە بمێنەوە، ئەم وشکە نانەش هەر باشە، سەرماش هەر باشە، خەڵکانی تر مافی خۆیانە تێر بەزگی خۆیان بخۆن و مافی خۆیانە خۆیان گەرم کەنەوە، بەڵام تۆ ئەو مافەت نییە! تۆ مافی ترت هەن، مافی گەورەترت هەن!"

– "کام مافانە؟"

– "چۆن نایزانیت؟ مافی ئەوەی کە بەژیانت ڕێگەی ڕزگاری پیشان بدەیت!"

– "ئەی ئەگەر مردم؟"

– "هەر زۆر باشتر، ئەوسا بەمردنت ڕێگەی ڕزگاری پیشان دەدەیت. تۆ جلکی فریشتان، جبەی قەشەییت پۆشیوە، تۆ ئیدی بونیام نیت، هەروەها فریشتەیش نیت، بەڵکو لەنێوان ئەو دووەدا ڕاوەستاویت، نا، ڕانەوەستاویت، بەڵکو هێواش هێواش دەچیتە پێش، بەهەر کردەوەیەکی باشە خۆت لە فریشتەیی نزیک دەخەیتەوە!"

– "من هێشتا بونیامم، زیاتر و زیاتریش دەبمە بونیام، یەک جار ڕوخسەتم بدەرێ، تەنها یەک جار، ئەوسا ئیدی دەبمە فریشتە، سوێند دەخۆم دەبمە فریشتەیەکی ڕاستی!"

– "هەر چۆنێکت دەوێ وابکە، تۆ ئازادیت، ئازادیت کە بەرەو دۆزەخ ڕۆچیت، من لێت دەگەڕێم، سەفەرێکی بەختەوەر!"

سەرە سووڕێم پێ کەوتبوو، هەمدیس گەڕامەوە ناو ژوورەکە و خۆم دا بەعەرددا. حەزم دەکرد بگریم، بەڵام کوتوپڕ تووڕەییەک لەخۆوەی پێچام. فریشتە، فریشتە... گەر بونیام زگی نەبێ چ شتێک ئاسانتر نییە لەوەی کە ببێتە فریشتە، حەزم دەکرد تۆیش زگت هەبا، ئەوسا دەمبینیت چۆن فریشتەیەک دەبوویت کە هاڵاوی دوو کەوی برژاو بچێت بەسەرتا و ئاو بزێتە دەمت. حەز دەکەم ئەم هەوەسەت بۆ بەرجەستەکەم، من بونیامم، کاپتن لیکۆ دەعواتی خواردنی کردووم و دەی منیش دەچم!

بەپڕتاو چوومە دەرێ، بەفرەکە خۆشی کردبۆوە، هەور لەڕەوینەوەدا بوو، ئاسمان بەڕەنگی سەوزێکی مسین لە بەینی هەورەکاندا ڕووناک دەبۆوە، بەسەر ڕووی بەفرەکەوە جێپێ زلەکانی کاپتن لیکۆم ناسییەوە، ئاراستەی ئاسەواری ئەو جێپێیانەم هەڵگرت و ڕۆیشتم، نا نەدەڕۆیشتم، بەڵکو دەفڕیم. چەندێک لە توانامدا بوو گوڕم دایە هەنگاوەکانم، دوو جار لە پەلە پەلیدا کەوتم و هەموو ڕیشم بوو بەبەفر. بەهەناسە بڕکێوە گەیشتمە بەردەم ئەو ئەشکەوتە تازە ئاواکراوە و سەرم کرد بەژووردا، ئاگر دەسووتا، بۆنی کەوی برژاو پۆنگی خواردبۆوە، لیکۆ لەبەر ئاگرەکەدا دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و خواردنی ناو قابلەمەیەکی تێک دەدا.

لەبەر دەرگاکەوە هاوارم کرد: "برا، خۆشحاڵم دەتبینم!"

کاپتن لیکۆ ئاوڕی بۆ دامەوە و بەپێکەنینەوە گوتی: "قەشە بەخێربێیت، دەی وەرە ژوورەوە، خواردنەکە ئامادەیە، گوریسەکەی ناو قەدت شل کەوە!"

چوومە ژوورەوە، گوریسەکەی ناو قەدم شل کردەوە و خۆم خزاندە لای ئاگرەکە. خودایە، خودای من، ئەرێ ئەوە چ بەختەوەرییەک بوو! هەرگیز لەژیانمدا هەستم بەئەوها سوپاسگوزارییەک بەرامبەر خودا نەکردبوو، ئاخر ئەڤینێکی ئاوهایی و لەزەتێکی ئاوهایی ناچارت دەکەن نوێژی بۆ بکەی و بەباوکە بانگی کەیت! هەر بەڕاست کامەیان باوکترە، ئەو باوکەی کە تولفەکانی فڕێدەداتە بەر باکانی دونیا و پارووپەک نانیان ناداتێ بیخۆن و بەجلکێک نایانپۆشێ، یاخود ئەو باوکەی کە ئاگریان بۆ دەکاتەوە و مەنجەڵە چێشتی دەنێتە سەر و خواردنیان بەسەردا دابەش دەکا؟

دەستو پلمان بەبەفر شت، فەرووە مەڕێکمان لەبەردەم ئاگرەکەدا ڕاخست و مەنجەڵەکەمان لە ناوەڕاستیا دانا، نانمان بەکوتی زل زل لەت کرد و من، شێری خودا و ئەو سەرەک چەتە تازە بۆ ئیمان گەڕاوەیە چوار مشقی بەرامبەر یەکتری دانیشتین، دەستمان ڕاکێشا، لیکۆ کەوێکی بۆ خۆی برد و منیش کەوەکەی تر، ئیدی تا ماوەیەکی درێژ تاقە دەنگێک کە لە ئەشکەوتەکەدا دەهاتە گوێ، هەر دەنگی مڵچەی دەم و خوڕەی هەڵقوڕاندنی شەراب بوو.

چ بەختەوەرییەک بوو، چ خۆشییەک بوو، ئەوە ئیدی بەهەشت بوو! خودایە تۆبە، من هەر ئاوها خەیاڵم بۆ بەهەشت چوو بوو، با فرانسیسکۆس بۆ خۆی بێژێ، سوڵتانەکەی عارەبستان ڕاستی دەکرد.

ڕۆژ بۆوە و ڕوخسارە لاوازو دڕندانەکەی سەرەک چەتەی ئازیزم بەرامبەری خۆم بینی کە ڕەنگی سووری ئاگرەکەی لەسەر پێچەوانە دەبۆوە، من تا ڕادەیەک شەرابێکی زۆرم خواردبۆوە و خودایە تۆبە، ناو بەناو دوو قۆچم بەنێوچەوانییەوە دەبینی، دوو قۆچی پێچاو پێچ و بریقەدار. بۆ ساتێک خەیاڵێک بەکەللەمدا تێپەڕی و لە حەژمەتا لەرز دایگرتم، بەخۆم گوت بڵێی ئەوە شەیتان نەبووبێ کە لەشێوەی کاپتن لیکۆدا خۆی گۆڕیبێ؟ بڵێی ئەوە شەیتان نەبووبێ کە کەوێکی وەک چەشتەتەڵە بۆ داناوم و وا ئەلعانیش بووم بەتەڵەکەیەوە؟ هەنووکە هەردوو کەوەکەمان خواردبوو، بوتڵی شەرابی پیرۆزمان چۆڕبڕ کردبوو، دارە جنراوی نوێمان دەنایە ئاگرەکەوە، من ئیدی گەیبوومە حەوت تەبەقەی ئاسمان و هەوەسی گۆرانیی بێژانم هەستابوو، گۆرانی مەسیح هەستاوەتەوە. کاپتن لیکۆ چەپڵەی لێدەداو بەدەنگە گڕەکەی گۆرانییەکەی

لەگەڵمدا دەگوتەوە، ناو بەناویش قریوەیەکی دڕندانەی لێدەدا و لەئەشکەوتەکەدا دەنگی دەدایەوە.

هاواری بۆ کردم: "براکەم، براکەم، وا خەریکم دەبم بەژێر تۆفانی ئەڤینەوە و ئەڤین گەمارۆم دەدا، دەمەوێ شتێکت پێ بڵێم و تۆیش لە دڵی مەگرە، ئەویش ئەوەیە کە کەو لەئینجیل زیاتر مرۆڤەکان یەک دەخا و شەراب لە ئینجیل زیاتر دەیانکاتە برای یەکتر، لەو قسەیەم ببوورە، دە ئاخر بنۆڕە، بزانە چۆن بەقومێک شەراب مۆمەکانم داگیرساون و تۆ وەک برای خۆم دەبینم!"

باوەشمان کرد بەیەکدا و یەکتریمان ماچ کرد.

– "برا لیکۆ، حەز دەکەم تۆ بەبێ خواردنەوەش، هەموو مرۆڤەکان بەبرای خۆت ببینیت، لەبەر ئەوەی کاتێک بەرت دەدا، چ ڕوودەدا؟ ئەوسا هەموویانت لێ دەبنەوە بەدوژمن و چ ئاسەوارێکی ئەو برایەتییە نامێنێ!" کاپتن لیکۆ دوا تنۆکی شەرابەکەی لە بوتڵەکەدا هەڵمژت و گوتی: "دەی لێگەڕێ با تەواوی ژیانمان هەر مەست بین!"

– "ئاخ برا لیکۆی مەڕم، گەر گوڕی ئەوەم هەبا، ئەوا موجیزەی ئەوەم دەنواند و منیش قانوننامەیەکم دەنووسی و تێیدا داوام دەکرد کە سەرجەم برایان هەموو بەیانییەک شەراب بخۆنەوە و ئەوسا خۆیان بکەن بەشاران و گونداندا و پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنن، ئەوسا دەتبینی چۆن ئامێزیان بۆ خەڵکی دەگرتەوە و بەرەنگاری مەترسییەکان دەبوونەوە و سەمایان دەکرد و دەکەوتنە گۆرانی چڕین و ستایشکردنی خودا! سووکەڵە و شادومان لەعیبادەتی شەرابەوە دەپەڕینەوە بۆ عیبادەتی خودا و لەوێشەوە دەچوونەوە سەر ڕاستە ڕێی بەهەشت!"

لیکۆ پێکەنی، لە خۆشحاڵیدا یەکێکی قایمی کێشا بەپشتما و گوتی: "باوکە لیۆن، ناوم لەفیرقەکەتا بنووسە. دەڵێیت چی بەگەزێک کۆرڤ و بوتڵێک شەرابەوە بچین بۆ لای فرانسیسکۆس و باسی ئەو قانوونامە تازەیەی بۆ بکەین؟"

ترسێک دایگرتم، لام کردەوە و لەدەرکی ئەشکەوتەکەم ڕوانی، وا هات بەزەینمدا کە سێبەرەکەی فرانسیسکۆس ئاماژەیەکی بۆ کردم و دەنگی هەناسە هەڵکێشانێکی قووڵم لە فەزادا ژنەفت. هەستامە سەر پێ.

– "براکەم ئیتر کاتی ئەوە هاتووە من بڕۆم. مەزەندە بکە فرانسیسکۆس بچێ بۆ کوختەکەم و لەوێ نەمبینێ!"

– "برا لیۆن، دەتوانیت پێی بڵێیت لە نوێژ بوویت. چما ئەی هەموو ئەمانە، هەموو ئەم کەو و پڵاو و گەرمایییە جوانە لەگەڵ قانوننامە تازەکەدا نایەنەوە؟ گەر ئەوانە عیبادەتی خودا نەبن، چما ئەی چین؟ هەر بەڕاست، هەرگیز لە ژیانتا هێندەی ئەم ئێوارەیە هەستت کردووە کە لە خوداوە نزیکیت؟ دەی ئەمەش واتە عیبادەت!"

نەدەپەرژام دانیشمەوە و بۆ ئەو چەتەیەی ڕاڤە کەم عیبادەت شتێکی ترە، ئاخر من خۆیشم زۆر بەباشی لەوە نەگەیشتبووم.

کاپتن لیکۆ تا کەمێک ئەولای ئەشکەوتەکە بەڕێی کردم، ئەو ئیدی کەوتبووە هەوای خۆی و ڕیز ڕیز

قسانی دەکرد.

– "ڕۆژێکیان کە هێشتا چەتە بووم – خۆی ئێستایش هەر چەتەم، بەڵام ئەوە بەفرانسیسکۆس مەڵێ، ئاخر ئەو بونیامێکی میهرەبانە و دڵی عاجز دەبێ – ئا... ڕۆژێکیان کە چەتە بووم، قەشەیەکم بینی و فەقیرە دەیویست دگانی بۆ بنێم بەگوناهەکانما.

لێی پرسیم: "نوێژ بۆ خودا دەکەیت؟ چۆن دەیکەیت؟"

– "بەڵێ دەیکەم، بەڵام بەشێوازی خۆم نوێژی بۆ دەکەم!"

– "بەچ شێوازێک؟"

– "بەچەتەیی!"

– "هەی نەگبەت، ئەی ژێوان نیت؟"

– "من ئەلعان تەمەنم سی و پێنج ساڵە، هێشتا کاتم بەدەستەوە ماوە، کاتێ پیر دەبم و پەکم دەکەوێ و سەرم دەکەوێتە لە گوێی قەبر لەرزین، ئیدی ئەو کات ژێوان دەبمەوە. ئاخر هەموو شتێک ئان و ساتی خۆی هەیە. کە جحێڵێت، بڕۆ بۆ خۆت چەتەیی بکە، کە پیریش بوویت ئەوا لە گوناهەکانت ژێوان ببەوە!"

قەشە تووڕە بوو.

پێم گوت: "تووڕە مەبە، ئاخر من لەتۆ زیاتر لە مەسیحەوە نزیکم، بۆچی ئەوەت نەبیستووە؟ "

– "تۆ؟"

– "بەڵێ من، من ئەو چەتەیەم کە لەپاڵ مەسیحدا لە خاچ درا، کە لای دەستە ڕاستی مەسیحەوە لە خاچ درا!

ئیدی برا لیۆن دەبێ لێت مەعلووم بێ حونەری هەموو ئەوە لەوەدایە کە لە دواین لەحزەدا، کاتێک مردنت لێ نزیک دەبێتەوە، فێڵێک بدۆزیتەوە بۆ ئەوەی خۆت بگەیەنیتە لای دەسە ڕاستی مەسیح، فەقیر لای دەسە چەپییەوە نا، ئەگینا ئەوسا بۆ خۆت تیا دەچیت!"

من پەلەم بوو بڕۆم تا هەرچی زووترە لەم چەتەیە دوور کەومەوە. ڕۆحێکی شەڕەنگێز لە ناوەوەمڕا هەبوو کە بەهەرچی ئەو دەیگوت دەخنایەوە. شەیتان و خودا و ژیانی ئاسوودەیی و فرانسیسکۆس، هەموو ئەوانە لەناوەوەمڕا ئامێتەی یەکدی دەبوون، ئاخ، کەنگێ دەچمەوە نێو تەنهایی تا هەموو شتەکان بگەڕێنمەوە بۆ ڕەوتی ئاسایی خۆیان!

– "خودا حافیز براکەم، بەرامبەر ئەو چاکەیەی کە لە تەکمدا کردت خودا پاداشی خێرت بداتەوە و لەو گوناهەش بتبوورێ کە منت تێیەوە گلاند!"

دەستی گوشیم و خەریک بوو پەنجەکانم لە نێو دەستیدا ورد و خاش بن.

هاواری کرد: "ئەلعان بڕۆ و قانوننامە تازەکە بنووسە، مۆفەق بیت!"

***

بەڕێگەوە دەڕۆیشتم و قسانم لەگەڵ خۆمدا دەکرد و دەستم دەجولاند. درەنگ وەختێک گەیشتمەوە

کوختەکەم و خۆم کرد بەژووردا. خودایە کوختەکە چەند سارد و چ چۆڵەوانییەک بوو! ئاخر ئیدی لە بەهەشت هاتبوومە دەرێ و چووبوومە دۆزەخ. جوان جوان جبەکەم لەخۆمەوە پێچا، ڕاکشام و گوێم لێ بوو کە چۆن (با) بەنێو درەختەکاندا دەیوژاند و چۆن گورگەکان لە دوورەوە دەیانلووراند، نەمدەتوانی بنووم، دڵیشم هێند پاقژ نەبوو بتوانم نوێژ بکەم. ئاخرییەکەی دەمەو شەبەق خەوێکی قووڵم لێکەوت، خەوێکی کابوساویی. کاتێک چاوانم پڕ لە تاریکی بوون و خەو بردمییەوە،، وەک ئەوەی لە (سێبیس) بم لە میسر، لەو شوێنەی کە زاهیدە گەورەکان کوختەکانیان لەبیاباندا ڕۆدەنێن، منیش لە خەونەکەمدا زاهیدێک بووم و ناوم (ئارسێنیۆس) بوو، کاتێک کەوتبوومە سەر ئەژنۆ و لە خەیاڵی باوکە پیرەکەم، لە خەیاڵی (نیلیۆس)ی زاهیدی تەمەن سەد ساڵەدا بووم کە پێنج میل دوور لە منەوە دەژیا، لەو کاتەدا کە خەریکی عیبادەت بووم، قەشەیەک بەهەڵەداوان هات بۆ لام و هاواری بۆ کردم: (وا باوکی پیرت دەمرێ و گەرەکییەتی بەر لە مردن چاوی پێت بکەوێ! باوکی پیرت دەڵێ با بێ، بابێ تا بەرەکەتی بدەم.)

ئیدی بەپرتاو هەستامەوە و بەهەڵەداوان ڕێک بەرەو کوختەکەی باوکی پیرم کەوتمە ڕێ، ڕام دەکرد و بەدەم ڕاکردنەوە دەگریام، هەتاوێک بوو سووتێنەر، لەدوورەوە دەنگی سەر قافڵەچییەکم دەهاتە گوێ کە کاروانی وشترەکانی بەڕێگە گشتییەکەدا دەئاژوا و گۆرانییەکی خەمین و یەکتای دەچڕی. ئاخرییەکەی دەمەونیوەڕۆ گەیشتمە کوختە چکۆڵانەکەی باوکی پیرم، بینیم لەسەر لمەکە پاڵخراوە، پێنج شەش قەشە دەوریان داوە و جلکەکانی لەبەر دادەکەنن و دەیشۆن و تەرتیلەی بەسەردا دەخوێنن.

یەکێک لە قەشەکان پێی گوتم: (هەر ئەلعان ڕۆحی تەسلیم بەخودا کردەوە!)

یەکێکی تریان گوتی: (هەتا مرد ناوەکەتی هەر لەسەر زار بوو، هاواری بۆ دەکردیت، بەڵام تۆ درەنگ هاتیت!) کاتێک ئەوان دەدوان، وەک بلێی زاهید گوێی لە قسەکان بووبێ، کەوتە جووڵە، قەشەکان کە ئەوەیان بینی زراوەترەک بوون و تێیان قوچاند. زاهید لێوی جووڵاند، چاوانی کردەوە و منی بینی.

گوتی: "کوڕەکەم، دانەوێرەوە، چما کەس هەیە گوێی لە قسەکانم بێ؟"

چاوانی تژیی بوون بەترس، قژ و ڕیش و گوێچکە و لێوی تەواوێک خۆڵاویی بوون.

– "نا، ئێمە هەر هەردووکمانین، کەسی تر گوێی لێت نییە!"

– "دانەوەرەوە، نهێنییەکی خەتەرناکم هەیە دەمەوێ پێتی بسپێرم، زیاتر دانەوەرەوە!"

دانەویمەوە و زاهیدیش دەمی نا بەگوێچکەمەوە، دەنگی لاواز و بێ گیان، لە دووری دوورەوە، وەک ئەوەی لەبنی بیرێکی وشکەوە بێتە دەرێ، لەگوێچکەمدا دەنگی دایەوە:

– "ئارسێنیۆس کوڕی خۆم، ئێمە فریومان خوارد، ئاخر نە بەهەشت هەیە و نە دۆزەخ!"

– "ئەی چی هەیە؟ بێ سەروبەری؟"

– "بێ سەرو بەرییش نییە!"

– "ئەی ئاخر چی هەیە؟"

– "هیچ!"

وای گوت و ملی گرتم، خەریک بوو بمخنکێنێ، ئەوسا دەستی سست بوو، کەوتە سەر لمەکە.

قیژەیەکی جەرگبڕم کرد و خەبەرم بۆوە. بەهەردوو دەست سەرم گرت تا نەتەقێ. هێشتا دەنگی زاهید لەگوێمدا، لەدڵمدا دەزرنگایەوە و بەرەو گورچیلە و سییەکانم و لەسییەکانیشمەوە دەچوو بەرەو گەرووم و خەریک بوو دەیتاساندم: "فریومان خوارد!" بەڵام ئەی دوایی؟ هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، یارمەتی!"

هەستامە سەرپێ، چوومە بەر دەرکی کوختەکەم و لە دەرەوەم ڕوانی. بەفر و هەمدیس بەفر، خۆر هەڵاتبوو، دارە دارە بەبەفرەکەدا دەڕۆیشت و ناو بەناو دەکەوت و دیار نەدەما، پاشان وەک بونیام هەمدیس هەڵدەسایەوە. بڵێسەیەک ڕووناکی لەچرایەکی کزدا پێبوو، تەقەللای دەکرد و هەوڵی دەدا دونیای پێ ڕووناک کاتەوە. من نەمدەتوانی ئەوە ببینم، دڵم بێ هەست و ئیدی وەک بوخچەیەک بەئەرزەکەدا کەوتم و لەرز دایگرتم، سەرم کێشا بەگاشە بەردێکدا و خوێن بەدەموچاومدا هاتە خوارەوە، چ ئازارێکم پێنەگەیشت و دەستوبرد هێور بوومەوە. هەستامەوە سەرپێ و گەرەکم بوو نیشانەیەک لەخوداوە ببینم و تێ بگەم، نیشانەیەک لە خوداوە، تەیرێک، هەورە برووسکەیەک، دەنگێک، هەر چییەک. زوبانی خودا دەوڵەمەندە، ئاخر ئەو دەبێ لەگەڵم بئاخڤێ و وەڵامی عەزابەکەم بداتەوە.

چەند ڕۆژێک بوو فرانسیسکۆسم نەبینیبوو، ڕێگەی کوختەکەیم گرتەبەر، بەپێی پەتی بەسەر بەفرەکەدا دەڕۆیشتم، هەموو هێزی خۆم خستبووە گەڕ تا بتوانم کفر نەکەم. بەخۆم گوت: "ئاخر ئەمە ژیانە؟" لەبەر خۆمەوە گوتم: "تەنانەت ئاژەڵیش پێست و فەرووی هەن، کەچی ئێمەیش هەر دەڵێی دوو هێلکە شەیتانۆکەی ڕووتین!" وام گوت و هەمدیس کەوتمەوە ڕێ.

ئاخرییەکەی گەیشتمە ئەو بەرزاییەی کە لەوێوە کوختەکەی فرانسیسکۆس دیاربوو، چاوم بەو ناوەدا گێڕا و خودایە چیم بینی؟ فرانسیسکۆس سەرکەوتبووە سەر گاشەبەردێک و هەردوو باسکی بەڕاست و چەپدا ڕایەڵ کردبوو، لە نێو پروشەی بەفرەوە، لەخاچێکی ڕەشی بێ جووڵە دەچوو کە لەسەر گاشە بەردەکە جێگیر کرابێ. ترسام بەو سەرەوە لە سەرمادا ڕەقهەڵێت، بەهەرچی گوڕێک لەجەستەمدا بوو تاوم دایە خۆم تا بەسەر گاشە بەردەکەدا سەرکەوم، فرانسیسکۆس بنێمە باوەشم و هەڵیگرم و بیهێنمەوە کوختەکەی و ئاگرێکی بۆ بکەمەوە، تەنانەت گەر خۆیشی نەیەوێ، هەمدیس ژیانی تێ بێتەوە. بەڵام هێشتا نەگەیبوومە نیوەی گاشەبەردەکە، هاوارێکی گەورەم لێ هەستا، بینیم ئامێزێک بەترۆپکی گاشەبەردەکەوە فرانسیسکۆسی بەدوو باسکی وەکو خاچ ڕایەڵ کردووە و بەرزی کردۆتەوە و ئارام و نەرم لەبۆشاییدا ڕایگرتووە. ترسام فرانسیسکۆس دیارنەمێنێ، هەموو هێزی خۆم کۆکردەوە و هەرچۆنێک بوو خۆم گەیاندە ترۆپکی گاشە بەردەکە، دەستم ڕایەڵ کرد و چمکی جبەکەیم گرت. بەڵام ئەو هێور و ئارام لەسەر گاشە بەردەکە نیشتەوە.

وا سەیری کردم وەک ئەوەی نەمناسێتەوە، وا تەماشای کردم وەک ئەوەی سەری بەبینینی ئینسانێک سوڕمابێ. لە باوەشم گرت، لەسەر گاشەبەردەکە هێنامە خوارەوە، قاچم هەڵەنگوت و کەوتم و هەمدیس هەستامەوە، تەواوێک شەکەت ببووم. بەڵام هەر چۆنێک بوو توانیم بگەمە کوختەکەی، ئاگرێکم بۆ

کردەوە، لەنزیک ئاگردانەکەوە دانا، توند کەوتمە شێلانی تا خوێن لەجەستەیدا بکەوێتەوە گەڕ. وردە وردە ژیانی تێ هاتەوە، چاوانی کردنەوە و هەمدیس ناسیمییەوە.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "برا لیۆن، بۆچی داتگرتمە خوارەوە؟ لەو سەرەوە زۆر باش بووم!"

– "برا فرانسیسکۆس بمبوورە، بەڵام ئاخر ڕەنگبوو بمردیتایە!"

– "چما ئەی نەتبینیم لە فەزادا بەرز ببوومەوە؟ ئیتر لەوەدا بوو بمرم، بۆچی داتگرتمە خوارەوە؟"

تەماشای دەستەکانی، تەماشای پێوپلە ئاوساوە خوێناوییەکەی کرد.

ئامێزی پێداکردم و بەدەنگێکی ئارام و بێ پەروا لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئێشم هەیە، برا لیۆن ئێشم هەیە، دەست و پێوپلم دێشێن، ڕێک هەر دەڵێی یەکێک بزمار بەجەستەمدا دادەکوتێ. بەدرێژایی شەو نەمتوانی پێڵوو لێک نێم، لەتاو ئازار نەمتوانیوە بنووم!"

بۆ ساتێک بێدەنگ بوو. ئەوجا گوتی: "ئەی جەستەم، ئەی گوێدرێژە چکۆڵەکەم بمبوورە، ئاخر هێشتا ئازارەکانت کۆتاییان نەهاتووە، ئێمە هێشتا نەگەیشتووین، بەڵام وا خەریکین نزیک دەبینەوە. دەی ورە و ئازایەتی بدەرە بەر خۆت!"

وای گوت و دەستی نایە سەر سەرم. گوتی: "ئەی شێرە چکۆڵەکەی خودا، ڕەحمەتت لێ بێ هەنووکە بچۆرەوە بۆ کوختەکەی خۆت، دەمەوێ بەتەنها بم!"

***

بۆ کوختەکەم گەڕامەوە و نەمدەزانی چۆناو چۆنی ڕشتەی بیرو خەیاڵاتم ڕێکخەمەوە. بڵێی هەڵگژانی فرانسیسکۆس بەرەو ئاسمان ئەو ئاماژەیە نەبووبێ کە لە خودام داوا کردبوو؟

ئاخر زوبانی خودا گەلێک دەوڵەمەندە و بەو دیمەنە وەڵامی داومەوە، خودا شەو، خەونێکی بۆ ناردم و نیگەرانی کردم، بەڕۆژیش ئەو دیمەنەی بۆ ناردم تا پشتم بگرێ، ئاخر ئەو گەمەمان لەگەڵ دەکا بەوێنەی باوکێک کە گەمە لەگەڵ زارۆکە چکۆڵەکانی دەکا تا فێریان کا ئازار بچێژن و خۆشەویستی بکەن و بەرگە بگرن. کاتێک گەیشتمەوە کوختە چۆڵ و هۆڵ و سارد و سڕەکەم، بیرو خەیاڵاتم هێور ببوونەوە.

بەڵام هێشتا گوناهێک قورسایی خستبووە سەر دڵم، ئەویش گوناهی کەو و گەرمایی خۆش و پڵاو بوو. خاچم کێشا و بەخۆم گوت لەسبەینێ زووتر نییە دەچم بۆ لای فرانسیسکۆس و لەبەردەمیدا دگان بەو گوناهەدا دەنێم تا بەڵکو گەردنم ئازاکا و ئەو قورساییەی سەر دڵم ڕامالرێ. ئیدی زستانیش هێندەی بەبەرەوە نەماوە و منیش پاکژ و سووکەڵە بەرەو پیری بەهاری نوێ دەچم و دڵم تژیی دەبێ لە پەڕەسێلکە.

ڕۆژی دواتر لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا کەوتم و لەبەر دەمیدا دگانم بەگوناهەکەمدا نا، دانەویبوومەوە و ناوچەوانم لەسەر عەردەکە خستبووە سەرپای و چاوەڕێ بووم. فرانسیسکۆس هیچی نەگوت، هەناسەشی هەڵنەکێشا، بەڵکو تەنها هەستم بەپەنجە گەورەی پێی دەکرد کە دەلەرزی. چاوەڕێ بووم و هەر چاوەڕێ بووم، ئاخرییەکەی ئیتر لەوەندە زیاتر نەمتوانی خۆم لەبەر ئەو بێدەنگییە درێژەدا ڕاگرم.

پرسیم: "ئێ برا فرانسیسکۆس، ئەمرتان بەچییە؟"

– "کوڕەکەم گوناهەکەت گەورەیە، بۆ ماوەی سێ ڕۆژ نەدەبێ هیچ بخۆم و نە دەبێ ئاویش بخۆمەوە!"

هاوارم کرد: "بەڵام خۆ تۆ گوناهت نەکردووە، بەڵکو ئەوە منم گوناهم کردووە، ئەوە منم کە تۆ دەبێ لەسەری سزام بدەیت!"

– "برا لیۆن ئەوە یەک شتە، ئەی چما ئێمە هەموومان یەکێک نین؟ من لەگەڵ تۆدا پێکەوە گوناهمان کردووە، تۆ بەمنەوە پەیوەندبوویت، چما ئەو هەموو زەمەنەی کە پێکەوەین لەمە نەگەیشتوویت؟ دەی بڕۆ و بەرەکەتی خودا یاوەرت بێ!"

دانەوێوە تا هەڵمسێنێتەوە، دەستیم ماچ کرد و چاوانم پڕ بوون لە فرمێسک.

بەگریانەوە گوتم: "هەرگیز شتی وا دووبارە نابێتەوە برا فرانسیسکۆس، هەرگیز شتی وا دووبارە نابێتەوە، برا فرانسیسکۆس سوێند دەخۆم!"

– "جارێک پێم گوتوویت کە هەرگیز و هەمیشە دوو وشەی خودان، تەنها ئەو دەتوانێ بیانهێنێتە سەر زوبان. ئەلعان بڕۆ و وریای خۆت بە، ئەی مەڕی خودا، یەک مووی مابوو گورگ هەڵتلووشێ!"

***

بەفر کەوتە توانەوە و ئاسمان ساماڵ، لە خواریشەوە لەسەر ئەرز، ئاو بەژێر بەفرەکەدا دەڕۆیشت و دەڕژایە خوارەوە و دەشتەکە هەڵی دەمژت. تەلانەکان سەریان بەرز کردبۆوە و بەڕووناکی چرۆیان دەکرد، شنەیەک هەڵی کردبوو، ئەو پروشە بەفرانەی کە هێشتا بەسەر درەختەکانەوە بوون، بێدەنگ دەتوانەوە و تنۆک تنۆک دەڕژانە خوارەوە. یەکەمین کوکوختی لەنێو درەختەکانەوە دەیخوێند و زستانی ڕاودەنا، دڵ گوێی بۆ برا کوکوختی ڕادەدێرا و بەشادومانییەوە وەڵامی دەدایەوە، ئاخر ئەو دووانە هەردووکیان سەر بەفیرقەی بەهار بوون.

ئاسمان و عەرد هەردووکیان میهرەبانتر ببوون، چیدی ئاوها توند عەزابی خەڵکیان نەدەدا، ناو بەناو کاتێک نانی ڕۆژانەم بۆ فرانسیسکۆس دەبرد و لەبەر کوختەکەیدا دام دەنا، دەمبینی زەردەخەنەیەکی نەرم بەسەر لێوە وشکهەڵگەڕاوەکەیەوە شەپۆڵ دەدا.

بەئاسوودەییەوە گوتی: "برا لیۆن، وا بەهار، خاتوونە بەبەخششەکەی عەرد هات، ئاخر وی پێ دەنێتە هەر شوێنێک، بەفرەکەی ژێر پێی دەتوێنێتەوە!"

ڕۆژێکیان پێیم گوت: "لە خوارەوە لە پێدەشتەکە، ڕەنگبێ هەر ئەلعان دار بایامەکە چرۆی کردبێ!"

– "برا لیۆن، گەر بەرەکەتی منت گەرەکە ئەوا بیر لەو دار بایامە چرۆکردووە مەکەوە، ئاخر شەیتان لەنێو پەلکی ئەو درەختەدا دانیشتووە و ئیشارەتمان بۆ دەکا، ڕوو بەرەو ناوەوەی خۆت وەرگێڕە و لەدار بایامەکەی ناخت بنۆڕە، لە ڕۆحی خۆت بنۆڕە کە چرۆی کردووە!"

چەندین سەعات لەبەر کوختەکەمدا دادەنیشتم و لەبەهارم دەنۆڕی کە دەهات، پێم وابوو ئەو سەیرکردنە جۆرە نوێژێکی بێدەنگی پڕ لە سوپاسگوزارییە بۆ خودا. هەر لەو ڕۆژانەدا دابەزیمە خوارەوە بۆ بناری

چیاکە و پەلکی درەخت و قامیشم لێدەکردەوە و کەوتمە چنینی زەمیلە، ڕۆژانە بۆ ماوەی چەندین سەعات دادەنیشتم و زەمیلەم دەچنی و هەمیشەش خەیاڵم لای خودا بوو. خودا زۆر خێراتر و دڵنیاتر لەو کاتانە دەهات کە تەنێ بۆ نزا کڕنۆشم بۆ دەبرد. ئیدی من گەلێک خۆشحاڵ بووم کە ئاوها توانیومە دەستی کار و عیبادەت یەکانگیری یەکتر بکەم.

ڕۆژێکیان کە هەروا لەبەردەم کوختەکەمدا دانیشتبووم و خەریکی زەمیلە چنینی خۆم بووم، دەنگی هەناسەبڕکێ و دەنگی قورسی پێی کەسێک لەسەر بەردەکان هاتە گوێم، هەڵبەت ئەو کەسە برا لیکۆ نەبوو، لەبەر ئەوەی ئەو هەرگیز هەناسەبڕکێی پێ نەدەکەوت و کە هەنگاویشی دەنا، دەنگی پێی نەدەهات. هەستامە سەر پێ و بەپەلە کەوتمە خۆم تا بزانم ئەو کەسە کێیە. ئەو کەسە باوکە سیلڤێستێر بوو!

پێیم گوت: "بەخێر بێیت براکەم!" بینینی برایەک دوای ئەو هەموو مانگانە دڵی ڕاچڵەکاندم، باوەشم پێدا کرد و لە لای خۆمەوە دامنیشاند.

– "براکەم جگە لە نان و ئاو چ شتێکی ترم نییە بتدەمێ بیخۆیت، چ شتێک!"

بەڵام باوکە سیلڤێستێر خەیاڵی لای خواردن نەبوو.

بەنیگەرانییەوە پرسی: "ئەدی برا فرانسیسکۆس چۆنە؟"

– "دەژی و عەزاب دەچێژێ، گەر بیبینیت نایناسیتەوە، براکەم نوێژ و ڕۆژوو ئەویان کرۆژتووە. هەموو بەیانییەک بەرلەوەی ڕۆژ بێتەوە، هەر ڕێک لەو کاتەدا کە ئەو خەو چووەتە چاوی، بازێک دێ و خەبەری دەکاتەوە، دەڵێی خوداش تەیرەکان دەنێرێ بۆ ئەوەی عەزابی بدەن!"

– "برا لیۆن، باوکی فرانسیسکۆس لەوەدایە بمرێ، منی ناردووە تا ئەو هەواڵە بدەمە کوڕەکەی و داوای لێ بکەم بەر لە مردنی بێت و بیبینێ، وا پێدەچێ لە هەموو ئەو شتانەی کردوویەتی ژێوان بێ. ڕەنگبێ داوای لێبووردنی لێ بکا!"

ئەو ڕۆژە ئازایانەیەم بیر کەوتنەوە کە ئێمە تۆز و خۆڵی دونیامان لە پێوپلمان دەتەکاند و خۆمان دەکرد بەنێو ئاگری خودادا. خودایە، لەو کاتەوە چەند ساڵ تێپەڕیوە، چەند قەڕن تێپەڕیوە!

– "برا لیۆن، کوختەکەی فرانسیسکۆس لە کوێیە؟"

گوتم: "وەرە پێکەوە دەچین، لەوێیە لە نێو گاشە بەردەکاندا، هەستە با بڕۆین، خودا بکا خەریکی نوێژ نەبێ و بتوانێ قسانمان لەگەڵ بکا!"

بە هەورازەکەدا سەرکەوتین و بینیمان لەوێ نییە و کوختەکەی چۆڵە.

گوتم: "هەڵبەتە ئەلعان لە ئەشکەوتەکەیە و خەریکی نزا و نوێژە، وەرە بێدەنگ دەچین بۆ ئەوێ، بێ خشپە دەچین تا گوێی لێمان نەبێ و نەشڵەژێ!"

لە دەرەوەی ئەشکەوتەکە ڕاوەستاین. یەکەم جار چ شتێکمان لەناوەوە نەبینی، ناوەوە تاریک بوو، بەڵکو تەنێ دەنگێکمان هاتە گوێ کە نزای دەکرد و هەناسەی هەڵدەکێشا. دەیگوت: "مەسیح، ئەی ئەڤینی لەخاچدراوم، ئەی ئومێدی لەخاچدراوم!" ئەوجا بێدەنگ دەبوو، پاشان دەنگی پڕتر لە پاڕانەوە و

نائومێدانەتر دەهاتە گوێ: "مەسیح، ئەی ئەڤینی لەخاچدراوم، ئەی ئومێدی لە خاچدراوم!"

باوکە سیلڤێستێر ویستی بچێتە ژوورەوە، بەڵام من جبەکەیم گرت و دانەویم، چرپاندم بەگوێیدا:

– "توخودا لێی نزیک مەبەوە، وی بەتوندی ئەمری کردووە کاتێک خەریکی نزا و نوێژە، نابێ کەس بانگی کا، نابێ کەس دەستی تێوەبدا، دەڵێ لە کاتی نوێژدا دەستم تێوەبدەیت هەپروون بەهەپروون دەبم!"

لە دەرەوە چاوەڕێ بووین، یەکێکمان لای ڕاستی دەلاقەی ئەشکەوتەکەوە و ئەوی تریشمان لای چەپەوە و چاوەڕوان بووین. چاوەڕێ بووین تا بەڵکو لە نوێژەکەی بێتەوە و بێتە دەرێ و ئەوسا لەگەڵیدا بدوێین. خۆر گەیی بووە ناو قەدی ئاسمان و ئیدی خۆی بۆ دابەزین ئامادە دەکرد. فرانسیسکۆس بێ جووڵە کەوتبووە سەر ئەژنۆ و باسکەکانی ڕایەڵ و نوێژی دەکرد، لێکدا لێکدا ئەو پەیڤانەی دووبارە دەکردەوە. لەئێوارەدا هەناسە هەڵکێشانێکی قووڵ و نائومێدانەمان ژنەفت و ئیدی فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، وەک مەستێک لەتری دەدا و چاوانی سوور دەچوونەوە بەخوێن و فرمێسک و لە ئەشکەوتەکە هاتە دەرەوە. دەستمان بۆ ڕایەڵ کرد، بەڵام ئێمەی نەبینی، چاوانی ئاراستەی ناوەوەی کرابوون، چەند هەنگاوێکی هەڵێنا، سەرسمی دەدا، دیار بوو هیچی نەدەبینی، ڕاوەستا وەک ئەوەی هەوڵ بدا بیر خۆی بهێنێتەوە کە کوختەکەی دەکەوێتە کوێوە، دەستی نایە سەر لاجانگەکانی، وردە وردە هاتەوە سەرخۆ و بەرەو کوختەکەی ملی ڕێگەی گرتەبەر.

بەئەسپایی لەدوایەوە دەڕۆیشتین تا نەیترسێنین، بەڵام کاتێک لە کوختەکەی نزیک بۆوە، دەنگی خلۆربوونەوەی بەردێکی بیست کە لەژێر پێی ئێمەدا ترازا و ئیدی ئاوڕی دایەوە. یەکەم جار نەیناسینەوە، بەڵام هەرچەندێک زیاتر لێی نزیک دەبووینەوە، ڕوخساری نوورانیی تر دەداگەڕا، لێوی بزوا و زەردەخەنەیەکی هاتێ. ئامێزی کردەوە و باوکە سیلڤێستێر خۆی فڕێدایە باوەشی.

هاواری کرد: "فرانسیسکۆس براکەم، زۆرم بیر دەکردیت، گەلێک خۆشحاڵم دەتبینمەوە!"

فرانسیسکۆس هیچی نەگوت، لەتریدەدا، چووینە ژێر باڵی و بردمانە نێو کوختەکەی و لەسەر ئەو فەرووی مەڕە دامانناکە برا لیکۆ دابوویێ، ئەوسا هەستا و لای بۆ باوکە سیلڤێستێر کردەوە.

بەترسەوە پرسی: "برایان چۆنن؟"

باوکە سیلڤێستێر سەری داگرت و وەڵامی نەدایەوە.

فرانسیسکۆس دەستی باوکە سیلڤێستێری گرت و هەمدیس بەنیگەرانییەوە گوتی: "برایان چۆنن؟ باوکە سیلڤێستێر ڕوحمم پێ بکە، ڕاستیم پێ بڵێ!"

– "برا فرانسیسکۆس، ئەوان ڕێگەیەکی تریان گرتۆتەبەر، مەڕەکانی تۆیان بەرەو دەشت بردووە تا لە لەوەڕگە بەبژوێنەکاندا بیانلەوەڕێنن!"

– "ئەی هەژاریی پیرۆز چی؟"

– "دەیانەوێ جلکی لەبەرکەن و تێریکەن، دەیانەوێ قەڵەویکەن و پێڵێوی لەپێکەن. ئەوان ئیدی پۆرتیۆنکۆلایان پێ شوێنێکی ساکار و عەوامانەیە و چیدی ناخوازن خۆیان بکەنە خاوەنی، بەڵکو بۆ کۆکردنەوەی ئاڵتون، شاران و گوندان لەپێوەدەدەن، ئێلیاس بناغەی کڵێسایەکی زۆر گەورەی سێ

نهۆمیی دارشتووەو هەر بۆ ئەم مەبەستەش وەستای بەناوبانگ و هونەرمەندانی بۆ ڕازاندنەوەی بانگهێشتکردووە. وی دەڵێ دەبێ هەژاریی تەواوەتی لەنێو کۆشکێکەوە خۆی بخاتە ڕوو، ئیتر وا ئەوانیش کۆشکەکەی بۆ ڕۆدەنێن!"

– "ئەی ئەڤینی پیرۆز؟"

– "برایان بوون بەدوو تاقمەوە، تاقمێکیان بەرەو لای ڕاست چوون و تاقمەکەی تریشیان بەرەو لای چەپ. برا بەساڵاچووەکان، ئەووەڵین براکانمان، نایانەوێ گوێ بۆ شوانە تازەکان ڕادێرن، تازەکانیش بەجبەی شڕوپڕو پێی پەتی بەساڵاچووەکان پێدەکەنن، کە لەسەر جادده دەیانبینن، بەبرا بانگیان ناکەن، بەڵکو بەپێپەتی بانگیان دەکەن!"

– "ئەی سەبارەت بەساکاریی پیرۆز؟"

– "برا فرانسیسکۆس ئەویش چ ئاسەوارێکی نەماوە، ئەوانە قوتابخانەی نوێیان کردۆتەوە، هەندێک بۆ خوێندن خۆیان گەیاندۆتە بۆلۆگنا و هەندێکی تریش بەرەو پاریس چوون و هێند خوێنەوار و تێگەیشتوویان لێ دەرچووە کە دەتوانن دەرزییەک لە ناو کایانێکدا وەدۆزن. کتێبی ئەستوور ئەستووریان کۆکردۆتەوە، سەر دەکەونە سەر میحراب، نوتقی درێژ درێژ دەدەن، ئارەقە دەردەدەن و هەناسەیان سواردەبێ بۆ ئەوەی پیشانی بدەن مەسیح خودایە و لەخاچ دراوە و لە سێیەمین ڕۆژیشدا هەڵدەسێتەوە، ئیتر بابەتەکە وا دەئاڵۆزکێنن کە مێشکی بونیام دەشێوێ و دڵیشی وەکی بەرد ڕەقهەڵدێ. لەو ڕۆژەوەی ئەو خوێنەوارانە کەوتوونەتە خوتبەدان، مەسیح لە هەستانەوە کەوتووە!"

بەرلەوەی پێداڕاگەین بیگرین، فرانسیسکۆس بەدەمدا بەئەرزا کەوت و ماوەیەکی درێژ هەر ئاوها بەبێدەنگی مایەوە، ناوبەناو ورتەیەکی گلەیی ئامێزمان لێ دەبیست: "خودایە، خودای من بۆچی؟ بۆچی؟ ئەوە خەتای منە!" وای دەگوت و هەمدیس بێدەنگ دەبۆوە و نێوچەوانی دەکێشا بەعەردەکەدا. بەزەحمەت بەرزمان کردەوە. بەملاولادا ڕوانی. گوتی: "برا لیۆن!"

– "من لێرەم برا فرانسیسکۆس لە خزمەتتدام!"

– "کتێبی پیرۆز بکەوە، پەنجە لەسەر دێڕەکان دانێ و بخوێنەوە!"

کتێبی پیرۆزم بەدەستەوە گرت، کردمەوە و پەنجەم لەسەر دێڕەکان دانا و بەرەو لای دەرگاکە چووم، ئاخر ئەوێ ڕووناکتر بوو.

– "بخوێنەوە!"

دانەویمەوە و کەوتمە خوێندنەوە:

– "بنۆڕە، ساتی ئەوە هاتووە، هەر ئەلعان ساتی ئەوە هاتووە کە بڵاوەی لێ بکەن، هەر کەسەو بۆ ماڵی خۆی و بەتەنها جێم بێڵن!"

– "فرانسیسکۆس شپرزە فەرمانی دا: "بەردەوام بە! ئەی دوایی؟"

– "هەڵبەت من بەتەنها نیم، چونکە باوکمم لەگەڵە!"

– "ئیتر بەسە!"

دەستی باوکە سیلڤێستێری گرت.

براکەم، خۆ گوێت لە دەنگی مەسیح بوو، ئێوە بلاوەتان لێ کردووە، بەڵام خەفەت مەخۆ، ئازار بۆ ساتێک منی دا بەعەردا، بەڵام وەک دەبینی ئێمە بەتەنها نین، خودامان لەگەڵە، چما ئیدی چ شتێک هەیە لێی بترسین؟ وی هەمدیس مەڕەکان بەهەورازدا سەر دەخا، وی هەمدیس ڕانە مەڕەکەی بەبرسێتی، تێردەکا!"

بێدەنگییەکی درێژ باڵی کێشا. فرانسیسکۆس لەئومێد و نائومێدییدا ڕۆچوو بوو، هەستمان دەکرد زۆر، زۆر زۆر لە ئێمە دوور کەوتۆتەوە، چووبووە ئەو زەمەنانەوە کە بەڕێوە بوون بێن. لەو بێدەنگییە قووڵەدا ناوبەناو وشەی سەیرمان دەژنەفت کە لە زارییەوە دەهاتنە دەرێ، دەتگوت ئەو وشانە، دوور، لەوپەڕی عەردەوە دێن، ئەو وشانە لە وەڕینی سەگ دەچوون، وەک ئەوەی ئەم بووبێتە سەگی پاسەمەڕ و بوەڕێ تا مەڕەکانی کۆوەکا و هەمدیس بۆ پشتیرەکەیان بگەڕێنێتەوە. بۆ ساتێک خەو بردییەوە. بەڵام چاوانی کردنەوە و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "خەونێکی زۆر سەیرم بینی، براکانم گوێ ڕادێرن. لە خەونەکەمدا وەک بڵێیی برایان لەپۆرتیۆنکولا کۆبووبێتنەوە و گوێیان بۆ ئێلیاس ڕادێرابێ کە دونیای بەسەردا دابەش دەکردن. قەشەیەکی جلک شڕ و پێپەتی بەلایاندا ڕەت بوو، ڕاوەستا، تەماشای کردن و سەری ڕاوەشاند. یەکێک لە برایان کە ئەوی بینی تووڕە بوو. بەقەشەی گوت: "(بۆچی تەماشامان دەکەیت و سەر بادەدەیت؟ بۆچی بەپێیی پەتی و جلکی شڕ و قژی نەتاشراو و پیس و پۆخڵ و خۆنەشتوو بێرەدا دەڕۆیت؟ چما ئەی نازانی ڕابەرەکەمان هەژاریی لە فیرقەکەمان وەدەرناوە؟ دەی برۆ بۆ دەیرەکە و خۆت بشۆ، برۆ تا جبەیەکی تازە و جووتێک پێڵاوت بدەنێ، دەی برۆ و برایانمان شەرمەزار مەکە!)

– (نامەوێ!)

ئێلیاس هەستایە سەر پێ و گوتی: (ناتەوێ؟ سا ئەمر دەکەم چل قامچیت لێ بدرێ!)

– (لێم دەن!)

– (ناوت چییە؟)

– (جارێ یەکەم جار چل قامچییەکەم لێ دەن!)

دوای ئەوەی قامچییەکانیان لێ دا و خوێن بەجەستەیدا هاتە خوارەوە، ئێلیاس لێی پرسییەوە: (ئێستا دەتەوێ ناوی خۆت بڵێیی؟)

قەشەی جلک شڕوپڕ وەڵامی دایەوە: (ناوم فرانسیسکۆسە، فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییی!)

تەماشای ئێمەی کرد، ئیدی زەردەخەنەکەی سەر لێوی ژاکابوو.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "ئەوانە لە خەونیشدا بەر قامچیم دەدەن، لە خەونیشدا وەدەرمدەنێن، سوپاس بۆ خودا."

چاوانی لێک نا، هەستمان کرد کە ئیدی ئەو لە شوێنێکی ترە و لە ئێمە دوور کەوتۆتەوە.

باوکە سیلڤێستێر تەماشای منی کرد وەک ئەوەی داوام لێ بکا ئازایەتی بدەمە بەر تا بدوێ.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، لەو شوێنە وەرەوە کە هەر ئەلعان دیدەنی دەکەیت و گوێمان بۆ ڕادێرە. باوکە سیلڤێستێر بەپەیامێکی خەمینەوە هاتووە بۆ لات، لێگەڕێ بدوێ!"

فرانسیسکۆس زۆری لە خۆی کرد گوێ ڕادێرێ.

– "برا لیۆن چیت گوت؟ پەیام؟ پەیامی چی؟"

– "لە باوکە سیلڤێستێر بپرسە، ئەو پەیامەکەی هێناوە."

فرانسیسکۆس دەستی باوکە سیلڤێستێری گرت و گوتی: "سیلڤێستێر براکەم، دڵم بەرگە دەگرێ، چما بۆ ڕوحمم پێ ناکەیت، بدوێ. چ پەیامێکت پێیە و لە کێوە هێناوتە؟"

– "لە بابتەوە برا فرانسیسکۆس، لە جەنابی بێرناردۆنێوە!"

فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ دانا، سەری داگرت و هیچی نەگوت.

باوکە سیلڤێستێر هەمدیس گوتی: "پەیامەکەم لە باوکتەوە هێناوە، ئەو منی بۆ ئێرە ناردووە تا داوات لێ بکەم بێیت و بیبینیت، بەر لەوەی ڕۆحی تەسلیمی خودا بکاتەوە، دەیەوێ قسانت لەگەڵ بکا."

فرانسیسکۆس بێ جووڵە ڕاوەستا بوو.

– "دایکت بەدیار تەختەنوێنەکەی باوکتەوە کروشکەی کردووە و نائومێدانە دەگری و دەلاوێتەوە، تەنها چاوەڕێی تۆ دەکا، برا فرانسیسکۆس وی چاوەڕێت دەکا بچیتەوە تا بتبینێ و سەبووری بێتەوە. وەرە!"

بێ جووڵە دانیشت و هیچی نەگوت.

– "برا فرانسیسکۆس گوێت لێ بوو؟ چ وەڵامێک ببەمەوە؟"

فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، دەستی بەرەو پۆرتیۆنکولا ڕایەڵ کرد و نیشانەی خاچی کێشا.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "خوداحافیز باوکە، ببوورە!" وای گوت و ئەوسا لای بۆ باوکە سیلڤێستێر کردەوە.

– "براکەم، گەر پێیدا ڕاگەیشتیت و تا چوونەوەت لە ژیاندا مابوو، ئەوا لە زاری منەوە پێیی بڵێ: من ناتوانم لە ترۆپکی ئەم گاشە بەردە بێمە خوارەوە. بەهەمان ئەو شێوەیەی کە شێرێک پڕ بەکەرویشکێکدا دەکا و خۆی بەسەردا دەدا و گەمانی لەگەڵ دەکا، ئاوها خوداش شەلوکوتی کردووم و ناتوانم ئازادبم، لە نێو چنگاڵی خودادا هەڵدەلەرزم و خۆم ڕادەپسکێنم، ناتوانم دەرباز بم، پێیی بڵێ بەئومێدی هەمدیس یەکتر ببینینەوە!"

– "ئەی بەدایکت؟"

– "بەدایکیشم بڵێ بەئومێدی هەمدیس یەکتر ببینینەوە!"

بۆ ساتێک دوودڵی باڵی بەسەر باوکە سیلڤێستێردا کێشا. گوتی: "ئەدی بەزەییت پێیاندا نایەتەوە؟ ئاخر ئەوان دایک و بابی تۆن، بەزەییت پێیاندا نایەتەوە؟ داوای ڕوخسەت لەخودا بکە، ئەو

میهرەبانترینە و ڕوخسەتت دەداتێ."

– "جارێک داوای ڕوخسەتم لێ کردووە."

– "ئەی چی وەڵام دایتەوە؟"

– "وەڵامی دامەوە، من دایک و بابی تۆم!"

باوکە سیلڤێستێر دانەوێوە و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد. گوتی: "برا فرانسیسکۆس خودا حافیز، هەرچییەک خودا پێت دەڵێ ئەوە بکە!"

فرانسیسکۆس چاوانی لێک نا و وەڵامی دایەوە: "براکەم، بەئومێدی هەمدیس یەکتر بیبینەوە."

دەیوست بەتەنها بمێنێتەوە، ئێمە ڕۆیشتین.

بۆ ساتێک لەبەردەم کوختەکەمدا ڕاوەستاین. باوکە سیلڤێستێر تەماشای ئەو دەوروبەرەی کرد – بەرد، گاشەبەردی گەورە، چەند بێشەیەکی چکۆڵە و دوو بازیش بەئاسمانەوە باڵیان لێک دەدا.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "لە خوارەوە لە دەشتەکە خودا ڕوخسارێکی تری هەیە، لێرە یەهووە لەسەر ترۆپکی ئەم گاشە بەردانەدا دەژی، لەخواریشەوە مەسیح بەدەشتەکەدا پیاسە دەکا. ئەرێ برا لیۆن چۆن دەرەقەت دێیت؟"

وەڵامیم دایەوە: "دەرەقەت نایەم، ئەوە فرانسیسکۆسە کە دەرەقەت دێ!"

چوومە کوختەکەمەوە تا پارچەیەک نانی بۆ بێنم. گوتم: "ئەم نانە بەرە، لەرێگە برسیت دەبێ!"

باوەشمان کرد بەیەکدا. کە ڕۆیشت گوتی: "ئاگات لە فرانسیسکۆس بێت، خودا شەلوکەتی کردووە و ئیتر لەوەدایە قووتی بدا. ئاگات لێیە؟ جگە لە دوو چاوانی بریندار، ئیدی چ ژیانی تێدا نەماوە، خۆ گەر برا لیۆن ئەو دوو چاوەش بکوژێنەوە، ئەوا ڕووناکیش لە دونیادا دەکوژێتەوە!"

***

مانگ هەڵهاتەوە و ئاوابۆوە، بەهار هات و چوو، هاوین هات و ئەویش تێپەڕی، ئێمە لەسەرەوە، لەسەر چیاکەوە ئەو گۆڕانکارییانەمان دەبینی کە بەسەر ئەرزدا دەهات، دەمانبینی کە چۆن تۆو لە دەشتەکەدا سەوز دەبوو، پاشان زەرد هەڵدەگەڕا و پێدەگەیشت، مێوەکان بریتی بوون لە قەدی ڕەشهەڵگەڕاو، پاشان گەڵایان دەگرت و پەلکیان دەهاویشت، ترێیان پێدا شۆڕ دەبۆوە و پاشان دەڕنران، چیاکەی ئێمەیش هەمیشە هەر وەک خۆی بوو، بێ گوڵ و چۆڵ و هۆڵ. پاییز هات، مانگی سێپتێمبەر نزیک بۆوە، ئەو مانگە جێژنی فرانسیسکۆس بوو. ئەو ئیدی جگە لە لەتێک نان چی دیکەی نەدەخوارد، جگە لەقومێک ئاو چی دیکەی نەدەخواردەوە، بۆ قەدیسی خاچ ڕۆژووی دەگرت. لە ساڵانێک لەوەوبەرەوە ئەوە ببووە کەرەستەی پەرستن و عیبادەتی ئەو، وی لەم بارەیەوە بەدەستی خۆی لە قانوونناەکەدا نووسیبووی: خودایە، ئێمە سوژدەت بۆ دەبەین، بەرزو پیرۆز ڕاتدەگرین، چونکە تۆ بەخاچە پیرۆزەکەت لوتفت کرد و گوناهەکانی دونیات بەخشی!"

ئەلعانیش وا جێژنی مەسیح، کە کەوتبووە چواردەی سێپتێمبەرەوە، نزیک دەبۆوە، فرانسیسکۆس

وەک مۆمێکی داگیرسا و خەریک بوو دەتوایەوە، ئیتر نەیدەتوانی بنوێ، شەوو ڕۆژ چاوانی بریبووە ئاسمان، وەک بڵێی چاوەڕێی ئەوە بێ کە ئاماژەی پیرۆز بەنێو برووسکە و باڵدا دابەزێ. هەندێ جار دەستی دەگرتم و ئاماژەی بۆ ئاسمان دەکرد و دەیگوت:

– "برا لیۆن تۆیش سەیرکە، تا بەڵکو بیبینیت. کتێبی پیرۆز دەڵێ، کاتێک خودا بۆ داوەریی دێ، خاچیش لە ئاسماندا هەڵدەسێتەوە، برا لیۆن دڵم خەبەری داوە کە خودا بۆ داوەریی کردن دێ!"

لە پێوپل و دەستەکانی خۆی ڕوانی.

– "برا لیۆن ئەمەش خاچە، جەستەی بونیام خاچە، باسکەکانت بکەوە ئەوسا بەچاوی خۆت دەیبینی کە خوداش بەسەرییەوە لە خاچدراوە!"

دەستی بۆ ئاسمان هەڵبڕی.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئەی مەسیح، من داوایەکم لێت هەیە، بەر لە مردنم ئەو داوایەم بۆ بەجێ بێنە: هەر چەندێک دەلوێ لێگەڕێ با جەستەم هەمان ئازار و عەزابی پیرۆزی تۆ بچێژێ..." وەک ئەوەی ورێنە بکا، گوتی: "هەمدیس ئازار و عەزابی پیرۆزی تۆ..."

دەست و پێی لە جبەکەیەوە پێچا. لە ژێر لێوەوە گوتی: "دەیەشێن. برا لیۆن ڕەحمەتت لێ بێ، بەتەنێ لەگەڵ ئازارەکەمدا جێم بێڵە!"

بەنیگەرانییەوە جێمهێشت. خودایە، گەر کڵپەکەی دامرکێتەوە و هێشتا ئەمیش نەبووبێتە خۆڵەمێش! هەرچەندێک جێژنی خاچ نزیک تردەبۆوە، ڕۆژانە فرانسیسکۆسم دەبینی کە لە شادومانیدا و لە تێکۆشان و لەعەزابدا دیارنەدەما. وی ئازارەکانی حەشاردەدا، بەڵام من هەستم دەکرد کە دەست و پێوپلی بەئێشێکەوەن، ئێشێک لەحەوسەڵە بەدەر. بەجەستە لاواز و شەکەتەکەی پەلی دەکوتا تا ئەو عەزابە سەروو ئینسانییە، تا ئەو عەزابەی مەسیح تەجروبەکا. چما جەستەی بونیام دەکرا بەرگەی ئەوها عەزابێک بگرێ؟

ترساو و شڵەژاو هەموو ڕۆژێک بێ سرتە دەڕۆیشتم و خۆم لەپشت گاشەبەردێکی بەرامبەر کوختەکەی فرانسیسکۆس دەنایەوەو چاودێریم دەکرد. ئەو ئیدی بۆ ئەشکەوتەکە نەدەچوو، بەڵکو بەسەر گاشەبەردەکەی نزیک کوختەکەیدا هەڵدەگژا و دەستەکانی هەڵدەبڕی و بەدرێژایی ڕۆژ وەک بەرد بێدەنگ و بێجووڵە دادەنیشت و نزای دەکرد. دەمەو ئێوارەش وەک بڵێی تیشکێک ڕوخساری لە خۆوە پێچابێ، قژی سەری ئاگری دەگرت.

بەدرێژایی شەوی پێش جێژنی خاچ نەمتوانی چاوان لێک نێم، کەوتبوومە سەر ئەژنۆ تا عیبادەت کەم، بەڵام خەیاڵم هەر لای فرانسیسکۆس بوو، هەستم دەکرد وەک بڵێی برووسکەیەکی خەتەرناک لەسەری دابێت، هەوای ئەو دەوروبەرە کڵپەی دەسەند، هەستامەوە و لە کوختەکەم هاتمە دەرێ، بەژوور سەرمەوە ئاسمان ئاگری گرتبوو، ئەستێرەکان بڵێسەیان دەدا و وەک پریشکی ئاگر خۆیان ڕادەپسکاند و بەرەو عەرد دادەبەزین، شیرەڕێ بەرەنگێکی سپی وەک شیر دەدرەوشایەوە، شەو تەنک و بلوورین، گاشە بەردەکان پرشنگیان دەدا، باڵندەکانی شەو بەدەنگێکی کپ باڵەکانیان لێک دەدا و لەم درەختەوە دەفڕین

بۆ ئەو درەخت و دەیانقریشکاند، بایەکی ئارام و نیوە گەرم هەڵی کرد و پەلکی درەختەکانی هێنایە لەرە. نەمدەزانی ئەو ئارامییە چێژبەخشە لەکوێوە دێ، ڕاوەستام و لەدەوروبەری خۆمم ڕوانی، ئاسمان پڕ بوو لە شمشێر و عەردیش لەخوارەوە وەک ژنێکی ملکەچ لەوپەڕی میهرەبانی و گوێڕایەڵی خۆیدا بوو.

ئەو کاتەی کە لە کوختەکەی فرانسیسکۆس نێزیک دەبوومەوە، دڵم کەوتە خورپە، لەبەر ئەوەی لە شەوانێکی ئاوهادا کە ئاسمان توورە و عەردیش گوێڕایەڵ و ملکەچ بێ و ئاوها شنەیەکی بەهارییش هەڵیکردبێ، ئەوا لەو شەوانەدا موجیزە ڕووی دەدا. لەودیو گاشەبەردەکەمەوە خۆم حەشار دا و سەیرم کرد، فرانسیسکۆس لەدەرەوەی کوختەکەی کەوتبووە سەر ئەژنۆ و نزای دەکرد، هالەیەک ڕووناکی بەلەرەلەر هات و دەوری فرانسیسکۆسی دا و دەست و ڕوخساری ڕووناک کردەوە، بەئاشکرا دەست و پێیم دەبینی کە دەدرەوشانەوە، نا، نەدەدرەوشانەوە، بەڵکو کلّپەیان سەندبوو.

ماوەیەکی درێژ لەوێدا دانیشتم و لە فرانسیسکۆسم دەنۆڕی، (با) کە خستبووی، لەرە لەگەڵایەکەوە نەدەهات، ڕووە و خۆرهەڵات ئاسمان بەڕەنگێکی سپی ڕووناک بۆوە، ئەستێرە گەورەکان دادەگیرسان و دەکوژانەوە و لەئاسماندا کەوتبوونە سەما، یەکەمین بێچووە پەڕەسێلکە لەنێو پەلکی درەختێکەوە چریکاندی، شەو ئەستێرە و تاریکییەکانی کۆکردەوە و خۆی ئامادەی ڕۆیشتن کرد. لەناکاوێکڕا تیشکێکی بەهێز، تیشکێکی شین و سەوز لە ئاسمانەوە وەدیارکەوت و کشا، ڕوانینم هەڵبڕی، (سێراف)(*)ێک وەک ئاگرێکی شەش باڵ دابەزییە خوارەوە و مەسیحی بەلەخاچدراوی لەباڵەکانییەوە پێچا. دووباڵ سەری و دووباڵی تر جەستەی و دووباڵەکەی تریش هەر دوو باسکی. ئالڤێرنا گەمارۆدرا بەکلّپە، تیشکەکە نزم بۆوە و دەشتەکەی ڕووناک کردەوە، لەخاچدرا و بەوژەی باڵ لێکدانەوە، خۆیدا بەسەر فرانسیسکۆس داو وەک هەورە برووسکەیەک ڕایوەشاند. وەک بڵێی کەسێک بزمار بەئازای جەستەیدا داکوتێ، قیژەیەکی بەسوێ لە فرانسیسکۆسەوە هەستا، ئەوجا وەک ئەوەی لە فەزادا لە خاچ بدرێ هەرتک باسکی کردنەوە. چەند وشەیەکی نەغمە ئامێزم ژنەفت، بەڵام وەک ئەوەی ئەو بوونەوەرە شەش باڵە تەیر بێت نەمتوانی یەکەمین وشەکانی لەیەکتر جیاوەکەم، بەڵام بەئاشکرا لە هاوارەکەی فرانسیسکۆس حاڵیبووم کە گوتی: "زیاتر! زیاتر! من زیاترم گەرەکە!" دەنگی خوداش بەژوور سەرییەوە وەڵامی دەدایەوە: "هەوڵ مەدە لەوەندە زیاتر بێیتە پێشێ، سنووری هەڵگژان بۆ ئینسان لە کاتی لەخاچداندا تا ئێرەیە!" هەمدیس دەنگی فرانسیسکۆس نائومێدانە هاتەوە گوێ: "دەخوازم زیاتر بێمە پێشێ، دەخوازم تا سنووری هەستانەوە بێمە پێشێ!" دەنگی مەسیح لەنێو باڵەکانی سیرافەکەوە دەنگی دەدایەوە و دەیگوت: "فرانسیسکۆسی ئازیزم، چاوانت بکەوەو بنۆڕە، لەخاچدان و هەستانەوە یەک شتن!" فرانسیسکۆس هاواری کرد: "چما ئەی بەهەشت؟" دەنگەکە هەمدیس گوتی: "لەخاچدان و هەستانەوەو بەهەشت یەک شتن!" کاتێک مەسیح ئەو قسانەی کرد، هەورە گرمەیەک ئاسمانی هەژاند، پێ دەچوو کەسێک ئەمر بەو بوونەوەرە نەبینراوە بکا بەرەو باوەشی خودا بگەڕێتەوە، ئەوسا ئاگرە شەش

(*) سیراف یان سارۆفیم ئەو مەلایکەتەیە کە لە خزمەت خودادا کار دەکا.

باڵەکە دەسوبرد وەک برووسکەیەکی سوور و سەوز هەڵکشا و بۆ ئاسمان گەڕایەوە.

هەنووکە فرانسیسکۆس بەدەمدا کەوتبوو بەئەرزەکەدا و هەڵدەلەرزی، من لە پشت گاشە بەردەکە هاتمە دەرەوە و بەرزم کردەوە، خوێن لە دەست و پێیەوە دەچۆڕا، جبەکەیم قەد کرد، برینێکی گەورە لە لاکەلەکەیدا دەمی کردبۆوە، دەتگوت ڕمێک پێکاوێتی.

لەبەر خۆوە گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، باوکە فرانسیسکۆس..." بۆ ئەوەی هەمدیس بێتەوە هۆش خۆی، ئاوم پێیدا کرد. ئیدی نەمدەتوانی بەبرا بانگی بکەم، ئاخر ئەو بەبەرزایی باڵای زەلامێک سەروو براکان، سەروو ئینسان کەوتبوو. ئەو ئیدی بوورابۆوە و هیچی نەدەژنەفت و هۆشی بەخۆی نەبوو، تەنها ڕوخساری بوو کە لەترسدا ڕادەچڵەکی.

برینەکەیم بۆ شت، بەڵام دەسوبرد برینەکە دەمی کردەوە و هەمدیس خوێن لێیەوە فیچقەی کردەوە. دامە پڕمەی گریان. پێم وابوو ئەم نەزیفەی ڕاناوەستێ و خوێن لەجەستەیدا نامێنێ و ئیتر دەمرێ. خودا چەند قورس کەوتبوو بەسەریدا، چەند بەهاژەیە بەخشندەیی خودا، ئیتر ئەو دەمرێ...

چاوانی کردنەوە و ناسیمییەوە.

بێ ئاگایانە گوتی: "برا لیۆن، چ شتێکت بینی؟"

– "بەڵێ باوکە، بینیم!"

–" ئەی هیچت بیست؟"

– "بەڵێ بیستم!"

– "برا لیۆن، سوێند بخۆ کە ئەو نهێنییە دەپارێزیت!"

– "سوێند دەخۆم. باوکە فرانسیسکۆس هەست بەچی دەکەیت؟"

– "بەترس!"

– "ئەی هەست بەشادومانی ناکەیت؟"

– "ترس!"

دەستی نایە سەر شانم. گوتی: "خۆت کۆکەرەوە، هەر ئەلعان دەڕۆین. گەشتەکەمان تەواو بوو، بۆ پۆرتیۆنکۆلا دەگەڕێینەوە، دەگەڕێینەوە بۆ ئەو شوێنەی لێی لەدایک بووم، دەخوازم هەر لەوێش بمرم!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، لەبارەی مردنەوە مەدوێ!"

– "برا لیۆن، چما ئەی دەبێ بونیام لەبارەی چی ترەوە بئاخڤێ؟ لەبارەی ژیانەوە؟ بێدەنگ... مەگری؟ براکەم ئێمە بۆ چاوترووکانێک جیادەبینەوە و ئیدی تا ئەبەد یەک دەگرینەوە، ڕەحمەتی خودا لە برا مردن بێ!"

یارمەتیم دا تا دانیشێ، جبەکەم دڕاند و پارچە پارچەم کرد تا برینەکانی بۆ بەستم، بەسەر دەست و پێیدا کەوتم و بەگریانەوە لە کوختەکە چوومە دەرێ. ئیدی خۆر کەوتبوو.

لەبەر دەرگای کوختەکەمدا دانیشتم و کوڵی گریانم بەربوو. لەبەرخۆوە گوتم، سەفەرەکەمان تەواو،

سەفەرەکەمان تەواو، ئاخر فرانسیسکۆس گەییبووە ترۆپکی هەڵدێر، گەییبووە لەخاچدان و ئیدی بونیام لە توانایدا نەبوو پێ ئەولاوەتر دانێ... ئەو ئیدی چ ئاتاجی بەجەستەی نەبوو، ئەو ئیدی لە گوێدرێژەکەی دابەزیبوو، ئەو گەییبووە جێ، گەییبووە جێ... ئەی من چم کردبا ؟ کوێوە ڕۆیشتبام؟ من تیاچووم!

کاپتن لیکۆ بەبەشە ڕزقی ڕۆژانەوە هات. کە منی بەو شێوەیە بینی سەری سوڕما. گوتی: "ئەوە بۆچی دەگریت؟"

– "فرانسیسکۆس دەچێتەوە بۆ زێدی خۆی. براکەم دەترسم بۆ مردن بچێتەوە بۆ ئەوێ!"

خەمێک ڕوخساری برا لیکۆی داگرت.

– "ئەوە ئاماژەیەکی خەراپە! جۆرە مەڕێک هەن هەر کە سووسەی ئەوە دەکەن سەردەبڕدرێن، دەسوبرد گوریسەکانیان لەتوپەت دەکەن و بەسەر دیواری پشتیرەکەیاندا باز دەدەن و بەپەلە دەگەڕێنەوە بۆ ئەو شوێنەی لێی لەدایک بوون. هێی برا فرانسیسکۆسی بەسەزمان!"

وەڵامیم دایەوە: "براکەم، برا فرانسیسکۆس خۆی لە مردن ناترسێ، لەبەر ئەوە تۆ خەفەت بۆ ئەوە مەخۆ. ئەو دەڵێ: مردن کۆتایی نییە، بەڵکو سەرەتایە. ژیانی ڕاستەقینە لەدوای مردنەوە دەس پێ دەکا!"

– "دەشێ بۆ ئەو سەرەتا بێ، بەڵام بۆ ئێمە کۆتاییە. من خووم بەوەوە گرتبوو کە ڕۆژانە بۆ کوختەکانتان هەڵگژێم و تۆزێک نانتان بۆ بێنم و بەوەش شادومان بووم، هەروەک ئەوەی کارێکی فیداکارانە ئەنجام بدەم. بەڵام ئیتر لەمەولا..."

فرمێسکی چاوانی سڕی. گوتی: "باشە..." وای گوت و گریانەکەی قووت دایەوە: "ئەلعان دەڕۆم گوێدرێژێکی چکۆڵەی بۆ دێنم و بەتانییەکیش تا کورتانەکە گیانی نەڕووشێنێ. تۆ کۆی کەرەوە، هەر ئێستا دەگەڕێمەوە."

کەوتەڕێ و بۆ ماوەیەکی درێژ دەنگی خلۆربوونەوەی ئەو بەردانە دەبیسترا کە لەژێر پێیدا دەترازان.

***

دوای تاوێک گوێدرێژە چکۆڵەکە لەبەردەم کوختەکەی فرانسیسکۆسدا ئامادەکرا، بەتانییەکی سووری ئەستوور درابوو بەسەر کورتانەکەیدا. گەلێک بەپارێزەوە فرانسیسکۆسمان بەرزکردەوە و خستمانە سەر پشتی گوێدرێژەکە، فرانسیسکۆس ئازاری هەبوو، خوێن لەو پارچە پەڕۆیانەوە دەچۆڕا کە برینەکانیم پێ بەستبوو.

فرانسیسکۆس دەستە خوێناوییەکەی نایە سەر سەرە باریکەکەی. گوتی: "برا ئارنی، خودا بەخششی خۆی بەتۆ و بەم گوێدرێژە چکۆڵەیە و بەم بەتانییە سوورە عەتا بفەرمووێ، خودا لوتف بکا و ڕۆژێک هەمووتان پێکەوە بچنە بەهەشت!" بەکاوەخۆ سەفەرەکەمان بەرەوخوار دە سپێ کرد، لەناو قەدی نشێوەکەدا فرانسیسکۆس ئاماژەیەکی بۆ کاپتن لیکۆ کرد کە ڕاوەستێ. ئەوسا ئاوڕی دایەوە، دەستی هەڵبڕی و ماڵئاوایی لە ئالڤێرنا کرد.

– "ئەی چیای ئازیز، ئەی ئەو چیایەی خودا پێیناویتە سەر، سوپاس بۆ ئەو میهرەبانییانەی لەگەڵ منتا کرد، سوپاس بۆ ئەو زامانەی پێت بەخشیم، سوپاس بۆ هەموو ترس و شەونخونییەکان، سوپاس بۆ ئەو هەموو خوێنە! دەڵێن کاتێک مەسیح لە خاچدراوە، تۆ لەنێو هەموو چیاکاندا تاقە چیایەک بوویت کە لەریویتەوە و ناوەوەت خستۆتە سەر پشت، ئەوجا کیژە کەوەکانت کەوتوونەتە شیوەن و ڕۆڕۆیەک نەبێتەوە، بەدەم پەڕ ڕنینەوە ڕوانینیان بڕیوەتە ئۆرشەلیم. دڵی منیش وەک کەوێک کەوتبووە شین و ڕۆڕۆ، ئاخر مەسیح بەژوور گاشە بەردەکانی تۆوە لەفەزادا لە خاچ درا، ئەو پەیامێکی نهێنی داوە پێم و هەر ئەلعانیش بەڕێی کردووم، من ئیدی کەوتوومەتە ڕێ. ئالڤێرنا خودا حافیز، ئیدی ئێمە تائەبەد یەکتری نابینینەوە!" بێدەنگ کەوتینەوە داگەڕان بەچیاکەدا، چاوانی کاپتن لیکۆ هێشتا فرمێسکیان پێدا دەهاتە خوارەوە و سەر سمیشی دەدا.

بەهۆی ئەوەوە کاتێک شەبەقی دابوو، خەڵکی ئەو گوندانەی دەوروبەر تیشکێکیان لەئاسماندا بینیبوو، ئیدی هەموویان لەخەو ڕاپەڕیبوون، زەنگەکان کەوتبوونە زرنگە، هەمووان بینیبوویان وا ئالڤێرنا دەسووتێ و ئیدی هاواریان کردبوو: "فرانسیسکۆس بووەتە قەدیس! فرانسیسکۆس بووەتە قەدیس!" ئەوسا کەوتبوونە ڕێ و نەخۆشەکانیان لەگەڵ خۆ هێنابوو تا بەڵکو تازە قەدیس دەستیان پێدا بێنێ و شەفایان بدا.

کاتێک گوندنشینەکان ئێمەیان بینی، هەمووان شاڵاویان بۆ هێناین تا دەس بدەن لە دەست و پێ و ئەژنۆی فرانسیسکۆسەوە، بەڵام ئەو جوان خۆی لە جبەکەیەوە پێچاو و دەست و پێی شاردبۆوە تا خەڵکەکە زامەکانی نەبینن.

نەخۆشەکان هاواریان دەکرد: "باوکی پیرۆز، دەستمان تێوەبدە، سەیرمان کە، دەست ڕایەڵ کە و شەفامان دە!"

بۆ ساتێک فرانسیسکۆس خۆی لەبیرکرد، دەستی هەڵبڕی تا خەڵکەکە بەرەکەت بدا. کاتێک خەڵکەکە برینەکانی فرانسیسکۆسیان بینی، کەوتنە قیژە و نەڕاندن، ژنەکان شاڵاویان هێنایە پێشێ، ڕووپۆشەکانیان ڕاگرت تا خوێنەکەیان لەسەر بتکێ، پیاوەکان دەستیان ڕایەڵ کر و دەموچاویان لە خوێنەکەی هەڵدەسوو.

ڕوخسارەکان دڕندەییان لێ دەباری، ڕۆحەکان دڕندەییان لێ دەباری، ئەوانە بەعەزرەتەوە بوون قەدیس کوت کوت کەن و هەر یەکەیان کوتێکی بفڕێنێ و بیخاتە دەمی، بیکاتە هی خۆی، لە ناوەوەی خۆی بترنجێنێ، تا لەگەڵ قەدیسدا یەکانگیر بێ و دواجار ئەمیش خۆی ببێتە قەدیس. چاوانیان تاریک داهاتبوو، بەرپێی خۆیان نەدەبینی، لچ و لێویان لەکەفدا دەبریسکایەوە. من هەستم بەخەتەرێک کردو چوومە پێشێ.

هاوارم کرد: "ئەی خەڵکانی مەسیحی، تو خودا ڕێگەمان بدەن بڕۆین، ئاخر قەدیس پەلەیەتی هەرچی زووە بۆ شارەکەی خۆی بگەڕێتەوە. ڕەحمەتی قەدیستان لێ بێ ڕێگەمان بۆ بکەنەوە!"

دەنگە دڕندەکان لە هەموو لایەکەوە بەرز بوونەوە: "بۆی نییە بڕوا! ئێمە ڕێگەی نادەین بڕوا!"

– "دەبێ ئێسکەکانی لێرەدا بنێژرێ تا گوندەکەمان ببێتە جێنزرگەیەکی موبارەک!"

– "کلێسایەکی بۆ ڕۆ دەنێین، ئەوسا هەموو دونیا بۆ عیبادەت و سەردانی ڕوو دەکەنە ئێرە."

– "قایم بیگرن نەبا هەڵبێ، ئەو هی ئێمەیە، هی ئێمەیە، هی ئێمەیە!"

لام بۆ کاپتن لیکۆ کردەوە، گوتم: "براکەم، من دەترسم، نیازیان خەراپە و دەیانەوێ برا فرانسیسکۆسمان لێ بسەنن، یارمەتیم بدە!"

فرانسیسکۆس دەستە خوێناوییەکانی لەبەر پشتوێنەکەیدا شاردبۆوە، سەری ڕۆبردبووە ناوەوە و چاوەڕێ بوو. ئارەقە تنۆک تنۆک بەنێوچەوانیدا دەتکایە خوار، هەمدیس چاوانی وەک دوو برینیان لێ هاتبۆوە کە خوێنیان پێدا دەهاتە خوار.

هاوارم کرد: "ڕوحمی پێ بکەن، چما نابینن خوێنی لێ دەچۆڕێ؟"

خەڵکەکە چەندێک خوێنی زیاتریان بینیبا، شێتگیرتر دەبوون.

خەڵکەکە هاواریان کرد: "ئەو هی ئێمەیە، ئێمە، ئێمە! ئێمە لەم گوندەدا هەرگیز قەدیسێکمان بەخۆوە نەبینیوە، وا ئەلعانیش خودا دانەیەکی بۆ ڕەوانە کردووین، لەکیسی خۆمانی نادەین و ناهێڵین لەدەستمان دەرچێ!"

– "گوریسێک بێنن و بیبەستنەوە!"

کاپتن لیکۆ نەیتوانی لەوەندە زیاتر دگان بەخۆیدا بگرێ. تێلایەکی لە پیرەمێردێک سەند، ئەوسا جڵەوی گوێدرێژەکەی گرت و پێشی کەوت.

نەڕاندی: "ڕێگەکە بکەنەوە! ڕێگەکە بکەنەوە! کەللەتان وردوخاش دەکەم ها! لە یادتان بێ من کێم، من کاپتن لیکۆم! دەی ڕێگەکە بکەنەوە!"

پیاوەکان سڵیان کردەوە و پاشەکشێیان کرد، بەڵام ژنگەل لە تووڕەییدا کەفیان دەچڕاند و خۆیان دا بەسەر فرانسیسکۆسدا، پڕیان کرد بەجبەکەیدا و هەلاهەلایان کرد، جەستە شینهەڵگەڕاوەکەی فرانسیسکۆس وەدیارکەوت.

فرانسیسکۆس لەبەرخۆیەوە گوتی: "منالەکانم، منالەکانم..." وای گوت و دایە قوڵپی گریان.

گوێدرێژە چکۆڵەکە لەرزە لەرز قاچی بۆ پێشەوە برد و ویستی بکەوێتە سەر چۆک، بەڵام کاپتن لیکۆ مشتێکی پێدا کێشا و هەمدیس هەستایەوە. خەڵکەکە شالاویان هێنایە پێشێ، بەڵام کاپتن لیکۆ تێلاکەی بادا و خەڵکەکە گوێیان لە هاواری زەلامێک بوو سەری شکا.

کاپتن لیکۆ تێلاکەی لە هەوادا بادا و قیژاندی: "بگەڕێنەوە دواوە، ئەی بێحورمەتیکەران بەقەدیس، بگەڕێنەوە دواوە!"

هەر کە نەخۆشەکان پیاوی قەدیسیان بینی دوور دەکەوێتەوە، کەوتنە هاوار هاوار و گریان.

– "بۆچی بەجێمان دەهێڵیت ئەی قەدیسی خودا! چما چ ڕوحمێکمان پێ ناکەیت؟ ئەی تۆ هاوار ناکەیت: ئەڤین! ئەڤین! ئەڤین! بەڵام ئەی کوانێ ئەڤین؟ دە دەستمان تێوە دە و شەفامان دە!"

فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و تەماشای کردن، سەیری کردن و لە چاوانییەوە فرمێسک و خوێن ڕژانە خوار. لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودا... خودا..." وای گوت و ئیدی نەیتوانی چ وشەیەکی تر بهێنێتە سەر زوبان. بەبەخشندەیی خودا لەوێ دەرچووین و ڕزگارمان بوو. ئیدی گەیشتینە دەشتەکە و هەناسەیەکی ئیسراحەتمان هەڵمژت.

کاپتن لیکۆ بەپێکەنینەوە گوتی: "برا فرانسیسکۆس، ئەوانە دەیانویست بەزیندوویی هەڵتلووشن، بەڵام ئەم تێلا پیرۆزە ئیشی خۆی کرد، بەڕوخسەتی جەنابت دەمەوێ ئەم تێلایەش لەگەڵ خۆمدا بۆ بەهەشت بێنم!"

لە گوندێکی چەپەک لامان دا و هەناسەیەکمان تێ گەڕایەوە، من دەبوو زامەکانی فرانسیسکۆس بشۆم و پارچە پەڕۆیەکی پاکژ پەیداکەم و زامەکانی پێ بەستم. لە ناوەڕاستی گوند لای کانی و ئاوێک لامان دا و لەوێ برینەکانیم شت. کاپتن لیکۆش سواڵی پارچە پەڕۆیەکی ئاوریشمینی کرد و گەڕایەوە لامان، پەڕۆکەم پارچە پارچە بڕی و برینەکانی دەست و پێ و لاکەلەکەی ڕاستیم پێ بەست.

– "باوکە فرانسیسکۆس ئازارت هەیە؟"

بەسەرسوڕماویی ئاوڕی بۆ دامەوە.

گوتی: "کێ ئازاری هەیە؟ ئازار چییە؟ برا لیۆن تێ ناگەم مەبەستت لە چییە!"

لە ڕاستیدا بۆ یەکەم جار هەستم بەوەکرد کە گۆڕانێکی تەواو لەڕوخساریدا ڕووی داوە. ڕوخساری بەئارامی و بەختەوەری ڕووناک ببۆوە، تاجێک لەڕووناکی بەسەر سەرییەوە و دەست و پێیشی پرشنگیان دەدا.

لای کانی و ئاوەکەوە دانیشتم و لە فرانسیسکۆسم ڕوانی، بینیم بەبێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە و سەیر مکا، دیارن امێنێ. هەنووکە دڵی بەتەنێ خودای تێدابوو. ئیتر تەواو، سەفەرەکە بۆ منیش گەییە کۆتایی، من لەنیوەی ڕێگەدا قەتیس مام، هەرگیز ناتوانم بیگەمێ، هەرگیز جارێکی تر یەک ناگرینەوە و هەرگیز جارێکی تر پێکەوە سەفەر ناکەین.

هەناسەیەکم هەڵکێشا، فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دامەوە و قەدەرێک لێم ڕاما، زەردەخەنەیەکی چکۆڵە لەسەر لێوی نیشت.

ئاخرییەکەی گوتی: "برا لیۆن، دەتوانیت قەڵەمێک و قاقزێکم بۆ پەیداکەیت؟"

بەپەلە چووم بۆ لای قەشەی گوند و بەقەڵەم و قاقزەوە گەڕامەوە.

– "باوکە فرانسیسکۆس ئەوەتا!"

– "بنووسە!"

بەسەر قاقزەکەدا نووشتامەوە، قەڵەمەکەم بەدەستەوە گرت و چاوەڕێ بووم.

– "برا لیۆن ئامادەیت؟"

– "بەڵێ، ئامادەم!"

- "بنووسە:

خودایە تۆ پیرۆزیت، تۆ باڵاترینیت، تۆ تاقە کەسێکیت موجیزە دەنوێنیت.

تۆ بەهێزیت، تۆ مەزنیت، تۆ باڵاترینیت!

تۆ میهرەبانیت، تۆ هەموو میهرەبانیت، تۆ باڵاترین میهرەبانیت.

تۆ ئەڤینیت، تۆ ئەقڵیت، تۆ خۆنەویستی و تۆ حەوسەڵەیت.

تۆ جوانیت، تۆ دڵنیاییت، تۆ ئاشتیت، تۆ شادومانیت.

تۆ ئومێدی ئێمەیت، تۆ دادیت، تۆ هەموو سەروەتی ئێمەیت.

تۆ پارێزەری ئێمەیت، تۆ بەرگریلێکەری ئێمەیت، تۆ قەڵغانی ئێمەیت.

تۆ لە ڕۆحی ئێمەدا، مەزنترین تامی شیرینیت!"

هەر چەندێک زیاتر وشەکانی پێ دەنووسیمەوە، زیاتر دەهەژا، دەست و پێی هەڵدەلەرزین، بۆ ساتێک وەک ئەوە وابوو بیەوێ و هەستێ و بکەوێتە سەما، بەڵام نەیتوانی بەسەر پێوە خۆی ڕاگرێ و بەئەرزەکەدا کەوت.

- "خودایە ئەوە چ شادومانییەک بوو، ئەوە چ بەختەوەرییەک بوو! ئاسمان دابەزیبووە سەر عەرد، ئەوانە بونیام نەبوون کە دەوریان دابووم، بەڵکو ئەستێرەکان بوون. چما هەموو شتێکت نووسی؟ هەموو شتێک؟"

- "بەڵێ باوکە فرانسیسکۆس، هەموو شتێکم نووسی!"

وام گوت و هەستم کرد مارێک بەدڵییەوە داوم. هەستم بەو بەختەوەرییە نەدەکرد کە وی باسی دەکرد، ئاخر ڕۆحم ژەهراوی ببوو، لە دەوروبەری خۆمم ڕووانی، چ کەسێکم نەبینی، فرانسیسکۆس لێم دوورکەوتبۆوە و جێی هێشتبووم، تا ئەبەد جێی هێشتبووم.

- "برا لیۆن بەردەوام بە لەنووسین، لە خوارەوە بەپیتی گەورە بنووسە: (برا لیۆن، خودا ئاوڕت لێ بداتەوە، ڕوخسارت پاکژ و ڕووناک کاتەوە! برا لیۆن خودا دەستی بنێتە سەر دڵت و سەبووریت بداتەوە!) ئەمەشت نووسی؟"

بەچاوانێکی پڕ لە فرمێسکەوە وەڵامیم دایەوە: "بەڵێ باوکە فرانسیسکۆس، ئەوەشم نووسی!"

- "قاقز و قەڵەمەکەم بدەرێ، منیش دەمەوێ بنووسم."

قەڵەمەکەی هەڵگرت، بەڵام نەیتوانی بەدەستییەوە بگرێ. بەهەوڵێکی زۆر توانی کەللە سەرێک لە قەراغی قاقزەکەدا و لە سەروویەوە خاچێک و لە سەرووتریشەوە وێنەی ئەستێرەیەک بکێشێ.

- "برا لیۆن، هانێ ئەم قاقزە هەڵگرەو بیپارێزە. هەر کاتێک خەم و پەرۆشیی زۆریان بۆ هێنایت، ئەوا لەبەر پشتوێنەکەتی دەربێنەو بیخوێنەرەوە، ئەو کات منت بیر دەکەوێتەوە. وەیادی خۆتم بێنەرەوەو بزانە کە چەندێکم خۆشویستوویت!"

***

دوانزە

تا زیاتر ئەو ڕۆژانە وەیاد بێنمەوە کە بۆ زێدی باوان گەڕاینەوە، زیاتر لە ڕاستی قسەکەی ئیگیدیۆ دڵنیادەبم کە دەیگوت بۆنێک لە قەدیسانەوە دێ بەنێو چیا و دارستانەکاندا هەڵدەکا و دزە دەکاتە ماڵەکانەوە. ئیدی خەڵکی زەندەقیان دەچێ، ترس و دڵەڕاوکێ باڵیان بەسەردا دەکێشێ، دەکەونە بیرکردنەوە لە هەموو گوناهەکانیان، دەکەونە تێفکرین لە هەموو کردەوە ناچیزە و شەرمەزارانەکانیان، هەموو ئەو سووکایەتی پێکردنانەی ڕۆحیان وەبیر دەکەوێتەوە کە پێیان وابووە بیر چوونەتەوە و زەمەن چ ئاسەوارێکی لێ نەهێشتوونەتەوە. دۆزەخ بۆ هەڵلووشینیان دەمی دادەپچڕێ، خەڵکەکە شپرزە دەبن، بۆنی هەوا دەکەن و ڕوویان بەو لایەدا وەردەگێڕن کە بۆنەکەی لێوە هەڵی کردووە و ئیدی بەلەرزە لەرز بەرەو پیری دەچن.

ئەو برایانەی بۆ فرانسیسکۆس بەوەفابوون و لە پۆرتیۆنکولا مابوونەوە، بەپەلە کەوتنەخۆ و فرانسیسکۆسیان لەسەر عەردەکە، لە کوختەکەیدا ڕاکشاند. ئیدی چ خوێنێک لەجەستەیدا نەمابوو، برایان دەوریان دا، ماچیان کرد و لێکدا لێکدا لێیان دەپرسی چما چۆن ئەو برینانە کەوتوونەتە جەستەی، لێیان دەپرسی لەخاچ درا و لەنێو باڵەکاندا چۆناوچۆنی درەوشاوەتەوە و ئەو وشانە چی بوون کە بەئەمانەت بەمی سپاردوون. بەڵام فرانسیسکۆس دەست و پێی شاردبۆوە، شادومانییەکی ڕووت، گا دەیهێنایە پێکەنین و گا دەیخستە گریان، ئەو ئیدی بەسەر ئازارەکەیدا زاڵ ببوو، هەستی دەکرد ئەوە خۆی نییە ئازار دەچێژێ، بەڵکو کەسێکی ترە، ئەو ئیدی لەدونیا چوو بووە دەرێ و هەنووکەش بەمیهرەبانییەوە لە هەموومانی دەنۆڕی.

بەردەوامیش خەڵک پەیتا پەیتا لە گوند و شارە دوورەکانەوە هوروژمیان بۆ زیارەتکردنی دەهێنا، ئەوانە زیارەتکارانێک بوون کە بۆنی ئەو زاتە قەدیسە هەڵیدەگرتن و دەهاتن، هەندێکیان دووچاری نەخۆشیی ڕۆحی و هەندێکی تریشیان موبتەلای نەخۆشی جەستەیی ببوون، دەهاتن و دەستیان لە فرانسیسکۆسەوە دەدا و پێوپلیان ماچ دەکرد. ئەمیش تەنێ چەند وشەیەکی پێدەگوتن، چەند وشەیەکی ساکار کە ئەوان لەبیریان کردبوون: ئەڤین، یەک دڵی، خۆنەویستی، ئومێد، هەژاری. هەنووکە ئەو وشانە لەسەر زاری بۆ یەکەمین جار مانایەکی قووڵی پڕ لە دڵنیاییەکی نهێنی ئامێزیان لەخۆدەگرت، خەڵکەکە بەو وشانە سەبووریان دەهاتەوە، سەریان سوڕمابوو لەوەی کە ڕزگاریی هێند هاسان و هێند لێیانەوە نزیک بووە، زۆر لەو خەڵکانە دوای زیارەتکردنی فرانسیسکۆس، هێند دەگۆڕان، هێند دەکرانەوە و هێند نەرم و نیان دەبوون کە کەسوکارەکانیان نەیاندەناسینەوە. ئیدی ئەو خەڵکانەی تریش دەکەوتنە خۆ و ڕێی زیارەت کردنی قەدیسیان دەگرتەبەر و بەعەزرەتەوە بوون لێویان بەدڵۆپێک لەو ئاوە نەمرە تەڕکەن کە لە لێوی فرانسیسکۆسەوە بەخوڕ دەڕژا.

ڕۆژێکیان فرانسیسکۆس شەکەت و ماندوو چاوانی لێک نا، منیش بەچیچکانەوە لەپاڵیا دانیشتم، گەرمایەک بوو سووتێنەر، بەباوەشێنێکی لە گەڵای چنار چنراو خۆمانم باوەشێن دەکرد. خانمێکی بەساڵاچووی جلکی نەجیبزادان پۆش هات، زۆر بەدیقەت خۆی لەشاڵێکی ڕەشەوە پێچابوو، بەئەسپایی

نزیک بۆوە تا فرانسیسکۆس خەبەر نەکاتەوە، ئەوجا لەسەر ئەژنۆ لەپاڵیدا دانیشت. دانەویەوە و بێدەنگ دەست و پێی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و بەسەرپەنجەکانی قژە ئارەقاوییەکەی نەوازش کرد. نەوازشکردنەکەی هێند میهرەبانانە بوو کە ناچار بووم سەرهەڵبڕم تا بزانم ئەم خاتوونە نەجیبزادە ڕەشپۆشە کێیە. هەر لە فرانسیسکۆسی دەنۆڕی و چاوانی لەسەر نەدەترووکاند، لە ساتێکدا لێوی جوڵاند و گوتی: "کوڕەکەم..." وای گوت و دایە قوڵپی گریان.

ڕاچڵەکیم و تێگەیشتم. لەبەرخۆوە گوتم: "خاتوو پیکا، خاتوو پیکای نەجیبزادە..."

تۆزێک شاڵەکەی لابرد و ڕوخساری وەدیارکەوت، پیر ببوو، ڕوخساری ڕەنگپەڕیو و پڕ بوو لە چرچ و لۆچ. سەری ڕاوەشاند.

– "ئاخ، برا لیۆن من کوڕەکەمم پێ سپاردیت، تۆیش ئەمەت داومەتەوە!"

– "خاتوو پیکا من نا، بەڵکو خودا!"

سەری دانەواند و لەبەرخۆیەوە گوتی: "بەڵێ... خودا..."

وای گوت و هەمدیس چاوە فرمێسکاوییەکانی بڕییەوە کوڕەکەی. لە ڕاستیدا هەنووکە کوڕە ئازیزەکەی وەک پارچەیەک پەڕۆی لێ هاتبوو، پارچەیەک پەڕۆی شەلاڵ لە خوێن کە لەسەر عەردەکەدا کەوتبوو.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "چما ئەمە کوڕەکەی منە؟ ئەمە فرانسیسکۆسەکەی منە؟"

وای گوت و لە فرانسیسکۆسی نۆڕی و دایەوە قوڵپی گریان و هەوڵیدا هەمدیس بیناسێتەوە.

فرانسیسکۆس چپەچپەکەی ژنەفت و چاوانی کردەوە، دایکی بینی، ناسییەوە و دەستەکانی بۆ ڕایەڵ کرد.

– "دایکە، دایکە، هاتیت؟"

– "کوڕەکەم... ئیدی نازانم بەچی بانگت کەم، باوکەکەم، کوڕەکەم، ئەو پێنج برینە ماچدەکەم کە خودا پێی بەخشیویت. من هاتووم تا داوایەکت لێ بکەم، ئەو شیرە وەیاد بێنەوە کە لە مەمکەکانی من هەڵتمژتووە و داواکەم ڕەت مەکەوە!"

– "یادمە، یادمە، دایکە هەموو شتێکم یادە، کاتێک چووم بۆ لای خودا، هەموو ئەو شتانەم لەگەڵ خۆدا بردو داوام لێ کرد بەرەکەتیان بدا. دایکە داواکەت چییە؟"

– "قژم ببڕە، بەخوشکە پیکا بانگم کە و ڕێم بدە لە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ پەنا بگرم. من ئیدی نە مێرد شک دەبەم و نە کوڕ، دەمەوێ خۆم لە دونیا گۆشەگیر کەم!"

– "ئەوە بەس نییە، دایکە ئەوە بەس نییە کە خۆت لە دونیا گۆشەگیرکەیت، تۆ دەبێ هەست بەخودا بکەیت و بڵێیت: سوپاس بۆ خودا، من ئیدی چ مێردم نییە، من ئیدی چ کوڕم نییە! بەڵام خودام هەیە، هەموو شتێکم هەیە و دەمەوێ بچمە کلێسای قەدیس دامیانۆ، نەک لەبەرئەوەی ڕقم لە دونیایە، بەڵکو لەبەرئەوەی خودام خۆش دەوێ!"

خاتوو پیکا هەوڵی دا هەنسکە هەنسکی گریانەکەی پیش پێ بخواتەوە و گوتی: "من دەچم بۆ

کلێسای قەدیس دامیانۆ، چونکە خودام خۆشدەوێ. باوکە فرانسیسکۆس بەرەکەتم بدە!"

فرانسیسکۆس بەزەحمەت ڕاست بۆوە و دانیشت، من یارمەتیم دا. پاڵی دا بەو بەردەوە کە وەک سەرین بەکاری دەهێنا.

– "چما سەروەت و سامانەکەت بەسەر هەژاراندا دابەش کردووە؟ ئایا بۆ خاتوونی پیرۆزی هەژاری نووشتاویتەوە و کڕنۆشت بۆ بردووە؟ ئایا ئاسوودە و بەدڵێکی خۆشەوە، هەر وەک ئەوەی لەنەخۆشییەکی کوشندە چاک بووبیتەوە، لەماڵە دەوڵەمەندانەکەت هاتوویتەتە دەرێ؟ ئایا هیچی تر لە دونیادا شک دەبەیت؟"

– "هیچ شتێک باوکە فرانسیسکۆس، هیچ شتێکی تر شک نابەم!"

ئەوجا دەستی نایە سەر سەری دایکی و بەرەکەتی دا: "خوشکە پیکا، بەرەکەتی منت لێ بێ. بچۆ بۆ لای خوشکە کلارا و داوای لێ بکە قژت ببڕێ و جبەیەکت بداتێ. خودا حافیز، ڕەنگە ئێمە ئیدی یەکتر نەبینینەوە!"

خاتوو پیکا دایە قوڵپی گریان. کەوت بەسەر سینگی کوڕەکەیدا، باوەشی کردەوە و بەرزی کردەوە و وەکو منداڵێکی چکۆڵە بەسۆزەوە بەخۆیەوە گوشی. پاشان توند شاڵە ڕەشەکەی لە خۆیەوە پێچا و ڕێگەی دەیرەکەی قەدیس دامیانۆی گرتە بەر.

فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و منی بینی.

– "برا لیۆن، خەڵکانێک کە باوەڕیان بەخودا نییە چۆن دەتوانن تا ئەبەد لەدایکیان جیاببنەوە و دڵیان وردوخاش نابێ؟ چۆناوچۆنیی دەتوانن بەرگەی عەزابی جودایی و ئەو تاڵی و تفتییە بێ ئەندازەیە بگرن؟ دڵی ئەو خەڵکانە وەک چرایەکی پێکراوە کە خەریکە دەکوژێتەوە. برا لیۆن تۆ چ دەڵێیت؟"

من حەپەسابووم، ئاخر چیم گوتبا؟ چما ئەوەی خودای خۆش دەوێ ئیدی چ شتێکی تری لە دونیادا خۆش ناوێ؟ چ جۆرە سۆزێکی بۆ شتێکی تر لە دونیادا نییە؟ چما ئەوەی خودای خۆش دەوێ ڕۆحی ئاگری گرتووە و بەکڵپەکەی دایک و باب و خوشک و براکانی دەبنە خۆڵەمێش؟ بەکڵپەکەی شادومانی و خەم دەبنە خۆڵەمێش؟ بەکڵپەکەی هەموو شتێک دەبێتە خۆڵەمێش؟

وەڵامیم دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، دێتەوە یادم جارێکیان لە ئاسیزیی حەسحەسەکە لەنیوەی شەودا کەوتە هاوار هاوار: ئاگر کەوتۆتەوە! زەنگەکان کەوتنە زرنگە و خەڵکی نیوە ڕووت بەهەڵەداوان هاتنە سەرجاددە. بەڵام چ ئاگرێک نەکەوتبۆوە، بەڵکو باوکە فرانسیسکۆس ئەوە ڕۆحی تۆ بوو ئاگری گرتبوو، لەناوجەرگەی ئەو ئاگرەشدا هەموو شتێک دەسووتا. بنۆڕە، هەنووکە ئەو ئاگرە چۆن دایکتی کردۆتە خۆڵەمێش!"

وەڵامی نەدامەوە، بەڵکە تەماشای دەست و پێوپلی خۆی کرد و لێوی گەست، ڕەنگی پەڕیبوو.

– "باوکە فرانسیسکۆس ئازارت هەیە؟"

وەڵامی دامەوە: "بەڵێ برا لیۆن، کەسێک ئازاری هەیە!"

هەموو هێزی دایە بەر خۆی و هەستایە سەرپێ.

گوتی: "لێگەڕێ با ئازار بچێژێ، لێگەڕێ با لەنێو کڵپەکاندا بناڵێنێ، ئێمەیش سەرمان بەرز ڕادەگرین! ئەو سێ جحێڵەت دێتەوە یاد، (ئانانیاس)، (ئازاریاس) و (میسایل)، چ گۆرانییەکییان چڕی کاتێک جەلادەکەی (بابیلۆن) خستنییە ناو کوورەیەکی سووتێنەرەوە؟ وەرە ئەی شێری خودا، وەرە پێشێ، دەی با گۆرانی بڵێین و چەپڵە بکوتین! ئاخ گەر بمتوانیبا لەسەر پێی خۆم ڕاوەستابام و سەمام کردبا! من دەس پێ دەکەم، تۆیش لە گەڵما بیڵێرەوە و ڕیتمی گۆرانییەکە ڕاگرە!"

ئەوجا بەچەپڵە کوتانەوە و بەدەنگێکی بەزەوق و زاڵ کەوتە چڕینی گۆرانییەکە:

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی هەموو کارەکانی خودا کەن، بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی هەموو ئاوی ئاسمان کەن، ئێوە ستایشی هەموو گرووپەکانی(*)کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا هەڵدەن و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی خۆر و مانگ و ئەستێرەکانی ئاسمان کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی باران و سێبەر، ئێوە ستایشی هەموو ڕۆحەکانی کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا هەڵدەن و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی ئاگر و گەرمایی، ئێوە ستایشی سەرما و ئاو کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی زوقم و بەفر و بەستەڵەک کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی ڕووناکی و تاریکی، ئێوە ستایشی ڕۆژ و شەو کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی عەرد و چیا و گردۆڵکەکان،

ستایشی هەموو ئەو شتانە بکەن کە لەسەریان دەڕوێن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرزو پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی سەرچاوە و زەریا و ڕووبار و نەهەنگ کەن،

ئێوە ستایشی هەموو ئەو بوونەوەرانە کەن کە لە زەریا و وشکاییدا دەژین،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد."

گۆرانی دبێژاو چەپڵەی دەکوتا، نائارامانە قاچی دەبزوواند، دەیویست سەما بکا بەڵام نەیدەتوانی، من

(*) گرووپ: مەبەست لە گرووپەکانی بونیادەم و ئاژەڵ و پەلەوەرانە.

هەرگیز فرانسیسکۆسم ئاوها خەنی و شادومان نەبینی بوو. ئەو ئاگرەی بەربووە ڕوخساری و دەیجوو، هەنووکە ببووە نوور. لەو ساتەوەختەوە کە لەخاچدراو لەئاسمانەوە خۆی دابوو بەسەریدا، ئیدی ئەم جەستەی سووکەڵە و دڵی لێوڕێژ ببوو لەمتمانە و ئیمان.

ئیتر هەرگیز نە بەشەو و نە بەڕۆژ جێم نەدەهێشت، دوێنێیش لە کازیوەدا، چاوانم کردەوەو بینیم کە بێدەنگ پاڵی دابوو بەسەرینەکەیەوە و زەردەخەنەی دەهاتێ.

– "باوکە فرانسیسکۆس، چ خەونێکی خۆشت بینیوە کە ئاوها ڕوخسارت پرشنگ دەدا؟"

– "چما ئەو خوێنە نابینی کە لە لەشم دەچۆڕێ؟ برا لیۆن ئیتر من چ پێویستییەکم بەخەون هەیە؟ تا ئەلعان من گریاوم و سینگی خۆم کوتاوە و هاوارم بۆ خودا بردووە کە لەگوناهەکانم ببوورێ، بەڵام هەنووکە خودا دەبینم ئیسفەنجێکی پێیە و خەریکی سڕینەوەی هەموو شتێکە، دواجار وی نە شمشێری پێیەو نە تەرازوو، بەڵکو ئیسفەنجێکی پێیە. گەر بمتوانیبا خودای میهرەبانم وێنە کێشابا، ئەوا وا وێنەیم دەکێشا کە ئیسفەنجێکی بەدەستەوە بێت. برا لیۆن، هەموو گوناهەکان دەسڕدرێنەوە، هەموو گوناهباران ڕزگاردەبن، برا لیۆن شەیتانیش ڕزگاری دەبێ، دۆزەخیش چ نییە جگە لە حەوشەی پێشەوەی بەهەشت!"

– "بەڵام ئاخر..." ویستم بدوێم، بەڵام فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و ڕێگەی نەدام بئاخڤم.

گوتی: "وس بە! گەورەیی خودا هەرزان فرۆش مەکە!"

***

ڕەوڕەوەی عەرد دەسووڕایەوە، وەرزی باران بارین داهات. فرانسیسکۆس چاوانی لێک دەنا و گوێی بۆ دەنگی ئاو ڕادەدێرا کە لە ئاسمانەوە بەسەر عەردا دەڕژایە خوار. ڕوخساری وەک بەردێک کە باران تەڕی کردبێ دەدرەوشایەوە، داوای لێ کردم ببیەمە بەر دەرگای کوختەکە تا لەوێ دەست ڕایەڵ کا و هەست بەو دڵۆپانەی بارانکا کە بەر دەستی دەکەون.

لەپی دەستە پڕ لە ئاوەکەی پیشان دام و گوتی: "ئەمە دوایین بەشە سواڵیی منە!" ئەوجا دانەوێوە و بەچێژ و سوپاسگوزارییەوە دەمی نا بەئاوەکەوە و هەڵی مژت.

لەو کەشە شادومانییە ڕووتەدا، جەستەی شی دەبۆوە و وێران دەبوو، هەموو ڕۆژێک نیوەی جەستەی ڕۆدەچووە ژێر عەردەوە و نیوەکەی تریشی بەرەو ئاسمان هەڵدەکشا، بونیام دەیتوانی بەئاشکرا ئەو دوو نیوەیەی فرانسیسکۆسیان پێکهێنابوو ببینێ کە لەیەکتر جودا دەبوونەوە.

ڕۆژێکیان گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، بەو زووییە مەڕۆ، ئاخر هێشتا بازنەکە نەهاتۆتەوە یەک، تۆ هەمیشە بەعەزرەتەوە بوویت بۆ عیبادەت، دیدەنی مەرقەدی پیرۆز بکەیت، بەڵام هەر نەچوویت!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "برا لیۆن چ گرنگ نییە، من بەهای ئەوەم نەبووە ئەو دیدەنییەم پێ ڕەوا ببینرێ، چ گرنگ نییە، مەرقەدی پیرۆز خۆی دێ بۆ دیدەنی من، بۆ دیدەنی منی گوناهبار."

بەردەوام و هەمیشە قوتابییە دێرینە ئازیزەکان لەهەموو لایەکەوە بۆ ماڵئاوایی کردن لە مامۆستاکەیان دەهاتن. بەهەواڵی ئەو وڵاتانەوە دەهاتن کە سەردانیان کردبوون تا پەیڤی ئەڤین و هەژاریی بەگوێی خەڵکەکەیدا بدەن، لە دارستانە بێ ڕوحمەکانی ئەڵمانیادا ژمارەیەک لەو برایانە شەهید کرابوون، لە فەڕەنسە بەتاوانی کوفر گرتبوویانن و ئیفلیجیان کردبوون، لە هەنگاریا شوانەکان سەگیان تێ بەردابوون و جوتیاران بەڕمی گا پێکابوویانن، لە شوێنانی تریش جلکیان بەبەرەوە نەهێشتبوون و لێ گەڕابوون ڕووت و قووت لەنێو بەفردا هەڵبلەرزن. فرانسیسکۆس گوێی بۆ هەموو ئەو قسانە ڕادەدێرا و ڕوخساری پرشنگی دەدا، خەنی و بەختەوەر ستایشی ئەو برایانەی دەکرد کە عەزابی شەهادەت و سووکایەتی پێکردنی خەڵکیان چەشتووە.

گوتی: "کامەیە شاڕێگەی بەهەشت؟ سووکایەتی خەڵکی. ئەی کورتترین ڕێگە کامەیە بەرەو بەهەشت؟ مردن!"

هەنووکە بێرناردۆ، جەنابی پێترۆ، ماسیۆ، کێدرۆ، ڕوفینۆ، ئانگیلۆ، ئیرێنیۆو باوکە سیلڤێستێر بۆ سەردانی هاتن. خوشکە کلارا پەیامێکی ناردبوو: "باوکە فرانسیسکۆس، بەخششی خودا بەسەرتا برژێ مۆڵەتم بدەرێ تا بێم و ئەو ئاسەوارانەی سەر جەستەت بپەرستم!" فرانسیسکۆسیش وەڵامی دابۆوە: "خوشکە کلارا، تۆ پێویستت بەوە نییە ببینیت تا باوەڕ بێنیت، تۆ پێویستت بەوە نییە لەمس بکەیت، خوشکە کلارا چاوانت لێک نێ و ئەوسا من دەبینی!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، بۆچی مۆڵەتی نادەیتێ بێت و بتبینێ؟ چما بەزەییت پێیدا نایەتەوە؟ کارێکی زۆر میهرەبانانەی بەرامبەر دەکەیت گەر مۆڵەتی بدەیتێ بێت!"

– "بەزەییم پێیدا دێتەوە هەر بۆیە لێناگەڕێم بێت. برا لیۆن ئەو ئیدی دەبێ ڕابێ، دەبێ ڕابێ کە بەبێ جەستە ببینێ. برا لیۆن هەروەها دەبێ تۆیش ڕابێیت، هەموو ئەوانەش دەبێ ڕابێن کە منیان خۆش دەوێ!"

چاوانم لەشوێنێکی دوور بڕی تا نەمبینێ کە دەگریم. ئاخر تاسەم بەو ئامادەییە نەبینراوەی نەدەشکا، گەر ئیدی فرانسیسکۆسم نەبینیبا زایە دەبووم.

وابزانم فرانسیسکۆس بیر و خەیاڵاتمی خوێندەوە، چونکە زاری بۆ دڵنەوایی کردنم هەڵێنا، بەڵام هەر لەو ساتەدا دوایەمین کەس، برا ئێلیاس هات تا سڵاو و خودا حافیزیی لێ بکا. ئەو هەر ئەلعان لەسەفەرێکی درێژ گەڕابۆوە، ئاڵتوونێکی فرەی کۆکردبۆوە و بناغەی بۆ ڕۆنانی کڵێسایەک، کڵێسایەکی زۆر گەورە لە ئاسیزیی لێدابوو، کڵێسایەک بەنەخش و نیگار و چلچرای زیوین و ئەستونگەلی هەڵکۆڵراو و چەندین هۆدە و کتێبخانەیەکی بەدەوردا، لەو کتێبخانەیەدا برایان دەیانتوانی بخوێننەوە و وتووێژ سازدەن و نوتقی تێدا بدەن.

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر سەری ئەو برا دەسەڵاتویستە.

– "برا ئێلیاس، خودایە تۆبە، پێم وایە تۆ براکانمانت بەلاڕێدا برد، تۆ ئەو سەروەتە مەزنەی ئێمە، واتە هەژارییت وەلا نا و ئازادیگەلی خەتەرناکت لە جێی ئەو چاکەخوازییە دێرینانە دانا کە بناغەی فیرقەکەی

ئێمەیان لەسەر ڕۆنرابوو، ئەو چاکە خوازییانە یاساگەلی تۆکمە و پاکژ بوون و هەرگیز لەگەڵ ژیانی ئیسراحەت و ژیانی ئاسوودەییدا نەدەهاتنەوە. ئەلعانیش بیستوومە ئاڵتوونت کۆکردۆتەوە تا کڵێسایەکی گەورەی پێ ڕۆبنێی، پێڵاو دەکەیتە پێی برایان کە ئیدی ئەوان ڕاستەوخۆ بەپێی خۆیان بەسەر عەرددا نەڕۆن. گورگ هاتۆتە پشتیرەکەمانەوە و منیش وەک سەگێکی بەستراوە لە دەرەوەی پۆرتیۆنکۆلا دانیشتووم و دەوەڕم. برا ئێلیاس ئەرێ تۆ ئێمە بەرەو کوێ دەبەیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس، بۆ ئەو جێگەیەی خودا بۆیم دەبا. خۆت دەزانیت، هەر شتێک ڕووبدا بەخواستی وی ڕوودەدا. زەمەن دەگۆڕێ و لەگەڵ زەمەنیشدا دڵی بونیام و لەگەڵ دڵی بونیامیشدا چاکەخوازییەکان دەگۆڕێن. بەڵام بێ خەم بە، من فیرقەکە بەو ئاقارەدا ڕێنوێنی دەکەم کە ڕۆحانییەت دونیا قۆرخ کا، متمانەم پێ بکە، وا خوێنی برایان خەریکە ئەو تۆوە ئاو دەدا کە ئێمە وەشاندوومانە!"

– "من متمانەی خۆم بەخودا بەخشیوە و ئیدی دڵنەوایی چ کەسێکی ترم ناوێ، ئاخر من کەسێکی خاکی و نەخوێنەوارم و لە ژیانمدا جگە لە گریان و سەما و ستران چڕین نەمتوانیوە چ شتێکی تر بکەم و هەنووکەش ناتوانم بیکەم. من دەڵێم، چ شتێک نیم جگە لەسەگێک کە لەدەرەوەی فیرقەکەدا بەستراومەتەوە و دەوەڕم. دەخوازم خودا ڕانومایيت کا، برا ئێلیاس من ئارامم و چ لەپێناویشتدا ناترسێم، لەبەرئەوەی دڵنیام خودا ڕانومایيت دەکا!"

ئێلیاس دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و بەپەلە چوو بەلای کرێکارەکانیەوە کە کڵێساکەیان لە ئاسیزیی ڕۆدەنا. ئیرێنۆ لەوێ دانیشتبوو، گوێی لە قسەکانی بوو، هەرکە ئێلیاس ڕۆیشت، گوتی:

– "باوکە فرانسیسکۆس، دڵ گەلێک بەرفراوانە و وشەش گەلێک تەنگە بەبەری ئەوەی بونیام دەخوازێ لە دڵەوە بیهێنێتە سەر زوبان؟ چما ئیدی بۆچی بئاخڤین؟ مۆڵەتم بدەرێ بلوێرت بۆ بژەنم، باوکە فرانسیسکۆس، ئەوەیە زاری ڕاستەقینە و تۆ باشترە بەو زارە بۆ خەڵکی بئاخڤیت. دەتوانیت بیژەنیت؟ دەی من فێرت دەکەم!"

دانەوێوە، کونەکانی بلوێرەکەی پیشان دا، پەنجەکانی بەرەو ژوور و بەرەو خوار پیایاندا هێنا، دەنگێکی قووڵ و بەرز لە بلوێرەکەوە هاتە دەرێ، فرانسیسکۆسیش چەمابۆوە و بەوردی گوێی بۆ مامۆستای بلوێرژەن ڕادێرابوو.

– "برا ئیرێنۆ، هەموو ڕۆژێک وەرە و فێری بلوێرژەنینم کە. ئاخ، بەرلەوەی بمردمایە، بمتوانیبا دوا نوێژم بەبلوێر کردبا! ئەلعان ئاوازێکی خۆشم بۆ بژەنە تا هەستی ئاسوودەییم تێدا بورووژێ!"

ئیرێنۆ بەسەر بلوێرەکەدا نوشتایەوە و کەوتە ژەنین و گۆرانی گوتن، ئاخر ڕۆژێک لە ڕۆژان وی گۆرانی بۆ جوانیی دوڵبەرەکەی چڕیبوو، ئەلعانیش گۆرانی بۆ ستایشکردنی جوانیی خاتوو ماریا دەچڕی، هەمان نەغمە، هەمان ژەنین، تەنێ بابەتی سترانی ئەڤینەکە شتێکی تربوو. فرانسیسکۆس گوێی بۆ گۆرانییەکە ڕادێرابوو، لەگەڵیدا دەڕۆیشت و لەبەرخۆیەوە دەیگوتەوە، هالەکەی دەوری ڕوخساری بەرینتر دەبوو، چاڵوچۆڵییەکانی لاجانگ و گۆنای تژیی ببوون لە بڵێسە.

ڕۆژان تێدەپەڕین و ئیرێنۆ هەموو ئێوارەیەک دەهات و فرانسیسکۆس وەک شاگردێک گوێی بۆ ڕادەدێرا

و پەراوەی پەنجە دانانی لەسەر کونەکانی بلوێرەکە دەکرد. وی خۆشحاڵ بوو بەوەی لە فێربووندا بچێتە پێش تا بەزوویی بتوانێ بەبلوێر لەگەڵ خودا و خەڵکیدا بئاخڤێ.

ڕۆژێکیان کەروێشکە کێوییەک هات و بەترسەوە خۆی لەنێو جبەکەی فرانسیسکۆسدا حەشاردا، دیار بوو ڕێوییەک کەوتبووە دوای و مرخی لە خواردنی خۆشکردبوو، چونکە ئێمە لە دوورەوە باقاندنە زلەکەیمان ژنەفت.

فرانسیسکۆس دەستی هێنا بەکەروێشکەکەدا و هێند بەمیهرەبانی لەگەڵیدا کەوتە قسان، کە من حەپەسام، ئاخر ئەو هەرگیز ئەوەندە میهرەبان لەگەڵ هیچ کەسێکدا نەدوا بوو.

– "برا لیۆن دەستت بێنە و بینێرە سەر ئەم دڵە چکۆلانەیە بزانە چۆن دەلەرزێ، هەموو ئازای گیانی دەلەرزێ، ببوورە برا ڕێوی، من لێناگەڕێم تۆ ئەم کەروێشکە بخۆیت. چونکە خودا ئەم کەروێشکەی بۆ من ڕەوانە کردووە تا گیانی ڕزگارکەم!"

ئیتر لەو لەحزەیەوە کەروێشکە کێوییەکە دەسبەردارمان نەبوو، ئەو ڕۆژانەی فرانسیسکۆس لەگەڵ مەرگدا دەجەنگی، کەروێشکەکە کێلەکی دەکرد و هەڵدەلەرزی و دەمی لە زادەوە نەدا.

مەڕ و مالات و تەیرەکان فرانسیسکۆسیان زۆر خۆش دەویست، هەستیان دەکرد ئەویش ئەمانی خۆش دەوێ. ڕۆژێکیان کەسێک کەڵەشێرێکی کێویی پێ بەخشی و فرانسیسکۆسیش بێ ئەندازە دڵی بەجوانی ئەو تەیرە خۆش بوو. پێی دەگوت: "برا کەڵەشێری کێویی، مل هەڵبڕە و سوپاسی خودا بکە کە هێندە جوان خوڵقاندووتیت!" کەڵەشێرەکەش پەڕەکانی گیڤ دەکردەوە و وەک دەسەلاتدارێکی گەورە بەژێر هەتاودا پیاسەی دەکرد.

ڕۆژێکیان – گەر خۆم نەمدیبا باوەڕم نەدەکرد– لە ئالڤێرنا بەژێر دار بەڕووەکاندا دەڕۆیشتین، گورگێکی تووڕە شالاوی هێنا و لەبەردەمماندا ڕاوەستا، وەرز وەرزی زستان و گورگەش برسی. فرانسیسکۆس چووە پێشێ و هێور و لەسەرخۆ، وەک ئەوەی لەتەک هاوڕێیەکی ئازیزیدا بدوێ، لەگەڵ گورگەکەدا کەوتە قسان. گوتی: "برا گورگ، ئەی مەزنترین فەرمانڕەوای دارستان، ڕوخسەتمان پێ عەتا بفەرموو بۆ تاوێک بەژێر درەختەکانتا بڕۆین، ئەم کەسەی لەگەڵمدا دەیبینی ناوی برا لیۆنە و لەبەرئەوە لەترسدا هەڵدەلەرزێ چونکە ناتناسێ، منیش فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییم، ئێمە لەبارەی باوکمان، لەبارەی خوداوە دەئاخڤاین کە هەروەها باوکی تۆیشە. برا گورگ، تکات لێ دەکەین قسە پیرۆزەکانمان پێ مەبڕە!"

کاتێک گورگەکە گوێی لەدەنگی بەسۆزی فرانسیسکۆس بوو، هێور بۆوە، چووە ئەولاوە و فرانسیسکۆسیش درێژەی بەپەیڤە زاهیدانەکانی دا.

بەڵام فرانسیسکۆس ڕووناکی و ئاگر و ئاوی لە هەموو شتێکی تر خۆشتر دەویست.

زۆر جاران پێیدەگوتم: "برا لیۆن، ئەوە چ میهرەبانییەکە لەخوداوە! ئەم هەموو موجیزەیە چین کە ئەوها دەوریانداوین! کاتێ بەیانیان خۆر هەڵدێ و دونیا ڕووناکدەبێتەوە، بینیوتە چۆن تەیرەکان دەکەونە گۆرانی چڕین، هەستتکردووە چۆن دڵمان لەنێو قەفەسەی سینگماندا ڕادەچڵەکێ؟ بینیوتە چۆن بەرد و

ئاو زەردەخەنە دەیانگرێ؟ کە شەویش دادێ، چۆن خوشکە ئاگر خێرەومەندانە دێ و سەردەکەوێتە چراکانمانەوەو ڕووناکمان دەکاتەوە، یاخود لە ئاگردانەکەدا دادەنیشێ و چێشتمان بۆ لێدەنێ و زستانانیش گەرممان دادێنێ! برا لیۆن ئەی ئاو بۆ ناڵێیت، چ موجیزەیەکە ئاو! ببینە چۆن دەڕژێ و خوڕە خوڕ دەبێتە جۆگەلە و ڕووبار و بەرەو خوار دەڕژێتە زەریاوە و ستران دەچڕێ! ئیدی هەموو شتێک دەشوا و لەخۆی هەڵیاندەکێشێ و پاکژیاندەکاتەوە! کە تینووشمان دەبێ، چەند سازگارانە دەڕژێ و ناوەوەمان فێنک دەکاتەوە! ئیدی چۆناوچۆنی جەستە خۆی لەگەڵ دونیا و ڕۆح خۆی لەگەڵ خودادا ناگونجێنێ! برا لیۆن، کاتێک بیر لەهەموو ئەوانە دەکەمەوە، ئیدی نامەوێ بدوێم و نامەوێ لەوەندە زیاتر بڕۆم، بەڵکە تەنێ دەخوازم ستران بچڕم و سەما بکەم."

لەهەموو جێژنە گەورەکاندا، فرانسیسکۆس زێدەتر جێژنی لەدایکبوونی خۆش دەویست. جارێکیان ڕۆژی جێژنی سەری ساڵ کەوتبووە ڕۆژێکی هەینییەوە، یەکێک لە برا تازەکانیش کە ناوی مۆریکۆ بوو، نەیدەویست گۆشت بخوا. فرانسیسکۆس داوای لێ کرد بێت و لەسەر سفرەکە لەلایەوە دانیشێ.

گوتی: "برا مۆریکۆ، کاتێک جێژنی لەدایکبوون دادێ، ئیدی چ هەینییەک نامێنێ. گەر دیوارەکانیش گۆشتیان خواردبا، ئەوا لە ڕۆژێکی ئەوهادا گۆشتم دەدانێ تا ئەوانیش جێژنی لەدایکبوونی مەسیحیان بگێڕایە. بەڵام ئەوان ناتوانن گۆشت بخۆن، لەبەر ئەوە گۆشتیان پێدا سواغ دەدەم!"

وای گوت و پلێک گۆشتی هەڵگرت و هەر چوار دیوارەکەی پۆرتیۆنکولای پێ سواغ دا.

ئەوجا بەخۆشحاڵییەوە لەسەر سفرەکە دانیشتەوە.

گوتی: "گەر هاوڕێی پادشا بام، ئەوا داوام لێ دەکرد فەرمان دەرکا هەموو کەسێک لە ڕۆژی لەدایکبوونی مەسیحدا، دەبێ لەکێڵگەکانی خۆیان و لەسەر ڕێگەکاندا دانەوێڵە بۆ برا تەیرەکانمان ڕۆکەن، چونکە ئیدی زستانەو بەفر عەرد دادەپۆشێ و تەیرەکان چ شتێک شک نابەن بیخۆن. ئەو کەسانەشی گا و گوێدرێژیان لە تەویلەکانیاندا هەیە و لەبەر خاتری مەسیح کە خۆی لە تەویلەدا لەدایک بووە، دەبێ لەو ڕۆژەدا بەناوی شلەتێن بیانشۆن و ژەمێک خۆراکیان بۆ بکەنە دووان. دەبێ دەوڵەمەندانیش لەو ڕۆژەدا دەرگاکانیان بخەنە سەر پشت و سفرە بۆ هەژاران ڕاخەن. لەبەر ئەوەی مەسیح لەو ڕۆژەدا لەدایک بووە، مەسیح، سەما، شادومانی، ڕزگاری!"

***

مانگی دیسامبەر هات و ڕۆژی لەدایک بوونی مەسیح نزیکبۆوە. فرانسیسکۆس ڕۆژ و سەعاتەکانی دەژماردن، پەرۆشی هاتنی ئەو ڕۆژە مەزنەی مەسیحییان بوو، ئاخر ئەو لەو ڕۆژەدا مەسیحی وەک منداڵێکی تازە لەدایکبوو دەبینی.

گوتی: "ئەمە دوایەمین جێژنی لەدایکبوونە کە دەیبینم، سالانێکە گەرەکمە بۆ دوایەمین جار مەسیح وەک منداڵێکی چکۆڵە ببینم و لەئاخوڕەکەدا دەس بدەم لەپێوپلە چکۆڵەکانییەوە. برا لیۆن، دەبێ بەنوێژێکی مەزن ئاهەنگی ئەم جێژنی لەدایکبوونە بگێڕم و تا ئەبەد ماڵئاوایی لێ بکەم!"

فرانسیسکۆس لەشار هاوڕێیەکی میهرەبان و ئیمانداری هەبوو ناوی جەنابی (ڤێلیتا) بوو، داوای لێ

کرد بێت بۆ لای، ئەویش بەخۆشحاڵییەوە هات و دەستە بریندارەکانی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

فرانسیسکۆس پێی گوت: "براکەم، زۆر حەز دەکەم ئەم ئاهەنگی جێژنی لەدایکبوونە لەگەڵ تۆدا بگێڕم، ئەلعان گوێڕادێرە چیم لەخەیاڵدایە. لەم دارستانەی نزیکمانەوە ئەشکەوتێک بدۆزەرەوە، براکەم، تکات لێ دەکەم شەوی جێژنی لەدایکبوون، ڕێک هەر وەک ئەوەی بەیتلەحم، گایەک و گوێدرێژێکی چکۆڵە، بۆ ئەوێ ببە، ئاخر ئەمە دوایەمین جێژنی لەدایکبوونمە و حەز دەکەم ببینم چۆن مەسیح هاکەزایی و خۆنەویستانە لەتەویلەکەدا لەدایک دەبێ تا خەڵکی ڕزگار کا و منی گوناهباریش ڕزگار کا!"

هاوڕێکەی وەڵامی دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، هەرچیت لەمن بوێ بەخۆشحاڵییەوە بەجێی دێنم، هەموو شتێک بەو شێوەیە دەبێ کە تۆ دەتەوێ."

وای گوت و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و ڕۆیشت.

فرانسیسکۆس بەشادومانییەوە پێی گوتم: "لەدایکبوونی مەسیح دەبینم، لەخاچدان و ڕابوونەوەی دەبینم و ئەوجا دەمرم. سوپاس بۆ خودا کە گوڕی ئەوەی دامێ شادومان بم بەبینینی تەواوی بازنەکە: لەدایکبوون، لە خاچدان و ڕابوونەوە!"

ئیدی لەو ساتەوەختەوە بەدوا، فرانسیسکۆس هەموو غەم و ئازارەکانی بیرچۆوە و تەواوێک خۆی بۆ جێژنی لەدایک بوون تەرخان کرد.

پێی گوتم: "برا لیۆن، یارمەتیم بدە تا دوا جێژنی لەدایکبوون بەشادومانی و ئیمانەوە یادکەمەوە!"

هاواری بۆ ئیگیدیۆ کرد: "برا ئیگیدیۆ، تۆ ببەرە یوسف، گلۆڵەیەک لۆکە وەک ڕیش بنووسێنە بەچەناگەتەوە و خۆت بەگۆچانێکەوە ڕاگرە!"

(کێدرۆ)شی هەنارد بۆ شاخ تا دوو شوان لەگەڵ خۆیدا بێنێ. کە هاتن شوانێکیان پیر و چکۆڵە و بەخۆو هەتاوبردوو، ئەوی تریان جحێڵ و بالوکەی زەردی تووکن بەگۆناکانییەوە.

فرانسیسکۆس بۆی ڕوون کردنەوە: "برایانی شوانم، لەشەوی جێژنی لەدایکبووندا، وەرن بۆ ئەو ئەشکەوتەی جەنابی ڤێلیتا پیشانتان دەدا، بەرخ و مەڕ لەگەڵ خۆتانا بهێنن. مەترسن، ئەنگۆ هیچ ناکەن، بەڵکو تەنێ لەبەر دەرکی ئەشکەوتەکەدا ڕاوەستن و خۆتان بەگۆچانەکانتانەوە بگرن و بنۆڕن بزانن چی لەناوەوە لەناو ئەشکەوتەکەدا ڕوودەدا، جگە لەوە چ شتێکی تر مەکەن. ئێوە تەنێ ئەو شوانانە بن کە لەدایکبوونی مەسیح دەبینن!"

پەیامیشی بۆ خوشکە کلارا نارد: "بەخوشکە ئاگنێس بڵێ بێت بۆ ئێرە، شتێک هەیە دەمەوێ پێی بڵێم."

گوتی: "وی دەبێتە خاتوو مەریەم، لەبەرئەوە هەڵبژاردووە چونکە ناوی ئاگنێس(*)."

منیشی نارد بۆ پۆرتیۆنکولا تا چەند قوتابییەک بانگهێشت کەم، ئەوان دەبوونە فریشتەکان و دەبوو قومات و پەڕۆ بگرن بەدەستەوە و گۆرانیی: (ستایش بۆ خودا لە سەرێ و ئاشتیی باڵ بەسەر عەرددا

(*) ئاگنۆس بەگریکی واتە داوێن پاک، پاکژ. (وەرگێڕی سوێدی).

بکێشێ و خۆشنوودیی بۆ ئینسان) بچڕن، دەبوو برا ئێرێنۆ یش لەوێ بێ و بلوێرەکەی بژەنێ و هەروەها باوکە سیلڤێستێر یشمان لەگەڵ بێ.

ئێوارەی جێژنی لەدایکبوون، جەنابی ڤێلیتا جوابی بۆ ناردین کە هەموو شتێک ئامادەیە و وەرن بەخێربێن. ئێمەیش لای نیوەشەو کەوتینە ڕێ، چەند برایەک لەگەڵمان هاتن، بێرناردۆ، جەنابی پیێترۆ، ماسیۆ و باوکە سیلڤێستێر. ئێرنیۆیش لەنزیک فرانسیسکۆسەوە دەڕۆیشت و بلوێری دەژەند.

ئاسمان تەواوێک ساماڵ بوو، دونیا ڕووناک وەکی بلوور و شەو ئارام، ئەستێرەکان هێند نزم ببوونەوە کە خەریک بوو دەیاندا لە عەرد، هەر یەکێک لە ئێمە ئەستێرەیەک بەژوور سەرییەوە بوو. فرانسیسکۆس وەکی بڵێی سەما بکا هەنگاوی دەنا و لەناکاوێکڕا ئاوڕی دایەوە.

– "براینە، ئەرێ ئەمە چ بەختەوەرییەکە، ئەمە چ شادومانییەکی مەزنە کە دراوەتە ئینسان! پێتان وایە ئێمە دەچین چی دەبینین؟ دەچین خودا وەکی منالێکی چکۆڵە دەبینین! مەریەمی پاکیژە دەبینین کە شیری خۆی دەداتە خودا! فریشتەکان دەبینین کە دادەبەزنە سەر عەرد و سترانی سوپاسگوزاریی دەچڕن! برا ئێرینیۆ بەرەکەتی منت لێبێ، دەی بلوێرەکە لەشانت داگرە و گۆرانیی (سوپاس و ستایش بۆ خودا لە سەرێ، ئاشتیی باڵ بەسەر عەرددا بکێشێ و خۆشنوودیی بۆ ئینسان) بژەنە و بچڕە!"

ئەوجا خۆی بەمنەوە گرت و گوتی: "برا لیۆن، ناتوانم، ئەم حەمکە شادومانییەم پێ هەڵناگیرێ، ئاخر بنۆڕە چۆن دەڕۆم، ئیدی پێوپلم نایەشێن، دوێنێ شەو خەونێکم بینی، لەخەونمدا مەریەمی پاکیژە منالەکەی لە ئامێزی مندا بوو!"

لەتەواوی گوندەکانی ئەو دەوروبەرەوە جوتیاران هاتبوون و بەمەشخەڵی هەڵایساوەوە کۆببوونەوە، تەواوی دارستانەکە ڕووناک ببۆوە، پێشوەخت ئەشکەوتەکە جمەی دەهات لە خەڵکی. فرانسیسکۆس دانەوێوە و چووە ژوورێ و برایانیش لەدوایەوە. ئاخوڕەکە کەوتبووە پشتەوەی ئەشکەوتەکەوە و پۆشرابوو بە کا، گایەک و گوێدرێژێکی چکۆڵەش بەئارامی لەوێ ڕاوەستابوون، لەخواردن ببوونەوە و هەنووکە کاوێژیان دەکرد. باوکە سیلڤێستێر لەبەردەم ئاخوڕەکەدا، وەک بڵێی لەبەردەم میحرابدا ڕاوەستابێ، کەوتە نزا خوێندن. لەمیانەی خوێندنەوەی ئینجیلدا، کاتێک گەیشتە پەیڤی (وە کاتێک وی کوڕە نۆبەرەکەی بوو، قوماتی کرد و لە ئاخوڕەکەدا داینا...) وای گوت و تیشکێکی شین ژوور ئاخوڕەکەی پۆشی و ئیدی هەموومان بینیمان کە فرانسیسکۆس دانەوێوە و ساوایەکی بەرزکردەوە و لە باوەشی گرت.

جوتیارەکان هاواریان کرد، مەشخەڵەکانیان ڕاوەشاندو بەدەمدا خۆیان دا بەعەردا، ئاخر موجیزەکەیان پێ بەرگە نەدەگیرا. من بۆ ساتێک سەرم هەڵبڕی و بینیم، ساواکەم بینی کە دەستە چکۆڵەکانی هەڵێنا و هێنای بەڕیش و گۆنای فرانسیسکۆسدا، پێ چکۆڵەکانی جووڵاند و بۆی پێکەنی. فرانسیسکۆس ساواکەی بەرز کردەوە و بەرامبەر مەشخەڵە هەڵایساوەکان دایناو هاواری کرد: "براینە، سەیری ڕزگارکەری دونیا کەن!" هەمووان کەوتنەخۆ و بەرەو پێشەوە شاڵاویان برد تا دەست لەو منالە پیرۆزەوە بدەن، بەڵام تیشکە شینەکە کوژایەوە و هەمدیس تاریکیی داهاتەوە، ئێمە ئیدی چیتر فرانسیسکۆسمان لای ئاخوڕەکەوە نەبینی، ئاخر ئەو ڕۆیشتبوو، منالەکەشی لەگەڵ خۆیدا بردبوو.

جوتیارەکان بەمەشخەڵە هەڵایساوەکانی دەستیانەوە شاڵاویان بردە دەرێ و لەدارستانەکەدا کەوتنە گەڕان بەدوای فرانسیسکۆسدا، بەڵام ئیدی ئەو لەچ شوێنێک نەبوو! ئاسمان خەریک بوو ڕووناک دەبۆوە، ئەستێرەی بەیان دەدرەوشایەوە و تەواوێک تەنها لەخۆرهەڵاتدا سەمای دەکرد، ئاخر ئیدی ڕووناکی لەدایک ببوو.

فرانسیسکۆسم لەدەرەوەی کوختەکەی بینییەوە، کەوتبووە سەر ئەژنۆو ڕووی کردبووە بەیتلەحم.

***

کە بۆ ڕۆژی دوایی بینیمەوە زەندەقم چوو، ئیدی جەستەی وەک هی بونیام نەمابوو، بەڵکو تۆپەڵێک ئێسکی لە جبەیەکی شڕو پڕەوە پێچراو بوو، لێوی لە سەرمادا شین هەڵگەڕا بوو.

دەستیم ماچ کرد و گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، ڕێگەم بدە داربێنم و ئاگرێکت بۆ پێکەم!"

بەڵام ئەو وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن بڕۆ دەرێ و هەموو دونیا تەی کە، گەر بینیت لە کوختەکاندا و لە ماڵی هەژارانی هەموو دونیادا ئاگرێک پێ کراوە، ئەوسا وەرەوە و ئاگردانەکەم بۆ داگیرسێنە. گەر تاقە بونیامێک لەدونیادا هەبێ لەسەرمادا هەڵبلەرزێ، ئەوا دەبێ منیش لەگەڵیدا لەسەرمادا هەڵبلەرزم!"

هێور هێور سوێی برینەکانی سەختتر دەبوون، زۆر جاران دەمبینی بۆ ئەوەی بەرگەی ئازارەکەی بگرێ خۆی لوول دەکرد. سەری هەڵدەبڕی و تەماشای دەکردم، هەمیشە ڕوخساری بەو ڕووناکیی نەمرییە پرشنگی دەدایەوە.

پێی دەگوتم: "ئێشی هەیە!"

– "کێ؟"

– "ئەو پیاوە!"

وای دەگوت و ئاماژەی بۆ سینگی خۆی دەکرد، ئاماژەی بۆ دەست و پێوپلی خۆی دەکرد.

شەوێکیان کوێرە مشکێک لەدەرگا لەگرێژنە چووەکەی کوختەکەوە هاتە ژوورێ و کەوتە گاز لێگرتن و کرۆژتنی پێوپلە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆس. فرانسیسکۆس لە خەو ڕاپەڕی و گوێم لێی بوو هێور و ئارام، وەک ئەوەی لەگەڵ زارۆکێکدا بدوێ، لەگەڵ مشکەکەدا کەوتە قسان. پێی گوت: "مشکە کوێرەی برام، ئازاری دێ! مشکە کوێرەی برام، تو خودا بڕۆ، ئاخر ئازاری هەیە!"

بەیانییەکیان بینیم ڕووت و قووت لەسەر حەسیرەکەی ڕاکشاوە و هەڵدەلەرزێ.

گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، هەوا بێ ئەندازە ساردە، بۆچی خۆت ڕووت کردۆتەوە؟"

بەدگانەچۆقەوە وەڵامی دامەوە: "بیر لەو برایانەم دەکەمەوە لە تەواوی دونیادا کە سەرمایانە و من ناتوانم گەرمیان کەمەوە، لەبەر ئەوە دەمەوێ لەگەڵ ئەواندا سەرمام بێ!"

ڕۆژی دواتر پێی گوتم: "بڵێی ئەو برایانە چییان بەسەر هاتبێ کە بۆ ڕاگەیاندنی پەیڤی خودا چوونەتە دەرێ؟ ئەو کاتەی نووستووم و ئەو کاتەشی بێدارم ئەوانەم هەر لە خەیاڵدان. کوێرە مشکێکی برا دێ و بۆ ساتێک لەو خەیاڵەم دەپچڕێ، بەڵام مشکەی برام میهرەبانە و کە پێی دەڵێم بڕۆ، ئیدی بەڕێی خۆیدا

دەڕوا. وا ئەلعانیش دانیشتووم و چاوەڕێ دەکەم. چاوەڕێی چی؟ چاوەڕێی ئەوەی کەسێک بێ و پەیامێکم بۆ بێنێ!"

هێشتا قسەکەی تەواو نەکردبوو، کێدرۆ، کە یەکێک لە خاکیترین و خۆشەویستترین براکان بوو، لەبەر دەرگاکەوە وەدیارکەوت، پێپەتیی و جەستەی تژیی بەبرین و شەڵاڵ بەشادومانیی. لە یەکەمین ساڵانی برایەتییمانەوە بەخۆی و سوعبەتەکانییەوە هات بۆ لامان. جارێکیان برایەکمان نەخۆشکەوتبوو، لە حەژمەت (تا) وڕێنەی دەکرد و دەیگوت: "ئاخ، گەر ڕانی بەرازێک هەبایە!" کێدرۆ گوێی لەو قسەیە بوو، دەمودەست خۆی گەیاندە دارستانەکە، لەوێ بەرازێکی بینی بەڕووی دەخوارد، بەرازەکەی کوشت و ڕانی لێ کردەوە و ئەوسا بۆ پۆرتیۆنکولا گەڕایەوە، ڕانەکەی برژاند و خستییە بەردەم برا نەخۆشەکەمان. فرانسیسکۆس بەوەی زانی و سەرزەنشتی برا کێدرۆی کرد. پێی گوت: "براکەم، چما نازانیت نابێ دەس بۆ ماڵ و موڵکی خەڵکی ببرێ؟ باشە بۆچی ئەمەت کرد؟"

– "لەبەرئەوەی ئەو ڕانە بەرازە براکەمانی شەفا دا، بۆیە هەست بەچ عەزابی ویژدانێک ناکەم گەر ڕانی سەد بەرازیش ببڕم!"

–" بەڵام ئاخر ئەلعان شوانەی داماو کەوتۆتە گریان و شین و شەپۆڕ و هەموو دارستانەکەی بۆ دۆزینەوەی ئەو کەسەی کە ئەوهای بەسەر بەرازەکەیدا هێناوە، تەی کردووە!"

– "برا فرانسیسکۆس، کەوایە خۆم دەچم و بەدوایدا دەگەڕێم و دەیدۆزمەوە، خەفەت مەخۆ، لەگەڵی پێکدێین!"

وای گوت و بەرەو دارستانەکە ڕای کرد، شوانەکەی بینی و باوەشی پێداکرد. پێی گوت:"براکەم، من ڕانی یەکێک لە بەرازەکانتم بڕی، تووڕە مەبە، گوێم بۆ ڕادێرە. ئاخر خودا بەرازەکانی بۆ بونیام ڕەوانەکردووە، یەکێک لەو بونیامانە نەخۆش کەوت و هاواری کرد: چاک نابمەوە تا ڕانە بەرازێک نەخۆم. دەی منیش بەزەییم پێیداهاتەوە، ڕام کرد و ڕانە بەرازەکەم بۆ هێناو بۆم برژاند، هەر کە خواردی نەخۆشییەکەی پەڕاند، ئەلعانیش دوعا بۆ خاوەن بەرازەکە دەکا و لەخوداش دەپاڕێتەوە لەو گوناهەی ببوورێ، کەواتە تووڕە مەبە، دەی وەرە با باوەش بەیەکدا بکەین، ئێمە هەموومان براین، هەموومان زارۆکی خوداین. تۆ خۆتت بەختەوەر کرد، ئاخر تۆ کارێکی خێرت لەپێناوی خودادا ئەنجامدا و منیش لەئەنجامدانی ئەو کارە خێرەدا یارمەتیم دایت، دەی وەرە و باوەشم پێداکە!"

شوانەیش کە یەکەم جار تووڕە بوو، وردە وردە هێوربۆوە، باوەشی بەکێدرۆدا کرد و ماچی کرد. گوتی: "دەتبوورم، بەڵام گەر خودات خۆش دەوێ، لەمەولا شتی وەها مەکە!"

کاتێک فرانسیسکۆس چیرۆکەکەی کێدرۆی سەبارەت بەوتووێژەکەی خۆی لەگەڵ کابرای شواندا ژنەفت، لە دڵەوە دای لەقاقای پێکەنین. گوتی: "حەیف، کە دارستانێکی پڕ لەکێدرۆی وەک تۆمان نییە!"

ئەلعانیش کێدرۆ پەیامێکی گرنگی بۆ ئێمە پێبوو، چونکە دیقەتی دەداین و چاوانی دەبریسکایەوە. بەری دەستی هێنا بەدەمیداو گوتی:

– "باوکە فرانسیسکۆس، من لە (ڕیمینی)یەوە دێمەوە، نازانم چۆن بتوانم هەموو ئەو شتانە بگێڕمەوە کە بەرلەوەی بێم بۆ ئێرە، بینیومن و ڕووبەڕووم بوونەتەوە! باوکە فرانسیسکۆس، دیاربوو گوندنشینەکان من بەتۆ تێگەیشتبوون، ژن و پیاو، یەک لەدوای یەک بەرەو لام ڕایان دەکرد تا دەستم ماچ کەن، نەخۆشەکانیان لەگەڵ خۆدا هێنابوو تا شەفایان بدەم، بەڵام چۆناوچۆنیی دەمتوانی شەفایان دەم؟ دەستم دەنایە سەر سەریان، هەر وەک ئەوەی تۆ دەیکەیت، بەڵام خەیاڵم لای شتێکی تر بوو، خەیاڵم لای ئەوە بوو چۆن بتوانم لەو هەموو خەڵکە خۆم ڕزگارکەم کە هاواریان دەکرد و هوتافیان دەکێشا و شاڵاویان دەهێنا تا پێوپلم ماچ کەن. ڕۆژێکیان فێڵێکم بۆ هات. ئەوە بوو کاتێک لە گوندێک نزیک دەبوومەوە–گوندێکی نزیک ڕیمینی – زانیم خەڵکێکی زۆر هاتوونەتە دەرێ تا ببینن. باشە چیم کردبا؟ دوو منداڵم بینی تەختەیەکیان لەشێوەی ئەسپە دارینەدا دانابوو، لەملاولایەوە دانیشتبوون، لەسەری بەرز دەبوونەوە و نزم دەبوونەوە و پێدەکەنین. دەسوبرد بەرەو لایان ڕام کرد. گوتم: (منداڵینە، منیش دەمەوێ گەمە بکەم، ئێوە هەردووکتان لەسەر لایەکی دانیشن و منیش هەر خۆم بەتەنها لەسەر لاکەی تری دەبم و بەرزو نزمتان دەکەمەوە!" ئەوسا کەوتینە هەڵبەز و دابەز و پێکەنین. زیارەتکەران هاتن، قەشە بەئینجیلێکی لە بەرگی زیوین گیراو و چڵە ئاوی پیرۆزەوە لەپێشیانەوە بوو، کاتێک منیان بینی گەمە دەکەم و پێدەکەنم، ڕوخساریان تێکچوو، چاوەڕێیان کرد تا من لەگەمەکەم ببمەوە و ئەوسا بکەومە بەرەکەتپێدان و شەفادانی ئەو چەند نەخۆشەی کە لەگەڵ خۆیاندا هێنابوویانن، چاوەڕێ بوون و هەر چاوەڕێ بوون تا من لەسەر ئەسپە دارینەکە هەستم! ئاخرییەکەی بەتووڕەیی گوتیان: "حاشا ئەمە قەدیس نییە، بەڵکو شێتە! دەی وەرن با بەرێگەی خۆماندا بڕۆین!" وایان گوت و ڕۆیشتن. دەی منیش لە خودام دەویست! ئەوسا لە ئەسپە دارینەکە هاتمە خوارەوە و ڕێگەی ڕیمینی یم گرتە بەر!"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

– "برا کێدرۆ، بەرەکەتی من یاوەرت بێ، باشترە خەڵکی بەشێتمان بزانن وەک لەوەی بەقەدیسمان بزانن. ئەمەیە خۆنەویستیی پیرۆز!"

پرسیم: "برا کێدرۆ، باشە تۆ چیت دەکرد لە ڕیمینی؟ دیارە شتی زۆر لە هەگبەکەتایە بۆمانی بگێڕیتەوە!"

– "زۆر، براکەم زۆر زۆر، موجیزەیەکی گەورە! گەر بەچاوانی خۆم ئەوەم نەدیبا، ئەوا هەرگیز باوەڕم نەدەکرد. بیرتان دێتەوە لەپۆرتیۆنکولا قوتابییەکی ڕەنگپەڕیومان هەبوو ناوی (ئانتۆنیۆ) بوو. باشە، خودایە تۆبە، هەنووکە وی بۆتە قەدیس! ئا، ئا قەدیسێک کە موجیزە دەنوێنێ! باوکە فرانسیسکۆس، ئەویش وەک تۆ کە جارێکیان پەیڤی خودات بەگوێی تەیرەکاندا دا، ئەویش لە ڕیمینی پەیڤی خودای بەماسییەکان ڕادەگەیاند، پێمەکەنە، من بەم هەرتک چاوانەی خۆم ئەوەم بینی. لەو شوێنەی ڕووبارەکە دەڕژێتە زەریاوە، ئانتۆنیۆ ڕاوەستابوو، خۆزگە دەتانبینی، نەدەناسرایەوە، درێژ و باریک، گۆنا بەقووڵاچوو، چاوانی دەتگوت دوو کونی ڕەشن، وا پێدەچوو کوێر بێ، دەستەکانیشی – خودای گەورە – هەرگیز دەستێکم لە ژیانمدا نەبینیوە هێندە درێژ و پەنجە گەلێکم نەبینیوە هێندە باریک و گورج بن،

گۆچانێکی بەدەستەوە و دەستی دوو قەد لە گۆچانەکەیەوە ئاڵابوو. خەڵکانێکی زۆر لەدوایەوە ڕاوەستابوون و زوربەشیان خەڵکانی بێ ئیمان بوون. ئانتۆنیۆ پێی گوتن: (دوام کەون، من دەچم بۆ قەراغ زەریا، وەرن لەوێ ببینن ئەو پەیڤانەی کە من بەگوێی خەڵکیدا دەدەم، تاقە پەیڤ و ڕاسترین پەیڤن، وەرن و بەچاوانی خۆتان ببینن و ئەو کات ئیمان دێنن!)

ئەوانیش دوای کەوتن و بەرەو خواربوونەوە بۆ قەراغی زەریا و منیش لەگەڵیاندا چووم. ئانتۆنیۆ دانەوییەوە و پەنجەکانی بەئاوی زەریا تەڕکرد و خاچی کێشا، ئەوجا تا ئەژنۆ چووە ئاوەکەوە و بەدەنگێکی بەرز هاواری کرد: "ماسییەکانی برام لەزەریا و ڕووباردا، بەناوی باوکی ئاسمانمان سوێندتان دەدەم، وەرن و گوێ لەپەیڤی حەقی خودا ڕادێرن!" هەر کە وای گوت، زەریا کەفی چڕاند، ڕووبار سەری کرد و ماسییەکان هێور هێور کۆبوونەوە، هەندێکیان لەدووری دوورەوە هاتن و هەندێکیان لە قوڵاییەوە سەریان دەرهێنا، هەموو جۆرە ماسییەکیان تێدابوو: ماسیی دڕکدار، نقە، دۆلفین، نەهەنگ، ماسییە موسا، ماسیە باڵدار، شمشێرە ماسیی، سوورە ماسی، ماسییە بەردینە، بۆقە زەریایی، ماسییە سکۆڤیل و ماسییە ئاڵتوونیی... ئاخر چۆن دەتوانم ئەو هەموو جۆرە بژمێرم، ماسیگەلێک کە لە شوێنێکدا دەژین، ماسیگەلێک کە سەریان لە کەفی زەریاوە دەهێننەدەر، ماسیگەلێک کە وەک ئاژەڵی دڕندە بەدووی نێچیرەوەن، ڕووبار و زەریا جمەیان دەهات لەماسی، ماسییە چکۆڵەکان ڕیزی پێشەوەیان گرت، ماسییە مامناوەنجییەکان لەدوای ئەوانەوە و ماسییە گەورەکانیش دوور لەقووڵایی ئاوەکەدا، هەموویان سەریان لە ئاوەکەوە هێنابووە دەرێ و گوێیانڕادێرابوو. کاتێک هەمووان کۆبوونەوە، ئانتۆنیۆ دەستی ڕایەڵ کرد و بەرەکەتی دان و دەسوبرد بەدەنگێکی بەرز کەوتە نوتقدان: "برایانی ماسیم، ئێوەم بانگ کردووە تا هەموومان پێکەوە سوپاسی باوکی ئاسمانمان بکەین، سوپاسی کەین بۆ ئەو هەموو بەخشندەیی و شادومانییە، بۆ ئەو هەموو سەروەتەی کە بەخشیویەتییە ئەنگۆ! ئاو توخمێکی سێینەی بەرەکەت دراوە، توخمێکی زوڵاڵ و پاکژ و ڕوونە. کاتێک هەتاو بێ و ئاو ئارام بێ، ئەنگۆ دێنە سەر ڕووی ئاوو گەمە دەکەن، کاتێک کە زریانیش دەبێ، ئێوە دەچنە قووڵایی ئاوەوە، دەچنە ئەو شوێنەی کە هێور و ئارامە و لەوێ لەزەت دەبەن. برایانی ماسیم، خودا چ ڕەنگ و چ زیرەکی و چ جوانییەکی بەئەنگۆ بەخشیوە! کاتێک لافاوی گەورە هات و هەموو ئاژەڵانی سەر عەردی غەرق کرد، بەتەنێ ئێوە بوون کە هێور و دڵنیا لە ئاوەکەدا مەلەتان دەکرد. کاتێک (یۆناس) پێغەمبەریش کەوتە زەریاوە، ئەوە ئێوە بوون داڵدەتان دا و دوای سێ ڕۆژان گەڕانتانەوە بۆ سەر عەرد. ئێوە بەدرەوشەترین زێڕ و زیوی ئاون، خودا بێ ئەندازە ئێوەی خۆش دەوێ، ناخوازێ قڕتان تێ کەوێ، ئێوە نەمرن بەو هەزاران گەرایەی کە دای دەنێن. سەرتان هەڵبڕن و سوپاسی خوداکەن، بەرەکەتی منتان لێ بێت، ئەمێستایش خودا حافیز!"

ماسییەکان دەمیان کردەوە و جووڵاندیان، ڕەنگە باڵۆرەیەکیان چڕیبێ و بەڵام من گوێم لێ نەبووبێ. پاشان هەموویان بەشادومانییەوە بڵاوەیان لێ کرد و کلکیان ڕادەوەشاند، زەریا و ڕووبارەکەش کەفیان دەچڕاند. خەڵکەکە تاسان، کەوتن بەسەر پێی ئانتۆنیۆدا. هاواریان کرد: (برا ئانتۆنیۆ تۆ ڕاست دەکەیت، ماسییەکان دەنگی تۆیان ژنەفت، ئەی ئیتر ئێمە چۆن دەبێ نەیژنەفین؟ بڕۆ و ڕێنوێنمان بە!)

ئیدی ئانتۆنیۆ لەپێشەوە ڕۆیشت و ئێمەیش هەموومان بەخۆشحاڵی بۆ ڕێمینی گەڕاینەوە، چووینە کلێسا و سوپاسی خودامان کرد."

ئەو قسانە ئارەقەیان بەکێدرۆ کردبۆوە. وەک ماسییەک کە هەر ئەلعان لە زەریاوە هاتبێتە دەرێ، جەستەی بریقەی دەدایەوە.

فرانسیسکۆس بەورووژاویی دەستی هەڵبڕی. گوتی: "سوپاس بۆ خودا، من دەمرم و یەکێکی تر لەدایک دەبێ، نەمرە تۆوی خودا لەسەر عەرد. من ئیتر لەوەندە زیاتر ناتوانم، ڕووناکی چاوانم کوژاونەتەوە، وەک خۆرێک ڕوو لە ئاوابوونم. بەڵام ئەو جحێڵە، تژییە لە گوڕ و شادومانی و ئاگر، ئەو خۆرێکە کە هەڵدێ، سڵاوی لێ بکەن!"

ئەوجا دەستی بەرەو ڕێمینی هەڵبڕی.

– "برا ئانتۆنیۆ سەرکەوتوو بیت، بەبەرەکەتی منەوە بەرەو ئەو جێگایانە بچۆ کە من نەمتوانیوە بچم!"

هەموومان بێدەنگ بووین. چاوانم لێکنا، خۆرێکم بینی ئاوادەبوو، خۆرێکم بینی هەڵدەهات، تفتی و تاڵی و هەرا و زەنایەک لە دڵمەوە سەریان دەکرد. چاوانم کردنەوە و بەمیهر و سۆزێکی بێ ئەندازەوە لە فرانسیسکۆسم ڕوانی. هەنووکە سەری داگرتبووە نێوان ئەژنۆکانی و لەنەشوەیەکدا ڕۆچووبوو، ئاخر ئەو ئیدی هیچی نەدەژنەفت، هیچی لەدەوروبەری خۆیدا نەدەبینی، ئەو ئیدی دوور کەوتبۆوە.

کێدرۆ چاوێکی لێ داگرتم، دانەویمەوە تابزانم دەیەوێ بڵێ چی، گوتی: "دەچم دار دەهێنم تا ئاگرێک بکەمەوە!"

– "ئەو ئاگری ناوێ برا ئانتۆنیۆ، نایەوێ خۆی گەرم کاتەوە، ئاگر مەکەرەوە، دوایی گلەییمان لێ دەکا!"

– "با گلەییمان لێ بکا، من خۆم دەمەوێ گەرمم بێتەوە!"

بەپرتاو چووە دەرێ و دوای ساتێک بەباوەشێکی پڕ لە دار و چیلکەوە گەڕایەوە، دار و چیلکەکانی خستە نێو ئاگردانەکەوە و ئاگری کردەوە. فرانسیسکۆس نوقووم لە ئەفسووندا و نە ئێمەی دەبینی و نە قسەکانیشمانی دەژنەفت. بڵێسەی ئاگرەکە بەرز بۆوە و کوختەکەی ڕووناک کردەوە، من بەتاسەوە خۆم لە ئاگردانەکە نزیکخستەوە، پشت و زگ و دەست و پێوپلم دایە بەر تینی ئاگرەکە، تەواوێک گەرمم بۆوە و چێژی گەرمایی گەیبووە مۆخی ئێسکەکانیشم. ئەوسا من و کێدرۆ لەبەر ئاگرەکەدا دانیشتین و بەدزێوە زەردەخەنمان دەهاتێ، ناو بەناو سەرنجێکمان دەدایە فرانسیسکۆس تا بزانین چما هەست بەتینی گەرماکە دەکا و کەنگێ دەکەوێتە لۆمەکردنمان.

کێدرۆ ئامۆژگاریی کردم: "برا لیۆن، تۆ دەبێ زۆری لێ بکەیت، شەوانە کە دەنوێ، ئاگر بکەوە و وا بنوێنە نەتزانیوە، خواردنی بدەرێ، بێ ئەوەی بەخۆی بزانێ لە جبەکەیەوە بپێچە، مەهێڵە هیچی لێ بێت، ئاخر ئێمە لە کوێ دەتوانین ڕێنوێنێکی وەکی ئەومان دەسکەوێ کە ڕێک بەرەو بەهەشتمان بەرێت، چما تۆ بیرت لەمە کردۆتەوە؟"

– "ئاخر ئەو خۆی نایەوێ، برا کیدرۆ من ناتوانم وا بکەم، منیش لەگەڵ ئەودا سەرمام دەبێ، منیش

لەگەڵ ئەودا برسیم دەبێ!"

– "برا لیۆن ئافەرینت دەکەم کە ژیانێکی ئەوها سەختت لەگەڵیدا دابەش کردووە، ژیانێک کە سەروو توانای بونیامە، ئەرێ چۆن دەرەقەت دێیت؟"

– "دەرەقەت نایەم برا کێدرۆ، زۆر لەخۆم دەکەم و زیاد لە توانای خۆم سەرف دەکەم، ئەمەش لەئیمانەوە نییە، بەڵکو لەغیرەتەوەیە، شەرم دەکەم بگەڕێمەوە، ئەگینا دەگەڕامەوە!"

– "شەرم لە کێ؟"

– "لە هەمووان، لە خودا، لە خەڵکی، لە خۆم!"

– "چما ناتەوێ ناو بەناو لەجێژنێکدا خواردنێکی خۆش بخۆیت، قومێک شەراب بخۆیتەوە؟ لە نوێنێکی نەرمدا بنوویت؟ ئاخر خودا هەموو ئەوانەی بەخشیوەتە ئینسان، حەیفە دەسبەرداریان بیت. سوپاس بۆ خودا من ژیانێکی خۆش بەسەر دەبەم، هەر لەبەرئەوە کاتێک نوێژ دەکەم و سوپاسی خودا دەکەم، نزاکانم هەر بەتەنێ لە دڵمەوە نایەنە دەرەوە، بەڵکە لە زگ و دەست و پێوپلە گەرمداهاتووەکانیشمەوە، لە تەواوی جەستەمەوە دێنە دەرێ. برا لیۆن، هەموو نهێنییەکە ئەوەیە کە فەزیلەت یەکانگیری حەز و چێژ بکەیت!"

زەردەخەنەیەکم هاتێ. گوتم: "ئای برا کێدرۆ، گەر تۆ پێشەوامان بایت، ئەوسا هەموومان باشخۆر و زگ تێر دەچووینە دۆزەخەوە!"

کێدرۆ زاری هەڵێنا بۆ ئەوەی وەڵامم بداتەوە، بەڵام گوێمان لە فرانسیسکۆس بوو جووڵا، هەناسەمان لە خۆ بڕی و دڵمان کەوتە تەپە تەپ. ئاوڕی دایەوە، ئاگرەکەی بینی و هاوارێکی لێ هەستا.

– "ئەوە چییە؟ کێ ئاگری کردۆتەوە؟ خێرا ئاو بێنن و بیکوژێننەوە!"

کێدرۆ باوەشی کرد بەئەژنۆکانی فرانسیسکۆسدا و گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، ئەی حەواری ئەڤین، ئەوە خوشکە ئاگری ئێمەیە، بۆچی دەتەوێ بیکوژیت؟ چما بەزەییت پێیدا نایەتەوە؟ ئاخر ئەویش کیژی خودایە و خێری ئێمەی دەوێ، هەر لەبەر ئەوەیشە هاتووە و لەئاگردانەکەدا دانیشتووە. گوێ ڕادێرە چۆن هاوار دەکا، گوێت لێیەتی؟ برا فرانسیسکۆس، ئەو دەڵێت، منیش مەخلوقی خودام، مەمکوژن!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، وشەکانی کێدرۆ ڕۆچووبوونە دڵییەوە.

بەپێکەنینەوە گوتی: "برا کێدرۆ، تۆ بونیامێکی بێژیت، ئەوەتا هاتیت و بەفێڵەکانت قلێپت کردینەوە!"

ئەوجا ڕووی کردە ئاگرەکە، گوتی: "خوشکی ئاگرم، ببوورە، من لە کوختە هەژارانەکەم وەدەرت نانێم، بەڵام تکات لێ دەکەم، جارێکی تر مەگەڕێرەوە بۆ ئێرە!"

وای گوت و بەرەو لای دەرگاکەوە چوو، لەوێدا و لە دوور دووری ئاگرەکەوە دانیشت.

***

ڕۆژی دواتر شەبەق فرانسیسکۆس کێشای بەپێمدا.

– "برا لیۆن هەستە، کوختەکە زۆر گەرمە، جێگەکەمان ڕاحەتە، وەرە دەچین بۆ کلێسای قەدیس دامیانۆ. کوختێک لە دەرەوەی کلێساکە هەیە، دەخوازم لەوێ بمێنمەوە، ئەی تۆ لەوێ دەمێنیتەوە؟ بەرگە دەگریت؟ بزانە گوڕی ئەوەت هەیە یان نا؟ بۆ هەر کوێیەک دەچیت ئازادیت. ئاخر من زۆر ئازارم داویت، ئەی شێری خودا ببوورە!"

لەڕاستیدا زۆر ئازاری دابووم، بەڵام لەئەڤینە گەورەکەیەوە ئازاری دابووم. قنج هەستامە سەر پێیان.

– "باوکە فرانسیسکۆس، بۆ هەر کوێیەک بچیت منیش دێم، ئاخر تازە کەشتییەکەم سووتاندووە و ئیدی چ ڕێگەی گەڕانەوەم نییە!"

– "کەواتە برا لیۆن دەی بەڕێ کەوە با بڕۆین، منیش کەشتییەکەم سووتاندووە و چ ڕێگەی گەڕانەوەم نییە! وەرە ژێر باڵم تا نەکەوم، هێشتا دونیا تاریکە!"

سەرمایەک بوو وێنەی نەبوو، ئاسمان تاریک و شینباو، تەواوی ئەستێرەکان لەڕووناکیی تەنکی بەیاندا کوژابوونەوە، تەنێ ئەستێرەی زوهرە نەبێت کە هێشتا خۆشحاڵ و شادومان، چاوەڕێ بوو خۆر بەنێو درەوشانەوەی ئەمدا هەڵبێ. هێشتا چ تەیرێک نەکەوتبووە چریکە، تەنێ کوکوختییەک نەبێ کە لە دوورەوە دەیخوێند.

گوتم: "هەڵبەت تەیرەکان ئەلعان لەزستاندا برسییانە هەر بۆیە ناچریکێنن. باوکە فرانسیسکۆس، چما ئینسانیش هەر ئاوها نییە؟ ئاخر ئێمەیش پێویستە بخۆین تا ئەو خواردنە بکەینە عیبادەت و گۆرانی!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ. گوتی: "برا لیۆن، هەمیشە خەیاڵت بەلای خواردنەوەیە، ئەم قسانە ڕاستن گەر بۆ یەکێکیان بکەیت باوەڕی بەخودا نەبێت، بەڵام بۆ ئەو کەسانەی باوەڕیان بەخودا هەیە، پێچەوانەکەی ڕاستە، ئاخر بۆ ئەمانەی دوایی عیبادەت خۆراکە و تێریان دەکا!"

ئێمە دەدواین و دونیا ڕووناک بۆوە، لای خۆرهەڵاتەوە سوورایی دا. هەر عەینەن لەو کاتەیدا کە بەژێر دار سنەوبەرێکی چڕدا تێدەپەڕین، تەیرێکی سترانخوێن ڕووناکی لەسەر پێڵووە لێکنراوەکانی هەست پێ کرد، خەبەری بۆوە و ئەوجا دای لە چریکە.

فرانسیسکۆس گوتی: "ڕۆژ باش کلاوکوڕەی برام، وەرە و دەچین بۆ دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ، لەگەڵماندا وەرە!"

کلاوکوڕەکە فڕییە مابەینی پەلکەکان، باڵەکانی ڕاوەشاند تا گەرمیان دابێنێ و ئەوسا بەچریکە چریکەوە بەرەو ئاسمان دای لە شەقەی باڵ.

فرانسیسکۆس گوتی: "ئاسمان دەیری قەدیس دامیانۆی کلاوکوڕەکانە، بەهیوای یەکتر بینینەوە!"

کاتێک گەیشتینە دەیرەکە، خوشکان هێشتا لە نوێژی بەیانی بوون، ڕووناکی هەڵایسابوو، لەسەر نووکی پێ چووینەپێش، لەبەر پەنجەرە چکۆڵەکەی نزیک میحرابەکەدا ڕاوەستاین و گوێمان بۆ ئەو دەنگە ناسکە ژنانەیە ڕادێرا کە گۆرانی بۆ ئەڤینی خودا دەچڕیی.

فرانسیسکۆس بەچاوانێکی فرمێسک تێزاوەوە گوتی: "برا لیۆن، ئەمە چ بەختەوەرییەکە، ڕووناکی، کلاوکوڕە، نوێژی بەیانی، بووکەکانی مەسیح کە بەرلەوەی دونیا خەبەری بووبێتەوە، ئەوان خەبەریان

بۆتەوە و گۆرانی ئەڤینی بۆ دەچڕن! من دەنگی خوشکە کلارا دەبییەم!"

نوێژەکە کۆتایی هات و خوشکان بەڕووپۆشە سپییەکانیانەوە هاتنە هەیوان، کاتێک فرانسیسکۆسیان بینی، وردە هاواری خۆشحاڵییان لێ هەستا، دەتگوت کۆتری برسین و دانەوێڵەیان بینیوە. یەکەمین کەس کە نزیک بۆوە خوشکە کلارا بوو، دەستە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆسی گرت و فرمێسک پۆشی کرد.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس... باوکە فرانسیسکۆس..." قوڕگی گیرا بوو.

– "خوشکە کلارا، دەخوازم چەند ڕۆژێک لەلاتان بمێنمەوە، هاتووم سڵاوێکتان لێ بکەم و ماڵئاواییتان لێ بکەم و بڕۆم، ئەی سەرەک دەیری ئیماندار، مۆڵەتم دەدەنێ لەو کوختەی نزیک دەیرەکەتان بمێنمەوە؟"

خوشکە کلارا لەفرانسیسکۆسی ڕوانی و دڵۆپ دڵۆپ فرمێسک لەچاوە درشتەکانییەوە ڕژایە خوار.

– "باوکە فرانسیسکۆس، کوختەکە و دەیرەکە و هەموو ئێمەی خوشکان لە خزمەتتداین، ئەمرکە!"

دایکە پیرەکەی فرانسیسکۆس هاتە پێشەوە. گەلێک پیر و لاواز ببوو، بەهۆی شەونخوونیی و ڕۆژووەوە ڕەنگی پەڕیبوو، بەڵام ڕوخساری پرشنگی دەدایەوە بەبەختەوەری. ئەویش دانەوێوە و دەستی کوڕەکەی ماچ کرد، فرانسیسکۆسیش دەستی نایە سەر سەری و بەرەکەتی دا. لەبەرخۆیەوە گوتی: "دایکە... دایکە... خوشکە پیکا..."

دوو خوشک کەوتنەخۆ تا بچن کوختەکە ڕێکخەن، بەڵام خوشکە کلارا لێ نەگەڕا.

گوتی: "دەخوازم خۆم ڕێکی خەم. گسکێک و سەتڵێک ئاو و چەند ئینجانەیەکم بدەنێ لەوانەی لە هۆدەکەم هەن، چرایەک و قەفەس و ئەو بولبولەیش کە پێرێ سەرەک قەشە پێی بەخشین!"

کفت و شەکەت فرانسیسکۆس لەسەر عەردەکە و لەژێر پەنجەرە چکۆڵەکەی نزیک میحرابەکەدا دانیشت و چاوەڕێ بوو. دایکی چووبووە قوژبنێکی حەوشەوە و بەعەزاب و شانازییەوە لەکوڕەکەی دەنۆڕی، لێوی فرانسیسکۆس و دەست و پێوپلی لەسەرمادا شین هەڵگەڕابوون، یەکێک بەتانییەکی هێنا و پیای دا، بەڵام ئەو لەخۆی کردەوە. هەوڵی دا هەستێتە سەرپێ بەڵام نەیتوانی، دوو خوشک بەپەلە چوونە پێشێ، چوونە ژێر باڵی و هێور و بەهەنگاوی ورد بەرەو کوختەکەیان برد. کلارا حەسیرێکی بۆ داخستبوو، لەسەر حەسیرەکەش دۆشەکێکی کا و سەرینێکی نەرم. خوشکان فرانسیسکۆسیان لەوێ دانا و پاشان ڕۆیشتن. ئێمەیش هەردووکمان هەمدیس تەنها ماینەوە.

دانەویمەوە و لێم پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس هیچت پێویستە؟"

– "برا لیۆن چیم پێویست بێ؟ لەوە زیاتر چی ترم بوێ؟ ئاخر من هەموو شتێکم هەیە!"

چاوانی لێک نا، وەک ئەوەی ماڵئاواییم لێ بکا ئیشارەتێکی بۆ کردم.

بەدرێژایی شەو خەو نەچووە چاوانی، وڕێنەی دەکرد، نێوچەوان و دەست و تەواوی جەستەی وەک ئاگر دەسووتا. بۆ بەیانی لای نیوەڕۆکەی چاوانی کردەوە.

– "برا لیۆن، بەخوشکان بڵێ نەیەن بۆ دیدەنیم، دەمەوێ تەنها بم، پێیان بڵێ هیچم پێویست نییە. من ئارامیم دەوێ، ئارامی و چ شتێکی تر نا، نە ئاگر، نە خواردن، تەنها هێوری و ئارامی!"

سەرینەکەی هەڵگرت و فڕێی دا.

– "برا لیۆن، ئەوە هەڵگرە، فڕێی دە. هەناسەی شەیتانی تێدایە، بەدرێژایی شەو لێ نەگەڕاوە بنووم، بەردێکم بدەرێ بیکەمە سەرین!"

دەستی نایە ناو دەستم، وەکی ئاگر دەسووتا.

– "برا لیۆن، ئەی هاوڕێکەم، ئەی برای ڕۆژانی جەنگم، بمبوورە..."

وای گوت و چاوانی لێک نا.

چوومە دەرەوە و لە نزیک کوختەکەوە دانیشتم و گریام، کپ و هێور گریام تا گوێی لەگریانەکەم نەبێ. خوشکە کلارا هات و نزیکم بۆوە.

– "برا لیۆن چ بکەین؟ چۆن بتوانین بەزیندوویی ڕایگرین؟"

– "خۆی نایەوێ، خوشکە کلارا ئاخر خۆی نایەوێ ئیتر بژی، ئەو دەڵێ، سەفەری هەڵگژان کۆتایی هاتووە. ئاخر بەبەرزاییەوە، لەترۆپکدا لەخاچدان هەیە، ئیدی ئەو لەخاچ دراوە. ئەلعان ئەو تەنها چاوەڕێ و پەلەی تەنێ یەک شتییەتی، ئەویش ڕابوونەوەیە!"

– "برا لیۆن، ئەوە واتە مردن؟"

– "بەڵێ خوشکە کلارا، مردن!"

خوشکە کلارا هەناسەیەکی هەڵکێشا و سەری دانەواند. دوای ساتێک گوتی: "دەشێ بولبولەکە شتێک زیاتر لە ژیاندا گلی بداتەوە. بەدرێژایی دوێنێ هەر خوێندوویەتی؟"

– "نا خوشکە کلارا، هەڵبەت ترساوە!"

– "گەر بەسەر ترسەکەیدا زاڵ بێ و بکەوێتە گۆرانی، ڕەنگبێ باوکە فرانسیسکۆس نەیەوێ وا زوو بمرێ!"

من هیچم نەگوت، بەڵام دەمزانی کە فرانسیسکۆس گوێی لە گۆرانییەکی تر بووە، گۆرانییەکی زۆر بەچێژتر و نەمرتر لەژوور ئاسمانەوە، لەژوور ئەستێرانەوە کە بانگی کردووە. ئەو ئیدی دەرکی قەفەسەکەی کردۆتەوە تا ڕۆح بدا لە شەقەی باڵ و هەڵفڕێ، هەڵفڕێ و لەگەڵ ئەو ڕۆحگەلەدا یەکانگیر بێ کە گۆرانی دەچڕن.

لە سێیەمین ڕۆژدا تاکەی زیاتر تاوی سەند، گۆنا ڕەگپەڕیوەکانی سوور هەڵگەڕان، لێوی وشکتر هەڵگەڕا، لێکدا لێکدا ڕادەچڵەکی، زاتێکی نەبینراوی دەبینی و وڕێنەی دەکرد. لای کازێوە کوتوپڕ لای بۆ کردمەوە و گوتی:

– "برا لیۆن، لە کوێیت، من ناتبینم؟"

– "ئەوەتام لە لاتەوە باوکە فرانسیسکۆس، ئەمرکە!"

– "چما قەڵەم و مەرەکەبت پێیە؟"

– "باوکە فرانسیسکۆس، هەموو شتێکم پێیە، ئەمرکە!"

– "بنووسە!"

چاوانی لە بۆشایی بڕیی و لە پەرۆشییدا هەڵدەلەرزی تا پێدا ڕابگا بەرلەوەی نەبینراو دیار نەمێنێ، شتەکانیم پێ بنووسێتەوە.

– "باوکە فرانسیسکۆس، گوێم لێتە!"

– "بنووسە، ئەز پەلکێک قامیشم و لەبەر (با) ی خودادا لار بوومەتەوە، چاوەڕێم مردن، ئەو شمشاڵژەنە گەورەیە بێت و لێم کاتەوە، کونێکم تێ بکا و بمکاتە شمشاڵ. کاتێک دەمنێتە سەر لێوی، ئەوسا بەگۆرانی و ئاوازەوە دەچمە قامیشەڵانی نەمریی خوداوە!"

بەپشتا لەسەر حەسیرەکە ڕاکشا و چاوانی لێک نا. من هەستام چراکە بکوژێنمەوە تا شەوقی چراکە ئازاری چاوی نەدا، بەڵام ئەو هەمدیس هەستایەوە.

وەک ئەوەی داوای یارمەتی بکا، بەدەنگی بەرز هاواری کرد: "برا لیۆن بنووسە: فریشتەی تاریک دەستی گرتم و گوتم: (بۆ کوێ دەچین؟) وی قامکی نایە سەر لێوی، گوتی: (ئەرز جێ دێڵین. چاوانت لێکنێ، تا نەیبینیت و دڵت پڕ بێ و بگریت!)"

بەبێ وچان لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو.

– "(چارۆکەکە بەرز کەوە، بەدوامەوە ئەرزی سەوز، لەبەردەممدا زەریای بێ سنووری ڕەش، لەسەرەوە، لە ئاسمانیشەوە، ئەستێرەکان وەک نەیزەک دەکەون. خودایە، تۆ کە لەنێو دڵمدا جێگیریت، دە ڕێگەکەی پیشاندە، وی بەرەو لای تۆ بەزەریادا دێ، وایگوت و یەکەمین تەیری بەهەشت وەدیار کەوت.)"

چاوانی دەسووتان، هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، من قەڵەمەکەم بەدەستەوە و چاوەڕێ بووم.

– "بنووسە: برا لیۆن کوایت؟ بنووسە: (کاتێک مەلایکەت دوو یەکەمین مەخلوقەکانی لە بەهەشت وەدەرنا، ئەوسا هەردووکیان لەسەر گیایەک دانیشتن و هیچیان نەگوت. خۆر ئاوا بوو، شەو تژیی بەهەڕەشە لە عەردەوە بەرز بۆوە و تژیی لە هەڕەشە لە ئاسمانەوە دابەزی، بایەکی گەلێک سارد هەڵی کرد. حەوا خۆی نووساند بەسینگی شووەکەیەوە تا گەرم دابێت، گەرمی بۆوە و زاری هەڵێنا، دەستە چکۆڵانە تازە دروست کراوەکەی هێنایەوە یەک و گوتی: (پیرەمێرد تۆ ئیمەت پێ جلەو ناکرێ!)"

فرانسیسکۆس پێکەنی، بێگومان لە فەزادا یەکەمین دوو مەخلوقەکەی بینیوە و حەواش کە دەستە چکۆڵە تازە دروستکراوەکەی هێناوەتەوە یەک و هەڕەشەی کردووە. لە کاتێکدا کە پێدەکەنی، دەستی کردە گریان.

– "برا لیۆن، هێشتا هەر لێرەیت؟ بنووسە! (کاتێک جوبراییل دابەزییە سەر عەرد، وەرز وەرزی بەهار بوو، جوبراییل سەری سوڕما، لە دڵی خۆیدا گوتی: سۆزانییە چەندە جوانە! دەی با پەلە بکەین. دارتاشێک لە دووکانەکەی بەپڕتاو هاتە دەرەوە. گوتی: کوڕە ئەوە بەدوای چیدا دەگەڕێیت؟ ئێرە ناسیرەیە!)

- (بە دوای ماڵی مەریەمدا دەگەڕێم!)

دارتاشەکە لەرز دایگرت. گوتی: (ئەو خاچ و بزمار و خوێنە چییە کە بەدەستتەوەیە؟)

- (ئەوە خاچ نییە، بەڵکو گوڵە سۆسەنە!)
- (کێ تۆی ناردووە؟)
- (خودا!)

دارتاشەکە دەتگوت چەقۆیەکیان ڕۆبردووە بەدڵیدا. بەخۆی گوت: (ئاخ، من تیاچووم!) ئەوجا دەرگاکەی کردەوە، حەوشەیەکی چکۆڵە وەدیارکەوت، ئینجانەیەک بەگوڵە ڕێحانەوە، بیری ئاوێک و لەنزیک بیرەکەشەوە کیژۆڵەیەک جلکی مناڵی ساوای دەدووری. جوبراییل لەبەر دەرگاکە ڕاوەستا و چاوانی پڕبوون لە فرمێسک." چاوانی فرانسیسکۆسیش وەک چاوانی مەلایکەتەکە پڕ بوون لەفرمێسک، هەناسەی هەڵکێشا، دەتگوت شتێک دڵی هەپروون بەهەپروون کردووە.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "مەریەمی بەستەزمان، ئەی دایکێک کە پەراوەی مەرگ بەکۆرپەکەی دەکا! خودایە گەر فرمێسکی یەک ساڵی هەموو خەڵکی بەیەکجار بڕژێن، ئەوا دەبێتە ڕووبارێک و بەسەر ماڵەکەتا سەردەکا. بەڵام تۆ زاناترینیت و ئەو ڕووبارە دڵۆپ دڵۆپ دەچۆڕێنیت!"

کاتێک ئەمەی گوت، جەستەی کەوتە هەڵلەرزین.

بەپاڕانەوەوە گوتی: "برا لیۆن، ئەمەیان مەنووسە. ئەوە قسەی شەیتان بوو. تکات لێ دەکەم گەر نووسیوتە ئەوا بیکوژێنەوە!"

دوای ساتێک گوتی: "برا لیۆن، هێشتا گۆرانییەکی چکۆلانە لە سینەمدا ماوە. نامەوێ لەگەڵ خۆمدا بیبەمە ژێر عەردەوە، قەڵەمەکە بگرە بەدەستتەوە و بنووسە!

(کاتێک خودا لەڕۆنانی دونیا بۆوە، دەستە قوڕاوییەکانی شت و کفت و شەکەت لەژێر درەختێکدا لەبەهەشت دانیشت و چاوانی لێک نا. لەبەرخۆیەوە گوتی: (ماندووم، دەمەوێ نەختێک بحەوێمەوە!) ئەوجا ئەمری بەخەو کرد بێت. بەڵام هەر لەهەمان کاتدا بولبولێکی قاچوقول سوور هات و لەسەر سەری نیشتەوە و کەوتە زیقە زیق: (حەوانەوەی چی، ئارامی چی، تۆ نابێ بخەویت! شەو و ڕۆژ لەسەر سەرت دەنیشمەوە و هاوار دەکەم: حەوانەوەی چی، ئارامی چی، تۆ نابێ بخەویت! ناهێڵم بنوویت، من دڵی بونیامم!)"

فرانسیسکۆس بەئازارەوە لەسەر پشت پاڵ کەوت. لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا لیۆن، تۆ چ دەڵێی؟"

ئاخر منی داماو چیم گوتبا؟ دڵی ئینسان چۆن دەتوانێ ئاوها چاوقایمانە لەگەڵ خودادا بدوێ؟

فرانسیسکۆس خەیاڵەکەمی خوێندەوە و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "ئەی شێری خودا مەترسە، بەڵێ، دڵی بونیام زۆر چاو قایمە، خودا ئاوهای خولڤاندووە، خودا ویستوویەتی ئەو دڵە ئاوها بێ تا لە دژی ڕاپەڕێ و بەرەنگاری بێتەوە.

***

سیازدە

هەرگیز جەستەی فرانسیسکۆس هێندەی ئەو ڕۆژانەی کە لەکوختەکەی نزیک دەیری قەدیس دامیانۆ مایەوە بەرگەی ئازاری نەگرتبوو، هەرگیز ڕۆحیشی هێندەی ئەو ڕۆژانە لەچێژی عیبادەتدا ڕۆنەچوو بوو. هەنووکە هەر پێنج برینەکەی سارێژ ببوون و خوێنیان پێدا نەدەهاتە خوارەوە، بەڵام ئازاریان بەسوێ بوو، تەنێ چاوانی بوون کە هێشتا خوێن و فرمێسکیان پێدا دەهاتە خوارەوە.

من لای پێیەوە دەنوستم، هەر کە خەبەری دەبۆوە منیش خەبەرم دەبۆوە، ئەوپەڕی توانای خۆم خستبووە کار تا ڕۆژێک زیاتر لەژیاندا گلی بدەمەوە. ڕۆژێکیان وژە وژەکەی گوێچکەی نەما و چریکەی بولبولەکەی ژنەفت. ماوەیەکی درێژ دانیشت و بەدەمێکی داپچڕاوەوە سەرنجی دایە قەفەسەکە و گوێی ڕادێرا، شادومانییەکی بێ ئەندازە لەسەر ڕوخساری پەخش بوو.

پرسی: "ئەرێ ئەوە تەیری بەهەشتە؟ چما ئێمە گەیشتووینەتە ئەوێ؟"

هەمدیس گوێی ڕادێرایەوە، سیمای لەچێژی بەختەوەرییەکی زیاتردا غەرق دەبوو. بەشادومانییەوە گوتی: "ئای برا لیۆن، گەر دەتزانی ئەو بولبولە چ دەبێژێ! گەر دەتزانی چ موجیزەیەک لەنێو ئەو سینگە پەڕنەیدا خۆی حەشارداوە!"

ئاخرییەکەی بولبولەکەمان پێ ڕاهات، ئیدی هەموو ڕۆژێک کە خۆر دەکەوت، دەکەوتە چریکە، گەرووی دەلەرییەوە، ڕێک چاوە ورد و چکۆڵەکانی دەبڕییە ڕووناکی، دەنووکی بەلێشاوی چریکە سوورهەڵدەگەڕا و بونیامی ئەفسوون دەکرد.

ناو بەناو لەناکاوێکڕا بێدەنگ دەبوو، دەنووکی لەشیشی قەفەسەکە دەدا و پەرۆشی ئەوە بوو هەڵفڕێتە دەرێ، چۆلەکەیەکی بینی بوو کە بەئازادی لەسەر درەختێک دەقونییەوە، ئەمیش دەیویست بەرەو لای بفڕێ، بەڵام یەکسەر هەڵدەفڕییەوە سەر ڕایەڵی ناوەڕاستی قەفەسەکە و هەمدیس دەکەوتەوە گۆرانی.

خاتوو پیکا بەنهێنی دەهات و لە درزی دیواری بەپەلکی دارەبی دروستکراوەکانەوە لەکوڕەکەی دەنۆڕی، هەناسەی لەخۆ دەبڕی و ماوەیەکی درێژ تەماشای دەکرد و ئەوسا بۆ هۆدەکەی دەگەڕایەوە. زۆر شەوانیش خوشکە کلارا لەبەر دەرکی کوختەکەماندا ئێشکی دەگرت و نەیدەوێرا بێتە ژوورێ، گوێی بۆ گۆرانییە خۆشەکانی فرانسیسکۆس ڕادەدێرا، ئاخر فرانسیسکۆس بەو دواییە هەمدیس کەوتبووەوە گۆرانی چڕین. ڕۆحی وی شادومان بوو وەک بولبول، ئیدی گۆرانی دێرینی سترانبێژە گەڕۆکەکانی تافیی جحێڵی کەوتبوونەوە سەر زار، گۆرانیی سەردەمانێک کە ئەم لەگەڵ هاوڕێکانیدا شەوانە دەسووڕایەوە و لەبەر پەنجەرە داخراوەکاندا دەیچڕین.

گوتی: "ئای خۆزیا برا ئیرێنۆ لێرە دەبوو! ئەوسا بلوێرەکەی بۆ دەژەندم. ئەو ڕاست دەکا، بلوێر زاری فریشتەی خەڵکانە، ئاخر فریشتان ئاوها دەئاخڤن، ئەوان لە فەزادا دەفڕن و بەگۆرانی لەگەڵ یەکتریدا دەدوێن!"

ڕۆژێکیان لە جێگەکەی هەستا و بەخۆشحاڵییەوە کەوتە چەپڵەکوتان. گوتی: "برا لیۆن بەدرێژایی

دوێنێ شەو لەخەیاڵی ئەوەدا بووم کە هەموو پارچە دارەکان بلوێر و کەمانچەن. هەموویان دەنگیان هەیە و سوپاسی خودا دەکەن. بەرەکەتی منت لێ بێ گەر نەچیت دوو پارچە دارم بۆ بێنیت!"

دوو پارچە دارم بۆ هێنا، یەکێکیانی بەشانەوە گرت و ئەوی تریشیانی وەکو کەوان بەسەر دووەمیاندا هێنا، ئیدی بەدانیشتنانەوە و بەخۆشحاڵییەوە کەوتە ژەنین و گۆرانی چڕین، من گوێم بۆ ئەو نەغمە شیرینە ڕادێرا بوو کە لەو دوو پارچە دارەی هەنووکە ببوونە کەمانچە، هەڵدەقوڵی.

– "گوێت لێیە، برا لیۆن گوێت لێیە؟ زەینت بێدەنگ کە و لێگەڕێ دڵت ئازادانە گوێ ڕادێرێ! کاتێک بونیام باوەڕی بەخودا هەبێ ئەوا چ تەختە و دارێک نییە لاڵ بێ، چ ئازارێک بوونی نییە، بەڵکو تەنێ قریوەی شادومانی هەیە، چ ژیانێکی ڕۆژانە نییە بەڵکو تەنێ موجیزە هەیە!"

ڕۆژێکیان لەکاتێکدا کە سەرگەرمی ژەنینی کەمانچەکەی بوو، لەناکاوێکڕا ڕوخساری تاریک داهات، دەتگوت سێبەرێکی چڕی کەوتۆتە سەر. چاوانی لەسەرسوڕماندا زەق کردەوە، لە دەرکە کراوەکەوە لە دەرەوەی ڕوانی و هاوارێکی لە شادومانی و ترسەوە لێ بەرز بۆوە، هاوارێک کە تێی نەگەیشتم، بەڵام هاوارەکە هەموو شادومانیی و خەمی ئینسانی لە خۆیدا هەڵگرتبوو. ئاوڕم دایەوە تا بزانم ئەو کەسە کێیە کە ئەم هاواری بۆ کرد، بەڵام کەسم نەبینی. باخچەی دەیرەکە چۆڵ بوو، بایەکی بەهێز هەڵی کرد و دوایین گەڵای درەختەکانی ژاکاند، خوشکان لەنوێژ بوون، دەنگە ناسکەکانیان دەهاتە گوێ کە گۆرانی ئەڤینیان بۆ خودا دبێژا. بەڵام لەدوورەوە، لەخانووە چکۆڵەکانی ئەو گوندە لاکەوتانەوە، سەگەکان بەترسەوە دەوەڕین.

لێم پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس چیت بینی؟ کێت بینی؟ بۆچی هاوارت کرد؟"

بۆ ماوەیەکی درێژ نەیتوانی وەڵام بداتەوە، دوو چارچە دارەکەی دانابوو لەجێگەکەیدا و بەچاوانێکی زەقەوە هەر لەدەرەوەی دەنۆڕی.

هەمدیس لێم پرسییەوە: "کێیە؟ چی دەبینیت؟"

زاری هەڵێنا و داخرایەوە. لەبەر خۆیەوە گوتی: "برا مەرگ، مەرگی برام..."

هیچم نەگوت، تێگەیشتم فریشتەی تاریکی بینیوە، هەروەها سەگەکانیش بینیبوویان، هەر لەبەرئەوەش بەترسەوە دەیانقرووسکاند. چوومە دەرەوە تا فرمێسکەکانم حەشاردەم، بەدەوری کوختەکەدا هاتم و چووم، کەس لەوێ نەبوو! ئەوڕۆ خۆری زستان خۆی لەهەورەکان ئازاد کردبوو، زوقم خۆی بەسەر دەشتەکەدا ڕاخستبوو، زستانیش وەک بەهار زەردەخەنەی دەهاتێ. خوشکان لەکڵێساکە هاتنە دەرەوە، لەباخچەکە بڵاوەیان لێ کرد، ئەوجا چوونە سەر سفرە تا ژەمی بەیانی بخۆن، لەتێک نان و پەرداخێک ئاو. خوشکە کلارا بینیمی و بەنیگەرانییەوە لێم نزیک بۆوە.

– "برا لیۆن بۆچی دەگریت؟ باوکە فرانسیسکۆس..."

– "فریشتەی تاریکی بینیوە خوشکە کلارا، هاوار دەکا و باوەش دەکاتەوە تا لەئامێزی بگرێ..."

خوشکە کلارا چمکی ڕووپۆشەکەی گەست تا بەر بەفرمێسکەکانی بگرێ. پرسی: "گوتی چی؟ ئەو گوتی چی؟"

– "نازانم خوشکە کلارا، هەر لەبەرخۆیەوە دەیگوت: برا مردن، برای مەرگم. لەوە زیاتر چ شتێکی تر نا!"

خوشکە کلارا بەئەسپایی گوتی: "برا لیۆن، گوێڕادێرە، من ترسم لەشتێک هەیە، وریابە. ئەم ڕۆژانەی دوایی چەند زەلامێکی سەیر و شەڕانگێز دەوروخولی ئەم ناوەیان داوە، یەکێک لە خوشکان ئەوانەی ناسیوەتەوە، ئەو خوشکە دەڵێ ئەوانە چەتەی (پێرۆجیا)ن. خەڵکی زانیویانە باوکە فرانسیسکۆس نەخۆشی زۆری بۆ هێناوە، ئیدی ئەوانەیان ناردووە تا لەئێمەی بفڕێنن، ئاخر پیاوێکی قەدیس سەروەتێکی گەورەیە بۆ ئەو شارە. برا لیۆن، ئاگاداربە!"

ئەوجا ڕوخساری شاردەوە و بەپەلە چووە دەیرەکەوە.

لەدڵی خۆدا گوتم: "دەبوو جواب بۆ سەرەک قەشە بنێرم و داوای لێ بکەم چەند چەکدارێک لەئاسیزییەوە بۆ پارێزگاری کردن لەفرانسیسکۆس بنێرێ!"

کاتێک چوومە کوختەکەوە، بینیم فرانسیسکۆس لەسەر رایەخەکەی دانیشتووە، پشتی داوە بەدیوارەکەوە و ڕوخساریشی هێور و بەختەوەر. کە منی بینی، دڵی خۆش بوو.

– "برا لیۆن، قەڵەمەکە بێنە و دوایین پەیامم بنووسە. ئەوە بەیاننامەیەکە کە دەبێ لە لایەن هەموو برا و خوشکانەوە لەهەر کوێیەک هەن بخوێنرێتەوە، کە لەنووسین تەواو بوویت، ئەوسا منیش مۆری خۆم، خاچێک لە خوارەوەی دەدەم!"

قەڵەمەکەم هەڵگرت و لەسەر ئەژنۆ لەلایەوە دانیشتم.

هێور و ئارام، لەکاتێکدا کە هەر وشەیەکی بەر لە گوتنی هەڵدەسەنگاند، کەوتە گوتنی ئەوەی کەمن دەبوو بینووسمەوە:

– "براکانم، خوشکانم، ئەمڕۆ خودا فریشتەی تاریکی خۆی بۆ لام ڕەوانە کرد و بانگهێشتە گەورەکەی پێدا نارد، ئیدی منیش وا خۆم دەپێچمەوە و دەڕۆم. بەڵام دڵم ناخوازێ جێتان بهێڵم تا دوایین پەیامی خۆمتان پێ ڕانەگەیەنم. منداڵەکانم، هەژاری، ئەڤین، تەهارەت و گوێڕایەڵی، چوار کیژە گەورەکەی خودان و با تا ئەبەد لەگەڵتان بن! هەمیشە ئەوەتان لەخەیاڵدا بێ کە فریشتەی تاریک لە پاڵتانایە و هەر لە لەحزەی لەدایکبوونەوە لەپاڵتانایە، هەمیشە و بەردەوام و لەهەموو لەحزەیەکدا بڵێن: ئەمە دوایین ساتەوەختی منە و ئیدی دەمەوێ ئامادەبم! بیر لەوە بکەنەوە هەرگیز پشت بەبونیام نەبەستن، بەڵکو تەنها پشت بەخودا بەستن. جەستە تێکوپێک دەشکێ و نەخۆش دەکەوێ و مردن نزیک دەبێتەوە، دۆست و خزمان بەسەر نەخۆشەکەدا دادەنەونەوە و پێی دەڵێن: (سەروەت و سامانەکەت مشتوماڵ کە، ئەوەی هەتە دابەشی کە، تۆ ئیدی دەمریت!) ژن و منداڵ و هاوڕێکانی و هاوسێکانی دەوری دەدەن و وا دەنوێنن کە دەگرین. ئەمیش بەو فرمێسک و شیوەنە فریو دەخوا، دوا هێزی دەداتە بەرخۆی و دەڵێ: (بەڵێ، هەموو ڕۆحم و هەموو جەستەم و هەموو سەروەت و سامانەکەم بەدەستە پاکەکانی ئێوە دەسپێرم!) دەستوبرد دۆست و خزمان دەنێرن بەدوای قەشەدا تا بێ و بەرەکەتی بدا. قەشە لێی دەپرسێ: (دەتەوێ لەهەموو گوناهەکانت ژێوان بیتەوە؟) ئەمیش وەڵام دەداتەوە: (بەڵێ دەمەوێ.)

– (دەتەوێ هەموو ئەو شتانە ببەخشیت کە لەژیانتا بەنارەوا پەیدات کردوون؟)

– (نەخێر، ناتوانم!)

– (بۆچی ناتوانیت؟)

– (لەبەر ئەوەی من هەموو شتێکم بەخشیوەتە هاوڕێ و خزمان!)

ناتوانێ لەوە زیاتر بئاخڤێ، دەمرێ بێ ئەوەی توانیبێتی خۆی لەگوناهەکانی ئازاد کا. یەکسەر شەیتان دێ و بەژوور سەرینەکەیەوە دەداتە قاقای پێکەنین، ڕۆحی دەکێشێ و فڕێی دەداتە دۆزەخ. هەموو دیارییەکانی، هەموو هێز و دەسەڵاتی، هەموو سەروەت و ئەقڵ و جوانییەک کە وی شانازیی پێوە کردوون، هەنووکە لەگەڵ خۆیدا بەهەدەر دەچن و لەگەڵ خۆیدا دەچنە بن عەردەوە. هاوڕێ و خزمانیشی سەروەت و سامانەکەی لەنێوان خۆیاندا دابەش دەکەن و دەڵێن: (نەفرەت لە ئێسک و پرووسکی! دەبوو سەروەتی زیاتری کۆکردبایەوە و سەروەتی زیاتری بۆ جێ هێشتبایین!) ئاوها لەلایەن عەرد و لەلایەن ئاسمانیشەوە ئەفەرۆز دەکرێ. باشە ئەدی چ ماوە؟ دۆزەخ ماوە، ئیدی دەبێ عەزابێکی ئەبەدیی لەنێو قیری کوڵاودا بچێژێ.

من برا فرانسیسکۆسم، خزمەتکارێکی بچووکی ئێوەم و گەورەترین گوناهبارم، برا و خوشکانم بەناوی ئەڤینەوە، وەک خودی خودا داواتان لێ دەکەم و پێتان ماچ دەکەم و سوێندتان دەدەم پەیڤەکانی مەسیح بەخۆنەویستی و عیشقەوە وەرگرن. کەسێک ئەو پەیڤە پیرۆزانە بکاتە کردەوە و ببێتە نموونە بۆ کەسانیتر، ئەوا تا ئەبەد غەرقی بەرەکەت دەبێ!

برا لیۆن، بۆ تۆیش ئەی هاوسەفەری بەوەفام، سڵاوێک لەبرا فرانسیسکۆسی خۆتەوە، بەرەکەتی منت لێ بێ برا لیۆن، ئەو قسانەت لەیاد نەچێ کە کاتێک پێکەوە بەرێگەکاندا سەفەرمان دەکرد بەیەکترمان دەگوت. هەرچەندێک دەتوانی و بەهەر شێوەیەک کە بۆت دەگونجێ، دەبێ کار بۆ خۆشنوودکردنی مەسیح بکەیت و شوێن پێکانی هەڵگریت، دەبێ شوێن پێکانی خاتوونی بەشکۆی هەژاری و خاتوونی پیرۆزی گوێڕایەڵیمان هەڵگریت. هەر شتێکی ترت هەیە کە بتەوێ لەبارەیەوە پرسیارم لێی کەیت، ئازادیت پرسیار کە، تا ئەو ساتەی لێوم هەیە و دەتوانم بئاخڤم. برا و خوشکانم، زارۆکانم خودا حافیز، خودا حافیز لە تۆیش برا لیۆن، ئەی هاوسەفەر و ئەی هاوڕێی ڕۆژانی جەنگم!"

ئیدی شەکەت ببوو، چاوانی لێکنا، هەمدیس وەک گلۆڵەیەک خۆی لەسەر حەسیرەکە گرمۆڵەکرد، دیاربوو ئازارێکی قورس گینگڵی پێدەدا، لەبەرئەوەی لەناکاوێکڕا ڕەنگی گۆڕا.

لێم پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس ئازارت هەیە؟"

بۆ ساتێک چاوانی کردنەوە.

– "برا لیۆن، تاقە شتێک بیزانم ئەوەیە من شادومانم، شادومان و خەنییم. سەرکەوتن، سەرکەوتن، برا لیۆن ئێمە سەرکەوتین! هەر لە لەحزەی لەدایکبوونمەوە کەسێک لەناوەوەمرا هەبوو ڕقی لەخودا دەبۆوە، وا ئەلعان ئەو کەسە دیار نەماوە، ئیدی چۆن دەتوانم بەوە شادومان نەبم؟"

– "کێ باوکە فرانسیسکۆس؟ ئەو کەسە کێ بوو؟"

– "جەستە!" وای گوت و بەشەکەتییەوە چاوانی لێکنا.

بەدرێژایی شەو وڕێنەی کرد. مەلایکەتی دەبینی و قسانی لەگەڵ دەکرد. فرانسیسکۆس گلەیی لێ دەکرد کە وی تاخیر بووە، کە ئەم ساڵەهایە چاوەڕێی کردووە، کە بۆچی ماوەیەکی وا زۆر لەغوربەتا جێی هێشتووە؟ چما نەیزانیوە کە دونیا بونیام وێران دەکا، چما نەیزانیوە کە تەڵێک گیا، کە بولبولێک، کە چرایەکی پێکراو، کە بۆنێکی خۆش دەکرێ هانمان بدا بەعەردەوە بنووسێنین و جێ نەهێڵێن؟ فرانسیسکۆس وڕێنەی دەکرد و گلەیی، هەڵبەت مردنیش وەڵامی دەدایەوە، چونکە فرانسیسکۆس ئارام دەبۆوە، ئیدی گلەیی نەدەکرد، بەڵکو زەردەخەنەی دەهاتێ.

بۆ بەیانییەکەی لاجانگەکانی خەریک بوو دەسووتان، ئەو ئیدی ڕۆچووبووە قووڵاییەکی بەرینەوە، نەیدەتوانی پێڵووەکانی هەڵبڕێ و جەستەی وەک بەرد ڕەقهەڵاتبوو. ترسام و بەپەلە چووم بەدوای خوشکە کلارادا و لە موبەقی دەیرەکەدا دۆزیمەوە.

گوتی: "مەسیحییەکی میهرەبان زانیویەتی باوکە فرانسیسکۆس نەخۆشە، مریشکێکی بەدیاری بۆ ناردووە، وا منیش شۆربایەکی بۆ لێ دروست دەکەم تا هێزی بەبەردا بێنێتەوە."

– "خوشکە کلارا، ڕۆژووی مەزن دەستی پێ کردووە و هەڵبەت ئەو ئیتر خۆی بەخواردنی گۆشت گوناهبار ناکا!"

– "برا لیۆن، گەر خودا بڕیاری دابێ دەستوبرد ویمان لێ وەرنەگرێتەوە، ئەوا دەبێ ئەو ئەم شۆربایە بخوا تا ساتێکی تریش لەلامان بمێنێتەوە. چاوەڕێ کە، شۆرباکەی بۆ ببە و ئیدی خودا یارمەتیمان بدا!"

شۆرباکەم هەڵگرت، خوشکە کلارا زەردێنەی هێلکەیەکی تێ کرد، مریشکەکەشم هەڵگرت و ڕۆیشتم، کە چوومەوە بینیم فرانسیسکۆس لەسەر پشت ڕاکشاوە و گینگڵ دەدا.

گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، خوشکە کلارا دەکەوێ بەسەر پێتا و بەناوی ئەڤینی پیرۆزەوە لێت دەپاڕێتەوە ئەم شۆربایە بخۆیت. باوکە فرانسیسکۆس، گەر منت خۆش دەوێ، جارێ جەستەت جێمەهێڵە، گەر منت خۆشدەوێ دەمت بکەوە!"

– "بەناوی ئەڤینی پیرۆز.... بەناوی ئەڤینی پیرۆز...."

لەبەرخۆیەوە وای گوت و دەمی کردەوە، بەڵام هێشتا چاوانی هەر داخرابوون. قومێکی لەشۆرباکە خوارد، هەستی بەشادومانی و سوپاسگوزاریی کرد، دەمی کردەوە و قومێکی تریشی خوارد، تا وردە وردە هەمووی خوارد. هەروا کوتێک گۆشتیشم دایە، هەڵبەت خەیاڵی لەشوێنێکی تر بوو، هەر بۆیە نەیدەزانی چ دەخوا و بەبێ چ بەرگرییەک قووتی دەدا.

لەوکاتەدا کە خواردنەکەم بەدەمییەوە دەکرد، ڕێبوارێکی سەیر بەهەناسەبڕکێوە لەبەر دەرکی کوختەکەدا وەدیارکەوت و چاوی بەناو هەموو کوختەکەدا گێڕا، دەتگوت شتێکی لێ بزر بووە و بەدوایدا دەگەڕێ.

بەتوورەیی پێیم گوت: "ئێ کوڕە چکۆڵ، لێرە بەدوای چیدا دەگەڕێی؟ چما نابینی نەخۆشمان هەیە؟"

وەڵامی دامەوە: "برا قەشە بمبوورە، چما ئێرە ئۆرشەلیم نییە؟ لەهەوادا بۆنێکی پیرۆزم کرد و بەخۆم گوت هەبێ و نەبێ ئێرە ئۆرشەلیمە، بەخۆم گوت بابچمە ژوورێ و کڕنۆش ببەم و بپاڕێمەوە. بەڵام ئەی

کوا ئۆرشەلیم، نایبینم؟"

فرانسیسکۆس قسەکانی ئەو کوڕەی ژنەفت و چاوانی کردەوە.

بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی: "براکەم تۆ شێتیت!"

ڕێبوارە سەیرەکە وەڵامی دایەوە: "لە تۆ شێتتر نیم. لە تۆ شێتتر نیم کە دەتەوێ بچیت بۆ بەهەشت و کەچی لەم وەختی ڕۆژووە مەزنەدا مریشک دەخۆیت!"

فرانسیسکۆس هاوارێکی کرد و لەهۆشخۆی چوو. هەستامە سەرپێ تا ئەو میوانە بێ شەرمە بکەمە دەرەوە، بەڵام ئیدی ئەو دیار نەمابوو.

بۆ ڕۆژی دوایی فرانسیسکۆس بەسەرزەنشتەوە تەماشایدەکردم.

– "برا لیۆن تۆ فریوت دام، تۆ فریوت دام و گوناهێکی زۆر گەورەت خستمە ئەستۆ!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، ئەو گوناهە لە ئەستۆی منە، خودا لەسەر ئەو گوناهە سزای من دەدا!"

– "تەنها خودا دەتوانێ گوناهی خەڵکانی تر بخاتە ئەستۆی خۆی، ئێمەی بونیام تەنها دەتوانین هەڵگری گوناهی خۆمان بین!"

وەڵامیم دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، زۆر گەورەیە میهرەبانیی خودا. قسەیەکی تۆم بیرە کە جارێکیان پێت گوتم، میهرەبانیی خودا زۆر لە عەدالەتەکەی گەورەترە، دەی لێگەڕێ با متمانەی خۆمان بدەینە میهرەبانییەکەی!"

– "بەڵێ، برا لیۆن ڕاست دەکەیت، لێگەڕێ با متمانەی خۆمان بدەینە میهرەبانییەکەی، وای بەحاڵمان گەر ئەو تەنێ عەدالەتی هەبا!"

***

ڕۆژەکان لە نێوان ژیان و مردندا تێدەپەڕین، زۆر جاران برایان سەردانیان دەکرد و ناو بەناویش سەرەک قەشە یاریدەدەرەکەی لە ئاسیزییەوە دەنارد تا لە هەواڵی بپرسێ و دەیگوت: "کوڕی خۆم وەرەوە بۆ ئاسیزیی و لە ماڵەکەی مندا بژی، ئاخر جەستەی بونیامیش دیارییەکی پیرۆزی تری خودایە، تۆ بەم تەرزە مامڵەکردنە دەیکوژیت، فرانسیسکۆس کوڕی خۆم ئەمەی تۆ دەیکەیت قەتڵە، تۆ سەرپێچی لە پەیامی گەورەی خودا دەکەیت کە دەڵێ: تۆ نابێ قەتڵ کەیت!"

فرانسیسکۆس گوێی بۆ وشەکانی سەرەک قەشە ڕادەدێرا و هیچی نەدەگوت. ڕۆژێکیان هەمدیس قەشەی یاریدەدەر هات و داوای لێ کردەوە بچێت. ئەوسا فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: "بەڵێ، سەرەک قەشە ڕاست دەکا. ئەمە قەتڵە، قەتڵ. گەرەکمە لە کڵێساکەی قەدیس دامیانۆ جێژن بکەم و پاشان بڕۆم و لەماڵی سەرەک قەشە بمێنمەوە. دەخوازم هەمدیس ئاسیزیی ببینمەوە و خوداحافیزی لێ بکەم."

هەفتەی جێژنی پاک هات، فرانسیسکۆس لەئازارەکانی مەسیحدا ڕۆچوو. داوای لێکردم لەلایەوە دانیشم و ڕۆژانە کتێبی پیرۆزی بۆ بخوێنمەوە، ئەو ئیدی شوێن مەسیح دەکەوت، شوێن پێکانی

هەڵدەگرت، خیانەتی لێ دەکرا، دادگایی دەکرا، بەر قامچی دەدراو لەگەڵ ویدا لەخاچدەدرا. لەهەینی درێژدا هەر پێنج برینەکەی کە ماوەیەکی زۆر بوو نەکولابوونەوە، هەمدیس دەمیان کردەوە و خوێنیان لێوەچۆڕا، سەرلەبەیانی ڕۆژێک بەر لەجێژنی پاک، هاتەوە سەر خۆی و دەستی گرتم.

گوتی: "برا لیۆن، گەر منی گوناهبار شانازی ئەوەم پێ ببڕایە یەکێک لەنووسەرەوانی ئینجیل بام، ئەوا نە شێرو نە گاو نە فریشتەم لەپاڵدا نەدەبوون، بەڵکە مەڕێکم لە پاڵدا دەبوو کە قردێلەیەکی سووری بەملەوە باو لە قردێلەکە نووسرابا: خودایە کە جێژنی پاک هات، تۆ سەرم دەبڕیت؟"

ڕۆژی جێژنی پاک دوای ڕێوڕەسمی ڕابوونەوە، خوشکان بەمۆمی داگیرساوەوە هاتن تا دەستی ماچکەن. فرانسیسکۆس هەستا، دەستی ڕایەڵ کرد و بەرەکەتی دان.

بەخەمباریی لەبەرخۆیەوە گوتی: "خوشکەکانم، دایکانم، ئەی خاتوونی سەلار، ئەی بووکانی مەسیح..." وای گوت و دایە قوڵپی گریان.

خوشکە کلاراش گریا، خاتوو پیکاو هەموو خوشکانی تریش گریان و تەواوی کوختەکە تژیی بوو لەگریان و ڕووناکی ئەو هەموو مۆمە.

خوشکە کلارا پێی گوت: "من هەروەها خەیاڵم لای ڕابوونەوەی تۆیشە، باوکە فرانسیسکۆس، من بیرم لای ڕابوونەوەی تۆیە..."

بەڵام فرانسیسکۆس بەخوڕ دەگریا و هیچی نەدەژنەفت.

من ئەمڕۆ باشم خواردبوو، سوپاس بۆ خودا، دیاری و جێژنانە لەئاسیزییەوە نێردرابوون، ئیدی هەستم دەکرد کە مەسیح هەر بەڕاستی ڕابۆتەوە، هەر بۆیە زوو ڕاکشام و دەسوبرد خەوم لێکەوت. فرانسیسکۆس داوای لێ کردم: "چراکە مەکوژێنەوە، لێگەڕێ بەدرێژایی شەو بسووتێ، با ئەویش جێژنی ڕابوونەوەی مەسیح بگێڕێ!"

دڵخۆش و سوپاسگوزار نوستم، لەخەوندا بەقووڵی هەمدیس ڕابوونەوەی مەسیحم تەجروبە دەکرد، پێدەچوو هەموو ڕۆحێک لەم دونیایەدا چەندێک لەتوانایدابێ شوێنپێی مەسیح هەڵگرێ و لەگەڵ ویدا ئازار بچێژێ و لەخاچ بدرێ و ڕابێتەوە. لەبەرئەوەی چەندێک زیاتر لەگەڵ فرانسیسکۆسدا ژیابام، زیاتر تێدەگەیشتم کە دوایەمین میوەی مردن نەمرییە.

هێشتا نوستبووم کە خودا بەمۆمەوە هاتبوو بۆ دونیا، بولبولەکە خەبەری ببۆوە و کەوتبووە گۆرانی، بەڵام من لەقووڵایی چێژی ئەو خەونەمدا ڕۆچووبووم و خەبەرم نەبۆوە. لەناکاوێکڕا لەخەونەکەمدا دەنگی فرانسیسکۆسم ژنەفت، ڕاپەڕیم و بەپەلە هەستامە سەرپێ. لەسەر جێگەکەی دانیشتبوو، هەمدیس دوو دارەکەی گرتبوو بەدەستییەوە و وەک کەمانچەیەک دەیژەنی و گۆرانی دەچڕی. من هەرگیز وشەکانی گۆرانییەکە و ئاوازە خۆشنودەکەیم لەبیر ناچێ کە دەربڕی سەرکەوتن بوو، ساڵانێکی زۆر تێپەڕیون و کەچی هێشتا هەروەک ئەوەی هەر ئەلعان گوێم لێی بووبێ دەیژنەفمەوە. وا هەنووکەش کە پیر و کەنەفت بووم، لەم دەیرە ئارامەدا دانیشتووم و دەینووسمەوە:

ئەی باڵاترین، ئەی بەدەسەڵاتترین، ئەی میهرەبانترین

له تۆدا، ستایش و شانازی و حەیا و سوپاسگوزاریم باڵا دەکەن!
تەنها تۆ، تەنها تۆ ئەی باڵاترین، شایانی ئەوەیت، چ بونیامێک
بەهای نوتقکردنی ناوەکەتی نییە!
خودایە، سوپاس بۆ هەموو کارەکانت،
بەتایبەتیش سوپاس بۆ جەنابی برا خۆرمان
کە ڕۆژمان بۆ دێنێ و ئیدی بەخششی تۆمان لێ هەڵدێ
بەجوانی و درەوشاوەیی و بەو
تیشکە مەزنەیەوە. خودایە، ئەو دێ و شایەتیت بۆ دەدا!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، بۆ خوشکە مانگمان و بۆ ئەستێرەکان،
بۆ تۆ، کە لە ئاسماندا ئەوانت ئاوها
گرانبەها و و درەوشاوە و جوان خولقاندووە!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برا "با" مان
سوپاس بۆ هەوا، بۆ هەور، بۆ ئارامی
سوپاس بۆ هەموو ئەو ئاڵوگۆڕییانەی هەوا کە تۆ پێمان دەبەخشیت!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برای ئاومان،
سوپاس بۆ ئەو خۆنەویستە، ئازیزە، لە هەموو شتێک پاکیژەترە!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برای ئاگرمان،
کە تۆ شەوی پێ ڕووناک دەکەیتەوە،
بەوی جوان و بەهێز و تژیی لە چێژ!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ عەردی خوشک و دایکمان،
کە لەکۆشیدا خۆراکمان دەدا و هەڵماندەگرێ
میوە و گوڵ و درەختگەلی زۆر بەرهەم دێنێ!
سوپاسی بکەن و سروودی ستایشی بۆ بچڕن
بەقووڵترین خۆنەویستیی سوپاسی کەن و لەخزمەتیدا بن!

ئارام و بێدەنگ تا نەبا گوێی لێ بێ و گۆرانییەکەی ببڕێ، لێی نزیک بوومەوە و باوەشم کرد بەپێیدا و گوێم ڕادێرا. بولبولەکەش بەژوور سەرمانەوە بێدەنگ و ئەویش گوێی ڕادێرابوو، خۆر، مانگ، ئاگر و ئاو هاتبوونە ئەو کوختە هاکەزاییەوە و بەدەوری فرانسیسکۆسدا دانیشتبوون و ئەوانیش گوێیان ڕادێرابوو، وا پێدەچوو مەرگ خۆیشی دواین کەس لەگەڵ ئەواندا هاتبێتە ژوورەوەو هەناسەی لەخۆب ڕیبێ و گوێی ڕادێرابێ. بەڵام فرانسیسکۆس هیچی نەدەبینی، کەسی نەدەبینی، سەری بردبووە دوواوە و گۆرانی دەچڕی، شیشەکانی زیندانەکە نوشتابوونەوە و ئیدی ڕۆحی ئامادەی فڕین بوو.

خودا خۆری هەڵێنا و فرانسیسکۆسیش هەستا، کفت و شەکەت خۆی بەدیوارەکەوە گرت و زەردەخەنەیەکی هاتێ. دەتگوت گۆرانییەکە خوێنی ئەو بووە و هەرچی لە جەستەیدا بووە چۆڕاوە.

دەمەو نیوەڕۆ پێی گوتم: "برا لیۆن، پەرۆشم ئاسیزیی ببینمەوە. ئای گەر دوو برای بەگوڕ، کێدرۆ و ماسیۆ بهاتنایە و بۆ ئەوێیان ببردمایە، ئاخر برا لیۆن من ئیدی ناتوانم بەپێی خۆم بەسەر عەرددا بڕۆم!"

چوومە دەرێ و جوابم بۆ کێدرۆ و ماسیۆ نارد و داوام لێ کردن لەپۆرتیۆنکولاوە بێن، خەڵکیشم بۆ لای سەرەک قەشە نارد تا پێی ڕاگەیەنن فرانسیسکۆس دێ و داواشم لێ کرد چەکدار بنێرێ تا لەگەڵیدا بن، چونکە چەتەگەلی پیرۆجیایی دەور و خولی ئەم ناوەیان داوە و دەیانەوێ بیفڕێنن.

کاتێک بۆ کوختەکە گەڕامەوە، فرانسیسکۆسم بینی هەمدیس کەمانچە دەژەنێتەوە و گۆرانییەکەی شەوێ دەچڕێتەوە. کە تەواو بوو، گوتی: "ئاخ، بیرم چوو سوپاسی خودا بکەم بۆ خوشکە نەخۆشیم!"

دوو پارچە دارەکەی لەسەر عەردەکە دانا و دەستەکانی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاسیش بۆ خوشکە نەخۆشیمان
وی میهرەیان و قۆچاخ و خەڵکی عەزاب دەدا
یارمەتی ڕۆح دەدا خۆی لە جەستە ڕزگارکا!

من گوێم بۆی ڕادێراوو زەحمەت بوو بتوانم بەر بەفرمێسکەکانم بگرم. گوتم: "ئەی ڕۆحی من، سڵاو و ماڵئاوایی لێ بکە، سڵاوو ماڵئاوایی لێ بکە!"

دەمەو ئێوارە کێدرۆ و ماسیۆ هاتن. بێدەنگ لای پێی فرانسیسکۆسەوە دانیشتن، خوشکە کلاراش هات و کەوتە سەر چۆک، دەست و پێی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و بێدەنگ لای ڕاستییەوە دانیشت، خوشکە پیکاش لەرزە لەرز هات، قژە سپییەکەی لەژێر ڕووپۆشەکەیەوە هاتبووە دەرێ، بەڵام هەمدیس کردییەوە بەژێر چارشێوەکەیدا، ئەویش کڕنۆشی بۆ کوڕەکەی برد و پاشان بێدەنگ لای چەپییەوە دانیشت. فرانسیسکۆس لەنەشوەدا نوقووم ببوو، هیچی نەدەبینی و هیچی نەدەژنەفت، لەسەرپشت پاڵ کەوتبوو، دەستی بەنیشانەی خاچ دانابوو، ڕوخساریشی لەبەختەوەریدا پرشنگی دەدا.

لەو بێدەنگییەدا بۆ ساتێک هەنسکە هەنسکی گریانێکی نزم بیسترا، بەڵام خوشکە پیکا لێوی خۆی گەست و ئیدی هەنسکی گریانەکە نەما.

کێدرۆ بەئەسپایی گوتی: "نوستووە، پێویستە خەبەری کەینەوە و بکەوینە ڕێ، ئاخر وا ئێوارەیە!"

کەس وەڵامی نەدایەوە.

بایەکی فێنکی بەهاری لەدەرگاکەوە هاتە ژوورێ، گوڵەکان لە حەوشە پشکوتبوون و کوختەکەیان پڕ لە بۆنی خۆیان کردبوو، کارژۆڵەیەک هاتە بەر دەرگاکە و بەخەمەوە باعاندی و پاشان بەخێرایی لەو ناوەدا نەما، هەڵبەت بەدوای دایکیدا دەگەڕا. هیچ کامێکمان نە دەجووڵاو نە قسەشی دەکرد، هەموومان سەرنجمان بڕیبووە فرانسیسکۆس. لەناکاوێکڕا لەوێنەی قەبرێکدا لەبەر چاوانمدا وەدیارکەوت، وەرز وەرزی بەهار و ئێمە ئەومان بردبووە دەرەوە بۆ سەر عەردە بەگوڵ پۆشراوەکە و بۆی دەگریاین.

شەو داهات، خوشکە کلارا هەستایە سەر پێ.

– "خوشکە پیکا، وەرە بابڕۆین، ئێمە ماڵئاواییمان لێ کردووە. وا ئیتر برایان دەبیەن، ئێستا کاتێکی گونجاوە، ئێستا شەوە و ئەو زەلامە وەحشییانەی پیرۆجیا بەدەرەوە نین!"

خوشکە پیکا هەستا و فرمێسکەکانی چاوانی وشک کردەوە.

گوتی: "کوڕەکەم..."

بەڵام خوشکە کلارا چووە ژێر باڵی و بەلەترادانەوە ئاودیوی دەرگاکە بوون. بۆ ساتێک لە دەرەوە دەنگی گریانێکی بەرز هاتە گوێم، هەردوو ژنەکە شیوەنیان دەکرد.

فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە و برایانی بینی، زەردەخەنەیەکی هاتێ.

پرسی: "چما گەیشتین؟"

کێدرۆ وەڵامی دایەوە: "برا فرانسیسکۆس جارێ ئێمە نەڕۆیشتووین!"

فرانسیسکۆس ئاهێکی هەڵکێشاو گوتی: "من هێشتا لەئاسیزیی بووم، لەکڵێساکەی قەدیس دامیانۆ بووم و پەنجەرە ڕەنگاو ڕەنگەکانیم ستایش دەکرد. هەروەها نیگاری مەسیحیش لەوێ وێنە کێشرابوو، کێلی گۆڕەکەی هەڵتەکاندبوو، بەرەو ئاسمان هەڵگژابوو. ئالایەکی سپی بەدەستێکییەوە و بەڕەنگی ئاسمان لەسەری نووسرا بوو: Pax et bonum

هەستامە سەر پێ. گوتم: "بەناوی خودا، دەی با بڕۆین!"

کێدرۆ و ماسیۆ فرانسیسکۆسیان بەرز کردەوە و خستیانە سەر باسکە لێکئالاوەکانیان، ئەویش دەستی کردە ملی هەردووکیان. چوونە دەرێ.

پرسی: "شەوە؟"

– "بەڵێ باوکە فرانسیسکۆس شەوە، ئەستێران بەئاسمانەوەن!"

– "هەوا بۆنێکی خۆشی لێ دێ! چما ئێمە لەکوێین؟"

ماسیۆ وەڵامی دایەوە: "لە حەوشەی پێشەوەی دەیرەکەی قەدیس دامیانۆین باوکە فرانسیسکۆس. ئاخر ئێمە لەبەهاردایین. ناتەوێ خوداحافیزی لە خوشکان بکەیت؟"

– "جوێبوونەوە تاڵە برا ماسیۆ، زۆر تاڵە. باشترە هەروەکو دز ملی ڕێگە بگرینەبەر و بڕۆین!"

بەرەو ئاسیزیی بەرەو ژوور بووینەوە. دوو خوشک لە دەرەوەی حەوشی پێشەوەی دەیرەکە لەژێر درەختێکدا ڕاوەستابوون، هەر کە ئێمەیان بینی، یەکێکیان ویستی بەباوەشێکی کراوەوە بەرەو لامان ڕاکا، بەڵام دووەمیان گرتی و ڕێگەی نەدا، گوێم لەسووکە هاوارێک بوو لەژێر درەختەکەدا و پاشان هەموو شتێک ئارام بۆوە. درێژەمان بەڕۆیشتن دا، بەدڵەڕاوکێوە لەملاولای خۆم دەنۆڕی، گەر لەتاریکیدا نەبام، ئەوا چەتە پیرۆجیاییەکانم دەبینی. لەپێچی ڕێگەکەدا پێنج شەش تارمایی بەرەو لامان هاتن، چەکەکانیان لەو شەوە ئەستێرە بارانەدا شەوقی دەدایەوە. لە دڵی خۆدا گوتم: تیاچووین. بەپەلە بەرەو ڕوویان چووم تا بزانم ئەوانە کێن. سوپاس بۆ خودا ئەو چەکدارانە بوون کە سەرەک قەشە ناردبوونی.

هاتنە پێشێ و دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد. فرانسیسکۆس سەری سوڕما بوو.

گوتی: "ئەوە بۆچی چەکتان پێیە؟ نەفرەتیان لێ بێ!"

سەر گەورەکەیان وەڵامی دایەوە: "ئاخر باوکە فرانسیسکۆس، دەترسین چەتەکانی پیرۆجیا بترفێنن!"

– "بمرفێنن؟ چیم لێ دەکەن؟"

سەرگەورەی چەکدارەکان پێکەنی و گوتی: "بۆ چما نازانیت؟ قەدیسێک خەزنەیەکی گرانبەهایە، تەنێ بیر لەهەموو ئاهەنگ و جێژنەکان بکەوە، بیر لە هەزارەها زیارەتکاران و مۆم و بخوور!"

فرانسیسکۆس وەک ئەوەی داوای یارمەتی بکا هاواری کرد: "برا لیۆن، لەکوێیت؟ گوێت لێیە. چما ئەمە ڕاستە."

وەڵامیم دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، خەڵکی هەموو شتێکیان لێ دەوەشێتەوە، باوکە فرانسیسکۆس تۆ دەتوانیت خۆت لە چنگی شەیتان ڕزگارکەیت، بەڵام لەدەستی خەڵکی ڕزگارت نابێت!"

فرانسیسکۆس نائومێدانە گوتی: "خودایە، خودایە بمبەرەوە!" وای گوت و ئیدی تا ئاسیزیی زاری هەڵنەهێنایەوە.

***

لەبەر دەرگای ماڵی سەرەک قەشەدا، سەرەک قەشە ڕاوەستاو و چاوەڕێی دەکردین، دەستەکانی ڕایەڵ کرد و یارمەتی لە دابەزاندنی فرانسیسکۆسدا داین، ئەوسا دانەوێوە و نێوچەوانی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

گوتی: "بەخێر بێیت کوڕی خۆم، متمانەت بەخودا هەبێ، هێشتا ساتی ماڵئاواییت نەهاتووە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "متمانەم بەخودا هەیە، متمانەم بەخودا هەیە، ساتی ماڵئاواییم هاتووە!"

ئەو ژوورەی کە تەرخان کرابوو فرانسیسکۆسی لێ ڕاکشێ پەنجەرەیەکی گەورەی تێدابوو ڕوو لەسەربانەکانی ئاسیزیی، لەوێوە هەموو شار دیاربوو، دار زەیتوونەکان و لە خوارەوە دەشتێکی تژیی لە ئارامی بەرەز و ڕووبارەکەیەوە، هێور هێور وەکی مارێک بەنێو مێرگە سەوزەکاندا پێچی دەخوارد. لەدووریشەوە کڵێساکەی قەدیس دامیانۆ دیار و لە خوارتریشەوە پۆرتیۆنکولا.

بۆ بەیانیی کاتێک فرانسیسکۆس خەبەری بۆوە و لەجێگەکەی هەستا و ئەو دیمەنە ئازیز و دێرینەی بینی، فرمێسک لەچاوانییەوە ڕژایە خوار.

– "دایکە، دایکە ئاسیزیی، ئەی ئومبرەینی ئازیزم!"

من لەقوژبنێکی ژوورەکەدا جێگەم بۆ نوستن ڕاخست، لەگەڵ ویدا خەوم لێ دەکەوت و هەڵدەسام. دوو پەرەسێلکە لەگوێسوانەی ژوور پەنجەرەکەدا هێلانەیان چێ کردبوو، هەر لەکازێوەوە نێرەکەیان بەو دەوروبەرەدا دەفڕی و دەیچریکاند، هەڵبەت مێیەکە لەسەر هێلکە نوێیەکانی کڕ کەوتبوو، نێرەکەش بەو

چریکە چریکەی ئازایەتی و متمانەی پێ دەبەخشی. فرانسیسکۆس تژیی لە وروژان ئاوڕی بۆ دامەوە و گوتی: "برا لیۆن، چما دەشێ بونیام چاوانی بکاتەوە و گوێ هەڵخا و چاوان و گوێی تژیی نەبن بەموجیزە؟ بەردێک هەڵگرە و ژیانێکی لەوێرانی نەهاتوو لەو تاریکییە شێدارەدا دەبینی کە لەخزمەتی خودادایە، کرمێکی چکۆڵەی هاکەزایی دەبینی خۆی ئامادە دەکا باڵی لێ بڕوێ و ببێتە پەپوولە و بەرەو خۆر بفڕێ. بەڵێ برا لیۆن، ئێمەی بونیامگەلی سەر عەرد جگە لەوە دەبێ چ شتێکی تر بکەین؟"

ئەو دەمەی ئەو دەدوا، لەسەر جاددەکە و نزیک ماڵی سەرەک قەشە دەنگی هاوار هاوار و جنێودان بیسترا، خەڵکێکی زۆر کۆببوونەوە، ئاژێر و ژاوەژاو و دەنگی توندی دەرگا کوتان، دیار بوو کەسێک چووبووە سەر سەکۆیەک و نوتقی بۆ خەڵکەکە دەدا. یاریدەدەری قەشە هاتە ژوورەوە.

گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، نیگەران مەبە، ئەوە سەرەک شارەوانییە کە شەڕی لەگەڵ سەرەک قەشەدا هەیە و هەموو ڕۆژێک خەڵکی کۆ دەکاتەوە و هانیان دەدا بێن بۆ ئێرە و هەڕەشە لەسەرەک قەشە بکەن. ئەویش بواریان نادا بێنە کلێساکەوە."

فرانسیسکۆس زۆر زۆر شپرزەبوو. گوتی: "چ شەرمەزارییەکە، ئێمە دەبێ بەینیان ڕێک خەینەوە!"

یاریدەدەری قەشە ڕۆیشت. فرانسیسکۆس ڕووی کردە من و گوتی: "برا لیۆن، هێشتا سروودی سوپاسگوزارییەکەم بۆ خودا تەواو نەبووە. تکات لێ دەکەم قەڵەمەکەت دەربێنە و بنووسە!"

قەڵەمەکەم دەرهێنا و ئەویش کەوتە گوتنی ئەوەی کە من دەبوو بینووسم:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی کە لە ئەڤینی تۆوە
لە دوژمنانیان دەبوورن!
شکۆداربن ئەو کەسانەی کە لە ئەڤینەوە بۆ ئاشتی
زوڵمیان چەشتووە و ڕاوەدوو دەنرێن
شکۆ بۆ ڕۆنەرانی ئاشتی،
چونکە خودایە تۆ
تاج لەسەری ئەوان دەنێی!"

خاچی کێشا. گوتی: "برا لیۆن، وەرە یارمەتیم دە تا هەستم، بمگرە، دەمەوێ بچمە بەر دەرگای حەوشە و لەگەڵ خەڵکیدا بئاخڤم... نا، نامەوێ بئاخڤم، بەڵکە هەردووکمان، لەپاڵ یەکدا ڕادەوەستین و ئەو وشانە دەکەینە گۆرانی کە هەر ئەلعان لەدڵمەوە هەڵقوڵین."

چوومە ژێر باڵی، ڕۆیشتینە حەوشەو دەرگای دەرەوەمان کردەوە، خەڵکەکە بەتووڕەیی شاڵاویان هێنا تا بێنە ژوورەوە، بەڵام هەر کە فرانسیسکۆسیان بینی ڕاوەستان.

فرانسیسکۆس خەڵکەکەی بەرەکەت دا و گوتی: "مناڵەکانم، خودا ئەمری پێ کردووم قسەیەکتان بۆ بکەم، قسەیەکی خێر، بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح ڕێگەم بدەن ئەو قسەیە بکەم!"

ئەوجا ئاماژەیەکی بۆ من کرد، هەردووکمان پاڵماندا بەدەرگای حەوشەوە، دەستی یەکدیمان گرت و

بەدەنگێکی بەرز کەوتینە چڕینی گۆرانی:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی کە لە ئەڤینی تۆوە
لە دوژمنەکانیان دەبوورن!
شکۆداربن ئەو کەسانەی کە لە ئەڤینەوە بۆ ئاشتی
زوڵمیان چەشتووە و ڕاوەدوو دەنرێن
شکۆ بۆ ڕۆنەرانی ئاشتی،
چونکە خودایە تۆ
تاج لەسەری ئەوان دەنێی!"

لەو کاتەدا سەرەک قەشە هاتبووە بەر دەرگا، سەرەک قەشە پیرەمێردێکی بەڕێز بوو، بەمیهرەبانییەوە لە خەڵکەکەی نۆڕی، ئەویش دەنگی لەگەڵ ئێمەدا یەک خست و کەوتە گۆرانی. ئەوسا ئیدی موجیزەکە ڕووی دا، سەرەک شارەوانی لەنێو خەڵکەکەوە هات و لەبەردەم سەرەک قەشەدا کڕنۆشی برد.

گوتی: "لەبەر خاتری ئەڤینی مەسیح، لەبەر خاتری فرانسیسکۆسی خزمەتکاری، من دوژمنایەتیی نێوانمان لەبیردەکەم و ئامادەم هاوکاریتان بکەم!"

سەرەک قەشە بزووا، دانەوێوە و نەیارەکەی خۆی هەستان، باوەشی پێ داکرد و ماچی کرد.

گوتی: "وەزیفەکەم حوکمم بەسەردا دەدا میهرەبان و خۆنەویست و ئاشتیخواز بم، بەڵام ئاخ، سروشتم وەهایە زوو هەڵدەچم، تکات لێ دەکەم لێم ببوورە!"

خەڵکەکە کڕنۆشیان برد و سوپاسی خودایان کرد، ئەوجا شاڵاویان بۆ ماچکردنی دەست و پێی فرانسیسکۆس هێنا کە ئاشتیی لەگەڵ خۆی هێنابوو.

کە چووینە ژوورەوە، فرانسیسکۆس خەنی و پرشنگی دەدا، لەو هەموو شادومانییەدا ئازارەکانی بیر خۆبردبۆوە و بەبێ یارمەتی بەڕێگەدا دەڕۆیشت.

– "برا لیۆن، ئەو حەکایەتەت بیستووە: دەگێڕنەوە جارێک کوڕە پادشایەکی جوان و جحێڵ دەبێت، پیرێژنێکی سیحرباز بەنەفرەتی دەکا و دەیکاتە ئاژەڵێکی دڕندە و ترسناکی بونیامخۆر. خەڵکی ڕقیان لەو ئاژەڵە دڕندەیە دەبۆوە، خۆیان چەکدار کرد و بەمەبەستی کوشتنی کەوتنە شوێنپێ هەڵگرتنی، بەڵام ئەو تا دەهات هەر دڕندەتر دەبوو. ئەوسا ڕۆژێکیان کیژێک هات و بەمیهرەبانییەوە خۆی لێ نزیک خستەوە و دەمی ماچ کرد. ئیدی دەسوبرد ئەو ڕوخسارە ترسناکە توایەوە و ئاژەڵە دڕندەکە بۆوە بەکوڕە قۆزەکەی پادشا. برا لیۆن، خەڵکی ئاوهان!"

ئەو ناوبژییە فرانسیسکۆسی ماندوو کرد، بۆ ساتێک هەموو هێزی خۆی کۆکردبۆوە و موجیزەیەکی نواندبوو، بەڵام یەکسەر شەکەت کەوتە سەر جێگەکەی. بانگی یاریدەدەری قەشەم کرد، ئەویش بەسرکەی گوڵەوە هات و هۆشی وەبەرهاتەوە. ئەوسا سەرەک قەشە هات.

گوتی: "کوڕی خۆم فرانسیسکۆس، پزیشکێک بانگ دەکەم تا بتبینێ، ئاخر تۆ لە ماڵەکەی مندایت و

من لێت بەرپرسیارم!"

بەڵام فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند، نەیدەویست پزیشک ببینێ.

سەرەک قەشە گوتی: "برا فرانسیسکۆس ڕێز لەژیان بنێ، نەک تەنێ ژیانی خەڵکی و ژیانی کرمان، بەڵکە ژیانی خۆت. ئاخر ژیان هەناسەی خودایە، ڕەوا نییە بیتاسێنیت، بەناوی گوێڕایەڵیی پیرۆزەوە لێت دەپاڕێمەوە بەقسەم بکە!"

فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ دانا و هیچی نەگوت. پزیشکەکە هات، پیرەمێردێکی چکۆڵەی ئارام و ڕەنگپەڕیوی خاوەن چاوانێکی ئاگرین، جلکەکانی بەری فرانسیسکۆسی داکەند، چەند جارێک ئەمدیو و ئەودیوی پێ کرد و گوێی بۆ لێدانی دڵی ڕادێرا.

گوتی: "بەیارمەتی خودا باشتر دەبێ!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند، لێی پرسی: "ئەی بێ یارمەتی خودا؟"

– "من باوەڕم وایە تۆ ماوەیەکی تریش دەژیت، تا پاییز، ئیدی دوای ئەوە لەدەستی خودادایە!"

بۆ ساتێک فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، بەڵام یەکسەر دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی.

گوتی: "کەواتە بەخێر بێ برا مردن، بەخێربێیت لەگەڵ یەکەمین باراندا!"

زەردەخەنەیەکی هاتێ و پێی گوتم: "تۆ چ دەڵێیت برا لیۆن، چما ڕەوا نییە کە بۆ برا مردنیش سوپاسی خودا بکەین؟ دەی ئەی هاوسەفەری بەئەزموونم، قەڵەمەکە هەڵگرە و بنووسە:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برا مردنمان
کە چ زیندوویەک لە دەستی دەرناچێت!
چ داماوە ئەو کەسەی بەگوناهباری دەمرێ، خودایە شکۆ و شانازی
بۆ ئەوانەی کە (دە) پەیامەکەی تۆ بەجێ دێنن
ئەوانە لە مردن ناترسن، بەڵکو مردنیان خۆش دەوێ."

من هەموو ئەو سروودی سوپاسگوزارییەم لەسەر قاقزێک پاکنووس کرد و دامە فرانسیسکۆس تا مۆری خۆی، خاچەکەی لێ بدا. قاقزەکەی وەرگرت، سەیری کرد و سەری ڕاوەشاند.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودایە من زۆر شتی ترم هەن کە دەبێ بیانڵێم، زۆر شتی تر هەن کە دەخوازم سوپاسی تۆیان پێ بکەم، بەڵام تۆ دڵ و ڕۆحی من دەناسیت، دەی کەواتە خودایە سوپاس بۆ هەموو شتێک!"

قەڵەمەکەی هەڵگرت و نووسی: "سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو شتێک!" ئەوەی نووسی و پاشان لەخوارەوە وێنەی خاچێکی گەورەی کێشا.

گوتی: "من تەواو بووم، سوپاسی خودا دەکەم کە پێداڕاگەیشتم، ئەلعانیش، تۆ ئەی مەڕی خودا، یەکێک بنێرە بەدوای ئێرنیێۆدا بۆ پۆرتێونکولاو داوای لێ بکە بەخۆی و بلوێرەکەیەوە بێت بۆ ئێرە، ئاخر من لەخودا نێزیک بوومەتەوە و جگە لەگۆرانی چڕین چ شتێکی ترم ناوێ!"

یەکێکم ڕەوانە کرد، لای ئێوارە ئێرنیێۆ بەبلوێرەکەیەوە هات. فرانسیسکۆس بەباوەشێکی کراوەوە پێشوازیی لێ کرد.

– "بەخێربێیت ئەی سترانبێژی خودا، بەخێربێیت ئەی دەنگی ڕاستەقینەی ئینسان! ئەم گۆرانییە بگرە کە لەسەر ئەم قاقزە نووسراوە، بلوێرەکەت لەشانت داگرەو بیژەنەو بیچڕە! منیش گۆرانییەکەت لەگەڵدا دەبێژم، هەروەها ئەم شێرە چکۆڵەیەی خوداش دەیچڕێ، هەر چوار دیواری ژوورەکەشمان دەیچڕن، بەرد و چیمەنتۆ و نیگارەکانیش، هەمووان پێکەوە گۆرانییەکە دەچڕین!"

هێندەی نەبرد ژوورەکەمان بەگۆرانییەکی خۆشی پێکەوەیی دەنگی دایەوە، پەنجەرەکە کرابۆوە، خۆر خەریک بوو ئاوا دەبوو، لەگەڵای درەختەکانەوە ڕۆشنایی دەتکا، زەنگی کڵێساکەی قەدیس ڕافینۆ وادەی نوێژی ئێوارەی ڕاگەیاند، ئەو نەغمە خۆشانە لە فەزادا سەریان کرد. دەنگی فرانسیسکۆس بەرز و بەرزتر دەبۆوە، چەپڵەی دەکوتا، هەموو جەستە باریک و بنێس و عەزاب چەشتووەکەی لەنێو جبە قەشەییەکەیدا سەمای دەکرد.

دەرگاکە کرایەوە و سەرەک قەشە هاتە ژوورەوە، ڕوخساری گرژ بوو.

گوتی: "فرانسیسکۆس، کوڕی خۆم، بەرەکەتی مەسیحت لێ بێ گۆرانی مەڵێ. خەڵکی کە لێرەوە تێدەپەڕن و گوێیان لە گۆرانی دەبێ، ڕادەوەستن و هەمدیس دەکەونەوە جنێودان، دەڵێن سەرەک قەشە کەوتۆتە هەوای خۆیەوە، بەبۆنەی ئەوەوە کە سەرۆک شارەوانی هێناوەتە سەر چۆک وا بۆ خۆی ئاهەنگ دەگێڕێ!"

بەڵام فرانسیسکۆس هێشتا ئەفسوونی گۆرانییەکەی بوو.

– "گەر بوونی من وەک میوانێک لەماڵەکەتا کێشەت بۆ دروست دەکا ئەوا دەچمە دەرەوە. من گۆرانی دەبێژم و جگە لە گۆرانی چڕین ناتوانم چ شتێکی تر بکەم، ئاخر من لە خودا نێزیک بوومەتەوە، چما بۆچی حەز ناکەیت خەنی بم و بەگۆرانی چڕینەوە بچمە دیداری؟"

سەرەک قەشە وەڵامی دایەوە: "ڕاست دەکەیت کوڕی خۆم، بەڵام خەڵکانێکی تر کە لە خوداوە نێزیک نین، لەوە تێناگەن و بەو کارە تووڕە دەبن. بەدەنگی نزم گۆرانی بچڕە، تا خەڵکی گۆرانییەکەت نەبیستن!" وای گوت و هەمدیس لەژوورەکە چووە دەرەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا ئێرینیۆ، هەموو بونیامێک ڕاست دەکا، سەرەک قەشە ڕاست دەکا، هەروەها ئێمەیش ڕاست دەکەین. دەی با بەدەنگی نزم گۆرانی بچڕین تا خەڵکی تووڕە نەکەین. مامۆستا، بلوێرەکەم بدەرێ، منیش دەمەوێ بژەنم!"

بلوێرەکەی وەرگرت و بەقامکە دەردەدارەکانی هێور و ئارام کەوتە ژەنین، ئێمەیش زۆر ئارام هەمدیس کەوتینەوە ستایشکردنی خودا.

کاتێک لەگۆرانییەکە بووینەوە، فرانسیسکۆس بلوێرەکەی بۆ ئێرینیۆ گەڕاندەوە و چاوانی لێک نا. ئیدی ماندوو ببوو، ئێرینیۆ لەسەر نووکی پێ لە ژوورەکە چووە دەرەوە.

پێم گوت: "ئاسیزیی جێ مەهێڵە، ڕەنگە سبەینێ هەمدیس پێویستی پێت بێتەوە، ئاخر ئەو ئیدی

پێی ناوەتە مەملەکەتی گۆرانییەوە!"

بەڵام بۆ بەیانی نیگەرانییەکی تر فرانسیسکۆسی داگرت.

بەرەبەیان پێی گوتم: "نابێ کات بەهەدەر بدەین، من دەبێ پێدا ڕابگەم وەسییەتنامەکەم بۆ برایان و خوشکان بنووسم، هەموو ژیانم بگێڕمەوەو دگان بەگوناهەکانمدا بنێم، ڕەنگبێ ڕۆحێک هەبێ کاتێ گوێی لە عەزاب و بەرخۆدانەکانم دەبێ ئازایەتیی بێتەبەر و درێژە بەسەفەری بەرەو هەڵگژان بدا. دەی برا لیۆن، ئەلعان هەمدیس قەڵەمەکەت دابەوە و بنووسە!"

بەدرێژایی ڕۆژ بەعیبادەتەوە گوێم بۆ فرانسیسکۆس ڕادێرا و نووسیم، ناو بەناو وچانێکم دەدا تا فرمێسکەکانم بسڕم، هەندێ جار ئەو خۆی ڕادەوەستا، ئاخر ئیدی وشە بەفریای نەدەگەیشت و لە حەژمەتا دەیدایە قوڵپی گریان.

لە تافی جحێڵییەوە دەستی پێ کرد کە جلکی مەخمەڵی و ئاوریشمینی پۆشیوە و پەڕێکی سووری کردووە بەکڵاوەکەیەوە و شەوانە لەگەڵ هاوڕێکانیدا لەم ئاهەنگەوە چووە بۆ ئەو ئاهەنگ، لەم بەر پەنجەرەوە چووە بۆ ئەو بەر پەنجەرە و سترانی چڕیوە. ئەوجا کەوتە گێڕانەوەی ئەوەی کە چۆن لەخۆی بایی بووە و چووە بۆ شەڕی لەناوبردنی دوژمنەکانی و وەدەسهێنانی شکۆمەندی و بەسەرکەوتوویی و بەسواری ئەسپەوە بۆ ئاسیزیی گەڕاوەتەوە... پاشان، چۆن شەوێکیان لەناکاوێکڕا دەنگی خودای ژنەفتووە و لەترساندا هەڵلەرزیوە. فرانسیسکۆس قسانی دەکرد و منیش دەمنووسی. گوتی: "ئەوە من بووم، فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی گوناهبار، ئەوەی خودا خۆنەویستانە لوتفی نواند و بەم شێوەیە ڕزگاری کردم: کاتێ من هێشتا لەنێو گوناهەکانمدا دەژیام و تلم دەدا و ڕقێکی بێ ئەندازەم لەگەڕەکان بوو، ئەوسا بانگی کردم، بەرەو لای ئەو گەڕانە کێشی کردم و فەرمانی پێ دام لەئامێزیان بگرم، ماچیان کەم، جلکیان لەبەر داکەنم و برینەکانیان بشۆم. کاتێک ئەوانەم لەئامێز گرت و ماچم کردن و جلکم لەبەر داکەندن و برینەکانیانم شت، دونیام لەلا بووە دونیایەکی تر، ئەو شتەی پێشتر تاڵ و تفت و سەخت بوو، ئیدی بووە شتێکی نەرم و ڕەوان وەکی هەنگوین. زۆری نەخایاند لەدونیا چوومەدەر، ئەو دونیا پووچە و لەزەتەکانیم جێ هێشت و خۆم بەتەواوی جەستە و ڕۆحمەوە تەسلیمی خودا کرد. خودا برایانی بۆ ناردم و لەمیانەی کتێبی پیرۆزەوە خۆی بۆ وەدیارخستم کە کام قانوونامە بۆ ژیانی خۆم و ژیانی برایان دابڕێژم. ئەو برایانەی ویستیان لەگەڵ مندا بژین، بەر لەهەموو شتێک تەواوی سەروەت و سامانەکەیان بەسەر هەژاراندا دابەش کرد، ئێمە ئیدی خاوەنی هیچ نەبووین جگە لەجبەیەکی قەشەیی شڕوپڕ و گوریسێکی لەناو قەدمانەوە گرێدراو، بەپێی پەتیی ڕێمان دەکرد. ئاخر ئێمە خەڵکانی ساکار و نەخوێنەواربووین و گوێڕایەڵی یەکدی بووین. داوام لەبرایان کرد خۆیان فێری کاسبییەکی ئابڕوومەندانە بکەن و کار بکەن، نەک بۆ ئەوەی پارە پەیداکەن، بەڵکو بۆ ئەوەی ببنە نموونە بۆ خەڵکانی تر و لە تەمبەڵی قوتاربن، تەنێ کاتێک کە نەماندەتوانی بەکار ژیانی خۆمان بەڕێوەببەین، ئەوسا دەرگا بەدەرگا دەچووین و سواڵمان دەکرد. خودا بۆم وەدیارکەوت کە دەبێ هەمیشە چ بڵێین، کە هەمیشە بڵێین: Pax et bonum

تەواوی ئەو ڕۆژە و ڕۆژەکانی دواتریش، فرانسیسکۆس بەچاوانێکی لێکنراوەوە لەبارەی ژیانی خۆیەوە

دوا، لەبارەی تەواوی سەفەرە خەتەرناکەکەیەوە کە بەپێوپلی خوێناوی و لەترس و بەرخۆدان و بەناڵە ناڵەوە بەرەو ژوور هەڵدەگژا، لەبارەی باوکییەوە دوا کە بەبێ دڵنەوایی مرد، لەبارەی پیرێژنەکەی دایکییەوە ئاخافت کە بووە ڕاهیبە، لەبارەی خوشکە کلاراوە، لەبارەی یەکە یەکەی برایانەوە، لەبارەی دۆمینیکۆ، ئەو قەشە ئیسپانیاییە کلپەسەندووەوە کە لە ڕۆما بینیبووی، دواجار لەبارەی برا (گیاکۆمینا)وە – ئەو ژنە نەجیبزادەیەی فرانسیسکۆس وای بانگ دەکرد– ئەو ژنەی لە ڕۆما کەوت بەسەر پێیدا و جلکی قەشەیی فرانسیسکانیەکانی پۆشی. فرانسیسکۆس هێشتا ئەو مەڕە چکۆڵەیەی لەیاد بوو کە لەڕۆما قەسابێک خستبوویە سەر شانی و بۆ سەربڕینی دەبرد، مەڕەکە بەترسەوە باعاندبووی و تەماشای فرانسیسکۆسی لە دواوە کردبوو، واپێ چوو بوو داوای یارمەتی لێ بکا. فرانسیسکۆس دڵی پێی سووتابوو، کەوتبووە خۆ تا قەسابەکە لە ئامێز بگرێ، پێی گوتبوو: "براکەم، بەناوی مەسیح، بەناوی ئەڤین سوێندت دەدەم ئەو مەڕە سەر مەبڕە!" قەسابی دڵڕەق فشەی پێ هاتبوو، دابوویە قاقای پێکەنین. گوتبووی: "دەی چما دەتەوێ چی لێ بکەم؟"

– "براکەم بیدەرە من، ئەوسا خودا ئەم کردەوە چاکەت لە کتێبی حیسابەکانیدا دەنووسێ و لەو دونیا ڕانە مەڕێکی نەمرت پێ دەبەخشێ!"

قەسابەکە هەناسەیەکی هەڵکێشابوو، گوتبووی: "ئۆو، ناشێ تۆ ئەو کەسە بیت کە بەفرانسیسکۆسی ئاسیزیایی بانگت دەکەن و ئەوەی کە موجیزە دەنوێنی؟"

– "با، من فرانسیسکۆسی گوناهباری ئاسیزیاییم، بەڵام چ موجیزەیەک دەنوێنم؟ من تەنێ بونیامێکی گوناهبارم و دەگریم، دەگریم و براکەم لێت دەپاڕێمەوە ئەو مەڕە سەر مەبڕە!"

قەسابەکە مەڕەکەی لەسەر شانی داگرتبوو، بەترسەوە گوتبووی: "هانێ بیبە، فەرموو، ئەوەتا هەمدیس موجیزەیەکی ترت نواند!"

فرانسیسکۆس مەڕەکەی کردبووە باوەش و وەک دیاری بەبرا گیاکۆمینای بەخشیبوو، ئیدی دەیانگوت لەوە بەدوا، هەرگیز ئەو مەڕەی لێ جیا نەبۆتەوە، لەگەڵیدا چووە بۆ کلێسا و لەبەردەم وێنەی قەدیساندا کڕنۆشی بردووە.

هەموو ژیانی بەبەردەم چاوە لێکنراوەکانیدا تێدەپەڕییەوە، چیای بێ ڕوحمی ئالڤێرنا هەمدیس لەخەیاڵیدا ژیایەوە، مەسیحی لەخاچدراو وەکی برووسکەیەکی شەش باڵ بەسەریدا دەکەوت.

بەدەنگێکی بەسوێ هاواری کرد: "خودایە، خودایە، من چەتەم، من چەتەیەکی لەخاچدراوم، دەی هەڵمگرە و لای دەسە ڕاستتەوە دامنێ!"

لای ئێوارە وەسییەتنامەکەی تەواو کرد و چاوانی لێکنا.

بەمیهرەبانییەوە سەیری کردم و گوتی: "برا لیۆن، من زۆر ئەزییەتم دایت، کوڕەکەم، زۆر ماندووم کردیت، خەراپ نییە گەر ئەم وشانەش بۆ ئەو سروودی سوپاسگوزارییە زیادکەیت کە بۆ خودام نووسیوە:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ ئەو مەڕەی خودا

بۆ برا لیۆن، بۆ ئەو شێرەی خودا

ئاخر ئەو گوێڕایەڵ و بەحەوسەڵەیە، خودایە ئەویش سەفەری کرد
لەگەڵ مندا بەرەو ژوور،
ئەو بەنرختره لە من، چونکە زۆر جاران
سەفەری پێچەوانەی ئاراستەی سروشتی خۆی کردووە
لەمیانەی زاڵبوون بەسەر سروشتی خۆیدا!"

دانەویمەوەو پێیم ماچ کرد، ویستم بئاخڤم، بەڵام گریان قوڕگی گرتبووم و نەمتوانی.

– "برا لیۆن، من هەموو ژیانم ژیامەوە، هەموو عەزابەکانم چەشتەوە، ئیدی ماندووبووم، برا ئێرینیۆ بانگ کە، تا بێت و هەمووامان پێکەوە گۆرانی بچڕین و قورسایی سەر دڵم سووک بێ!"

گوتم: "ئاخر ئەمجارەش سەرەک قەشە دەکەوێتەوە گلەیی و گازەندەکردن!"

– "حەقی خۆیەتی گلەیی بکا، ئێمەیش حەقی خۆمانە گۆرانی بچڕین، برا ئێرینیۆ بانگ کە تا بێت!"

برای گۆرانیبێژی گەڕۆک هات.

فرانسیسکۆس بەشادومانییەوە گوتی: "ئامادەبە ئەی بولبولی خودا، هەمووامان پێکەوە!"

لە سەرەتادا بەنزمی بلوێرەکەی دەژەند، ئێمەیش بەئەسپایی گۆرانیمان دەگوت تا ڕێبواران لەدەرەوە گوێیان لێ نەبێ. بەڵام وردە وردە ئاگرمان گرت، نە سەرەک قەشەمان بیر ما و نە ئەو خەڵکەی لەوێوە تێدەپەڕین، دەنگمان سەرفرازانە و زاڵ دەنگی دەدایەوە و سروودی سوپاسگوزاریی خودامان دەبێژا. خودایە ئەوە چ لەزەتێک بوو، مەرگ لەو دیو دەرگاکەوە ڕاوەستابوو، ئێمەیش وەک تەیری ستران خوێن ملمان بردبووە پێش، خەنی و بێ ترس ژیان و مردنمان دەکردە گۆرانییەکی نەمر.

بەڵام هەر ڕێک لەو ساتەدا کە ئێمە لە حەوت تەبەقەی ئاسمان بووین، برا ئێلیاس، بەڕوخسارێکی مۆن و هیشکەوە لەبەر دەرگاکەدا وەدیارکەوت. تازەکی لە سەفەرێکی نوێوە هاتبۆوە، هەمدیس ئاڵتوونی کۆکردبۆوە و بۆ ئاسیزیی گەڕابۆوە تا کرێی ئەو وەستای خانووبەرەیە بدا کە کڵێسا گەورەکەی ڕۆنابوو. کاتێک لای ماڵی سەرەک قەشەوە تێپەڕیبوو، گوێی لە دەنگی گۆرانی چڕین بووە و لەنێو دەنگەکاندا دەنگی فرانسیسکۆسی ناسیوەتەوە، لە چەقی ڕێگەکەشدا ڕێبوارانێکی زۆر ڕاوەستاون و گوێیان ڕادێراوە، هەندێکیان پێکەنیون و ئەوانی تریش تووڕە بوون.

یەکێکیان پێی گوتبوو: "ئەوە چەند ڕۆژێکە لە ماڵی سەرەک قەشەوە جگە لە گۆرانی دەنگی چ شتێکی تر نایەت، دەڵێی ماڵەکەی بۆتە مەیخانە!"

ئیدی ئیلیاس بەتووڕەیی خۆی کردبوو بەژووردا، فرانسیسکۆس ئەوی بینی و گۆرانییەکەی کۆتایی پێهێنا.

ئێلیاس زۆر بەزەحمەت هەوڵیدا تووڕەییەکەی خۆی حەشاربدا، گوتی: "برا فرانسیسکۆس، دەبێت بمبووریت، ئەم گۆرانی گوتن و بلوێر ژەنینە لەگەڵ ناوو ناوبانگی قەدیسێتی تۆدا نایەتەوە، ئەوەتا خەڵکیی لێرەوە دەڕۆن و ڕادەوەستن و گوێت بۆ ڕادەدێرن. چما دەبێ چیت پێبڵێین؟ دەبێ لەبارەی

فیرقەکەمانەوە چ بڵێین؟ چما ئەمە ئەو ژیانە پیرۆزە زاهیدانەیەیە کەئێمە بانگەشەمان بۆ کردووە؟ چما ئێمە بەم شێوەیە ڕۆحەکان بەرەو بەهەشت ڕێنوێنیی دەکەین؟"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی متمانە بەخۆنەبوو، وەک منالێک کە مامۆستاکەی سەرزەنشتی بکا، گوتی: "برا ئێلیاس، چما ئەی بەکام شێوە؟"

– "ئەی گوایە بەگۆرانی؟ من پێم وایە ئەم گوناهەی تۆ لە ئەستۆی ئەو گۆرانیبێژەدایە!"

وای گوت و تژیی لە سووکایەتی ئاماژەی بۆ ئێرینیۆ کرد کە بێهوودە هەوڵی دەدا بلوێرەکە لەپشتی خۆیەوە وەشارێ.

گۆناکانی فرانسیسکۆس سوور هەڵگەڕان.

– "نەخێر گوناهەکەی ئەو لە ئەستۆی مندایە، هەروەها گوناهی برا لیۆن و گوناهی تۆ برا ئەلیاس، گوناهی هەموو فیرقەکە لە ئەستۆی مندایە. من لە بەردەمی خودادا لە هەمووتان بەرپرسیارم، خۆ گەر گۆرانیش بڵێم، ئەوە لەبەرئەوەیە کە خودا ئەمری ئەوەم پ ێدەکا. ئەو پێی گوتم:"فرانسیسکۆس، تۆ ئیدی چ خزمەتێکت پێ ناکرێ، ئێلیاس دەسەڵاتی لێ سەندوویتەوە و لەفیرقەکە وەدەری ناویت، دەی بلوێرەکە هەڵگرە و لەچۆڵەوانیدا بکەوە گۆرانی چڕین!"

ئێلیاس ڕەتی دایەوە: "تۆ خۆت بەدەمی خۆت دەڵێیی کە خودا ئەمری پێ کردوویت لە چۆڵەوانیدا گۆرانی بێژیت نەک لێرە و لەناو جەرگەی ئاسیزیی و لەچەقی ڕێگەدا. بمبوورە برا فرانسیسکۆس، ئاخر من ڕابەری فیرقەکەم و بەرپرسیارێتیی ئەوە لە ئەستۆی مندایە!"

فرانسیسکۆس باسکەکانی کردنەوە، لێگەڕا هەمدیس بکەون و شۆڕببنەوە، دەیویست وەڵام بداتەوە، بەڵام وشەکان لەگەروویدا دەتاسان. دواجار پێی گوتم: "برالیۆن، ئەوەتا لێرەیش وەدەر دەنرێین. ئەدی کوێوە بچین؟ چارەمان چییە؟ وەرە، هەستە با بڕۆین!"

گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس کوێوە بچین؟ ئاخر ئەلعان شەوە!"

فرانسیسکۆس دووبارەی کردەوە: "لێرەیش وەدەرمان دەنێن.... لێرەیش وەدەرمان دەنێن!"

وای گوت و باسکەکانی کردنەوە و لێگەڕا هەمدیس شۆڕ ببنەوە.

ئێلیاس گوتی: "برا فرانسیسکۆس، شەو لێرە ڕۆژ کەرەوە، کەس وەدەری نەناویت، مەسەلەکە تەنێ ئەوەیە گۆرانی نەڵێیت. بەیانیش دەتوانیت خودا فەرمانی چیت پێ دەدا ئەوە بکەیت!"

وای گوت و دانەوێوە و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و لێی دا ڕۆیشت.

لەو ماوەیەدا ئێرینیۆ بەترسەوە دیار نەما، ئێمە هەردووکمان ماینەوە.

– "برا لیۆن، گوتت چی؟"

– "هیچ باوکە فرانسیسکۆس، هیچم نەگوتووە."

– "تۆ گوتت: ئەوەی لەنێو گورگدا بژی دەبێ ئەویش گورگ بێ نەک مەڕ، برا لیۆن تۆ وات گوت، هەموو خەڵکێکی ئاقڵ هەر وا دەڵێن. بەڵام من شێتێتییەکی نوێم لەخوداوە پێ گەییوە، شێتێتییەکی

نوێ، بۆیە دەڵێم: ئەوەی لەنێو گورگدا بژی، دەبێ مەڕ بێت و لێگەڕێ بخورێ! ئەو شتە نەمرە ناوی چییە کە لەنێو ئێمەدا هەیە؟"

– "ڕۆح!"

– "ئەوە، برا لیۆن، ئەوە ڕۆحە کە قووت ناچێ!"

***

ڕۆژی دواتر لەکازێوەدا، فرانسیسکۆس بەشادومانی خەبەری بۆوە.

– "ئێ باشە برا لیۆن، من ئیدی چ پێویستم بەئێرینیۆ نییە، پێویستم بەچ بلوێرێک نییە، تەنها ئەو دوو پارچە دارەم پێیە کە تۆ بۆت هێنام و بەوانە دەتوانم کەمانچە بژەنم. شەوێ بۆ یەکەم جار حاڵی بووم لەوەی کە مۆسیقا و گۆرانی مانایان چییە. لەجێگەکەمدا ڕاکشابووم، تۆ نوستبوویت و پرخەت دەهات، ئەم دار و پەردووەش کە خەڵکی پێی دەڵێن فرانسیسکۆس، لە حەژمەت ئازار نەیدەتوانی چاو لێکنێ، فرانسیسکۆسی بەسەزمان تەسلیمی ئازارەکەی ببوو، خوێنەکەی هەمدیس ڕەقهەڵاتبوو. گوێم لەدوایین ڕێبواران بوو بەشەقامەکەدا تێدەپەڕین، گوێم لێ بوو سەگەکان دەوەڕین و دەرگاکان دادەخرانەوە، پاشان ئارامییەک، هێورییەکی بەچێژ، شادومانییەک کە لەگێڕانەوە نایەت باڵی کێشا. لەناکاوێکڕا کەسێک لەژێر پەنجەرەکەمدا کەوتە سیتارژەنین، ژەنینەکەی درێژەی کێشا، گا لە نزیکەوە و گا لە دوور و گا دوورتر، دەتگوت سیتارژەنەکە لەمسەری شارەوە دەچێ بۆ ئەوسەری. برا لیۆن هەندێ جار هەستم دەکرد ئەوە بەتەنێ شادومانییەکی گەورە نییە، بەڵکو ڕزگارییە، ئا، زێدەتریش لە ڕزگاری، دەتگوت ڕۆچوومەتە خوارێ و کەوتوومەتە کۆشی خوداوە!"

بێدەنگ بوو، پاشان درێژەی بەقسەکانی دا. گوتی: "گەر ئەو مۆسیقایە ساتێکی کەمی تر بەردەوام با، ئەوا لەبەختەوەریدا دەمردم!"

یەکسەر دوای ئەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی: "ئێلیاس نەیدەویست من بلوێر بژەنم و گۆرانی بچڕم، وا ئەلعان وەڵامی درایەوە! خودا فریشتەیەکی بۆ ناردم و لەژێر پەنجەرەکەمدا گۆرانییەکی خۆشی چڕی!"

ویستی هەستێتە سەر پێ، بەڵام نەیتوانی.

– "برا لیۆن، وەرە یارمەتیم بدە، دەی وەرە بابڕۆین! با بڕۆین بەرەو ئەو جێگەیەی کە لەوێ ئازادیی گۆرانی چڕینمان هەیە، بچینەوە بەرەو کوختە چکۆڵەکەمان لەپۆرتیۆنکولا!"

بانگی ئێرینیۆم کرد، هەڵمان گرت و تابەر دەرگای دەرەوەمان برد. سەرەک قەشە چوو بوو بۆ سەردانی گوندەکانی ئەو دەوروبەرە و لەوێ نەبوو. وەک برووسکە هەواڵەکە دەماودەم بەشاردا بڵاو بۆوە کە قەدیس فرانسیسکۆس کەوتۆتە ڕێ و بۆ پۆرتیۆنکولا دەگەڕێتەوە. کاتێک ئێمە بەجاددە باریکەکاندا تێدەپەڕین، خەڵکی لەماڵ و دووکانەکانیانەوە دەهاتنە دەرێ، ژنان بەهەڵەداوان هاتن، مناڵان لەپێشەوە ڕایان دەکرد و چڵە مۆرت و دار دێمشتیان ڕادەوەشاند.

بەدەروازەکەی شاردا تێپەڕین، بەرەو دار زەیتوونەکان شۆڕبووینەوە و گەیشتینە بنار. مانگی ئۆگۆستی بوو، دونیا تابڵێی گەرم، دار هەنجیرەکان تژیی بوون بەهەنجیر، بۆڵە ترێ بەمێوەکانەوە شۆڕببۆوە، دانەوێڵە گوڵکردوو، دەشتەکە بۆنی گیای بەهەتاو سوتاو و گەڵا هەنجیری لێ دەهات.

فرانسیسکۆس داوای لێ کردین: "مناڵەکانم، لەسەرخۆ، لەسەرخۆ، پەلە مەکەن، هەمدیس ئەم خاکە ئازیزە ببیننەوە، ئاخر من جارێکی تر نایبینمەوە، بەرەکەتی منتان لێ بێ هێور و لەسەرخۆ بڕۆن!"

تەقەڵای دەدا بەچاوە تاریکداهاتووەکانی دیمەنەکان لەیەکتر جیاوەکا و ئاسیزیی لەگەڵ خۆیدا بەرێت بۆ ئاسمان، دار زەیتوون و ڕەز و هەموو شتێک لەگەڵ خۆیدا بەرێت بۆ ئاسمان. کاتێک شاری ئازیز خەریک بوو لەدوامانەوە دیار نەدەما، فرانسیسکۆس هاوارێکی کرد.

– "مناڵەکانم ڕاوەستن، دەمەوێ ئاسیزیی بۆ دوایەمین جار ببینم و ماڵئاوایی لێ بکەم!"

ڕوومان کردە شار و ڕاوەستاین، خەڵکەکەش هێور و بێدەنگ بوون، فرانسیسکۆس ماوەیەکی زۆر لە خانووەکانی ڕوانی، لەکڵێسا و بورج و قەڵای نیوە وێرانی سەر ترۆپکەکەی ڕوانی. ڕێک هەر لەو کاتەدا زرنگەی زەنگەکان بیسترا کە ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنی ڕادەگەیاند.

پرسی: "بۆچی زەنگەکان ڕێو ڕەسمی بەخاکسپاردن ڕادەگەیەنن؟"

هەمووما‌ن وەڵامان دایەوە: "نازانین... نازانین..." بەڵام هەمووما‌ن دەمانزانی ئەوە زەنگی ماڵئاوایی بوو لە فرانسیسکۆس کەهەر ئەلعان بەرەو مردن دەچوو. لێکدا لێکدا چاوانی دەسڕی و هەوڵی دەدا ئاسیزیی ببینێ و ئەو گاشەبەردو ئەشکەوتە بەهەتاو ڕووناکبووانەی ئەو دیوەوە ببینێ کە یەکەم جار پەنای بۆ بردن و لەوێ خودای بانگ کرد.

هێور هێور دەستی هەڵبڕی و نیشانەی خاچی لە هەوادا بەسەر ئەو شارە ئازیزەدا کێشا.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودا حافیز ئەی دایکە ئاسیزیی، سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ ئەم شارە ئەفسووناوییە بەماڵ و خەڵک و ڕەز و ئینجانەی ڕێحان و گوڵە شیوەرانی بەر پەنجەرەکانییەوە! بەجەنابی پییێترۆ بێرناردۆنێ و خاتوو پیکا و فرانسیسکۆسی کوڕە هەژار و داماوەکەیانەوە. ئای خۆزیا ئەی ئاسیزیی بمتوانیبا هەمووتم هەڵگرتبا و لەبەر پێی خودادا دامنابایت! بەڵام ناتوانم، ناتوانم، خودا حافیز ئازیزم!"

دایە قوڵپی گریان و شەکەت و ماندوو سەری بەسەر سینگیدا داگرت.

هەمدیس گوتییەوە: "خودا حافیز، خودا حافیز..."

لە دوامانەوە خەڵکەکە دەگریان و شیوەنیان بەسەردا دەکرد، ئیدی بەخێرایی ڕێگەی پۆرتیۆنکولامان گرتەبەر.

بێ ئەوەی بەخۆمان بزانین، فرانسیسکۆس لەسەر قۆڵمان لەهۆشخۆ چووبوو. لەکوختە چکۆڵەکەیدا هێور لەسەر عەردەکە دامانننا، خەڵکەکە بڵاوەیان لێ کرد.

هەموو ئەو برایانەی لەپۆرتیۆنکولا بوون، کیدرۆ، ڕۆفینیۆ، ماسیۆ، ئیگیدیۆو بێرناردۆ بەپەلە بۆ دەست ماچکردنی هاتن، بەڵام ئەو بێهۆش ڕاکشاو و بەرکەوتنی لێوی برایانی لەسەر دەستی هەست پێ

نەدەکرد. زەمەن هەفتەیەک و دووان و سێیان تێپەڕی، وەختی درەو هات، گەڵا مێو سوور هەڵگەڕا، هەنجیر شیرین بوو، دار زەیتوونەکان پرشنگیان دەدا، پەڕەسێلکەکان هەمدیس خۆیان بۆ کۆچ کۆکردەوە، یەکەمین حاجی لەقلەقەکان بەسەر کوختەکەماندا فڕین و بەرەو باشوور دایان لەشەقەی باڵ. فرانسیسکۆس قاژە قاژەکەیانی ژنەفت و چاوانی هەڵێنا.

گوتی: "ئەلعان حاجی لەقلەقەکان پەڕەسێلکەکان لەگەڵ خۆیاندا دەبەن!" ئەوجا دەستی بەرز کردەوە و گوتی: "برا پەڕەسێلکەکانم، سەفەرێکی خۆش، ئەلعانیش حاجی لەقلەقێکی گەورە دێت منیش دەبا و ئیدی بەرەو دوور دوور دەفڕین..."

ناو بەناو چاوانی دەکردنەوەو دەستی دەگێڕا تا بمدۆزێتەوە، هەندێ جاری تر یارمەتیم دەدا دانیشێ و لەبارەی هاوسەفەرە ئەبەدییەکانی خۆیەوە بدوێ، لەبارەی هەژاری، لەبارەی ئاشتی، لەبارەی ئەڤینەوە. بەمیهرەبانی لەیەکە بەیەکەمانی دەنۆڕی، ئێمەیش پێنج شەش برا بەدەوریدا دادەنیشتین و بەحیرسەوە گوێمان بۆ ڕادەدێرا، تا چ وشەیەکییمان لێ بەهەدەر نەڕوا. دەمانگوت: "ئەمە دوایەمین پەیامیەتی، ئەم پەیامەش هەر بەتەنێ بۆ ئێمە نییە، بەڵکو بۆ هەموو ئەو برایانەشە کە لێرە نین و دوورن، بۆ هەموو ئەو برا و خوشکانەیشە کە هێشتا لەدایک نەبوون، ئەوە بەرپرسیارێتی ئێمەیە کە ئەو وشانە لەقووڵایی زەینماندا هەڵکۆڵین، تا بەهەدەر نەچن."

وەک ئەوەی بیەوێ باوەشمان پێدا کا، باسکەکانی کردنەوە و دایخستنەوە و پێی گوتین: "براکانم ئەڤین چییە؟ ئەڤین چییە برایانم، ئەڤین تەنێ سۆز یان میهرەبانی نییە، سۆز دوو جۆرە، یەکێکیان ئەوەیە کە عەزاب دەچێژێ و ئەوی تریشیان ئەوەیە کە بەشداری خەم دەبێ، میهرەبانیش دوو جۆرە، یەکێکیان ئەوەیە کە دەبەخشێ و دووەمیشیان ئەوەیە کە وەردەگرێ، بەڵام ئەڤین یەکێکە، دوو شتە و یەکانگیر بوون و بوونەتە یەکێک، بوونەتە یەکێک کە دابەش نابێ: (من) و (تۆ) دیار نامێنین، من ئەڤینداری دەکەم، واتە من یەکانگیر دەبم!"

ڕۆژێکیان دەستی ڕایەڵ کرد و دەستی گرتم.

– "برا لیۆن، کارێک هەیە بۆم بکە، حەز دەکەم بەر لەمردنم برا گیاکۆمینا ببینم و خوداحافیزی لێ بکەم. قاقزێک بێنە و بنووسە:

لەبرا فرانسیسکۆس، هەژارە چکۆڵەکەی خوداوە، بۆ برا گیاکۆمینا. هاوڕێم دەزانیت وا کۆتایی ژیانم نێزیک دەبێتەوە، گەر حەز دەکەیت جارێکی تر لێرە لەسەر ئەرز ببینی، ئەوا هەر کە ئەم پەیامەی منت بەدەست گەیشت، کات بەهەدەر مەدە و بەپەلە بەرەو پۆرتیۆنکولا بکەوە ڕێ. گەر یەک نەخت دوا بکەویت، ئەوا ئیدی لەژیاندا نامبینیت. کفنێکی زبرم بۆ بێنە لە جەستەمییەوە بپێچە و هەروەها مۆمیش بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنم..."

لای کردەوە بۆ ئەو برایەی لەلایەوە لەسەر ئەژنۆ دانیشتبوو، بینی ئەوە کیدرۆیە.

– "برا کیدرۆ ئەوە دوایین خزمەتێکە داوات لێ بکەم بۆم بکەیت، ئەم نامەیەم بۆ بەرە..."

کوتوپڕ لەقسەکردن وەستا، سەری هەڵبڕی، دەتگوت گوێی بۆ شتێک ڕادێراوە، زەردەخەنەیەکی

شادومانیی ڕوخساری داپۆشیی.

– "سوپاس برا کیدرۆ، سوپاس بۆ خودا، پێویست ناکا بچیت بۆ ڕۆما!" وای گوت و ڕووی بۆ دەرگاکە وەرچەرخاند، ئێمەیش هەموومان سەرنجمان بڕییە دەرگاکە، وەک ئەوەی چاوەڕوانی کەسێک بین.

ئەوسا دەنگی تەپەی پێ لەدەرەوە بیسترا، ڕامکرد تا بزانم ئەو کەسە کێیە. برا گیاکۆمینام لەبەردەممدا بینی! ئەو خانمە نەجیبزادەیە هاتە ژوورێ و کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا و زامەکانی ماچ کرد و دەستی نەوازش کرد.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، باوکە فرانسیسکۆس..."

فرانسیسکۆس دەستی خستە نێو پرچییەوە.

– "بەخێربێیت، برا گیاکۆمینا، شادومانم... شادومانم... کێ پێی گوتیت بێیت؟"

– "خاتوو مەریەم هاتە خەونم و گوتی: خێراکە، فرانسیسکۆس دەمرێ، ئەو کفنەی بۆ ببە کە بۆت چنیوە و هەروەها مۆمیش بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن!"

وای گوت و کفنەکەی لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا دانا.

– "باوکە فرانسیسکۆس، من ئەوەم بەم دەستانەی خۆم چنیوە، لەخوری ئەو مەڕە چنیومە کە تۆ پێت بەخشیم!"

فرانسیسکۆس هەستا دانیشت، لەدەست و پێوپلی خۆی ڕوانی، دەستی گێڕا بەسینگە بەقووڵاچووە خوێن تێزاوەکەیدا و هەناسەی هەڵکێشا.

گوتی: "براکەم، ئەی گوێدرێژی چکۆڵە، ئەی جەستە شەکەتەکەم، ببوورە، گەلێک عەزابم دایت!"

زەردەخەنەیەکی تاڵی هاتێ. گوتی: "تۆیش ببوورە، ئەی دایکی ئەرزی بەڕێز، ئای تۆ چ جەستەیەکی تۆکمەت پێ دام و منیش چ جەستەیەکی هەلاهەلات دەدەمەوە!"

کاتێک کە دەدوا، چاوانی زەق کردنەوە، دەستی ڕایەڵ کرد و ئاماژەی بۆ دەرگاکە کرد.

– "ئەوەتا!"

– "کێ؟"

– "سواڵکەرەکە، برا لیۆن سواڵکەرەکە، لای دەرگاکەوە ڕاوەستاوە و دەستە کون کونەکانی هەڵبڕیوە و سڵاو دەکا. ئەلعان کڵاوی پاڵتۆکەی لەسەری داگرت... ئاه!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، مەلەرزە!"

– "ئۆه، ئەوە منم، من... ڕوخساری خۆم دەبینم، خاچەکە لەنێوچەواندا، جێنیشانەی دوای پێداهێنانی شیشە سوورەوە بووەکە بەلاجانگەکاندا... ئەوا دێ، ئەوا نێزیک دەبێتەوە..."

بەچمکی جبەکەی چاوانی داپۆشی تا نەیبینێ.

بەهەڵلەرزینەوە لەبەرخۆوە گوتی: "ئەوا هات... هات، شادومانانە زەردەخەنە دەیگرێ و باسکەکانی بەرەو لام دەکاتەوە!"

هەنووکە فرانسیسکۆس چمکەکەی تری جبەکەی دا بەچاوانیدا، بەڵام ئەوی هەر دەبینی و هاواری دەکرد.

– "ئەوە گەیشت، ئەوە گەیشت، ئەوا هات لەسەر جێگەکە لەلامەوە ڕاکشا، ئەوەتا لێرەیە، برا لیۆن یارمەتی!" دەستی ڕایەڵ کرد و باوەشی پێدا کردم، ئەوسا دەستی بەلای ڕاست و بەلای چەپ و بەژێر سەری خۆیدا گێڕا. لەبەرخۆوە گوتی: "هیچ کەس، هیچ کەس!"

پاش ساتێک لەفیکرەوە چوو، گوتی: "ئەو دووانە بوونە یەکێک، هەردووکمان بووینە یەکێک، سەفەرەکە کۆتایی هات!"

کۆتایی نێزیک بۆوە. لەهەموو لایەکەوە برایان بۆ خوداحافیزیی لێکردنی هاتن، ئێلیاس بەپەلە گوند بەگوند دەگەڕا و خەڵکەکەی کۆدەکردەوە و پێی ڕادەگەیاندن کە پیاوی قەدیس گیان دەدا، بۆیە خۆیان ئامادەکەن و پەلە بکەن لەداگیرساندنی مۆمدا بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن، هەروەها سەرەک قەشەی قاییل کرد ئەمرکا زەنگەکانی کڵێسای قەدیس ڕوفینۆ شەو و ڕۆژ زەنگی ڕێوڕەسمی مردن ڕاگەیەنن، خوشکانی دەیرەکەی دامیانۆ لەبەردەم لەخاچدراودا کڕنۆشیانبردو لەخودا پاڕانەوە جارێ فرانسیسکۆسیان لێ نەسەندێتەوە. کاپتن لیکۆ لە شاخەوە دابەزی و بەهەنگاوی نەرم لەفرانسیسکۆس نێزیک بۆوە و زەمیلەیەک هەنجیر و ترێی بەدەستەوە بوو. فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە و کاپتن لیکۆی ناسییەوە.

– "بەخێربێیت برا ئارنی، هەبێ و نەبێ ئالڤێرنای لانەی بازان خەبەری داویتێ من دەمرم. خودا حافیز براکەم!"

ئەو برا دڕندەیە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس تۆ نامریت، ئەوە تۆ نیت کە دەمریت، بەڵکو ئەوە ئێمەین، ببوورە بۆ هەموو ئەو شتانەی کردوومن!"

– "خودا دەتبوورێ نەک من برا ئارنی، گەر تۆ ڕزگار بیت، ئەوا ئەو مەڕانەش ڕزگار دەبن کە لەتافی گورگ بوونتا خواردووتن!"

برا لیکۆ زەمیلەکەی دایە دەستی فرانسیسکۆس.

– "باوکە فرانسیسکۆس، بڕێک ترێ و هەنجیرم بۆ هێناویت، تا ماڵئاوایییان لێ بکەیت، دەتوانیت بێ ترس بیانخۆیت چونکە نەمدزیون!"

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر ئەو میوە شیرین وەک هەنگوینانە و لەگەیییان ئۆخژنێکی پێداهات، دەنکێک ترێی لێ کردەوە و نایە نێو زاری، هەنجیرێکی هەڵگرت و لەو شیلە شیرین وەک هەنگوینەی ڕوانی کە دڵۆپ دڵۆپ لێوەی دەچۆڕا.

– "خوداحافیز، هەنجیرو ترێ، خوداحافیز هەنجیر و ترێی برام، ئیدی ئێمە هەرگیز یەکتری نابینینەوە!"

***

سێپتێمبەر کۆتایی هات و ئۆکتۆبەر هات. ئەمڕۆ هەور ئاسمانی پۆشیوە، یەکەمین دڵۆپی جوانی باران کەوتە بارین، نەرم و درەوشاوە دەکەونە سەر دارزەیتوون و سنەوبەرەکان، چێژێکی لە وەسفبەدەر

بەدونیادا پەخش دەبێ، عەرد بەردار و سوپاسگوزار لەو هەوا شێدارەدا پشوو دەدا. فرانسیسکۆس چاوانی کردنەوە، کوختەکە تژیی بوو لە برایان، هەر لە بەرەبەیانەوە لە هەموو لایەکەوە هاتبوون و بێدەنگ لێیان دەنۆڕی، هەندێکیان بەچیچکانەوە لەسەر ئەرزەکە دانیشتبوون و ئەوانی تریش بەپێوەبوون، لەو بێدەنگییە پیرۆزەدا کەس زاتی نەدەکرد دەم کاتەوە، ناو بەناو فرمێسکی چاوانیان دەسڕی و دەچوونە دەرێ تا هەناسەیەک هەڵمژن. فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و سڵاوی لێ کردن، بێرناردۆ لەسەر ئەژنۆ دانیشت.

دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی:"باوکە فرانسیسکۆس، تۆ دوور دەکەویتەوە، تۆ بۆ ئاسمان هەڵدەگژێیت، بۆ دوایەمین جار زار هەڵبێنە و قسانمان بۆ بکە!"

فرانسیسکۆس سەری بادا. گوتی: "منداڵەکانم، برایانم، هەر چ قسەیەکم هەبووبێ بەئێوەی بڵێم گوتوومە، هەموو ئەو خوێنەی لەدڵمدا جێگەی بۆتەوە بەخشیومە بەئێوە. ئیدی چ شتێکی ترم نییە بیڵێم، چ شتێکی ترم نییە بیبەخشم، خوێنێکی زیاترم نییە بیبەخشم، گەر هەمبا، ئەوا خودا لەسەر عەرد گلی دەدامەوە!" ئێگیدیۆ کە لەقوژبنێکدا ڕاوەستابوو دەگریا، گوتی: "چ شتێکی ترت نییە، چ شتێکی ترت نییە پێمان بڵێیت؟"

– "براکانم، هەژاری، ئاشتی، ئەڤین، جگە لەوانە چ شتێکی تر نا، هەژاری، ئاشتی، ئەڤین..."

هەوڵیدا هەستێ بەڵام نەیتوانی.

گوتی: "براکانم، جلکەکانم لەبەر داکەنن و بەڕووتی لەسەر عەردەکە دامنێن، تا عەردەکە لەمس کەم و عەردەکەش من لەمسکا..."

بەگریانەوە جلکەکانیمان لەبەر داکەند و بەڕووتی لەسەر عەردەکە دامانناا، ئێمەیش لەسەر ئەژنۆ بەدەوریدا دانیشتین. خوشکە کلارا هات، بێ ئەوەی کەسمان بیبینین، لەبەر دەرگاکە دانەویبۆوەو گوێی ڕادێرابوو. لە ناکاوێکڕا هەنسکی گریانێک بیسترا، ئاوڕمان دایەوە و بینیمان سەری لە شاڵێکەوە پێچاوە و دەگری. یەکسەر هەمووان دامانە خوڕەی گریان.

فرانسیسکۆس سەری سوڕما. گوتی: "براکانم، بۆچی دەگرین؟"

کەس وەڵامی نەدایەوە.

– "چما ژیان هێند بەچێژە؟ برایانم، چما باوەڕتان بەژیانی ئەبەدییەت هێند کزە؟ ئەی برا مەرگ، تۆ کە لەنزیک دەرگاکەوە ڕاوەستاویت، لە خەڵکی ببوورە، ئاخر ئەوان لە سێینەی پەیامی بەرەکەتدراوی تۆ تێ ناگەن، بۆیە لێت دەترسن!"

لە چواردەوری خۆی ڕوانی و گوتی: "ئێرینیۆ، لەکوێیت؟ بلوێرەکە بژەنە و با هەمووومان پێکەوە سروودی سوپاسگوزاریی خودا بچڕین: سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو مەخلوقەکانت، بەتایبەتی سوپاس بۆ برا خۆر..."

ئەو دەمەی گۆرانیم دەچڕی، وەک بڵێی شتێک لەگەڵ خۆیدا بردبێتمی، کوختە چکۆڵەکە دیارنەما، پۆرتیۆنکولا و ئاسیزیی دیارنەمان. خۆم لەسەر ئەرزێکی سەوزی نائاشنا و بێکۆتای بینییەوە،

فرانسیسکۆس لەوێدا ڕوو لەئاسمان ڕاکشاو و لەگەڵ مردندا دەجەنگی، باران میهرەبان و نمە نمە کەوتە بارین، لە دوورەوە ترۆپکی چیاکان پۆشرابوون بەبەفر، خۆشترین بۆن لەو عەردە تازە کێڵراوەوە هەڵدەسا، لەجێگەیەک، لەدووری دوورەوە زەریا هەناسەی هەڵدەکێشا. کەس بەدەوری فرانسیسکۆسەوە نەبوو، بەڵام کوتوپڕ وەک بڵێی هەوا پۆنگی خواردبێتەوە، هەر دوانزە برا دێرینەکە بەچوار دەوربیەوە بینران، نووشتابوونەوە و کڵاوی جبەکانیان لەسەرنابوو، بونیام تەنێ گوێی لەهەنسکی گریانەکانیان بوو. منیش لەگەڵیاندا بووم و کاتێک سەرم هەڵبڕی هەزارەها برام لە دوای ئەو دوانزەیەوە بینی، بەبێ کڵاو و تەوقی سەر تاشراو و سروودی ڕێوڕەسمی مردنیان دەچڕی. هەستامە سەر پێ و تا چاو بڕکا ڕانە مەڕ و گایەل و ڕەوە ئەسپ و سەگم بینی کە لە دوورەوە بەشین و شەپۆڕەوە هاتن و بەسەری نەوییەوە لەدوای برایانەوە ڕاوەستان، لە دارستانەکەی ئەودیویشەوە ئاژەڵە دڕندەکان کەوتنە جووڵە، گورگ، ورچ، ڕێوی، چەقەڵەکان هاتن و لەدوای ئاژەڵە ماڵییە بێوەیەکانەوە ڕاوەستان و ئەوانیش کەوتنە گریان. وژەی هەزارەها باڵ بەژوور سەرمەوە دەبیسترا، چاوم هەڵبڕی و هەمە جۆرە پۆلە تەیرم بینی کە دەنیشتنەوە و دەیانچریکاند و دەیانقیژاند و دەوری فرانسیسکۆسیان دا، کەوێک یەکەمین تەیرێک بوو کە لەزایەڵەی شیوەنی دا و کەوتە ڕنینەوەی پەڕی باڵەکانی.

لەبەرخۆمەوە گوتم: "فرانسیسکۆسی ئازیزم، فرانسیسکۆسی ئازیزم، بنۆڕە، هەموو ئاژەڵان بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنت هاتوون و دەگرین، هەموو براکانت..."

ناکاو ئاسمان تژیی بوو بەبرووسکەی زەردی ئاڵتوونی، سەوز، شین و سووری ئاگرین، سەرم هەڵبڕی، فەزا تژیی بوو لەباڵ، هەزاران فریشتە دەوری فرانسیسکۆسیان دابوو، باڵەکانیان لێک دەدا و زەردەخەنەیان لەسەر لێو و چاوەڕێ بوون ڕۆحی هەڵگرن و بیبەن.

لە ناکاوێکڕا لە هاوارێکی بەسوێ وەئاگا بوومەوە، سێ کیژ خۆیان بەدەوری فرانسیسکۆسدا دابوو بەئەرزەکەدا و نەیاندەویست بمرێ، خوشکە پیکا سەری گرتبوو، خوشکە کلارا باوەشی کردبوو بەپێیدا و پێیی ماچ دەکرد، برا گیاکۆمیناش دەستی ئەوی نووساندبوو بەسینگی خۆیەوە. خۆرئاوابوو، لەدەرەوە باران ئەرزی تەڕ و نەرم دەکرد، ئەوسا ئێمە هەمووومان دوو باڵی ڕەشمان بەژوور سەری فرانسیسکۆسەوە بینی. ڕوخساری فرانسیسکۆس پرشنگی دەدا، چاوانی بەفراوانی کرابوونەوە و لە فەزایان دەنۆڕی. بۆ ساتێک جووڵا، هەموو هێزی خۆی کۆکردەوە، لای کردەوە و لەیەکە بەیەکەمانی نۆڕیی. لێوە لەرەی پێ کەوتبوو، وەک ئەوەی بیەوێ دوا وشەی بڵێ، نێزیکی بوومەوە، دەنگی وەک شنەبایەکی لاواز هاتە گوێم، دەتگوت لەزۆر دوورەوە دێ، لەوبەری کەنارەوە.

– "هەژاریی، ئاشتی، ئەڤین..." هەناسەم لەخۆ بڕیبوو تا بیژنەفم، بەڵام جگە لەوە هیچی ترم نەبیست.

ئەوسا هەمووومان خۆماندا بەئەرزەکەدا و ماچیمان کرد و دامان لە زایەڵەی شین و گریان.

***

لەم ساتەوەختە پیرۆزەدا کە من لە هۆدەکەمدا نووشتاومەتەوە و دووایین وشەکان تۆمار دەکەم و خەمی باوکی پیرۆز لەخۆوەی پێچاوم، چۆلەکەیەکی چکۆڵە دێ و بەدەنووک لەپەنجەرەکە دەدا، باڵەکانی تەڕ و

سەرمایەتی، هەڵدەسم پەنجەرەکەی بۆ دەکەمەوە.

ئەوە تۆیت باوکە فرانسیسکۆس، ئەوە تۆیت کە جلکی چۆلەکەت پۆشیوە.

***

تەواو

چاپکراوەکانی دەزگای ئاراس لە ساڵی ٢٠٠٣

١٧٧:١ – بیرەوەرییەکانی سەعید ناکام

١٧٨:٢ – البارزاني. مسرحية للأطفال. تأليف: أحمد إسماعيل إسماعيل

١٧٩:٣ – بارزانی. شانۆگەری بۆ منداڵان. نووسینی: ئەحمەد ئیسماعیل ئیسماعیل. وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە: مەهدی خۆشناو.

١٨٠:٤ – کابینەی چوارەم: تەمەنێکی کەم و بەرهەمێکی زۆر. چالاکییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٠٢دا.

١٨١:٥ – من مهاباد الى اراس. ترجمه من الفارسية الى الكردية: شوكت شيخ يزدين. نقله الى العربية: شاخوان كركوكي.

١٨٢:٦ – تەمی سەر خەرەند. رۆمان. شێرزاد حەسەن.

١٨٣:٧ – بارگەی یاران. سەرجەمی شیعری هێمن.

١٨٤:٨ – هەواری خاڵی. سەرجەمی نووسینی هێمن.

١٨٥:٩ – زیندەخەو – ڕۆمان. نووسینی: فەتاح ئەمیری.

١٨٦:١٠ – پیاوێکی شەپقە رەشی پاڵتۆ رەشی پێڵاو شین. ڕۆمان: د. فەرهاد پیرباڵ.

١٨٧:١١ – هەیئە. ڕۆمانی: سەلام عەبدوڵڵا.

١٨٨:١٢ – ئاڤێستا – لەمێژینەترین سروودی کورد. کۆکردنەوە و وەرگێڕان و لێکۆڵینەوە: جەلیل عەباسی – ج. قەقنەس.

١٨٩:١٣ – خەنجەرە زێڕینەکەی عومەر قادر. نووسینی: جۆن هنری میولر. وەرگێڕانی لە ئەڵمانییەوە: ناصح ئیبراهیم عەبدوڕەحمان دزەیی. بژارکردن و داڕشتنەوەی: غەریب پشدەری.

١٩٠:١٤ – الجَيْش الأيوُبي في عَهْد صَلاح الدّين (تركيبه. تنظيمه. أسلحَته. بحريَّته. وَ أبَرز المعارك التي خَاضهَا). تأليف: الأستاذ الدكتور مُحسِن محَّمد حُسَين.

١٩١:١٥ – کورد و کوردستان– لێکۆڵینەوەیەکە سەبارەت بەباری ڕۆشنبیریی و کۆمەڵایەتی و سیاسی و جوگرافی کوردستان، ساڵی ١٩٢٣ لە فەلەستین بەئینگلیزی چاپ کراوە. نووسینی: کۆمەڵێک لە پسپۆران و ئەفسەرانی سیاسیی ئینگلیز. وەرگێڕانی: حسێن عوسمان نێرگسەجاڕی و حسێن ئەحمەد جاف.

١٩٢:١٦ – ئەنفال و ئافرەتی کورد. دانانی: عەدالەت عومەر سالح.

١٩٣:١٧ – کوردستان نیشتمانی یەکەمینی سۆمەرییەکانە. نووسینی: هاوڕێ باخەوان.

١٩٤:١٨ – الإنتفاضات البارزانية. تأليف: كاوس قفطان.

١٩٥:١٩ – گۆرانیبێژە نەمرەکان – بەشی دووەم. دانانی: باکوری.

١٩٦:٢٠ – ظهور الكورد في التأريخ. ج ١ . د. جمال رشيد أحمد.

١٩٧:٢١ – ظهور الكورد في التأريخ. ج ٢ . د. جمال رشيد أحمد.

١٩٨:٢٢ – کۆچڕەو... کۆچڕەو. عەبدوڵڵا سەڕاج.

١٩٩:٢٣ – بەهاری رەش. ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل.

٢٠٠:٢٤ – بەفر یا ئەشکەوتی مراز. رەزا سەیید گوڵ بەرزنجی.

٢٠١:٢٥ – خاتوون T. ڕۆمان: میلان کوندێرا. وەرگێڕانی لە فرەنسییەوە. د. ئەحمەدی مەلا.

٢٠٢:٢٦ – پەیام بۆ گریکستان. نیکۆس کازانتزاکیس. یادەوەری. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: دلاوەر قەرەداغی.

٢٠٣:٢٧ – فرانسیسکۆس قەدیسی من. ڕۆمان. نیکۆس کازانتزاکیس. وەرگێڕانی لە سوێدییەوە: دلاوەر قەرەداغی.